

ALAPÍTÓ OKIRAT

I. Az intézmény

Hivatalos neve: Bét Menachem Héber-Magyar Két tannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde

Székhelye: 1074 Budapest, Dohány u. 32-34.

Az intézmény telephelye: 1074 Budapest, Dohány u. 32-34.

Alapítás éve: 2012

OM azonosítója:

Alapító neve: EMIH Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség

Alapító címe: 1052 Budapest, Károly krt. 20.

Fenntartó neve: EMIH Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség

Fenntartó címe: 1052 Budapest, Károly krt. 20.

Felügyeleti szerve: szakmai, törvényességi: Hitközség Kuratóriuma
fenntartói tevékenység: Budapest Főváros Kormányhivatala

Működési terület: Budapest és környéke

Az intézmény jogállása: önálló jogi személy

Az intézmény feladatainak ellátását szolgáló vagyon:- alapító kezdő vagyona

- hitközségi és egyéb támogatások
- iskolarendszeren kívüli oktatás bevételei
- szülői hozzájárulás
- költségvetési törvény által biztosított normatív támogatás
- álló és forgóeszközök(minden, ami a kötelező eszközjegyzéken felül van)
- Budapest, Dohány u. 32-34. sz. alatti ingatlan (hrs.: 34475), a fenntartó egyház bérleménye
- tárgyi eszközök: a pedagógiai program mellékletében felsoroltak szerint

Rendelkezés az intézmény feladatainak ellátását szolgáló vagyon felett:

- A feladatellátást szolgáló vagyon és a vagyon feletti rendelkezési jogot a fenntartó magának tartja fenn. Döntéseiben a kuratórium akarata érvényesül.

- A gazdasági, pénzügyi, munkaügyi feladatokat a fenntartó székhelyén látják el.
- Az intézmény bankszámlája felett egy, a fenntartó által kijelölt személy és egy, az intézményvezető által kijelölt személy együttesen rendelkezhet.

Az intézmény gazdálkodásával összefüggő jogosítványok:

- Az intézmény részben önálló gazdálkodású.
- A gazdasági, pénzügyi feladatokat a fenntartó székhelyén látják el. Az iskola, óvoda, bölcsőde az adott költségvetési kereten belül gazdálkodik, de a gazdálkodással összefüggő kötelezettséget a fenntartó jóváhagyása nélkül nem vállalhat.

Az intézményvezető kinevezésének rendje:

Az intézmény vezetőjét a fenntartó képviselője bízza meg.

„A”

ISKOLA

Az intézmény típusa:

iskola

Az intézménybe felvehető maximális tanulói létszám: 50 fő

Az intézmény évfolyamainak száma:

8

Az intézmény feladata:

alapfokú oktatás, általános középfokú oktatás

Tevékenysége:

TEÁOR

- alaptevékenysége: 8520 alapfokú oktatás
8531 általános középfokú oktatás
- kiegészítő tevékenység: 5629 egyéb vendéglátás

„B”

ÓVODA

Az intézmény típusa:	óvoda
Az intézménybe felvehető maximális gyermek óvodai létszám:	75 fő
Az intézmény évfolyamainak, csoport száma:	3 csoport
Az intézmény feladata:	alapfokú oktatás, az intézmény jóváhagyott nevelési programjában lévő gyermekek napközbeni ellátásával kapcsolatos feladatok
Tevékenysége:	TEÁOR alaptevékenysége: 8510 iskolai előkészítő oktatás kiegészítő tevékenység: 5629 egyéb vendéglátás 9329 Mns egyéb szórakozási, szabadidős tevékenység

„C”

BÖLCSŐDE

Az intézménybe felvehető maximális gyermek létszám:	28 fő
Az intézmény évfolyamainak, csoport száma:	2 csoport
Az intézmény feladata:	Jogszámban meghatározott közfeladat: a gyermek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. szerint: gyermekek napközbeni ellátása (bölcsőde).
Tevékenysége:	TEÁOR - alaptevékenysége: 8891 gyermekek napközbeni ellátása (bölcsődei ellátás) kiegészítő tevékenység: 5629 egyéb vendéglátás

1. AZ INTÉZMÉNY FELTÉTELRENDSZERE

1.1. Az intézmény földrajzi és társadalmi környezete

A Chábád Lubavics mozgalom 1989-ben kezdte meg működését Magyarországon.

Az eltelt években több tízezer zsidó embert ért el és segített hozzá ősei kultúrájának és vallásának megismeréséhez.

2004-ben ők hozták létre az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközséget, amely a hagyományokhoz való ragaszkodást és a világ felé való nyitottságot tűzte zászlajára.

Vallják, hogy a gyermekek nevelése, oktatása a záloga a zsidóság jövőjének.

A Bét Menachem Zsidó Gyermekoktatási Központ elődje a Gán Menachem Óvoda 1997-ben nyitotta meg kapuit Budán, az Orbán hegyen.

2011-re egyértelművé vált, hogy az intézmény kinőtte a rendelkezésére álló épületet. Az erzsébetvárosi önkormányzattal kötött megállapodásnak köszönhetően 2011. szeptember 1-jétől a jelenlegi helyére, a Dohány utca 32. szám alatti felújított épületbe költözhetett.

Jelenleg bölcsőde, óvoda, iskolai előkészítő csoport működik, s itt készítik fel a pedagógusok a még magántanulói státuszban lévő általános iskolás korú gyermekeket is.

A családokra jellemző a jó anyagi háttér, a három, vagy több gyermek vállalása, a gondos odafigyelés, igényesség a nevelő-oktató intézménnyel szemben.

Fontosnak tartják ápolni és átörökíteni a zsidó életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat. Ezen kívül fontosnak tartják életmódjuk miatt - zömében sokat utazó és sokszor költöző családok - a héber, vagy jivrit anyanyelven kívül az angol, mint közvetítő nyelv jártasság szintű ismeretét.

A hat évfolyamos két tannyelvű iskola megteremtésével lehetővé válik, hogy a tanulók a kis gyermekkoruktól fogva megszokott épületben, az általuk megismert gyerekek és felnőttek között biztonságban, családi légkörben tölthessék napjaikat, itt sajátíthassák el a zsidó kultúra és vallás alapjait, s itt szerezhessenek magas szintű világi ismereteket.

1.2. Személyi feltételek

Az intézmény dolgozóinak létszáma összesen 42 fő.

A létszám megoszlását végzettségük ill. munkaköri beosztásuk szerint az alábbi táblázat mutatja:

MUNKAKÖR	BÖLCSŐDE	ÓVODA	ISKOLA	ÖSSZESEN
GONDOZÓ	2			2
ÓVODAPEDAGÓGUS		6		6
DAJKA	4	3		7
TANÍTÓ			2	2
TANÁR				
TECHNIKAI DOLGOZÓ				7
ÖNKÉNTES	3	4	11	18
ÖSSZESEN	9	13	13	42

Az iskolában a pedagógusok létszámából adódóan – a minél jobb szakos ellátottság érdekében – az szükségeltetik, hogy egy-egy fő lehetőleg több képesítéssel, szakkal rendelkezzen.

1.3. Tárgyi ellátottság

7. számú melléklet a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelethez

JEGYZÉK

a nevelési-oktatási intézmények kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléséről

ÓVODA

I. HELYISÉGEK

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás stb.) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályok tartalmazzák.

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
csoporszoba	gyermekcsoportonként 1	
tornaszoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	fogyatékos gyermekeket nevelő óvodában minden esetben helyben kell kialakítani
logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	fogyatékos gyermeket nevelő óvodában
játszóudvar	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	közterületen, iskolában is kialakítható, ha biztosítható a kizárólagos használat az óvoda részére
óvodavezetői iroda	óvodánként 1	óvoda székhelyén; a három és ennél kevesebb gyermekcsoporttal alapított óvodában a helyettesi, gazdasági vezetői irodával, a nevelőtestületi szobával közösen is kialakítható, ha a helyiség mérete ezt lehetővé teszi

óvodavezető-helyettesi iroda	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a közoktatásról szóló törvény szerint a helyettes megbízása kötelező; a három és ennél kevesebb gyermekcsoporttal alapított óvodában az óvodavezetői, gazdasági vezetői irodával, nevelőtestületi szobával közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt megengedi
gazdasági vezetői iroda	óvodánként 1	önálló gazdálkodás esetén; a három és ennél kevesebb gyermekcsoporttal alapított óvodában az óvodavezetői (helyettesi), a nevelőtestületi szobával közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
nevelőtestületi szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a három és ennél kevesebb gyermekcsoporttal alapított óvodában a vezetői (helyettesi), gazdasági vezetői irodával közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
orvosi szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a székhelyen, telephelyen négy vagy ennél több gyermekcsoporttal alapított óvodában; az elkülönítő helyiséggel közösen is kialakítható
gyermeköltöző	gyermekcsoportonként 1	másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi
gyermekmosdó, WC	gyermekcsoportonként 1	másik gyermekcsoporttal közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete, illetve a gyermekek száma azt lehetővé teszi
Kiszolgálóhelyiségek		
felöltöző	épületenként 1	a három és ennél kevesebb gyermekcsoporttal alapított óvodában a felnőttek munkavégzésére szolgáló más helyiséggel közösen is kialakítható
elkülönítő szoba	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
főzőkonyha	óvodánként 1	ha helyben főznek
melegítőkonyha	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
tálaló-mosogató, ezen belül felnőttétkező	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
felöltömosdó	épületenként 1	
felölt WC	épületenként 1	

mosléktároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
szárazáru-raktár	óvodánként	ha helyben főznek
földesáru-raktár	óvodánként	ha helyben főznek
egyéb raktár	óvodánként (székhelyen és telephelyen 1)	
éléskamra	óvodánként 1	ha helyben főznek
szertár	épületenként 1	

II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
1. Csoportszoba		
óvodai fektető	gyermeklétszám szerint 1	mozgássérült esetén kemény ágybetétek, decubitus matrac egyéni szükséglet szerint; látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén védőszegély (rács)
gyermekszék	gyermeklétszám szerint 1	mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, lábtartóval és ülökével
gyermekasztal	gyermeklétszám figyelembevételével	mozgássérült, látás- és középsúlyos értelmi fogyatékos esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egyszemélyes óvodaasztalok
fényvédő függöny	ablakonként, az ablak lefedésére alkalmas méretben	
szőnyeg	gyermekcsoportonként, a padló egyötödének lefedésére alkalmas méretben	
játéktartó szekrény vagy polc	csoportszobánként 2, fogyatékos gyermek esetén további 1	
fektetőtároló	valamennyi gyermekágy tárolásához szükséges mennyiség	
élősarok állvány	gyermekcsoportonként 1	
hőmérő	gyermekcsoportonként 1	
óvodapedagógusi asztal	gyermekcsoportonként 1	

felnőttszék	gyermekcsoportonként 2	
eszköz-előkészítő asztal	gyermekcsoportonként 1	
textiltároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	ha elhelyezésére a csoportszobán kívül nincs más lehetőség
edény- és evőeszköz-tároló szekrény	gyermekcsoportonként 1	
szeméttartó	gyermekcsoportonként 1	
2. Tornaszoba		
tornapad	2	
tornaszőnyeg	1	
bordásfal	2	
óvodai többfunkciós mászó készlet	1	
egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	három gyermek egyidejű foglalkoztatásához	ha az óvoda fogyatékos gyermeket nevel; a nevelési programban foglaltak szerint
3. Logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba		
a fogyatékoság típusának megfelelő, a tanulási képességet fejlesztő eszközökkel		nevelési programban foglaltak szerint
tükör	1	
asztal	1	
szék	2	egy gyermek, egy felnőtt
szőnyeg	1	
4. Játszóudvar		
kerti asztal	gyermekcsoportonként 1	
kerti pad	gyermekcsoportonként 2	
babaház	gyermekcsoportonként 1	
udvari homokozó	gyermekcsoportonként 1	
takaróháló	homokozónként 1	a homokozó használaton kívüli lefedéséhez
mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	V. rész szerint	

5. Óvodavezetői iroda

íróasztal és szék	1-1
tárgyalóasztal	1
szék	2
telefon	1
könyvszekrény	1
iratszekrény	1

6. Óvodavezető-helyettesi, gazdasági vezetői iroda (több iroda esetén a felszerelések szükség szerint helyezhetők el)

asztal	felnőtt éttség figyelembevételével	
szék	felnőtt létszám figyelembevételével	
iratszekrény	2	
lemezszekrény	1	
írógépasztal és szék	1-1	
számítógépasztal és szék	1-1	
írógép	1	
telefon	1	közös vonallal is működtethető
fax	1	
számítógép, nyomtató	1	az írógép és tartozékai kiválthatók

7. Nevelőtestületi szoba

fiókos asztal	pedagóguslétszám szerint 1	
szék	pedagóguslétszám szerint 1	
könyvtári dokumentum	500	pedagógiai szakirodalom, folyóirat, jogszabálygyűjtemény, mesekönyvek stb. az óvodapedagógusok felkészüléséhez
könyvszekrény	2	legalább ötszáz könyvtári dokumentumnak
tükör	1	
mosdókagyló	1	

8. Orvosi szoba berendezése, felszerelése a

26/1997. (IX. 3.) NM
rendelet előírásai szerint

9. Gyermekeköltöző

öltözőrekesz, ruhatároló, fogas	gyermeklétszám figyelembevételével	öltözőrekeszen belül elkülönített cipőtároló
öltözőpad	gyermeklétszám figyelembevételével	

10. Gyerme mosdó, WC

törülközőtartó	gyermeklétszám figyelembevételével
falitükör	mosdókagylónként 1
hőmérő	helyiségenként 1
rekeszes fali polc (fogmosótartó)	gyermeklétszám figyelembevételével

III. TISZTÁLKODÁSI ÉS EGYÉB FELSZERELÉSEK

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
egyéni tisztálkodószerek	felőtt és gyermeklétszám szerint 1	fésű, fogkefe, fogmosópohár
tisztálkodófelszerelések	mosdókagylónként 1	ruhakefe, körömkefe, szappantartó
fésűtartó	csopontonként 1	
törülköző	felőtt és gyermeklétszám szerint 3-3	
abrosz	asztalonként 3	
takaró	gyermeklétszám szerint 1	
ágyneműhuzat, lepedő	gyermeklétszám szerint 3-3	

IV. A FELNŐTTEK MUNKAVÉGZÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
szennyesruha-tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
mosottruha-tároló	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	
mosógép	óvodánként (székhelyen és telephelyen) ha a mosás helyben történik 1	

centrifuga	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a mosás helyben történik
vasaló	épületenként 1	
vasalóállvány	épületenként 1	
szárítóállvány	épületenként 1	
takarítóeszközök	épületenként 1	
kerti munkaeszközök, szerszámok	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1-1	ásó, kapa, gereblye, kerti locsolókanna
hűtőgép	épületenként 1, amennyiben helyben főznek 2	
porszívó	épületenként 1	

V. A NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ JÁTÉKOK ÉS EGYÉB ESZKÖZÖK

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
1. Játékok, játékeszközök (mennyiség eszközfajtánként)		
különböző játékok formák (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, szabályjátékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	csoportszobai és udvari eszközök külön-külön
ének, zene, énekes játékok eszközei	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda nevelési programja szerint
az anyanyelv fejlesztésének, a kommunikációs képességek fejlesztésének eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda nevelési programja szerint; képeskönyvekből, képes mesekönyvekből gyermekcsoportonként legalább 15 félé 3-3 példányban
értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda nevelési programja szerint

ábrázoló tevékenységet fejlesztő (rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka) anyagok, eszközök	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda nevelési programja szerint
a természeti-emberi-tárgyi környezet megismerését elősegítő eszközök, anyagok	gyermekcsoportonként a gyermeklétszám figyelembevételével	az óvoda nevelési programja szerint
munka jellegű tevékenységek eszközei	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda nevelési programja szerint

2. A nevelőmunkát segítő egyéb eszközök

video (lejátszó)	óvodánként 1	
televízió	óvodánként 1	
magnetofon	három csoportonként 1	
diavetítő	épületenként 1	
vetítövászon	épületenként 1	
hangszer (pedagógusoknak)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	az óvoda nevelési programja szerint
hangszer (gyermekeknek)	gyermekcsoportonként, a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	az óvoda nevelési programja szerint
egyéni fejlesztést szolgáló speciális felszerelések	gyermekcsoportonként a gyermekek 30%-ának megfelelő mennyiségben	fogyatékos gyermeket nevelő óvodában; a nevelési programban foglaltak szerint

VI. FOGYATÉKOS GYERMEKEK NEVELÉSÉNEK TOVÁBBI SPECIÁLIS ESZKÖZEI

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
1. Beszédfogyatékosok		
tükör 120x180 cm	csoportonként 1	
logopédiai alapkészlet	csoportonként 1	
2. Hallási fogyatékosok		
dallamíró	csoportonként 1	
hallásvizsgáló és hallókészülék tesztelő felszerelés	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a fogyatékos gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt,

		az eszköz használata megoldható másik közoktatási intézménnyel történő együttműködés keretében
vezeték nélküli vezeték nélküli egyéni, illetve csoportos adó-vevő készülék	gyermeklétszám szerint 1	
a különböző nyelvi kommunikációs szinteknek megfelelő kifejezések képi megjelenítésére alkalmas elektronikus információhordozó	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a fogyatékos gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik közoktatási intézménnyel történő együttműködés keretében
nyelvi kommunikáció vizuális, auditív megjelenítésének ellenőrzésére alkalmas eszköz	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	abban az esetben, ha az óvoda a fogyatékos gyermekek óvodai nevelését a többi gyermekkel azonos óvodai csoportban látja el, és a gyermekek száma nem éri el a tizenötöt, az eszköz használata megoldható másik közoktatási intézménnyel történő együttműködés keretében
szurdologopédiai eszközök	csoportonként 1	
3. Látási fogyatékosok		
olvasótelevízió	gyermeklétszám figyelembevételével	gyengénlátók, aliglátók számára
hatrekeszes doboz, gombás tábla, szöges tábla, csörgő labda	gyermeklétszám szerint 1	

VII. EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
ételminta-vétel (üvegtartály) készlet	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	amennyiben étel kiosztása folyik
mentőláda	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
gyógyszerszekrény (zárható)	óvodánként (székhelyen és telephelyen) 1	a közegészségügyi előírások szerint
munkaruha	a Munka Törvénykönyve, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1993. évi XXXIII. törvény és végrehajtási rendeletei alapján, az óvodai kollektív szerződés szerint	
védőruha	a munkavédelemről szóló	

1993. évi CXIII. törvény és
végrehajtási rendeletei
alapján, az óvodai
munkavédelmi szabályzat
szerint

tűzoltó készülék az érvényes tűzvédelmi
szabályok szerint

1. Ha az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelmények a mellékletben meghatározottaknál szigorúbb követelményeket állapítanak meg, új óvoda létesítésénél azt kell figyelembe venni.

2. A kiszolgáló helyiségekben a helyiség rendeltetészerű használatát biztosító bútorokat, berendezési eszközöket kell elhelyezni. Valamennyi helyiség berendezésénél az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelményeket, a közegészségügyi előírásokat, a tűzvédelmi, az egészségvédelmi, a munkavédelmi követelményeket figyelembe kell venni. A fűtés megoldásáról, a helyiségek rendeltetészerű használatát biztosító - a mellékletben fel nem sorolt további - eszközökről (pl. lábtörlő, virágállvány, színes képek, tájékoztató tábla) helyben kell dönteni.

3. Az óvodába - ha van szabvány - csak ennek megfelelő eszközök és felszerelések vihetők be. Az óvodapedagógus - az óvoda szervezeti és működési szabályzatában, házirendjében meghatározott - védő, óvó előírások figyelembevételével viheti be az óvodai foglalkozásokra az általa készített, használt pedagógiai eszközöket.

4. Ahol a melléklet az óvoda nevelési programjára utal, azon az Óvodai nevelés országos alapprogramja, továbbá nemzeti, etnikai kisebbségi óvodai nevelést biztosító óvoda esetén a Nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve, fogyatékos gyermekek nevelését biztosító óvoda esetén a Fogyatékos gyermekek óvodai nevelésének irányelve figyelembevételével készített vagy a közoktatási törvény 23. §-ának alapján jóváhagyott óvodai nevelési programot (a továbbiakban: eltérő pedagógiai elveket tartalmazó nevelési program) kell érteni.

5. A gyermekek részére vásárolt eszközöknek és felszereléseknek igazodniuk kell a gyermekek testméretéhez.

6. Az eltérő pedagógiai elveket tartalmazó nevelési program az eszköz- és felszerelési jegyzéktől eltérően határozhatja meg a nevelőmunka eszköz- és felszerelési feltételeit.

7. Ha az eszközöket, felszereléseket létszám figyelembevételével kell beszerezni, az adott eszközből, felszerelésből annyi szükséges, hogy minden egyidejűleg jelen lévő gyermek, munkát végző felnőtt igényét egyidejűleg teljesíteni lehessen. Amennyiben az eszközöket, felszereléseket létszám szerint kell beszerezni, az adott eszközből, felszerelésből a tényleges, érdekelt létszámnak megfelelően kell az előírt mennyiséget beszerezni.

8.³⁶⁶ Ha vitás, hogy az előírt eszközök, felszerelések rendelkezésre állnak, közoktatási szakértői tevékenység folytatására jogosult szakértő véleményét kell beszerezni.

9. A gyermekek részére kialakított helyiség akkor megfelelő, ha - rendeltetésétől függően - alapterülete lehetővé teszi legalább egy óvodai csoport valamennyi tagjának egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását, pihenését, öltözését, tisztálkodását, étkezését, továbbá megfelel az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelményeknek, a közegészségügyi előírásoknak, a tűzvédelmi, egészségvédelmi, munkavédelmi követelményeknek.

10. Ha az óvoda többcélú oktatási intézményben működik, a felnőttek részére kialakított helyiségek, a felnőttek munkavégzéséhez szükséges eszközök, az óvoda feladatainak ellátásához igénybe vehetők. A gyermekek csoportszobai és udvari foglalkoztatása - a testnevelés kivételével - az e célra kialakított és kizárólag az óvoda által használt helyiségben, udvaron történhet.

11. A játszóudvar akkor megfelelő, ha alapterülete lehetővé teszi valamennyi gyermekcsoport tagjainak egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását. Elfogadható a játszóudvar kialakítása az óvoda közelében, az óvodán kívül, például közterületen, amennyiben garantált, hogy azt csak az óvodába felvett gyermekek veszik igénybe.

12. Ha az óvoda fogyatékos gyermekek nevelésével foglalkozik, a gyermekek által használt helyiségek kialakításánál az eszközök és felszerelések beszerzésénél biztosítani kell az akadálymentes, balesetmentes és érzékelhető, valamint biztonságos környezetet, - a fogyatékos típusától függően - a kapaszkodókat, a nagyobb alapterületű, szélesebb ajtónyitású mellékhelyiségeket stb. A fogyatékos típusát és mértékét az eszközök és felszerelések megvásárlásánál figyelembe kell venni.

13. Ha az óvoda nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelésében vesz részt, az eszközök és felszerelések megvásárlásánál a nemzeti, etnikai sajátosságokat figyelembe kell venni.

14. Ahol a melléklet a mennyiségi mutatónál az „óvodánkénti” megjelölést alkalmazza, azon az óvodát kell érteni, függetlenül attól, hogy a székhelyen kívül rendelkezik-e telephellyel, illetőleg, hogy hány épülete van; a helyiség kialakítása, a berendezés elhelyezése a feladat tényleges ellátásának megfelelően történik. Amennyiben a melléklet a „székhelyen és telephelyen,„ megjelölést alkalmazza, azon érteni kell az óvoda székhelyét és valamennyi telephelyét, függetlenül attól, hogy a székhelyen, illetőleg a telephelyen hány épület van. Abban az esetben, ha az „épületenként” megjelölést alkalmazza a melléklet, azon minden épületet érteni kell, függetlenül attól, hogy a székhelyen vagy a telephelyen található. A „gyermekcsoportonként” megjelölésen a kialakított óvodai gyermekcsoportokat kell érteni.

ISKOLA

I. HELYISÉGEK

Az egyes helyiségek és az udvar jellemző adatait (alapterület, belmagasság, légköbméter, belső burkolat, megvilágítás stb.) a hatályos építészeti, egészségügyi, munkavédelmi és tűzvédelmi jogszabályok tartalmazzák.

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
tanterem	iskolánként (székhelyen és telephelyen), figyelembe véve az iskola munkarendjét, osztályonként 1	figyelembe lehet venni a szaktantermeket is
szaktanterem	a II/2. pontban foglaltak szerint, iskolánként 1-1	ha az iskolát hét vagy annál több évfolyammal alapították ³⁶⁷
logopédiai foglalkoztató, egyéni fejlesztő szoba	ha a tanulót a többi tanulóval együtt oktatják iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1, ha a tanulót a többi tanulótól külön oktatják négy osztályonként 1	fogyatékos tanulót nevelő és oktató iskolában
tornaterem	iskolánként 1	általános iskolában, ha legalább nyolc évfolyammal alapították; gimnáziumban, továbbá szakközépiskolában, szakiskolában és szakmunkásképző iskolában, ha általános műveltséget megalapozó évfolyama van; kizárólag szakképző évfolyammal működő iskola esetén abban az esetben, ha az iskolát legalább százhusz tanuló befogadására létesítették; kiváltható szerződés alapján igénybe vett sportlétesítménnyel
tornaszoba	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1, harminc mozgáskorlátozott tanulóként 1	általános iskolában, szakközépiskolában, szakiskolában és szakmunkásképző iskolában, ha a tornaterem nem kötelező, vagy a tornaterem a székhelyen van és annak igénybevételére nincs lehetőség; mozgáskorlátozott tanuló esetén minden esetben helyben
sportudvar	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	helyettesíthető a célra alkalmas szabad területtel, szabadtéri létesítménnyel; kiváltható szerződés alapján igénybe vett

		sportlétesítménnyel
igazgatói iroda	iskolánként 1	az iskola székhelyén; a három és ennél kevesebb évfolyammal alapított iskolában a helyettesi, gazdasági vezetői irodával, nevelőtestületi szobával, ügyviteli helyiséggel közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
nevelőtestületi szoba	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	a három és az ennél kevesebb évfolyammal alapított iskolában az igazgatói (helyettesi), gazdasági vezetői irodával vagy az ügyviteli helyiséggel közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
helyettesi iroda	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha a helyettes alkalmazása kötelező; a három és az ennél kevesebb évfolyammal alapított iskolában az igazgatói, gazdasági vezetői irodával, nevelőtestületi szobával vagy az ügyviteli helyiséggel közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
gazdasági vezetői iroda	önálló gazdálkodás esetén iskolánként 1	a három és az ennél kevesebb évfolyammal alapított iskolában az igazgatói (helyettesi) irodával, nevelőtestületi szobával vagy az ügyviteli helyiséggel közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
ügyviteli helyiség	iskolánként 1	a három és az ennél kevesebb évfolyammal alapított iskolában az igazgatói (helyettesi), gazdasági vezetői irodával, a nevelőtestületi irodával közösen is kialakítható, ha a helyiség alapterülete ezt lehetővé teszi
könyvtár	iskolánként 1	a legalább nyolc évfolyammal alapított általános iskolában, gimnáziumban, továbbá a szakközépiskolában, szakiskolában, szakmunkásképző iskolában, ha általános műveltséget megalapozó évfolyama van, kivéve, ha a feladatot nyilvános könyvtár látja el
könyvtárszoba	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha nem előírás az iskolai könyvtár vagy a székhelyen, telephelyen nem működik könyvtár; amennyiben nem működik a székhelyen, telephelyen legalább négy osztály, a könyvtárszoba tanteremben is kialakítható
orvosi szoba	iskolánként 1	
Kiszolgálóhelyiségek		
sportszertár	iskolánként 1	
aula (előtér, közösségi tér)	iskolánként 1	általános iskolában, ha legalább nyolc évfolyammal alapították; gimnáziumban,

		továbbá szakközépiskolában, szakiskolában és szakmunkásképző iskolában, ha általános műveltséget megalapozó évfolyama van; kizárólag szakképző évfolyammal működő iskola esetén abban az esetben, ha az iskolát legalább százhusz tanuló befogadására létesítették; porta, várakozóhelyiség, büfé és ruhatár funkcióját is betöltheti
porta	iskolánként 1	nyolc évfolyammal alapított általános iskolában, gimnáziumban, továbbá szakközépiskolában, szakiskolában, szakmunkásképző iskolában, ha általános műveltséget megalapozó évfolyama van
ebédlő	iskolánként 1	kivéve, ha az étkeztetést iskolán kívül oldják meg
főzőkonyha	iskolánként 1	ha helyben főznek
melegítőkonyha	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha helyben étkeznek
tálaló-mosogató, ezen belül felnőttétkező	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha helyben étkeznek
öltöző	iskolánként és nemenként 1	
hideg-meleg vizes zuhanyozó	iskolánként és nemenként 1	
személyzeti WC	épületenként, nemenként 1	
tanulói WC	épületenként, szintenként, nemenként 1	
mosléktároló	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha helyben étkeznek
éléskamra	iskolánként 1	ha helyben főznek
szárazáru raktár	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha helyben főznek
földesáru raktár	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	ha helyben főznek
egyéb raktár	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	
szertár	épületenként 1	

II. HELYISÉGEK BÚTORZATA ÉS EGYÉB BERENDEZÉSI TÁRGYAI

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés
1. Tanterem		
tanulói asztalok, székek	tanulók létszámának figyelembevételével	életkornak megfelelő méretben; mozgáskorlátozottak, középsúlyos értelmi fogyatékosok és gyengénlátók esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egyszemélyes asztalok; gyengénlátóknál - szükség szerint - egyéni megvilágítási lehetőséggel; mozgáskorlátozottak székei állítható magasságú ülőkével, lábtartóval
nevelői asztal, szék	tantermenként 1	
eszköztároló szekrény	tantermenként 1	
tábla	tantermenként 1	
ruhatároló (fogas)	tanulók létszámának figyelembevételével	
szeméttároló	helyiségenként 1	
sötétítő függöny	ablakonként	az ablak lefedésére alkalmas méretben
2. Szaktantermek (a tantermi alapfelszereléseken felüli igények)		
a) számítástechnikai terem		
tábla + flipchart	1	
számítógépasztal	kettő tanulónként 1	
számítógépek és tartozékai	kettő tanulónként 1 felszerelés	
nyomtató	1	
programok	szükség szerint	a pedagógiai program előírásai szerint
lemeztároló doboz	2	
b) idegen nyelvi, nemzetiségi, etnikai szaktanterem		
nyelvi labor berendezés	tíz-tizenöt tanuló egyidejű foglalkoztatására	ha az oktatás részben vagy egészben nem magyar nyelven folyik; számítógépes nyelvi oktatással kiváltható
magnetofon	1	
írásvetítő	1	

c) természettudományi
szaktanterem

vegyszerálló tanulói asztalok (víz, gáz csatlakozással) három tanulónként 1

elszívóberendezés tantermenként 1

vegyszerálló mosogató két asztalanként 1

fali mosogató tantermenként 1

poroltó tantermenként 1

mentőláda tantermenként 1

eszköz- és vegszerszekrény 2

méregszekrény (zárható) 1 elhelyezése a szertárban

eszköszállító tolokocsi tantermenként 1

törpefeszültségű csatlakozások tanulóasztalanként 1

d) művészeti nevelés
szaktanterem

rajzasztal (rajzpad, rajzbak) tanulók létszámának figyelembevételével 1 hely

tárgyasztal (állítható) tantermenként 2

mobil lámpa (reflektor) 2

vízcsap (falikút) 2

pianínó iskolánként 1

ötvonalas tábla tantermenként 1

CD vagy lemezjátszó, magnetofon tantermenként 1

tárolópolcok tantermenként 1

e) technikai szaktanterem (életvitel és gyakorlati ismeretek céljait is szolgálhatja)

tanulói munkaasztal tizenöt tanuló részére

állítható magasságú támla nélküli szék tizenöt tanuló részére

f) gyakorló tanterem iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1 gimnáziumban a munkába állást előkészítő oktatáshoz; szakközépiskolában a szakmai előkészítő ismeretek oktatásához; szakiskolában

munkába álláshoz, életkezdéshez szükséges ismeretek átadásához; e feladat megoldható a számítástechnikai, illetve technika szaktanteremben is

3. Logopédiai foglalkoztató egyéni fejlesztő szoba (berendezése az óvodában meghatározottak szerint)

4. Tornaszoba

kislabda	5
labda	5
tornaszőnyeg	2
tornapad	2
zsámoly	2
bordásfal	2
mászókötél	2
gumikötél	5
ugrókötél	5
medicinlabda	5
stopper	1
kiegészítő tornakészlet	1

egyéni fejlesztést szolgáló speciális tornafelszerelések

fogyatékos tanulót oktató iskolában; pedagógiai programban foglaltak szerint

5. Tornaterem (mindazok a felszerelések, amelyek a tornaszobában, továbbá)

kosárlabda palánk	2
gyűrű	1
mászórúd	2

6. Sportudvar

szabadtéri labdajáték felszerelése	1
magasugró állvány, lécs	1
távol-, magasugró gödör	1
futópálya	1

bármelyik játék kiválasztható

homokkal vagy szivaccsal

lehetőség szerint kialakítva

egyéni fejlesztést szolgáló speciális tornafelszerelések

egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatásához szükséges pedagógiai programban foglaltak szerint

	mennyiségben	
7. Igazgatói iroda		
íróasztal	1	
szék	1	
tárgyalóasztal	1	
szék	2	
iratszekrény	1	
fax	1	
telefon	1	
8. Nevelőtestületi szoba		
fiókos asztal	pedagóguslétszám szerint	1
szék	pedagóguslétszám szerint	1
napló és folyóirattartó	1	
könyvszekrény	2	
ruhásszekrény vagy fogasok	pedagóguslétszám figyelembevételével	
mosdókagyló	1	
tükör	1	
9. Ügyviteli helyiség (igazgatóh., gazdasági vezetői iroda) (több helyiség esetén az eszközök a feladatmegosztás szerint eloszthatók)		
asztal	felnőtt létszám figyelembevételével	
szék	felnőtt létszám figyelembevételével	
iratszekrény	1	
lemezszekrény	1	
írógép	1	
írógépasztal és szék	1-1	számítógéppel kiváltható
fénymásoló	1	
számítógépasztal és szék	1	
számítógép nyomtatóval		

telefon

közös vonallal is működtethető

10. Könyvtár

tanulói asztal, szék	egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatásához szükséges mennyiségben	életkornak megfelelő méretben; mozgáskorlátozottak és gyengénlátók esetén állítható magasságú, dönthető lapú, peremes, egyszemélyes asztalok; mozgáskorlátozottak székei állítható magasságú ülőkével, lábtartóval

egyedi világítás	olvasóhelyenként 1

könyvtárosi asztal, szék	1-1	asztal egyedi világítással

szekrény (tároló)	háromezer könyvtári dokumentum elhelyezésére

tárolók, polcok, szabadpolcok	2

létra (polcokhoz)	1

telefon	1	közös vonallal is működtethető

fénymásoló	1

számítógép, nyomtató	1-1

video (lejátszó, felvevő) televízióval	1

CD vagy lemezjátszó	1

írásvetítő	1

11. Könyvtárszoba

asztal, szék	3	legalább hat tanuló egyidejű foglalkoztatásának feltételeiről, illetve az iskolai könyvek, tankönyvek, segédkönyvek elhelyezéséről gondoskodni kell
könyvtári dokumentum (tanári, tanulói felkészüléshez)	6 ötszáz	

könyvespolc vagy szekrény	ötszáz könyvtári dokumentum elhelyezésére
egyedi világítás	olvasóhelyenként 1

III. NEVELŐMUNKÁT SEGÍTŐ ESZKÖZÖK

Eszközök, felszerelések	Mennyiségi mutató	Megjegyzés

Tan eszközök

tárgyak, eszközök, információhordozók az iskola pedagógiai programjában előírt tananyag	évfolyamok, tantárgyak alapján oly módon, hogy az iskola munkarendje szerint minden osztály	pedagógiai programban foglaltak szerint

feldolgozásához	alkalmazhassa	
egyéni fejlesztést szolgáló speciális taneszközök	évfolyamok, tantárgyak alapján oly módon, hogy az iskola munkarendje szerint minden osztály alkalmazhassa	fogyatékos tanulót oktató iskolában; pedagógiai programban foglaltak szerint
magnetofon	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1, ha legalább négy osztály működik, további 1, beszéd fogyatékos tanulót nevelő iskolában - mikrofonnal - osztályonként 1	szaktanteremnél felsorolton kívül; bárhol szükség szerint elhelyezhető
CD vagy lemezjátszó	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	könyvtárnál felsorolton kívül, bárhol szükség szerint elhelyezhető
video (lejátszó) televízióval	iskolánként (székhelyen és telephelyen) 1	könyvtárnál felsorolton kívül, bárhol szükség szerint elhelyezhető

V. EGÉSZSÉG- ÉS MUNKAVÉDELMI ESZKÖZÖK

Az óvodáknál ismertetettek szerint.

1. A taneszközkészlet meghatározásához a „Funkcionális taneszközjegyzék” nyújt segítséget (Műv. Közlöny 1998. 2/II. szám). Taneszköze van szükség minden olyan tananyag feldolgozásához, amelyik a szemléltetés, illetve tanulói tevékenység nélkül nem valósítható meg.

2. Ha az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelmények a mellékletben meghatározottaknál szigorúbb követelményeket állapítanak meg, új iskola létesítésnél azt kell figyelembe venni.

3. A kiszolgálóhelyiségekben a helyiség rendeltetésszerű használatát biztosító bútorokat, berendezési eszközöket kell elhelyezni. Valamennyi helyiség berendezésénél az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelményeket, a közegészségügyi előírásokat, a tűzvédelmi, az egészségvédelmi, a munkavédelmi követelményeket figyelembe kell venni. A fűtés megoldásáról, a helyiségek rendeltetésszerű használatát biztosító - a mellékletben fel nem sorolt további - eszközökről (pl. lábtörölő, virágállvány, színes képek, tájékoztató tábla) helyben kell dönteni.

4. Az iskolába - ha van szabvány - csak ennek megfelelő eszközök és felszerelések vihetők be. A pedagógus - az iskola szervezeti és működési szabályzatában, házirendjében meghatározott védő, óvó előírások figyelembevételével - viheti be az iskolai foglalkozásokra az általa készített, használt pedagógiai eszközöket.

5. Ha a helyiséget létszám figyelembevételével kell kialakítani, illetve az eszközöket, felszereléseket a létszám figyelembevételével kell beszerezni, a helyiségből, az adott eszközből, felszerelésből annyi szükséges, hogy minden egyidejűleg jelen lévő tanuló, munkát végző felnőtt igényét egyidejűleg teljesíteni lehessen. Amennyiben az eszközöket, felszereléseket létszám szerint kell beszerezni, az adott eszközből, felszerelésből a tényleges, érdekelt létszámnak megfelelően kell az előírt mennyiséget beszerezni.

6. Ahol a melléklet az iskola pedagógiai programjára utal, ott a Nemzeti alaptanterv, továbbá a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatást biztosító iskola esetén a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve, fogyatékos tanuló oktatás esetén a Fogyatékos tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve, a két tanítási nyelvű oktatást biztosító iskola esetén a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve, érettségi vizsgára felkészítő középiskola esetén pedig az Érettségi vizsga vizsgaszabályzata követelményei figyelembevételével készített, vagy a

közoktatási törvény 23. §-a alapján jóváhagyott pedagógiai programot (a továbbiakban: eltérő pedagógiai elveket tartalmazó pedagógiai program) kell érteni.

7. Az eltérő pedagógiai elveket tartalmazó pedagógiai program az eszköz- és felszerelési jegyzéktől eltérően határozhatja meg a nevelő- és oktatómunka eszköz és felszerelési feltételeit.

8. Ha vitás, hogy az előírt eszközök, felszerelések rendelkezésre állnak, közoktatási szakértői tevékenység folytatására jogosult szakértő véleményét kell beszerezni.

9. A tanulók részére kialakított helyiség akkor megfelelő, ha - rendeltetésétől függően - alapterülete lehetővé teszi egy iskolai osztály, osztálybontás esetén a meghatározott csoport valamennyi tagjának egyidejű befogadását és egészséges, biztonságos körülmények közötti foglalkoztatását, pihenését, öltözését, tisztálkodását, étkezését, továbbá megfelel az építésügyi jogszabályokban előírt szakmai és tartalmi követelményeknek, a közegészségügyi előírásoknak, a tűzvédelmi, egészségvédelmi, munkavédelmi követelményeknek.

10. Ha az iskola többcélú közoktatási intézményben működik, a felnőttek részére kialakított helyiségek, a felnőttek munkaeszközei, továbbá a közoktatási célú helyiségek, a felszerelési eszközök, a különböző iskolák feladatainak az ellátásához igénybe vehetők. A nem közoktatási célú helyiségek abban az esetben vehetők igénybe, ha e mellékletben meghatározottaknak megfelelnek.

11. Ha az iskola fogyatékos gyermekek nevelésével foglalkozik, a gyermekek által használt helyiségek kialakításánál az eszközök és felszerelések beszerzésénél biztosítani kell az akadálymentes, balesetmentes és érzékelhető, valamint biztonságos környezetet - a fogyatékos típusától függően - a kapaszkodókat, a nagyobb alapterületű, szélesebb ajtónyitású mellékhelyiségeket stb. A fogyatékos típusát és mértékét az eszközök és felszerelések megvásárlásánál figyelembe kell venni.

12. Ha az iskola nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozók iskolai nevelésében, oktatásában vesz részt, az eszközök és felszerelések megvásárlásánál a nemzeti, etnikai sajátosságokat figyelembe kell venni.

13. Ahol a melléklet a mennyiségi mutatónál az „iskolánkénti” megjelölést alkalmazza, azon az iskolát kell érteni, függetlenül attól, hogy a székhelyen kívül rendelkezik-e telephellyel, illetőleg, hogy hány épülete van; a helyiség kialakítása, a berendezések elhelyezése a feladat ellátásától függően helyi döntés alapján történik. Amennyiben a melléklet a „székhelyen és telephelyen” megjelölést alkalmazza, azon érteni kell az iskola székhelyét és valamennyi telephelyét, függetlenül attól, hogy a székhelyen, illetőleg a telephelyen hány épület van. Abban az esetben, ha az „épületenként” megjelölést alkalmazza a melléklet, azon minden épületet érteni kell, függetlenül attól, hogy a székhelyen vagy a telephelyen található. Az „osztály” fogalmán a ténylegesen kialakított, a tanórai foglalkozáson együtt részt vevők csoportját, az iskolai osztályközösséget kell érteni.

VI. Funkcionális taneszközjegyzék

6.1. Általános iskola

ANYANYELV ÉS IRODALOM

1-4. évfolyam

Páros és csoportos kommunikáció gyakorlására alkalmas információhordozó

A mindennapi érintkezés nyelvi fordulatainak gyakorlására alkalmas információhordozó

A szövegalkotási képesség fejlesztését elősegítő demonstrációs eszköz

A szövegalkotás szabályait szemléltető eszköz

A nyelvi rendszert szemléltető eszköz, tanulói manipulációs munkaeszköz, eszközkészlet

A hangok időtartamát, jelölését bemutató eszköz

- A magyar ábécé szemléltetésére, gyakorlására és ellenőrzésére alkalmas eszköz
- A betűtanításhoz szükséges, ismeretszerzésre, ismeretbővítésre, szemléltetésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas manipulációs munkaeszköz, eszközkészlet
- A szavak elválasztási szabályait szemléltető, képességfejlesztésre, gyakorlásra, ellenőrzésre alkalmas eszköz
- Az egyszerű mondatfajták felismerésére, szemléltetésére, gyakorlására alkalmas demonstrációs eszköz
- A szófajok bemutatására, felismerésük gyakorlására, ellenőrzésére alkalmas eszköz, taneszközkészlet
- A helyesírási képesség fejlesztésére, gyakorlására, ellenőrzésére alkalmas eszköz, taneszközkészlet
- Jeles íróink, költőink alkotói életútjának legjellemzőbb tényeit, állomásait tartalmazó eszköz
- Dramatikus népi játékok szemléltetésére alkalmas eszköz
- A népköltészeti, a szépirodalmi, az ismeretterjesztő és publicisztikai műfajok szemléltetésére, ismeretszerzésre és ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- A könyvtári és könyvtárhasználati ismeretek megszerzését, gyakorlását elősegítő eszköz

5-6. évfolyam

- A nyelvi rendszer szemléltetésére alkalmas eszköz
- A nem nyelvi kifejezőeszközök szemléltetésére alkalmas eszköz
- Kommunikációs helyzetgyakorlatokat bemutató, képességfejlesztésre alkalmas eszköz
- A tanuláshoz kapcsolódó köznapi, szaknyelvi és irodalmi szókincset tartalmazó, ismeretszerzésre, ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- A szövegtípusok, a szövegszerkezet szemléltetésére alkalmas eszköz
- A közlésfolyamat (kommunikáció) szemléltetésére alkalmas eszköz
- A helyesírási ismeretek tudatosítására és gyakorlására alkalmas tanulói munkaeszköz
- A helyesírási képesség mérésére, ellenőrzésére és értékelésére alkalmas tanulói munkaeszköz
- Az elbeszélő irodalmat bemutató, ismeretbővítésre, képességfejlesztésre alkalmas eszköz
- Változatos tematikájú és ritmikájú verseket tartalmazó, az olvasási és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztésére alkalmas eszköz
- A színház, a dráma, a dramatikus népi játékok szemléltetésére alkalmas taneszközkészlet
- A társzművészetek (pl. irodalom, képzőművészet, zene) kapcsolatának szemléltetésére alkalmas eszköz
- Írók, költők, alkotói életutak legjellemzőbb tényeit, dokumentumait ismertető eszköz
- Szépirodalmi műveket, szemelvényeket tartalmazó, az irodalmi műveltség kialakítására, ismeretszerzésre alkalmas eszköz
- Rövid műveket és műrészleteket tartalmazó, a kifejező felolvasás, vers- és prózamondás szemléltetésére és gyakorlására alkalmas eszköz
- A verstani ismeretek elsajátítására, gyakorlására alkalmas eszköz
- Irodalmi témák vándormotívumait, kulcsmotívumait szemléltető eszköz
- Az elsajátított irodalmi ismeretek felmérésére és ellenőrzésére alkalmas eszköz

7-8. évfolyam

- A szövegalkotási képesség fejlesztését szolgáló különböző műfajú szövegek mintáit bemutató eszköz
- A nem verbális kommunikáció megfigyelésére alkalmas eszköz
- A tömegkommunikáció műfajait szemléltető eszköz
- A fogalmazási képesség fejlesztésére alkalmas, szövegalkotást és szövegelemzést előkészítő, kreatív gyakorlatokat tartalmazó eszköz
- A kifejező szövegmondás szemléltetésére és gyakorlására alkalmas eszköz
- Az olvasási, valamint a szóbeli kifejezőképesség fejlesztését segítő, visszajátzásra is alkalmas eszköz
- Irodalmi emlékhelyeket feldolgozó, ismeretszerzésre, tájékozódásra alkalmas eszköz
- A poétikai ismeretek (műnemek, műfajok) rendszerének szemléltetésére alkalmas eszköz
- Az írói, költői eszköztan szemléltetésére, megfigyelésére alkalmas eszköz

ÉLŐ IDEGEN NYELV (héber, angol)

1-8. évfolyam

A tanult szavak, kifejezések és néhány mondatos egyszerű közlések hallás utáni megértését, továbbá hallás utáni leírásuk készségét fejlesztő (és mérő) eszközkészlet

Egyszerű, életszerű beszédhelyzetek megértését fejlesztő (és mérő) eszközkészlet

A tanult szavak, kifejezések és egyszerű mondatok helyes kiejtését (hanglejtés, hangsúly, ritmus) fejlesztő eszköz

Egyszerű, életszerű beszédhelyzetekbe a beszédzándékoknak megfelelő bekapcsolódás, szerepjáték készségét fejlesztő (és mérő) eszköz

Dalok, mondókák, versek helyes hanglejtéssel, hangsúllyal és ritmussal történő kiejtését fejlesztő eszköz

Képek, képsorok, illusztrációk, ábrák alapján történő leírás, bemutatás, egyszerű történet elmesélése képességét fejlesztő (és mérő) eszköz

Ismert szavakat, kifejezéseket és egyszerű mondatokat tartalmazó szövegek megértését fejlesztő (és mérő) eszköz

A szókinccs fejlesztését szolgáló munkaeszköz és demonstrációs eszköz

A szó és egyszerű mondat szintű autentikus szövegek értését fejlesztő (és mérő) eszköz

A nyelvtani elemek kombinációját és a nyelvtani rendszer áttekintését szolgáló munkaeszköz

Egyszerű, tényszerű információk, továbbá a beszédzándékoknak megfelelő közlések írásbeli megfogalmazásának készségét fejlesztő (és mérő) eszköz

A tankönyvi feladatokat kiegészítő eszköz

A négy nyelvi alapkészséget, a szókinccset és a nyelvi ismereteket komplex módon fejlesztő (és mérő) munkaeszköz

Egyszerű párbeszéd, leíró és elbeszélő szövegek hallás utáni értésének készségét fejlesztő (és mérő) eszközkészlet

A tanult szavak, kifejezések, egyszerű mondatok és rövid, összefüggő szövegek, párbeszéd helyes hanglejtéssel, hangsúllyal és ritmussal történő elmondását fejlesztő eszköz

Dalok, versek, rövid prózarészletek helyes hanglejtéssel, hangsúllyal és ritmussal történő kiejtését fejlesztő eszköz

Az életkornak és a tanult témaköröknek megfelelő életszerű beszédhelyzetekbe az elvárt beszédzándékoknak megfelelő bekapcsolódás, szerepjáték készségét fejlesztő eszköz

Képek, képsorok, illusztrációk, ábrák alapján történő leírás, bemutatás, egyszerű történet elmesélése képességét fejlesztő (és mérő) eszköz

Egyszerű, szerkesztett szövegek globális megértését, egyszerű autentikus szövegek teljes megértését, valamint a szövegek hangos olvasásának készségét fejlesztő (és mérő) eszköz

Az extenzív olvasás képességét fejlesztő, a fokozatosság elve alapján szerkesztett eszköz

Összefüggő szövegek alkotását segítő eszköz

A szókinccs fejlesztését szolgáló munkaeszköz

A nyelvtani szerkezetek bemutatását, nyelvtani rendszer áttekintését szolgáló demonstrációs eszköz

A tankönyvi feladatokat kiegészítő eszköz

A négy nyelvi alapkészséget, a szókinccset és a nyelvi ismereteket komplex módon fejlesztő (és mérő) munkaeszköz

A participiumok és a coniugálás elsajátíttatására alkalmas információhordozó

A tankönyvek feladatait elmélyítő tanulói munkaeszköz

MATEMATIKA

1-4. évfolyam

Heurisztikus, konstruktív gondolkodást elősegítő, ismeretszerzésre és bővítésre, szemléltetésre, gyakorlásra, ellenőrzésre, mérésre alkalmas demonstrációs eszköz

Matematikai problémák, viszonykapcsolatok jelölését, ismeretszerzést és bővítést, készségszintű jártasságot elősegítő, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas tanulókísérleti és demonstrációs eszköz

Egyszerű kombinatorikus feladatok ismeretszerzését, bővítését, gyakorlását és ellenőrzését elősegítő demonstrációs és munkaeszköz

A természetes szám mint a halmazok számosságát és mint mérőszámot szemléltető, készségszintű ismeretszerzésre, bővítésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas demonstrációs és munkaeszköz

A tízes számrendszer tudatos használatát, az ismeretszerzést elősegítő, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas demonstrációs tanulókísérleti- és munkaeszköz

A számok nagyságviszonyait bemutató, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas tanári-tanulói munkaeszköz

A negatív szám és a törtszám fogalmának kialakítására és ismeretbővítésre, szemléltetésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas demonstrációs és tanulói munkaeszköz

A természetes számok körében műveletvégzést, értelmezést, szöveges feladatok szemléltetését, ismeretszerzést és -bővítést elősegítő, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas demonstrációs és tanulói munkaeszköz

Sorozatok képzésére és folytatására, függvényábrázolatok kitöltésére szolgáló, ismeretszerzésre és -bővítésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas információhordozó

Alakzatok előállítását, másolását elősegítő, szemléltető demonstrációs és munkaeszköz

Továbbfejleszthető egyszerű geometriai alakzatokat, építésre alkalmas sík- és térbeli alakzatokat, sík lefedésére szolgáló síkidomokat, átlátszó és nem átlátszó testmodelleket bemutató, szemléltetésre, ismeretszerzésre és -bővítésre, gyakorlásra, ellenőrzésre alkalmas demonstrációs, tanulókísérleti és munkaeszköz

Mérőeszközöket és mértékegységeket szemléltető, ismeretszerzésre és -bővítésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas demonstrációs, tanulókísérleti és munkaeszköz

Valószínűségi játékokat tartalmazó, tapasztalatszerzésre, ismeretbővítésre, gyakorlásra, ellenőrzésre alkalmas demonstrációs eszköz, tanulói munkaeszköz, eszközkészlet

5-6. évfolyam

A halmaz és halmazművelet fogalmának kialakítására és változatos alkalmazásának szemléltetésére szolgáló tanulói munkaeszköz

A mérés mint összehasonlítás fogalmának elmélyítésére, a gyakorlati alkalmazások elősegítésére alkalmas szabvány- és nem szabvány mértékegységek, tárgyi eszközrendszer

Testek építésére, testhálók készítésére alkalmas, különböző sokszögeket tartalmazó munkaeszköz és eszközkészlet

A sík lefedésére (parkettázásra) szolgáló, a terület fogalmának elmélyítésére alkalmas munkaeszköz

Az alapvető térgeometriai ismeretek kialakítására, a térszemlélet fejlesztésére alkalmas átlátszó és nem átlátszó tanulókísérleti eszköz

Alakzatok élvázainak manuális konstruálására, modellezésére, a térszemlélet fejlesztésére alkalmas munkaeszköz

Alakzatok manuális konstruálására, modellezésére alkalmas, összekapcsolható síkidomokat tartalmazó munkaeszköz

A szövegértést és szövegelemzést, a nyelv logikai elemeinek helyes használatát segítő, változatos, szöveges és nem szöveges, gyakorlati és matematikai problémákat tartalmazó eszköz

A számrendszer fogalmának megértését, elmélyítését elősegítő helyiértékes írásmód bemutatására és gyakorlására alkalmas eszköz

A számolási készség fejlesztésére alkalmas eszköz

Egyszerű, a legalapvetőbb számolási technikák elvégzésére képes munkaeszköz

Arányossági következtetések gyakorlására alkalmas eszköz

Az egyenes- és fordított arányosság fogalmának kialakítását és változatos alkalmazását bemutató, képességfejlesztésre alkalmas eszköz

- Sorozatok előállításához, különböző tulajdonságú elemek kiválasztásához készített eszköz
- Egyenletek megoldását szemléltető eszköz
- Számegyenesek, koordináta-rendszerek megismerését és használatát szemléltető munkaeszköz
- A számegyenesen és a derékszögű koordináta-rendszerben való tájékozódás képességének kialakítására, gyakorlására alkalmas interaktív eszköz
- Különböző sorozatok szemléltetésére, tulajdonságaik bemutatására alkalmas eszköz
- Változó mennyiségek közötti kapcsolatokat szemléltető eszköz
- Alakzatok kölcsönös helyzetét (párhuzamosság, merőlegesség stb.) a síkban és térben bemutató munkaeszköz
- A távolság fogalmának és gyakorlati alkalmazásának bemutatására szolgáló eszköz
- Háromszögek tulajdonságait, mértékeit és speciális fajtáit szemléltető eszköz
- Négyszögek tulajdonságait, mértékeit és speciális fajtáit szemléltető eszköz
- A szög fogalmát, részeit bemutató, ismeretszerzésre alkalmas eszköz
- A szög fajtáit és mérését bemutató, ismeretszerzésre alkalmas eszköz
- A kerület, terület, felszín és térfogat fogalmának elmélyítésére szolgáló, méréseket és gyakorlati alkalmazásokat bemutató eszköz
- Különböző geometriai transzformációkat bemutató, a transzformációs szemléletet fejlesztő eszköz
- A szerkesztési eljárások végrehajtásához szükséges demonstrációs eszköz
- A kombinatorikus gondolkodás fejlesztésére alkalmas különböző formájú, színű munkaeszköz
- A valószínűség fogalmát bemutató képességfejlesztő interaktív eszköz
- A valószínűségi szemlélet kialakítására és fejlesztésére alkalmas munkaeszköz
- Statisztikai adatokat, grafikonokat bemutató, és azok értelmezését segítő eszköz
- Szimmetrikus alakzatokat bemutató, és azok tulajdonságainak megismerésére alkalmas munkaeszköz
- A természet és a művészet szimmetriáit bemutató, a transzformációs szemlélet fejlesztésére alkalmas eszköz

7-8. évfolyam

- A matematikatörténet érdekességeit (nagy matematikusokat, érdekes megoldatlan matematikai problémákat stb.) bemutató, képesség- és személyiségfejlesztésre alkalmas eszköz
- A bizonyítási igény szemléltetésére, képességfejlesztésre alkalmas eszköz
- A törtfogalom elmélyítésére alkalmas különféle munkaeszköz
- A halmazszemlélet mélyítésére, a kombinatorikus gondolkodás fejlesztésére alkalmas eszköz
- A valószínűségi szemlélet fejlesztésére alkalmas munkaeszköz
- A nyelv logikai elemeinek, a matematikai logika alapjainak szemléltetésére, elmélyítésére alkalmas eszköz
- A halmazműveletek szemléltetésére alkalmas demonstrációs eszköz
- Különböző diagramokat szemléltető munkaeszköz
- Az arányos osztás szemléltetésére alkalmas demonstrációs eszköz
- Prímszámokat, négyzetszámokat szemléltető demonstrációs táblázatok
- Egyenlőtlenségek azonos átalakítását, megoldását szemléltető eszköz
- Szöveges feladatok megoldástípusait bemutató eszköz
- Algebrai kifejezéseket és azok azonos átalakításait szemléltető eszköz
- Lineáris függvényeket és ábrázolásukat bemutató és eszköz
- Négyzetes-, abszolútérték-, reciprok- és a négyzetgyök függvényeket bemutató eszköz
- Szabályos sokszögeket tartalmazó, testek készítéséhez és a sík lefedéséhez szükséges demonstrációs és munkaeszköz
- A térbeli formák megismerésére alkalmas, átlátszó és nem átlátszó, különböző alapú egyenes és ferde hasábokat tartalmazó demonstrációs eszköz
- A térbeli formák megismerésére alkalmas, átlátszó és nem átlátszó, egyenes és ferde hengereket tartalmazó demonstrációs eszköz

A térbeli formák megismerésére alkalmas, átlátszó és nem átlátszó, gúlákat, kúpokat, gömböket tartalmazó demonstrációs eszköz

Különböző testek hálóját szemléltető eszköz

Adott tulajdonságú pontok (kör, gömb, szögfelező, szakaszfelező stb.) szemléltetésére alkalmas eszköz

A kör területének és területének számítását szemléltető eszköz

Hasonló síkbeli és térbeli alakzatokat bemutató, transzformációs szemléletet fejlesztő eszköz

A bizonyítási igény kialakítására (pl.: háromszögek, négyszögek szögösszege, átdarabolások helyessége stb.) alkalmas eszköz

A szögpárokat bemutató, ismeretszerzésre, -bővítésre alkalmas eszköz

Pythagoras tétele bizonyítását szemléltető eszköz

A hatványozás és a gyökvonás fogalmát és azonosságait szemléltető, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

EMBER ÉS TÁRSADALOM

1-4. évfolyam

A társadalmat alkotó közösségek életét bemutató és működésük szemléltetésére alkalmas eszköz

Hazánk természeti szépségeinek, kulturális értékeinek és Európában elfoglalt (földrajzi) helyének szemléltetésére alkalmas eszköz

Magyarország fővárosát, nagyobb városait és közigazgatási egységeit szemléltető, ismeretbővítésre, gyakorlásra és ellenőrzésre alkalmas eszköz

Nemzeti történelmünk meghatározó alakjait bemutató, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

A magyar múlt jelentős eseményeinek a történelmi időben való elhelyezési képesség fejlesztésére alkalmas eszköz

A nemzeti történelem sorsfordulóinak történelmi térben való szemléltetésére, képességfejlesztésre és gyakorlásra alkalmas eszköz

A magyar nemzet jelképeinek szemléltetésére alkalmas eszköz

5-6. évfolyam

Egy-egy magyarországi régió, város, település természeti gazdasági, kulturális jellemzőinek és közigazgatási funkcióit bemutató, ismeretbővítésre és szemléltetésre alkalmas eszköz

A magyarság Kárpát-medencei elhelyezkedésének, egy-egy néprajzi, történelmi tájegységének szemléltetésére alkalmas eszköz

A magyarországi nemzeti etnikai kisebbségek kulturális tradícióit bemutató eszköz

Az emberek hajdani és mai életmódját a termelés, a fogyasztás és elosztás rendjének időben különböző sajátosságait szemléltető eszköz

7-8. évfolyam

A magyarság népességi viszonyainak szemléltetésére alkalmas eszköz

A mai magyar társadalom különböző szempontú tagoltságának szemléltetésére alkalmas eszköz

A társadalmi beilleszkedési zavarok bemutatására alkalmas eszköz

A hatályos magyar alkotmányban foglaltak megismerésére és feldolgozására alkalmas eszköz

A mai magyar államszervezet működésének szemléltetésére alkalmas eszköz

A helyi önkormányzatok munkájának megismerését szolgáló és gyakorlati megvalósulását szemléltető eszköz

A fegyveres testületek (rendőrség, honvédség stb.) tevékenységének szemléltetésére alkalmas eszköz

A honi művelődési, egészségügyi és szociális viszonyok megismertetésének és gyakorlati megvalósulásának szemléltetésére alkalmas eszköz

A Magyar Köztársaság külpolitikájának és külkapcsolatainak és a külföldön tartózkodás szabályainak szemléltetésére alkalmas eszköz

Az ember mint biológiai lény szemléltetésére alkalmas eszköz

Az ember mint személyiség bemutatására alkalmas eszköz

Az ember mint társadalmi, erkölcsi és szellemi (többdimenziós, összetett) lény bemutatására és ennek összetevőinek és mozgatóinak szemléltetésére alkalmas eszköz

A történelmi időben való tájékozódás képességének fejlesztését elősegítő eszköz!

A történelmi térben való tájékozódás képességét fejlesztő eszköz

Az ősi társadalmak kialakulása, működése, kutatása, valamint mindennapi életük szemléltetésére alkalmas eszköz

Az ókori keleti civilizációk társadalmának, gazdaságának és kultúrájának szemléltetésére alkalmas eszköz

A bibliai történeteket tartalmazó ismeretszerzésre és ismeretbővítésre alkalmas eszköz

Az ókori görög és római társadalmak, valamint gazdaságuk, és kultúrájuk szemléltetésére alkalmas eszköz

A középkori történelem, társadalom, gazdaság, művelődés és kultúra szemléltetésére alkalmas eszköz

A magyar nép őstörténetének, vándorlásának és honfoglalásának szemléltetésére alkalmas eszköz

Az Árpád kor történelmét, nagy alakjait, forrásait, társadalmi, gazdasági és kulturális értékeit tartalmazó ismeretszerzésre, ismeretbővítésre és szemléltetésre alkalmas eszköz

A középkori magyar királyság virágkorának és hanyatlásának szemléltetésére alkalmas eszköz

A kora újkor társadalmainak, gazdaságuknak, vallási, kulturális és művelődési viszonyainak szemléltetésére alkalmas eszköz

Magyarország kora újkori társadalmainak, gazdaságuknak politikai és kulturális viszonyainak szemléltetésére alkalmas eszköz

A XVIII. századi Magyarország helyzetének és viszonyainak szemléltetésére alkalmas eszköz

EMBER ÉS TERMÉSZET

1-4. évfolyam

Az oldódás, olvadás, égés jelenségének vizsgálatára alkalmas demonstrációs laboratóriumi eszköz, illetve eszközkészlet

Az oldódás, olvadás, égés jelenségének tanulókísérleti vizsgálatára alkalmas laboratóriumi eszköz, illetve eszközkészlet

Az oldódás, olvadás, égés jelenségének bemutatására és vizsgálatára alkalmas laboratóriumi vegyszerek, illetve vegyszerkészlet

Néhány gyakoribb ásványt bemutató eszköz

5-6. évfolyam

Az anyag részecske természetének szemléltetésére alkalmas eszközkészlet

Az anyag részecske természetével magyarázható jelenségeket (halmazállapot-változás, oldódás, hőtágulás, hőterjedés) szemléltető eszközkészlet

A halmazállapot-változásokhoz kapcsolódó ipari és természeti folyamatokat bemutató eszköz

7-8. évfolyam

A mozgásjelenségek bemutatására, a mozgást jellemző mennyiségek mérésére, a mennyiségek közötti összefüggések felismertetésére, a mozgásállapot leírására, a mozgásállapotok és változásaik dinamikai leírására, a leíráshoz szükséges mennyiségek mérésére, a mechanikai

kölcsönhatások megfigyelésére, kísérleti vizsgálatára, mérések kivitelezésére alkalmas demonstrációs eszközkészlet

A mozgásjelenségek megfigyelésére, a mozgást jellemző mennyiségek mérésére, összefüggések felismerésére, mozgás-állapotváltozást okozó kölcsönhatások mértékének mérésére és egyensúlyi állapotok kísérleti vizsgálatára alkalmas tanulókísérleti eszköz

Az SI mértérendszer (alapmennyiségek, mértékszámok és mértékegységek, prefixumok jelentése) és az SI-n kívüli engedélyezett használatú mértékegységeket bemutató eszköz

A Naprendszer szemléltetésére alkalmas eszköz

A Naprendszer és elemeinek mozgását szemléltető eszköz (Tellurium)

A termikus kölcsönhatásokat bemutató, a kölcsönhatást jellemző mennyiségek mérésére, összefüggések felismertetésére, a termikus kölcsönhatások következményeinek és gyakorlati alkalmazásainak szemléltetésére szolgáló eszköz

A termikus kölcsönhatások önálló megfigyelésére, mennyiségi leírására (mérésekre), kísérletek kivitelezésére alkalmas munkaeszköz

Az energia átalakulások gyakorlati felhasználásának (erőművek) szemléltetésére alkalmas eszköz

Az elektromos kölcsönhatások szemléltetésére és önálló megfigyelésére alkalmas elektrosztatikai tanulókísérleti eszköz

A mágneses alapjelenségek és mágneses kölcsönhatások bemutatására és önálló megfigyelésére alkalmas magnetosztatikai tanulókísérleti eszköz

Különböző egyenáramú és váltakozó áramú áramkörök kísérleti vizsgálatára, az áramerősség, a feszültség, az ellenállás mérésére; az elektromos áram hatásainak szemléltetésére és kísérleti vizsgálatára az anyag három halmazállapotában; az elektromágneses kölcsönhatások bemutatására, és kísérleti vizsgálatára alkalmas tanulókísérleti eszköz

Elektromosságtani megfigyelésekhez, mérésekhez, kísérletekhez szükséges (folyamatosan változtatható) egyen- és váltakozó feszültséget biztosító, (a balesetvédelem előírásainak megfelelő) demonstrációs és tanulókísérleti eszköz

Az elektromos áram hatásain alapuló mindennapi eszközeink bemutatására, működésük magyarázatára alkalmas demonstrációs eszköz és eszközkészlet

Felfedezők, fizikusok arcképeit bemutató eszköz

Az elemek vegyjelét, rendszámát, atomtömegét tartalmazó demonstrációs eszköz (periódusos rendszer)

Az elemek megjelenési formáját ábrázoló demonstrációs eszköz (Periódusos rendszer)

Az elemek vegyjelét, rendszámát, atomtömegét tartalmazó munkaeszköz (Periódusos rendszer)

Az anyagok tulajdonságainak vizsgálatára, valamint a kémiai reakciók végrehajtására alkalmas laboratóriumi eszköz (egyedi beszerzési lehetőséggel)

Az anyagok tulajdonságainak vizsgálatára alkalmas laboratóriumi vegyszerek (egyedi beszerzési lehetőséggel)

A leggyakoribb közetfajták bemutatására alkalmas eszköz

A kémia történetének kiemelkedő személyiségeit, szerepüket bemutató eszköz, illetve eszközsorozat

Magyar vegyészek életét és jelentőségét bemutató eszköz, illetve eszközsorozat

A nemzetközi mértékegységrendszer (SI) alapmennyiségeit, prefixumait bemutató eszköz

Tömegmérésre alkalmas különböző érzékenységű eszköz

A feszültség, az áramerősség, a vezetőképesség, a pH mérésére alkalmas többfunkciós eszköz

Az oldatok pH-jának mérésére alkalmas egyszerű eszköz

Az anyagok összetétel szerinti csoportosítását bemutató információhordozó

Az anyagok összetétel szerinti csoportba sorolására alkalmas interaktív eszköz

Az atomok, ionok összetételét, felépítését modellező eszköz, illetve eszközkészlet

Az 1-20. rendszámú atom felépítése és periódusos rendszerbeli helye közötti összefüggések felismerésére, illetve begyakorlására alkalmas interaktív eszköz

A molekulák összetételét, felépítését modellező demonstrációs eszköz, illetve eszközkészlet

A molekulák összetételét, felépítését modellező eszköz, illetve eszközkészlet

Az anyagi részecskék kapcsolódását, átalakulását modellező eszköz

A modell és a valóság kapcsolatát bemutató eszköz

- A különböző kristályrács típusokat modellező eszközsorozat
- A kémiai változások típusait és jellemzőit szemléltető demonstrációs eszköz
- A kémiai reakciók csoportba sorolására alkalmas interaktív eszköz
- A kémiai jelrendszer (vegyjel, képlet, egyenlet) használatát gyakoroltató interaktív eszköz
- Az anyagmennyiség és a részecskeszám összefüggését, az Avogadro-szám nagyságrendjét szemléltető eszköz
- A makro- és mikrovilág méreteit, illetve összehasonlításukat ábrázoló eszköz
- Az anyagmennyiség, a részecskeszám, valamint a tömeg összefüggésének alkalmazását gyakoroltató interaktív eszköz
- Az oldat, az oldott anyag, az oldószer tömege, illetve az oldat (tömegszázalékos) összetétele közötti összefüggést gyakoroltató interaktív eszköz
- Az oldatok kémhatása, a kémhatást okozó ionok aránya, valamint a pH összefüggését bemutató eszköz
- Az egyes szerves anyagok részecskéinek összetételét, felépülését folyamatában (fázisaiban) bemutató eszköz, illetve eszközsorozat
- A nemfémes elemek és vegyületeik előállítását, felhasználását bemutató eszköz
- A fémek aktivitási sorát bemutató demonstrációs eszköz
- Az ionvegyületek felépülését modellező interaktív eszköz
- A fémek és vegyületeik előállítását, felhasználását bemutató eszköz
- A szerves anyagoknak a természetben való megjelenését bemutató eszköz, illetve eszközsorozat
- A szerves anyagoknak iskolai körülmények között nehezen vizsgálható tulajdonságait bemutató eszköz
- Az anyagok élettani és környezeti hatására jellemző piktogramokat ábrázoló eszköz
- A szerves anyagok tulajdonságait, felhasználását és környezeti hatását bemutató eszköz
- A szerves anyagok tulajdonságainak, felhasználásának, élettani és környezeti hatásának ismeretét elmélyítő interaktív eszköz
- A szerves háztartási vegyszerek környezeti és élettani hatását, szakszerű felhasználást bemutató eszköz
- A levegő és a víz szennyezésének következményeit bemutató (szimuláló, modellező) eszköz
- A tápanyagoknak a szervezetben betöltött szerepét szemléltető eszköz
- A természetes vizek minőségének vizsgálatára alkalmas eszköz- és anyagkészlet
- Környezetvédelmi alpmérések elvégzésére alkalmas demonstrációs és tanulókísérleti eszközkészlet
- Az ivóvíz, illetve a szennyvíz tisztításának folyamatát bemutató eszköz
- A szén, a nitrogén, az oxigén körforgásának folyamatát bemutató eszköz
- A földgáz és a kőolaj felhasználását bemutató eszköz
- Az energiatermelés és -fogyasztás környezeti hatását modellező demonstrációs interaktív eszköz
- Néhány szerves kémiai nagyipari gyártási folyamatot bemutató eszköz
- A fontosabb szerves vegyipari eljárások környezeti hatását bemutató eszköz, illetve eszközsorozat
- A fémek különböző típusú korrózióját és az ellene való védekezést bemutató és modellező eszköz
- A megújuló és meg nem újuló energiaforrásokat bemutató eszköz
- A választott tankönyv ismeretanyagának begyakoroltására szolgáló eszköz
- A választott tankönyv ismeretanyagának tudását ellenőrző értékelő felmérő eszköz
- A mikroorganizmusok vizsgálatára, megfigyelésére alkalmas demonstrációs és tanulókísérleti eszköz
- A tájak és életközösségek vizsgálatához szükséges, jellemző élőlényeket tartalmazó eszköz
- Vízi, vízparti, erdei és gyepársulások szemléltetésére és vizsgálatára alkalmas eszköz
- A főbb rendszertani csoportok szemléltetésére és vizsgálatára alkalmas gyakorlati eszköz
- Természetvédelmi problémák megfigyelésére és tanulmányozására alkalmas eszköz
- Környezetvédelmi problémák megfigyelésére és tanulmányozására alkalmas munkaeszköz
- Tájak és életközösségek társulásai szemléltetésére alkalmas eszköz

- A növény- és állatfelismerés és azonosítás képességének fejlesztéséhez szükséges eszköz
- A Föld domborzatának, vízrajzának, éghajlatának, talajainak és biomjainak szemléltetésére alkalmas eszköz
- A Kárpát-medence domborzatának, vízrajzának, éghajlatának, talajainak és biomjainak szemléltetésére alkalmas terepasztal, gyakorlati eszköz, mérőeszköz, laboratóriumi eszköz
- A Föld természetvédelmi problémáit bemutató, ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- A Föld környezetvédelmi problémáit bemutató, ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- A Kárpát-medence természetvédelmi problémáit bemutató statisztikai adatokat tároló rendszerek (évkönyvek)
- A Kárpát-medence környezetvédelmi problémáit bemutató ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- Az emberi szövetek szemléltetésére, tanulmányozására alkalmas demonstrációs eszköz
- Az emberi szervrendszerek felépítésének tanulmányozására alkalmas eszköz
- Az emberi csontváz megfigyelésére, tanulmányozására alkalmas demonstrációs eszköz
- Az ember belső szervrendszereinek megfigyelésére, tanulmányozására alkalmas demonstrációs eszköz
- Az egyes emberi szervek (agy, szem, bőr, hallás és helyzetértékelés szerve) megfigyelésére és tanulmányozására alkalmas demonstrációs eszköz
- Az emberi szervrendszerek működését bemutató, ismeretszerzésre és ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- Az emberi életműködések összekapcsolódását és szabályozását bemutató interaktív eszköz
- Az emberi szervezetet károsító hatások és szenvedélybetegségek szemléltetésére alkalmas eszköz
- Az egészséges életmód szemléltetésére és tanulmányozására alkalmas eszköz
- Az embert károsító paraziták szemléltetésére és tanulmányozására alkalmas eszköz
- A leggyakoribb emberi betegségeket és megelőzésüket bemutató, szemléltetésre és tanulmányozásra alkalmas eszköz
- Az emberi higiénét és a testápolást bemutató, szemléltetésre, ismeretbővítésre alkalmas eszköz
- Az elsősegélynyújtás képességének elsajátítására alkalmas eszköze gyűttes
- Az emberi élet működésének vizsgálatára alkalmas eszközkészlet

FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK

7-8. évfolyam

- A Naprendszer keletkezésének bemutatására alkalmas eszköz
- A Naprendszer mozgásának szemléltetésére alkalmas demonstrációs eszköz
- A Föld alakjának bemutatására és az időszámítási gyakorlatok elvégzésére alkalmas munkaeszköz
- Az űrkutatás eszközeinek és jelentőségének bemutatására alkalmas eszköz
- A csillagos égbolt szemléltetésére, az évszakonkénti változások bemutatására, szimulálására alkalmas eszköz
- A Föld belső szerkezetét bemutató eszköz
- A belső erők működésének szemléltetésére alkalmas eszköz
- A lemeztectonika bemutatására alkalmas eszköz
- A Föld mozgásainak, nagy szerkezeti egységeinek és azok kialakulásának megértésére alkalmas eszköz
- A fontosabb ásványok és kőzetek tulajdonságait bemutató, osztályozásuk és jellemzésük megfigyelésére alkalmas eszköz és munkaeszközkészlet
- A vízburok elhelyezkedésének, tagolódásának szemléltetésére alkalmas eszköz
- A szárazföld vizeinek típusait, kapcsolatait, felhasználásuk módjait és a vízszennyezés legfőbb okait és következményeit vizsgáló, bemutató tanulói munkaeszköz
- Az óceánokat és tengereket bemutató eszköz
- A légkör alapfolyamatait bemutató, az időjárási térképek elemzési képességét fejlesztő tanulói munkaeszköz

A Föld éghajlatát bemutató, az éghajlati diagramok és térképek elemzési képességét fejlesztő eszköz

A Föld jellegzetes felszínformáinak bemutatására alkalmas eszköz

Tematikus térképek különböző méretarányú és jelrendszerű térképek elemzésével történő bemutatására, használatára alkalmas eszköz és tanulói munkaeszköz

A kontinensek és óceánok helyzetének, természeti adottságainak, erőforrásainak, domborzatának szemléltetésére alkalmas eszköz

Európa, Afrika, Ázsia, Amerika, Ausztrália és Óceánia, Antarktisz domborzati és vízrajzi adottságainak kontinensenkénti szemléltetésére alkalmas eszköz

A természetföldrajzi övezetesség horizontális és vertikális bemutatására alkalmas eszköz és tanulói munkaeszköz

A kontinensek társadalmi és gazdasági jellemzőinek szemléltetésére alkalmas eszköz

A kontinensek jelentősebb országcsoportjait és országait, valamint természeti- és társadalom-gazdaságföldrajzi jellemzőit bemutató, szemléltetésre alkalmas eszköz

Észak-, Nyugat-, Dél-, Kelet, és Közép-Európa komplex bemutatására alkalmas eszköz

A Magyarországot környező szomszédos országokat komplex módon bemutató eszköz

Európai Unió társadalmi-gazdasági földrajzának szemléltetésére alkalmas demonstrációs eszköz

Tipikus tájakat, jellegzetességeiket, sajátosságukat bemutató eszköz és tanulói munkaeszköz

MŰVÉSZETEK

1-4. évfolyam

Nemzetiségeink és etnikai kisebbségeink gyermek- és népdalai, hangszeres népzeneje bemutatására alkalmas eszköz

Szomszéd népek népdalai, hangszeres népzenejének bemutatására alkalmas eszköz

Népszokások, jeles napok dalainak bemutatására alkalmas eszköz

A szép éneklés kialakítására, gyakorlására, a hangadó szervek helyes működtetésének bemutatására alkalmas eszköz

A magyar népzene bemutatására, népballadás, történeti- és virágénekeinek bemutatására alkalmas eszköz

Más földrészek népzenejének és hangszereinek bemutatására alkalmas eszköz

A népi játékok megismerésére alkalmas archív felvételeket és rekonstrukciókat tartalmazó eszköz

Hangjegyértékek, ritmusfajták érzékeltetésére alkalmas munkaeszköz

A ritmuskészséget fejlesztő, egyszerű ritmuslejátzó munkaeszköz

Tánc típusok szerinti és területi előfordulásuk szerinti hangzó anyagot tartalmazó, elsajátításra és gyakorlásra alkalmas eszköz

Tánc típusok motívum- és táncfolyamatait bemutató eszköz

A magyar népviseleteket szemléltető eszköz

A bábkészítéshez szükséges eszköz és munkaeszköz

A különböző bábtechnikákkal történő játékokra alkalmas eszközkészlet

Sík-, bot- és gyűszűbábok készítésére alkalmas munkaeszközkészlet

Drámajáték-gyakorlatokat megalapozó eszköz

Különböző tematikájú népi mondókákat, kiolvasókat, verseket, rövid népmeséket tartalmazó ismeretbővítésre, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

A jeles napi szokások szemléltetésére alkalmas eszköz

Dramatizált meséket, mítosz- és eposzrészleteket feldolgozó, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

A vizuális nyelv alapelemeinek, egyszerű kompozíciós eljárásainak (síkon és térben) megértésére, a megalapozó ismeretek szemléltetésére alkalmas eszköz

A vizuális művészetek legfontosabb ágainak, műfajainak felismerési képességét fejlesztő, a gyermekek élmény és érzélemvilágához közelálló művészeti alkotások bemutatására alkalmas eszköz

Köznapi gyakorlati vizuális nyelv legfontosabb konvencionális jelzéseinek megértésére, alkalmazásának elősegítésére alkalmas eszköz

Forma, funkció, anyag és méret összefüggéseinek megértetésére, megfigyelésre alkalmas demonstrációs eszköz

A tárgykultúra modellező anyagainak tapasztalati ismeretet adó, szemléltetésre alkalmas munkaeszköz

Egyszerű kézműves technikák bemutatására, jártasság szintű fejlesztésére alkalmas eszköz

5-6.évfolyam

A hangértékek bemutatására alkalmas eszköz

A tanulók zene iránti érdeklődésének fejlesztésére alkalmas, egyszerű ritmusjátékos eszköz

A zenében és más művészeti ágakban előforduló ritmus bemutatására alkalmas eszköz

Az Orff hangszercsalád bemutatására alkalmas eszköz

A blockflóte együttes bemutatására alkalmas eszköz

Tánc típusokat, illetve rekonstrukciókat tartalmazó, ismeretbővítésre, szemléltetésre alkalmas eszköz

. Területi típusok jelzésével ellátott táncdialektusokat bemutató eszköz

A magyar nyelvterület és a szomszéd népek népi hangszereit és hangszercsoportjait bemutató, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

Nemzetiségeink eredeti táncanyagait, feldolgozásukat szemléltető és eszköz

Gyermek és felnőtt koreográfiákat és formációkat bemutató eszköz

A kommunikáció verbális, nem verbális és metakommunikatív fajtái szemléltetésére alkalmas információhordozó

A színházat és a színpadot bemutató eszköz

A színpadi törvényszerűségek és jelentősebb dramaturgiai szabályok megismertetésére alkalmas eszköz

A jeles napok jelentősebb típusai szemléltetésére alkalmas eszköz

Bonyolultabb bábok készítését, mozgatását, technikáját szemléltető eszköz

A bábjáték történetét feldolgozó, ismeretszerzésre alkalmas eszköz

A mozgásimprovizáció és gyakorlatok megértetésére alkalmas információhordozó

A táncban, a bábjátékban, a drámában előforduló jelek, jelrendszerek összehasonlítására, bemutatására alkalmas eszköz

A táncok történeti háttérét, környezetét, hangszerkíséretét, viseletét (történeti társastánc a XVI-XIX. században) szemléltető eszköz

A társművészetek (irodalom, tánc zene stb.) kapcsolatának bemutatására alkalmas eszköz

Standard és latin-amerikai táncokat, azok egyszerűbb lépéskombinációit bemutató eszköz

A történeti társastáncok és a XX. századi társastáncok zenekíséretére alkalmas eszköz

Alapvető ábrázolásmódok, kifejezőeszköz, kompozíciós eljárások alkalmazását szemléltető demonstrációs eszköz

Képzőművészeti műfajok (festészet, szobrászat, grafika és építészet) jellemzőinek megismertetésére, a műalkotások technikai eljárásainak megkülönböztetésére alkalmas eszköz

A környezet elvont információiban való eligazodási képesség fejlesztésére, az információközlés legfontosabb módjainak és jellegzetességeinek bemutatására alkalmas eszköz

A köznapi gyakorlati vizuális nyelv magyarzó-közlő rajzainak értelmezésre, használati jártasság szintű kialakításra (szerkezeti rajz) alkalmas eszköz

Ábrázolási konvenciókat bemutató, alkalmazásukat elősegítő eszköz

Tervezési folyamat alapjainak megértetését, életmód és környezet, funkció és jelentés összefüggését felismerő képesség fejlesztésére alkalmas eszköz

A térbeli modellezés képességét fejlesztő kézműves technikák ismertetésére alkalmas munkaeszköz készlet

7-8. évfolyam

A hangok magasságának szemléltetésére, az öt- és hétfokúság térbeli elhelyezésére dallamkirakó munkaeszköz

A tanulók kottaolvasási készségének fejlesztésére alkalmas eszköz

A vonalrendszer, a violinkulcs, a hangok ábécés neveire, a módosító jelek ismertetésére alkalmas eszköz

A zenei ismeretek bővítésére alkalmas elektronikus eszköz

Színtani ismeretek rendszerezését, a fény színmódosító szerepének jelentőségét is bemutató eszköz

Az időbeliség, a mozgás megragadását megértető modellek bemutatására alkalmas eszköz

Különböző alkotások bemutatására, a művészettörténet nagy korszakaiban való tájékozottságra, valamint a műalkotások és kor kapcsolatának értelmezésére alkalmas eszköz

Technikák jártasság szintű elsajátítására, egyénileg választott technika készségi szintű alkalmazását szemléltető eszköz, illetve munkaeszköz-készlet

Köznapi gyakorlati vizuális nyelvet magyarázó - közlő rajzok rendszerének szemléltetésére alkalmas eszköz

Téri helyzeteket, összetett formák felépítésének, szerkezetének rajzi-plasztikai értelmezését segítő eszköz

Térábrázolási konvenciók használatának képességét fejlesztő, a különböző korokban, kultúrákban való alkalmazásuk ismeretét bemutató eszköz

Művészettörténeti stíluskorszakok és formajegyeik megismertetésére alkalmas, eszköz

Életstílusok, épületek és tárgyak formavilága közötti kapcsolat megértetésére (népművészet, művészettörténet) alkalmas eszköz

A mozgóképkultúra és médiaismereteket tartalmazó eszköz

A mozgóképkultúrával és médiaismerettel kapcsolatos szemléltetésre és ismeretbővítésre alkalmas eszköz

A mozgóképkultúra és médiaismeretek elsajátítására alkalmas eszköz

A mozgókép „köznyelvét” és elemi kifejezőeszközait szemléltető eszköz

Mintegy 20 (a történetmesélés és a drámai szituáció különbségeit, a dokumentum és a fikció hatásmechanizmusát szemléltető) filmet tartalmazó eszköz

A technikai képírás fejlődését, a reprodukciós és távközlési technikák elterjedésének kulturális hatását szemléltető eszköz

INFORMATIKA - SZÁMÍTÁSTECHNIKA

7-8. évfolyam

A számítógép üzemeltetési rendjének szemléltetésére alkalmas eszköz

A számítógép-tanterem egészség- és balesetvédelmi előírásait bemutató, ismeretszerzésre alkalmas információhordozó

Interaktív kapcsolat kialakítására, fejlesztésére alkalmas eszköz

Rásegítő vázlatokat, jó grafikájú, valóságközeli figurákat tartalmazó elektronikus rajzoló program

Interaktív kapcsolattartásra alkalmas készségfejlesztő elektronikus program

A CD-ROM oktatási célú lehetőségeinek bemutatására alkalmas eszköz

Az információ különféle megjelenési formáit szemléltető eszköz

A kommunikációs alapfogalmak emberközeli ábrázolására alkalmas információhordozó

Különböző témakörhöz tartozó piktogramokat szemléltető és felhasználó, jó grafikájú, játékos elektronikus program

Hangkártyák lehetőségeit kihasználó, hangjegyek és szólamok összehasonlítására alkalmas szövegalkotás elektronikus program

Különböző algoritmusokat és azok felépítését szemléltető információhordozó

Különböző algoritmusok szemléltetésére, a kreativitás, kombinációs és szervezőkészség fejlesztésére alkalmas vizuális eszköz

Irodalmi szövegek, történetek elemeinek (képek, szövegek, hangok) összerakásra, gyakorlásra alkalmas játékos vizuális eszköz

A keresési algoritmusok összeállítására, gyakorlására alkalmas szótár- és lexikonszerű eszköz

Négy alapműveletes elektronikus tanulókísérleti eszköz

Programozható, több számrendszert ismerő, képességfejlesztésre alkalmas eszköz

A számológépes műveletvégzés, a programozás helyes sorrendjének szemléltetésére alkalmas eszköz

A problémák adekvált módon való megfogalmazására és számológéppel történő megoldására alkalmas eszköz

Különböző algoritmusok készítésének gyakorlására, feladat alapján „üres” folyamatábrák szöveges kitöltésre alkalmas munkaeszköz

Az 5-6. osztályos tananyag megértésére alkalmas modulrendszerű eszköz

Az iskolai könyvtár funkcionális tereit szemléltető információhordozó

Könyvtárhasználat szabályainak megismerését segítő eszköz

A könyvtárhasználat szabályainak megismerését segítő információhordozó

A könyvtár alapvető szolgáltatásait megismertető eszköz

A könyvtári raktározási rend megismerését elősegítő eszköz

Az alapvető könyvtárhasználati ismeretek elsajátításának elmélyítésére alkalmas eszköz

A főbb dokumentumfajták formai és tartalmi megkülönböztetését elősegítő eszköz

A betűrendes leíró katalógusban való keresést ismertető eszköz

Az adott iskolai könyvtárban való tájékozódást, a katalógus használatát, a raktározási rendet ismertető információhordozó

A kézikönyvtár használatát, az önálló ismeretszerzést, a rendszeres könyvtári munkát, a hatékony tanulási módszerek fejlesztését szolgáló eszköz

A különböző könyvtártípusok megismerésére alkalmas eszköz

ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK

1-4. évfolyam

A tervezéshez és az azt megelőző vizsgálódásokhoz szükséges demonstrációs és munkaeszköz

A tárgyak rajzi ábrázolását (alaprajz, vetületi kép) bemutató eszköz

A természeti és feldolgozott anyagok tulajdonságainak vizsgálatához, átalakításához (eszköz, tárgykészítéshez) szükséges tanulókísérleti és munkaeszköz

A kézműveséget, az eszköz- és géphasználatot, gyártástechnológiát a helyes szerszámhasználatot (eszközhasználatot), baleseti veszélyforrásokat, környezetünk védelmét (anyagtakarékoság, szelektív hulladékgyűjtés stb.) szemléltető eszköz

Egyszerű térbeli kialakításokra, egyszerű működések modellezésére alkalmas tanulókísérleti eszközkészlet

A modellezést, az építés főbb fázisait szemléltető, épített belső környezetünk jellemzőinek bemutatására alkalmas eszköz

A kerékpáros közlekedés technikájának, szabályrendszerének gyakoroltatására alkalmas eszköz

A gyalogos-, a tömeg- és a kerékpáros közlekedés szabályainak, forgalmi helyzeteinek (veszélyhelyzeteinek) szemléltetésére, illetve gyakoroltatására alkalmas eszköz

A közlekedési helyzeteket bemutató, azok elemzésére is alkalmas munkaeszköz

Az egészséges életmód, az elemi higiénés szokások megismertetésére alkalmas eszköz

A háztartási munkák takarítás, rendcsinálás, önellátás eszközeit, szerszámainak bemutató információhordozó

A takarítás, polcrendeztetés, asztali rendcsinálás gyakorlására alkalmas egyszerű munkaeszköz

A terítés gyakoroltatásához szükséges demonstrációs eszköz

A gyermek otthoni munkafeladatait bemutató információhordozó

Az otthon „munkahelyeit” bemutató információhordozó

A felnőtt (szülői) foglalkozásokat bemutató információhordozó
Családi bevételeket, kiadásokat bemutató információhordozó
A takarékossgot (idő, energia, pénz) bemutató információhordozó
Az otthon és a családtagok viszonyát bemutató információhordozó
A zsebpénz beosztását, tervezését szemléltető információhordozó
A gazdálkodással kapcsolatos szerepjátékok gyakorlására szolgáló különféle játékos munkaeszköz
Az otthon és az iskola közelében lévő szolgáltató intézményeket megismertető és információhordozó
Egy település szolgáltató központja munkáját bemutató eszköz

5-6. évfolyam

A tervezéshez és az azt megelőző vizsgálódásokhoz szükséges tanulókísérleti eszközkészlet
Technikai rendszer elemzéséhez (rendeltetés, célszerűség, szerkezet, forma, tulajdonság) szükséges demonstrációs és munkaeszköz
Térszemléletet és modellalkotó képességet fejlesztő (műszaki rajz) térformákat bemutató eszköz
Közvetlen környezetünk természeti és feldolgozott anyagainak tulajdonságvizsgálatához, átalakításához (eszköz, tárgykészítéshez) szükséges munkaeszköz
A kézműveséget, az eszköz- és géphasználatot, gyártástechnológiát (műveleti sorrendet), a helyes szerszámhasználatot (eszközhasználatot), a baleseti veszélyforrásokat bemutató, szemléltetésre alkalmas eszköz
A közvetlen környezet modellezésére alkalmas eszköz, anyagok, szerszámok, eszközkészlet
A közvetlen környezet jellemzőit, építésének főbb fázisait, a környezetvédelem lehetőségeit, a közlekedési eszköz alapvető működését, történetét bemutató, az elemzését segítő eszköz
A kerékpáros közlekedés technikájának, szabályrendszerének gyakoroltatására alkalmas eszköz
A gyalogos-, a tömeg- és a kerékpáros közlekedés szabályait, forgalmi helyzetét (veszélyhelyzeteit) bemutató, illetve gyakoroltató eszköz
A talajvizsgálatokhoz, kerti talajjelőkészítéshez, műveléshez, a magról való szaporításhoz, a szobanövények ápolásához szükséges munkaeszköz
A kiskerti munkálatok, a növényápolás bemutatására alkalmas eszköz
A választott tankönyv megértését segítő munkaeszköz
A család egészségét befolyásoló tényezőket bemutató eszköz
A személyi tisztaság és a környezet rendjének módozatait szemléltető eszköz
A tisztálkodás fontosságát bemutató információhordozó
A helyes fogápolás bemutatására alkalmas eszköz
A korszerű hajápoláshoz szükséges munkaeszköz
A ruházat tisztaságának megőrzésére szolgáló munkaeszköz
Az ételkészítés anyagait, eszközeit szemléltető információhordozó és egyszerűbb munkaeszköz
A konyhai tálalás gyakorlásához szükséges munkaeszköz
Az asztalterítés és díszítés formáit bemutató információhordozó
Az egyszerű hidegétel készítésének folyamatát szemléltető információhordozó
A hidegtál készítés munkaműveleteinek gyakorlásához megfelelő munkaeszköz
Az anyagkalkuláció, a munkaelosztás tervezését szemléltető információhordozó
Egy család évi, havi, heti költségvetését bemutató, gyakorlásra alkalmas eszköz
Önálló költségvetési terv készítésének gyakorlására alkalmas tanulókísérleti eszköz
A textíliák eredetét, textilkészítési eljárásokat szemléltető információhordozó
A ruházatkodás fejlődését, a korszerű öltözködést és a népviseletet szemléltető eszköz
Egyszerűbb anyagvizsgálatok bemutatására szolgáló munkaeszköz
A szövés, fonás, hurkolás, nemezelés gyakorlásához szükséges munkaeszköz
Az öltésfajták, szövésminták alkalmazását, összehasonlítását bemutató eszköz
Településfajtákat, a lakóhelyi környezetet szemléltető információhordozók
A családi ház, a lakáskialakítás terveinek szemléltetésére alkalmas eszköz

- A lakás helyiségeinek helyes kihasználtságát bemutató információhordozó
- A népi építkezést és a modern házberendezéseket szemléltető információhordozó
- A ház, a lakás modellezésére alkalmas munkaeszköz
- A lakás berendezésére, korszerűsítésére alkalmas interaktív eszköz

7-8. évfolyam

- A technikai problémákkal kapcsolatos összefüggések megértésére, a lényegkiemelés elsajátítására szolgáló eszköz
- A térérzékelés, a térlátás, a modellalkotó képességek fejlesztésére alkalmas térbeli demonstrációs eszköz
  - Rajzeszköz használatának begyakorlását elősegítő munkaeszköz
  - Méretes, mértékegységek leolvasását biztosító léptékhelyes eszköz
  - Egyszerű vázlatrajzok, szerkesztési feladatok készítéséhez demonstrációs és munkaeszköz
  - Szabványok megismeréséhez, és alkalmazásuk gyakorlásához szükséges információhordozó
  - Modern tervezési mechanizmusokat bemutató, ismeretszerzésre és -bővítésre alkalmas eszköz
  - Az anyagvizsgálat elemi módszereinek megismertetéséhez és alkalmazásához szükséges egyszerű anyagvizsgálati tanulókísérleti eszközkészlet
  - Az anyagok és a belőlük készített tárgyak tulajdonságai közötti összefüggések megláttatására alkalmas eszköz
  - Az anyagátalakítás és a különböző anyagfeldolgozási technológiák szemléltetésére alkalmas eszköz
  - A szakszerű munkavégzés elsajátítására alkalmas munkaeszköz
  - Az anyagfeldolgozás technológiai folyamatának megismerésre alkalmas eszköz
  - A környezetvédelmi szemlélet kialakítására alkalmas eszköz
  - Az alapvető balesetvédelmi szabályok, elsősegélynyújtási ismeretek megszerzésére alkalmas demonstrációs eszköz
  - A környezetünkben található egyszerű gépek, és működésük megismeréséhez szükséges munkaeszközkészlet
  - Közvetlen környezetünkben található technikai rendszerek célszerű használatát, javítását bemutató eszköz
  - Egyszerű szerelési gyakorlatok biztonságos elvégzésének begyakorlására alkalmas manipulációs munkaeszközkészlet
  - Számítógépek működési elvének, belső felépítésének megismerésére alkalmas eszköz
  - Irányítási rendszerek modellezéséhez szükséges logikai áramkörök, szimulációs eszköz
  - A számítógépes rendszerek és a robotok a termelésben játszott jelentőségének megismerésére alkalmas információhordozó
  - A technikatörténet világában való tájékozódáshoz képességének kialakítására szolgáló információhordozó
  - Magyar tudósok, feltalálók életét, munkásságát bemutató információhordozó
  - Elsősegélynyújtási ismeretek elsajátítására alkalmas eszköz
  - A közlekedési jelzéseket megismertető demonstrációs eszköz
  - A gyalogos- és a tömegközlekedés szabályainak elsajátítására alkalmas demonstrációs eszköz és munkaeszköz
  - A közlekedési kultúra, helyes magatartásforma és szokásrend kialakítását bemutató eszköz
  - A kerti munkák elvégzéséhez szükséges természeti jelenségek megfigyelésére alkalmas mérési eszköz
  - A konyhakerti talajműveléshez szükséges ismereteket bemutató információhordozó
  - Talajvizsgálati módszerek megismerésére, talajvizsgálatok elvégzésére alkalmas munkaeszköz
  - A kerti szerszámok gyakorlott használatának elsajátításához szükséges munkaeszköz
  - A rovarkártvók elleni védekezést, növényzaporítási műveleteket megismertető eszköz
  - A környezetbarát technika jelentőségének felismerésére, környezetbarát szemlélet kialakítására, alkalmas ismeretbővítő eszköz
  - A választott tankönyv megértését elősegítő munkaeszköz

- A személyi higiénia anyagait, eszközeit szemléltető információhordozó
- A bőr és a haj szerkezetét bemutató eszköz
- A fül felépítését, szerkezetét bemutató eszköz
- Az emberi test tisztántartásának szükségességét, az egészség megőrzését szemléltető eszköz
- A megelőző szűrővizsgálatok jelentőségét bemutató eszköz
- Élelmiszerek tápanyag- és energiatartalmát szemléltető információhordozó
- Az egészségfenntartáshoz szükséges vitaminok és ásványi anyagok szerepének bemutatására alkalmas eszköz
- Fehérjék, szénhidrátok szerkezetmodelljét szemléltető demonstrációs eszköz
- A vásárlás szempontjait friss, előre csomagolt vagy tartósított élelmiszereket bemutató információhordozó
- Egy-egy napi ételsor tápanyag- és energiatartalmának kiszámítását gyakoroltató munkaeszköz
- A komplettálás és a fehérjeegyensúly biztosítását szemléltető eszköz
- Egy tartósító eljárás fázisait szemléltető információhordozó
- Konyhatechnikai eljárásokat bemutató információhordozó
- Az ételkészítés higiéniáját bemutató információhordozó
- A háztartási gépek fajtáit, működését és a hibák felismerését bemutató eszköz
- Az anyagkalkulációt, munkamegosztást szemléltető eszköz
- Különböző konyhai berendezések összeállítására alkalmas demonstrációs eszközkészlet
- A modern háztartás energiaszükségletét szemléltető információhordozó
- Lakást, lakókörnyezetet bemutató eszköz
- Egy városi csomópont tereptárgyainak elkészítéséhez szükséges munkaeszköz
- A textilanyagok csoportosítását, felhasználási területeit szemléltető információhordozó
- A textíliák karbantartását, tisztítását szemléltető információhordozó
- A szabás-varrás eszközeit, a varrógépet, kézi munkaeszközeit szemléltető információhordozó
- Egyszerű ruhatervezést, szerkesztést, méretvételt, műszaki rajzokat szemléltető információhordozó
- A divat alakulását, divatirányzatokat bemutató információhordozó
- A háztartásvezetés feladatait, a személyi alkalmasság kiválasztását bemutató információhordozó
- Munkaszervezési időtervek készítését, folyamatok leírásának gyakorlását elősegítő információhordozó
- Az időtényező és a kifáradás összehasonlítását szemléltető eszköz
- A háztartási pénzgazdálkodást (jövedelmek, kiadások, folyamatos könyvelés, takarékosági formák) szemléltető információhordozó
- Tőkebefektetéseket, hiteleket, rendszeres gazdálkodást (háztartási napló vezetését) bemutató eszköz
- A háztartási költségvetés elkészítését bemutató eszköz
- Különböző képességeket szemléltető; egyes foglalkozások eltérő képességigényeit bemutató információhordozó
- A munkahelyi ártalmakat és stresszhelyzeteket szemléltető információhordozó
- Munkánélküli állapot kezelésének jogi módozatait, átképzési lehetőségeket bemutató információhordozó
- Interjúk készítésére alkalmas hordozható munkaeszköz
- Különböző érdeklődési területeket szemléltető és a hozzájuk kapcsolódó érzelmi motivációk bemutatására alkalmas információhordozó
- Pályaválasztási alapfogalmakat, azok értelmezését bemutató információhordozó
- Pályaképeket, foglalkozásleírásokat, valamint pályaalakmassági vizsgálatokat ismertető, bemutató információhordozó
- Pályaválasztási ismeretforrásokat, álláslehetőségeket szemléltető információhordozó

TESTNEVELÉS ÉS SPORT

1-4. évfolyam

Testnevelés tanításához szükséges munkaeszköz, sokszor ismételtető információhordozó. Olyan egyéb felszerelés, szerszám, eszköz, amely a funkcionális taneszközök rendeltetésszerű és zavartalan használatát biztosítja. Különböző technikai elemek végrehajtásának bemutatására, a tantárgy speciális jellegéből adódó feladatok megoldására alkalmas, nagyobb méretű demonstrációs eszköz, a törvényben előírt fizikai képességfelmérések elvégzését szolgáló szer, eszköz. Kondicionálótermi berendezés (különböző erőfejlesztő gépek), biztonsági és elsősegélynyújtási felszerelés

A tantárgy tanulásához és tanításához szükséges személyi felszerelés

Rendgyakorlatok, sportünnepélyek, bemutatók végzésének segítésére és megfigyelésére alkalmas információhordozó

Gimnasztikai gyakorlatok végzéséhez szükséges, az adott korosztályban az életkori sajátosságoknak megfelelő kéziszerszer, szer, eszköz

A helyes futómozgás kialakításához szükséges szer, eszköz

A szökdelő és ugróügyesség kialakítását segítő szer, eszköz és különböző leérkezőhely

Dobásmódok, dobásformák elsajátítását segítő kisebb súlyú, különböző méretű labda, kéziszerszer és egyéb tárgy

Az életkornak megfelelő egyszerűbb és bonyolultabb mozgások, támasz, függés és egyensúlygyakorlatok, támaszugrások végeztetésére alkalmas támasz- és függőszer, valamint az egyensúlyérzéklet is hatékonyan fejlesztő szer, szőnyeg, eszköz, elugró- és leérkezőhely

A labdás ügyesség, az együttműködési készség kialakítására szolgáló különböző méretű és súlyú labda

Küzdőfeladatok és játékok tanulását, gyakorlását szolgáló szer, eszköz, labda és ütő

Szabadban végzett, az évszakoknak, az időjárásnak megfelelő foglalkozásokhoz ügyességet, edzettséget, fizikai képzettséget, egyensúlyértéket fejlesztő, változatos, idényjellegű szer és eszköz

A vízbiztonság és az úszómozgások elsajátítását segítő szer, eszköz, játék

5-6. évfolyam

Rajtok oktatását segítő szer, eszköz

Felfelé irányuló elugrásokhoz szükséges szer, valamint magasugráshoz szükséges speciális sporteszköz és leérkezőhely

Hajítások, lökések, vetések tanulására alkalmas, a korosztály számára megfelelő súlyú és méretű szer, kéziszerszer, labda, szükség szerint természetes tárgy

A tanult sportjáték és a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő különböző méretű és súlyú labda

Különböző deformitások és egyéb betegségekből származó elváltozások könnyített és gyógytestneveléssel történő javítására, korrigálására alkalmas, a testnevelés tantárgyban is használt, valamint egyéb speciális szer, eszköz; vízben végezhető úszó, és légzéstechnikák elsajátításához szükséges játék, szer, eszköz

7-8. évfolyam

Térdelőrajt végrehajtásához használható speciális eszköz

Az adott sportjátékhoz tartozó, a verseny és játékszabályokban meghatározott speciális labda, ütő és egyéb eszköz, felszerelés

Szabadtéri testedzéshez használható többféle, sokoldalúan fejlesztő szer, eszköz, felszerelés

Önvédelmi és küzdősportok végzéséhez szükséges speciális küzdő és védőfelszerelés, valamint a sportágra jellemző felszerelés, öltözékek és eszköz

1.4. Szervezeti és vezetési kérdések

Intézményünk önálló jogi személy, amelynek élén magasabb vezető beosztású igazgató áll.

Munkáját az adminisztrációs igazgató segíti.

Az intézményegységek (bölcsőde, óvoda, iskola) élén intézményegység-vezető áll.

Az intézményvezetői tevékenységet, az intézményegységek munkájának összehangolását az igazgatótanács segíti.

Az intézmény működési rendjét Intézményi szervezeti és működési szabályzat határozza meg. A zökkenőmentes működést további szabályzatok, tervek segítik, mint pl. az óvodai és iskolai házirend, az éves munkaterv és ütemterv.

A vezetőket, a nevelőtestületet, illetve tagjait a döntési jogosítványok a vonatkozó jogszabályok szerint illetik meg.

1.5. Az intézmény kapcsolatai

Intézményünkben nevelési koncepciónk szerint kiemelt fontosságú a különböző kapcsolatok megteremtése, gazdagítása, ápolása.

Gyermekek vonatkozásában megteremtjük annak a lehetőségét, hogy a gyermekek intézményen belül egységes nevelési ráhatások, módszerek által fejlődhessenek.

A kialakult baráti kapcsolatok, közösségek tovább élhessenek, tartalmilag gazdagodhassanak a következő nevelési intézményben.

A szülők közössége is erőteljesebben formálódik, az együtt eltöltött évek és közös tevékenységek által.

A nevelők és pedagógusok vonatkozásában tudatosan kihasználjuk a kapcsolatépítés lehetőségét a számtalan közös program és tevékenység során.

Az egymás munkájába való betekintés lehetősége, a sikerek és örömök, a kudarok és a mindennapi együttgondolkodás pozitívan hat a kapcsolatok alakulására.

A felnőttek (nevelők - szülők) vonatkozásában fontosnak tartjuk a nyitottságot és őszinteséget az együttnevelésben, az egységes ráhatást a célok és az elvek tekintetében.

Nevelési gyakorlatunk szerint sok időt töltünk együtt a szülőkkel, kötetlenül, felszabadultan, ami által mélyebben megismerhetik pedagógiai elveinket, módszereinket.

Az együttműködés formái a szülőkkel:

- szülői értekezlet: külön szervezzük a magyar és nem magyar anyanyelvű családoknak, melyen megvitatjuk a gyermekek óvodai, iskolai életével kapcsolatos kérdéseket. Tájékoztatást nyújtunk nevelési elveinkről, követelményeinkről, programjainkról.
- fogadóóra: az óvónők, tanítók, tanárok, szülők előzetes időegyeztetése alapján az egyes gyermekekkel kapcsolatos egyéni problémák megbeszélése.
- az ünnepeken való közös részvétel: elvünk a család – bölcsőde, óvoda, iskola kapcsolatának erősítése, a zsidó hagyományok közös ápolása (a gyermek születésnapja, Chanuka, Purim, Peszách, Savuot és Évzáró alkalmával).
- EMIH rendezvények: célunk az óvoda, iskola nevelő-oktató munkájának megismertetése, népszerűsítése.

Bálint Zsidó Művelődési Ház

- részvétel gyermekprogramokon, vetélkedőkön, rajzpályázatokon.

VII. kerületi Gyermekkönyvtár

- nagycsoportosok, iskolások könyvtárlátogatása,
- gyermekkönyv kölcsönzés

Kapcsolat egy uszodával

Kapcsolat az óvoda, iskola orvosával

- egészségügyi szűrővizsgálat félévente,
- nagycsoportosok iskola előtti orvosi vizsgálata
- felvilágosító tájékoztatás az egészségmegőrzés érdekében.

Kapcsolat a Nevelési Tanácsadóval

A gyermek lakóhelye szerinti Nevelési Tanácsadóval vesszük fel minden esetben a kapcsolatot.

A kapcsolat tartalma a kölcsönös és folyamatos tájékoztatás, a szülők tapintatos és segítőkész informálása, a gyermekkel való fejlesztő foglalkozás megszervezése. Iskolába lépés előtt problémás esetben kikérjük a pszichológus véleményét. Szükség esetén

felvesszük a kapcsolatot a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs

Bizottsággal.

Nevelői értekezletre meghívjuk a gyermekpszichológust, aki aktuális témában előadást tart.

2. INTÉZMÉNYÜNK NEVELÉSFILÓZÓFIÁJA

2.1. ALAPELVEINK

- ☺ A gyermek fejlődő személyiség, melynek szabad kibontakoztatását a gyermekközpontú nevelés, a megfelelő környezet: a megfelelő személyi és tárgyi feltételek teszik lehetővé.
- ☺ A gyermek egyedi személyiség, akinek egyéni sajátosságait figyelembe kell venni a nevelő-oktató munka során.
- ☺ A gyermeki személyiséget tiszteletnek, elfogadásnak, szeretetnek kell öveznie.

2.2. NEVELÉSI - OKTATÁSI CÉLJAINK

Az oktatás - nevelés cél-, feladat- és eszközrendszerét az az *emberkép* határozza meg, mely szerint "az ember tudatosan élő lény, aki képes saját maga és az őt körülvevő emberi, társadalmi és természeti környezet megismerésére; akinek célja, jövője van; aki akarattal rendelkezik; akinek életét érzelmek jellemzik; aki tudatos lényként kérdez és válaszokat fogalmaz meg; akit a fizikai lét, a szellemi lét, az élet értelme, problémái és feladatai foglalkoztatnak.

Az ember szabad választásra és megkülönböztetésre képes jó és rossz, igaz és hamis, szép és rútközött; ebből is adódik, hogy pedagógiánkban a jóságot, az igazságot, az igazságosságot és a szépséget alapvető értéknek kell tekinteni.

Az ember szuverén személyiség, akinek élete másokkal való kölcsönhatásban teljesedik ki a családban, a lakóhelyi, az anyanyelvi, és az őt körülvevő kulturális, politikai és vallási közösségekben. Az ember kultúrateremtő lény is, aki alakítja a környező világot, de - bár önmaga állandó meghaladására képes - belőle kiszakadni nem tud, mivel önmaga is része a világnak.

Az ember felelősséggel rendelkező lény, akinek feladata, hogy megőrizze és gazdagítsa önmagát, az emberi közösséget, a természetet, mely otthona, de amely hatalma alatt is áll, és amelyet őriznie kell. " (NAT, Tantervi alapelvek)

A zsidó történelem több ezer éves oktatási módszerének ismeretében, illetve másfél évtizedes saját magyarországi nevelési tapasztalataink vezettek bennünket arra, hogy megfogalmazzuk nevelési elveink sarokkövét, az óvodai és iskolai oktatás keretein belül. Oktatási szempontból céljaink a következők pár pontban foglalhatók össze tömören:

Zsidó kultúránk egyesít minket, éljünk a világ bármely táján. Hisszük, hogy minden zsidó gyermek jogosult arra, hogy zsidó környezetben nőjön fel, kulturális és erkölcsi örökségünk továbbadásával, képességeinek leginkább megfelelő szinten tanulhasson. Ennek megfelelően feltétlenül nagy súlyt fektetünk a héber nyelv oktatására is.

Hisszük, hogy a tanulás, a társadalmi-erkölcsi fejlődés alapja a szeretet. Az érzelmileg és mentálisan nyitott gyermekek képesek a pozitív változásra. Nálunk a gyermekek sok melegséget és feltétel nélküli szeretet kapnak.

Hisszük, hogy a minden gyermekben megtalálható képességek fejlesztésével és ápolásával komoly eredményeket érhetünk el. A tárgyi tudás pusztán közlésén túl komoly erőfeszítéseket teszünk az erkölcsi értékek elültetésére, a megfelelő viselkedés-minták továbbadására, valamint a tanulási képességek fejlesztésére.

Elköteleztük magunkat az iránt, hogy tanulóink képességeik legteljesebb kiaknázása mellett elérjék iskolánkban a tudományos-világi és zsidó-vallási, valamint héber nyelvű tanulmányaik magas szintjét. Az önálló tanulás révén innovatív oktatási módszerek mellett törekszünk a sokszínű és változatos oktatás megvalósítására.

Hisszük, hogy mivel minden gyermek egyedi, veleszületett genetikai adottságokkal rendelkezik, a megfelelő fejlesztési módszerek alkalmazásával, meglévő képességeit a legmagasabb szinten tudjuk kibontakoztatni és fejleszteni. Mindezt eddigi szakmai tapasztalataink és a rendelkezésünkre álló eszközök révén érhetjük el.

A két tanítási nyelvű iskolai oktatás célja, hogy az anyanyelvi és idegen nyelvi tudást egyidejűleg és kiegyensúlyozottan fejlessze, a tanulókat megtanítsa az idegen nyelven való tanulásra, az idegen nyelvű információk feldolgozására. A tanulók alkalmassá válnak arra, hogy tanulmányaikat akár magyarul, akár idegen nyelven folytassák, illetve szakmájukat mind a két nyelven gyakorolják. Célja továbbá, hogy különböző kultúrák értékein keresztül nevelje a tanulókat türelemre, megértésre és nyitottságra; törekedjen pozitív én- és országhép kialakítására; értesse meg a nemzetközi kapcsolatok és együttműködés fontosságát.

A két tanítási nyelv alkalmazásával az intézményes idegennyelv-tanulás a természetes nyelvszajátításhoz közelít. Ezáltal elérhető, hogy az anyanyelv-tudás fejlesztése és a magyar kultúra megismerése mellett, a tanulók magas szintű idegennyelv-tudás és idegennyelv-tanulási képesség birtokába jussanak, tehetségük kibontakozhasson. Követelmény tehát, hogy legyenek képesek az idegen nyelven való gondolkodásra, az idegen nyelv használatára az információszerzésben, -közlésben és -alkalmazásban. A tanulók értsék meg az idegennyelv-tudás állandó gondozásának szükségességét, a mind kiegyensúlyozottabb kétnyelvűség elérése és megtartása érdekében.

Célunk, hogy kielégítsük a klientúra igényeit, szükségleteit, rugalmasan alkalmazkodjunk a felénk irányuló elvárásokhoz, biztosítva gyermekeink személyiségfejlődését.

Célunk, hogy olyan kompetenciákat, képességeket nyújtsunk, amelyek képessé teszik őket a világban való eligazodásra és a világban önmaguk helyének, szerepének megtalálására.

Célunk, hogy minden gyermeknek esélyt adjunk egyéni képességei kibontakoztatásához, az alapismeretek szilárd elsajátításához.

Célunk, hogy minden gyermeknek sikerélményt nyújtsunk az iskolai élet valamely területén.

Célunk, hogy a jó gyermek - pedagógus kapcsolatok pozitívan motiválják gyermekeinket tevékenységeikben.

Célunk, hogy olyan intézményünk legyen, ahol a gyermekek jól érzik magukat, ahová szeretnek járni.

2.3. CÉLJAINKBÓL EREDŐ FELADATAINK

- ☺ A gyermekek értékeinek, adottságainak megismerése, képességeik, készségeik tudatos, differenciált fejlesztése.
- ☺ Az általános műveltség megalapozása, továbbépíthető és alkalmazható ismeretek nyújtása az életkor, a fejlettség, a képességek figyelembe vételével, a továbbtanulásra való felkészítés.
- ☺ Az elsajátított ismeretek alkalmazásának gyakoroltatása.
- ☺ A tanulás, a munka céljának megismertetése, a tanulási képességek fejlesztése, alapvető tanulási technikák és stratégiák elsajátíttatása, alkalmazása az egyre önállóbb ismeretszerzés érdekében; a többre törekvés, az önfejlesztés igénye, a tudásvágy, a sokirányú érdeklődés kialakítása.
- ☺ Kommunikációs technikák elsajátíttatása, felhasználásuk sokoldalú gyakoroltatása - a hatékony kommunikáció kialakítása.
- ☺ A megfigyelőképesség, a növekvő információáradatban való tájékozódás képességének kialakítása, a problémamegoldás képességének fejlesztése, kreatív, innovatív gondolkodásmód és magatartás kialakítása.
- ☺ Az önismeret, önkritika fejlesztése, ugyanakkor az egészséges önbizalom, önbecsülés kiépítése.
- ☺ Céltudatosság, határozottság, döntési képesség megalapozása, fejlesztése; a felelősség vállalására, kitartásra, önfegyelmre, igényességre, önállóságra való nevelés.
- ☺ Az általános emberi értékek közvetítése, megismertetése, elfogadtatása, az azokkal való azonosulás kiépítése az életkornak megfelelően.
- ☺ Más népek, nemzetiségek kultúrájának, életének megismertetése, velük szemben pozitív attitűd kialakítása.
- ☺ A testi-lelki állóképesség, az erőnlét fokozása, az akarat fejlesztése, a kudarctűrő képesség fejlesztése.
- ☺ Az emberi kapcsolatok fontosságának megismertetése mind a szűkebb, mind a tágabb környezetben: szeretet, tisztelet a családtagok, társak iránt, hazaszeretet. A demokratikus közösségi magatartás kialakítása.
- ☺ A szociális képességek, viselkedés, magatartás formálása; együttműködési képesség alakítása; a különböző helyzetek felismerése, az azokhoz való alkalmazkodás képességének megalapozása; az udvarias, illedelmes, de természetes viselkedési formák megismertetése, gyakoroltatása, szokássá alakítása.
- ☺ A másság elfogadása, a toleráns viselkedés kialakítása; konfliktushelyzetek elkerülésének, megoldásának gyakoroltatása.
- ☺ Igény és szokás kialakítása önmaga, szűkebb és tágabb környezete gondozására, ápolására.
- ☺ Humánus légkör megteremtése az intézményben, ahol az érzelmek, az értelem szabadon kibontakozik, az emberi kapcsolatok kiteljesednek, tehát: ahol a gyermekek és felnőttek egyaránt jól érzik magukat.

2.3.1. Kiemelt speciális feladatok életkori, pedagógiai szakaszokhoz rendelt

2.3.1.1. Óvodáskor

- ☺ Az óvodába járás kezdetén a beilleszkedés, a 'beszokás' segítése egyénre szabottan differenciálva.
- ☺ Alapvető higiénés, társas magatartási szokások kialakítása, az alapvető normák elfogadtatása, követésük ösztönzése.
- ☺ Az önellátási képesség, az önállóság fejlesztése.
- ☺ A tevékenységek, játékok változatosságával gazdag élményanyag, tapasztalatszerzési lehetőség nyújtása.
- ☺ A gyermekek aktuális fejlettségét figyelembe véve egyéni képességfejlesztés, kiemelten kezelve a kommunikációs képesség fejlesztését.

2.3.1.2. Kisiskoláskor

- ☺ Az óvodás létből az iskolai életformára történő zökkenőmentes átvezetés.
- ☺ Az iskolai élet, a társas kapcsolatok szokásrendjének elsajátíttatása.
- ☺ A feladat- és szabálytudat erősítése.
- ☺ Az érdeklődés, az aktivitás iránti igény felkeltése, ébren tartása, építve arra, hogy a megismerésben, a motivációban az érzelmek még központi szerepet töltenek be.
- ☺ A közösségi tudat erősítése, az érzelmi élet gazdagítása.
- ☺ Az alapvető kultúrtechnikák elsajátítása, a kommunikáció fejlesztése.
- ☺ A játék, a szabály- és didaktikai játékok örömeinek megélése, a kortárs csoport felfedezése.
- ☺ Gazdag élményanyag biztosítása az ismeretszerzéshez, a képességfejlesztéshez, a tartós emlékezethez.
- ☺ Gondolkodás fejlesztése, elsősorban közvetlen érzéki tapasztalatokkal, gyakorlati cselekvésekkel.
- ☺ Törekvés a saját és a társak tulajdonságainak felfedezésére, tudatosítására, a pozitív tulajdonságok megerősítésére és fejlesztésére.

2.3.1.3. Prepubertás, pubertás

- ☺ Az ön- és társismeret kialakítása, reális kép kialakítása a gyermekben önmagáról: lehetőségeiről, korlátairól.
- ☺ Az általános műveltség elemeinek gazdagítása, ismeretek szélesítése, megerősítése, strukturálása.

- ☺ Az önképviselés, a megnyilatkozás, a véleménynyilvánítás módjainak elsajátítása.
- ☺ Az önálló tanulás képességének elsajátítása, a megismerés módszereinek, műveleteinek gyakorlott alkalmazása.
- ☺ A gondolkodás fejlesztése egyre absztraktabb szinten, műveletek elvont fogalmakkal, feltevésekkel, ítéletekkel.
- ☺ Az önálló életvitel, a társadalmi beilleszkedés módjainak, lehetőségeinek gyakoroltatása.
- ☺ Felkészítés a társadalmi szerepekre, a magánélet szerepeire, konfliktusmentes kapcsolatok építése.
- ☺ Egészségmegőrző, környezetóvó attitűd kialakítása.
- ☺ A tartós munkavégzés, az erőfeszítés és kitartás képességének kialakítása.

3. AZ INTÉZMÉNY TEVÉKENYSÉGRENDSZERE

BÖLCSŐDE

A BÖLCSŐDE DEFINÍCIÓJA, FUNKCIÓI

A bölcsőde a gyermekjóléti alapellátás része, a családban nevelkedő - 20 hetestől - 3 éves korú - gyermekek napközbeni ellátását, szakszerű gondozását és nevelését végző intézmény. Ha a gyermek a 3. évet betöltötte, a bölcsődei gondozási-nevelési év végéig maradhat a bölcsődében. Amennyiben még nem érett az óvodai nevelésre, a 4. életévének betöltését követő augusztus 31-ig tovább gondozható a bölcsődében. (1997. XXXI. tv. 42. § (1))

A bölcsőde végezheti a sérült gyermekek korai rehabilitációs és rehabilitációs célú gondozását is a gyermek 6 éves koráig.

A bölcsőde az alapellátáson túl szolgáltatásként tanácsadással, időszakos gyermekfelügyelettel, játszócsoport, gyermekhotel működtetésével, házi gyermekfelügyelet és gondozás biztosításával, játék- és eszközkölcsonzással, gyermekétkeztetéssel is segítheti a családokat.

Bölcsődébe felvehető: minden olyan kisgyermek, akinek szülei valamilyen ok miatt nem tudják biztosítani a napközbeni gondozását. Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról kiemeli olyan kisgyermek felvételi lehetőségét, akinek szociális- vagy egyéb ok miatt egészséges fejlődése érdekében szükséges a bölcsődei gondozás, nevelés.

A gyermek bölcsődébe történő felvételét a szülő hozzájárulásával

- a körzeti védőnő
- a házi orvos, házi gyermekorvos
- a szakértői és rehabilitációs bizottság
- a szociális ill. családgondozó
- a gyermekjóléti szolgálat
- a gyámhatóság.

is kezdeményezheti.

A bölcsőde fenntartója:

- az EMIH
- az önkormányzattal ellátási szerződést nem kötött egyházi szervezet.

Szervezeti feltételek:

A bölcsőde alapító okirattal rendelkező jogi személy, szervezeti és szakmai önállósággal bír. Szervezeti önállósága szakmai önállóságának garanciája. A bölcsőde más intézménnyel összevontan is működhet, de ebben az esetben biztosítani kell önálló szakmai egységként történő működtetését. (15/1998. (IV. 30.) NM r. 35. § (4)) Erzsébetvárosi Gán Menachem Zsidó Óvoda és Bölcsőde. Gazdaságilag részben önállóan gazdálkodó intézmény, az alapító (fenntartó) döntése alapján.

Működési engedély:

A bölcsődének érvényes működési engedéllyel kell rendelkeznie, melyet a Kormányhivatal ad ki. A működési engedély akkor adható ki, ha rendelkeznek az ÁNTSZ és a tűzoltóparancsnokság szakvéleményével, az intézmény szakmai programja, tárgyi és személyi feltételei megfelelőek, a szakmai vezető és az alkalmazottak rendelkeznek az előírt képesítéssel, valamint az épület alkalmas az ellátás céljára. (281/1997. (XII. 23.) Korm. r. 3. § , 6. §)

Nyitvatartás: A bölcsőde nyitvatartási idejét a fenntartó határozza meg, figyelembe véve a bölcsődébe járó gyermekek szüleinek munkakezdését és befejezését, valamint a bölcsődéből a munkahelyre, illetve a visszautazás időtartamát. Előzetesen felmértük a szülői igényeket. Így a bölcsőde nyitvatartási ideje 9 óra. Egy gyermek napi gondozása az alapellátás idejében a tizenkét órát nem haladhatja meg. Egyéb szolgáltatások működtetése, nyitvatartása tekintetében a fenntartó dönt.

A bölcsőde kapcsolatai:

A bölcsődei gondozás-nevelés a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését. Tevékenységét a vonatkozó gyermeki és szülői jogok és köteleességek figyelembe vételével végzi.

A szülő joga, hogy

- megválassza az intézményt, melyre gyermeke gondozását-nevelését bízza,
- megismerhesse a gyermekcsoportok életét,
- megismerje a gondozási-nevelési elveket,
- tanácsot, tájékoztatást kérjen és kapjon a gondozónőtől,
- a bölcsőde működését illetően mondjon véleményt és tegyen javaslatot,
- megismerje a gyermek ellátásával kapcsolatos dokumentumokat.

A szülő kötelessége, hogy

- a gyermeke ellátásában közreműködő személyekkel és intézményekkel együttműködjön,
- az intézmény házirendjét betartsa.

A gyermek joga, hogy

- segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéshez,
- sérülés, tartós betegség esetén a fejlődését és személyisége kibontakozását segítő különleges ellátásban részesüljön,
- a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön,
- emberi méltóságát tiszteletben tartásuk, a bántalmazással - fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással szemben védelemben részesüljön,
- a hátrányos megkülönböztetés minden formájától mentes gondozásban-nevelésben részesüljön.

A bölcsődelátogatás, a családlátogatás, a szülővel történő fokozatos beszoktatás és a napi találkozások során a szülők megismerik a bölcsődei nevelés elveit és gyakorlatát, a gondozónő pedig a szülő segítségével megismeri a gyermek egyéni szokásait. Ezek a tapasztalatok kölcsönösen segítik az együttnevelés megvalósulását.

A bölcsőde - egymás kompetencia határainak kölcsönös tiszteletben tartásával - együttműködik mindazokkal, akik a családoknak nyújtott szolgáltatások és ellátások során a gyermekkel, illetve a gyermek családjával kapcsolatba kerülhetnek (gyermekjóléti szolgálat, védőnői szolgálat, házi gyermekorvosi szolgálat, nevelési tanácsadó, családsegítő központ, óvoda, képző intézmények, a korai fejlesztés szakemberei, gyermekvédelmi szakellátás, gyámügy).

A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS-NEVELÉS SZAKMAI PROGRAMJA

A bölcsődei gondozás-nevelés programja

- az általános emberi, etikai alapelvek,
- az ENSZ "Egyezmény a gyermek jogairól" c. dokumentumban rögzítettek,
- a pszichológiai és a pedagógiai kutatások eredményei,
- a 0-3 éves életszakasz meghatározó szerepének elismerése,
- a bölcsődei gondozás-nevelés története alatt felhalmozódott értékek,
- a bölcsődei ellátás nemzetközileg elismert gyakorlata,

figyelembevételével határozza meg a bölcsődékben folyó gondozó-nevelő munka szakmai alapelveit, melyek érvényesek a speciális csoportokra és a szolgáltatásokra is, a sajátosságainak megfelelő kiegészítésekkel. Ezeknek az elveknek az elfogadása és a gyakorlatban való érvényesítése a bölcsőde gondozó-nevelő munkájának minimum követelménye.

A./ ÁLTALÁNOS RÉSZ

1. A bölcsődei gondozás- nevelés alapelvei

1/1. A gondozás és nevelés egységének elve

A gondozás és nevelés elválaszthatatlan egységet alkotnak. A nevelés tágabb, a gondozás szűkebb fogalom: a gondozás minden helyzetében nevelés is folyik, a nevelés helyzetei, lehetőségei azonban nem korlátozódnak a gondozási helyzetekre.

1/2. Az egyéni bánásmód elve

A gondozónő meleg, szeretetteljes odafordulással, a gyermek életkori- és egyéni sajátosságait, fejlettségét, pillanatnyi fizikai és pszichés állapotát, hangulatát figyelembe véve segíti a gyermek fejlődését.

1/3. Az állandóság elve

A gyermek személyi- és tárgyi környezetének állandósága ("saját" gondozónő-rendszer, felmenőrendszer, csoport- és helyállandóság) növeli az érzelmi biztonságot.

1/4. Az aktivitás, az önállóság segítésének elve

A biztonságos és tevékenységre motiváló környezet megteremtése, a próbálkozásokhoz elegendő idő biztosítása, a gyermek ösztönzése, megnyilvánulásainak elismerő, támogató, az igényekhez igazodó segítése, a gyermek felé irányuló szeretet, az elfogadás és empátia fokozzák az aktivitást és az önállóság iránti vágyat.

1/5. A pozitívumokra támaszkodás elve

A nevelés alapja a pozitív megnyilvánulások támogatása, megerősítése, elismerése.

1/6. Az egységes nevelő hatások elve

A gyermekkel foglalkozó felnőttek - a közöttük lévő személyiségbeli különbségek tiszteletben tartásával - a gyermek elfogadásában, öntevékenységének biztosításában egyetértenek, az alapvető erkölcsi normákat egyeztetik, nézeteiket, nevelői gyakorlatukat egymáshoz közelítik.

1/7. A rendszeresség elve

Az ismétlődés tájékozódási lehetőséget, stabilitást, kiszámíthatóságot eredményez a napi események sorában, növeli a gyermek biztonságérzetét.

1/8. A fokozatosság elve

A gyermek új helyzetekhez való fokozatos hozzászoktatása segíti alkalmazkodását, a változások elfogadását, az új megismerését, a szokások kialakulását.

2. A bölcsődei gondozás-nevelés feladatai

A bölcsődei gondozás-nevelés feladata a gyermek testi- és pszichés szükségleteinek kielégítése, a fejlődés elősegítése.

2/1. Az egészséges testi fejlődés elősegítése

- a fejlődéshez szükséges egészséges és biztonságos környezet megteremtése,
- a primer szükségletek egyéni igények szerinti kielégítése,
- egészségvédelem, egészségnevelés, a környezethez való alkalmazkodás és az alapvető kultúrhygiénés szokások kialakulásának segítése.

2/2. Az érzelmi fejlődés és a szocializáció segítése

- derűs légkör biztosítása, a bölcsődébe kerüléssel járó nehézségek lehetőség szerinti megelőzése, ill. csökkentése, a gyermekek segítése az átélt nehézségeinek feldolgozásában,
- a gondozónó-gyermek között szeretetteljes, érzelmi biztonságot jelentő kapcsolat kialakulásának segítése,
- az egyéni szükségletek kielégítése a csoportban élés helyzetben, az éntudat egészséges fejlődésének segítése,
- a társas kapcsolatok alakulásának, az együttélés szabályai elfogadásának, a másik iránti nyitottság, empátia és tolerancia fejlődésének segítése,
- lehetőségtéremtés a gondozónóval és/vagy a társakkal közös élmények szerzésére.

2/3. A megismerési folyamatok fejlődésének segítése

- a gyermek életkorának, érdeklődésének megfelelő tevékenységek lehetőségének biztosítása,
- az önálló aktivitás és a kreativitás támogatása,
- ismeretnyújtás,
- a gyermek tevékenységének támogató-bátorító odafigyeléssel kísérése, megerősítése,
- gyermek igényeihez igazodó közös tevékenység során élmények, viselkedési és helyzet-megoldási minták nyújtása.

3. A bölcsődei élet megszervezésének elvei

3/1. Kapcsolattartás a szülőkkel

A szülők és a bölcsőde folyamatosan, kölcsönösen tájékoztatják egymást a gyermek fejlődéséről; ez alapvető fontosságú a személyre szóló bölcsődei gondozás-nevelés kialakításában, és a családokat is segíti gyermekük nevelésében.

A tájékoztatás mindig őszinte, hiteles, személyes hangvételű (de nem bizalmaskodó), etikai szempontból megfelelő, az érintettek személyiségi jogait tiszteletben tartó.

A kapcsolattartásnak, tájékoztatásnak több formája van. Mivel mindegyik más-más szerepet tölt be, a cél minél többet alkalmazni közülük:

- beszélgetések érkezéskor és hazamenetelkor,
- szülői értekezletek: - hagyományos értekezletek,
- szülőcsoportos beszélgetések
- hirdetőtábla,
- üzenőfüzet,
- írásos tájékoztatás, napló,
- nyílt napok,
- időpont-egyeztetés után egyéni beszélgetés,
- szervezett programok.

3/2. Családlátogatás

Célja: a családdal való kapcsolatfelvétel, a gyermeknek otthoni környezetben való megismerése. Az első családlátogatásra a beszoktatás megkezdése előtt kerüljön sor.

A gondozónó:

- ismerje a családlátogatás jelentőségét,
- a családlátogatáson hivatásának megfelelően viselkedjen,
- a szülők felé hitelesen képviselje azt, hogy a családlátogatás előnyös a gyermek szempontjából.

3/3. Beszoktatás (adaptáció) - szülővel történő fokozatos beszoktatás

A szülővel történő fokozatos beszoktatás módszerének bevezetése, a bölcsődei gondozó-nevelő munka egyik fontos feladatát, a családdal való együttműködést helyezi előtérbe.

Az anya vagy apa jelenléte biztonságot ad a kisgyermeknek, és megkönnyíti az új környezethez való alkalmazkodását. A kisgyermek és a gondozónő között fokozatosan kialakuló érzelmi kötődés segíti a gyermeket új környezetének elfogadásában, jelentősen megkönnyíti a beilleszkedést a bölcsődei közösségbe, csökkenti az adaptáció során fellépő negatív tüneteket (pl. étvágytalanság, súlyesés, nyugtalanság, sírás, tiltakozás, alvászavar, stb.).

A szülővel történő fokozatos beszoktatás módszerének feltételei:

- a bölcsődevezető és a gondozónő korrekt tájékoztatással teremtsen meg az együttműködés feltételeit
- a szülő részéről a módszer elfogadása, és együttműködő részvétele
- a beszoktatás időtartama a gyermek alkalmazkodásának segítése érdekében legalább 2 hét legyen

- a beszoktatás első hetében az anyával /szülővel/ együtt, a második héten már az anya /szülő/ állandó jelenléte nélkül, de rövidebb és fokozatosan emelt idővel történjen

- a beszoktatás első hetében úgy kell a beszoktatási időt alakítani, hogy az anya a gyermekével valamennyi gondozási műveletet elvégezhesse és a gondozónő ezeket megfigyelhesse

- a gyermek együttműködésétől függően a gondozónő az első napokban is kísérletet tehet egy-egy gondozási művelet elvégzésére az anya jelenlétében /kínálás, orrtörölés/
- a harmadik-negyedik naptól a gondozónő fokozatosan veszi át az anyától a gondozási műveleteket

- a gyermek ébrenléti ideje alatt az anya rövidebb-hosszabb ideig távozhat a csoportszobából

- az alvás jelenti a beszoktatás alatt a legnagyobb nehézséget, ezért az anya még a második hét végéig is tartózkodjon a bölcsődében az elaltatás ideje alatt, illetve az ébredés várható időpontjában

- célszerű beszoktatási terv készítése, hogy a csoportban dolgozó gondozónők összehangolhassák a beszoktatás sorrendjét és a gyermekek által ott töltött időt

- egy gondozónőhöz egy időben csak egy gyermek kerüljön beszoktatásra, hogy az adott gyermekkel tudjon foglalkozni

- a gyermek bölcsődei életének kialakításánál, a szakmai elvek megszabta kereteken belül, figyelembe kell venni az otthoni szokásokat

- a beszoktatás során a gondozónőnek az egész családot, nem "csak" a gyermeket kell segítenie.

3/4. "Saját gondozónő" - rendszer

A "saját gondozónő" - rendszer a személyi állandóság elvén nyugszik a bölcsődei csoportban. A csoport gyermekeinek egy része /5-6 gyermek/ tartozik egy gondozónőhöz. A gondozás-nevelés mellett ő kíséri figyelemmel a gyermek fejlődését, vezeti a feljegyzéseket, törzslapját, naplóját, ő tartja számon az újabb fejlődési állomásokat.

A gondozónő az ún. ölelkezési időben - az az időszak, amikor mindkét gondozónő jelen van - idejét elsősorban a "saját" gyermekei gondozására, nevelésére fordítja. A "saját gondozónő" szoktatja be a gyermeket a bölcsődébe és a bölcsődébe járás egész időtartama alatt ő a gondozónője, (felmenőrendszer).

A "saját gondozónő"-rendszerben több figyelem jut minden gyermekre, számon lehet tartani a gyermekek egyéni igényeit, problémáit, szokásait, elsősorban a "saját" gondozónő segíti át őket a bölcsődei élet során adódó nehézségeken.

3/5. Gyermekcsoportok szervezése

A bölcsődei gyermekcsoport létszáma 12 fő. (Ügyelünk arra, hogy ez főleg csecsemő csoportoknál ne legyen több!) Amennyiben szükséges, 14 főig feltölthető (100%-os feltöltöttség). A magasabb létszám szakmailag nem fogadható el. Nem csupán ellátási problémát jelent a gondozónőnek, hanem nagyobb a zaj a csoportban, valószínűsíthetően több a konfliktus, megterhelőbb az alkalmazkodás a gyermekek számára, kevesebb a lehetőség az egyéni bánásmódra.

Egy gondozónő max. 6 "saját" gyermeket láthat el.

(A csak fogyatékos kisgyermeket gondozó speciális csoport létszáma 6 gyermek. Ha sérült gyermeket egészséges bölcsődei csoportban, (integráltan) helyezünk el, ellátása két egészséges gyermek gondozásához szükséges személyi feltételek biztosításával oldható meg.)

Törekszünk arra, a gyermek a bölcsődébe járás teljes időtartama alatt ugyanabba a gyermekcsoportba járjon.

3/6. Napirend

A jól szervezett, folyamatos és rugalmas napirend a gyermekek igényeinek, szükségleteinek kielégítését, a nyugodt és folyamatos gondozás feltételeit, annak megvalósítását kívánja biztosítani, megteremtve a biztonságérzetet, a kiszámíthatóságot, az aktivitás és az önállósodás lehetőségét. A napirenden belül az egyes gyermek igényeit, úgy kell kielégíteni, hogy közben a csoport életében is áttekinthető rendszer legyen, a gyermekek tájékozódhassanak a várható eseményekről, kiiktatódjon a várakozási idő. Ez egyben a csoport belső nyugalma is biztosítja.

A folyamatos gondozáson belül az egymást követő események (tisztálkodás, étkezés, alvás) a gyermek biztonságérzetét, jó közérzetét teremti meg - s egyben kiiktatják a felesleges várakozási időt.

A napirend függ a gyermekcsoport életkori összetételétől, fejlettségétől, szükségleteitől, de befolyásolja azt az évszakok, az időjárás, a csoportlétszám és egyéb tényezők (pl. bölcsőde nyitása, zárása, stb.) is. Kialakításának további feltételei a személyi állandóság (saját gondozó-rendszer), a tárgyi feltételek, a jó munkaszervezés, a kiegészítő személyzet összehangolt munkája, a gyermekek otthoni életének, életritmusának lehetőség szerinti figyelembe vétele.

A gondozónők munkarendje a gyermekek napirendjének alapján készül el.

4. A bölcsődei gondozás- nevelés főbb helyzetei

A gondozás (öltözködés, tisztába tevés, illetve WC-használat, kézmosás, étkezés) és a játék a bölcsődei élet egyenrangúan fontos helyzetei, melyekben lényeges a gyermek szabad aktivitás iránti igényének és kompetencia érzésének erősítése.

4/1. Gondozás

Bensőséges interakciós helyzet gondozónő és gyermek között, melynek elsődleges célja a gyermek testi szükségleteinek kielégítése.

A szociális kompetencia kialakulásának egyik feltétele, hogy a gyermek csecsemőkortól kezdve aktívan vehessen részt a gondozási helyzetekben, lehetősége legyen úgy próbálkozni, hogy közben érzi a gondozónő figyelmét, biztatását, támogató segítségét. Sikeres próbálkozásait a felnőtt megerősítéssel, dicsérettel jutalmazza (ez növeli az együttműködési kedvet), a sikertelenségért viszont nem kap elmarasztalást. Lényeges az elegendő idő biztosítása, mivel az egyes mozzanatok megtanulása hosszú gyakorlást igényel. A felnőttel való kommunikáció érzelmi töltése, a gondozónőnek a gyermekről adott jelzései kihatnak az önellátásra, a személyiség egészséges alakulására.

4/2. Játék

A gyermekkor legfontosabb tevékenysége, amely segít a világ megismerésében és befogadásában, elősegíti a testi, az értelmi, az érzelmi és a szociális fejlődést. A gondozónő a játék feltételeinek biztosításával és nevelői magatartásával támogatja az elmélyült, nyugodt játéktevékenységet, a kreativitást. A gyermek igényeitől és a helyzettől függően kezdeményez, szerepet vállal a játékban, annak tartalmát ötleteivel, javaslataival színesíti. A játék ad elsősorban lehetőséget a társas kapcsolatok fejlődésére is. A többi gyermekkel való együttlét örömforrás a kisgyermek számára, a társak viselkedése mintát nyújt, segítve a szociális képességek fejlődését.

B./ SÉRÜLT GYERMEK GONDOZÁSA, FEJLESZTÉSE

Előzetes felmérések alapján nincs igény rá, ezért a fenntartó az alapító okiratban nem jelölte.

Szükség esetén az alábbiak szerint felkészülünk a feladat ellátására.

Megfelelő személyi és tárgyi feltételek esetén bölcsődei felvételt nyerhetnek mindazon 0-6 éves korú gyermekek, akik veleszületett vagy szerzett károsodás következtében valamilyen fogyatékossgal élnek, vagy fejlődésükben oly mértékben visszamaradottak, hogy emiatt speciális bánásmódot, több figyelmet igényelnek, és nem veszélyeztetik sem maguk, sem társaik testi épségét.

Ha sérült gyermek felvételét vállalja a bölcsőde, az alábbi feltételeket teljesíteni kell, csak ilyen esetben igényelhető az állami költségvetésből a "különleges gondozás keretében nyújtott ellátás" normatív támogatás.

Az alapító okiratnak ezt tartalmaznia kell (igény, szükség esetén módosítás)-

1. A felvétel rendje

- Szükséges a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság (továbbiakban szakértői bizottság) javaslata. Amennyiben a szülő nem rendelkezik a szakértői bizottság javaslatával, a bölcsődének a szülővel történő megbeszélés után kezdeményeznie kell a vizsgálatot.

- A szülővel történő beszélgetés alkalmával a bölcsődében orvosi és gyógypedagógiai anamnézis felvétel készül.

- A gyermek állapotának felmérését - megfigyelés és az anamnézis alapján - dokumentálni kell.

2. A sérült gyermekek elhelyezési módjai a bölcsődében

Teljes integráció: egészséges bölcsődei csoportban egy vagy két sérült gyermek helyezhető el. A sérült gyermek ellátása két egészséges gyermek gondozásához szükséges személyi feltételek biztosításával oldható meg, így a csoportlétszám maximum 8 fő.

Részleges integráció: a gondozási egység (két csoportszoba) részeként kell kialakítani. Ebben az esetben a gondozási egységen belül az egyik szobában az egészséges gyermekek, a másik szobában pedig a sérült gyermekek vannak. Szükséges, hogy a napirend meghatározott részében a két gyermekcsoport együtt legyen. Gondozónó-gyermek arány: az ép csoportban egy gondozónóhoz öt gyermek tartozik, a másik szobában egy gondozónó három sérült gyermek gondozását és fejlesztését végzi.

Speciális csoport: a bölcsőde egy gondozási egységként kell kialakítani. A csoportban 6 év alatti, nagyobb mértékben sérült, felvételkor az ép bölcsődei csoportba nem illeszthető - jelentős fejlődésbeli elmaradást mutató - gyermekeket gondoznak, fejlesztenek. Gondozónó-gyermek arány: 1:3, azaz egy gondozónó 3 sérült gyermeket lát el, a csoportlétszám maximum 6 fő.

3. Személyi feltételek

3/1. Teljes integrációban

gondozónó	Felkészítő továbbképzésen részt vett, szakképzett csecsemő- és kisgyermek gondozónó, illetve szakgondozónó, a csoportlétszámnak megfelelő számban.
gyógypedagógus	Olygophren vagy a sérülésnek megfelelő szakos, konzulensként - hetenként a szükséges óraszámában - végzi a korai fejlesztés gyakorlati feladatait.
gyermekgyógyász vagy orvos háziorvosi szakvizsgával	részállásban

3/2. Részleges integrációban és speciális csoportban

gondozónó	Felkészítő továbbképzésen részt vett, szakképzett csecsemő- és kisgyermek gondozónó, illetve szakgondozónó.
gyógypedagógus (Olygophren szakos)	Részállásúként hetente a szükséges óraszámában.
utazó gyógypedagógiai tanár (szakértői bizottságok alkalmazásában)	A gyermekek sérülésének megfelelően konzulensként havonta a feladatnak megfelelő óraszámában.
gyógytornász vagy szomatopedagógus vagy konduktor	részállásban vagy konzulensként
gyermekgyógyász (gyermekgyógyász szakv.)	A bölcsődeorvosi tevékenységen felül plusz heti 2 óra.
pszichológus	Konzulensként

A gyermekek sérülésének megfelelő orvosi szakkonzulens, pl. gyermekneurológus.

4. Tárgyi feltételek

4/1. Teljes ill. részleges integráció

Az ép bölcsődei csoport mozgás- és játékfejlettségi szintje határozza meg. A sérült gyermek számára a sérülésének megfelelő fejlesztő eszközöket, játékokat kell biztosítani. Ezeket az eszközöket, játékokat úgy kell elhelyezni, hogy azok ne okozzanak konfliktushelyzetet, és az egészséges gyermekek is játszhasználnak azokkal.

4/2. Speciális csoport

Nagymozgást fejlesztő- és segédeszközök:

- kapaszkodó
- bordásfal
- különböző méretű labdák
- tornapad
- Bobath v. terápiás labda
- tornaszőnyeg
- Body-roll hengercsor
- egészalakos tükör
- dobogósor

Finommotorikát fejlesztő eszközök

- festékek (alapszínek: piros, sárga, kék)
- ceruzák
- filctoll
- zsírkréta
- gyurma
- tálsorozat
- Montessori-torony
- kosarak, tálak
- játszókendők
- berakótáblák
- pingponglabda
- fakockák (különböző méretűek)
- fagolyó
- flakonok kupakkal

Hallás-, ritmusfejlesztő eszközök

- csörgő, csengő
- csörgő labdák
- cintányér
- triangulum
- dob

A helyváltogatást, önellátást, önkiszolgálást segítő eszközök kiválasztása a gyógypedagógus (konduktor) feladata az egyes gyermek állapotának, szükségletének megfelelően.

5. Gondozás - nevelés - fejlesztés

A sérült kisgyermek bölcsődei gondozása lehetővé teszi, hogy minél fiatalabb életkortól kezdve fejlesztő programmal segítsék a gyermek optimális személyiségfejlődését, biztosítsák a szülőkkel való együttműködést. Lehetőséget teremtünk arra, hogy a szülők figyelemmel kísérhessék gyermekük bölcsődei fejlődését, fejlesztését, választ kaphassanak kérdéseikre, igény szerint írásos fejlesztő programot kérhessenek otthonra. Fontos, hogy a gondozónó a sérült gyermeket önálló személyiségként fogadja el, gondozását-nevelését a gyermek egyéni igényének figyelembevételével végezze.

A gondozónó a sérült gyermekekkel való foglalkozás során módszerében figyelembe veszi, hogy náluk hosszabb időt vesz igénybe a tanulási folyamat, és ebben direktbben kell részt vennie, mint az egészséges gyermekeknél. A sérült gyermek esetében kevésbé építhet arra a belső motivációra, amely az ép gyermeknél természetesen jelentkezik a fejlődés folyamán.

A gondozónó több elemből álló rehabilitációs munkát végez:

- gondoz
- napirendbe illesztve végzi az egyéni és csoportos foglalkozásokat a gyógypedagógus irányítása alapján.

5/1. Egyéni foglalkozás

1. A gyógypedagógus felméri és írásban rögzíti a gyermek fejlettségi szintjét.
2. A látottak alapján részletes, írásbeli tervet készít, a fejlődés területeit külön-külön számba véve.
3. A fejlesztési terv fő törekvéseit és az oda vezető apró lépéseket is megbeszéli a gyermek gondozónójével.
4. Bemutatja a gyakorlatban.
5. Utazó gyógypedagógus esetén ezután a gondozónó a megbeszéltek szerint a napi gyakorlatban végzi a fejlesztést.
6. Főállású gyógypedagógus, aki naponta jelen van a bölcsődében egyéni fejlesztő foglalkozásokat tart napi rendszerességgel.
7. A gyógypedagógus folyamatosan együttműködik a gondozónóval, konzultál a szakvizsgát végző orvosokkal, utazó gyógypedagógussal, pszichológussal, más szakemberekkel, szükség esetén változtat a módszerekben, a programban és a fejlesztő eszközökben.
8. A gyógypedagógus meghatározott időközönként (2-3 havonta) újra felméri a gyermek állapotát, és ehhez igazítja a programot.

5/2. Csoportos foglalkozás

Teljes integrációban az egyéni foglalkozás, a gondozásba épített fejlesztés és az ép társakkal való együttlét biztosítja a sérült gyermek harmónikus fejlődését.

A speciális és részleges integrációban működő csoportokban. a napirend része.

A gyógypedagógus tervezi és napi rendszerességgel vezeti. A csoport gondozónójával megbeszéli a foglalkozással elérni kívánt hosszútávú célkitűzéseket és az ahhoz vezető apró lépéseket is. Előzetes megbeszélés alapján a gondozónó előkészíti a napi foglalkozáshoz szükséges eszközöket.

Nem főállású gyógypedagógus/konduktor esetén távollétében, részletes megbeszélés, és írásban összeállított segédlet alapján, a csoportos foglalkozás vezetésével megbízott gondozónó végzi.

6. Dokumentáció

A gondozónő által vezetett dokumentáció:

- "Bölcsődei gyermekegészségügyi törzslap" gondozónői bejegyzése (három havonta összefoglaló a gyermek fejlődéséről),
- üzenőfüzet a szülőknek a napi jelentősebb eseményekről,
- gondozónői jellemzés a szakértői bizottsági, illetve egyéb szakvizsgálatokhoz.

A gyógypedagógus által vezetett dokumentáció:

- egyéni fejlesztési terv, amely a fejlődést követve változhat,
- csoportos foglalkozás tervezete,
- gyógypedagógiai felmérés készítése évente legalább 2 alkalommal a csoportokról és egyénekről,
- gyógypedagógiai szakvélemény készítése szakértői bizottsági és szakvizsgálatokhoz.

C./ ALAPELLÁTÁSON TÚLI, A CSALÁDI NEVELÉST TÁMOGATÓ SZOLGÁLTATÁSOK

A családtámogató szolgáltatások a bölcsődei alapellátás prioritása mellett szervezhetők. A szolgáltatások személyi és tárgyi feltételeinek kialakításánál a kisgyermek gondozás-nevelés elveit és gyakorlatát kell követni az egyes szolgáltatási formák eltérő jellegét figyelembe véve.

A szolgáltatásokat a gyermekek orvosi igazolás nélkül vehetik azt igénybe. A szülő nyilatkozatot ír alá, hogy gyermeke egészséges, és bemutatja a kötelező védőoltásokról szóló igazolást, illetve a Gyermekegészségügyi kiskönyvet.

Amennyiben a fenntartó a szolgáltatásért térítési díjat kér, a bölcsőde saját hatáskörben, a fenntartóval egyeztetve állapítja azt meg.

1. Időszakos bölcsődei elhelyezés

A szülő elfoglaltsága idejére néhány órára kérheti gyermeke felügyeletét. Az időszakosan gondozott kisgyermek felvehető egy erre a célra létrehozott csoportba, vagy a normál bölcsődei csoport üres férőhelyeire.

A csoportösszetétel változékonysága és a széles skálán mozgó elvárások kezelése a gondozónőtől kiemelkedően magas szintű ismereteket, rugalmasságot igényel. A gondozónő feladatai, munkarendje a bölcsődei gondozás-nevelés elvei és a napi gyakorlat alapján szervezendő.

Az időszakos bölcsődei elhelyezés igénybevétele esetén is fokozatosan, lehetőleg a szülővel történik a kisgyermek beszoktatása.

A bölcsődevezető, illetve a gondozónő a gyermek személyi adatain kívül rögzíti a szolgáltatás igénybevételének a napját, időtartamát és azt, hogy kinek adható ki a gyermek, kit és hol lehet értesíteni sürgős esetben.

Az igénybevett étkezések díját és a szolgáltatás költségeit a helyi pénzügyi szabályok szerint számolják el.

2. Játszócsoporthoz

A csoporton belül, vagy külön játszócsoport kialakításával a gyermekeket az édesanyákkal együtt is fogadhatják a nap egy bizonyos szakában a bölcsődék abból a célból, hogy a szülők együtt játszanak gyermekeikkel az intézmény által megteremtett kedvező körülmények között.

A gondozónó szerepe megváltozik, ő háziasszony a csoportban, a gyermekeket szüleik gondozzák.

3. Házi gondozónői szolgálat

A család kérésére, olyan helyzetekben, amikor a szülők segítséget igényelnek gyermekük ellátásában (pl.: az anya betegsége, többes ikrek gondozása, a dolgozó szülő beteg gyermekének ápolása, a szülők dolgoznak, de gyermeküket nem kívánják intézménybe adni, stb.) a bölcsőde szakképzett csecsemő- és gyermekgondozónőt küld a gyermek otthoni nappali gondozására. A házi gondozásra vállalkozó gondozónó a gyermek gondozásával kapcsolatos feladatokat látja el a családban.

A házi gondozás idejét, tartalmi kérdéseit a család és a bölcsőde közötti szerződés szabályozza, melyet a gondozónó jogainak és kötelességének figyelembe vételével kell megfogalmazni.

A gondozónóval szembeni elvárások a gyermek otthonában történő gondozás esetén:

- a házi gondozónó köteles a munkáltatóval kötött megállapodáshoz tartani magát,
- köteles titoktartásával a családtagok és a gyermek személyes jogait tiszteletben tartani amennyiben az nem sérti a gyermek érdekét (bántalmazás)
- köteles példamutató magatartásával és szakmai tudásával hivatása jóhírért védeni,
- ismernie kell a kompetencia határait, csak olyan munkát vállalhat el, amelyet ismeretei birtokában el tud látni,
- köteles a családnál feladata ellátására képes állapotban megjelenni.

Jogai:

- munkájával kapcsolatban megilleti az a jog, hogy hozzájusson a szükséges információkhoz,
- megilleti az a jog, hogy személyét megbecsüljék - amennyiben a tevékenysége megfelelő színvonalú - gondozónői tevékenységét elismerjék,
- a gondozónó munkája során védelemre jogosult a vele szembeni jogsértő vagy etikátlan bánásmóddal szemben,
- munkája során a gyermekek érdekeit tartja elsődlegesnek, de ez nem sértheti egyéni, magánéleti, állampolgári érdekeit, jogait.

4. Játék-és eszköz kölcsönzés

A bölcsőde a szülők számára kölcsönözhet játékot, bútort (a megállapított térítés) ellenében. Csecsemők és kistipegők részére kizárólag mosható, fertőtleníthető játékot, bútort lehet kölcsönözni, melyet a visszavételkor a kölcsönadó köteles fertőtleníteni.

5. Gyermekhotel

Éjjel-nappal működő szolgáltatási forma, mely teljes körű ellátást nyújt, 5 hónapos kortól 6 éves korig. Segítségét jelent azoknak a szülőknek, akiknek hosszabb időre van szükségük gyermekük felügyeletére.

A hotel működésének fontos feltétele a megfelelő gondozónői létszám. 3 műszakos munkarendet kell kialakítani úgy, hogy éjszaka 2 felnőtt (min. 1 gondozónó és 1 segítő) legyen szolgálatban.

A gyermekek életkorához, létszámához igazodó, 24 órás, életvitelszerű tartózkodásnak, játéknak, foglalkoztatásnak megfelelő tárgyi feltételeket kell biztosítani.

Előzetes igényfelmérés alapján, szervezését nem tervezzük.

A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS-NEVELÉS TÁRGYI FELTÉTELEI

Bölcsőde a funkciónak megfelelően átalakított, adaptált épületben működik.

Az új bölcsőde tervezésénél, (más épületből történő kialakítás, illetve átalakítás) az OTÉK (Országos Településrendezési és Építési Követelmények) előírásait kötelezően alkalmaztuk, valamint az MSZ-04 205/2-87 építésügyi ágazati szabványt tekintettük irányadónak.

Alábbiakban azokat a szempontokat közöljük, melyeket az intézményes kisgyermek gondozás-nevelés során a biztonságos szakmai munkához figyelembe kell venni.

A./ A BÖLCSŐDE HELYISÉGEI

1. A gyermekek által használt helyiségek

Egy *bölcsődei gondozási egység* 28 gyermek elhelyezésére szolgál, gyermeköltözőből, fürdőszobából és 2 gyermekszobából áll.

Gyermeköltöző (átadó): A gyermekbejárat előteréből nyílik.

Felszerelése: megfelel a különböző korú gyermekek öltöztetési igényeinek, törekedtünk arra, legyen minden gyermek részére ruha- és cipőtároló; 1 felnőtt mosdó, padok, ülőkék.

Fürdőszoba: kapcsolódik a gyermeköltözőhöz, valamint a gondozási egység gyermekszobájához. Közvetlen kapcsolat esetén a gyermekszobákban játszó gyermekekre a rálátást, ennek hiányában a hallótávolságot minimálisan biztosítottuk.

A gyermek gondozását és önállósodását segítő berendezési tárgyak és eszközök a gyermek méretéhez és fejlettségéhez igazodnak.

Felszerelései: gyermekmosdók (peremmagasság: 45 cm) hideg-meleg vízzel, keverő csappal; db gyermek WC-k; 1db csecsemő fürösztőkád hideg-meleg vízzel, keverő csapteleppel, flexibilis zuhanyozóval; 2 db pólózóasztal; minden gyermek részére saját fésű és törülköző elhelyezésére alkalmas tartó; a gyermek teljes alakját mutató tükör a gyermek magasságában elhelyezve; fogmosópohár tartó.

Gyermekszoba: az előírt alapterület 4 m²/fő.

A helyiség teljes alapterülete közvetlen természetes megvilágítású, (az erős benapozást árnyékolószerkezettel kell meggátolni; az ablak mellvéd magassága legfeljebb 0,8 m legyen, az ablakokat bukószárnyal és biztonsági láncsal is fel kell szerelni). A bútorozást balesetmentesen, a gyermekek fejlettségét követve alakítottuk ki.

A helyiségnek mosható, fertőtleníthető résmentes és tartós melegpadló burkolata van. (Padlószőnyeg nem alkalmazható). Az oldalfalat 1,30 m magas ütés- és kopásálló, mosható és fertőtleníthető burkolattal látjuk el.

A gyermekszobákban a világítást közvetett (káprázásmentes) formában kerül kialakításra (fényerősség min. 300 Lux); a szobák falai világos, meleg színűek, a mennyezet fehér, a bútorzat fénytelen felületű.

2. A bölcsőde egyéb helyiségei

Vezetői iroda

(Gazdasági ill. ételmezésvezetői iroda - 80 férőhely felett)

Gondozónői szoba

Takarítószer raktár

Játékraktár

Mosó-vasaló helyiség: nagysága, felszerelése a bölcsődei férőhelyek számától és a feladat nagyságától függő. Alapszabály, hogy a szennyesruha és tiszta ruha kezelése térben vagy időben elkülönítetten történjen.

Konyha: a 3 éven aluli gyermekek ételmezésével kapcsolatos táplálkozástudományi és higiénés szabályok alapján a bölcsődében főzőkonyhát kell működtetni. A csecsemőkorú gyermekek ellátása a konyhán megoldott. Tejkonyhát, az ÁNTSZ-el, valamint az Állategészségügyi Hatósággal történő előzetes egyeztetés alapján a speciális, kóser étkeztetés miatt nem alakítottunk ki.

A konyha funkciójának megfelelő fekete mosogató, hús előkészítő, hús mosó megfelel a közegészségügyi szabályoknak. A konyhával közös légtérben, elválasztás nélkül található a tálaló. A konyhát közvetlen természetes szellőzéssel láttuk el.

Éléskamra, szárazáru raktár, zöldségraktár és előkészítő a konyha közelében van, a gazdasági folyosóról nyílik. Természetes szellőzéssel rendelkezik, hűtőszekrények és mélyhűtők elhelyezési lehetőségéről gondoskodtunk.

Mosléktárolót a gazdasági bejárat közelében alakítottuk ki, a gazdasági folyosóra nyílik, de a helyiségnek közvetlen külső kijáratot is biztosítottunk. A helyiséget 2,20 m magasan mosható fallal láttuk el.

(Moslékórló berendezés esetén mosléktárolót nem kell létesíteni.)

Figyelembe vettük, hogy a *személtároló konténereket* a bölcsőde épületén kívül, a játszóudvartól elkülönítetten, a gazdasági bejárathoz kapcsolódóan, tehergépkocsival megközelíthető helyen kell elhelyezni.

3. A dolgozók szociális helyiségei

Étkező

Öltöző

Mosdó-zuhanyozó-WC

- a zuhanytálcák előírt száma min. 1 db /25 fő
- a mosdók előírt száma min. 1 db/ 10 fő
- az előírt WC-fülkék száma 1 db/20 fő

B./ TERASZ

Az épület adottságai nem tették lehetővé kialakítását. A bölcsőde a földszinten helyezkedik el, így közvetlenül az udvaron oldható meg a levegőztetés, a szabadban való játéktevékenység.

C./ JÁTSZÓKERT

A játszókert funkciója a gyermekek szabad levegőn történő játékához szükséges mozgástér biztosítása.

1. Felületi kialakítása

A játszókert alapterülete 10 m² /gyermek. Benne burkolt és füvesített felületeket, homokozót, alakítottunk ki, és beépített játékokat helyeztünk el.

A burkolt terület aránya a játszóudvar összterületéhez viszonyítva 20-25 %-nál nem nagyobb. A burkolat anyaga világos színű műkö. Felülete nem csúszós, nem veszélyesen érdes, (tilos murva, gyöngykavics, salak, aszfalt, gyepfugázott téglá használata).

A zöld terület: a játszóudvaron belül a szabad mozgástér biztosítására nagy összefüggő pázsitfelületet alakítottunk ki. A gyepes terület lejtése max. 5,0 %. A stabil játszószerkezet füvesített területen, vagy homokozóban törekszünk elhelyezni. A felszíni csapadékvíz elvezetéséről minden esetben gondoskodtunk, (a játszóudvaron szennyvíz-derítő nem helyezhető el).

2. Növényzet

A játszóudvarban telepítendő fák elhelyezésének követelményei:

A fák helyét és darabszámát úgy kell meghatározni, hogy a terület 25 %-a a nap különböző szakaiban árnyékos, 75 %-a napos legyen. Az utcai zaj, por, gázszenyeződés és a szél szabad beáramlását a kerítés mellé 1-1,5 m szélességben telepített cserjesorral kell megakadályozni.

A növények kiválasztásának szempontjai:

Gyorsan fejlődő, nagy lombzatot fejlesztő, kevésbé igényes fajok és fajták kiválasztása javasolt. Az örökzöld és lombhullató növények 30-70%-os megoszlású telepítése a kívánatos. Minden esetben ellenőrizni kell, hogy a választott növények levele, virága, termése vagy egyéb, a gyermek által elérhető része mérgező-e, vagy balesetet okozóan szúrós-e. Tilos az apró - orr- és fülnyílásba helyezhető - bogyókat érlelő növényfajok telepítése.

3. Kerítés

A bölcsőde kertjét függőleges pálcasztású áttört kerítéssel igyekszünk körülvenni. A kapukra a gyermekek számára elérhetetlen magasságban kell a zárást biztosító reteszt felszerelni.

Kialakításának követelményei:

- anyagai idomacél pálcák, függőlegesen elhelyezett falécek,
- magassága min. 1,80 m, max. 2,20 m,
- a függőleges pálcasztások közötti távolság max. 7 cm,
- a beton lábazat magassága 40-60 cm.

4. Homokozó

A játszókert kötelező eleme. Valamennyi gondozási egységhez ki kell alakítani. Az udvar szélvédett, időszakosan napos, jól megközelíthető helyén van.

A homokozó kialakítása:

- mélysége 30-40 cm,
- aljzata kavicsagyazatba rakott téglá vagy beton lap,
- határoló falai 6-20 cm vastagságúak, lekerekített éllel, a kapcsolódó tereppel azonos magasságúak,
- pázsitfelületben min. 40 cm széles szilárd burkolat szegélyezze, ennek anyaga: monolit beton, előgyártott műkölap, előgyártott "T"-elem. Tilos fa gerenda, előregyártott U-elem.
- töltőanyaga mosott folyami homok
- a homok kezelése: naponkénti átlapátolás, locsolás, évenkénti csere, vagy fertőtlenítés.

5. Pancsoló

Nem megoldható a telepítése, műanyag medencékkel kell pótolni.

D./ JÁTÉKKÉSZLET

Egészségügyi szempontok:

- könnyen tisztítható, fertőtleníthető legyen,
  - balesetet ne okozzon - ne legyen törött, ne legyen könnyen törhető, ne essen szét darabjaira, éles sarkai ne legyenek, ne lógjon hosszú zsinóron, ne legyen túl nehéz.
- Csecsemő és típegő korban ne legyen olyan kis méretű, hogy orrba, fülbe, garatba kerülhessen!

Pedagógiai szempontok:

- minden tevékenységformához legyenek megfelelő játékszerek (manipuláció, konstruálás, utánzó-, szerepjáték, mozgásfejlesztő játékok ..., stb.),
- a játék színe, nagysága, formája keltse fel és tartsa ébren a gyermek érdeklődését
- több fajta tevékenységre lehessen felhasználni,
- legyenek más nemzetek szokásait tükröző játékok,
- játékválasztásnál legyen szempont a nemek közötti egyenlőség elvének betartása (a kislányoknak is legyen autó, a fiúknak is baba).

Kivitelezés:

- igényes legyen,
- a fokozott használatra számítva készüljön.

Elhelyezése:

- nyitott játékpolygon,
- tárolóedényekben (vödrökben, kosarakban),
- gondozónő által elérhető polygon (felügyeletet igénylő játékok).

Pihenősarok:

Előfordul, hogy egy-egy gyermek elfárad a játékban, vagy csendre, egyedüllétre vágyik, esetleg a közérzete nem jó, és ezért szeretne lepihenni. A hangulatos, puha kárpitozású bútorok, szőnyegek, párnák, puha textil játékok pihentető, nyugtató hatásúak. Legyen minden szobában a gyermekheverőn kívül szőnyeg, a földön is elhelyezhető párnák (toll töltésű párnák nem alkalmazhatók), elkülönülésre alkalmas kuckó, ahol a gyermek pihenhet.

1. Alapjátékok (minden csoportban biztosítani kell)

- játszókendők,
- babák,
- labdák,
- képeskönyvek,
- mozgásfejlesztők.

2. Csecsemőkorú gyermekek játécai.

A játékoknak mérete, súlya, alakja olyan legyen, hogy ha a csecsemő rájuk fekszik, vagy magára ejti őket, ez ne legyen számára fájdalmas, vagy ijesztő, kellemetlen. A csecsemők részére válogatott játékoknak nem lehet olyan része, amit a gyermek lenyelhet. Nem adhatók szőrmeállatok, hajas babák, mert a mindent a szájába vevő csecsemő számára rendkívül veszélyesek a torkára tapadó, esetleg a légutakba kerülő szőrszálak. Mennyiségét tekintve - kivéve a nagyméretű játékokat - minden gyermeknek jusson azonos típusú játék (baba, mackó, könyv, autó, labda).

Csecsemő részére jól megmarkolható, rázható játékok:

- játszókendők,
- frottír labdák,
- csörgők,
- rágókák.

Változatos felületű textilfigurák: babák, macik, nyuszik, stb.

Csecsemőknek is adhatók:

- építőjátékok egyes elemei, amelyek önmagukban is alkalmasak a manipulációra,
- karikák,
- Montessori torony korongjai,
- hordó- és kockasorok,
- homokozóformák.

Üreges játékok:

- vödrök,
- tálak,
- kosarak.

Könyvek: egy ábrás, textil, műanyag, keménylapú.

Nagy méretű eszközök: labdák, mászópárnák, úszógumik.

3. Típegő korú gyermekek játéakai

A nagyméretű játékok kivételével minden gyermeknek jusson azonos típusú játék (baba, mackó, könyv, autó, labda). A gyűjtögető-soralkotó játék korszakában az arra alkalmas játékféleségből a csoportlétszám 3-4-szeresének beszerzése szükséges.

Konstruáló játékok: LEGO, Gabi, Montessorik, baby logik, pohársorok, hordósorok, formakirakók.

Nagymozgásos játékok: autók, dömperek, motorok, mászóka, alagút, baby csúszda, labdák, hordár kocsik.

Húzogatható, tologatható eszközök: vonatok, autók.

Üreges játékok: kosarak, szatyrok, vödrök, tálak, talicskák.

Homokozójátékok: vödrök, lapátok, homokozóformák, sziták.

Babák, macik, állatfigurák (plüss, frottír).

Használati eszközök: lábasok, tányérok, poharak, sziták, szűrők.

Könyvek: elsősorban keménylapú lapozó és leporelló.

Alkotó játék eszközei: zsírkréta, ceruza, filctoll, gyurma, stb; (Ezeket állandóan pótolni kell.)

4. Nagycsoportos gyermekek játéakai

A típegőcsoport eszközeit biztosítjuk az alábbi játéktípusokkal kiegészítve:

A szerepjáték kellékei: szerszámok, főzőedények, gyúrótábla, vágódeszka, babaruhák, takarók, seprű, lapát, orvosi táska, telefon, kisebb méretű felnőtt ruhák, fodrászkellékek.

Alkotó játék eszközei: zsírkréta, ceruza, filctoll, festék, gyurma, olló, különböző minőségű papírok, falevél, gesztenye, iskolatábla, kréta stb.; (Ezeket állandóan pótolni kell.)

Könyvek: elsősorban puhalapú képeskönyvek.

E./ FELSZERELÉSI JEGYZÉK

Gyermeköltöző (egy gondozási egységben) (db)

hirdetőtábla
öltözőszekrény

1
1 rekesz /gyermek

öltöztető asztal (öltöztető pad)		2
ruhafogas		1
szemetesbadella	1	

Fürdőszoba (egy gondozási egységben)

fogmosó pohár tartó (14 rekeszes)		2
csecsemő pólyázó asztal	2	
ruhászárító (harmonika)	1	
törülközőtartó (14 részes)		2
gyermekszék (pad)		2
tükör (30 x 100 cm)		1
gyógyszerszekrény (fali)	1	
fertőtlenítő edény		1
lábpedálos badella		3
billenős badella		3
bilitartó		1
bili		3
szennyestartó		1
hosszmérő		1
személmérleg	1	
olló		2
szobai hőmérő		1

Gyermekszobák (egy gondozási egységben 2 szoba)

gyermekágy fa, matraccal	szükség szerint	
hempergő	szükség szerint	
játszókerítés	szükség szerint	
gondozónői támlás szék	4	
gondozónői asztal		2
gyermekasztal		6
gyermekszék (különböző ülőmagasság)		24
fektető		24
nyitott játékpole		4
mászólétra vagy más mozgás- fejlesztő eszköz	1	
gyermekheverő (játzó)	2	
beépített bútor hiányában szükséges:		
ruhatároló szekrény		2
fektető tartó		2
szeméttároló badella		2
falióra		1
szobai hőmérő		2

Terasz (egy gondozási egységben)

csecsemő ágy	szükség szerint	rácstávolság 7 cm
gyermek levegőztető ágy	24	rácstávolság 7 cm
fali hőmérő	1	
árnyékoló	szükség szerint	

Kerti felszerelések (egy gondozási egységben)

mászóka jellegű, nagymozgást fejlesztő játék		1
kerti játszóház		1
kerti gyermekasztal		2
kerti gyermekszék		8
fém hempergő	szükség szerint	
homokozó		1
pancsoló		1

Textília (egy gondozási egységben)

takaró (bébi) kicsi		30
takaró (nagy)		30
takaró huzat kicsi-nagy	50-50	
matrac huzat		50
gyermek törülköző		50
gyermek abrosz	20	
gyermek szalvéta/előke	100	
hempergő huzat	3	
szőnyeg védőhuzat (mászósarokba)		3
függöny	szükség szerint	
szőnyeg (2x3 m)		4

Tálaló edényzet (egy gondozási egységben)

gyermek mélytányér		30
gyermek lapostányér		30
csecsemő- és gyermekpohár		50
bögre		50
kávéskanál		30
gyermekkanál		30
merőkanál		4
villa		4
süteményfogó		2
tortalapát		2
tálaló edény fedővel		8
zárt kenyértartó	2	
kancsó		4
szalvétatartó		2
tálca		4
tálaló kocsi		2
moslékos edény	2	

Orvosi eszközök

fonendoszkóp		1
spatula	szükség szerint	
szálkacsipesz		1
egyszer használatos tű és fecskendő		5
reflex kalapács	1	
gyermek vérnyomásmérő		1

lázmérők	szükség szerint	
csecsemómérleg	1	
elsősegélydoboz	1	
AMBU felszerelés		1

Vezető gondozónői iroda

íróasztal		1
ülóbútor		3
szekrény		1
szemétkosár		1
ruhafogas		1
írógép vagy számítógép	1	
telefon/fax		1
számológép		1

Étkező (szükség szerint)

étkező asztal		1
szék		4
terítő		2

Öltöző

szekrény		1 /dolgozó
szék		2
tükör		1
szeméttartó badella		1

Mosdó, zuhanyzó, WC

szappantartó és kapaszkodó (zuhanyálláshoz)		1
lábrács (műanyag – csak akkor szükséges ha a zuhanytálca nem csúszásgátló kiképzésű)	1	
fogas		1
ülőke		1
fali törülköző szárító		1
szeméttartó badella		1
WC-ben szeméttároló badella		1
WC kefe		1

Főzőkonyha alapfelszerelése

Gépi felszerelések:

gáz- vagy villanytűzhely sütővel	2	
gáz- vagy villany zsámoly		1
kombinált hűtőszekrény	2	
univerzális konyhagép vagy háztartási robotgép	szükség szerint	
gyors mérleg		2
mázsa		1
burgonyakoptató	szükség szerint	
turmixgép		1

Bútorzat:

különböző méretű asztal horganylemez borítással (húselőkészítés, zöldségelőkészítés)	2	
fehér mosogató (3 fázisú)		1
fekete mosogató (2 fázisú)		1
húsmosó medence		1
tálaló		1
nagy munkaasztal		1
kicsi munkaasztal		2
ülőke		3
edénytartó szekrény:fehér-fekete edények	1-1	
szekrény (kenyér tárolásra)		1
kamrapolc vagy állvány	szükség szerinti méretben	
kézfertőtlenítő tál		1
hideg-melegvizes mosdókagyló	1	

Főzőkonyhai eszközök (adagszámtól függően)

lábás / fazék	30 l-es	
	20 l-es	
	10 l-es	
	5 l-es	
	3 l-es	
	2 l-es	
	1 l-es	
	0,5 l-es	
tál (saválló)		1
gyúrótábla + sodrófa		1
húskalapács		2
vágódieszka		6
kukta 4 l-es		1
kukta 8 l-es		1
húsdaráló (nyers- és főtt húsak)	2	
burgonyanyomó	2	
húsvillák		2
gyümölcsmosó		2
sziták (szór vagy műanyag)		2
merítőkkanalak (különfélék)		10
habverők		2
szűrők (alumínium vagy rozsdamentes)	2	
teaszűrő	2	
palacsintasütő (teflon)		2
szeletelőgép		1
kések		
- kenyérvágó		1
- húsvágó (nyers)		2
- húsvágó (sült)	2	
- zölségapritó		6
reszelők	3	
pogácsaszaggató	2	
fakanalak (különféle)		10
tálaló lapát		3
serpenyők fedővel		2
diódaráló		1

mákdaráló		1
kenőtoll	2	
konzervnyitó		2
műanyag tál (különféle méret)		6
tölcsér		2
zöldségrekesz		4
galuskaszaggató (háztartási)		2
edényszárító		3
kenyértartó		3
tálca		3
teáskanna		1
üvegmosó		3

Tápszerkonyhai felszerelés

teáskanna (fém)	2	
habverő	2	
reszelő (fém)		1
reszelő (üveg)		1
citromfacsaró		2
lábás / fazék	2 l-es	1/1
	1 l-es	2/2
	0,5 l-es	2/2
fakanál		5
üveg mérce		2
jénai tál + fedő		5
vágódieszka		4
szűrő		3
tejmerő kanál		3
levesmerő kanál	2	
rozsdamentes tál 0,5 l-es	4	
szita (szőr vagy műanyag)		2
rácsos edényszárító		1
üvegmosó		2
kézfertőtlenítő edény		1
mosdókagyló		1

Tálaló edényzet (felnőtt)

lapostányér		12
mélytányér		12
kistányér		12
kompótos tál		12
üvegpohár		12
bögre		12
kés, villa, kanál, kiskanál	12	
kancsó		3
fűszertartó		1
evőeszköztartó		1
kenyérkosár		1
tálca		5
szalvétatartó		1

Konyhai textília

konyharuha	20
abrosz	6
konyhai kéztörölő	10

Egyéb

szeméttároló badella	helyiségenként 1
ételmaradéktároló badella	2
ételmintás üveg	40
csúszásgátló gumiszőnyeg	szükség szerint
fűszertartó	10
falióra	1

Mosodai felszerelés

mosógép	1
varrógép	1
vasalóasztal	1
ülőke, szék	2
rakódó polc (Dexion)	szükség szerint
szekrény	1
ruhás kosár	4
vasaló	2
szennyestartó	4
szeméttartó	1
csúszásgátló gumiszőnyeg	szükség szerint
ruhaszárító	1

Takarítás eszközigénye

porszívó	1
nedves, fertőtlenítő lemosáshoz eszközök	szükség szerint

Szolgáltatások eszközigénye:

A gyermekszoba berendezése, játékkészlete és anyagigénye az alapellátás eszközigényén túl, függ a szolgáltatás típusától és az igénybevevők számától, életkorától.

F./ A BÖLCSŐDE VÍZELLÁTÁSA, FŰTÉSE, KÜLSŐ VILÁGÍTÁSA

A bölcsődében ivóvíz-minőségű vizet kell biztosítani. A melegvíz ellátásról gondoskodni kell. Keverés nélküli (60 °C) melegvíz táplálást a konyha, a mosoda igényel, egyéb vízvételi helyeken - különös figyelemmel a gondozási egységekhez tartozó gyermeköltözőre és fürdőszobára - a kifolyó víz hőfoka max. 35°C lehet. Ezért minden kézmosóhoz hideg-meleg vizes keverő csaptelepet terveztünk.

Sugárzó hőt árasztó fűtés nem tervezhető, gázkonvektor alkalmazása tilos.

Központi kazán biztosítja a megfelelő hőmérsékletet. A helyiségekben könnyen tisztán tartható, sima felületű hőleadók vannak. A biztonsági követelményeknek megfelelően védőrácsot alkalmaztunk.

A bejárati ajtók, külső közlekedő utak megvilágításáról gondoskodni kell, a világítások kapcsolása az épületen belül elhelyezett kapcsolóval történik.

A BÖLCSŐDEI GONDOZÁS-NEVELÉS SZEMÉLYI FELTÉTELEI

A dolgozói létszámszükségletet meghatározza az, hogy:

- egy bölcsődei csoport gyermeklétszáma 14 fő
- (- sérült gyermekeket ellátó csoport létszáma 6 fő)

A szakmai szempontokat figyelembe véve a bölcsődei csoportok maximális megengedhető feltöltöttsége 100% lehet.

BÖLCSŐDÉNKÉNT:

dolgozó	képesítési előírás	létszám
intézményvezető	a) szakirányú felsőfokú végz.: bölcsődei szakgondozó b) csecsemő- és kisgyermekgondozói oklevéllel: 10 éven belül 5 éves bölcsődei szakmai gyakorlattal, szakirányú főiskolai vagy egyetemi végzettség	1 fő
intézményvezető helyettes	csecsemő- és kisgyermekgondozónő	1 fő
gondozó	csecsemő- és gyermekgondozó vagy bölcsődei szakgondozó, csecsemő- és kisgyermekgondozó	2 fő/gyermekcsoport*
orvos	gyermekgyógyász szakvizsga vagy háziorvosi szakvizsga	2 óra átl./nap havonta
pedagógus, pszichológus, gyógypedagógus**	szakirányú felsőfokú	ellátandó feladatok függvényében
tejkonyhavezető (-)		1 fő
gazdasági-élelmezésvezető	szakirányú végzettség	1 fő
szakács	szakács	1 fő
konyhalány, fűtő, mosónő, kiségitő		ellátandó feladatok függvényében
takarítónő		1 fő/gondozási egység
házimunkás		ellátandó feladat függvényében

*Nyitvatartási időtől függetlenül

**Amennyiben a bölcsőde szakmai feladatai igénylik az ilyen szakemberek alkalmazását.

Munka- és pihenőidő meghatározására a KJT és a hatályos jogszabályok érvényesek.
Részfeladatokat ellátók munkaidejét az ellátandó feladat függvényében az intézményvezető határozza meg.

A bölcsődei ellátás szakmai létszámminimum követelményeit a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 1. sz. melléklete, az egyes munkakörökben foglalkoztatott személyek képesítési előírását a 2. sz. melléklete tartalmazza.

EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS, MINT BÖLCSŐDEI FELADAT

A./ KÖZVETLEN PREVENCIÓ

Vitamin- és ásványianyag profilaxis

A bölcsődének figyelemmel kell kísérnie az angolkór-, a fogászati-, a védőoltás-, vitamin- és ásványi anyag profilaxist, és ezt a bölcsődeorvosnak a gyermekegyeszségügyi törzslapon nyilván kell tartania. A bölcsődeorvos a háziorvossal egyeztetve, a szülőt tájékoztatva beállítja a D-vitamint, a fluort, más vitaminokat megelőzés céljából, amennyiben szükséges.

Gyermekfogászati prevenció

A gyakorlatként alkalmazott korszerű étkezési szabályok, a cukorfogyasztás csökkentése, a rágásra nevelés és az édes italok helyetti vízadás már önmagukban is fogászati prevencióként szolgálnak.

A szokáskialakítás céljából a bölcsődei gyermekcsoportokban 2 éves korban kell elkezdni a szájbörlítés bevezetését, ennek folytatásaként néhány hónapos gyakorlás után a fogkrém nélküli, majd az óvodába történő átmenet környékén a borsónyi fluoridos gyermekfogkrémmel végzett fogmosást. Tekintettel arra, hogy az ország jelentős részében alacsony az ivóvíz fluorid-szintje, ezért prevencióra a fentiek nem elégségesek. A fluorid pótlást - ahol az ÁNTSZ tájékoztatója alapján az ivóvíz fluorid-szintje indokolja - Dentocar tablettá szedésével kell megoldani. A gyógyszerelést a szülői beleegyezés megszerzése után a bölcsődeorvosnak /fogorvosnak kell az ÁNTSZ ill. a fővárosi és a megyei Prevenció Bizottságok útmutatása alapján beállítania és a gondozónőknek pedig elvégeznie.

Levegőzés

Levegőzés alatt az udvari játék és a szabadban történő altatás együttesen értendő. Időpontját, mértékét az évszaknak és az időjárási viszonyoknak, valamint a gyermekek életkorának megfelelően kell megválasztani.

A szabadban való levegőztetés csak akkor mellőzhető, ha kánikula vagy eső, erős havazás, orkánszerű szél, sűrű köd vagy rendkívüli hideg van.

A napfény káros hatása és a kisgyermek bőrének érzékenysége miatt következményeként fokozott figyelmet kell fordítani a napvédelemre:

- 11^h - 15^h között ne érje a gyermeket közvetlen sugárzás,
- fényvédő krém javasolt,
- erős napfénytől védjék a gyermeket (fejfedő, kising).

B./ GYÓGYSZERADÁS, ELSŐSEGÉLY

Lázás, hurutos, antibiotikummal kezelt, beteg gyermek nem jöhet bölcsődébe.

Egyes nem fertőző (allergia, anyagcsere, vese-húgyúti, epilepszia, stb.) betegségben szenvedő gyermeknek ha szükséges, a háziorvosa által előírt gyógyszerét beadhatják a bölcsődében. Sürgős esetben csak láz- és fájdalomcsillapítót kap a gyermek.

A vitaminkészítmények és a fluor adagolása a házi- és a bölcsődeorvos javaslatának alapján történik, a szülők írásbeli hozzájárulásával.

A szülőknek írásban (az üzenőfüzetben) kell nyilatkozniuk a gyógyszereszedéssel kapcsolatos valamennyi kérdésben (milyen gyógyszert kaphat a gyermek, milyen gyógyszerre érzékeny, ... stb.). A gondozónőnek ugyancsak írásban kell jeleznie azt, hogy milyen gyógyszert kapott a gyermek.

Minden bölcsődében kell lennie mentődoboznak. Az elsősegélydoboz felszerelése előírás szerinti: A férőhelyszámnak megfelelő szabvány mentődobozt - MSZ 13 553 - hozzáférhető helyen kell tárolni.

Minden esetben a bölcsődeorvos állítja össze a bölcsőde gyógyszerkészletét, melyben kell, hogy szerepeljenek:

- lázcsillapítók (kúp, tablettá, szirup, injekció),
- görcsoldók (kúp, tablettá),
- allergia elleni szerek (tablettá, szirup, injekció, kenőcs),
- életmentő gyógyszerek.

ÉLELMEZÉS

A bölcsődében az igényeknek megfelelően kóser étkeztetést biztosítunk. Melynek szigorú előírásait a vallási vezetők felügyelik.

A bölcsődei ételmezés során a korszerű csecsemő- és kisgyermektáplálási elveket kell figyelembe venni, úgy, hogy a táplálék:

1. mennyiségileg elegendő és minőségileg helyes összetételű,
2. biztonságos, a higiénés követelményeknek megfelelő,
3. megfelelő konyhatechnikai eljárásokkal elkészített és élvezhető legyen.

A gyermekeknek és a bölcsődében dolgozó felnőtteknek külön étlap szerint kell főzni.

A./ A CSECSEMŐTÁPLÁLÁS

A bölcsődébe 20 hetes kortól vehető fel csecsemő, és ez egybeesik az elválasztási időszak kezdetével. A bölcsőde orvosának feladata, hogy nyomon kövesse, értékelje a gyermek fejlődését és táplálását, és ha kell, az illetékes háziorvossal egyeztetve változtasson azon az Országos Csecsemő- és Gyermekegészségügyi Intézet 47. sz. Módszertani levele: "Az egészséges csecsemő táplálásának irányelvei" alapján. A tápszer és a csecsemő egyéb ételei elkészítéséhez külön tejkonyhát kell biztosítani. A csecsemő edényeit (üveg) és evőeszközöket a többiekétől külön kell tárolni és mosogatni. A tápszer tárolása száraz, szellős helyen történjen. A különböző tápszerek eltérő felhasználási útmutatóira fokozatosan ügyelni kell.

B./ KISGYERMEKTÁPLÁLÁS

A korszerű táplálkozási elveknek és konyhatechnikai eljárásoknak figyelembevételével a bölcsőde vezetője az ételmezésvezetővel és a bölcsőde orvosával közösen állítja össze, legalább két hétre előre az étlapot, a korosztály ételmezési-, nyersanyagnormáinak figyelembe vételével. Az étrend tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a kisdud bölcsődei ételmezésében - minimum 3-szori étkezés esetén - az ajánlott napi energia- és tápanyag-tartalom 65 %-át kell biztosítani. Az étrendnek változatosság, idényszerűség, ízében való összehangoltság, önálló étkezésre nevelés szempontjából is megfelelőnek kell lennie.

A bölcsődevezetőnek, vagy az általa kijelölt személynek minden étkezés előtt meg kell kóstolni az ételt és ezt dokumentálnia kell.

Az étlapot minimum háromhavonta minőségi és mennyiségi szempontból, ellenőrizni vagy ellenőriztetnie kell a bölcsődevezetőnek dokumentálva. A korszerű csecsemő és kisgyermektáplálás elveinek és gyakorlatának változásait a bölcsőde vezetőjének figyelemmel kell kísérnie és fel kell használnia a bölcsődei étkeztetésben.

A krónikus betegség vagy táplálékallergia miatt diétára szorulókat ellátását a bölcsőde csak akkor vállalhatja, ha az étrendre vonatkozó előírásokat be tudja tartani.

A bölcsődés gyermekek étkeztetésében makrobiotikus ill. tisztán vegán étrendek nem szerepelhetnek. Speciális étrend (pl. szemi-vegetáriánus, lakto-ovo vegetáriánus) szigorú szakmai feltételek teljesülése mellett vezethető be, az országos títiszfőorvos 1/1994. számú „A bölcsődében és közoktatási intézményekben közétkeztetésben alkalmazható különleges étrendekről” szóló állásfoglalásban előírtak szerint.

C./ AZ ÉTKEZTETÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGYI SZABÁLYAI

A bölcsőde étkezésére a 9/1985.(X.23.) EüM.-BkM.számú „Az étkeztetéssel kapcsolatos közegészségügyi szabályokról” szóló együttes rendelet vonatkozik.

1. Általános rendelkezések, melyeket a tervezésnél, szervezésnél figyelembe vettünk:

A létesítmény helyiségei úgy kapcsolódjanak egymáshoz, hogy a nyersanyag és az étel útja ne keresztezze egymást. A létesítmény főzőterében csak a technológiai hulladék tárolására szolgáló edényt szabad elhelyezni. A létesítmény tevékenységi körének, kapacitásának, alkalmazott technológiájának megfelelően elegendő számú és nagyságú, megfelelő alapterületű raktározó, előkészítő, feldolgozó és kiszolgáló helyiséget, valamint kiegészítő helyiségeket (mosogató, hulladéktároló, stb.) kell biztosítani. A helyiségeket könnyen tisztítható és fertőtleníthető, hézagmentes, csúszásgátló padozattal kell ellátni, és biztosítani kell a víz össze- és elfolyását.

A vizes helyiségek falait a szennyeződésnek és nedvességnek kitett magasságig, de legalább 210 cm-ig világos színű, mosható, fertőtleníthető, hézagmentes felülettel kell kiképezni.

A nem mosható falfelületet szükség szerint, de legalább évente egyszer festeni, meszolni kell.

Az élelmiszerek előkészítéséhez és feldolgozásához, valamint az étkezéssel foglalkozó dolgozók tisztálkodásához és az étkeztetési létesítmény takarításához csak ivóvíz minőségű vizet szabad használni.

2. Raktározás, tárolás

Olyan számú és kapacitású raktárhelyiséget kell biztosítani, hogy a nyersanyagok, félkész termékek és ételek szakosítottan, az állami szabvány előírásainak megfelelően, romlás és szennyeződés veszélye nélkül tárolhatók legyenek. Tárolása során gondoskodni kell azok élvezeti értékének megőrzéséről és a fertőződéstől, szennyeződéstől, romlástól való védelméről.

A gyorsan romló élelmiszereket, ételeket 0 és +5 °C közötti hőmérsékletű hűtőszekrényben, a gyorsfagyasztott készítményeket, mélyhűtött nyers, félkész és készterméket legalább -18 °C-on kell tárolni. Az előírt tárolási hőfok ellenőrzésére a hűtőberendezéseket hőmérővel kell felszerelni és folyamatos pótlásukról gondoskodni kell.

Külön hűtőben kell elhelyezni a tőkehúst és a húskészítményeket, külön a tej- és tejterméket, valamint a zöldség-gyümölcs féléket.

A készételek tárolásához külön hűtőt kell biztosítani.

A tárolás során a nyersanyagokat, a félkész és kész termékeket rendszeresen felül kell vizsgálni romlás és lejáratú idő vonatkozásában.

3. Nyersanyag előkészítés és készétel előállítás

A nyersanyagok tisztítását és az egyéb előkészítő műveleteket (darálás, szeletelés, tojásmosás, törés stb.) az erre a célra kijelölt előkészítő helyiségekben kell végezni: ahol erre nincs mód, ott elkülönített munkaasztalt vagy egyéb eszközt pl. univerzális munkagépet kell biztosítani.

Az előkészítőben használatos eszközöket máshol nem szabad használni.

Az előkészítő helyiségekben a szabvány által előírt mosogató medencéket kell biztosítani.

A tojást a zöldség-előkészítőben a szennyeződéstől meg kell tisztítani és fertőtleníteni (2%-os hypo oldattal), majd langyos vízzel le kell öblíteni.

A tojás fertőtlenítésére használt edényzetet maradandó jellel meg kell jelölni. A tojásokat közvetlenül felhasználás előtt kell fertőtleníteni. A hagyományos tojásfertőtlenítés mellőzhető, ha ózongáz-technológiával fertőtlenített tojást használnak.

Az ózonozott tojásokat a tárolás során a szennyezett nyersanyagoktól el kell különíteni.

Az előkészített nyersanyagokat romlástól és szennyeződéstől védve kell tárolni és szállítani.

Csak jó állapotú, tiszta eszközöket szabad használni.

4. Tálalás, kiszolgálás

A kiszolgálás egész időtartama alatt olyan feltételeket kell biztosítani, melyek megóvják az élelmiszerek és a készételek tisztaságát, minőségét, táp-és élvezeti értékét.

Az elkészített - melegen fogyasztható - ételeket a tálalásig 60 °C fok feletti hőmérsékleten kell tárolni.

Elkészített ételt a következő étkezésig vagy másnapig eltenni tilos.

Az ételt a tálalás megkezdése előtt érzékszervileg ellenőrizni kell.

Valamennyi ételféleségből külön-külön 50 g mennyiséget 48 órán át hűtőtérben meg kell őrizni.

Ételmintát az étel tálalásának megkezdésekor kell venni. Az ételminta tárolására csírátlanítható, légmentesen zárható üvegedényt kell rendszeresíteni, melyet használat előtt tíz percig forrásban lévő vízben kell kifőzni.

5. Mosogatás

Külön mosogatót kell biztosítani a konyhai edényzet és eszközök tisztítására (fekete mosogató), és külön a fogyasztók által használt edényzet, evőeszközök mosogatására (fehér mosogató).

Készétel kiszállítás esetén a szállító edények mosogatását is biztosítani kell.

A mosogató helyiségben az ételmaradékok részére fedéllel és fogantyúval ellátott tartályt kell biztosítani, amelyet a mosogatás befejezése után azonnal ki kell üríteni, elmosni és fertőtleníteni.

A mosogatást az Egészségügyi Minisztérium 52390/1985. (Eü.K.21.) EüM. sz. szakmai irányelve szerint kell végzeni.

A mosogatóhelyiségben lévő medencék fölé olyan táblát kell elhelyezni, amely utal a munkaművelet jellegére és céljára. Ugyancsak jól látható helyen ki kell függeszteni a mosogatási technológia részletes leírását. Meg kell jelölni a felhasználásra kerülő zsíroldó- ill. fertőtlenítő szereket, az alkalmazandó koncentrációban és behatási idővel. Fertőtlenítésre 2 %-os hypo oldatot kell alkalmazni (1 kg edényhez 2 liter fertőtlenítő oldat).

6. Csomagolás, szállítás

A kiszállított ételeket a tálaló-melegítő konyhán a szállítóedényből áthelyezve fel kell forralni, ill. a forrásban lévő víz hőfokára kell hevíteni, kivéve a termoszkonténerrel szállított ételeket. A tálaló-melegítő konyhába csak fogyasztásra kész állapotban előkészített, mosott élelmiszerek vihetők be.

7. A személyzetre vonatkozó előírások

Étkeztetéssel csak olyan személy foglalkozhat, aki érvényes egészségügyi könyvvel rendelkezik.

Munka közben a dolgozó köteles a munkakörére rendszeresített védő- ill. munkaruhát viselni. (köpeny, kendő vagy fityula, kötény és minősített munkacipő).

A létesítmény vezetője az új dolgozót munkabábelépése előtt köteles kioktatni a munkakörére vonatkozó élelmezéségszégügyi és munkavédelmi előírásokra, gondoskodnia kell továbbá minden dolgozó alapfokú és folyamatos szintentartó élelmezéségszégügyi továbbképzéséről és az időszakos munkavédelmi oktatásról.

A BÖLCSŐDEI DOKUMENTÁCIÓ

1. Bölcsődevezető

- dolgozók égszégügyi könyve
- felvételi könyv (SZ.NY.3354-10 r.m.sz.ny.)
- havi statisztika
- bölcsődei kimutatás 2011..... évről
- fertőző betegségekről történő kimutatás
- munkaköri leírások
- költségvetés (gazdasági ügyintézővel)
- heti étrend (bölcsődeorvossal, gazdasági ügyintézővel vagy élelmezésvezetővel)
- dolgozók szabadságának nyilvántartása
- dolgozók jelenléti kimutatása
- személyügyi anyagok vezetése

2. Gondozónók

- csoportnapló naponta
- napi jelenléti kimutatás (33762-1 C.SZ.NY. 3354-1 r.sz.)
- bölcsődei gyermekeégszégügyi törzslap, fejlődési lappal együtt (C.3354-6/a.r.sz.ny.r.) 1 év alatt havonta, 1-3 évig negyedévente
- üzenőfüzet (esetenként)

3. Bölcsődeorvos

- égszégügyi törzslap (a gyermek 1 éves koráig havonta, később negyedévente vezetve)
- óvodai jelentés a 6 év alatti gyermekről
- heti étrend (együttműködés az illetékes szakemberekkel)
- az élelmezés ellenőrzése mind szakszerűség, mind higiéné szempontjából

4. Gazdasági ügyintéző vagy élelmezésvezető

- kis- és nagyértékű eszközök nyilvántartása (leltár)
- munkavédelmi napló vezetése
- költségvetés (bölcsődevezetővel)
- étkezők nyilvántartása (gyermekek, dolgozók)
- heti étrendek (bölcsődeorvossal, bölcsődevezetővel)
- nyersanyagkiszabat
- árubeszerzési bizonylatok, számlák
- adagolási útmutató
- ételrecept-gyűjtemény

A szervezeti felépítéstől függően a feladatok átcsoportosíthatóak.

A BÖLCSŐDE EGÉSZSÉG-, BALESET- ÉS MUNKAVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS SZABÁLYAI

A / EGÉSZSÉGVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS SZABÁLYOK

Az egészségvédelmi követelmények betartását a bölcsőde vezetője és orvosa rendszeresen ellenőrizzé.

1. A bölcsődés gyermekek egészségvédelme:

A betegség gyanúját a bölcsődei gondozónó jelzi a bölcsőde orvosának, aki indokolt esetben "kitiltja" a gyermeket a közösség védelmében. Ha az orvos nem érhető el, akkor a gondozónó gondoskodik arról, hogy a szülő minél hamarabb elvigye a gyermekét. A bölcsődében minden esetben ún. sürgősségi ellátás (lázcsillapítás, elsődleges sebellátás... stb.) történik, a betegség kezelése a család orvosának a feladata.

Lezajlott betegség után a szülő köteles orvosi igazolást vinni a bölcsődébe, melyet a gondozónó a bölcsődei gyermekegészségügyi törzslapon dokumentál, és a bölcsőde orvosa számára megőrizzé.

A betegségek megelőzése érdekében, a higiéniés szabályok betartása mellett szükséges, hogy a bölcsőde naponta biztosítsa: - a megfelelő időtartamú szabad levegőn tartózkodást, játék és alvás formájában,
- a megfelelő étrendet, folyadékpótlást, vitaminellátást, a fejlődéshez szükséges anyagok bevitelét,
- tiszta fehérneműt (azoknál, akik igénylik a bölcsődei ruhát).

Hetente 1x szükséges ágyneműt váltani; hetente 2x, ill. szükség szerint tiszta ruhát (amennyiben a bölcsőde biztosítja), és szükség szerint a jellel ellátott törölközőt.

A törölközők elhelyezése úgy történjen, hogy azok egymással ne érintkezzenek. Ugyanilyen módon kell megkülönböztetni a gyermekek fésűit, hajkeféit.

Járványügyi előírások:

A védőoltásokkal kapcsolatos részletes feladatokat az Országos Epidemiológiai Központ által évente kiadott, az adott védőoltási év tevékenységére vonatkozó Módszertani levél határozza meg.

A védőoltások nyilvántartása és jelentése a házi gyermekorvos feladata.

Az oltások megtörténtéről az oltott személyt egyéni dokumentációval is el kell látni, a 15 évesnél fiatalabbak oltásait a Gyermkegészségügyi Kiskönyvbe kell bejegyezni.

Azoknak az orvosoknak, akik bölcsődébe, illetve egyéb közösségbe kerülő gyermekek vizsgálatát végzik, az életkor szerint esedékessé vált kötelező oltások megtörténtét ellenőrizni kell. A hiányzó oltások pótlása érdekében kötelesek felvenni a kapcsolatot a gyermek házi gyermekorvosával/orvosával.

A bölcsődei gondozottaknál az életkorhoz kötötten kötelező védőoltásokról célszerű saját nyilvántartás is vezetni. Az életkorhoz kötött kötelező védőoltások megtörténtéről a bölcsőde orvosa, a gondozónó a Gyermkegészségügyi Kiskönyvben bejegyzett oltások alapján tájékozódhat, az ott dokumentált oltások megtörténtét rá kell vezetni a gyermek egészségügyi törzslapjára is.

Ha a bölcsődében fertőző betegség, vagy annak gyanúja fordul elő, azt a 63/1997. (XII. 21.) NM rendeletben foglaltak szerint jelenteni kell.

A bölcsőde orvosának figyelemmel kell kísérnie a fertőző betegségben szenvedő, vagy fertőző betegek környezetében élő gondozottakkal kapcsolatban hozott járványügyi intézkedések, határozatok (elkülönítés, járványügyi megfigyelés és ellenőrzés, felvételi zárlat, stb.) betartását.

A bölcsődékben észlelt egyes fertőző betegségek esetén az ÁNTSZ területileg illetékes városi intézete a megbetegedési veszély elhárítása érdekében (hatályos jogszabály alapján) elrendelheti a gondozottak védőoltását, vagy gyógyszeres kezelését, melyet a bölcsőde orvosának - a háziorvossal egyeztetve – el kell végeznie.

A fertőző betegséget terjesztő vagy egyéb egészségügyi vonatkozásban káros rovarok és egyéb ízeltlábúak, valamint a rágcsálók ellen védekezni, elszaporodásuk megakadályozásáról, és rendszeres irtásukról gondoskodni kell.

A területileg illetékes ÁNTSZ városi intézete a bölcsődékben a tetvesség felderítésére időszakos vagy sorkívüli szűrővizsgálatot rendelhet el, melyet el kell végezni.

2. A bölcsődei dolgozók egészségvédelemmel kapcsolatos szabályai:

A dolgozó köteles munkába lépés előtt a foglalkozás-egészségügyi orvosnál munkaköri alkalmassági vizsgálaton megjelenni. Egészségügyi Nyilatkozatot kell aláírnia, melyben vállalja, hogy az ott felsorolt tünetek, megbetegedések észlelése esetén köteles jelentkezni az alkalmasságot elbíráló foglalkozás-egészségügyi orvosnál. (33/1998. (VI.24.) NM rendelet) A bölcsőde vezetője köteles folyamatosan figyelemmel kísérni, hogy a dolgozó rendelkezik-e érvényes ernyőszűrési lelettel.

A dolgozó köteles jelenteni a bölcsőde vezetőjének, ha egészségi állapotában a munkáját kedvezőtlenül befolyásoló változás (ismeretlen eredetű lázas megbetegedés, mások megbetegedését okozó bőrbetegség, hasmenés és heveny gyomor-bélpanaszok) következik be, vagy vele közös háztartásban élő személynél hasmenéses megbetegedés fordul elő.

3. Takarítás:

A belső felszerelési és berendezési tárgyak könnyen tisztíthatók és fertőtleníthetők legyenek. Tisztításuk nedves, fertőtlenítő ruhával történjék. Járvány esetén a vonatkozó közegészségügyi szabályok szerint kell a takarítást végezni. A bölcsődében használatos mosható gyermekjátékokat szükség szerint naponta, akár többször is, folyó meleg vízzel le kell mosni. Hetente egyszer és járvány idején soron kívül fertőtleníteni kell. A fertőtlenített játékokat meleg folyó vízzel többször, alaposan le kell öblíteni.

A takarítás úgy szervezendő, hogy az a gyermekeket ne zavarja. Csak azokat a helyiségeket lehet nyitvatartási idő alatt takarítani, ahol gyermekek nem tartózkodnak. A takarítás nyitott ablaknál történjen. A szobákat étkezés után rendbe kell tenni, az ételmaradékot el kell távolítani. A padló tisztítása nedves, fertőtlenítő ruhával történjék. Más takarítóeszközt (vödör, felmosó ill. lemosó ruha) kell használni a csoportszobákban, fürdőszobákban, WC-kben, és mást a mosogatókban és a konyhai helyiségekben. A takarítóeszközöket használat után ki kell mosni és tisztán, a tisztítószerekkel együtt kell elhelyezni, az erre kijelölt, zárt helyen, ahol a gyermekek nem férhetnek hozzá. A tisztító- és fertőtlenítőszereket a mindenkori közegészségügyi előírásoknak megfelelően kell alkalmazni, az Országos Közegészségügyi Intézet rendszeresen felújított "Tájékoztató a fertőtlenítésről" című kiadványa alapján.

4. Festés:

Évenként meszeltetni kell a főzőkonyhát, az élelmiszerraktárt, a mosogató helyiségeket, a mellékhelyiségeket és a mosókonyhát. Az egész intézményt 2-3 évenként festeni és 6 évenként mázoltatni kell.

A helyiségek levegőjének higiéniája:

A konyha és az élelmiszerraktár valamennyi ablakát szúnyoghálóval kell ellátni. Dohányozni nem szabad a bölcsődében!

5. A szennyes ruha kezelése, mosása:

A szennyes pelenkát minden esetben fertőzőttnak kell tekinteni, zárt edényben kell elszállítani a mosodába. Pólyázóra vagy földre helyezni nem lehet.

Minden gyermek tisztázása után fertőtleníteni kell a pólyázót. A fertőtlenítő oldatot a pólyázó mellett kell elhelyezni, és előírás szerint cserélni, az OKI tájékoztatójában szereplők szerint.

A székllettel szennyezett pelenkát és fehérműt vattakiöntőben vagy arra alkalmas helyen való átmosás után fertőtlenítőszeres zárt edényben kell átmenetileg tárolni. A mosodába szállítás után azonnal fertőtlenítős mosószert tartalmazó vízbe kell áztatni. A guminadrágot, fóliát helyben szappanos vízben kell lemosni, fertőtlenítő oldatban áztatni, folyóvízzel gondosan leöblíteni.

Az egyszer használatos pelenka zárt fóliaszákban a települési hulladékkal együtt kezelendő az OKI szakértői munkacsoportjának útmutatója alapján.

A gyermekek ruháit, ágyneműit, törülközőit, asztalterítőit és a köpenyeket közepesen szennyezettnek kell tekinteni, ennek megfelelő mosástechnikát kell alkalmazni. A kimosott textíliát szennyeződés és fertőződésként mentes körülmények között kell tárolni.

B / BALESETVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS SZABÁLYOK

Mindenkinek ismernie kell a villamos-, gáz-, fűtés-, víz főelzárókat és azok működését!

A gondozónók elsősegélynyújtási ismereteit rendszeresen fel kell eleveníteni. A létszámhoz igazodó elsősegély felszerelést hozzáférhető helyen kell tárolni.

Az intézményben évente *műszaki bejárást* kell tartani, melynek fő szempontjai:

- a padozatok állapotának ellenőrzése, botlásveszély, csúszásveszély,
- lépcsők, kapaszkodók, korlátok állapota,
- ajtók, ablakok zárhatósága, küszöbök állapota,
- mázolás, falak állapota, festés szükségessége,
- vízcsapok javítása, cseréje,
- kiöntők, lefolyók állapota, csöpögés, dugulás, kellemetlen szagok,
- radiátorok, kályhák, füstcsövek,
- gáztűzhely, vízmelegítő, kéménybekötés, kémény,
- szociális helyiségek állapota,
- bútorok selejtezése, felújítása,
- edények, étkészletek, evőeszközök,
- villamos berendezések állapota, elhasználtságuk, korszerűsítésük, dugaszoló aljzatok, (a gyermekek által használt helyiségekben ne legyen általuk elérhető helyen dugaszoló aljzat),
- világításnál a burák, fényterelők megtisztítása, mozgó, laza foglalatok cseréje,
- az épület állagának ellenőrzése szemrevételezéssel
- tető, csapadékvíz elvezetések,
- villámhárító,
- kerítés, kapuk, záruk, rácsok ellenőrzése,
- járda,
- kert: kiszáradt ágak.

Gyermekfelszerelések ellenőrzése:

- játékok javíthatók-e vagy selejtezendők,
- homokozó letakarható-e, cserélni kell-e a homokot,
- mászóka, pancsoló,
- gyermekbútorok javíthatók-e,
- szekrények, záruk, elkerített szobasarkok.

Tűzvédelem:

Tűzvédelmi utasítás szükséges minden 5 főnél több személyt foglalkoztató szervezeti egységnél.

Minden bölcsődében kell, hogy legyen tűzvédelmi felelős.

A mentési útvonalat, sorrendet, az oltási eszközöket és az értesítendők névsorát minden egyes csoportban, közhasznú folyosón a tűzoltó készülékek mellé jól láthatóan ki kell függeszteni.

A tűzriadó esetén teendőket évente egyszer gyakorolni kell.

A tűzbiztonsági felszereléseket félévente egy alkalommal ellenőriztetni kell a Tűzoltó Készülék Szerviz munkatársaival. Az ellenőrzés meglétéért a helyi önkormányzat felelős.

Szükség esetén értesítendők telefonszáma, elérhetősége:

mentők,
tűzoltók,
rendőrség,
orvos, gyermekorvos,
ANTSZ,
áramszolgáltató,
gázszolgáltató,
távfűtő,
vízművek,
a gyermekintézmény vezetője
műszaki karbantartója

C / MUNKAVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS SZABÁLYOK

Az 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről szabályozza az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés személyi, tárgyi és szervezeti feltételeit a munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása és a munkakörülmények humanizálása érdekében, megelőzve a munkabaleseteket és a foglalkozással összefüggő rendelkezéseket.

A munkáltató köteles munkavédelmi szakképesítéssel rendelkező egyént foglalkoztatni, (az időtartam és a képzési feltétel a munkavállalói létszámhoz és a veszélyességi osztályhoz igazodik).

A munkavállaló jogosult megkövetelni a munkáltatótól

- az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretek rendelkezésre bocsátását,
- a munkavégzéshez munkavédelmi szempontból szükséges felszerelések, munka- és védőeszközök, az előírt védőital, valamint tisztálkodószerek és tisztálkodási lehetőségek biztosítását.

Mentes az adózás alól - a személyes gondoskodás körében dolgozók munkaruhával történő ellátása (15/1998. (IV. 30.) NM r. 3.sz. melléklet) - a jogszabály által előírt, használatra juttatott védőeszköz, egyenruha, munka- és védőruha, formaruha (1995. évi CXVII. törvény az adózásról, 7.§ 1. sz. melléklet).

ÓVODA

BEVEZETÉS

A fenntartó az EMIH Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség az óvodát azzal a céllal hozta létre, hogy a zsidóság kultúráját, hagyományait, szokásait a különböző életkorokhoz igazítva megismertesse, ápolja.

A fenntartó szoros kapcsolatot tart a családokkal, különböző vallási rendezvények, kulturális események, könyvek, folyóiratok útján. Ezen kívül segítséget nyújt számukra a zsidó óvoda megszervezésével nevelési elképzeléseik megvalósításában.

Nézetünk szerint az óvoda az első olyan nevelési szintér, amelyben a gyermekek főleg az érzelmeken keresztül, de már a tudatos megismerés felé haladva találkozhatnak ezekkel az ismeretekkel.

Távlati elképzelés az óvodai csoportok számának növelése igény szerint, valamint az óvoda - iskola átmenet és egymásra építettség további biztosítása.

HELYZETKÉP

Az óvoda hivatalosan 2011. szeptember 1-től működik. Alapításának célja, hogy a Magyarországon zsidó vallásukat gyakorló családok gyermekei identitásuk megőrzésével vehessenek részt igényes színvonalú óvodai nevelésben.

Az intézmény székhelyének kiválasztásakor az egészséges, biztonságos környezet biztosítása volt a fő szempont. Tágas világos helyiségek, udvar, lehetőség a kóser étkeztetésre.

Az intézmény az Óvodai nevelés országos alapprogramja, valamint az önállóan kidolgozott nevelési program alapján működik.

Három vegyes életkorú csoportjában a maximális gyermeklétszám 25 fő/ csop.

A zsidóság kultúrájának, hagyományainak, szokásainak közvetítése, átélése, gyakorlása a legfiatalabbaknál kezdődik és tartalmilag fokozatosan bővülve folytatódik az iskolában is. Az együttes élmények és tevékenységek, a napi élő kapcsolat a gyermekek és felnőttek között biztosítják az egységes nevelőhatást, a zökkenőmentes átmenetet.

Az óvodába járó gyermekek egy része magyar állampolgár. Rajtuk kívül azonban felvételt nyernek azok a nem magyar állampolgárságúak is, akiknek szülei Magyarországon dolgoznak.

A nevelési intézményt a létrehozó egyházi szervezet tartja fenn és működteti, mely további támogatókat is szívesen fogad. A befizetés önkéntes. A fenntartó több esetben azt is lehetővé teszi, hogy a szerényebb anyagi körülmények között élő családok gyermekei is óvodánkba járhassanak.

Az esélyegyenlőség megteremtése, az anyagi háttér biztosításán kívül az egyéni fejlesztésben, differenciált bánásmódban is érvényre jut (pl. egyéni fejlesztő foglalkozások a gyermekkel, fokozott törődés, segítségnyújtás a szülőnek).

Az óvoda környezete, a családok szociokulturális háttere

A családokra jellemző a jó anyagi háttér, a három, vagy több gyermek vállalása, a gondos odafigyelés, igényesség a nevelő intézménnyel szemben.

Fontosnak tartják ápolni és átörökíteni a zsidó életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat. Ezen kívül fontosnak tartják életmódjuk miatt - zömében sokat utazó és sokszor költöző családok - a héber, vagy jivrit anyanyelven kívül az angol, mint közvetítő nyelv jártasság szintű ismeretét.

Nevelési eredmények

Az óvoda célkitűzései megvalósításában a szülők és gyermekek, valamint a társintézmények és a szűkebb közvélemény visszajelzéseire építünk.

Eredményként értékeljük a következőket:

A zsidó kisgyermekes családok körében az intézmény ismertsége, népszerűsége növekszik. Ezt segítette és segíti a rendszeres publikálás a Gut Sábesz, valamint az Egység című folyóiratokban az óvoda nevelési céljairól, gyakorlatáról, mindennapjairól.

A szülőkkel és családdal való többszöri találkozás az ünnepek alkalmával a személyes tapasztalás, betekintés, beszélgetés formájában erősödött a kapcsolat és ismertté vált az intézmény.

A budapesti zsidó óvodák nagycsoportosait és iskolák első osztályosait is rendszeresen vendégül láttuk közös ünneplésre, az intézmények közötti kapcsolat megalapozása céljából.

Az óvoda pedagógiai, vallási elkötelezettségének bemutatása és köztudatba épülése feladatunk.

Célunk, hogy minden nevelési év végén 6-7 éves gyermekeink eredményesen kezdjék meg az első osztályt a választott iskolájukban.

Óvodásaink eredményes nevelése érdekében sikerült kapcsolatot felvenni és kialakítani munkánkat segítő személyekkel, intézményekkel (logopédus, fejlesztő gyógypedagógus, uszoda).

Az óvoda tárgyi és személyi feltételei

A védett övezetben elhelyezkedő épület szimmetrikusan kialakított belső terekkel az un. Zsidónegyedben helyezkedik el. Több irányból megközelíthető tágas udvara, kertje van. Jó közlekedési lehetőségű, de távol esik főúttól, zajtól. Az udvaron több fa biztosít árnyékot, életteret az élőlények számára.

Az óvodába több irányból szállítja bérelt autóbusz a gyermekeket a város különböző pontjairól, igény szerint.

A három óvodai csoportszobához, mosdó, gyermeköltöző és étkező is tartozik. A csoportszobákat egybenyitottuk, valamint hozzájuk csatoltuk még a szomszédos kisebb helységeket is. Így egy többfunkciós nagy tágas területet nyertünk, amely alkalmas arra, hogy a gyerekek többféle tevékenységet egyszerre folytathassanak. A tér tágításával lehetővé vált, hogy amikor szükséges, a szobát, a tornaterem mellett, nagymozgásokra használjuk. A csoportszobák parketta borításúak.

Egy főzőkonyha van, valamint ebédlő raktárhelységek, élelmiszertárolók. A dolgozóknak külön öltöző, iroda, zuhany és mellékhelységek állnak rendelkezésre. Gázkazán biztosítja a fűtést. Az épület alatt pince is található.

Eszközök és források:

Az Oktatási Minisztérium 1/1998 (VII. 24.) OM rendelet 7.sz. melléklete a 11/1994 (VI.08.) MKM rendelethez jegyzék a nevelési-oktatási intézmények (minimális) eszközeiről és felszereléséről foglaltak alkalmazása 2003. szeptember 1-jétől kötelező.

A rendeletet figyelembe véve a fenntartóval együttműködve intézményünk vizsgálata megtörtént. Az 1. sz. mellékletben felsorolt felszerelések biztosítása szükséges folyamatosan 2008-ig a fenntartó ütemezése szerint. (1.sz. melléklet)

Az óvoda eszközellátottsága jó. Zömében a fenntartó által biztosított költségvetéséből vásároltak, kisebb részben költségvetésen kívüliek pl. adomány.

Eszközökkel különösen jól ellátott terület a rajzolás, mintázás, kézimunka, mivel ez nevelési rendszerünkben kiemelt szerepet kap.

Eszközökkel rosszul ellátott területek a gyermek és szakkönyvek, folyóiratok.

Egyéb tárgyi és dologi eszközök, melyek a programot szolgálják:

Két óvodabusz áll rendelkezésünkre, melyek a gyermekek haza és óvodába szállításán kívül egyéb célt is szolgálnak. Ezek:

- rendszeres kirándulások az éves munkaterv szerint /pl. almaszüret, látogatás a Falumúzeumba , Vadasparkba, budai hegyekbe stb.
- gyermekek szállítása úszásoktatásra
- meghívottak szállítása a Bét Menachem rendezvényekre

NEVELÉSI ALAPELVEK

„Minden ember egész életében boldogságra vágyik.... s, hogy mi jelent boldogságot? Mindig az értékek birtoklása. Az pedig, hogy ki mit tekint értéknek, a neveltetése során dől el”

Óvodánk nevelési koncepciójában a következőket kívánjuk érvényesíteni:

- a gyermeki személyiség tiszteletben tartása
- alapvető gyermeki jogok tiszteletben tartása és védelme
- a gyermek mindenképp felett álló érdekének biztosítása
- mindennemű hátrányos megkülönböztetés elkerülése
- az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs óvodai légkör biztosítása
- a gyermeki szükségletek figyelembe vétele

- esélyegyenlőség biztosítása
- a hátrányokkal küzdők és a tehetséges gyermekek differenciált segítése
- a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztésének megvalósítása
- a gyermek - mással nem helyettesíthető - játékhoz való jogának tiszteletben tartása

Gyermekképünk

Komplex nevelői hatásokkal biztosítjuk, hogy az óvodánkba járó gyermekek öntevékeny, boldog, alkotni tudó személyiséggé erősödjenek. Olyan tulajdonságokkal rendelkezzenek, amelyek az eredményes életvezetés szempontjából lényegesek. Elfogadják a másságot, ismerik, képesek kielégíteni saját szükségleteiket. Nyitottak, eredményesen kommunikálnak, társaikkal együttműködésre képesek. Testi, lelki harmóniában vannak önmagukkal és környezetükkel.

Pedagógusképünk

Óvodánkra jellemző, hogy a zsidó és a magyar nevelés egyformán fontos feladat. Mindkét részről szakmailag jól felkészült pedagógusok foglalkoznak a gyerekekkel. Fontosnak tartják, hogy együttműködjenek és tiszteletben tartsák egymás munkáját. Az óvodapedagógusok önállóan dolgoznak a maguk területén, de elfogadóak és nyitottak a közös feladatok elvégzésére.

Óvodánk alapvető céljai

Az óvodai nevelés célja, hogy óvodások sokoldalú, harmónikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását elősegítse, az életkori és egyéni sajátosságok és eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével.

Az intézményben dolgozó pedagógusok elkötelezettséggel vallják a humánus és tolerancia fontosságát a nevelésben. A másság elfogadását, amely egyrészt a családok vallásából, sokszínű nyelvi és népi kultúrájából fakad, másrészt a gyermekek eltérő személyiségéből, adottságából.

A pedagógusok fő célkitűzése olyan értékek közvetítése, amely a családi nevelésre épül, azt kiegészítve biztosítja a gyermekek számára a minél teljesebb és sokszínűbb óvodai életet és tevékenységet.

Nevelésfelfogásunk szerint az óvoda pedagógiai gyakorlata csakis a **családi nevelésre építve**, annak céljait és eredményeit figyelembe véve lehet eredményes. Célrendszerünkben ezért kiemelt helyen szerepel a családokkal való élő, gazdag tartalmú kapcsolat alakítása. Fontos és szükséges feladat a szülőkkel való kommunikációnk hatékonnyá tétele, változatos kapcsolattartási formák alkalmazása, nyitottság a családok felé. Fontosnak tartjuk, hogy a családi és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a gyermekekben **pozitív érzelmi viszony alakuljon ki a zsidóság kultúrája és nyelve iránt**. Feladatunk az óvodai élet tevékenységeinek összekapcsolása a Tóra heti szakaszaival és a zsidó ünnepekkel. Játékos taoasztalatszerzés biztosítása a zsidó hagyományokról és ünnepekről, magatartás és viselkedésformálás, szokások alakítása. Mindezek eredményeként a gyermekek megismerkednek a zsidó szellemi és tárgyi kultúra értékeivel, megtanulják azok tiszteletét és megbecsülését.

A gyermeki játékot – személyiségformáló hatását figyelembe véve – **az óvoda alapvető és legfontosabb céljának tekintjük**. Feladatunk a gyermekek szabad játékának tiszteletben tartása, feltételeinek biztosítása (idő, hely, élmény eszköz). A gyermekek megismerését, képességeik fejlesztését is elsődlegesen a játékon keresztül valósítjuk meg. Megismerjük és alkalmazzuk mindazon technikákat, amelyek a játék megfigyelésével, ill. a gyermek megfigyelésével összefüggnek. Felhívjuk a szülők figyelmét a játék fontosságára, a gyermekkel való közös játék lehetőségeire és módjaira. Célunk a gyermekeket **az emberi értékek tiszteletben tartására, a másság elfogadására nevelni**. Ebben elsődlegesen feladatunknak tekintjük a toleráns, szeretetteljes bánásmód alkalmazását a különböző anyanyelvű, kulturájú, személyiségű gyerekekkel. Az egyes gyermek érzelmi biztonságának megteremtését, szocializációjuk erősítését. Ebben építünk a közösség személyiségformáló hatására, a baráti kapcsolatokat, az elfogadás és segítségnyújtás pozitív erejére. Valljuk, hogy az óvodapedagógusok szerepe ebben modell értékű.

Célunk a **változatos tevékenységeket biztosító, színes óvodai élet** megszervezése. A gyermekek természetes cselekvésvágyának, szemléletes és képszerű gondolkodásának kielégítése sokféle tevékenységgel, módszerekkel, eszközökkel történik. Arra törekszünk, hogy az óvodánkba járó gyermekek sokoldalúan fejlődjenek önmagukhoz képest. Biztosítjuk számukra a lehetőséget, hogy az óvodáskor végére érzelmileg, testileg és intellektuálisan készen álljanak az iskolában rájuk váró feladatok elvégzésére. Lényegesnek tartjuk, hogy megismerjék az őket körülvevő világot. Ismereteiket

újraélik, gyakorolják játékaik során, érzelmeik pedig gyarapodjanak, mélyüljenek a mindennapi tevékenységek, nevelés során.

Célunk a komplexitás megvalósítása a nevelői ráhatások és tevékenységek vonatkozásában. A zsidó és világi óvónők képességfejlesztő tevékenységét oly módon kapcsoljuk össze, hogy a gyermekek ugyanazt az összefüggést két különböző szemszögből, két különböző egyéniség szűrőjén keresztül fedezhessék fel. Feladatunk még a komplex tapasztalatszerzés biztosítása a zsidó hagyományokról és ünnepekről, valamint a hozzájuk kapcsolódó világi természeti és társadalmi témakörökről.

Nevelési céljaink közt szerepel az **integrálás és differenciálás egységének biztosítása**. A gyermekek nevelésében az életkorok és speciális bánásmód szerinti integrálás, és az egyéni fejlettséghez, pillanatnyi állapothoz igazodó differenciálás valósul meg.

Óvodánk célkitűzése a **kapcsolatorientáltság** intézményen belül és kívül. Az intézmény belső és külső kapcsolatainak tudatos alakítása a feladatunk a céloknak megfelelően. Intézményen kívül kapcsolatépítés más zsidó óvodákkal, kulturális intézményekkel.

Ezen kívül kiemelt feladatunk a beszédfejlesztés speciális követelményeinek szem előtt tartása, a különböző anyanyelvű gyermekek differenciált fejlesztése.

AZ ÓVODAI NEVELÉS ALAPVETŐ FELADATAI A SZEMÉLYISÉGFEJLESZTÉS TERÉN

Az óvodai nevelés feladata az óvodás korú gyerekek testi-lelki szükségleteinek kielégítése, ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása
- érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása
- az értelmi fejlesztés megvalósítása

Az egészséges életmód alakítása

Az óvodában az életritmus, a táplálkozás, a testápolás, öltözködés, mozgás, edzés, pihenés és alvás megszervezésével, az ehhez kapcsolódó gyermeki tevékenységekkel, és az ezeken alapuló szokások kialakításával biztosítjuk a megfelelő életmódot.

A helyes életritmus és nyugodt, kiegyensúlyozott élettempó érdekében a gyermekek óvodában eltöltött idejének (napi 8 óra), és szükségleteinek figyelembevételével alakítjuk ki. Lásd napirend!

A gyermekeknek az óvodában napi háromszori kóser étkezéssel biztosítjuk a kellő összetételű és elosztású tápanyagszükségletet. Az étkezésekre mindig azonos időpontokban kerül sor. Fontos szempont az étkezések kultúrált megszervezése, az étkezés közbeni helyes viselkedés. Figyelembe vesszük az ízlés és étvágy tekintetében az egyéni különbségeket. A folyadék, az étkezések alkalmával és az egész nap során igény szerint rendelkezésre áll a gyermekeknek.

A testápolási szokások rendszere a gyermekek tisztaságigényének kialakulását szolgálja. Szükségesnek tartjuk a családi és az óvodai gondozási szokások összehangolását. Az óvónő-gyerek közös és szeretetteljes tevékenysége során sajátítják el a gondozási műveletek technikáját és alakítjuk ki a gyermekek igényét az önálló testápolásra (haj, bőr köröm, fogápolás). Az óvodában kialakult szokásrend szerint a gyermekek akkor mehetnek WC-re amikor akarnak.

A hőmérsékleti változások ellensúlyozására javasoljuk a szülőknek a többrétegű öltözék biztosítását. Különösen fontos ez azért, mert a gyermekek reggel és délután fűtött óvodabusszal közlekednek. Érkezéskor és távozáskor is az óvónő segítségével öltöznek a gyermekek. Ez lehetőséget teremt a bensőséges érzelmi kapcsolat kialakulására, a gyermekek önállóságának fejlesztésére. Különös gondot fordítunk a szükség szerinti cipőcserére, az egészséges tartást biztosító lábbeli beszereztetésére. A gyermekek mozgásigényének kielégítésére, testi képességeinek fejlesztésére spontán és szervezett lehetőségeket biztosítunk. A kedvező gyermeklétszám és a kibővített terület lehetővé teszi, hogy játékidőben a csoportszobán belül is végezzenek nagymozgásos tevékenységeket a gyerekek.

Ehhez az óvónő teremti meg a balesetmentes és változatos feltételeket (eszköz, hely, idő, ötlet).

A mindennapos testnevelésre és szervezett foglalkozásra, valamint az úszásoktatásra a napi és hetirend szerint kerül sor.

A szabad levegőn történő délelőtti és délutáni mozgás a játék mindennapi tevékenysége a gyermekeknek. Itt lehetőség nyílik új mozgásformák kipróbálására, begyakorlására, önbizalmuk erősítésére. A mozgásos játékokhoz az óvónő ad ötletet, biztatja segíti a gyermekeket.

A rendszeresen szervezett séták és kirándulások a mozgásigény kielégítésén kívül együttes élményt is jelentenek a gyermekek számára.

A gyermekek egészségének megőrzése, edzése érdekében, rossz idő esetén a teraszon biztosítjuk a rendszeres levegőzést. Az évszaktól függően ugyanitt nyílik lehetőség a levegőn történő pihenésre, alvásra.

A mindennapi pihenést, alvást a kibővített csoportszoba elkerített részében oldjuk meg egy csendes nyugodt - a csoportszobához kapcsolt kis szobarészben. Az egyéni alvásigényt figyelembe véve biztosítjuk a felébredt, vagy nem alvó gyermekeknek a csoportszobában a nyugodt tevékenységet, számítógépes játékot.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- saját magukkal kapcsolatos testápolási teendőiket önállóan végzik,
- önkiszolgálással kapcsolatos feladatokat biztonságosan, segítség nélkül végzik,
- étkezési kultúrájuk kialakul, helyesen, tisztán használják az eszközöket,
- öltözködéskor betartják a sorrendiséget,
- észreveszik az elvégzendő feladatokat, segítséget nyújtanak felnőtteknek, társaiknak.

Érzelmi nevelés és szocializáció biztosítása

Kiemelten fontosnak tartjuk az érzelmi nevelést, melyen egész nevelési rendszerünk alapul.

Valljuk, hogy a családi, bensőséges mégis életvidám hangulat tevékenységre serkent, és ösztönzőleg hat a gyermekek érzelmi kötődéseinek alakulására. Erre az óvónő beállítódása, elfogadó magatartása ad indítékot a csoport számára.

A gyermekek mindennapi életének színtereit otthonossá, barátságossá tesszük, ennek folyamatos alakításában a gyermekek is részt vesznek. A csoportszobát közösen díszítjük az aktuális témáknak, zsidó ünnepeknek, szimbólumoknak megfelelően. A csoportszoba berendezési tárgyai a gyermekek játéka és a különböző tevékenységeik szerint alakíthatók. Az átalakítás következtében bensőséges zugokat, kuckókat tudunk kialakítani, amelyek az intimitást növelik. A gyermekeknek saját öltözőszekrénye van, ahová a személyes holmijaikat, az otthonról hozott játékaikat elhelyezhetik.

A gyermekek óvodába lépését az „anyás” beszoktatás lehetőségének biztosításával is igyekszünk megkönnyíteni.

A csoport légkörét a teljes és kölcsönös bizalom hatja át. Az óvónő személyiségével példamutató magatartásával modellként hat a közösségi értékek alakulására, a

csoportszerveződés folyamatára. A közösségi nevelés folyamatában különösen ügyelünk arra, hogy a gyermekek éntudata megerősödjön, én-képe a különböző tevékenységek során és kapcsolatokban differenciálódjon. Ezzel kívánjuk elérni, hogy a gyermekek a csoportnak nem névtelen, hanem egyéni színekkel, tulajdonságokkal rendelkező tagjai legyenek. Természetessé váljon a kezdeményezés éppúgy, mint az elfogadás és az együttműködés.

Az érzelmi elfogadásból táplálkozva alakítjuk ki a gyermekekben a közösségi együttélés alapvető normáit / felelősségérzés, kötelességtudat, konfliktustűrő-és megoldó képesség/. A szocializációt a közösségi életben és a tevékenységekben valósítjuk meg. A változatos tevékenységek között egymástól nem mereven elkülönülve jelentkeznek a játék, a munka és az ismeretszerzés. Ezek komplexen, a zsidó hagyományok ápolásához kapcsolódó tevékenységekkel összefonódva alkotják az óvodai tevékenységrendszert. Az élmények biztosításánál az erkölcsi és akarat tulajdonságok alakítása számunkra a meghatározó. Folyamatosan lehetővé tesszük, hogy a gyermekek élményszerűen átélhessék azokat az erkölcsi érzelmeket, melyek szocializációjuk szempontjából elengedhetetlenek / segítőkészség, együttérzés/.

Jelentős szerepet tulajdonítunk óvodánkban a zsidó hagyományörző ünnepeknek, mint a közösségi élet hagyományainak, távlatainak.

A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, illetve kiemelkedő képességű gyermekek nevelésében igénybe vesszük a logopédus, pszichológus segítségét.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- elfogadják a másságot, segítőkészek, toleránsok, tisztelettudóak egymással szemben/ együttérzőek/,
- szívesen beszélgetnek egymással, meghallgatják mások mondanivalóját,
- szívesen tevékenykednek a közösségért, amiért felelőséget éreznek,
- képesek együttműködni társaikkal, alkalmazkodni az elvárásaikhoz,
- képesek véleményt alkotni, és dönteni helyzetekben.

Az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása

Az értelmi fejlesztés, nevelés a gyermekek értelmi képességeinek sokirányú fejlesztését célozza. Ehhez változatos tevékenységeket biztosítunk, amely tudatosan tervezett és szervezett, s minden esetben figyelembe veszi az életkori pszichikus sajátosságokat. Építünk a gyermekek megismerési vágyára, érzelmi beállítottságára, spontán szerzett tapasztalataira. Az egyéni fejlesztés kereteiben biztosítjuk ezek felhasználását, alkalmazását a gyakorlatban. Főleg önkéntelen figyelmükre támaszkodva a tevékenységek során biztosítjuk a sok mozgást, cselekvést, a tárgyak, dolgok jelenségek szemléletességét, azok sokoldalú érzékelését. A tapasztaltak szóbeli megfogalmazására készítjük a gyermekeket, miközben gondolkodásukat tartalmilag és formailag is fejlesztjük.

A közös tevékenységgel felkeltjük a gyermekek érzelmeit, érdeklődését, fantáziáját, törekvését a kapott feladat megoldása érdekében. Ezáltal tesszük alkotó jellegűvé ezt a tevékenységet éppúgy, mint az elmélyült játékot. Fontosnak tartjuk az egyénileg differenciált fejlesztést, hogy minden gyermek önmaga lehetőségeihez képest fejlődjék.

Az anyanyelvi nevelés óvodánkban speciális feladatot és nagy körültekintéssel szervezett nevelési folyamatot jelent.

Derűs légkörű óvodai élettel ébresztjük fel és tartjuk fenn a gyermekek beszédkedvét. Kiemelten fontosnak tartjuk az óvónők példamutató, utánzásra alkalmas kifejező, szép beszédét, valamint az árnyalt metakommunikatív kifejezőmódot.

Feladatainkat alapvetően két síkon valósítjuk meg a magyar és nem magyar anyanyelvű gyermekek esetében. Részletesen feltárjuk mindkét esetben a gyermekek nyelvi fejlődésének családi hátterét, jellemzőit.

Gondoskodunk arról, hogy a gyermekekkel foglalkozó felnőttek közül az egész nap folyamán legyen jelen olyan személy, aki anyanyelvüket beszéli. Felhívjuk a szülők figyelmét a beszélgetések és az azzal kísért együttes tevékenységek fontosságára.

Az óvodában cselekvésbe ágyazottan valósítjuk meg a gyermekek szókincsének bővítését, a fogalmak tartalmi mélyítését, az összefüggő folyamatos beszéd és párbeszéd gyakorlását. A beszédhibák megelőzése érdekében játékos formában gyakorolják a helyes hangképzést, kiejtést, beszédritmust, hanglejtést. Fejlesztő munkánkban kihasználjuk a mese, a vers és a bábjáték pedagógiai hatását.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket,

- figyelmesen, türelmesen végighallgatják a felnőtteket, társaikat,
- beszédük anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető, megfelelő hangsúlyozású,
- a nem magyar anyanyelvűek is jól tájékozódnak a magyar nyelvben,
- egyszerű közléseket, gondolatokat, kéréseket, felszólításokat megértenek és képesek kifejezni.

A TEVÉKENYSÉGEK TARTALMA

JÁTÉK

A játék az óvodáskorú gyermek alapvető tevékenysége, egyben személyiségének legfőbb formálója. Óvodai programunkban ezért megkülönböztetett helyet foglal el.

Feladatunknak tekintjük megteremteni mindazokat a feltételeket, amelyek a gyermekek felszabadult örömteli játékához elengedhetetlenek.

Nyugodt óvodai légkör biztosítása mellett, segítő, megértő, védő, gondoskodó életteret alakítunk ki, ahol minden gyermek jól érzi magát, bizalommal fordulhat hozzánk. Megfelelő helyet és időt biztosítunk az elmélyült játékhoz. Szem előtt tartjuk, hogy a nap folyamán minél hosszabb legyen az egybefüggő játékidő.

Életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő mennyiségű és minőségű játékeszközzel motiváljuk a gyermekek játéktevékenységét. Ezek közt megtalálhatók azok a játékeszközök és használati tárgyak is, amelyek a zsidó hagyományokhoz, szibólumokhoz és életvitelhez kapcsolódnak.

Sokat játszunk együtt a gyermekekkel elősegítve elgondolásaik megvalósulását, a mintakövetést és azonosulást. Eközben példa értékű magatartást, viselkedést kommunikációt közvetítünk.

Figyelemmel kísérjük, megfigyeljük a gyermekek játékát, hogy információt gyűjthessünk pillanatnyi pszichés állapotukról, fejlődésükről.

Gondoskodunk olyan ismeretekről, tapasztalatokról, élményekről, amelyek tartalmát képezhetik a folyamatos játéknak. Köztük olyan élményekről is amelyek a hagyományörzéshez kapcsolódnak.

Új játékhelyzeteket, szituációkat teremtünk annak érdekében, hogy a gyermekek játéka minél változatosabb legyen.

Megismertetjük a gyermekeket azokkal a technikákkal, szabályokkal és lehetőségekkel, amelyek a közös játékban való együttműködés alapvető feltételei. Nyomon követjük és segítjük a társas kapcsolatok alakulását.

Tiszteletben tartjuk a játékban kialakult hagyományokat és létrehozott alkotásokat.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- szerepeket elosztó- és vállaló szabályokat betartó gyerekekké váljanak
- kreatívak legyenek, valósítsák meg elképzeléseiket,
- tudjanak alkalmazkodni, mások elképzeléseit elfogadni és megvalósítani,
- elmélyülten, kitartóan tudjanak egy-egy játéktevékenységet folytatni,
- tudjanak türelmesek lenni másokkal szemben.

RAJZOLÁS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA

A gyermekek ábrázoló tevékenységei kiemelt helyen szerepelnek óvodai programunkban.

Mindennapos tevékenység, amely a zsidó hagyományokhoz és szokásokhoz, ezekhez kapcsolódó természeti és társadalmi témákhoz igazodik. A vallási szimbólumok, és a Tora heti szakaszaiban szereplő jelképek egyaránt témául szolgálnak. /Pl.: a szombati kalács, gyertya, sófár, sátor, Iulav, Tora tekercs, gyertyatartó, trenderli, széder tál, maca, Mózes táblája, stb./

Az ábrázoló, önkifejező tevékenység által elősegítjük a gyermekek téri, formai, színeképzeteinek kialakulását, gazdagodását. A természet színeire, formáira való rácsoládkozással, a művészi alkotások nézegetésével a szép iránti vonzódásukat alakítjuk. Megismertetjük a gyermekeket a különböző anyagokkal az ábrázolás egyszerű munkafogásaival, technikai alapelemeivel.

Az emlékképeik, képzeteik, fantáziájuk alapján végzett ábrázoló tevékenység közben fontosnak tartjuk az oldott légkört, az örömteli próbálkozást.

Felkeltjük a gyermekekben a tevékenység vágyát, az alakítás örömét. Ehhez biztosítjuk a hangulati, környezeti, eszközbeli feltételeket. A közös tevékenységek közben beszédre serkentünk, gazdagítjuk a gyermekek szókincsét, képzeletét. Figyelembe vesszük a képességek terén mutatkozó egyéni különbségeket, ezek ismeretében tervezzük fejlesztési feladatainkat.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- szívesen vesznek részt az ábrázolás sokféle formájában, munkáikat önálló elképzelések alapján képesek megoldani,
- örömmel tevékenykednek, bátran használják az eszközöket, a rendelkezésre álló anyagokat, technikákat, fantáziájukat, elképzeléseiket.

VERS, MESE

Fontosnak tartjuk, hogy a mese és a játék együttese az óvodába lépés pillanatától kezdve az iskoláig minden nap jelen legyen a gyermekek életében.

A mese és a vers az anyanyelv közegén át emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését. Mindig többről szól, mint amennyit szavakkal kimond. A magyar népmesekincsen kívül anyagot merítünk ahéber gyermekirodalomból, és bibliai történetekből is.

Megismertetjük a gyermekekkel a különböző tevékenységekhez kapcsolódó áldásokat. A mindennapi mesélés, verselés, mondókázás során érzelmi biztonságot nyújtunk a gyermekeknek, miközben fejlesztjük emlékezetüket, képzeletüket. Maradandó élményt nyújtunk, amelynek hatására olyan belső képek alakulnak ki a gyermekekben, amelyek fejlesztik személyiségüket. A vers és a mese kiválasztásánál figyelembe vesszük a gyermekek eltérő anyanyelvét, szakaszokhoz, aktualitásokhoz, napi tevékenységekhez kapcsolódó mesével, verssel segítjük a megismerési folyamatot. Igényes anyagkiválasztással segítjük a gyermekek esztétikai, érzelmi, értelmi fejlődését. A népmesék előadásakor figyelmet fordítunk a beszéd zenei elemeinek, népi motívumainak, kifejezéseinek érvényesítésére.

Tudatosan fejlesztjük a mese, vers által a gyermekek anyanyelvi kultúráját, szókincsét, irodalom iránti szeretetét. Éreztetjük a ritmust, dallamot, a rímek összecsengését.

Az alvás előtti mesék nyugtató hatásával biztosítjuk a gyermekek ellazulását.

A kötetlen verselésen, mesélésen kívül alkalmazunk más, a gyermekek által kedvelt előadásmódokat is. Ezek a bábozás és dramatizálás. Az irodalom és a könyvek szeretetének elmélyítése érdekében rendszeresen látogatjuk a gyermekkönyvtárt. Az otthoni mesélés fontosságára és minőségére felhívjuk a szülők figyelmét.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- szeretnek a meséket, verseket, mondókákat hallgatni, ők maguk is próbálkoznak a reprodukálásukkal,
- adekvátan használják a mindennapi tevékenységhez kapcsolódó áldásokat,
- szeretnek bábozni, dramatizálni, felidézve ismert történeteket és maguk is kitalálnak ilyeneket.

ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK

Az óvodai zenei nevelést az esztétikai nevelés fontos részének tekintjük, és szervesen kapcsoljuk más nevelési területekhez. A különböző nevelési, fejlesztési területek között a komplexitás elvét érvényesítjük, mely a tervezésben realizálódik és kihat a gyermekek egész napjára. Fontos feladatunknak tekintjük az óvodába kerülő gyermekekkel megkedveltetni a zenei tevékenységet.

Interaktív kapcsolatban, ölbebevős dalos játékokkal, cirógatókkal elősegítjük a gyermekek óvodai életbe való beilleszkedését, a szocializációt.

Mindennapos énekelgetéssel, mondókázással arra készítjük a gyermekeket, hogy az óvónőjével együtt énekeljen, dúdoljon, maga is örömet lelje a közös tevékenységben.

A zenei érdeklődés felkeltése és fenntartása mellett igyekszünk oldani a szerényebb képességű gyermekek gátlásait. Központi feladatnak tekintjük a zenei képességek és készségek fejlesztését megfigyelés, utánpótlás és játékos gyakorlás útján. Népi játékaink, dalaink esztétikus előadásával formáljuk a gyermekek ízlését, megalapozzuk zenei anyanyelvét.

A dalanyag kiválasztásánál figyelembe vesszük a gyermekek zenei kultúráját, képességeit. Megismertetjük a gyermekeket nemzeti kultúrájukhoz tartozó dalokkal, játékokkal. Ezek felkutatásában a szülők segítségét is kérjük.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére

- Szívesen, vidáman énekelgessenek, játszanak dalos játékokat.

- Tudjanak csoportosan is, másokkal együtt énekelni.
- Meg tudják különböztetni környezetük hangjait, hangszíneket.
- Érzékeltetni tudják az egyenletes lüktetést, a dal ritmusát.

MOZGÁS

A rendszeres mozgással, testneveléssel a gyermekek egészségének megóvását, az egészséges életmódra nevelését kívánjuk kiegészíteni, hatékonyabbá tenni.

Lehetőséget biztosítunk a gyermekek számára a napi tevékenységek során, hogy a számukra fontos mozgásokat gyakorolhassák, ezáltal fejlődjenek pszichikus funkcióik, testi képességeik.

A foglalkozásokat zömében a tornateremben, az udvaron, a levegőn, megfelelő öltözetben, a természet adta lehetőségeket kihasználva szervezzük. A foglalkozások során figyelünk a higiénikus környezetre, a megfelelő levegőzésre.

A foglalkozásokon a gyermekek elsősorban a természetes mozgásformákat gyakorolják. A nagymozgások mellett a finommotorika, és mozgáskoordináció fejlesztése is fontos feladatunk. A szervezett mozgástevékenységek által fejlesztjük a gyermekek akaratit tulajdonságait, együttműködési készségét.

A testnevelés foglalkozásokon kiemelt szerepet tulajdonítunk a mozgásos játékoknak. Ezekben a különböző mozgások kombinációit gyakorolhatják a gyermekek és újabb tapasztalatok szerzésére nyílik lehetőségük.

A mindennapos testnevelések ismétlődő, előkészítő hatásával a kötelező foglalkozások hatékonyságát növeljük. Szabadidőben is gyakran kezdeményezünk mozgásos játékokat, köztük olyanokat is, melyeket a néphagyományból merítünk.

A testnevelés tervezésekor, szervezésekor kiemelten fontosnak tartjuk a játékosság és fokozatosság elvét. Az 5-6 évesek mozgásfejlesztésében a heti egy alkalommal szervezett vízhez szoktatást is fontosnak tartjuk.

A fejlődés jellemzői óvodás korban

- szeretik és igénylik a mozgást,
- megfelelő állóképességgel, gyorsasággal, ügyességgel rendelkeznek, a gyermeki személyiség tiszteletben tartása,
- biztonsággal használják a különböző sporteszközöket,

- mozgásuk összerendezett, harmónikus,
- kibővülnek a tevékenység közben szerzett tapasztalataik, fejlődnek az értelmi képességeik.

A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A környező világgal való ismerkedést az óvodai nevelés egészében érvényesülő folyamatnak tekintjük. A zsidó hagyományokat, a Tora heti szakaszait, a környező világgal egységben ismertetjük meg a gyermekekkel.

Fontosnak tartjuk a szülőföldhöz, a nemzeti kultúrához fűződő pozitív érzelmi viszony kialakítását, a más népek szokásainak megismertetését, tiszteletben tartását.

Fokozatosan ismertetjük meg a gyermekekkel a szűkebb természeti és társadalmi környezetüket, majd a tágabb világot. Eközben kialakítjuk, erősítjük a tárgyi és emberi környezethez fűződő érzelmi kapcsolatukat.

Minden foglalkozást a közösen átélt, látott, hallott, érzékelt, kézzel fogható élményekre építünk. Biztosítjuk, hogy a gyermekek maradandó élményt szerezhessenek a természetről, hogy megcsodálhassák a természet jelenségeit, észrevegyék a környezetben lévő növényeket, állatokat.

Folyamatosan ébren tartjuk kíváncsiságukat, érdeklődésüket. Lehetőséget adunk megismerési vágyuk kielégítésére.

A spontán és tudatosan szervezett ismeretszerzés során fejlesztjük a gyermekek értelmi képességeit. Tapasztaltatjuk a gyermekekkel a környezetvédelem fontosságát és általunk is megvalósítható lehetőségeit.

A környező világ tevékeny megismerése során matematikai tapasztalatokhoz és ismeretekhez juttatjuk a gyermekeket. Képességfejlesztő matematikai játékokon keresztül megismertetjük a számítógép használatát. Ezzel segítjük a mennyiségi, nagyságbeli, alaki és téri viszonylatbeli eligazodásukat.

A fejlődés jellemzői óvodás kor végére

- képesek eligazodni szűkebb és tágabb környezetükben,
- érdeklődéssel kísérik a természet változásait, összefüggéseket, magyarázatokat keresnek, és szóban is megfogalmazzák azokat,
- felfedezik környezetükben a matematikai összefüggéseket,

- tudatosan gondolnak az ember természetátalakító, védő tevékenységére, saját képességeik szerint alkalmazzák is azokat,
- alapvető ismeretekkel rendelkeznek a tárgyi környezetükkel kapcsolatban.

MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

Nézetünk szerint a munka önként vállalt, örömteli tevékenysége a gyermekeknek. A munkát személyiségfejlesztő hatása miatt fontos nevelési eszköznek tekintjük. Godoskodunk arról, hogy a munka játékos jellege minden esetben érvényesüljön. Megteremtjük a nyugodt és rendszeres munkavégzés feltételeit. A különböző munkatevékenységekkel újabb és újabb tapasztalásokat biztosítunk a gyermekek számára. Munkavégzés közben alakítjuk, fejlesztjük a munkához szükséges készségeiket. Megtanítjuk a különböző eszközök, szerszámok használatát. Elsősorban a közösségért végzett tevékenységnek tekintjük a naposságot, az alkalomszerű munkákat és a növénygondozást. Érvényre juttatjuk, erősítjük a munkavégzés közben alakuló közösségi kapcsolatokat.

Pozitív értékeléssel ösztönözzük a kívánatos személyiségjegyek kialakulását (kitartás, felelősségérzet, önállóság). Figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlettségét, tempóját, teherbírását. Felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy gyermekük saját személyükkel kapcsolatos teendőiket lehetőség szerint otthon is önállóan gyakorolhassák.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- önállóan végzik feladataikat, képesek társaikkal a munkavégzés közben együttműködni,
- örömmel végeznek megbízásokat, alkalomszerű munkákat a csoport érdekében,
- segítik egymást, türelemmel viseltetnek a kisebbek iránt.

TANULÁS

Óvodánkban a tanulás egyrészt spontán, másrészt a nevelési célok érdekében tudatos szervezett tevékenység. Előtérbe helyezzük a gyermekek cselekvő aktivitására épülő tapasztalatszerzést és játékosságot.

A tanulási tevékenység magában foglalja a képességek fejlesztését, a magatartás, a tanulási vágy alakítását, valamint az ismeretek gyarapítását.

A tanulás során rendszerezzük a gyermekek tapasztalatait, alakítjuk világképüket. Figyelembe vesszük a gyermekek egyéni fejlettségét, a önmagukhoz viszonyított fejlődés lehetőségének megteremtését. A spontán, játékos és utánzásos tapasztalatszerzésen kívül az alábbi tanulási formákat alkalmazzuk.

Az óvónő által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés (kirándulás, múzeumlátogatás, séta, hagyományőrző események, tevékenységek).

Az óvónő által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás. A foglalkozások a szükségleteknek megfelelően kötöttek illetve kötetlenek minden korosztálynak.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- képesek önálló feelfedezésekre,
- nyitottak és kreatívak az őket körülvevő környezet iránt,
- képesek a szándékos figyelmüket rövid ideig egy adott tevékenységre, eseményre irányítani,
- érdeklődnek az iskolai élet iránt.

SZERVEZETI ÉS IDŐ KERETEK

Az óvoda gyermekcsoportja osztatlan életkorú. Nézetünk szerint ez kedvező feltételeket teremt a fejlettség szerinti beiskolázáshoz, a differenciált egyéni fejlesztéshez, a közösségi nevelés hatékonyabbá tételéhez. A gyermekek közösen vesznek részt a legtöbb tevékenységben. Kivételt képeznek az életkorhoz (egyéni fejlettséghez) kötött elfoglaltságok és tanulási helyzetek. Pl.: úszás, kötelező foglalkozások, közösségért végzett munkatevékenységek.

Ezeket a napirendben és a heti tervekben az óvónők külön jelzik. Az egyes napirendi pontokon belül törekszünk a folyamatosság biztosítására, a várakozási idő kiküszöbölésére.

A különböző napirendi elfoglaltságok ideje (rugalmasan) kötött, az óvodában töltött idő rövideje és a tevékenységek sokfélesége miatt. Ugyanezen okból kötött a heti rend is.

Az óvoda nyitva tartása: hétfőtől péntekig: 8.00 - 17.00-ig

A teljes nyitvatartási időben szakképzett, felsőfokú végzettségű óvodapedagógus foglalkozik a gyermekekkel.

Az óvoda napirendjében az egyes tevékenységek ideje, aránya a nyitva tartási időhöz viszonyítva:

Öltözés, testápolás	1 óra
Előkészület az étkezéshez, étkezés	1 óra
Játék, egyéb szabadon választott tevékenység:	3 óra 20 perc
Szervezett tevékenységek összesen egész nap viszonylatában	1óra 10 perc
Pihenés, alvás	1 óra 30 perc

Kötött és kötetlen foglalkozások hetenként

Kötetlen foglalkozások	3-4 évesek	5-6-7 évesek
Külső világ tevékeny megism.	1 délután	1 délután
Vers-mese	1 délután	1 délután
Ének-zene	1 délután	1 délután
Rajz-kézimunka	1 délután	1 délután

Kötött foglalkozások	3-4 évesek	5-6-7 évesek	Gyakoriság
Zsidó hagyományok	1 délelőtt	1 délelőtt	naponta
Mindennapi testnevelés	1 délelőtt	1 délelőtt	naponta
Mozgás	1 délelőtt	1 délelőtt	hetente
Úszás	1 délelőtt	1 délelőtt	hetente

A foglalkozások időtartama: 3-4 éveseknél: 10-15 perc

5-6 éveseknél: 25-30 perc

A tevékenységek időtartamának meghatározásakor figyelembe vesszük a gyermekek életkorát és életkori sajátosságait, valamint a nyitvatartási idő.

A 3-4 éveseknél a játék és szervezett foglalkozás aránya a játék irányába tolódik el. Nyáron a nagycsoportosok játékideje is meghosszabbodik, a szervezett kötelező foglalkozásokat felváltja a játékos tapasztalatszerzés, sportolás.

Az óvoda június és augusztus második felében nyári életrend szerint működik. Minden év júliusában kerül sor a nyári tábor megszervezésére. Augusztus első felében a zárási időben felújítási, karbantartási munkát végeznek.

GYERMEKVÉDELEM AZ ÓVODÁBAN

Az 1997-es évi XXXI. törvény figyelembe vételével fogalmazzuk meg gyermekvédelmi feladatainkat.

A gyermekeknek joga:

- biztonságos, egészséges környezetben nevelkedjen,
- megfelelő pihenőidőt, szabadidőt és testmozgást biztosítsunk számára,
- személyiségét, emberi méltóságát ne sértsük,
- fizikai és lelki védelem illeti meg,
- joga van az esélyegyenlőségre,
- ne érje bántalmazás az intézményben,
- hátrányos megkülönböztetés kiküszöbölése,

A gyermekvédelmi feladatokat az óvodavezető látja el. A gyermekek veszélyeztetettségének okait vizsgáló szempontok:

- nevelési hiányosságok,
- rossz lakásviszonyok,
- egészségügyi okok,
- anyagi okok,
- megromlott családi kapcsolat.

A gyermekvédelmi látótérbehelyezett gyermekek családi hátterét, életkörülményeit folyamatosan figyelemmel kísérjük. (Családlátogatás, környezettanulmány, fogadóóra).

Megvizsgáljuk annak lehetőségét, hogy milyen módon, pl. egyházi támogatással, a szülők meggyőzésével - segíthetjük a családot.

Gyermekjóléti Szakszolgálattal együttműködve munkálkodunk a probléma megoldásában.

Az óvodapedagógusok folyamatos feladata:

- biztosítani a gyermekeket megillető jogok érvényesülését az óvodában, szükség esetén óvó- védő intézkedéseket tenni,
- a gyermekeket és családjukat minél jobban megismerni,
- a rendszeres óvodalátogatást figyelemmel kísérni, jelezni a tartós hiányzást, a megelőzést biztosító hatások minden gyermekre való kiterjesztése,
- prevenciós programok szervezése a szabadidő hasznos eltöltésére nevelés

3.3. ÁLTALÁNOS ISKOLA

3.3.1. A tanulócsoportok szervezése, tanulói szervezetek

A tanítási-tanulási folyamat a hagyományos, évfolyamokra épített osztálystruktúrában zajlik. Minden évfolyamon egy-egy önálló osztály működik.

A mindenkori osztálylétszámok függvényében a készségtantárgyakat ill. azok egy részét az osztályok összevonásával összevont tanulócsoportban tanítjuk. A többi tantárgyat minden évfolyamon osztott tanulócsoportokban tanulják a gyerekek.

3.3.2. Az általános iskola helyi tanterve

Módszertani alapelveink

Az iskolában folyó oktató- nevelőmunka, a tanítás - tanulási folyamat megszervezésekor figyelembe kell venni, sőt - mint alapokat - ki kell használni azokat a belső feltételeket, ösztönző erőket, amelyek a gyermekekben jelen vannak - és amelyek továbbfejleszthetők.

Minden tevékenység kiinduló eleme a *motiváció*, a motívumrendszer kialakításának lehetőségei között pedig első helyen kell említeni a *sikerélményt*.

Az oktatási módszerekben teljes ugyan a pedagógusok szabadsága, de tudjuk, hogy azok a módszerek a leghatékonyabbak, azok vezetnek a legjobb eredményre, amelyek biztosítják a *tanulók aktív részvételét* a tanítási-tanulási folyamatban. Az intézmény egészében a nevelés-oktatás alappillére a *tevékenységközpontúság*.

Mindennapi munkánkban teret engedünk a gyermekek tapasztalási és alkotásvágyának, biztosítjuk a felfedezés örömeinek megélését, mozgási, művelődési igényeinek kielégítését.

Oktató-nevelőmunkánkban kiemelt jelentőséget tulajdonítunk a *problémafelvetésre* épülő módszereknek, *kérdéskultúránkat* is ez határozza meg.

Törekszünk egy adott téma, probléma *többoldalú* megvilágítására, *több szempontú vizsgálatára*. Figyelembe vesszük a *tantárgyközi kapcsolatokat* (koncentráció, koordináció, függőség).

Azt valljuk, hogy pedagógiai tevékenységünkben kiemelt helye van mind az indirekt, mind a direkt *személyiségfejlesztésnek*.

A siker fontos zálogának tartjuk, hogy a tanuló *permanens visszacsatolást* kapjon teljesítményéről, pozitív megnyilvánulásai megerősítést kapjanak - tehát biztosítani kell az ellenőrzés, értékelés rendszerességét és folyamatosságát.

3.3.3. A tanulók iskolában töltött idejének megszervezése

A tanulók iskolai tevékenysége az alábbi kereteken belül zajlik:

1. kötelező tanórai foglalkozások,
2. nem kötelező (választható) tanórai foglalkozások,
3. egyéni foglalkozások,
4. tanórán kívüli foglalkozások.

3.3.3.1. Kötelező tanórai foglalkozások

A tanítási órák minden évfolyamon 45 percesek. Ezek az órák - az órateremben meghatározottak szerint - a részvétel minden tanuló számára kötelező.

A nagyobb hatékonyság érdekében az alacsony óraszámú tantárgyakat, illetve egyes tantárgyak részterületeit tömbösítve tanítjuk (emberismeret, vizuális kultúra, háztartási ismeretek).

A NAT műveltségterületei alapján iskolánkban az alábbi tantárgyakat tanítjuk:

A NAT MŰVELTSÉGTERÜLETEI	TANTÁRGYAK
ANYANYELV ÉS IRODALOM	magyar nyelv és irodalom magyar nyelv és kommunikáció irodalom
ÉLŐ IDEGEN NYELV	angol nyelv
MATEMATIKA	matematika
EMBER ÉS TÁRSADALOM	társadalmi ismeretek történelem történelem és állampolgári ismeretek
EMBER ÉS TERMÉSZET	természetismeret fizika kémia biológia
FÖLDÜNK ÉS KÖRNYEZETÜNK	földrajz
MŰVÉSZETEK	éneke - zene vizuális kultúra
INFORMATIKA	számítástechnika
ÉLETVITEL ÉS GYAKORLATI ISMERETEK	technika - háztartástan
TESTNEVELÉS ÉS SPORT	testnevelés

Héber tantárgyak:

Tóra
Ünnepek
Héber nyelv
Törvény
Heti Szakas

Ima
Történelem
Próféták
Misna

Az egyes műveltségi (rész)területeket a következő tantárgyak és évfolyamok fedik le:

NAT TERÜLETEK	TANTÁRGYAK	ÉVF.
magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom	1-4.
magyar nyelv	magyar nyelv és kommunikáció	5-8.
irodalom	irodalom	5-8.
könyvtárhasználat	magyar nyelv és irodalom	1-4.
	irodalom	5-8.
élő idegen nyelv	angol nyelv	4-8.
matematika	matematika	1-8.
társadalmi ismeretek	magyar nyelv és irodalom	1-3.
	társadalmi ismeretek	4-6.
természetismeret	természetismeret	1-8.
fizika	fizika	7-8.
kémia	kémia	7-8.
biológia	biológia	7-8.
éneke-zene	éneke-zene	1-8.
tánc és dráma	éneke-zene	1-8.
	magyar nyelv és irodalom	1-4.
	irodalom	5-8.
vizuális kultúra	vizuális kultúra	1-8.
számítástechnika	számítástechnika	7-8.
technika	technika-háztartástan	1-8.
háztartástan	technika-háztartástan	1-8.
pályaorientáció	technika-háztartástan, (v.osztályfőnöki)	1-8.
testnevelés és sport	testnevelés	1-8.

3.3.3.2. Nem kötelező, választható tanórai foglalkozások

A NAT lehetővé teszi tanulóink számára, hogy a kötelező tanórai foglalkozásokon kívül választható tanórai foglalkozásokon vegyenek részt.

3.3.3.3. Egyéni foglalkozások

Az egyéni (egy-három tanuló részére szervezett) foglalkozások célja a felzárkóztatás és a tehetséggondozás.

E foglalkozásokon kiemelt feladat az alapkészségek és -képeségek kialakítása, fejlesztése, hiszen célunk, hogy a gyermeket megismerve, fejlettségi szintjét, hátrányait, azok okát feltárva az aktuális nehézségekből kiindulva fokozatosan felzárkóztassuk arra a szintre, ahonnan továbbhaladása (egyre önállóbb tanulással is) biztosított.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA HELYI TANTERVE

Az *iskola helyi tanterve* – a pedagógiai program mint alapidokumentum szerves részeként – határozza meg a célok teljesítésének mikéntjét; a pedagógusok ez alapján végzik, készítik el tantárgyi programjaikat, végzik mindennapi nevelő-oktató tevékenységüket.

Az ún. *kereszttervekben* foglaltak áthatják a pedagógiai tevékenység egészét, minden pedagógus munkájának, minden tantárgyi tantervnek és az ezek alapján elkészülő tantárgyi programoknak (folyamattervek, tanmenetek) alappillért képezik.

A *tantárgyi makrotantervek* határozzák meg azokat a tartalmakat és fejlesztési követelményeket, amelyekkel egy-egy tantárgy hozzájárul meghatározott céljaink eléréséhez, feladataink teljesítéséhez.

Végül a *tantárgyi programok* azok a dokumentumok, amelyekben a pedagógus az egyes osztályoknak megfelelően *differenciálva* „lefordítja” a mindennapok tennivalóira a kereszt- és tantárgyi tantervekben megfogalmazottakat.

Pedagógiai programunk – a fentiekből adódóan – a kereszttanterveket és a tantárgyi makrotanterveket tartalmazza.

Kereszttantervek

Hon- és népismeret, néphagyomány

Általános fejlesztési követelmények

Tudatosuljon, hogy mindenkinek először a saját hagyományait, nemzeti értékeit kell megismernie, elsajátítania, hogy azután másokét is – a nemzetiségek, a szomszéd és rokon, a világ többi népének kultúráját, az egyetemes értékeket és a köztük lévő kölcsönhatást – megérthesse.

Alapozza meg, mélyítse el

- a nemzeti önismeretet,
- a nemzettudatot,
- a tevékeny hazaszeretetet.

Ösztönözzön a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak és történelmi emlékeinek felfedezésére, hogy a múlt tisztelete, a szülőföld szeretete, a hozzá való kötődés erősödjék a tanulóknál.

Fedezzék fel, hogy a nemzedékeken át létrehozott közösségi hagyomány összeköti őket a múlttal, és segít nekik kiigazodni a jelenben, hiszen az emberiség évezredek óta felhalmozódott tapasztalatait a legegyszerűbb és éppen ezért a legfontosabb mindennapi kérdésekre adott gyakorlati válaszokat tartalmazzák.

Az elsajátítandó ismeretanyag a tudományosan rendszerezett szakirodalmon és a tanulók helytörténeti gyűjtőmunkáján alapszik. Szervesen egymásra épülő részekből áll, és a tanulók korosztályának megfelelően bővül. Igazodik a hagyományoknak a társadalomban és a kisközösségekben betöltött funkciójához.

Törekedni kell arra, hogy minél több alkalom legyen az élményszerű megismerésre, a tanulók cselekvő és alkotó részvételére, hiszen a tanulók az érzékelésen, észlelésen keresztül jutnak el az elvontabb ismeretekig, az összefüggések meglátásáig

Az ismeretanyag szerepet kap a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai nevelésében, a munkára nevelésben, a felnőtté válásban, a társadalomba való beilleszkedésben.

E nevelési-oktatási feladatok megvalósítása elválaszthatatlan a Magyarországon élő nemzetiségek és etnikumok, valamint a szomszédságunkban élő népek és más országok iránti nyitottságtól, értékeinknek, eredményeinknek megismerésétől, megbecsülésétől.

Ismeretszerzési források

- tárgyi leletek (a családdal, a szűkebb és tágabb környezettel kapcsolatos dokumentumok, tárgyak gyűjtése, emlékek, épületek)
- írásos források (helytörténeti dokumentumok, egyháztörténetét, néprajzi, irodalmi alkotások, művelődéstörténeti, történeti, nyelvészeti, régészeti források)
- szóbeli közlések (családi, helytörténeti, néprajzi gyűjtőmunka)
- ismeretterjesztő könyvek, cikkek, szaklexikonok, szakszótárak, térképek, atlaszok
- fotó, film, ábrák, egyéb illusztrációk, hangfelvételek
- múzeumok, kiállítások, könyvtár
- tanulmányi kirándulások

Természeti környezet

- lakóhelyek természeti adottságai, erőforrásai (éghajlat, vízrajz, domborzat, élővilág, talaj, energiahordozók, ásványi nyersanyagok)
- az élő és élettelen környezet értékei és azok megbecsülése

- ismerje a környezetéhez kötődő helyi elnevezéseket
- végezzen irányított megfigyeléseket lakóhelyén és környékén, ismerje meg a környezetében élő növények és állatok elterjedési területét, életfeltételeit, környezete legjellemzőbb felszíni formáit, vizeit, legfontosabb gyümölcs- és zöldségféléit, leggyakoribb haszonállatait
- a földrajzi környezet hatása a társadalomra, gazdaságra
- a természeti adottságok hatása a település típusára, az építkezésre
- a táj meghatározó hatása az egykori és mai életmódra
- ismerje a környezetét károsító leggyakoribb szennyező anyagokat és azok forrásait, folyamatait, illetve tudja, hogyan csökkenthető vagy szüntethető meg károsító hatásuk
- ismerje fel, hogyan jelentkezik az emberiség globális problémái a saját környezetében, tudja és teljesítse kötelességeit a környezet védelmében

Társadalmi környezet

- a lakóhely társadalmának gazdasági tevékenységét meghatározó természeti, társadalmi és gazdasági tényezők
- a gazdaság telepítő tényezői (energiagazdálkodás, közlekedés, mezőgazdaság, ipar, szolgáltatóipar, idegenforgalom, kereskedelem), főbb ágazatai, szerkezete, általános vonásai, a lakóhely társadalmi rétegződése (foglalkozási, vagyoni, a nemek, életkor, életforma szerinti megoszlás, családi, rokoni kapcsolatok)
- a falusi és a városi családok életmódbeli különbségei
- munkamegosztás a családban régen és ma
- a hagyományba való belenevelődés
- egészségügy és szociálpolitika, gazdaság, piaci viszonyok a lakóhelyen, fogyasztás, termelés, elosztás

Történet, helytörténet

- az általános történelmi ismereteken túl a speciális helytörténet, a lakóhely történetének megismerése, a helytörténet kiemelkedő korszakai, a település fejlődésének jelentősebb állomásai, nevezetes épületek, emlékhelyek,
- a helyi történelmi eseményeket befolyásoló természeti, társadalmi, gazdasági tényezők
- nemzeti értékek megóvása,
- a szűkebb pátria kiemelkedő magyar államférfiai, tudósai, feltalálói, felfedezői, művészei, írói, költői, sportolói, tevékenységük, munkásságuk

Népismeret, néphagyomány

A hagyományos gyerekélet és gyerekjátékok

- a természet tárgyainak, eszközeinek használata
- mozgásos, szellemi és eszközös ügyességi játékok
- párválasztó játékok, kiolvasók, mondókák
-

Az emberi élet fordulóihoz kötődő népszokások

- a születés és kisgyermekkor, az ifjúkor szokásai (ismerkedési alkalmak,
- táncbeli szokások, a munkaalkalmakhoz kötődő szokások)
-

Hangszeres és vokális népzene

- dalok, gyermekjátékok, népdalok, népszokások dalai
- népi éneklési technikák, az éneklés hagyományos alkalmai
- eredeti énekelt és hangszeres népzenei felvételek hallgatása, ritmus- és dallamkíséret néhány egyszerű hangszereken
- magyar népi hangszerek jellegzetességei és felismerésük, a népzene és mű-
- zene kölcsönhatása

Viseletek

- a népviseletek történeti, táji jellegzetességei
- a szűkebb pátria viselete

- a közösséghez, a különböző korosztályokhoz tartozás

Építészet

- az épített környezet és a táji adottságok összefüggései
- az építészet és a táji stílusok kapcsolata
- építési technikák
- a háztípusok tagolódása, belső berendezése, tárgyai

Táplálkozás

- tájjellegű ételek, helyi specialitások
- a hagyományos ételek receptjeinek gyűjtése

Kézművesség

- természetes anyagú, egyszerű technológiájú tárgyak készítése
- funkció, anyag, forma és esztétikum összefüggései
- a tárgyi hagyomány, a népművészeti alkotások elemzése rendeltetésük,
- anyaguk és díszítésük alapján
- népi díszítőművészet, népművészeti motívumok és alkalmazásaik, jelentésük, a
- tárgyakon

Kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz

Az ezredforduló politikai, gazdasági és kulturális életét egyaránt jellemzi az integráció és a differenciálódás. Az oktatás számára nélkülözhetetlen közös, általános műveltség alapot a globális és a helyi ismereteket egyensúlya biztosítja. Táguló világunkban egyre gyorsabban kerülünk szembe olyan problémákkal, melyek csak globális összefüggésben értelmezhetők, megoldásuk nemzetközi összefogást kíván (környezetszennyezés, ökológiai válság, háborúk – terrorizmus – agresszivitás, világelemezés, népességrobbanás, energiaválság, eladósodás, szegénység, járványok, betegségek). Európa és Ázsia, az Ó- és Újvilág hatalmi, népességi, egészségügyi, vallási, technikai, kulturális viszonyainak egymásra hatása jelentkezett már az XIX. század fordulóján. Napjainkban pedig az interdependencia – az országok egymástól való függősége, egymásrautaltsága – teljesen nyilvánvaló. A szükséges perspektívaváltásnak nagyfokú felelősségérzettel kell párosulnia, amely a demokratikusan gondolkodó, toleráns, társadalmilag aktív polgár nevelését teszi szükségessé. Ezen belül különös jelentősége van az európai identitásra nevelésnek, mely az európai integrációs folyamatok következtében válik nélkülözhetetlenné. Ugyanakkor a "Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!" környezetvédelmi jelszót kiterjesztve joggal állítható, hogy az Európához és a nagyvilághoz való csatlakozás csak akkor lehet sikeres, ha nem feledkezünk meg saját értékeinkről: ha az európai identitást a nemzeti identitás alapozza meg, ha az európai népekhez fűződő jó viszony a szomszéd népekre is kiterjed.

Általános követelmények

- A tanulók gyűjtsenek személyes tapasztalatokat arról, hogyan vannak egymásra utalva az egyes földrészek és országok,
- kövessék figyelemmel az Interneten Izraelről, Európáról és a világról szóló legfontosabb tudósításokat,
- legyenek figyelmesek és segítőkészek a Magyarországon élő és a hozzánk látogató külföldiek iránt, becsüljék a különböző kultúrák eltérő értékeit,
- legyenek nyitottak a különböző népek, kultúrák, vallások iránt,
- vessék el az egyes népekről kialakult sztereotípiákat és
- lépjenek fel a más népek, kultúrák, fajok ellen megnyilvánuló becsmérő, ellenséges nézetekkel és magatartással szemben.

Kapcsolódás Európához

- A tanulók szerezzenek ismereteket Európa történelméről és földrajzáról, az Európában végbemenő fontosabb gazdasági, társadalmi, politikai folyamatokról,
- ismerjék a közös európai kultúra történelmi gyökereit, a sajátos értékeket és érték rendet, alakuljon ki bennük helyes viszony a demokratikus értékrendhez,
- legyenek nyitottak más európai népek és különösen a szomszéd népek kulturális értékei iránt,
- tudják miben járult hozzá Magyarország az európai és a világkultúra gyarapításához,
- tudják mi az oka az európai egység erősödésének, s annak milyen előnyei és ellentmondásai vannak,
- ismerjék a fontosabb európai integrációs szervezeteket (Európai Unió, OECD, EBESZ), és Magyarország részvételét azok tevékenységében,
- keressenek, építsenek ki kapcsolatokat más európai országok fiataljaival,
- törekedjenek legalább egy európai nyelv elsajátítására.

Kapcsolódás a nagyvilághoz

- A tanulók rendelkezzenek áttekintő ismeretekkel a világtörténelemről és a világ földrajzáról, a világban végbemenő leglényegesebb gazdasági, társadalmi, politikai folyamatokról,
- ismerjék az emberiség előtt álló legégetőbb (globális) problémákat, s lehetőségeik szerint vegyenek részt azok enyhítésében (környezetvédelem),
- rendelkezzenek az egész emberiség jövőjét szem előtt tartó globális látásmóddal,
- értsék meg, mit jelent az, hogy Magyarország része Európának és Európa a világnak,
- ismerjék a fontosabb nemzetközi szervezeteket (ENSZ, UNESCO), és Magyarország részvételét azok tevékenységében.

Környezeti nevelés

A környezeti nevelés sajátosságaiból fakadó feladataink

A környezeti nevelés sikere a természeti és társadalmi környezetünkkel kapcsolatos cselekvések szemléletétől, stílusától, rendszerűségétől, színtereitől függ. Ezek tervezése és az ismeretek elsajátításának megfelelő tevékenységbe ágyazása igen összetett tanítói, tanári feladat. A következő összefoglalás abban segít eligazodni, hogy milyen szempontok figyelembevételével, mely körülményekre való tekintettel tervezhetünk eredményes környezeti nevelési programot.

A környezeti nevelés színterei, kapcsolatai

A környezeti nevelés permanens folyamat. Elkezdődik az iskolás kor előtt, és tart felnőtt korunkban is. Az iskolában folyó környezeti nevelés ennek a folyamatnak fontos része. Függetlenül attól, hogy az iskolában van-e környezetvédelmi tantárgy, a környezeti nevelés igazán hatékony akkor lehet, ha áthatja, szemléletével átjárja az iskolai élet minden színterét, tevékenységét –beleértve az iskola üzemeltetését, használatát is.

A környezeti nevelés jellegéből fakad, hogy nehezen nélkülözi a valóságos természeti és humán környezet közvetlen megtapasztalását. Ezért e lehetőségek szerint törekedni kell az úgynevezett "szabadégit iskolai programok" (kirándulások a természetbe, programnapok) megvalósítására.

A környezeti problémák nem kezelhetők elszigetelten.

Környezeti nevelőmunkánk eredményességét jelentősen befolyásolhatja a családok életvitele, értékrendje, szokásai, de a gyermekeken keresztül mi is hatással lehetünk e közösségek környezetszemléletére.

Ha a valóságos környezet gyerekeket is érintő problémáit vizsgáljuk, szükséges fejlesztenünk a gyerekek – különösen a 10-12 évesek problémaérzékenységét, meg kell tanítanunk őket a megfelelő konfliktuskezelésre, érdekérvényesítésre.

Ha a gyerekeket is érintő, általuk is javítható vagy megoldható konkrét problémákat mutatunk be, elérhetjük, hogy aktívan vegyenek részt a problémák megoldásában. Az eredményes konfliktuskezelés cselekvőkészséget, aktivitást és jó együttműködést kíván.

A környezeti nevelés módszerei, stílusa

A környezeti problémák kialakulásáért valamilyen társadalmi – gazdasági folyamat, az emberek hibás szemlélete, helytelen értékrendje, magatartása a felelős. A hatások következményeinek észleléséhez, vizsgálatához, értelmezéséhez és kezeléséhez azonban természettudományos és technikai módszerek szükségesek. Környezeti nevelési gyakorlatunkban ezért egyaránt legyen jelen a társadalmi és természettudományi megközelítés.

Környezeti nevelésünk tárgya csak részben lehet a környezeti válság. A környezet értékvesztésének tudatosítása maga is értékvesztő szorongást keltő lehet. A harmonikus környezet szépségének, a természet kimeríthetetlen esztétikumának befogadására és élvezetére is érzékeny kell tennünk a gyerekeket. Ezt egyaránt segítheti a környezet tudományos vizsgálata, a megismerés öröme és a művészetek közvetített érzelmek befogadása.

A világ megismerésének egyik legfontosabb útja, hogy a megismerendő dolgot részeire, elemeire bontjuk, vizsgáljuk azokat és azok viszonyát. Az ilyen analitikus-szintetikus ismeretszerzés mellett létezik az osztatlan egész teljességéről benyomásokat, impressziókat megragadó holisztikus megismerés is. A gyerekek és ifjak igen fogékonyak a globális befogadásra. Ezért jó, ha a jellemzően analitikus ismeretszerzést kiegészítjük a holisztikus megismerést lehetővé tevő tevékenységekkel.

A környezeti nevelés egyrészt vállalkozik arra, hogy a természeti és társadalmi környezetről tényeket, ismereteket közvetítsen, segítse a környezeti folyamatok, összefüggések megértését, fejlessze a környezettel szembeni tudatosságot. Másrészt érzések, benyomások, a rádöbbenés élménye által lehetővé teszi a természet teljességének, osztatlan, működő egységének megérezését, az ehhez kötődő érzelmek megélését, a környezet iránti érzékenység javulását, alapozza a környezeti identitást.

A környezeti problémák helyi, lokális gondként mutatkoznak meg az elszenvedők számára, de összefüggéseikben, a bioszféra egységes volta következtében globálisak, az egész Földet érinthetik. Nem választható szét a lokalitás és a globalitás. Nem oldottunk meg semmit, ha közvetlen környezetünk problémájának kezelése során másutt, esetleg távolabb újabbakat hoztunk létre (például a szemét attól még van, hogy itt összegyűjtöttük és másutt leraktuk).

A környezeti folyamatok történetiségét is érzékeltetnünk kell. Múltbeli cselekvések, döntések következményeivel kell szembesülnünk, ugyanakkor az aktuális problémákra adott válaszok, beavatkozások hatásai késleltetve, a jövőben jelentkeznek.

A gyermekek történeti időszemlélete fokozatosan alakul ki, ezért csak fokozatosan várható el, hogy cselekedeteiket a pillanatnyi érdekek helyett a felelősségvállalás motiválja.

A környezeti nevelés egyaránt jelenti a helyes döntések meghozatalához szükséges ismeretek átadását, valamint a magatartások, viszonyulások, értékrend, pozitív jövőkép és környezeti etika kialakulásához nélkülözhetetlen élményhelyzetek biztosítását. Ezek az élmények közösségekben megélhetőek, de jellemzően személyes tartalmúak.

A természethez, a környezethez fűződő viszonyunk személyes, intim jellegéből adódik, hogy a környezeti nevelés igényli a nyitottságot, fogékonyságot, motiváltságot a tanítótól, tanártól és tanítványtól egyaránt. Sajátos kommunikációt kíván az együttműködő társak, valamint az ember és a természet között.

A környezeti jelenségek, problémák általában összetettek, bonyolultak. Megértésük csak több tudomány eredményeinek felhasználásával lehetséges. Sokoldalú megközelítést, kiegyensúlyozott látásmódot kíván.

Hangsúlyosan értékközvetítő pedagógia. Az élet, az eleven és élettelen természet, a természet sokfélesége, kiegyensúlyozottsága, teljessége, a természettel harmóniában élő ember boldogsága, a környezet szépsége, esztétikuma, az általa kínált élmények, a környezettel harmonikus életvitel nyugalma, természetessége és egészséges volta mind érték. Egyéni természetkép, környezeti identitástudat, környezeti etika formálódik általa.

Az ökológiai szemlélet tükröződése a környezeti nevelésben

A természetes életközösségek lényeges tulajdonsága, alapvető értéke a sokféleség. Ezt a fajok és azok népségei között meglévő rendkívül bonyolult, sokrétű kapcsolatrendszer jellemzi. *A gyerekek csak részben képesek megérteni ezt a rendszert.* Nem bővíthetjük parttalanul fajismeretüket sem. A sokféleség értéke azonban holisztikusan megközelíthető, átélhető. A lényegire ráérezhetnek a gyerekek, ha érintés közelbe kerülnek a valódi, gazdag, sokszínű természettel.

Függetlenül attól, hogy egy-egy faj, illetve azok tulajdonságai számunkra hasznosak-e vagy károsak, értéket képviselnek az életközösség egésze számára. Az élőlények tulajdonságai pótolhatatlanok, ezért megőrzendő értéket képviselnek. Ez a szemlélet különösen fontos a mesterséges és természetes életközösségek összevetésénél.

A környezetben bekövetkező változásokat az élővilág összetételének megváltozása jelzi számunkra. A gyerekek a környezet megfigyelése során képesek észlelni mindezt, ennek kapcsán kutathatják a környezetre ható emberi tevékenységeket (például az iskolaudvaron megjelenő parlagfű, eltűnő zuzmók, énekesmadarak).

Az életközösségek csak az élőhelyek megóvásával védhetőek meg a leromlástól, a kipusztulástól.

A környezettel harmonikus életvitelre nevelés feladatai

A környezet károsodását jobb megelőznünk, mint a bajt orvosolni. Számos akciónkat, cselekvésünket határozhatja meg ez a preventív szemlélet (hasznosabb a hulladékmentességre törekednünk, mint a keletkező hulladék szelektív újrahasznosításáról gondolkodnunk).

Tevékenységeinket, kísérleteinket, vizsgálatainkat úgy tervezzük meg, hogy az minél kevesebb anyag és energia felhasználásával járjon. A takarékoság és a mértékletesség nemcsak gazdasági szempont, hanem etikai is.

Fel kell készítenünk tanítványainkat arra, ha lehetőségük van választani, dönteni (vásárláskor, utazáskor), akkor a környezetkímélő terméket, technológiát részesítsék előnyben. A környezettel szemben tudatos termelő, vásárló és fogyasztási szokásokat az iskolás korban kialakuló attitűdökre építhetjük.

Saját életvitelünk, szemléletünk, környezeti erkölcsünk példaként szolgál tanítványainknak. Akkor is tanítunk, amikor nem tanítunk!

Kommunikációs kultúra

Minden műveltségi terület, tantárgy alapvető feladata, hogy sajátosságai és lehetőségei szerint részt vegyen a diákok kommunikációs képzésében:

- felkészítse őket a műveltségterület jellegzetes beszédhelyzeteiben – élőbeszédben és írásban – a sikeres kommunikációra,
- tudatosítsa a saját szóhasználatot, szókincset és szaknyelvében a központitól eltérő jelentéseket.

A közvetlen kommunikáció mellett napjainkban egyre nagyobb szerephez jutnak a szakmai és közhasznú problémák megoldásában a közvetett kommunikáció különböző formái, melyek keretében a résztvevő nem egy jelenlévő másik személlyel, hanem a dokumentumokban rögzített kultúra bármely területével kerül "kommunikációs" kapcsolatba – a feltett kérdésekre a különböző technikával létrehozott információforrások adják meg a választ.

A könyvekre, folyóiratokra, egyéb dokumentumokra és a könyvtárra épülő ismeretszerzés tantárgyközi megjelenése hozzájárul a tanítás-tanulás hatékonyságának növeléséhez.

A kommunikációs kultúra megalapozása és fejlesztése többféle feladat elvégzését kívánja meg az iskolától, az életkori sajátosságokat, illetve a tanulócsoporthoz tartozó képességét, előképzettségét figyelembe véve.

Az ismeretszerzés

A műveltségterület jelrendszerének, a jelek funkciójának értelmezése, a jelhasználat szabályai

- A jelek, jelrendszerek alapvető sajátosságainak megfigyeltetése, jelértelmezés (például térképjelek, képletek).
- A jeladás, a jelzés változatos formáinak megfigyeltetése, értelmezése a tanult ismeretek körében.
- A jelrendszer működtetése a jelhasználat szabályainak megtartásával.

Az ismeretszerzés műveltségterülethez kötött forrásai, formái

Meg kell ismertetni a közvetlen és a közvetett információforrások felhasználásának módjait, szerepüket a kommunikációban.

A növekvő információtömegben való gyors eligazodás érdekében egyre fontosabbá válnak a kommunikáció két végpontja között (információforrás és –használó) az információk kezelésére és közvetítésére hivatott eszközök (számítógép) és intézmények (információs központok, adatbankok), valamint felértékelődik az igénybevételükhöz szükséges használói tudás.

Az iskola szempontjából ezért fontos, hogy saját könyvtárán keresztül bevonja a számára hozzáférhető szükséges információkat, információhordozókat, és belőlük egy olyan forrásközpontot, adatbázist szerezzen, amely bármely tantárgy, nevelési terület keretében felmerülő probléma megoldásához eszközt, módszert kínál.

A könyvtár eszköz jellegű használata a tanulás, önművelés egyik nélkülözhetetlen feltétele, eleme.

Fontos a műveltségi területnek megfelelő információszerzés különböző formáinak és módjainak gyakoroltatása (például megfigyelés, kísérlet, gyermeklexikonok, tankönyvek, audiovizuális eszközök használata).

Meg kell tanítani a hagyományos és az új technikai eszközök felhasználásának értő és szelektív módjait.

Az ismeretek feldolgozása

Az információ, a közlemény (üzenet) műveltségterülethez kötött jellemzői, az információ szerepe a kommunikációban

- A szaknyelvi fogalmak értelmezése, helyes használatának gyakoroltatása szóban és írásban, az anyanyelvi szabályaihoz illeszkedve.
- A műveltségi terület sajátos szöveg- és közléstípusainak helyes megszerkesztése és kifejező előadása szóban és írásban.
- Belső vizualitást, fantáziát fejlesztő gyakorlatok a tanult ismeretekhez kötődve, a kommunikációs biztonság erősítésére.
- A közlés, a szöveg hitelességének, objektív és szubjektív elemeinek felismertetése.

Az ismeretközvetítő, a kommunikációs képesség fejlesztése

- Megnyilatkozásra való biztatás és motiválás (szóban, írásban, mozgásban, különböző tevékenységi formákban).
- Az ismeretek szelektálása, az írásbeli és a szóbeli közlés megtervezése.
- Az ismeretek, gondolatok, érzelmek, élmények árnyalt kifejezésének gyakoroltatása adott műveltségi területen és műfajokban.
- Az élménynyilvánítás és az érvelés gyakoroltatása különböző témákban, a műveltségi terület sajátosságainak megfelelő formában. Vélemények, érvek kifejtése, megvédése, ellenérvek figyelembevétele.
- A beszédhelyzetnek megfelelő stílushasználata, a beszédmód mérlegelése a hatás, a meggyőzés, a problémamegoldás érdekében.
- A helyes testbeszéd (tekintet, gesztusok, testtartás, hanghordozás, mozgástér) gyakoroltatása más-más beszédhelyzetben és témában.
- A gesztusok "helyzetérzékenységének" fejlesztése.
- A testbeszéd szerepének tudatosítása az emberi érintkezésben nélkülözhetetlen tapintat szempontjából és a sikeres együttműködés érdekében.
- A kommunikációs zavarok, gátlások felfedezése, egyéni feladatok a hátrányos (nyelvi) helyzet megszüntetésére.
- Feladatok a kommunikációs hibák önmegfigyelési módjainak tudatosítására, a közlési biztonság megszerzésére, a feszültség és konfliktus feloldására.

Az értékek, a minősítés szerepe a kommunikációs képzésben

- Vizsgahelyzetekre (témazáró, tanulmányi verseny,) felkészítő kommunikációs gyakorlatok.
- Az értékelés, az önértékelés különböző formáinak gyakoroltatása, a minősítés motiváló hatásának érvényesítése a kommunikációs tevékenység ösztönzésére – a műveltségi terület sajátosságai szerint.
- A kommunikációs énkép helyes megítélésének segítése tapintatos tanári értékeléssel, a társadalmi életbe való beilleszkedés érdekében.
- A megnyilatkozások, a kommunikációban való részvétel mérlegelése, felelősségének tudatosítása.

Közvetett kommunikáció

A közvetett információszerzés forrásai, módszerei, technikai információ-feldolgozás, -közvetítés.

A könyvtár, mint információt gyűjtő, tároló és terjesztő intézmény használata.

A tanulókkal meg kell ismertetni az információk, információhordozók könyvtári rendszerének lényegét, és el kell juttatni őket a könyvtár tér- és állományszerkezetében való eligazodásig.

Rendszeres tantárgyi könyvtárhasználat ösztönzésével el kell érni, hogy a tanuló felismerje a könyvtár szerepét az információ megszerzésében, az önálló tanulásban, a köznapi tájékozódásban és a szabadidő értelmes eltöltésében.

Az iskolai könyvtár sokoldalú igénybevételén keresztül kell megalapozni a tanulók használati magatartását, tartós művelődési szokásaik kialakítását.

Személyes tapasztalatok és közvetett információk alapján más könyvtártípus(ok) szolgáltatásaival is meg kell ismertetni a tanulókat ahhoz, hogy tanulmányaikhoz, szakmai önképzésükhöz és életvezetési problémáikhoz ki tudják választani és használni tudják a megfelelő intézményeket, megértsék a könyvtári rendszerből eredő előnyöket.

Lehetőleg tapasztalati úton is meg kell ismertetni a tanulókkal

- az új információhordozókat, információközvetítő technikákat,
- ezek tájékozódásban betöltött szerepét.

A dokumentumfajták és a különböző ismerethordozók szerepe az információszerzésben, használatuk módja.

A különböző dokumentumok (könyv, folyóirat, nem nyomtatott dokumentumok) formái tartalmi jegyeinek és sajátos információs szerepének megismertetése alapján a tanulókat fel kell készíteni arra, hogy a dokumentumokat tantárgyakhoz, tantárgyi témakörökhöz tudják használni.

Lehetőséget kell adni a tanulóknak az új típusú információhordozók tapasztalati megismerésére, annak az elvnek a tudatosításával, hogy értéküket nem elsősorban technikai újszerűségük, hanem a tájékozódásban betöltött szerepük jelenti.

A tájékozódás segédeszközeinek használata

Érdekes, változatos tantárgyi feladatokkal készítsük a tanulót

- könyvtári munkára,
- a kézikönyvtár és a tájékoztató eszközök használatára.

Az életkornak megfelelő fokozatossággal kell a tanulókkal megismertetni a különböző források, segédkönyvek és a tájékoztató eszközök

- sajátosságait,
- igénybevételük módját.

Egyre nehezebb tantárgyi feladatokkal kell őket eljuttatni az egyszerűbb keresési műveletektől az összetett problémák megoldásáig.

Rendszeres tantárgyi gyakorlattal el kell érni, hogy a tanulók megértsék a könyvtári tájékozódás logikáját, képesek legyenek *tervezni és alkalmazni az információkeresés műveletét*:

- a feladat megfelelő értelmezése, a problémával kapcsolatos kérdések pontos megfogalmazása,
- a hiányzó információk pontos felmérése, azon információk elemek (tárgy, személy, fogalom) meghatározása, amelyekre a tájékozódás irányul,
- a megfelelő források és segédkönyvek kiválasztása, és belőlük információk szerzése,
- az információk feldolgozása.

E tevékenységek elősegítik a tanulók egyéni tanulási módszereinek, önművelési szokásainak kialakítását. Az életkori sajátosságokhoz igazodó fokozatossággal el kell juttatni a tanulókat az egyszerűbb szöveg-, illetve forrásfeldolgozó műveletektől (adatkiemelés, rövid tartalmi ismertetés) az információk értékelő, elemző, bonyolultabb gondolati műveleteket feltételező alkotó felhasználásáig.

Rendszeres gyakorlattal el kell érni, hogy a tanulók egyre nagyobb önállósággal tervezzék meg és alkalmazzák a megszerzett ismeretek feldolgozásának, alkotó felhasználásának műveletét (szelektálás, feldolgozás, egységes szerkezetbe foglalás, végső megformálás, értékelés).

A tanulókkal meg kell ismertetni a szellemi munka technikai tudnivalóit (források feljegyzése, cédulázás, jegyzetelés, vázlat, forrásjegyzék összeállítása, számítógépes szövegszerkesztés), és az adott életkorban elvárható szintűvé kell fejleszteni alkalmazásukat.

Meg kell ismertetni a tanulókkal a szellemi tevékenység etikai szabályait (idézet, hivatkozás), és el kell érni, hogy alkalmazásuk belső meggyőződéssé váljon.

A közvetett kommunikáció új eszköze: a számítógép.

Testi-lelki egészség

Az iskolák egyik alapvető feladata, hogy a gyermekeket

- a betegségek, balesetek elkerülésére,
- az egészség megőrzésére és
- az egészséges állapot megbecsülésére neveljék.

Ennek eredményeként alakulhat ki a helyes egészségfelfogás, amely az egészséges életmód alapja.

Az egészség a testi, lelki és szociális harmónia egységét jelenti.

Ennek megfelelően a kerestetantern is e három területen foglalkozik az egészségneveléssel

Csupán a pedagógiai tervezés érdekében különítjük el e területeket.

A fiatalok életvitelüket minták követésével is alakítják, ezért különösen jelentős a pedagógus, a pedagógusközösség életmódja. A pedagógusok felelősségét tudatosítani kell.

Az iskola, mint élettér is befolyásolja a gyerekek és fiatalok egészségi állapotát, ezért az iskolai környezetnek meghatározó szerepe van az egészségnevelésben.

Az egészségnevelő munka nem csupán ismeretátadás, egészségügyi felvilágosítás.

Az egészségnevelő munka célja:

- jártasságok, készségek kialakítása
- a magatartás befolyásolása
- felkészítés a környezet egészséget veszélyeztető hatásainak kivédésére és
- a testi, lelki, szociális harmóniát megteremtő életvitel kialakítására.

A tanulók egészségi állapotáért az iskola vezetője és teljes nevelőközössége felelősséggel tartozik. Az egészségnevelés azonban együttműködést kíván az iskolán kívüli közösségekkel is.

Alapvető a családokkal való együttműködés, a kezdeményezés tudatos vállalása.

Egészségnevelési feladatok

Higiéniás magatartásra nevelés

Személyi higiéniára nevelés

- általános testápolás
- egészséges öltözködés
- fogápolás

serdülőkori higiénés problémák

A tisztaság iránti tartós igény kialakítása

Környezethigiéniára való nevelés

- a közvetlen tanulói környezet, az iskola higiénéje
- a lakás, a lakókörnyezet higiénéje
- a település higiénéje

Egészséges táplálkozásra nevelés

Táplálkozás-élettani optimumra törekvés

Megfelelő étkezési szokások kialakítása

- az étkezések higiénéje
- az étkezések esztétikája
- az étkezések társas jellege

Különböző csoportok (életkor, nem, kulturális környezet) eltérő táplálkozási sajátosságai

Egészséges mozgásfejlődés

Rendszeres testmozgás, testedzés biztosítása

A mozgás esztétikuma, örömszerző funkciói

Erőnlét, terheléstűrés, fittség, állóképesség egyéni fejlesztése

Baleset-megelőzés, betegségek elkerülése, az egészség megóvása

Felkészítés a balesetveszélyes helyzetek felismerésére, elkerülésére

- az iskolában
- a háztartásban
- a közlekedésben

Elsősegélynyújtási ismeretek

Beteggondozás

A gyógyításban és gyógyulásba vetett bizalomra nevelés

A szűrővizsgálatok, a prevenció jelentőségének megismertetése

Mentálhigiéné, krízisprevenció

A lelki egészség megóvására nevelés

A perszonalizációs és szocializációs folyamatok segítése

Problémamegoldó, konfliktuskezelő, konfrontációtűrő-képesség fejlesztése

Pozitív jövőkép kialakításának támogatása

Függőséghez vezető szokások megelőzése

A függőséghez vezető motívumok, veszélyhelyzetek felismertetése

Az egészséget veszélyeztető élvezeti szerek elutasítására nevelés

Harmonikus kapcsolatok kialakítására nevelés

Folyamatos, reális önismeretre nevelés

A társas kapcsolatokra való nyitottság fejlesztése

Elfogadó, toleráns magatartásra nevelés

Konstruktív érdekérvényesítésre való felkészítés

Tanulás

Az iskola átfogó nevelési-oktatási-fejlesztési feladata, hogy a gyermekeket megtanítsa tanulni. Ehhez az adott életkornak megfelelő fejlettségű pszichikus funkciók (tanulási képességek) szükségesek, amelyek a tanítás-tanulás folyamatában intenzíven fejlődnek.

A fejlődés, fejlesztés minősége függ

- a célirányosan megválasztott tevékenységtől, műveltségi anyagtól,
- a tanítási-tanulási stratégiától és taktikától.

A tanulás ismeretszerzést, jártasságok, készségek kialakítását, képességfejlesztést jelent

A tanulás *megismerési folyamat*, amely során változik, fejlődik

- a gyermek érzékelése,
- észlelése,
- figyelme,
- képzelete,
- emlékezete,
- gondolkodása,
- érzelmi és akarati élete,
- cselekvése,
- magatartása,
- attitűdjei,

tehát *egész személyisége*.

A tanulási típusok (szenzoros, motoros, verbális, szociális) nem elkülönülve funkcionálnak.

A tanítás-tanulás folyamatában a cselekvés és a gondolkodás viszonylatában a fokozatok betartása szükséges (manipulációs, képi és verbális szint).

A tanulási képesség fejlődése szoros összefüggést mutat a gondolkodás és a kommunikáció fejlődésével.

Arra kell törekedni, hogy a tanulás öröm legyen a gyermek számára. *A tanulásra való motiválás a pedagógus egyik legfontosabb feladata*. Ez kisiskoláskorban főleg érzelmi, majd később intellektuális alapon történik.

A gyermek tanulási karrierjét nagyban meghatározza, hogy mennyire sikerül nála kialakítani a folyamatos kedvet, késztetést a tanulás iránt, amelyet felnőtt korában is megtart.

Ehhez szükséges feltételek

- az érdeklődés felkeltése és fenntartása,
- a tanulási siker biztosítása.

Ez utóbbi csak a gyermekre szabott *differenciált fejlesztéssel* (egyéni feladatok adásával, a tanuláshoz biztosított idő egyéniesítésével) érhető el.

Szándékos, tudatos tanulás nincs *motiváció* nélkül. Fontos belső motívumok

- az aktivitás, a cselekvés öröme,
- a cselekvés, a tanulás céljának sikeres elérése.

A tanulás tanítható.

A tanulás tanításának folyamatát pedagógiai-pszichológiai (elméleti és gyakorlati) ismeretek birtokában kell megtervezni, ellenőrizni és értékelni. A tanulás törvényszerűségeinek, célszerű és hatékony módszereinek megismeréséhez praktikus segítséget nyújtanak a tanulásmódszertani szakirodalmak.

A tanulás képességének fejlesztése párhuzamos az ismeretsajátítás folyamatával.

Ez az út az érzékeléstől a gondolkodáson át a cselekvésig hosszú, bonyolult.

Állomásai

1. Megfigyelés

Az ismeretelsajátítást, a tanulást a gyermek az exponált tárgyak, személyek, dolgok, események –a feladat- alkotóelemeinek megfigyelésével kezdi.

Feltételek, feladatok

- A szándékos figyelem fejlesztése kisiskoláskortól. A megfigyelés és a cselekvés ebben az időszakban nem különül el. Fontos
  - a látott, hallott, tapintott információk pontos, tudatos érzékelése,
  - a differenciált vizuális észlelés,
  - a hallott információk pontos érzékelése és megkülönböztetése,az adekvát mozgáskoordináció.
- A figyelem, a koncentráloképesség folyamatos fejlesztése a következő mutatók szerint:
  - időtartam,
  - terjedelem,
  - pontosság,
  - irányítás (összpontosítás, átvitel, megosztás).
- A perceptív, a cselekvéses gondolkodás működtetése.
- Domináns gondolkodási műveletek:
  - megkülönböztetés,
  - azonosítás,
  - összehasonlítás.

2. Megértés

Az ismeretelsajátítás, a tanulás második fázisa jelenti az ismeretek, az események lényegének és alapvető összefüggéseinek a feltárását.

A megértés fajtái:

- **Ráismerés:** a dolgok lényegének kiemelése (például fogalomalkotás).
- **Felismerés:** egy dolog besorolása a megfelelő logikai osztályba (például nyelvtani elemzés).
- **Megismerés:** összefüggések feltárása, egy jelenség megértése átfogó törvényszerűségek, viszonylatok alapján (például okok és következtetések szükségszerű láncolatba foglalása történelemórán vagy emberi cselekvések indítóokának és céljának feltárása irodalomórán).

A megértés szinterei:

- **Felfogás:** a megértés legalsó szintje.
- **Transzformáció:** a közlés, információ lefordítása (például az egyik kommunikációs formáról a másikra – ilyenek lehetnek a metafora, a szimbólum, az ironia és túlzás).
- **Interpretáció:** a közlés, információ újjászervezése, új megvilágítása. Az alap gondolat megragadása az általánosság bármely szintjén.
- **Extrapoláció:** a tények, dolgok konklúziójának levonása. A tendenciák további alakulásának megjósolása.

Feltételek és feladatok:

A megértés függ:

- az előzetes tudástól,
- a meglévő készség- és képességszinttől,
- a tanuláshoz biztosított időtől,
- a tanítás minőségétől,
- a motivációtól és
- egyéb tényezőktől.

A megértés tehát lényegében fogalomalkotás, amely 6-10 éves korban a konkrét, 10-16 éves korban az elvont fogalmak kialakulását jelenti.

A megértett fogalmakból a tanulás során a gyermek egységes rendszereket épít ki. Ebből funkcionál a különböző tantárgyak fogalomrendszere. *Az adott tantárgy megértésének és adekvát felhasználásának feltétele az alá-, fölé- és mellérendelés hierarchikus rendszerének biztos ismerete.*

A megértés további feltétele a fogalomalkotó, a logikus, a kauzális gondolkodás működtetése.

Domináns gondolkodási műveletek:

- összehasonlítás
- csoportosítás (válogatás, párosítás)
- osztályozás (sorképzés, besorolás)
- konkretizálás
- általánosítás
- absztrakció

3. Rögzítés

Az ismeretelsajátítás, a tanulás harmadik fázisa az ismeretek, fogalmak, események, összefüggések rögzítését (bevésését) jelenti, valamint mindezek aktuális, variábilis gyakorlását.

Feltételek, feladatok

A tanulás mechanikus és értelmes módja közötti határvonalat a tanulásban való intellektuális részvétel mértéke vonja meg. Az intellektuális részvétel szintjét az jelzi, hogy a tanulási anyag gyakorlása és megszerzése mennyiben alapul megértésen, és mennyiben igényli a gondolkodás ellenőrző, szabályozó, tudatosító hatását. Fontos az értelmes bevésés és gyakorlás.

A közvetlen emlékezet vizsgálatával a pedagógus tájékozottságot szerezhet a gyermek memorizációs képességéről. Ennek ismeretében ajánlást tud tenni az egyén gazdaságos és sikeres gyakorlási, tanulási módjára. A gyermekkel meg kell beszélni a különböző tananyagok bevésésére leginkább alkalmas módszereket és technikai fogásokat.

Az első hibátlan felidézés esetén beszélünk a tanulás kritériumáról.

Az emlékezet tudatos fejlesztéséhez igénybe kell vennünk kisiskoláskortól

- a szenzoros (látási, hallási, tapintási),
- a térbeli,
- az időbeli,
- a logikus,
- a reprodukciós és
- az alkotó képzeletet.

A megjegyzést befolyásoló tényezők:

- a tanulási anyag terjedelme
- a tanulási anyag jellege, minősége
- a tanulási anyag bonyolultsága, differenciáltsága
- az anyagrészek megkülönböztetési lehetőségei
- az anyag értelmessége

Domináns gondolkodási műveletek:

- összetartozás
- elvonatkoztatás
- általánosítás

További feladatunk az algoritmizált, az analógiás gondolkodás működtetése.

4. Alkalmazás

Az ismeretelsajátítás, a tanulás e periódusában a gyermek a meglévő ismereteit viszi át konkrét, ismert szituációba vagy új, ismeretlen szituációba.

A feladatmegoldás, tanulás fázisai:

- elemzés
- összefüggések felismerése

- meglévő ismeretek mobilizálása
- meglévő ismeretek módosítása
- transzfer

Vagy:

- a meglévő adatokból való kimozdulás
- hipotézisalkotás
- belátás
- műveletvégzés

Feltételek, feladatok

Szükség van:

- a problémamegoldó,
  - a taktikai,
  - a kombinatorikus,
  - a kreatív és
  - a heorisztikus
- gondolkodás működtetésére.

Domináns gondolkodási műveletek:

- összehasonlítás
  - konkretizálás
  - általánosítás
  - absztrakció
  - analízis (elemeké, kapcsolatoké, rendezőelveké)
  - szintézis (kommunikáció, tervekészítés, absztrakt kapcsolatok létesítése)
- A sikeres alkalmazáshoz az összes pszichikus funkció mozgósítása szükséges.

5. Értékelés

Az ismeretelsajátítás, a tanulás egy ciklusának záró fázisa az értékelés, ahol a kitűzött feladat célja, a követelményeket összehasonlítjuk az elért eredményekkel (ellenőrzés). Ha az összehasonlítás eredménye pozitív, akkor az értékelés kedvező megerősítéssel zárul. Ellenkező esetben a feladat elvégzése, a tanuláskorrekcióval újraindul.

Az értékelés típusai

- Belső kritériumok alapján:
  - logikai pontosság
  - összefüggés felismerése
  - szubjektív hitelesség
  - becslés
- Külső kritériumok alapján:
  - valószínűség
  - tények, teóriák összehasonlítása, általánosítása, kritikája

Feltételek, feladatok

A pedagógus időbeli értékelő magatartása nem maradhat el. Az elemzően kritizált vagy elvetett teljesítmény is fejleszt.

Kisiskoláskortól kezdődően fokozatosan kell alakítani a gyermek

- önellenőrzési,
- önelemzési,
- önértékelési képességét.

Az így algoritmizált tanítási-tanulási folyamatban intenzívebben fejlődnek a következő képességek:

- rendszerezés
- tervezés
- szervezés

- becslés
- döntés
- felfedezés
- kombináció
- ítéletalkotás

További feladatok a kritikai és alternatív gondolkodás működtetése.

Domináns gondolkodási műveletek:

- ítéletalkotás
- következtetés
- variálás
- kombinálás

Magyar nyelv és irodalom 1-4. évfolyam

- Cél** Az anyanyelvi és irodalmi nevelés kisiskolás korban kiemelt jelentőségű pedagógiai feladat. Leghangsúlyosabb területe az értelmes, szép magyar beszéd, az olvasás és az írás, valamint a helyesírás eszközszintű használatának kifejlesztése, alapvető készségeinek, képességeinek szilárd alapra helyezése.
A szövegértő képesség fejlesztésével elindítja az önálló tanulás és önművelés alapvető technikáinak elsajátítását, segíti ezek egyre magasabb szintre emelését és az irodalmi műveltség alapozását. A műelemzés lehetőséget teremt erkölcsi és esztétikai értékek felismeréséhez, befogadásuk elősegítéséhez. Az anyanyelvi nevelés folyamatában a befogadó és a kifejező magatartás arányos fejlesztésére valamennyi nyelvhasználati tevékenység esetében különös gondot kell fordítani.
- Követelmény** Beszéljen a tanuló tisztán, érthetően, a szituációnak megfelelő hangerővel.
Kapcsolódjon be csoportos beszélgetésbe.
Fogja fel szóbeli és írásbeli közlések lényegét, értelmesen közölje gondolatait szóban és írásban. Legyenek elemi ismeretei a magyar nyelv rendszeréről.
Másoljon hibátlanul.
Tollbamondáskor és emlékezetből íráskor törekedjen a tanult helyesírási szabályok betartására.
Eszközszinten használja az írást és az olvasást.
Számoljon be olvasmányai tartalmáról.
Olvasson tankönyvén kívül más könyveket is.
Használja az iskolai könyvtárat.
- Tartalom** Kommunikáció 1 - 4. évfolyam.
Magyar nyelv 1 - 4. évfolyam.
Írás-írás-használat 1 - 4. évfolyam.
Olvasás-szövegértés 1 - 4. évfolyam.
Dráma 1 - 4. évfolyam.
Társadalomismeret 1 - 3. évfolyam.
- Értékelés** Ld. évfolyamonként.
- Feltételek** Tankönyv, munkafüzet, feladatlapok, feladatgyűjtemények,
A magyar helyesírás szabályai,
egyéb könyvek (az iskolai könyvtár által biztosítva):
gyermeklexikonok,
verseskötetek,
mese- és mondagyűjtemények,
Magyar értelmező kéziszótár,
házi olvasmányok,
videofilmek,
hangszalagok,
betűtáblák,
betűkártyák, szóképek,
applikációs képek,
nyelvtani, helyesírási, kommunikációs feladatbank.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

maximálisan feleljenek meg az életkori sajátosságoknak,
színesek,
érdeklődést felkeltőek,
logikus felépítésűek,
a gyermek ábrázolás és színvilágához igazodóak legyenek,
tudjanak a tanulók a jelek segítségével könnyen tájékozódni bennük,

szemléletességük a mondanivaló kiemelését tükrözze,
feladataik biztosítsanak sok játéklehetőséget,
nehézségükben kövessék a fokozatosság elvét,
gyermekközeliségük az olvasás megszerettetését szolgálja.

Magyar nyelv és irodalom 1. évfolyam

Cél	Beszoktatás az iskolai életbe, a beilleszkedés elősegítése. A figyelem tartósságának, a feladattudatnak és a kivárási képességének fejlesztése; a tanulás motiváltságának erősítése. A tanulás eszközeinek és azok helyes használatának megismertetése, gyakoroltatása, szokássá alakítása. Az ösztönös nyelvhasználat tudatosítási folyamatainak megindítása; változatos tevékenységek útján szerzett nyelvi tapasztalatok szerzése az olvasás és írás megtanulásának előkészítéséhez. Az írásos kommunikáció iránti érdeklődés felkeltése. A beszédbátorság erősítése. A családi és iskolai élettel kapcsolatos magatartási normák, szabályok, szokások alakítása.
Követelmény	Értsen meg a tanuló egyszerű szóbeli és írásbeli utasításokat. Legyen képes 20-25 percig tartós tanulási tevékenységet végezni. Tisztán, érthetően beszéljen. Képek, képsorok segítségével alkosson 2-3 összefüggő mondatot. Ismerje a magyar nyelv hangjait jelölő betűk nyomtatott és írott, kicsi és nagy alakját. Ismert szöveget olvasson fel lassú folyamatossággal. Egyszerű, rövid szövegeket értsen meg önálló, néma olvasás útján. Tudjon válaszolni olvasmányai tartalmára irányuló kérdésekre. Alakítsa és kapcsolja szabályosan a betűket. Írása legyen jól olvasható, füzete legyen tiszta, rendezett. Másoljon pontosan, írástechnikai hiba nélkül. A mondatot és ismert személyneveket kezdje nagybetűvel, a mondatok végére tegyen írásjelet. Tudja legalább 10 ly-os szó helyesírását. Vegyen részt közös játékban, dramatizálásban. Tudjon fejből 3-4 verset.
Tartalom	Kommunikáció. Magyar nyelv. Írás-írás-használat. Olvasás-szövegértés. Dráma. Társadalomismeret.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Érti-e a tanuló a tanulási feladatait. Tudja-e követni a tanítás folyamatát. Milyen szókincsének tartalma, terjedelme. Milyen a beszédbátorsága, a mondatalkotás értelmessége. Hogyan fejlődnek az olvasás és írástanulás mechanizmusai.

Kommunikáció

Cél	A szókincs és a beszédtechnika fejlesztése. A tudatos nyelvhasználat alapozása. Az olvasás és az írás megtanulásának előkészítése.
Követelmény	Beszéljen a tanuló tisztán, érthetően. Alkosson értelmes mondatokat. Értsen meg iskolai feladatait, tanítója utasításait. Válaszoljon értelmesen a hozzá intézett kérdésekre.

Mondjon fejből verseket.
Meséljen olvasmányairól, élményeiről.
Törekedjen a kötetező tiszteletadásra beszélgetőtársaival szemben.

Tartalom A tanulók megfigyelése a tanév elején.
Beszédlégzés, hangadás.
A hangok tiszta ejtése, egymáshoz kapcsolása.
A hangok helyének megfigyelése a szavakban.
Szavak értelmezése szövegkörnyezetben; szókincsfejlesztés, pontosítás.
Mondatalkotások, kapcsolások: képolvasás.
Szóbeli szövegalkotás élményekről, mesemondás.

Értékelés *Megfigyelési szempontok:*
Tisztán ejti-e a hangokat.
Képes-e értelmes mondatokat alkotni, azokat egymáshoz kapcsolni.
Milyen a beszéd folyamatossága, dallama.
Milyen a szókincs tartalma, terjedelme.
Milyen a beszédértés szintje.
Mennyire gyakorlott a kommunikáció elemi illemszabályainak alkalmazásában.

Magyar nyelv

Cél Intenzív érzékszervi megfigyelések végzése - az olvasás és az írás megtanulásához szükséges - elemi fogalmak tapasztalati alapozásához az anyanyelvi ismeretek rendszeréből.
Az íráshasználattal összefüggő alapvető helyesírási normák megismertetése.

Követelmény A szöveg, mondat, szó, szótag, hang, betű tapasztalati úton történő felismerése, megnevezése.
Szavak, mondatok építése és bontása.
Mondatkezdés és mondatzárás jelölése írásban.
Személyek és állatok nevének nagy kezdőbetűvel írása.
Az időtartam és a j hang jelölésének ismerete.
Elválasztás a tanító segítségével.

Tartalom A szöveg, mondat, szó, szótag, hang, betű, fogalmának tapasztalati alapozása: mondatok és szavak felbontása és építése.

Érzékszervi megfigyelések a hangok hosszúságáról, helyéről a szavakban.
Hang és betű azonosítása.
Az ábécé.

A hangok és betűk fajtái: magánhangzók és mássalhangzók, egy- és többjegyűek.
A j hang kétféle jelölésének tudatosítása: meghatározott szókincs körében a j hang jelölésének gyakorlása.
Szótagolás: szavak elválasztása a sor végén szótagolás alapján.
Nagy kezdőbetűs szavak.
A hangok időtartamának jelölése.
Mondatkezdés és -befejezés jelölése írásban.
A mondat szavakra bontott írása.

Értékelés *Megfigyelési szempontok:*
Érti-e a tanuló a mondat, szó, szótag, betű, hang fogalmak tartalmát.
Törekszik-e a tanult helyesírási szabályok alkalmazására.

Írás - íráshasználat

Cél A kéz izmainak felkészítése az írástanulásra.
Az írószerhasználat, a füzethasználat és az íráshoz szükséges helyes testtartás megtanítása.
Az írásmozgások fejlesztése.
Az írott betűformák megismerése, alakításuk és kapcsolásuk, valamint a füzetvezetés normáinak megtanítása.

	Az írástevékenység értelemmel való követésének kifejlesztése. A másolás, a tollbamondás és az emlékezetből írás technikájának megtanítása. Az önismeret fejlesztése az írástevékenységhez szükséges nyugalom és összpontosítás folyamatában.
Követelmény	Alakítsa és kapcsolja a tanuló szabályosan a betűket. Másoljon írott és nyomtatott mintáról betűcsere, betűkihagyás és tévesztés nélkül. Ismerje a tollbamondás utáni írás és az emlékezetből írás technikáját. Töltse ki a sort, a sor végén válassza el a szavakat tanítója segítségével. Vegye észre és javítsa ki hibáit tanítója segítségével. Vigyázzon füzeté tisztaságára, váljon igényévé a rendezett, gondos feladatvégzés.
Tartalom	Az írástanulás előkészítése: íróeszközök használata, testtartás, füzethasználat; írásmozgások, vonalvezetési gyakorlatok, betűelemek írása. Az írott kis- és nagybetűk megismerése: a kisbetűk írása, kapcsolása; gyakorlásuk szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írásával. A nagybetűk írása, kapcsolásuk: gyakorlásuk szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írásával. Másolás, tollbamondás utáni írás az írástechnika fejlesztéséhez. Írás emlékezetből.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Milyen a tanuló viszonya írásfeladataihoz. Megfelelő-e írószerhasználata, testtartása. Normakövető-e a betűalakítása és kapcsolása. Az írástevékenység ritmusa, folyamatossága, értelemmel való követése. A másolás pontossága. A füzet rendezettsége.

Olvasás-szövegértés

Cél	Az olvasás jelrendszerének elsajátítása. Az olvasottak értelmének keresésére szoktatás. Az olvasástechnika fejlesztése.
Követelmény	Olvasson a tanuló rövid, egyszerű szöveget - felkészülés után - lassú folyamatossággal. Keresse az olvasottak értelmét. Vegyen részt az olvasottak tartalmáról folytatott beszélgetésben. Külső jegyei, hangzásának megfigyelése alapján ismerje fel a verset a tanult művek körében. Becsülje meg a könyveket. Tudja, mire való a könyvtár.
Tartalom	Az olvasás jelrendszerének és technikájának megtanítása. Az olvasás gyakorlása szavak, szókapcsolatok, mondatok, rövid szövegek gyakorlásával. Verseket, meséket, mondókákat, találós kérdéseket olvasása. A szövegek tartalmának megbeszélése. Szereplő, színhely, megnevezése. Egyszerű összefüggések keresése. A szereplők tulajdonságainak, tetteinek értékelése. Mesekezdés, befejezés. Vers, mese jellemzőinek megfigyelése. Beiratkozás a könyvtárba. A könyvtár használatával kapcsolatos magatartási szabályok.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Az olvasási tevékenység motiváltsága. A betűismeret biztonsága és a felismerés gyorsasága. A hangos olvasás pontossága, folyamatossága, tempója. A néma olvasás tevékenységének tartóssága és a megértés szintje. A könyvek használatával kapcsolatos szokások.

Dráma

Cél	A beszédgátlások feloldása. A ritmusérzék fejlesztése. Természetes szituációk teremtésével tapasztalatszerzés, modellkövetéssel különböző módok tanulása kommunikációs helyzetek megoldására. A metanyelv tanulásának alapozása játékos gyakorlatokkal. Lehetőségek teremtése a versmondás- és hallgatás, az együttmozgás közös élményének átéléséhez.
Követelmény	Mondóka, vers mondásának követése mozgással a ritmusnak megfelelően. Részvétel közös játékokban.
Tartalom	Altatók, mondókák, nyelvtörők, versek mondása, ritmizálása. A ritmus megjelenítése mozgással. Szerepjátékok: élethelyzetek megjelenítése (vásárlás, telefonálás, levél feladása). Énekes gyermekjátékok. Mimetizálás.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> A közös játékokban való részvétel motiváltsága A mozgás összehangoltsága.

Társadalmi ismeretek

Cél	A magatartási szabályok szerepének megértése, megtartásuk szükségességének elfogadtatása; A közvetlen társadalmi környezetbe (iskola, otthon) való beilleszkedés segítése. A térbeli tájékozódás és a gyalogos közlekedés biztonságának fejlesztése.
Követelmény	Ismerjen a tanuló a családi és az iskolai élettel kapcsolatos alapvető magatartási szabályokat. Tudja családtagjai nevét, foglalkozását. Alkalmazza a gyakorlatban a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerje otthona és iskolája környékének az utcai közlekedés szempontjából veszélyes pontjait és ott a helyes közlekedési magatartást. Tudjon levelet feladni, telefonálni. Tudja, hogy lakóhelye Magyarország, lakói magyarok, magyar nyelven beszélnek. Ismerje fel az ország címerét és a nemzeti zászlót.
Tartalom	Az ember társas lény. A család. A lakóhely ismerete. Országismeret.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Hogyan illeszkedik a tanuló családi, iskolai közösségébe. Igyekszik-e alkalmazkodni az adott közösség szabály-és normarendszeréhez. Meg tudja-e nevezni családtagjait és azok foglalkozását. Alkalmazza-e a tanult közlekedési szabályokat. Felismeri-e az ország címerét és a magyar zászlót.

Az ember társas lény

Cél	Az iskolába való beilleszkedés segítése. A társas kapcsolatokban kitüntetett fontosságú jó tulajdonságok, jó cselekedetek tudatosítása.
Követelmény	Mutatkozzon igyekezet a tanuló magatartásában az iskolai rend és fegyelem megtartására. Viselkedjen udvariasan a felnőttekkel és kortársaival.

	Legyen képes kivárni, míg sorra kerül gyakorlati tevékenységben, kommunikációs helyzetekben.
Tartalom	Közösségek, közösségi tevékenységek az iskolában; az iskolai élet alapvető magatartási szabályai. A társas együttlétben kitüntetett tulajdonságok: szorgalom, jószívűség, udvariasság, szavahihetőség, szavatartás. Rossz tulajdonságok: kapzsiság, dicsekvés, makacskodás, lustaság, durvaság.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Ismeri és alkalmazza-e a tanuló a megszólítás, a köszönés és kérés udvarias formáit. Mennyire fejlett a kivárási képessége. Milyen gyakorisággal kerül konfliktushelyzetbe a társas együttlétekben. Együttműködő-e ezek feloldásában. Fejlődik-e a társas kapcsolatok építésében. Milyen a közösségben elfoglalt helye.
	A család
Cél	A családtagok és közeli rokonok személyéről meglévő ismeretek tudatosítása, rendezése. Saját családi szerephelyzetének tudatosítása. A családot összetartó érzelmek értékelése, a családi események, hagyományok jelentőségének észrevetése.
Követelmény	Teljes névvel nevezze meg a tanuló családtagjait, közeli rokonait. Tudja, hol dolgoznak szülei, mi a munkájuk. Számoljon be közös családi programokról. Fogalmazza meg, hogy az számára miért volt fontos.
Tartalom	Megfigyelések a családban: a család tagjai, közeli rokonok; a családtagok neve, foglalkozása; a gyermek helye a családban. Szabadidős családi programok; családi ünnepek, az ünneplés módja, szokásai: születésnap.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Tudja-e családtagjai teljes nevét, foglalkozását, szülei munkahelyét. Hogyan beszél családtagjairól. Hogyan emlékezik meg róluk ünnepi alkalmakkor. Fel tudja-e idézni a közös családi programok eseményeit. Tud-e példákat sorolni a jó család jellemzőiből.
	A lakóhely ismerete
Cél	A térbeli tájékozódás fejlesztése és az épített környezet iránti érzékenység alapozása. Az alapvető lakossági szolgáltatások használatának megismerése. A közlekedés biztonságának fokozása.
Követelmény	Az otthon és az iskola közelében lévő utcák nevének ismerete. Ismerjen fel és nevezzen meg a tanuló ezekben az utcákban, tereken szép, jellegzetes vagy fontos építményeket. Ismerje a lakóhelyén használatos közlekedési eszközöket és azok használatának szabályait. Alkalmazza a gyalogos közlekedés szabályait. Tudja, hogyan veheti igénybe a fontosabb postai szolgáltatásokat (telefon, csomagküldés, levélfeladás).
Tartalom	Tájékozódás az otthon és az iskola környékéről, épületek stb., megfigyelése. Közlekedési szabályok alkalmazásának gyakorlása az otthon és az iskola közötti útvonalon. Közlekedési eszközök a lakóhelyen. A posta szolgáltatásai: levél és csomag továbbítása, telefon.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Hazatalál-e a tanuló az iskolából.

Vannak-e tájékozódási pontjai út közben.

Mennyire tudatos a közlekedés szabályainak alkalmazásában.

Meg tud-e nevezni számára érdekes és fontos dolgokat otthona és az iskolája között.

Tud-e telefonálni, levelet feladni.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Törekedjen a helyes köznyelvi kiejtésre.

Használjon a kommunikációs helyzetnek megfelelő hangerőt.

Értse az egyszerű szóbeli közléseket, utasításokat. Tudjon kérdést feltenni és választ adni.

Használja a bemutatkozás, köszönés, kérés helyes nyelvi formáit.

Törekedjen az alapvető közösségi szabályok betartására.

Tudjon szóban 2-3 összefüggő mondatot alkotni tanítói segítséggel.

Alkalmazza a magán- és mássalhangzók időtartamának jelölését begyakorolt esetekben.

Legyen képes 3 mondatos szöveg nyomtatotról írottá másolására, legfeljebb 1-2 hibával.

Legyen képes a kiejtést követő rövid szavak hibátlan leírására tollbamondás után.

Ismerje a j hang kétféle jelölési módját.

Tudja hibáit kijavítani tanítói segítséggel.

Legyen képes tartalmilag megértett rövid szöveget, felkészülés után, megfelelő tempóban, legalább szóképesen felolvasni.

Tudjon rövid, életkornak megfelelő szöveget némán elolvasni, és a megértést bizonyító egyszerű feladatokat megoldani.

Ismerjen 2-3 játékot dallal vagy mondókával.

Legyen képes rövid mű elmondására, társai meghallgatására.

Legyen képes véleményt alkotni tanítói segítséggel.

Tudja, hogyan kell viselkedni a könyvtárban.

Tudja saját személyi adatait.

Magyar nyelv és irodalom 2. évfolyam

Cél	A szóbeli és írott közlések megértési szintjének emelése. A gondolatok értelmes megfogalmazására, érthető közlésére nevelés. A helyesírás biztonságának megalapozása. Az olvasás pontosságának, tempójának fokozása. Az írásmozgások automatizmusainak és az írással kapcsolatos eligazodás biztonságának növelése. Szokások (pl. írószer-, testtartás, önellenőrzés) megerősítése. A könyvekhez való pozitív viszony (pl. érdeklődés, megbecsülés, kíváncsiság, eligazodás) alakítása. A szűkebb társadalmi helyzetben való tájékozódás.
Követelmény	A tanuló értse meg az egyszerű szóbeli és írásbeli közléseket. Gondolatait fogalmazza meg értelmesen, közölje érthetően. A memoriterek elmondásában törekedjék szöveghűsége, hangosan, érthetően mondja a szöveget. Vegyen részt az osztályban folytatott játékokban, beszélgetésekben. Tapasztalatai alapján tegyen különbséget a szöveg, a mondat és a szó között. Érzékeltesse a mondathatárokat és a beszélő szándékát (legalább a kijelentő és a kérdő mondatok esetében) szóban és írásban. Nevezze meg konkrét esetekben a mondatfajtákat. Alkalmazza a tanult nyelvtani ismereteket és helyesírási szabályokat begyakorolt szókészlet körében. Írjon helyesen 15 ly-os szót. Megszakítás nélkül olvasson végig fél-egy oldal terjedelmű, életkorának és elvárható olvasási szintjének megfelelő szöveget. Oldja meg a megértést ellenőrző egyszerű, szó - és írásbeli feladatokat. Feladatmegoldás közben használja a szöveget. Felolvasása legyen pontos és folyamatos. Írjon tisztán, olvashatóan, tanulási folyamatainak megfelelő tempóban. Másoljon hibátlanul, betűtévesztés, kihagyás, csere nélkül. Tanítója segítségével használja a gyermeklexikont.
Tartalom	Kommunikáció. Magyar nyelv. Írás-írás-használat. Olvasás-szövegértés. Dráma. Társadalomismeret.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Képes-e a gyermek mondatait egymáshoz kapcsolni. Tapasztalható-e fejlődés a megértés szintjén. Megindult-e az automatizmusok alakulása a különböző nyelvi tevékenységekben. Képes-e tartósan olvasni. Alkalmazza-e a nyelvtani és helyesírási ismereteket. Rendezettek-e füzetei.

Kommunikáció

Cél	A beszédértés fejlesztése szókincsbővítéssel, pontosítással. A szóbeli és írásbeli szövegalkotás alapozása mondatalkotásokkal és kapcsolásokkal. A helyes kiejtés tudatosítása szóelemzésekkel és tréningekkel. A beszéd folyamat követés tartósságának növelése. A szövegmondás pontosságának fokozása.

Követelmény	Beszéljen a tanuló bátran, érthetően. Ejtse helyesen a szavakat, a magyar nyelv dallamának megfelelően mondja a kérdéseket és a kijelentéseket. Alkosson 2-3, egymással összefüggő mondatot. Tudjon követni beszédanyagokat ismert témában páros kommunikációban. Mondjon verset, két-három mondatból álló prózai szöveget szöveghűen.
Tartalom	A tanulók megfigyelése a tanév elején. A hangok időtartama és hangkapcsolatok helyes ejtése. A szókincs pontosítása, bővítése. Mondatalkotások, kapcsolások gyakorlása. Beszámoló élményről, olvasmányok tartalmának szóbeli összefoglalása. Memoriterek elmondása. Csoportos kommunikáció. Több mondatból álló szóbeli közlések, magyarázatok tartalmának felfogása. A hangok képzése.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Képes-e a tanuló összefüggő mondatokat alkotni (képsorról, olvasmányok tartalmáról, eseményekről stb.). Helyes kiejtéssel, mondatdallammal beszél-e. Képes-e egyszerű magyarázatok követésére. Megérti-e a közléseket, beszélgetéseket. Bekapcsolódik-e megbeszélésekbe, beszélgetéskor. Pontos-e a szövegmondása.

Magyar nyelv

Cél	Széleskörű nyelvi tapasztalatok, élmények szerzése a hangok időtartamáról, a szó jelentéséről, az alak és a jelentés kapcsolatáról, a beszédzándék és a nyelvi megformáltság viszonyáról. A helyesírás alapozása a hangok fajtáinak tudatosításával, szóelemzéssel, könnyen belátható és alkalmazható szabályok tanulásával. Az önellenőrzés képességének alapozása.
Követelmény	Ismerje fel a tanuló és jelölje szóban, ill. írásban a tanult mondatfajtákat. Megkülönböztetetten figyeljen beszédében és írásában a hangok időtartamának érzékeltetésére. Alkalmazza a szóelemzés módszerét a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölésében. Legalább 15 szóban tudja hibátlanul jelölni a j hangot. Szabályalkalmazással tudja helyesen elválasztani a szavakat. Ellenőrizze és javítsa feladatmegoldásait.
Tartalom	<i>Anyanyelvi ismeretek:</i> Szöveg, mondat, szó, hang, betű fogalmi bővítése. A hangok fajtái, csoportosításuk. A betűrend. Szótagolás, elválasztás. A szó alakja és jelentése. Szótó és toldalék. Mondatfajták. Nyelvtani ismeretek gyakorlása. <i>Helyesírás:</i> Magán- és mássalhangzók időtartama a szó belsejében és a szó végén. Kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése. Időtartam jelölése toldalékokban. A j hang kétféle jelölése. Az elválasztás szabályainak alkalmazása. Nagy kezdőbetűs szavak.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i>

Milyen szintűek a tanuló anyanyelvi ismeretei (pl. felismerés, megnevezés, szabályalkalmazás, meghatározás).

Tud-e példákat mondani a tanult fogalmakra.

Írás közben alkalmazza-e a tanult helyesírási szabályokat?

Felismeri-e a helyesírási hibáit a tanító útmutatásai alapján.

Javítja-e hibáit.

Vannak-e tipikus hibái, azok milyen természetűek.

Írás - íráshasználat

Cél	Az írás szabályosságának, lendületességének és helyességének fejlesztése. A szövegírás különböző technikáinak elsajátítása, gyakorlása. Az önellenőrzés képességének fejlesztése.
Követelmény	Szabályos betűalakítással és kapcsolással, lendületesen írjon a tanuló. Töltse ki a vonalközt, használja gazdaságosan a füzetét. Váljon szokásává az írószerek rendeltetésszerű használata és a helyes testtartás. Írás közben alkalmazza a tanult helyesírási szabályokat. Írásminta segítségével javítsa hibáit.
Tartalom;	Betűk alakításának, kapcsolásának ismétlése, gyakorlása. Szavak, szókapcsolatok, rövid mondatok írásával az írás folyamatosságának, lendületének és helyességének a fejlesztése. Szövegírási technikák tanulása ismert szöveg másolásával, tollbamondás utáni és emlékezetből írással. Önellenőrzés, hibajavítás.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Olvasható-e az íráskép. Szabályosak-e a betűalakok és a kapcsolások. Rendezett-e a tanuló füzeteinek összképe. Az írástempó megfelelő-e a tanulási feladatok elvégzéséhez. Tudja-e követni a tollbamondó tempóját. Hibátlanul másol-e. Javítja-e hibáit. Milyen az írásfeladatokhoz fűződő viszonya.

Olvasás - szövegértés

Cél	Az olvasás folyamatosságának és pontosságának fejlesztése. A szövegbefogadás terjedelmének növelése. A szövegértés képességének fejlesztése elemző műveletek tanításával. Tapasztalatok gyűjtése a tartalom és a nyelvi megformáltság kapcsolatairól. A könyv eszközként való használatának tanulása. Az olvasáshoz fűződő pozitív viszony elmélyítése.
Követelmény	Értse meg a tanuló néma olvasás útján - a befogadásra előkészített - szöveg lényegét. Oldja meg a szöveghez kapcsolódó, mélyebb megértést szolgáló elemző feladatokat. Folyamatosan olvassa fel begyakorolt szöveg több mondatból álló gondolati egységét. Felolvasáskor kerülje az ismétlést és az újratekintést. Folyamatosan olvassa a mondatot alkotó szavakat. Mondja el olvasmányai tartalmát. Tudja olvasmányai címét, nevezze meg szerzőjét. Tudjon tájékozódni a gyermeklexikonban. Ismerje a könyvtár használatának elemi szabályait.
Tartalom	<i>Az olvasási képesség fejlesztése:</i> Szövegű, folyamatos olvasás gyakorlása. Mondathatárok, mondatátár érzékeltetése.

Párbeszéd olvasása.

Műismeret, irodalmi ismeretek:

Szépirodalmi és ismerettartalmú szövegek olvasása, elemzése.

Az értő olvasás fejlesztése elemző műveletekkel (szereplő, színhely, események sorrendje, szereplők tulajdonságai, lényegkiemelés aláhúzással, címadással).

Vers - próza.

Mese - történet.

Rímek megfigyelése.

A cím és a szöveg kapcsolata.

Írók - költők – mesegyűjtők.

Könyvtár:

A könyvtárhasználat szabályai.

A gyermeklexikon használata.

A könyv szerzője és címe.

Elemi ismeretek írókról, költőkről és műveikről:

Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, József Attila, Szabó Lőrinc.

Memoriter:

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Egyszeri olvasás után meg tudja-e nevezni a gyermek a szöveg témáját, szereplőket, a színhelyet.

A tanult szövegelemző műveletekben milyen a tanuló gyakorlottságának szintje.

A hangos olvasás jellemzői (folyamatosság, pontosság, kitartság).

Milyen olvasástechnikai hibák fordulnak elő visszatérően.

Tartalom elmondásakor tudja-e követni az eseményeket.

Mi jellemzi a tartalommondást (pl. szűkszavú, lényegretörő, túlságosan aprólékos, elvész a részletekben).

Hogyan viselkedik a könyvtárban.

Dráma

Cél

A beleélés és az együttműködés képességének fejlesztése.

Kifejezési formák megtapasztalása.

Közös tevékenységek történéseinek figyelemmel kísérése.

A társ jelzéseinek, megjelenítésének értelmezése.

Követelmény

Vegyen részt a tanuló - közös előkészítés után - dramatizálásban, bábos megjelenítésben.

Tegyen javaslatot bemutatásra kerülő szerepekre, helyszínre, eseményre. Kövesse a történések folyamát, figyeljen társai szövegére.

Utánozzon mozgásokat, gesztusokat, mimikákat.

Maga is próbáljon megjeleníteni érzéseket, gondolatokat, esemény-sorozatokat, tárgyakat, élőlényeket.

Tartalom

Hétköznapi élethelyzetek megjelenítése, modellezése (család, iskola, közlekedés, vásárlás).

Mimetizálás.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Szívesen vesz-e részt a tanuló szerepjátékokban, bábozásban.

Hogyan viselkedik a társakkal való együttműködésben.

Felismeri-e a történések folyamát. Előre tudja-e azt vinni a játék folyamán.

Megérti-e, hogy mit szeretnének kifejezni a társai. Figyel-e ezekre a jelzésekre.

Társadalmi ismeretek

Cél

A feladattudat fejlesztése a családi és iskolai megbízatások, feladatok teljesítéséhez.

Konkrét élethelyzetekben magatartási minták elemzése, értékelése, a társas kapcsolatok kedvező alakítása érdekében.

A lakóhely értékei iránti érdeklődés felkeltése.

Követelmény Teljesítse a tanuló otthoni és iskolai megbízatásait, feladatait. Tudjon különbséget tenni konkrét esetekben jó és rossz cselekedetek között.
Tapasztalatai alapján nevezzen meg néhányat a családi kapcsolatok értékeiből.
Végezzen megfigyeléseket lakóhelyén.
Kérdések segítségével számoljon be tapasztalatairól.
Tudja, hogy Magyarországon a hivatalos nyelv a magyar.
Tudja, hogy Magyarország fővárosa Budapest, mely az ország legnagyobb települése.

Tartalom Az ember társas lény.
A család.
A lakóhely ismerete.
Országismeret.

Értékelés *Megfigyelési szempontok:*
Szívesen vállal-e a gyermek megbízatásokat. Teljesíti-e vállalásait.
Élethelyzetek elemzésekor felismeri-e a helyes és helytelen cselekedeteket.
Meg tudja-e indokolni a döntését.
Tud-e példákat sorolni a közösségekhez tartozás (pl. család, barátok stb.) jelentőségéről.
Be tud-e számolni környezetében végzett megfigyeléseiről.
Tudja-e, hogy melyik nagyváros Magyarország fővárosa.

Az ember társas lény

Cél Közösségi megbízatások, feladatok teljesítésével a feladattudat fejlesztése, az egymás iránti felelősség érzésének megtapasztalása.
A feladatok teljesítésében fontos szerepet játszó jó tulajdonságok megfigyelése, önismeret fejlesztése.

Követelmény Vállaljon a tanuló feladatokat, megbízatásokat családjában, iskolai közösségében.
Teljesítse vállalásait, fejezze be megkezdett feladatait.
Mondjon véleményt saját és mások feladatteljesítéséről. Indokolja is véleményét.

Tartalom Családi és iskolai közösségért vállalt feladatok, közösségi megbízatások.
A feladatok és megbízatások teljesítéséhez fontos jó tulajdonságok: pontosság, megbízhatóság, kitartás, kötelességtudat.
Rossz tulajdonságok: hanyagság, feledékenység, megbízhatatlanság, pontatlanság.

Értékelés *Megfigyelési szempontok:*
Van-e a gyermeknek rendszeres feladata, megbízatása.
Szívesen vállal-e megbízatásokat.
Teljesíti-e, amit elvállal.
Reálisak-e az értékelései.

A család

Cél A család szerepének megfigyeltetése az egyén és a társadalom életében.
A családtagok kapcsolatát befolyásoló érzelmek tudatosítása.
Élethelyzetek, modellek bemutatásával példaadás a jó családi légkörre, helyes életvitelre.

Követelmény Szerezzen a tanuló közvetlen vagy közvetett tapasztalatokat a családi szerepekről.
Értse meg a különböző korosztályok eltérő helyzetét, szerepükből adódóan feladataik másságát a családon belül. Tudjon példát mondani, szituációs játékokban változatokat bemutatni az egymás iránti szeretet, tisztelet, figyelem, tapintat stb. megnyilvánulási formáira.

Tartalom A család idős tagja; a gyermekek.
A család szerepe az ember életében.

A családtagok kapcsolatát meghatározó érzelmek és magatartási szabályok. Munkamegosztás a családban; a gyermek feladatai.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Szívesen mesél-e a tanuló családjáról.

Milyen érzelmek figyelhetők meg elbeszéléséből különböző családtagjaival kapcsolatban.

Mit tart fontos értéknek a család életében, a családtagok kapcsolatában.

A lakóhely ismerete

Cél

Célirányos megfigyelések, kutató-, gyűjtőmunka a lakóhely szépségeinek megismerésére.

Értékeinek védelme iránti felelősség tudatának felébresztése, gyakorlati környezetvédő tevékenység.

A szolgáltatásokkal kapcsolatos ismeretek körének bővítése.

Követelmény

Bővítse ismereteit a tanuló lakóhelye nevezetességeiről.

Figyeljen fel és mondja el társainak, ha a környezetében rongálást, környezetkárosítást tapasztal.

Beszélgék meg, hogy az milyen következményekkel jár, hogyan lehetett volna elkerülni, mit lehetne tenni kijavításáért.

Ismerje a rendőrök, mentők és tűzoltók szerepét a lakóhely életében. Tudja értesítésük helyes módját.

Tartalom

Egy-két lakóhelyi szolgáltatás megismerése.

A közterületek tisztán tartása, a lakosság védelmének, biztonságának szolgálata (rendőrök, tűzoltók, mentők).

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Meg tud-e nevezni a gyermek fontos épületeket, szép épületeket lakóhelyén.

Van-e véleménye arról, hogy a lakóhelyén élő emberek hogyan becsülik meg a település értékeit.

Mi a véleménye a rongálásokról.

Tud-e példákat mondani arra, hogy milyen esetekben kell értesíteni a mentőket, tűzoltókat, rendőröket. Tudja-e a telefonszámukat. Be tudja-e mutatni értesítésük helyes módját.

Országismeret

Cél

Magyarországról és az itt élő emberekről való tudás mélyítése.

Követelmény

Értse meg a tanuló, hogy az emberek különböző nagyságú településeken élnek, s ez meghatározza életmódjukat.

Tudja, hogy a legnagyobb városunk a főváros, Budapest.

Számoljon be a fővárossal kapcsolatos élményeiről vagy más településen tett látogatásáról.

Tartalom

Hivatalos nyelv – anyanyelv.

Fővárosunk, Budapest. A fővárosi állatkert.

Településtípusok Magyarországon: tanya, falu, város.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Tud-e a tanuló példát mondani arra, hogy milyen különbségek vannak a tanyán, a faluban és a városon élő emberek között.

Tudja-e, mire jók az ünnepek. Hogyan lehet azokat emlékezetesebbé tenni magunk és mások számára.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítményen túl:

Legyen képes vers- és prózamondás közben helyes köznyelvi kiejtésre.

Alkalmazza a bemutatkozás, köszönés, kérés, köszönetnyilvánítás megfelelő nyelvi formáit a szokás szintjén.

Törekedjen közösségi feladatok vállalására, azok teljesítésére.

Tudja a mondanivalóját szóban értelmesen megfogalmazni.

Tudjon adott témáról szóban 4-5 összefüggő mondatot alkotni tanítói segítséggel.

Tudja és alkalmazza az ábécét.

Ismerje fel egyszerű esetekben a szavak tövét.

Nevezze meg a mondat fajtáját konkrét, egyszerű esetekben.

Csoportosítsa a magánhangzókat és a mássalhangzókat.

Írja helyesen a személy- és állatneveket, a szókészlet szavaiban a szóvégi ó-t, ő-t, i-t.

Jelölje helyesen a begyakorolt szavakban a j hangot.

Legyen képes néhány szót leírni emlékezetből.

Legyen képes tartalmilag tisztázott és megértett szöveget – felkészülés után – folyamatosan felolvasni.

Tudjon segítséget kérni, tájékozódni a könyvtárban.

Magyar nyelv és irodalom 3. évfolyam

Cél	Az olvasás és írás eszközhasználatúvá fejlesztése. A hallás utáni információ-kiemelés gyakoroltatása. A szövegelemzés alapvető eljárásaiban való jártasság fejlesztése. Véleményalkotásra késztetés. Az olvasás iránti érdeklődés és pozitív érzelmi viszony erősítése. Az írástempó fokozása, az egyéni, rendezett íráskép kialakulásának segítése; az önállóság növelése.
Követelmény	A tanuló kövessen és értsen meg hosszabb közléseket, magyarázatokat. Összefüggő mondatokkal számoljon be élményeiről, olvasmányai tartalmáról, megfigyeléseiről. Legyen képes társaival való együttműködésben nyelvi kapcsolattartásra. Tudjon könyv nélkül 3-4 verset és 3-4 hosszabb prózai szövegrészt. Készítsen rövid elbeszélő fogalmazást személyes élményeiről, megfigyeléseiről vagy elképzelés alapján. Ismerje fel és csoportosítsa szófajuk szerint a szavakat a tanult szófajok körében. Szóelemzéskor nevezze meg a szó részeit (szótő, toldalék). A tanult helyesírási szabályokat idézze fel - szükség szerint – helyesírási problémáinak megoldásához. Használja a helyesírási szótárt, javítsa hibáit. Ne hibázzon a mondatkezdésben és mondatzárásban, a tulajdonnév nagy kezdőbetűjének írásában, az elválasztásban és a szóvégi -ó, -ő, -ú, -ű jelölésében. Jelölje hibátlanul a j hangot újabb 15 szóban. Olvasson folyamatosan, tartósan. Nevezze meg olvasmányai témáját, szereplőit és az események helyszínét. Értelmezze a szereplők cselekedeteit, keresse azok mozgatórugóit, következtessen. Felkészülés utáni felolvasása szöveghű és kifejező legyen. Vigyázzon a könyvekre, használja a tartalomjegyzéket. Írástempója tegye lehetővé a tanulási folyamatok zavartalan követését. Füzetei rendezettek legyenek, írása már egyéni vonásokat mutató, de jól olvasható legyen. Jelenítse meg olvasmányainak eseményeit, szereplőinek jellemzőit mozgással, dramatizálással.
Tartalom	Kommunikáció. Magyar nyelv. Írás-írás-használat. Olvasás-szövegértés. Dráma. Társadalmi ismeretek.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Képes-e a tanuló hosszabb beszéd-folyamatok, írásos közlések követésére, értelmük felfogására. Mennyire képes szó- és írásbeli közléseit értelmi szabályozás alá rendelni. Tudatosan használja-e anyanyelvéről szerzett ismereteit a szó- és írásbeli nyelvhasználatban. Növekedett-e alapkészségeinek köre, azok milyen fejlettségűek. Képes-e olvasmányjaiban - tanítója segítségével - mélyebb tartalmi rétegek, összefüggések felismerésére. Eszközszerint használja-e az írást, kiszolgálja-e az tanulási feladatait.

Kommunikáció

- Cél** A magyar nyelv sajátosságainak megfelelő hangsúly és hanglejtés elsajátíttatása. A mondat- és szövegfonetikai eszközök tartalmat kifejező szerepének megismertetése és gyakoroltatása. A szóbeli információk feldolgozásához és tárolásához szükséges képességek fejlesztése. A szövegalkotás képességének intenzív fejlesztése.
- Követelmény** Beszéljen a tanuló helyes hangsúllyal és a magyar nyelv sajátosságainak megfelelő hanglejtéssel.
Ismerje a nyomatókkal történő kiemelés lehetőségét, tudatosan keresse a megfelelő kifejezőmódot szövegmondáskor, felolvasáskor a tartalom közvetítéséhez.
Alkalmazza a szövegalkotás szabályait.
Olvasmányai tartalmát tudja lényegre szűkítve, illetve a vázlat alapján kibővítve elmondani.
- Tartalom** *Hangsúlygyakorlatok:*
Mondat- és szövegfonetikai eszközök alkalmazása felolvasás, szövegmondás során.
Kifejezőmódok megtapasztalása: versmondás, mesélés, dramatizálás; együttműködést igénylő feladathelyzetek megoldása.
Szóbeli közlésekből információk kiemelése.
Szóbeli és írásbeli szövegalkotás:
Az elbeszélő szövegek alkotásának szabályai; nyelvi megformáltságuk.
Élmények, valós és képzelt események megfogalmazása segítségével és önállóan; az önálló munkák korrekciója. Olvasmányok tartalmának szűkítő és bővítő elmondása vázlat, kulcsszavak felhasználásával.
Párbeszédes forma alkalmazása.
A helyszín változásainak követése.
- Értékelés** *Megfigyelési szempontok:*
A tanuló kiejtése, hanglejtése megfelel-e a magyar nyelv sajátosságainak.
Beszédben, szövegmondáskor, felolvasás közben megfelelő helyre teszi-e a nyomatókat.
Használja-e a mondat- és szövegfonetikai eszközöket beszéde, felolvasása, szövegmondása kifejezőbbé tételéhez.
Írásbeli szövegalkotása megfelel-e a tartalmi, terjedelmi, nyelvi és formai követelményeknek.
Olvasmányairól lényegretörően és folyamatosan be tud-e számolni.

Magyar nyelv

- Cél** A nyelvtani fogalomrendszer megalapozása a szófajok körében. A helyesírás biztonságának fokozása a szófajok megismeréséhez kapcsolódó helyesírási szabályszerűségek felismertetésével, folyamatos gyakoroltatással.
- Követelmény** Ismerje fel és nevezze meg a tanuló a szavak szófaját az ismert szófajok körében.
Formai elemzés alapján nevezze meg a szórészeket (pl. igekötő, szótó v. igekötő, személyrag stb.).
Helyesejtési és beszédhallgatási tapasztalatokra építve jelölje az időtartamot, szóelemzés segítségével a kiejtéstől eltérő hangkapcsolatokat.
Az előző évben megtanult, j hangot tartalmazó szavakhoz tanulja meg még 15 újabb szó helyes írásmódját.
Biztonsággal jelölje a mondatfajtákat.
Helyesírási szótár segítségével javítsa hibáit.
- Tartalom** *Nyelvtani ismeretek:*
A szavak jelentése (rokon értelmű, ellentétes jelentésű szavak, egyes és többes szám).

Szófaji ismeretek: az ige, főnév, melléknév, számnév fogalma, fajtái; igeidők, igei személyragok, igekötők; a melléknév és a számnév fokozása; a névelő; a személyes névmás.

Tulajdonnévből képzett melléknév.

A névutó.

A kérdő és a mutató névmás. Mutató névmások ragos alakjai. Névutós szerkezetek.

A nyelvtani ismeretek gyakorlása.

Helyesírás:

Készségfejlesztő gyakorlatok: tulajdonnevek (személynevek, földrajzi nevek, címek); ragos igei, főnévi, melléknévi, számnévi alakok; ó, -ő, -ú, -ű, a névszók tövében; fokozott melléknévi, számnévi alakok; igekötők jelölése, igekötős igék; -ít, -ul, -ül végű igék; kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok jelölése; ly a névszókban és igékben; -s végű melléknévek toldalékos alakjai.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Mennyire biztonságos a tanuló a nyelvtani fogalmak felismerésében, megnevezésében, a nyelvtani ismeretek alkalmazásában.

Milyen helyesírási automatizmusainak fejlődési üteme.

Képes-e hibátlanul másolni. Hány hibával oldja meg a tollbamondásra vagy emlékezetből írt feladatait.

Alkalmazza-e helyesírási problémáinak megoldásához a tanult szabályszerűségeket, eljárásokat.

Ellenőrzi-e önmagát. Javítja-e hibáit.

Javuló vagy romló tendencia jellemzi-e helyesírását.

Milyen gyakorlottságot mutat a helyesírási szótár használatában.

Írás - íráshasználat

Cél

Az írás - tanulást kiszolgáló - fejlesztése.

Az írástempó fokozása, az egyéni írás kialakulásának segítése.

Az írás helyességének fejlesztése.

Követelmény

A tanuló írása legyen tiszta, egyöntetű, jól olvasható, lendületes.

Tempója, technikai fejlettsége és a tevékenységben való kitartás szolgálja ki a tanulás szükségleteit.

A szöveget gazdaságosan, jól áttekinthetően rendezze el.

Másoljon hibátlanul.

Másoláskor és tollbamondáskor legyen képes egy gondolat átfogására a minta szövegéből.

Olvassa át és szükség szerint javítsa munkáját. Ez a tevékenység váljon szokásává.

Tartalom

Betűalakítások, kapcsolások az új vonalrendszerben.

Az írástempó fokozása szó- és szövegírással.

Szövegelrendezés, illusztráció készítése, vázlat- és jegyzetírás stb. különböző tanulási feladatokhoz kapcsolódva.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Milyen a tanuló füzetéinek, írásmunkáinak rendezettsége, írásának olvashatósága.

Tudja-e követni írástempójával annak torzulása és helyességének romlása nélkül a tanulás folyamatát.

Szokásává vált-e az önellenőrzés, észreveszi-e hibáit, javítja-e azokat.

Olvasás - szövegértés

Cél

Az olvasás tempójának fokozása.

Az olvasási technika fejlesztése az olvasás eszköz szintű használata érdekében. Az elsődleges megértés pontosságának fokozása.

A szövegek mélyebb tartalmi elemzésével a szövegértő képesség fejlesztése.

Követelmény	Néma olvasás útján fogja fel a tanuló egy-másfél oldal terjedelmű szöveg témáját, főbb gondolatait. Elemző műveletek segítségével ismerje fel - tanítói irányítás mellett - a művek mélyebb tartalmi rétegeit, belső összefüggéseit. Vizsgálja szerkezetüket. Fedezze fel a tanító irányításával a népköltészeti alkotások műfaji jellemzőit, keletkezésük sajátosságait. Készítse el olvasmányai vázlatát. Használja fel azt az olvasmányok tartalmának elmondásához. Mutasson be könyveket, gyermekfolyóiratokat jellemzőik alapján. Rendezzen el könyveket különböző szempontok szerint.
Tartalom	<i>Az olvasási képesség fejlesztése:</i> Néma olvasás útján megismert szövegek értelmezése, összefüggések keresése, lényegkiemelés, vázlatkészítés. <i>Az olvasástechnika fejlesztése:</i> gyorsolvasási gyakorlatok; felolvasás a mondatfonetikai eszközök alkalmazásával. <i>Műismeret:</i> Irodalomolvasás, szövegfeldolgozás: versek, mesék, mondák, elbeszélés-részletek, népköltészeti alkotások. Mélyebb tartalmi rétegekbe hatoló elemzéssel a művek lehetséges üzeneteinek keresése. Ismert szerzők és művek megfeleltetése. Elemi ismeretek írókról, költőkről, műveikről: Gárdonyi Géza, Petőfi Sándor, Arany János, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály. <i>Irodalmi ismeretek:</i> Népköltészeti műfajok, mesetípusok, jellemzők; a versek hangulata, ritmusa, szerkezeti jellemzők. <i>Könyvtár:</i> A könyvek jellemzői. Könyvek szerző és cím szerint betűrendben. A helyesírási szótár használata.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> A gyermek olvasási technikájának fejlettsége nem gátolja-e a megértést. Milyen a megértés szintje. Használja-e a szöveget a tanuló elemző feladatainak megoldásához. Tud-e szavakat, kifejezéseket értelmezni szövegkörnyezetben. Tud-e tájékozódni a szövegben. Képes-e onnan megfelelő információkat kiemelni. Felolvasása pontos és folyamatos-e. Alkalmazza-e a szövegfonetikai eszközöket a tartalom minél teljesebb kifejezéséhez. Olvas-e gyermekkönyvet. Befejezi-e megkezdett olvasmányait. Be tudja-e mutatni azokat társainak.

Dráma

Cél	A megjelenítés képességének és a látvány értelmezésének fejlesztésével a befogadó és a kifejező magatartás alakítása. A szövegmegértés fejlesztése a drámajátékok eszköztárának felhasználásával.
Követelmény	Vegyen részt a tanuló közösen feldolgozott történetek dramatizálásában, népszokásokhoz kapcsolódó játékokban. Elemezze a szereplők tulajdonságait, a helyzetek jellemzőit. Megfigyeléseit próbálja kifejezésre juttatni: jellemezze a szereplőket mozgással, mimikával, beszéddel, gesztusokkal, jelenítse meg a helyszíneket, eseménysorokat társakkal való együttműködésben.
Tartalom	Fantáziagyakorlatok. Koncentrációs gyakorlatok. Szereplők jellemzőinek és dialógusainak megjelenítése különféle megoldásokkal.

Bábok készítése, mozgatása.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Bele tudja-e magát képzelni a növendék a szerepekbe, körülményekbe.
Milyen megoldást választ személyek, helyzetek, helyszínek megjelenítéséhez.
Össze tudja-e hangolni saját tevékenységét társaiéval.
Felismeri-e társai megjelenítésében a szándékot.

Társadalmi ismeretek

Cél

A társadalmi környezethez való kötődés erősítése.
Az emberi kapcsolatok, a szellemi és tárgyi emlékek megbecsülésének és értéként való elfogadásának szükségletté alakítása.
Az időfogalom szemléleti alapozása.
A térbeli tájékozódás körének tágitása a szélesebben értelmezett társadalmi környezet irányába.

Követelmény

Vegyen részt a tanuló közösségi tevékenységekben.
Ismerje fel ezekben saját szerepének fontosságát, s azokat a tulajdonságokat, amelyek segítik vagy esetleg gátolják a tevékenység sikerét.
Legyen tisztában családi és rokoni kapcsolatokkal. Modellezzen családi szerepeket.
Érdeklődjön családjá történetének és saját életének régebbi eseményei iránt.
Értse meg a hagyomány szerepét a közösségek életében.
Beszélje el saját szavaival történelmi olvasmányai tartalmát. Ismerje fel a mondák és legendák valós és elképzelt elemeit.
Az eseményeket és a szereplőket helyezze el tanítója segítségével a történelmi időben.
Különböztesse meg a jelent, a múltat és a régmúltat. Keresse az események okait, következményeit.
Keressen hasonlóságokat és különbségeket olvasmányai és saját élete között.

Tartalom

Az ember társas lény.
A család.
A lakóhely ismerete.
Országismeret.
Mondák, legendák, történetek nevezetes eseményekről, híres személyiségekről.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Képes-e társaival való együttműködésre.
Igényli-e a közösségi programokat.
Felismeri-e családi és baráti kapcsolatok értékeit.
Be tudja-e mutatni néhány mondattal lakóhelye jellemzőit, értékeit, érdekességeit.
Meg tudja-e különböztetni a való és a kitalált részleteket olvasmányjaiban.
Érdeklődik-e a régebben élt emberek életmódja, munkakultúrája, szokásai, hagyományai iránt.
Tudja-e követni események időrendjét saját és mások életével kapcsolatban.

Az ember társas lény

Cél

A közösségi tevékenységekben való aktív és tudatos részvétellel az együttműködéshez szükséges képességek, készségek és erkölcsi tulajdonságok fejlesztése.
Különböző közösségi szerepek tanulása, az ezekkel kapcsolatos élethelyzetek megtapasztalása.
Tapasztalatszerzés a hagyományok szerepéről a közösség összetartásában.

Követelmény

Vegyen részt a növendék közös tevékenység tervezésében, szervezésében, végrehajtásában.
Figyelje a tevékenység folyamatát, mondjon véleményt az eredményről. Keressen összefüggést az eredmény és a tevékenység egyes szakaszainak jellemzői között (pl. tervezés és eredmény, szervezés és eredmény stb.).

Tartalom	Közös iskolai programok tervezése, szervezése, lebonyolítása, értékelése. Hagyományteremtés az osztályban. Élethelyzetek megfigyelése és elemzése erkölcsi tulajdonságok értelmezéséhez: igazmondás, segítőkészség, szerénység, beismerés, megbánás, önuralom, mértéktartás.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Mennyire együttműködő a gyermek a közösségi tevékenységekben. Van-e ellenvéleménye, azt hogyan juttatja kifejezésre. Milyen a csoportban, a kisebbségben maradók helyzete. Hogyan viseli a tanuló a kisebbségi ill. a többségi helyzetet. Nyitott-e a hagyományteremtés, -ápolás iránt.
	<u>A család</u>
Cél	Pozitív szerepmoделlek alakítása családi szerepek tartalmának tudatos figyelésével, elemzésével. A család történetének felkutatása, hagyományainak ápolása, érdeklődés és igény felkeltése iránta. Az időfogalom fejlesztése a gyermek személyéhez, közeli hozzátartozóihoz kötődő emléke, tárgyak, szokások, hagyományok gyűjtésével, rendezésével.
Követelmény	Soroljon fel szülői, nagyszülői és gyermek szerepekhez kapcsolódó feladatokat a családi életből. Meséljen mások számára is közölhető és érdekes történeteket saját családjáról, önmagáról. Gyűjtsön emlékeket régen élt családtagjairól, rendezze azokat időrendbe. Rajzoljon családfát közeli hozzátartozóiról. Mutassa be saját élettörténete fontosabb eseményeit. Tudjon egyszerű módot arra, hogyan tarthatja számon a családi ünnepeket.
Tartalom	Családi szerepek megfigyelése: a szülők és a gyermekek kapcsolata; testvérek a családban. Érdekes események, történetek a családban, a gyermek saját életében; családi szokások, hagyományok. Távolabbi rokonok. Családi ünnepek: házasságkötés, névadó.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Érdekl-e régen élt családtagjai (kik voltak, mivel foglalkoztak, hogyan és hol éltek stb.). Mennyit tud róluk. Tudja-e, hogy miféle tárgyak, emlékek őrzik a család múltját, miért fontosak ezek. Hogyan lehet megbecsülni a régi időkből megmaradt tárgyi és szellemi értékeket. Tud-e eseményeket, tárgyakat, személyeket koruk szerinti időrendbe elrendezni. Saját életében meg tudja-e különböztetni az időben előbb történeteket a későbbiektől. Ismer-e családi hagyományokat, tudja-e, hogy azoknak mi a szerepe a család életében.
	<u>A lakóhely ismerete</u>
Cél	Többrétegű kép alakítása a település főbb jellemzőiről (épített és természeti környezet, fontosabb intézmények, szolgáltatások). Kutatási módszerek tanítása a lakóhely múltbeli és jelenkori (természeti, társadalmi és technikai) értékeinek megismeréséhez és ezáltal az értékfelismerés képességének és az értékvédő magatartás készségeinek fejlesztése.
Követelmény	Alkalmazza a növendék a tanult megismerési módszereket lakóhelyével kapcsolatos megfigyelési, gyűjtő, kutató feladatainak teljesítése közben. Tapasztalatairól készítsen feljegyzéseket. Rendszerezze ezeket és a gyűjtött anyagot különféle szempontok szerint. Lakóhelyével kapcsolatban készüljön fel beszámolóra, ismertetésre. Használja fel ehhez feljegyzéseit, gyűjtéseit.

	Bővítse ismereteit az alapvető lakossági szolgáltatásokról és azok ésszerű, takarékos használatáról.
Tartalom	A lakóhely települési jellemzői; szolgáltatások. A helyi közlekedés. Érdekességek, nevezetességek a lakóhely történetéből; A táj jellegzetes növénye, állata, természeti szépsége; a természeti környezet védelme. Egészségügy, kultúra, víz, gáz, villany.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Be tudja-e mutatni a tanuló szóban lakóhelye főbb jellemzői. Tud-e eligazítást adni lakóhelyét nem ismerő személyeknek (pl. útbaigazítás, főépületek, szolgáltatások rövid jellemzése). Érdeklődést mutat-e lakóhelye múltja és jelene iránt. Van-e véleménye arról, miként lehetne szebbé tenni környezetét, megóvni a lakóhely értékeit. Alakul-e környezetvédő beállítódása.
	<u>Országismeret</u>
Cél	Az országismeret bővítése a megyék és a főváros körében.
Követelmény	Tájékozódjon a tanuló Magyarország közigazgatási térképén. Sorolja fel a térkép segítségével a megyéket, mutassa meg székhelyüket. Ismerje fel és nevezze meg a képről, leírás alapján vagy a valóságban a főváros néhány nevezetes építményét, közismert műalkotásait.
Tartalom	Magyarország közigazgatási egységei. Nagyvárosok. Budapest nevezetességei: Citadella, Erzsébet híd, Lánchíd, Millenniumi emlékmű, Szépművészeti Múzeum. Magyarország hivatalos nyelve.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Mennyire elégséges és biztonságos a tanuló országismerete. Használja-e a térképet, milyen gyakorlottsági szintet mutat a térképhasználatban. Tudja-e, hogy saját lakóhelye melyik megyéhez tartozik, annak melyik város a székhelye. Tud-e különbségeket sorolni Budapest és más nagyvárosok között.
	<u>Mondák, legendák, történetek nevezetes eseményekről, híres személyiségekről</u>
Cél	Ismerkedés a magyarság történetének néhány nevezetes eseményével, személyiségével, szöveges és képi információk felhasználásával. Szövegértelmezés elemzés, példaértékű tettek, motívumok, jellemvonások, életmód stb. megfigyelésére, összefüggések felismerésére, következtetésekhez való eljutáshoz, véleményalkotáshoz.
Követelmény	Számoljon be a tanuló olvasmányai tartalmáról. Szövegalkotása fontos információkra szorítkozzon, kövesse az események időrendjét. Beszámolójához használja a történelmi térképet. Keresse meg rajta az események színhelyét tanítója segítségével.
Tartalom	Mondák, legendák, történetek a magyarság történetéből személyekről, eseményekről a XVI. századig: Rege a csodaszarvasról; Attila; a vérszerződés; a honfoglaló magyarok; Szent István; Lehel kürtje; Búvár Kund; Szent László; a tatárjárás; Hunyadi János; Hunyadi Mátyás; Dózsa György; mohácsi vész; küzdelem a törökkel.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Össze tudja-e foglalni a diák olvasmányai lényegét. Időrendben mondja-e el az eseményeket.

Képes-e összefüggések felismerésére, következtetések levonására.

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1-2. évfolyam végére előírt minimális teljesítményen túl:

Használjon a kommunikációs helyzetnek megfelelő hanglejtést.

Tudja az olvasmányok tartalmát összefogni néhány értelmes mondattal.

Tudjon adott témáról 5-6 értelmes, összefüggő mondatot írni tanítói segítséggel olvasható formában.

Alkalmazza magán- és mássalhangzók csoportosítását.

Ismerje fel a szavak tövét.

Tudja elválasztani a szavakat.

Ismerje fel a tanult szófajokat (megnevezés) jelentés alapján. Tudjon szavakat csoportosítani a tanult szófajok körében.

Ismerje fel a többes szám jelét.

Ismerje és használja a gyakran használt tulajdonnevek nagy kezdőbetűjét.

Készség szinten alkalmazza az időtartam jelölését a szóvégi ó, ő, i, ú, ü eseteiben.

Tudja helyesen leírni a kiejtés elvét követő szavakat.

Legyen képes mondatok tollbamondás utáni írására a tanult helyesírási normák betartásával.

Olvasson egy oldal terjedelmű, az életkornak megfelelő szöveget némán.

Tudjon különböző műfajú szövegeknek címet adni.

Ismerjen 5-7 játékot dallal vagy mondókával.

Ismerje és tartsa be a könyvtár szabályait.

Tudjon tanítói segítséggel beszámolni a lakóhely jellemzőiről.

Nevezze meg Magyarországot hivatalos nyelvét.

Magyar nyelv és irodalom 4. évfolyam

Cél	Az aktív szókincs gyarapítása. Önálló gondolatok, mindennapi élmények, olvasmánytartalmak összefüggő, jól követhető, értelmes szóbeli kifejtésének gyakoroltatása. A megbeszélésben, vitában való részvétel magatartási szabályainak gyakoroltatása, a kiválás képességének megerősítése. Az olvasmányokban megjelenített élethelyzetek, érzelmek, emberi kapcsolatok felismerésének fejlesztése. A szövegek logikai egységeinek felfedezésében jártassági szint elérése. Az olvasás eszközhasználatúvá fejlesztése az önálló tanuláshoz. Az olvasás szokássá alakítása. A szövegalkotás képességének kiterjesztése többféle szövegformára, típusra (pl. leírás, jellemzés, levél). Az elsajátított anyanyelvi ismeretek rendszerbe foglalása, a helyesírás biztonságának növelése. A megismert nyelvi eszközök, nyelvhelyességi és helyesírási szabályok alkalmazására késztetés az írott és a szóbeli nyelvhasználatban. Az írásos feladatmegoldások rendezettségének, helyességének folyamatos ellenőrzése.
Követelmény	Vegyen részt a tanuló kötetlen beszélgetésekben. E tevékenysége közben figyeljen beszélgetőtársaira. A szituációnak megfelelően szabályozza hangerejét és a testközelséget. Gondolatait értelmesen, folyamatosan közölje. Tudjon könyv nélkül 4-5 verset és prózai szövegrészt. Nevezzen meg magyar írókat, költőket és alkotásaikat. Írásbeli fogalmazványjaiban alkalmazza a tanult - tartalmi és formai - fogalmazási ismereteket. Nagy biztonsággal nevezze meg a szavak szófaját a megismert szófajok körében. Szerezzen jártasságot a mondattani elemzésekben. Írás közben ne hibázzon az igeidők, a fokozott melléknévi és számnévi alakok jelölésében és a keltezés egyszerű alakjainak írásában. Készség szinten alkalmazza az igekötős igék helyesírási szabályai közül az igekötő közvetlenül az ige előtt ill. közvetlenül az ige után áll esetekre vonatkozókat. 30-40 szóban pontosan tudja jelölni a j hangot. Felkészülés utáni felolvasása legyen pontos, a szöveg tartalmát értelmezve közvetítő. Néma olvasás útján értse meg a szövegek tartalmát. Fedezze fel tanítói kérdések segítségével azok belső összefüggéseit, emeljen ki a szövegből lényeges információkat. Vegyen részt dramatizálásban, bábos megjelenítésben. E tevékenységekben törekedjék beszédének és mozgásának összehangolására. Tudjon tájékozódni a könyvtárban. Igazodjon el a könyvek belső szerkezetében. Olvasson el egy ifjúsági regényt.
Tartalom	Kommunikáció. Magyar nyelv. Olvasás-szövegértés. Dráma.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> A különböző nyelvi tevékenységekben való részvétel motiváltsága. A kommunikáció elemi szabályainak ismerete, alkalmazása. A szó- és írásbeli nyelvhasználat tudatossága és helyessége.

Az anyanyelvi ismeretek rendszerbe szerveződése, pontossága, gyakorlati alkalmazásuk szintje.

Az olvasás eszközi használata.

Az önálló tanulás képességének fejlettsége.

Tájékozottság a gyermek- és ifjúsági irodalomban.

A könyvtár használatában való gyakorlottság.

Kommunikáció

Cél	A szóbeli kifejezés tudatosságának fejlesztése (pl. meghatározott szókinccs használata, nyelvi megformáltság stb.). A tömörítés és bővítés műveleteinek gyakorlása szóbeli szövegalkotásban. Széleskörű lehetőségek teremtése a különféle szövegtípusokban való kifejezőmódok megtapasztalásához. A páros és csoportos kommunikációs helyzetekben a társra való figyelés és a kivárási képességének fejlesztése.
Követelmény	Legyen képes a tanuló szövegek tartalmát lényegre szűkítve, szükség szerint részletezően is elmondani. Pontosan kövesse a szöveg logikai rendjét, használja kulcsszavait. Írásbeli fogalmazványaiiban alkalmazza a szövegtípusok és formák megismert jellemzőit. Kb. egy, másfél oldal terjedelemben foglalja össze a címről szóló gondolatait. Figyeljen beszélgetőtársaira, várja ki, amíg befejezik mondanivalójukat.
Tartalom	Helyes hanglejtés, hangsúly, értelmi szünettartás. Összefüggő, értelmes, folyamatos szóbeli szövegalkotás; meghatározott szókinccs felhasználásával is. Részvétel kötetlen beszélgetésben: hangerő és térszabályozás gyakorlása. Írásbeli szövegalkotás különféle szövegtípusokban és formákban: leírás, jellemzés, levél, üdvözlés. Az önálló munkák elemzése, javítása. Tudósítás, hír, hirdetés, riport.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Az aktív szókinccs terjedelme, a szóhasználat pontossága. A szövegtömörítés és bővítés műveleteinek alkalmazási szintje. Érezhető-e a tanuló fogalmazásaiban a tématarás, a gondolatmenet logikus építése, a rész és egész helyes viszonya, a nyelvi megformáltság igényességére való törekvés. Képes-e azokat maga is alkalmazni. A beszélgetésekben való részvétel nyelvi és magatartási jellemzői.

Magyar nyelv

Cél	Az anyanyelvi ismeretek elmélyítése, rendszerbe szervezése. A helyesírás biztonságának és tudatosságának fokozása. A helyesírási készség automatizmusainak megerősítése, bővítése.
Követelmény	Rendelkezzen a tanuló biztos tudással az alapszófajok körében. Ismerje fel, nevezze meg és mondjon példákat is a tanult anyanyelvi fogalmakra. Alkalmazza a tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályokat. Tanulja meg újabb 15-20 j hangot tartalmazó szó pontos írásmódját. A szokás szintjén ellenőrizze helyesírását és javítsa hibáit.
Tartalom	<i>Az ige, főnév, melléknév, személyes névmás fogalmának mélyítése.</i> <i>A toldalék és a szó jelentésének összefüggései.</i> Ígemódok, igenevek. Képző, rag, jel; szóképzés. <i>Az egyszerű mondat szerkezeti vizsgálata.</i> A tő- és a bővített mondat; Az állítmány, az alany és bővítmények.

Feltételes módú igék; főnévi és melléknévi igenevek; képzett igei és névszói alakok. Nyelvtani ismeretek gyakorlása.

Helyesírás:

Igeidők, igekötős igék, kifejezést kifejező igealakok; földrajzi nevek, intézménynevek; számnév írása betűvel, keltezés írása; ragos névszói alakok; ly és j jelölése.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

Rendszerbe szerveződtek-e a tanuló anyanyelvi ismeretei.

Biztosak-e a szófaji ismeretei.

A helyesírási szabályok mekkora körére terjed a készség szintű alkalmazás.

Következetesség jellemzi-e a szabályalkalmazást (helyesírás, nyelvhelyesség).

Vannak-e tipikus nyelvi, helyesírási hibái. Képes-e a hibák felismerésére, javítására.

Olvasás-szövegértés

Cél

A néma és a hangos olvasás készségének megerősítése.

A tankönyvből való tanulás alapvető képességeinek fejlesztése műveleteinek intenzív gyakorlásával.

Az irodalmi műelemzésben való jártasság és önállóság fejlesztése.

A nagyobb lélegzetű művek olvasása iránti igény felkeltése, gyakorlása.

Követelmény

Legyen képes az olvasás útján történő ismeretszerzésre, tények, adatok kiemelésére.

Tájékozódjon gyorsan és biztosan a szövegben.

Végezzen elemző műveleteket a tanító segítségével és önállóan is. Fedezze fel irodalmi alkotásokban a tartalom és a nyelvi megformáltság kapcsolatát.

Olvasson tankönyvén kívül más könyveket is.

Folytasson kutató-, gyűjtőmunkát adott témában az iskola könyvtárában.

Tartalom

Az olvasási képesség fejlesztése:

A szövegben való gyors tájékozódás.

Információk, tények, adatok kiemelése, csoportosítása. Vázlatkészítés.

Kifejező, értelmező felolvasás. Értelmi szünettartás.

Felolvasáskor kapcsolattartás a hallgatósággal.

Műismeret:

Mesék, versek, történetek, népköltészeti alkotások, ismerettartalmú szövegek, publicisztikai írások olvasása, elemzése.

Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön vagy Erich Kastner: A két Lotti c. regénye feldolgozása.

Elemi ismeretek írókról, költőkről, műveikről: Fekete István, Weöres Sándor, Nagy László, Jókai Mór.

Irodalmi ismeretek:

Az olvasmányok témája, tartalma, műfaja, szerkezeti jellemzői. Nyelvi eszközök: hasonlat, ismétlés, fokozás.

A szereplők tetteinek, azok motívumainak értékelése, a szereplők közötti kapcsolatok vizsgálata.

Olvasmánynapló, olvasási feljegyzések készítése.

Könyvtár:

A könyvtár mint ismeretforrás: a könyv, folyóirat, újság, video, számítógép információhordozó szerepe, használatuk az ismeretszerzésben.

Jegyzetkészítés.

Értékelés

Megfigyelési szempontok:

A néma és a hangos olvasás fejlettsége, a szövegértés szintje.

A tankönyvből való tanulás műveleteiben való jártasság.

Az elemző műveletekben való önállóság és gyakorlottság.

Képes-e a tanuló nagyobb terjedelmű irodalmi alkotások cselekményének követésére, vázlatírásra.

Képes-e véleményét megfogalmazni szereplőkről, eseményekről, okokról és következményekről.

Felismeri-e a nyelvi eszközök szerepét a tartalom kifejezésében.

Dráma	
Cél	Az igényesebb megjelenítés megvalósításának segítése. Fantázia és kreativitás fejlesztése.
Követelmény	Készítsen bábokat a tanuló események megjelenítéséhez. Szerezzen tapasztalatokat a bábok mozgatásában, a térkitöltésben, a mozgás tartalmat közvetítő, kifejező szerepének érvényesítésében. Törekedjen a beszéd és a mozgás összhangjának megteremtésére. Elemezze a megjelenítés folyamatát, fedezze fel annak belső tagoltságát.
Tartalom	Bábok, maszkok készítése. Mesék, történetek dramatizálása, bábos, maszkos megjelenítése. A beszéd és a bábmozgatás összehangolása. A tér kitöltése, a beszéd és a mozgás összehangolása dramatizáláskor. Improvizáció tárgyakkal. Megjelenítések elemzése. Ünnepi irodalmi műsor összeállítása, előadása.
Értékelés	<i>Megfigyelési szempontok:</i> Mennyire kifejező a tanuló mozgása (bábmozgása). Hogyan használja ki a teret. Milyen az ötletessége az improvizációban, a megjelenítés megtervezésében, kivitelezésében. Felfedezi-e a megjelenítés folyamatának történéseit, tartalmi egységeit.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1-2-3. évfolyam végére előírt minimális teljesítményen túl:

Értse meg az írásbeli közléseket, utasításokat.

Tudjon adott témáról 6-8 értelmes mondatot írni olvasható formában a minimális teljesítményben jelölt helyesírási és íráshasználati normák megtartásával.

Ismerje a környezetükben lévő intézménynevek helyesírását.

Tudja és alkalmazza a keltezés egyszerű alakjának helyesírását.

Tudja helyesen leírni az összetett szavakat begyakorolt szavak esetében.

Legyen képes szövegírásra betűtévesztés, betűcsere, betűkihagyás nélkül a tanult helyesírási normák megtartásával.

Legyen képes egy oldal terjedelmű, tartalmilag tisztázott és megértett szöveg felkészülés utáni folyamatos felolvasására. Tudja a kiejtéstől eltérően írt szavakat helyesen olvasni.

Tudjon vázlatot készíteni tanítói segítséggel.

Olvasson némán 1-1,5 oldal terjedelmű, az életkornak megfelelő szöveget.

Legyen képes tartalmat elmondani vázlat alapján.

Tudja a tanult mondák és történelmi cselekmények tartalmát elmondani.

Tudjon rövid meséket önállóan elmondani.

Tudja használni a tartalomjegyzéket.

Ismerjen 10 játékot.

Magyar nyelv és irodalom 5–8. évfolyam

- Cél** Az anyanyelvi kultúra és a korszerű nyelvészeti ismeretek olyan szintű megalapozása, amely elősegíti és megalapozza a tanulók társas - társadalmi együttműködéséhez szükséges nyelvi képességek, a kulturált nyelvi magatartás elsajátítását, a kommunikációs helyzetekben való sikeres részvételt.
Tudatos nyelvszemlélet kialakítása a nyelv életéhez, a nyelvi rendszerhez tartozó grammatikai, szövegtani, stilisztikai, általános nyelvészeti ismeretek elsajátításával.
A szövegértés, az értelmes, kifejező beszéd és szövegalkotás képességének kialakítása, fejlesztése az életkornak, a képzés szintjének megfelelően.
A képzelet, az önkifejezési képesség fejlesztésével, az egyéni stílus bátorításával az önbizalom erősítése.
A tanulási képességek fejlesztése, az alpműveltség megszerzéséhez szükséges ismeretfeldolgozás kulturális technikáinak elsajátítása, gyakorlatban való alkalmazásukra való képesség fejlesztése.
Az anyanyelv tudatos ismerete alapozza meg és segítse elő más nyelvek elsajátításának a képességét is.
Fejlessze a tanuló önálló, logikus, egyre tágabb összefüggésekben való gondolkodását, kreativitását
A tanulóknak alakuljon ki az önmegfigyelő, önértékelő képesség, a nyelvi igényesség.
- Követelmény** Legyen képes az elsajátított nyelvtani anyag alkalmazásával a szabatos, helyes önkifejezésre, önálló írásbeli és szóbeli szövegalkotásra. Tudjon részt venni a mindennapi és az iskolai kommunikációban. Legyen képes önmagát kifejezni, mások üzeneteit megérteni. Ismerje fel nyelvi hibáit, ezeket legyen képes önállóan is javítani.
Ismerje meg és alkalmazza az alpműveltséghez szükséges ismeretfeldolgozás kulturális technikáit.
Legyen birtokában az alapvető nyelvészeti ismereteknek, ezeket gyakorlatban és elméletben is tudja szakszerűen használni, illetve megnevezni.
Legyen tisztában az anyanyelvi képességek, illetve azok fejlesztésének fontosságával, tegyen meg mindent saját fejlődése érdekében.
- Tartalom** Kommunikáció.
Szövegértés és szövegalkotás.
Véleményalkotás és értékelés.
Nyelvismeret. Nyelvtani ismeretek (grammatikai, alapvető szövegtani, stilisztikai, retorikai, általános nyelvészeti ismeretek).
- Értékelés** A tanulók szóbeli és írásbeli munkáinak állandó értékelése, javítása. Dolgozatok, felmérőlapok, tollbamondások íratása.
Önértékelés, társak értékelése.
- Feltételek** Tankönyv, munkafüzet, A magyar helyesírás szabályai; a könyvtár által biztosítva: Helyesírási tanácsadó szótár, Idegen szavak és kifejezések szótára, Magyar szinonimaszótár, szólás- és közmondásgyűjtemény. Helyesírási oktatóprogram. Feladatbankok, feladatgyűjtemények.
- Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:
Feleljenek meg a tanulók életkori sajátosságainak. Mind tartalmukban, mind nyelvezetükben érvényesüljön a fokozatosság elve.
Egyaránt segítsék a közös és az önálló ismeretszerzést: könnyítsék meg a tanulók tájékozódását a könyvben, a szövegekben kiemelések, széljegyzetek, egyéb nyomdatechnikai megoldások segítségével; a rendszerezést könnyítsék meg

táblázatok, ábrák, az önellenőrzést kérdések, feladatok; a fogalmak, összefüggések megértéséhez, felismeréséhez, gyakorlásához tartalmazzanak megfelelő példaanyagot, ezek tartalma, tematikája legyen gyermekközeli, ill. a mindennapi életből és a szépirodalomból vett szövegekkel, szövegtípusokkal is operáljon. Tartalmazzanak figyelmet és érdeklődést felkeltő – fenntartó érdekességeket, illusztrációkat.

A feladatok, gyakorlatok nyújtsanak lehetőséget a differenciált foglalkoztatáshoz.

Magyar nyelv és kommunikáció 5. évfolyam

Cél	Az alsó tagozaton tanult anyanyelvi ismeretek rendszerezése, a szakkifejezések és tartalmuk elmélyítése, azok biztos használatának kialakítása. Az anyanyelvi ismeretek bővítése, a tanultak alkalmazása szóban, írásban, a mindennapi kommunikációs szituációkban. A köznap kommunikációban való biztonságos eligazodás, sikeres, kreatív együttműködés a beszédpartnerrel. A kapcsolatfelvétel és -tartás formáinak, kialakult szabályainak gyakorlatok során történő elsajátítása. A szövegértés és szövegalkotás fejlesztése.
Követelmény	A tanuló beszéde legyen a köznyelvi normának megfelelő mind kiejtésben, mind szóhasználatban. Ismerje a kapcsolatfelvételhez szükséges nyelvi és nem nyelvi eszközök főbb jellemzőit. Ezeket tudja a helyzetnek megfelelően alkalmazni. Legyen képes az életkorának megfelelő szövegeket értelmesen, kifejezően, jó tempóban elolvasni, felolvasni. Az olvasott szövegeket értse meg, legyen képes azok tartalmát szóban, igényes nyelvi megformálásban elmondani. Tudjon a tanult műfajokban írásműveket szerkeszteni az elbeszélés, a leírás, a jellemzés, a levél körében. Tudja felhasználni a párbeszédés közlésformát. Ismerje a magyar hangrendszer jellemzőit. Ismerje a hangok képzésére, ejtésére vonatkozó alapvető szabályokat. Tudja megnevezni és a gyakorlatban is felismerni a legáltalánosabb hangtörvényeket. Törekedjen a tiszta hangképzésre, a helyes intonációra, a kifejező, érthető beszédre. Ismerje a szavak szerkezetét, ismerje föl és nevezze meg a szóelemeket. Ismerje a helyesírási alapelveket, tudatosan, átgondoltan alkalmazza minden írásbeli munkájában a tanult alapvető helyesírási szabályokat. Legyen képes saját munkáinak helyesírását ellenőrizni és javítani a megismert helyesírási segédkönyvek használatával.
Tartalom	A nyelv és a beszéd. Kommunikáció és beszédművelés. Szövegértés és szövegalkotás. A hangok rendszere. Az írás, helyesírás. A szavak, a szókincs.
Értékelés	Közvetlen tanári megfigyelés. Önértékelés. Osztálytárs értékelése indoklással. Szóbeli és írásbeli beszámolók, feladatlapok, helyesírási és nyelvtani feladatok értékelése, osztályozása. Ellenőrző feladatlapok.
Feltételek:	Tankönyv; munkafüzet; A magyar helyesírás szabályai; Helyesírási tanácsadó szótár; multimédiás helyesírás oktatóprogram; nyelvtani elemzési, helyesírási, kommunikációs feladatbank, feladatgyűjtemény. Könyvtár- és számítógépterem-használat.

A nyelv és a beszéd

Cél	Ismerjék meg a magyar nyelv helyét a világban. A beszéd és a nyelv közötti különbség, illetve összefüggés bemutatása. A nyelvi szintek, egymásra épülésük,

jellemzőik megismertetése. Az eddigi ismeretek rendszerezése, a nyelvtani fogalmak pontosítása, ismétlése, bővítése, rendszerező áttekintése.

Követelmény A tanuló eddigi ismereteit legyen képes rendszerezni, az esetleges hiányait pótolni. Tudja megfelelően használni a tanult nyelvtani fogalmakat, szakkifejezéseket. Tudja példák segítségével a nyelv és a beszéd fogalmát elkülöníteni.

Tartalom

A nyelvi szintek

A magyar nyelv általános jellemzői.

A nyelvi szintek egymásra épülése, a szintek jellemzői.

A magyar nyelv általános jellemzőiről; a szövegről, a mondatokról, a szavakról, a szóelemekről, a hangokról tanultak rendszerezése.

A helyes kiejtés, kifejező olvasás.

A magyar nyelv helye a világban

A magyar nyelv helye a világban.

A magyar nyelvet beszélők köre.

A beszéd és a nyelv fogalma.

Értékelés

A tanulók szóbeli és írásbeli megnyilatkozásainak folyamatos értékelése.

Gyakorlatok, feladatsorok végzése.

Ellenőrző feladatlap - a tanulók ismereteinek felmérése, a tudásszint megállapítása.

Kommunikáció és beszédművelés

(A témában meghatározottakat a témán kívül is gyakorolni kell. A tananyag egyéb témáiban is folyamatos a kommunikációs képességek fokozatos fejlesztése, a gyakorlás.)

Cél

A kommunikáció (mint folyamat) megismertetése. Az alaptényezőknél és funkcióknál konkrét példákon történő bemutatása. Az általános jelek (természetes és mesterséges) mellett a nyelvnek, mint jelek rendszerének a bemutatása.

Váljék képessé a különböző helyzeteknek megfelelő köszönési, üdvözlési, megszólítási formák alkalmazására.

A nyelv zenei eszközeinek felismerése, használata.

A beszédképesség, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség fejlesztése, a tanultak alkalmazása különböző helyzetekben, műfajokban.

Követelmény

Legyenek alapvető ismeretei a jelekről. Ismerje fel és nevezze meg a jelek eredet szerinti legfőbb típusait. Tudja felsorolni a nyelvi és nem nyelvi jelek legáltalánosabb jellemzőit. Ismerje fel szerepüket a kommunikációs folyamatban.

Ismerje fel és nevezze meg a kommunikációs tényezőket, alkalmazza tudatosan különféle közlési helyzetekben a gyakorlati szövegalkotásban.

Minden esetben tudja használni a helyzetnek megfelelő köszönési és megszólítási formákat, az azokhoz kapcsolódó illemszabályokat.

Legyen képes kapcsolatot teremteni és fenntartani bármelyik korosztállyal.

Tudja érzelmeit, viszonyulásait nyelvi és nem nyelvi eszközökkel is kifejezni.

Törekedjen élményeit, olvasmányait értelmesen, néhány összefüggő mondatban elmondani, leírni.

Ügyeljen a helyes artikulációra, a megfelelő hangerőre és tempóra. Beszéde alkalmazkodjon a kiejtés fő szabályaihoz és a beszédhelyzethez.

Tartalom

A jelek és használatuk

A jel fogalma, összetevői.

A jelek típusai eredetük szerint (természetes, mesterséges).

A nyelvi és nem nyelvi jelek jellemzői, különbségei.

A kommunikációs folyamat tényezői

A kommunikáció fogalma, meghatározása.

A kommunikációs folyamat tényezői.

A kommunikáció célja, funkciói.

A kapcsolatteremtés formái

A köszönés, megszólítás típusai, szabályai, szerepe a mindennapi kommunikációban; gyakorlásuk.

A bemutatkozás, bemutatás szabályai; különböző helyzetekben történő gyakorlása.

Értékelés

Közvetlen tanári megfigyelés, szóbeli értékelés, segítség minden megnyilatkozásra kiterjedően.

Önértékelés. Osztálytársak értékelése.

Szóbeli megnyilatkozások, szóbeli és írásbeli beszámolók, gyakorlatok, szövegszerkesztési feladatok értékelése.

Szövegértés és szövegalkotás

Cél

A tanuló ismerje meg az élőszóbeli és írásbeli fogalmazás legalapvetőbb szabályait. Válgjon képessé a tanult műfajokban önállóan fogalmazás készítésére. Szerezzen gyakorlottságot a szövegelemzés néhány alapvető módszerében: a téma megállapítása, a lényeg kiemelése, az ok-okozati kapcsolatok keresése.

Fokozatosan alakuljon ki az önkontroll és a szövegjavítás képessége.

Követelmény

Ismerje a vázlatírás különféle módjait. Tudjon adott, illetve előzetesen az általa alkotandó szöveghez többféle módon vázlatot írni.

Legyen képes szóban és írásban többféle műfajban (elbeszélés, leírás, elbeszélés leírással, jellemzés, levél) adott témában saját élmény vagy olvasmány alapján szöveget alkotni; szövegalkotásához anyagot gyűjteni, az anyagot elrendezni.

Tudjon levelet és meghívót készíteni, ismerje ezen műfajok formai és tartalmi szabályait.

Ellenőrizze, ha szükséges, javítsa a tanult műfajban készített írásbeli és szóbeli szövegeit.

Önellenzéséhez tudja használni a tanár által javasolt vagy önállóan kiválasztott segédanyagot.

Legyen képes a kortársi beszélgetésekben, vitákban hozzászólni, érvelni.

Tartalom

A szövegszerkesztés menete

A szövegszerkesztés menete:

- témakijelölés,
- a szövegalkotás céljának meghatározása,
- a szöveg közlési körülményeinek feltárása,
- anyaggyűjtés,
- az anyag elrendezése, vázlatkészítés,
- szövegidolgozás, önellenzés.

A vázlatkészítés módjai.

Fontosabb szövegtípusok

Az elbeszélés formai és tartalmi jegyei. Elbeszélő módok, nézőpontok vizsgálata, alkalmazása saját szövegműben.

A leírás, a jellemzés.

Meghívó, levél írásának szabályai.

A feljegyzés.

(Az altéma feldolgozása történhet több témával párhuzamosan - szoros kapcsolatban az irodalmi tananyag feldolgozásával.)

Értékelés

A tanulók szóbeli szövegalkotásainak folyamatos értékelése és javítása. Írásbeli fogalmazások értékelése, javítása. Gyakorlatok, szóbeli beszámolók értékelése. A későbbi szövegalkotási munkákban az itt tanult ismeretek folyamatos értékelése.

Önértékelés, társak értékelése.

A hangok rendszere

Cél

Megismertetni a beszélőszerveket és szerepüket a hangképzésben. A magyar beszédhangok (magán- és mássalhangzók) rendszerét, képzését jellemző

	szabályosságok bemutatása. Megismertetni a magán- és mássalhangzók legfőbb hangtörvényeit, azok szerepét a helyesírásban és a kiejtésben. Tiszta hangképzés, helyes intonáció, érthető, kifejező beszéd.
Követelmény	Ábrák segítségével tudja elmondani a beszédszervek működését, a magán- és mássalhangzók képzésének módját. Ismerje fel és nevezze meg a hangrend és az illeszkedés szabályait, a mássalhangzók kapcsolódására vonatkozó hangtörvényeket (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, mássalhangzó-rövidülés). Érvényesítse ezeket beszédében, helyesírásában.
Tartalom	Hangképző szerveink működése és szerepe. A magánhangzók sajátosságai; a magánhangzók törvényei. A mássalhangzók jellemzői; a mássalhangzók törvényei (teljes és részleges hasonulás, összeolvadás, mássalhangzó-rövidülés), szerepük a kiejtésben és a helyesírásban.
Értékelés	Állandó értékelés, javítás. Közvetlen tanári megfigyelés, kiejtési gyakorlatok. Szóbeli és írásbeli feladatok megoldása, ellenőrzése. Ellenőrző feladatlap.

Az írás, helyesírás

Cél	Az írás történetének bemutatása. A magyar helyesírás alapelveinek megismertetése, tudatos használatának kialakítása. A mindennapi íráshasználatban az alapelvek szerinti írásmód felismerése, és gyakorlati alkalmazása. A helyesíráshoz segítséget adó segédkönyvek (A magyar helyesírás szabályai, Helyesírásunk és a Helyesírási kézikönyvtár) használatának megismerése, alkalmazása. A betűrend, az elválasztás és a keltezés szabályainak megismerése.
Követelmény	Tudja röviden jellemezni a magyar írásrendszert. Példák felsorolásával nevezze meg helyesírásunk alapelveit, és ezeket ismerje fel az egyes szavak írásmódjában. Ismerje és alkalmazza helyesen a betűrendbe sorolás, az elválasztás és a keltezés szabályait. Írás közben felmerülő helyesírási probléma esetén vagy önellenőrzéskor tudja a megfelelő helyesírási segédkönyvet vagy szótárt használni.
Tartalom	Az írás története, különböző írásformák (képírás, fogalomírás, ékírás, szóírás, szótagírás, betűírás stb.). A magyar írás jellemzői, a helyesírás alapelvei: a kiejtés szerinti írásmód: a szóvégi mgh., msh. és mgh a szótőben, a toldalékokban; a szóelemző írásmód: hangváltozást nem jelölő, hangváltozást jelölő típusok (szoros összefüggés a hangtanban tanítandó hangtörvényekkel!), a hagyományos írásmód: családnevek, az ly-os szavak, az egyszerűsítő írásmód. A keltezés szabályai, típusai. A betűrend. Az elválasztás szabályai.
Értékelés	Beszámoló, szóbeli felelet. Írásbeli gyakorlatok, tollbamondások, helyesírási gyakorlatok értékelése. Ellenőrző feladatlap.

A szavak, a szókincs

Cél	Tudatosabb, választékosabb, árnyaltabb nyelvhasználat kialakítása. A szavak szerkezetének megismerése, elemzésének elsajátítása, gyakorlása. A magyar nyelv szókincsének eredetének, a szóképzés rétegződésének bemutatása. Ismerje meg az állandósult szókapcsolatok fajtáit, azok jellemzőit.

Az alapvető, a különböző tantárgyak tanulását is segítő szótárak megismerése, használatuk elsajátítása.

Követelmény Tudja a szavakat szerkezeti elemeire bontani, ismerje fel és tudja megnevezni a szavak szerkezeti egységeit (egyszerű, összetett szó; előtag, utótag; tőszó, szótó, toldalék). Ismerje fel és tudja megnevezni a tanult toldalékokat. A toldalékok fajtáit röviden jellemezze, ismerje kapcsolódási szabályait. Ismerje fel és tudja megnevezni, a jelentését megfogalmazni az állandósult szókapcsolatoknak.

Tartalom **A szavak szerkezete**
A szavak szerkezete; elemzési gyakorlatok.
A toldalékok típusai, jellemzőik; kapcsolódási szabályaik.

A magyar nyelv rétegződése
A magyar nyelv szavainak eredete. Alapnyelvi, jövevény- és idegen eredetű szók.
A magyar nyelv tagozódása, a főbb nyelvváltozatok.

Az állandósult szókapcsolatok
A szokványos kifejezésmódok.
A szólások, közmondások, szállóigék.

Értékelés Szóbeli és írásbeli beszámolók, fogalmazások értékelése.
Gyűjtőmunka értékelése.
Szótárhasználat.
Gyakorlatok, feladatok megoldása, ellenőrzése.
Ellenőrző feladatlap.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Igazodjon el a mindennapi kommunikációs élethelyzetekben: kapcsolatfelvétel, szándéknyilvánítás, tájékoztatás. Ismerje és alkalmazza a kapcsolattartás elemi udvariassági formáit.

Beszédében alkalmazkodjon a kiejtés fő szabályaihoz és a beszédhelyzethez. Hangképzése helyes legyen. Tudja felsorolni a magán- és mássalhangzókat. Tudja felosztani a beszédhangokat az időtartam alapján. Hangoztatás alapján tudja megkülönböztetni a magas és mély magánhangzókat, a zöngés és zöngétlen mássalhangzókat.

Tudja elemeire bontani a szavakat egyértelmű és egyszerű esetekben (szótó, képző, jel, rag, előtag, utótag).

Legyen képes gyakorlati, iskolai, szépirodalmi szövegek értelmes, folyamatos felolvasására felkészülés után. Legyen képes készségi szinten néma olvasásra, értse a némán olvasott szöveget.

Írásképe rendezett, olvasható legyen, megfelelő írástempó mellett különböző feltételek esetén: másolás, tollbamondás, önálló írás.

Tudja az iskolai tanulmányokban, a magánéletben gyakran használt szavak helyesírását. Tudja alkalmazni a tanult egyszerűbb helyesírási szabályokat. Tudja használni a Helyesírási kézikönyvtárat. Tudja felsorolni helyesírásunk alapelveit, egyszerűbb esetekben ismerje föl, mely alapelv érvényesül a helyesírásban.

Rendelkezzen a tanuláshoz kapcsolódó köznyelvi és szaknyelvi szókinccsel.

Elemi fokon legyen képes szabatos kifejezésre:

- élőszóban a köznap helyzetekben,

- írásban elbeszélés, leírás, levél megszerkesztésében; tudjon minimum 10-12 mondatból álló elbeszélést, leírást, magánlevelet írni.

Legyen képes egyszerű, rövid szövegekből tények, adatok összegyűjtésére.

Legyen képes adott témában ismereteit röviden összefoglalni szóban és írásban.

Magyar nyelv és kommunikáció 6. évfolyam

Cél	A kommunikációs, a szövegértési, a szóbeli és írásbeli szövegalkotási képesség továbbfejlesztése, az önálló ismeretszerzéshez, az önkifejezéshez szükséges anyanyelvi kompetenciák továbbfejlesztése. A nem nyelvi jelek alkalmazása a beszédben írásban; a nyelvi kreativitás fejlesztése. A hangalak és a jelentés közötti kapcsolat felismerése. A különböző típusok helyes alkalmazása a szövegben. Az alapvető nyelvészeti szótárak használata. A jellemzés műfajának megismerése, többféle alkalmazása szövegekben. A vélemény-, szándéknyilvánítás alapvető írásbeli és szóbeli szövegeinek megismerése, gyakorlati alkalmazása. A szóbeli és írásbeli szövegalkotásra alapozva nyelvünk szófaji rendszerének megismerése. A szófajok jellemzőinek bemutatása: jelentésük, alaki, mondatbeli viselkedésük, szerepük a szövegben. Az egyes szófajokra jellemző helyesírási és nyelvhelyességi kérdések megismerése, alkalmazása.
Követelmény	Az alapvető nem nyelvi jelek ismerete és alkalmazása. A tanuló ismerje fel és nevezze meg a hangalak és jelentés közötti alapvető kapcsolatfajtákat a szavak szintjén. A tanuló ismerje fel és nevezze meg a szófajokat mondatokban, szövegekben. Tudja értelmezni az egyes szófajok fogalmát, alaki viselkedését, szerepét a mondatban és a szövegben. Alkalmazza a szófajok helyesírásáról és nyelvhelyességéről tanultakat.
Tartalom	Kommunikáció és beszédművelés. A szavak jelentése. Szövegértés, szövegalkotás. A szófajok rendszere.
Értékelés	Szóbeli és írásbeli feladatok megoldása. A tanulók megnyilatkozásának, szövegalkotásának állandó figyelése, javítása, értékelése. Tollbamondások, ellenőrző feladatlapok íratása.

Kommunikáció és beszédművelés

Cél	Megismertetni a szóbeli és írásbeli kommunikáció nem nyelvi jeleit, viszonyukat a verbális közléshez; a nyelvi és nem nyelvi jelek kapcsolatát a kommunikációban - megismerésükkel a kommunikációs képességek fejlesztése: az információk pontosabb megértése és közlése, ezáltal a mindennapi kommunikációs szituációkban történő magabiztosabb eligazodás, fellépés. Stilisztikai és retorikai ismeretek megalapozása. A szupraszegmentális tényezők megismerésével a kifejezőképesség fejlesztése.
Követelmény	Ismerje az alapvető szóbeli és írásbeli nem nyelvi jeleket és tudja azokat különböző kommunikációs helyzetekben értelmezni, tudatosan használni. Ismerje fel mások közlésében a nem nyelvi jeleket, azok üzeneteit. Ismerje az írást kísérő nem verbális jelek szerepét. Ügyeljen saját munkáinak esztétikus külsejére, legyen igényes írásbeli munkáira. Legyen képes a szupraszegmentális tényezők alapvető szabályainak használatára beszédében. Értse a hangsúly, hanglejtés, ritmus, szünet, tempó fogalmát, ismerje egyezményes jelölésüket.
Tartalom	A kommunikáció jelei, a nem nyelvi jelek A nem verbális jelek legfőbb csoportjai; az általános és a kommunikációs helyzettől, kultúrától függő jelentésük. Használatuk, befogadásuk gyakorlása: - a tekintet,

- a mimika,
- a gesztus,
- a testtartás, a mozgás,
- a távolság,
- az emblémák,
- a csend,
- az írásbeli nem nyelvi jelek.

A szupraszegmentális tényezők

A szupraszegmentális tényezők, gyakorlásuk, jelölésük és feloldásuk különböző szó szerkezeteken, szövegeken:

- a hangsúly,
- a hanglejtés,
- a tempó,
- a ritmus,
- a szünet.

A szupraszegmentális tényezőket kísérő nem nyelvi jelek megfigyelése.

Értékelés

Közvetlen tanári megfigyelés szóbeli értékeléssel (minden megnyilatkozásra kiterjedően).

Szóbeli és írásbeli beszámolók, feladatok, gyűjtőmunka értékelése.

Osztálytárs munkájának, megnyilatkozásainak értékelése indoklással.

Önértékelés.

Ellenőrző feladatlap.

A szavak jelentése

Cél

A szó hangalakja és jelentése közötti összefüggés megértésével, típusaik megismertetésével az anyanyelvi gondolkodás fejlesztése, a szókincs bővítése.

A hangutánzó és a hangulatfestő szavak kifejező szerepe, művészi értéke.

Az egyjelentésű szavak szerepe a tudományos nyelvben, a tantárgyak nyelvében

A többjelentésű és az azonos alakú szavak közötti különbözőség, azonosság.

Az alakváltozatok, alakpárok és használatuk; stilisztikai hatásuk.

A rokon értelműség fogalma, a nyelvhasználatban betöltött szerepük.

Az ellentétes jelentésű szavak csoportjai.

Követelmény

Ismerje fel a szó hangalakja és jelentése között az összefüggést, nevezze meg az összefüggés tartalmát: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, rokon értelmű szavak, alakváltozat, alakpár, ellentétes jelentésű szavak.

A tanultakat alkalmazza szövegek, szócsoporthoz elemzésében, szóbeli és írásbeli beszámolóiban, önálló szövegalkotásában.

A szókincsbővítéshez gyűjtsön irodalmi és köznapi szövegekből példákat az egyes típusokra.

Ismerje és tudja használni a különböző szótárakat.

Tudja helyesen alkalmazni az alakpárok, alakváltozatok megfelelő formáit.

Tartalom

A hangalak és a jelentés kapcsolatának fajtái a szavak szintjén:

- a hangutánzó és hangulatfestő szavak,
- az egyjelentésű szavak,
- a többjelentésű szavak,
- a többjelentésű szavak kialakulása,
- az azonos alakú szavak,
- az alakpárok és alakváltozatok,
- a rokon értelmű szavak,
- az ellentétes jelentésű szavak.

A Magyar értelmező kéziszótár, a Magyar szinonimaszótár használata. A magyar rokon értelmű szók és szólások kézikönyve bemutatása.

Értékelés

Folyamatos tanári megfigyelés, szóbeli értékelés.

A munkafüzet feladatainak megoldása, gyűjtőmunka különböző szótárak használatával.

Az ismert jelentéstani típusok felhasználásával szövegalkotási feladatok, fogalmazások írása.
Ellenőrző feladatlapok.

Szövegértés, szövegalkotás

- Cél** A szóbeli és írásbeli szövegszerkesztés, kifejezőképesség fejlesztése.
A jellemzés eszközeinek megfigyelése szépirodalmi, publicisztikai szövegekben.
A szóbeli kifejezőképesség fejlesztése területén fő cél a szándék-nyilvánítás, véleményalkotás formáinak, szövegtípusainak és a hozzájuk fűződő illemszabályoknak a megismerése, a mindennapi és az iskolai kommunikációban való gyakorlása.
- Követelmény** Tudja felismerni és elbeszélésben, leírásban alkalmazni a jellemzés különböző módjait; legyen képes többféle nézőpontból készíteni jellemzést, önjellemzést. Ismerje a főbb szövegszerkesztési szabályokat.
Ismerje a véleményalkotás, a szándéknyilvánítás alapvető típusait. Legyen képes az iskolai élet területét érintő udvarias vélemény- és szándéknyilvánításra. Ismerje a megfelelő formákat (felsorolásukat ld. a tartalomban), azokat tudja helyesen használni.
Tudjon valamilyen választott témában néhány mondatos ajánlást, könyvismertetést tartani osztálytársainak.
Tudja alkalmazni a tanult módokat elbeszélésben, leírásban.
- Tartalom** **A jellemzés**
A jellemzés fogalma.
A jellemzés módjai: - leírás (külsője, öltözete, belső tulajdonságai),
- cselekedetek, beszédmód alapján,
- elbeszélés és leírás vegyítésével,
- párbeszéd (ellentétes vélemények
ütköztetése),
- önjellemzés,
- összehasonlító jellemzés.
Szóbeli és írásbeli gyakorlatok, közös és önálló szövegszerkesztések.
- Véleményalkotás, szándéknyilvánítás**
A véleményalkotás és -nyilvánítás, szándéknyilvánítás alapvető típusai.
Szóbeli és írásbeli, közös és önálló gyakorlatok, szövegszerkesztések az alábbi műfajokban:
- kérés, tudakozódás, tanács,
- köszöntés, gratuláció,
- köszönetnyilvánítás,
- meghívó,
- telefonbeszélgetés,
- ajánlás, könyvismertetés,
- beszámoló.
- Értékelés** Szóbeli és írásbeli beszámolók, szövegszerkesztési feladatok, helyzetgyakorlatok értékelése.
Közvetlen tanári megfigyelés szóbeli értékeléssel. (minden megnyilatkozásra kiterjedően).
Önértékelés, egymás értékelése, javítása.
Az otthoni és az iskolai írásbeli dolgozatok értékelése. (Elbeszélő fogalmazás jellemzéssel.)

A szófajok rendszere

- Cél** Az eddig tanult szófaji ismeretek felfrissítése. A magyar szófaji rendszer; általános és egyedi jellemzői megismerése.

A szófajok alaki viselkedése mellett a mondatban és a szövegben betöltött szerepük vizsgálata.

A szófajok helyesírásának, főbb nyelvhelyességi és stilisztikai kérdéseinek bemutatása, azok alkalmazásának gyakoroltatása.

Követelmény

A tanuló tudja felsorolni a szófajok csoportjait. Tudja megnevezni a szófajba sorolás elveit, szempontjait. Legyen képes a nagyobb szófaji kategóriákat felsorolni és jellemezni.

Ismerje fel mondatokban és szövegekben az egyes szófajok jellemző példáit jelentésük, alaki viselkedésük, mondat - és szövegbeli szerepük alapján.

Az alapszófajok körében tudja a szófajok alaki viselkedését elemezni, meghatározni.

Tudja és alkalmazza helyesen az egyes szófajokhoz kapcsolódó alapvető helyesírási és nyelvhelyességi ismereteket.

Vizsgáljon és hasonlítsa össze verbális ill. nominális stílusú szépirodalmi szövegeket a szófajok gyakorisága szempontjából.

Tudja az indulatszók mindennapi és irodalmi szövegekben betöltött érzelmkifejező szerepét értelmezni. Legyen képes ezeket saját szóbeli és írásbeli szövegalkotásaiban felhasználni.

Tartalom

A szófajfelosztás szempontjai

A szófajok rendszere.

A szófaji besorolás szempontjai: a jelentés, az alaki viselkedés, a mondatbeli és szövegbeli szerep.

A többszófajúság fogalma.

Az alapszófajok

Az ige: fogalma, jelentése, mondatbeli és szövegbeli szerepe. Alaki viselkedése: jelezése, ragozása (az igemódok, igeidők), az alanyi és a tárgyas ragozás, az ikés ragozás. Igehasználat.

A főnév: fogalma, jelentése, fajtái, mondatbeli és szövegbeli szerepe.

A főnév jelezése, ragozása.

A tulajdonnevek csoportja, helyesírása, a földrajzi nevek típusai, helyesírásuk.

Nyelvhelyességi kérdések.

A melléknév: fogalma, fajtái, mondatbeli és szövegbeli szerepe. Nyelvhelyességi és helyesírási kérdések.

A számnév: fogalma, fajtái, mondatbeli és szövegbeli szerepe.

A számnevek nyelvhelyességi és helyesírási kérdései.

A határozószó: fogalma, eredete, fajtái, mondatbeli és szövegbeli szerepe. Nyelvhelyesség, helyesírás.

A névmások: fogalma, rendszere, fajtái, szövegszervező funkciójuk; nyelvhelyességi és használati kérdéseik, helyesírásuk.

Az igenevek: fogalma, csoportjai, képzésük, mondatbeli és szövegbeli szerepük. Nyelvhelyesség, helyesírás.

A viszonyszók

A névelő: fogalma, fajtái. Nyelvhelyességi kérdései, szövegszervező szerepe.

A névutó fajtái, a mondatokban betöltött szerepük, helyesírásuk.

A segédige fogalma, funkciója, alaki viselkedésük.

Az igekötő szerepe, jelentése, helyesírási és nyelvhelyességi kérdései.

A kötőszók típusai.

A módosítószók fajtái, szövegbeli szerepük.

A mondatszók

A felelőszók: fogalma, használata, stilisztikai kérdései.

Az indulatszók: fogalma, fajtái; érzelmkifejező hatása, stilisztikai kérdései.

Értékelés

Szóbeli és írásbeli feleletek, gyakorlatok, feladatok; szövegek szófaji elemzése, az alapszófajok alaktana.

Ellenőrző feladatlapok.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítményen túl:

Legyen képes kulturált véleménynyilvánításra.

Legyen képes írásban elemi fokú szabatos kifejezésre az elbeszélés, leírás, jellemzés és a levél műfajában a műfajnak megfelelő alapvető tartalmi és formai követelmények betartásával.

Legyen képes egyszerű, rövid szövegek összefoglalására: a téma megnevezése, tények, adatok kiemelése.

Ismerje és tudja használni a Magyar értelmező kéziszótárt ill. A magyar helyesírás szabályai szótár részét.

Ismerje fel mondatokban, szövegekben az alapszófajokat egyértelmű esetekben.

Figyeljen a szófajok helyesírásáról tanultakra, alkalmazza a tanult alapvető helyesírási, nyelvhelyességi szabályokat.

Magyar nyelv és kommunikáció 7. évfolyam

Cél	A nyelvtani elemzés készségének fejlesztése. Az eddig tanult grammatikai ismeretek megszilárdítsa, a mondattani alapfogalmak bővítése, mélyítése; a mondatelemzés képességének fejlesztése. A nyelvtani, nyelvhelyességi ismeretek biztonságos alkalmazása, mely segíti az idegen nyelvek tanulását. Eligazodás és magabiztos részvétel képességének kialakítása kisközösségi kommunikációkban.
Követelmény	A nyelvtani elemzéshez szükséges fogalmakat tudja meghatározni, a gyakorlatok során azokat biztosan alkalmazni. Legyen jártas a mondattani elemzésben. Ismerje fel az egyszerű és az összetett mondat szerkezetét. Tudja megnevezni a mondatrészeket. Ismerje a főbb szóalkotási módokat. Vegyen részt aktívan a kisközösségi kommunikációkban, tudja azokat értékelni a hallgató szempontjából is. Az értelmezésekben, elemzésekben való aktív részvételével fejlessze szókincsét, stílusérzékét. Változatos témakörökben és műfajokban legyen képes szövegeket alkotni. Legyen képes a meglévő szövegeket meghatározott szempontok szerint átalakítani.
Tartalom	Kommunikáció és beszédművelés. Szövegszerkesztés, szövegalkotás. A szókészlet gyarapodásának módjai. A mondat. A mondat szerkezete, a szintagmák. A szószerkezetek típusai.
Értékelés	Közvetlen tanári megfigyelés szóbeli értékeléssel. Szóbeli és írásbeli beszámolók, elemzési és szövegszerkesztési feladatok értékelése, osztályozása. Ellenőrző feladatlapok, dolgozatok írása.

Kommunikáció és beszédművelés

Cél	A kommunikációs készség fejlesztése. Biztos jártasság szerzése magán- és közösségi kommunikációkban. A mondatfonetikai eszközök megismerése, alkalmazása az előadói és élőszóbeli megnyilatkozáskor.
Követelmény	A tanuló vegyen részt aktívan a kisközösségi kommunikációkban; legyen képes az alkalomnak és helyzetnek megfelelő megnyilatkozásra. Legyen képes érvelő szövegek létrehozására, tudjon együttműködni beszédpartnerével úgy, hogy szükség esetén képes legyen saját álláspontjának mérlegelésére, korrigálására. Ismerje és alkalmazza a vita, meggyőzés kulturált formáját. Törekedjen a közlés tartalmához igazodó mondatfonetikai eszközök használatára. Ismerje föl a szabályostól eltérő értékben használt mondatfonetikai eszközöket, a változtatás üzenetét; maga is alkalmazza ezt az eszközt a gyakorlatok során.
Tartalom	Kisközösségi kommunikációs helyzetek Érvelő szövegtípusok: - hozzászólás, - felszólalás, - ismertetés, bírálat,

- magyarázat,
- vita

megismerése, jellemzőik, alkotási szabályaik.

Mondatfonetikai eszközök

(Feldolgozása a mondatfajták bemutatásával párhuzamosan.)

Szakaszhangsúly.

Mondathangsúly, a mondatfajták helyes hangsúlya és hanglejtése.

Szórendi változatok - hangsúlyváltozás.

Értékelés

A szóbeli megnyilatkozások, kommunikációs helyzetgyakorlatok tanári, illetve osztálytársak által történő értékelése. Önértékelés. Az értékelés folyamatos, nem csak az altémát feldolgozó órákra terjed ki.

Szövegszerkesztés, szövegalkotás

(A téma feldolgozása kapcsolódik az irodalmi tanulmányokhoz, feldolgozása ahhoz igazodva történik.)

Cél

Az írásbeli és szóbeli megnyilatkozásokhoz szükséges anyagrendezés, vázlatkészítés módszereinek elsajátíttatása.

Az ismeretfeldolgozás munkamódszereinek bemutatása, gyakorlása.

A tanultak különböző műfajokban történő alkalmazásával a fogalmazási készség fejlesztése.

Követelmény

Tudjon előadásról és írott szövegekről vázlatot, jegyzetet készíteni.

Legyen képes önálló ismeretszerzésre, adott témához anyaggyűjtésre.

Biztonságosan igazodjon el a tanulmányaihoz használt forrásokban, lexikonokban, szótárakban, antológiákban.

Tudjon a felhasznált forrásokból idézni.

Tanulja meg a cédulázás szabályait.

Legyen képes könyvajánlás, olvasmány-beszámoló készítésére kortársaknak és ismeretlen közönségnek. Készítsen könyvajánlást (esetleg filmajánlást, játékkismertetést) kortársnak a levél műfajában.

Tudjon írni elbeszélést jellemzéssel, párbeszéddel, leírással. Ismerje és alkalmazza a jellemzési módokat.

Tartalom

Az anyaggyűjtés módszerei

A jegyzetelés technikái írott szövegekről, előadásokról.

A tanulmányokhoz szükséges anyaggyűjtés módszere.

A rendezés, vázlatkészítési módok áttekintése.

Cédulázás.

Olvasmányokról készített feljegyzés, olvasónapló írása.

Könyvajánlás, könyvbemutató, recenzió.

Irodalmi művek és alakok a fogalmazásban

Levél. Elbeszélés, jellemzés, leírás. E műfajokról tanultak ismétlése, mélyítése, összekapcsolásuk. (Irodalmi mű, szereplő bemutatása kortársnak szóban és pl. levélben.)

Véleménynyilvánítás az olvasottakról, a szereplőkről (szóban és írásban). Eltérő álláspontok ütköztetése.

Értékelés

A szóbeli megnyilvánulások, előadások, beszámolók és az írásbeli jegyzetek, vázlatok, olvasónapló, beszámolók, fogalmazások értékelése.

A szóképzlet gyarapodásának módjai

Cél

A szóalkotás módjainak megismerése. A különböző típusok felismerése és helyes használatuk a szövegalkotásban.

A tulajdonnevekből képzett melléknevek és a szóösszetételek készítés szintű helyesírásának kialakítása.

	A magyar helyesírás szabályai használatának elsajátíttatása, szokássá alakítása.
Követelmény	Ismerje és tudja megnevezni a szóalkotás legáltalánosabb módjait (szóképzés, szóösszetétel). Tudja a szóösszetétel legáltalánosabb típusait felismerni és használni. Ismerje és alkalmazza a helyesírásukra vonatkozó szabályokat.
Tartalom	A képzők funkciója. A szóképzés legáltalánosabb fajtái. A tulajdonnévből képzett melléknevek helyesírása. A szóösszetételek fajtái: az alárendelő és a mellérendelő összetételek és típusai. A szóösszetételek helyesírása. A magyar helyesírás szabályai (a szabályzat rész) használata.
Értékelés	Szóbeli és írásbeli gyakorlatok. Tollbamondások. Gyakorlatok és feladatok tanári értékelése. Önellenőrzés. Szótárhasználat. Ellenőrző feladatlap.

A mondat

Cél	A mondat fogalmának, szerkezetének részletes megismerése. A mondat helye, szerepe és működése a kommunikációban, a szövegben és a szövegen kívül. A különböző mondatfajták használata stílusértékének tudatos felhasználása az élőszóbeli és írásbeli fogalmazásokban.
Követelmény	Tudja meghatározni a mondat funkcióját, a szó és a mondat viszonyát. Ismerje fel és tudja megnevezni a különböző mondatfajtákat.
Tartalom	A mondat modalitása, a mondatfajták. A mondat szerkezete, jelentése. A mondatvégi írásjelek.
Értékelés	Szóbeli és írásbeli gyakorlatok. Tollbamondás.

A mondat szerkezete, a szintagmák

Cél	A mondatelemzési készség fejlesztése. A szófajtani ismeretek összekapcsolása a mondattani ismeretekkel. A mondat fő részeinek (alany, állítmány) mint hozzárendelő szószerkezetnek az értelmezése, fogalmának meghatározása, szerepük felismerése a szövegben. A bővítmények (tárgy, határozók, jelzők) fogalmának megismerése, fajtáik, jellemzőik, szerepük a mondatban, a szövegben, helyük nyelvi rendszerünkben. A mondattani ismeretek birtokában még tudatosabb nyelvhasználat kialakítása, a tanultak alkalmazása a helyesírásban.
Követelmény	Tudja az alany, az állítmány, a tárgy, a határozó, a jelző fogalmát meghatározni. Ismerje fajtáikat és kifejezőeszközeiket. Mondatok elemzésekor ismerje föl és nevezze meg őket. Elemzéseit, a mondatrészek egymáshoz való viszonyát ágrajzzal tudja ábrázolni. Ismerje fel a példamondatokban, szövegekben a szintagmákat (predikatív szerkezet, alárendelő szerkezetek: tárgyias, határozós, jelzős szerkezet, mellérendelő szerkezet), és értelmezze, nevezze meg elemeit, a közöttük levő kapcsolatot. Szintagmák alkotása; helyes használatuk mondat- és szövegalkotásban. Ismerje és alkalmazza a mondatrészekkel kapcsolatban tanult helyesírási, nyelvhelyességi, stilisztikai szabályokat.
Tartalom	<u>A hozzárendelő szintagma</u> <u>Az alany és az állítmány</u> Az alany fogalma, fajtái, szófajai, elmaradásának esetei. Az állítmány fogalma, fajtái, kifejezőeszközei. Az alany és az állítmány alaki és értelmi egyeztetése. Az alany és az állítmány helyesírási és nyelvhelyességi problémái. <u>Az alárendelő szintagma - a bővítmények</u> <u>A tárgy</u>

A tárgy fogalma, fajtái.
A tárgy mondatbeli szerepe, kifejezőeszközei.
A tárgy és az ige kapcsolata. Az alanyi és a tárgyas ragozás.
A tárgy helyesírási és nyelvhelyességi kérdései.

A határozók

A helyhatározók jelentése, az irányhármasság, a külső és belső helyviszonyok. A helyhatározók kifejezőeszközei.
Az időhatározó háromirányúsága, kifejezőeszközei.
A módféle határozók, fajtái (mód-, eszköz-, fok-, ok-, szám és célhatározó), jelentésük és kifejezőeszközeik.
Az állapotféle határozók, fajtái (állapot-, társ-, eredet-, körülmény- és eredményhatározó), jelentésük, szerepük és kifejezőeszközeik.
A részeshatározó jelentése és kifejezőeszközei.
Az állandó határozók, a vonzatok és kifejezőeszközeik.
A határozók nyelvhelyességi és helyesírási kérdései.

A jelzők

A minőség- és a mennyiségjelző szerepe. Közös jellemzőik: szófaj, szórend, toldalékolás, egyeztetés. A kijelölő értelmű minőségjelző és nyelvi formája.
A birtokos jelző szerepe, formája. A birtokos szerkezet.
Az értelmező jelző, az értelmező jelentése, kapcsolata más jelzővel. Az értelmező jelző nyelvi formája.
A jelzős szerkezetek szórendi, helyesírási és nyelvhelyességi kérdései. A halmozott jelzős szerkezet helyesírási és hangsúlyozási kérdései.
A jelző szerepe a szövegben.

A mellérendelő szintagma - a halmozott mondatrészek

A mellérendelő szó szerkezetek és problémáik.

Értékelés

Mondatelemzési és -ábrázolási gyakorlatok, szóbeli és írásbeli feladatok, beszámolók, mondat- és szövegalkotás. Ellenőrző feladatlapok.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 5-6. évfolyam végére előírt minimális követelményeken túl:

Legyen képes az eligazodásra és a részvételre a kisközösségi kommunikációs helyzetekben.
Tudja felosztani a mondatokat kommunikációs funkciója szerint. Legyen jártas a mondattani elemzésben a szó szerkezetek és a mondatrészek szintjén; szerkezet, jelentés felismerése az egyszerűbb esetekben.
Tudja megkülönböztetni a szófajokat és a mondatrészeket. Ismerje föl az alanyt, az állítmányt, a határozók közül a hely-, idő-, mód-, állapot-, eszköz- és társhatározót, a jelzők közül a minőség-, a mennyiség- és a birtokos jelzőt.
Ismerje fel a szófajokat egyértelmű esetekben.
Ismerje az egybe- és különírás szabályait, tudja azokat alkalmazni.
Tudja helyesen írni a tanulmányaiban előforduló tulajdonneveket.
Biztonsággal tudja használni a Helyesírási kézikönyvtárat, A magyar helyesírás szabályai szótárát, legyen gyakorlott az önellenőrzésben, hibajavításban.
Ismerje fel az összetett szavakat, tudja azokat elemeire bontani.
A megnövelt követelményeknek megfelelő legyen az íráskészsége. Írásképe rendezett, olvasható legyen.
Törekedjen a szépirodalmi művek kifejező felolvasására.
Legyen képes a tanulást elősegítő jegyzet, vázlat készítésére tanári segítséggel. Legyen képes a tanult, olvasott szöveg tartalmának értelmes ismertetésére: szövegtömörítésre, kifejtésre.
Törekedjen önálló vélemény kialakítására mind a közösségi helyzetekben, mind a szépirodalmi olvasmányok feldolgozásakor.
Tudjon írni olvasmányaihoz kapcsolódó, a művek ismeretét bizonyító fogalmazást: elbeszélést, jellemzést, leírást, levelet. Az elbeszélésben és a jellemzésben tudja alkalmazni a párbeszédet.

Magyar nyelv és kommunikáció 8. évfolyam

- Cél** A kommunikációelmélet alapfogalmainak megismerése. Az írásbeli és szóbeli megnyilatkozásokról tanult rendszerezése, bővítése és összehasonlítása, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség, a szövegértési képesség fejlesztése. Alapismeretek szerzése a tömegkommunikáció köréből, az eligazodás segítése az információáradatban. A nyelvhasználat (befogadás és önkifejezés) tudatosabbá, árnyaltabbá, igényesebbé tétele. Az összetett mondatok szerkezetének, fajtáinak, írásbeli és szóbeli használata szabályainak megismerése. A szövegtan alapfogalmainak kialakítása. Különböző szövegtípusok, azok szerkesztési szabályainak megismerése. Az 1 - 8. évfolyamon tanultak ismétlése, rendszerezése, különös tekintettel az alapvizsga- (ill. a középfokú intézmények által támasztott) követelményekre.
- Követelmény** A tanult kommunikációelméleti és gyakorlati ismereteit tudja alkalmazni a szóbeli és írásbeli szövegszerkesztésben, megnyilatkozásaiban. Tudja, mi a különbség az egyszerű és az összetett mondat között. Ismerje fel és nevezze meg az alá- és mellérendelő mondatok fajtáit; a többszörösen összetett mondatokat; a közöttük levő szerkezeti, tartalmi és formai különbségeket tudja meghatározni. Mindennapi nyelvhasználatában tudja alkalmazni az összetett mondatokra vonatkozó helyesírási, nyelvhelyességi szabályokat. Biztosan tájékozódjon az alapvető tömegkommunikációs műfajokban. Ismerje meg a tömegkommunikáció szerepét és hatását. Tudjon igényesen válogatni a tömegkommunikációs kínálatból. Értse a nyelv mint jelrendszer lényegét, legyen képes összehasonlításokat végezni anyanyelvünk és az általa tanult idegen nyelv vonatkozásában, vegye észre az azonosságokat és különbségeket. Íráskészsége, olvasása eszközszintű legyen, képes legyen önálló ismeretszerzésre, önellenőrzésre, önálló hibajavításra. Az ismeret-szerzéshez, mindennapi tanulási tevékenységéhez, önellenőrzéshez használja a megismert segédkönyveket. Legyen képes az 1 - 8. évfolyamon elsajátított kommunikációs, nyelvtani, nyelvhelyességi, szövegértési és -alkotási ismereteit ill. a véleményalkotásról és -nyilvánításról, az értékelésről szerzett ismereteket biztonsággal alkalmazni.
- Tartalom** Kommunikáció és beszédművelés.
Az összetett mondat.
A szöveg.
Szövegértés és szövegalkotás.
Ismétlés, rendszerezés.
- Értékelés** Közvetlen tanári megfigyelés szóbeli értékeléssel.
Szóbeli és írásbeli beszámolók, mondatelemzési, szövegszerkesztési és -elemzési feladatok értékelése, osztályzása.
Ellenőrző feladatlapok, tollbamondások.

Kommunikáció és beszédművelés

- Cél** A beszédhelyzet kommunikatív összetevőinek megismerése. Az adott beszédhelyzethez való alkalmazkodási képesség kialakítása. A tömegkommunikáció alapfokú megismerése, néhány általánosabb műfajának bemutatása.

A felolvasás, a szöveg megszólaltatása eszközeinek, szabályainak ismeretében a hangos olvasás kifejezőbbé tétele.

Követelmény Ismerje fel a beszédhelyzet kommunikatív összetevőit, tudjon rugalmasan alkalmazkodni a beszédhelyzethez, a partner(ek)hez és a témához szóhasználatában, intonációjában és a nem nyelvi jelek alkalmazásában.
Szerezzen alapismereteket a tömegkommunikáció köréből. Ismerje a tömegkommunikációs eszközök szerepét és hatását.
Ismerje a hír, a tudósítás, a glossza, az interjú, a riport, a hirdetés műfaját. Tudjon ezekben a műfajokban szövegeket szerkeszteni. Tudjon különbséget tenni a hír és a kommentár között.
Legyen képes felkészülés után bármilyen műfajú és tartalmú (irodalmi, ismeretterjesztő és publicisztikai) szöveg kifejező felolvasására. Ismerje a művészi szövegek felolvasásának alapelveit.

Tartalom A beszédhelyzet kommunikatív összetevői

A beszédhelyzet összetevői, jellemzőik.
A beszélő és a hallgató szempontjai.

A tömegkommunikáció alapjai

A tömegkommunikáció általános jellemzői.
A tömegkommunikációs eszközök, szerepük, hatásuk.
A hír, a kommentár, a tudósítás, a glossza, az interjú, a riport, a hirdetés és jellemzői.
Szövegalkotási gyakorlatok.

A hangzó szöveg, a felolvasás szabályai

(Beépíthető A szöveg című témába.)
A szövegfonetikai eszközök.
A felolvasás szabályai.
A szépirodalmi szövegek tolmácsolása.

Értékelés Szóbeli feleletek, megnyilatkozások tanári és tanulói értékelése.
Szövegalkotások értékelése a tanulók és a tanár által.
A felolvasások, szövegbemutatók elemzése, értékelése.

Az összetett mondat

Cél Az összetett mondat fogalma; szerkezetének, fajtáinak és a helyesírásukra, használatukra vonatkozó szabályoknak a megismerése. Ezek tudatos használata a szóbeli és írásbeli szövegek alkotásában. A mondat fogalmának mélyítése, a mondatról tanultak rendszerezése.

Követelmény Az egyszerű és az összetett mondat különbségeit tudja bemutatni fogalmi szinten és az elemzési gyakorlatban. Ismerje fel és nevezze meg az összetett mondat két fő típusát, tudja a közöttük levő formai és tartalmi különbséget megfogalmazni és rajzzal ábrázolni.
Ismerje fel az alárendelő összetett mondatok fajtáit az utalószó és a kötőszó alapján. Tudja elemzéseiben megnevezni és ábrázolni a főmondat és a mellékmondat kapcsolatát. Nevezze meg az elemzett mondatok típusait.
Ismerje fel a mellérendelő összetett mondat tagmondatait összefűző tartalmi - logikai kapcsolatot. Tudja megnevezni típusait, azok jellemző kötőszóit.
Tudatosan alkalmazza a különböző típusokat szóbeli és írásbeli szövegalkotásaiban.
Ismerje fel szövegekben, főbb tartalmi - logikai kapcsolataiban tudja elemezni és megnevezni a többszörösen összetett mondatokat.
Ismerje és a gyakorlatban is használja a mondategység (tagmondat) és mondategész; a főmondat és mellékmondat fogalmakat. Ismerje és írásbeli munkáiban alkalmazza az összetett mondatok központosására vonatkozó helyesírási szabályokat, ismereteit tudatosan alkalmazza szóbeli megnyilatkozásaiban is (mondatfonetikai eszközök).

Tartalom Az egyszerű és az összetett mondat

Az egyszerű mondat és szerkezete (ismétlés, mélyítés).
A mondategész és a mondategység fogalma.
Az összetett mondat típusai, fajtái, szerkezetük.

Az alárendelő mondat és fajtái

A főmondat és a mellékmondat fogalma, szerepe, kapcsolatuk és ábrázolásuk.
Az alárendelő összetett mondat fajtái (alanyi, állítmányi, tárgyi, határozói, jelzői).
A tagmondatok közötti kapcsolat – az utalószó; valódi kötőszó, vonatkozó névmási (határozószerű) kötőszó.
A tagmondatok egyenes, fordított ill. megszakított sorrendje.

A mellérendelő mondat és fajtái

A mellérendelő összetett mondat tagmondatainak tartalmi - logikai kapcsolódása; típusai (kapcsolatos, választó, ellentétes, következtető, magyarázó), jellemző kötőszói.
Az ok - okozati viszony tartalma a következtető és magyarázó mondatfajtákban.

A többszörösen összetett mondat; az összetett mondat helyesírása

A többszörösen összetett mondat fogalma, szerepe a szövegben. Alá- és mellérendelések a többszörösen összetett mondatban.
Az összetett mondatok a beszédben (mondatfonetikai eszközök). Mondatfonetikai gyakorlatok.
Az összetett mondatok helyesírása, a központosítás.
Az idézés mondatformái és helyesírása.

Értékelés

Szóbeli és írásbeli beszámolók, szövegek mondatainak elemzése és ábrázolása.
Szövegszerkesztési gyakorlatok.
Szövegolvasás.
Tollbamondás. Ellenőrző feladatlap.

A szöveg

Cél

A szöveg fogalmának, felépítésének, szerkezetének megismerése.
A szövegalkotás grammatikai tényezőinek bemutatása az eddig tanult grammatikai ismeretekre építve.
A szövegtannal való foglalkozás alakítsa ki a tanulóknál a nyelv egységes szemléletét, tegye tudatosá a mindennapi kommunikáció gyakorlatát, és segítse a művészi kommunikáció befogadását.

Követelmény

A tanuló ismerje a szöveg fogalmát. A tanult szövegtani elméletet legyen képes elemzéseiben alkalmazni, azokat szakszavakkal is kifejezni.
Írásbeli és szóbeli szövegalkotásaiban, művészi szövegek elemzésében alkalmazza tanult szövegtani ismereteit.

Tartalom

Bevezetés a szövegtanba, a szöveg fogalma, természete, szöveg a közlésben.
A szöveg szerkezete.
A szöveg jelentése.
A szöveg grammatikája.
A szöveg képe.
A szövegtípusok.
A szöveg stílusa.
A hangzó szöveg.
A szöveg szerkesztése.

Értékelés

Közvetlen tanári megfigyelés szóbeli értékeléssel.
Szóbeli és írásbeli beszámolók, szövegelemzési és szövegszerkesztési feladatok.

Szövegértés és szövegalkotás

Cél

Az írásbeli és szóbeli szövegek főbb jellemzőinek megismertetése, azok összehasonlítása. A különbségek, a speciális jellemzők figyelembe vétele a

	szövegszerkesztések során. A szövegkidolgozás menetének ismerete. A szövegszerkesztés, szövegismertetés módjai (szövegtömörítés, kifejtés). Az érvelő műfajokban a fogalmazási készség fejlesztése. Publicisztikai szövegek értelmezése és alkotása. Megadott szempontok szerinti kreatív szövegalkotásokkal az önkifejezési képesség, a nyelvi kreativitás fejlesztése, az önbizalom erősítése.
Követelmény	Szövegalkotásaiban vegye figyelembe a szóbeliség és írásbeliség sajátos szempontjait. Ezekre az eltérésekre figyeljen, s tudja őket meg is nevezni. Legyen képes a tanult vagy olvasott szövegeket a tartalomnak megfelelően tömöríteni vagy kifejteni. Alkosson szövegeket a különféle érvelő műfajokban. Törekedjen az önálló véleményének kialakítására, s azt tudja a helyzetnek megfelelő módon és stílusban elmondani. Ismerjen néhány publicisztikai szövegtípust, amelyekben ő is képes szöveget alkotni.
Tartalom	Írásbeli és szóbeli szövegek jellemzői, azok összehasonlítása. Szövegek átalakítása, szerkesztése: tömörítés, vázlat alapján történő kifejtés, magyarázat, (előterjesztés). Hivatalos szövegek: kérvény, beadvány, (pályázat). Alkalmi beszéd. A publicisztikai szövegek és jellemzői.
Értékelés	Szóbeli és írásbeli beszámolók, szövegelemzési és szövegszerkesztési feladatok.

Ismétlés, rendszerezés

Cél	Az eddig tanult nyelvtani ismeretek áttekintése. A nyelvi szintek főbb jellemzőinek ismételése, rendszerezése, a szövegalkotásban betöltött szerepük megnevezése. A tananyag rendszerező áttekintése nyújtson alapot más iskolatípusba történő átmenetre.
Követelmény	Ismerje a nyelv szerkezetét, tudja a nyelvi szinteket megnevezni, lássa egymásra épülésüket. Ismerje a tanult alapvető nyelvészeti fogalmakat, ezeket tudja az elemzések során felismerni, megnevezni. A tanult műfajokban tudjon írásban és szóban is szöveget szerkeszteni. Ismerje a helyesírás alapelveit, és azt írásbeli munkáiban tudatosan alkalmazza.
Tartalom	A nyelvi szintek: fonéma, morféma, lexéma, szintagma, mondat, szöveg. A szövegalkotás, a szóbeli megnyilatkozás szabályai. A főbb írásbeli és szóbeli szövegtípusok és jellemzőik. A helyesírás alapelvei.
Értékelés	A szóbeli és írásbeli megnyilatkozások értékelése. Dolgoztatás.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 5 - 7. évfolyam végére előírt minimális követelményeken túl:

Legyenek alapfokú ismeretei a tömegkommunikációs helyzetekben és műfajokban, elsősorban a befogadás oldaláról; tegyen különbséget a hír és a kommentár között.

Legyen jártas a mondatelemzésben: a mondat egész, a tagmondatok és a mondatrészek (szintagmák) szerkezetének, jelentésének felismerése az egyszerűbb esetekben.

Ismerje az alárendelő és mellérendelő összetett mondat fogalmát és jellemzőit.

Ismerje és alkalmazza a központozás szabályait.

Legyen képes különféle műfajú szövegek értelmes, folyamatos felolvasására, a megértést biztosító néma olvasásra.

Rendelkezzen a kommunikációs helyzetet, az előszó és az írásbeliség különbségét figyelembe vevő fogalmazási készséggel.

Legyen képes az olvasmányokhoz kapcsolódó érzelmek, képzetek, gondolatok, erkölcsi mondanivaló szabatos, az adott műfajnak megfelelő kifejezésére szóban és írásban (olvasónapló, ismertetés, jellemzés, elbeszélés, összefoglalás).

Irodalom 5–8. évfolyam

Cél

Az irodalom, irodalmi alkotások megkedveltetése, az olvasás igényének kialakítása, az irodalmi művek adta élmények, érzések ismeretté, tudássá való transzformálása, az elemzésre, értelmezésre való igény kialakítása, az irodalomhoz és más művészetekhez való megfelelően motivált befogadói magatartás kialakítása, az irodalom és a művészetek iránti érdeklődés állandó fejlesztése, az önálló ízlés kialakulásának elősegítése.

Az irodalmi mű által (egyén és közösségek számára) közvetített üzenetek megértéséhez szükséges képességek fejlesztése. Az alapvető irodalmi-szakmai ismeretek elsajátíttatása, azok biztos alkalmazására, használatára, értelmezésére, az összefüggések felismerésére való képességek kialakítása.

Annak megértetése, hogy egy-egy irodalmi műnek többféle olvasata (ily módon többféle üzenete) lehetséges. Meglátatni a tanulókkal, hogy adott téma, üzenet más művészeti ágakban is megjelenhet, kifejezést nyerhet.

Mind intellektuális, mind emocionális úton el kell jutni annak felismeréséig, hogy a magyar kultúra és a magyar nyelv egymástól elválaszthatatlan, egymás létét feltételezik, egymás nélkül nem létezhetnek, hogy a magyarság, a magyar kultúra az emberiség, Európa és az egyetemes emberi kultúra ill. az európai kultúra része.

Az irodalmi művekkel való találkozások, az ehhez kapcsolódó tevékenységek során fejlődjön ítélőképességük, erkölcsi és esztétikai fogékonyságuk, érzékenységük, kreativitásuk, gazdagodjon képzeletviláguk, érzelmi életük; fejlődjön gondolkodásuk, asszociációs képességük.

Az anyanyelvi képzéssel szoros egységben a szóbeli és írásbeli képességek (szövegértés, szövegalkotás) ill. az ezekben való igényesség fejlesztése; az értő elemző és kritikai ill. önkifejezési képesség, biztonság alakítása, a vitakészség, a másokkal és mások véleményével szembeni tolerancia kialakítása és fejlesztése; a tanulási képesség fejlesztése, az ismeretfeldolgozás kulturális technikáinak megismertetése, gyakoroltatásuk.

A célokból eredően **feladat** az anyanyelvi műveltségre alapozó képességfejlesztő irodalomtanítás és -tanulás, melynek során – a képességek fejlesztését helyezve előtérbe – a gyerekek felfedezés útján, a tanár segítségével, de saját erőfeszítéseik révén szerzik meg ismereteiket.

Követelmény

Szerezzenek jártasságot az irodalomórákon (ill. azokhoz kapcsolódóan) folyó sajátos tevékenységrendszerben (olvasás, szövegelemzés, szövegalkotás, előadás, játék, gyűjtőmunka, felfedezés, megfigyelés, összehasonlítás, osztályozás, rendszerezés, következtetések, véleményalkotás és -nyilvánítás stb.) mind egyénileg, mind csoportosan.

A tanulók legyenek képesek irodalmi művek önálló és közös feldolgozására, elemzésére, értelmezésére. Legyenek képesek az összefüggések felismerésére és értelmezésére, tudják alkalmazni a megfelelő terminusokat. Tudjanak különbséget tenni elsődleges és másodlagos szempontok, értékes és értéktelen, fontos és lényegtelen között.

Csoportmunka, közös tevékenység során legyenek képesek az együttműködésre, a munka megszervezésére, végrehajtására.

A tanulóknak legyen megfelelő ismeretük irodalmi művekről, szerzőkről, korszakokról, stílusokról, tudásukról szóban és írásban is legyenek képesek számot adni, ugyanakkor legyenek képesek élményeik, ismereteik, tudásuk átadására, közvetítésére is.

Legyenek képesek önállóan a tanult műfajú szövegek alkotására; fogalmazásaikban, az irodalomról, művészetekről alkotott írásaikban szabatosan, pontosan fogalmazva, ismereteiket felhasználva, alkalmazva fejezzék ki önálló gondolataikat, ítéleteiket, kritikai észrevételeiket.

Tudjanak kulturáltan beszélgetni, vitatkozni adott témáról, tudjanak logikusan érvelni, bizonyítani, cáfolni.

A tanulókra legyen jellemző a motivált, mindenfajta kultúrára, kulturális értékre nyitott, érdeklődő befogadói attitűd; az olvasás, az irodalommal való foglalkozás legyen maguk által is megfogalmazott igény, legyen életük, hétköznapjaik része.

Tartalom

Az **5. évfolyam** anyaga még szorosan kötődik az előző évek irodalomóráinak tematikájához, sok a játékos feladat, fontos szerepe van a hangos olvasásnak, a gyűjtőmunkának, s folytatjuk a könyvtárral, könyvtárhasználattal való ismerkedést is. Ez utóbbi ebben az évfolyamban önálló témaként is, a többi évfolyamon a témák részeként szerepel.

Témakörök: Forrásvidék.
Vár a könyvtár.
Mesélő – regélő.
Petőfi Sándor: János vitéz.

A **6. évfolyamtól** kezdődően a kronológia is meghatározó szempont, de ez – az életkori sajátosságokból adódóan – nem jelent irodalomtörténeti rendszerezést, “csak” elemi irodalomtörténeti ismereteket nyújtunk.

Témakörök: Arany János: Toldi.
Népköltészet. Népköltészet és műköltészet.
A magyar reneszánsz, barokk és a kuruc kor irodalmából.
A magyar felvilágosodás irodalmából.
Gárdonyi Géza: Egri csillagok.
Daniel Defoe: Robinson Crusoe.

Mind a két évfolyam anyaga kitekintést nyújt (nem önálló témaként) a világirodalomra is.

A tananyag, a tevékenységek, gyakorlatok, a *feldolgozásra ajánlott művek* választéka lehetőséget ad a tanárnak arra, hogy az egyes évfolyamok ill. tanulók között *differentiáljon*, lehetőséget adva a nagyobb teljesítményre képes osztályok, tanulók számára az átlagosnál mélyebb ismeretek, nagyobb irodalmi tájékozottság, olvasottság megszerzésére.

A szabad válogatásnak csak az szab határt, hogy az egyes témáknál **vastag kurzív betűvel szedett művek feldolgozása minden évfolyamon, minden tanuló számára kötelező, ill. az, hogy az egyes évfolyamok számára előírt követelményeket, minimális teljesítményeket minden tanulóknak el kell érnie.**

Az egyes osztályok között fennálló különbségek miatt az évfolyamokon belül az egyes témakörökre, témákra nem állapítottunk meg *órakeretet*. Ennek meghatározása a magyartanár kompetenciája annak ismeretében, hogy milyen készségekkel, képességekkel rendelkeznek diákjai, mely területek azok, amelyek esetében a követelmények teljesítéséhez nagyobb időkeret szükséges, ill. melyek azok, ahol kevesebb órakeret is elegendő.

Értékelés

Az alapkészségek, alapképességek, alapismeretek felmérése után is tervszerű és folyamatos.

Az értékelés területei és módszerei változatosak (a változatos tevékenységnek megfelelően): szóbeli értékelés, írásbeli szöveges értékelés, érdemjegy stb.

Értékelni kell az önálló tevékenységeket, teljesítményeket és a közös ill. csoporttevékenységet. Értékeljük a tanulók szóbeli megnyilvánulásait, írásbeli feladatait, a gyűjtőmunkát, a könyv- és könyvtárhasználatot.

Az értékelés objektivitását elősegítik a különböző tesztfeladatsorok, témazáró dolgozatok. Az értékelés fontos eleme a tanár és tanulók közös megbeszélése (különösen egy-egy témakör befejeztével).

Az értékelés folyamatosságát és hatását biztosítja a téma és altéma szintekhez kapcsolódó feladatok ellenőrzése (szóbeli feleletek, házi feladatok megbeszélése, memoriterek meghallgatása stb.), az otthoni és a tanórákon végzett tevékenységek

közös és tanári értékelése, az írásbeli munkák értékelése, rendszeres javítása, javíttatása.

Sok esetben a tanulókat is be kell vonni az értékelésbe, bírálatba a maguk és egymás teljesítményével kapcsolatban.

Feltételek

Tankönyv, feladatlapok vagy munkafüzet; egyéb könyvek (az iskolai könyvtár által biztosítva): verseskötetek, novellakötetek, mese- és mondagyűjtemények, regények, szöveggyűjtemények és egyéb kötetek (házi és ajánlott olvasmányok, a tantervben szereplő egyéb művek), Magyar értelmező kéziszótár, Idegen szavak és kifejezések szótára, Idegen nevek kiejtési szótára, Magyar szinonimaszótár, irodalmi lexikonok és ki kicsodák, néprajzi lexikon, közmondás- és szólásgyűjtemény, monográfiák stb.; írói arcképcsarnok, irodalomtörténeti térkép, helytörténeti források, diafilmek, videofilmek, írásvetítő transzparensok, verstani oktatóprogram, hangszalagok, képzőművészeti alkotások fotói, reprodukciói, multimédia lexikonok, szótárak, ill. az ezek használatához szükséges technikai eszközök, könyvtár- és számítógépterem-használat.

A tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

Feleljenek meg a tanulók életkori sajátosságainak, az adott életkorban jellemző gondolkodási szintnek, tanulási jellemzőknek mind nyelvezetükben, mind kivitelezésükben, külső megjelenésükben.

Az irodalomkönyv a feldolgozandó szövegeken kívül tartalmazzon elemzéseket, ismertetéseket, fogalommagyarázatokat, írói – költői életrajzokat, pályaképeket, portrékat, illetve a szövegekhez kapcsolódó kérdéseket, feladatokat. A 6. évfolyamtól kezdve nyújtson elemi tájékoztatást az adott kor társadalmi, politikai, kulturális viszonyairól is, illetve tartalmazzon ajánló bibliográfiát arra vonatkozóan. Segítse az önálló ismeretszerzést gondolkodtató, különböző, változatos tevékenységet igénylő feladatokkal.

A feladatlapok (munkafüzet) kívánják meg a tanulóktól az ismeretek alkalmazását. Nyújtsanak segítséget a folyamatos képesség- és készségfejlesztéshez. Tegyék lehetővé a differenciált foglalkoztatást.

Irodalom 5. évfolyam

- Cél** Az olvasás, az olvasmányélményekről való beszélgetés fokozatos átalakítása az irodalommal való szélesebb bázison nyugvó, tudatos foglalkozássá.
A kommunikációs képességek, a szóbeli és írásbeli kifejezőképesség fejlesztése; az olvasás készséggé fejlesztése.
Mind szóbeli, mind írásbeli megnyilvánulásaikban a szabatosság, pontosság, igényesség kialakítása, fejlesztése.
Az irodalomról való elvont gondolkodás alapjainak kialakítása, fejlesztése; irodalmi művek együttes és önálló elemzése, értelmezése képességének fejlesztése; az ezekhez szükséges alapos, továbbépíthető és alkalmazható ismeretek elsajátíttatása.
A tanulók erkölcsi ítélőképességének, érzékenységének, vitakészségének, vitakultúrájának fejlesztése a művekben rejlő alapvető emberi viselkedés- és magatartásformák, érzések, léleklámpotok, hangulatok, valóság és fikció, illetve erkölcsi értékek, törvények, szocializációs problémák, társadalmi kérdések kapcsán.
- Követelmény** A szövegek feldolgozásához, értelmezéséhez és *minden más tantárgy tanulásához* elengedhetetlen követelmény a szövegértés, a szövegek nyelvi rétegeinek megértése. Tudják az ismeretközli tankönyvi szövegből az új fogalmakat, szakkifejezéseket felismerni, értelmezni, a lényeges információkat kiemelni (aláhúzás, önálló megfogalmazás).
Folyékonyan és értelmesen tudjanak olvasni először látott, egyszerű stílusú prózai szöveget mind hangosan, mind némán; az olvasás tempója közelítse meg a természetes beszéd ütemét.
Legyenek képesek felkészülés után szépirodalmi szövegek kifejező felolvasására.
Tanulják meg a tananyagban szereplő memoriterek. A memoriterek kapcsán elvárható a szöveghűség, a helyes hangsúlyozás, intonáció, a megfelelő beszédritmus.
Szóbeli feleletekben a tanulónak képeseknek kell lenniük összefüggően beszélni az olvasott művek eseménytartalmáról, illetve az adott témáról, használva a megismert szakkifejezéseket, terminusokat.
Írásbeli feladataikban készségi szinten jelenjen meg a szöveg megfelelő tagolása, itt is elvárt a szakkifejezések megfelelő, helyes használata.
Tudjanak elbeszélést, leírást, jellemzést, magánlevelet írni. Elbeszélésben és leírásban alkalmazza az idő-, ill. térbeli elrendezés módját.
A tanulók legyenek képesek az önálló véleményalkotásra, kommunikációra az irodalomról, művekről, szerzőkről.
A tanulók legyenek képesek önállóan (adott szempontok szerint) és közösen irodalmi szövegek feldolgozására; tudják értelmezni, elemezni az irodalmi szövegeket, legyenek képesek többféle nézőpontból (más-más szemszögből) ugyanazt a művet értékelni, elemezni (szerepjátékok, szituációs játékok, beszélgetések, viták); értelmezéseikben jelenjenek meg a tanult elméleti, poétikai fogalmak.
Tudják megkülönböztetni a verses és a prózai formájú szövegeket, tudjanak skandálni időmértékes és ütemhangsúlyos verseket. Értsék, hogy a szövegek ilyen formái nem műfajfügőek.
Verses művek kapcsán szerepeljen elemzéseikben a versek elemi szintű ritmikai elemzése is, ismerjék fel az alapvető ritmikai jellegzetességeket, a rímeket.
Értsék és ismerjék fel a művek tér- és időszerkezetét, ezek szerepét a cselekmény fejlődésében, bonyolításában. Legyenek képesek a szöveg tagolásának és a cselekmény bonyolításának összefüggéseit felismerni, azok kapcsolatát értelmezni, elemezni. Ezeket az összefüggéseket saját írásbeli és szóbeli munkáikban is valósítsák meg.

Legyenek képesek egy-egy epikus műről cselekményvázlatot, tartalmi kivonatot készíteni.

Tudják megnevezni a feldolgozott művek címét, szerzőjét, témáját.

Ismerjék fel az epikus és lírai művek közötti különbségeket (megnevezés nélkül körülírással).

Tudják használni a műfaj fogalmát. Tudják megkülönböztetni egymástól a mese, monda, mítosz, elbeszélés, költői elbeszélés, regény, tájleíró költemény műfaját; használják e műfaji megjelöléseket; tudják e műfajok legfőbb jellemzőit.

Értsék, hogy az irodalmi alkotásnak többféle olvasata lehetséges.

A témák és altémák alapismereteit legyenek képesek (elemi szinten) nagyobb összefüggésrendszerben is alkalmazni (pl. irodalom és más művészetek; irodalom és nyelv; irodalom és történelem; irodalom és vallás, mitológia).

Legyenek képesek önálló és közös (csoport-) feladatok, gyűjtőmunka végzésére, használják fel, alkalmazzák így megszerzett ismereteiket munkáikban.

A szituációs játékokban legyenek képesek a szöveg visszaadása mellett bizonyos karakterjegyek megjelenítésére is.

Használjanak szakkönyveket, tudják, hogy a felmerülő problémáikat mely megismert szótár, lexikon stb. segítségével oldhatják meg.

Tartalom

Forrásvidék.

Vár a könyvtár (részeként: Molnár: a Pál utcai fiúk).

Mesélő – regélő.

Petőfi: János vitéz.

Értékelés

Az értékelés egyrészt folyamatos, másrészt egy-egy téma összegzésekor témazáró dolgozatot írnak a tanulók. Év elején diagnosztikus értékelés szükséges. A készségeket, képességeket gyakorlati jellegű feladatokkal és tesztfeladatokkal is mérjük.

Forrásvidék

Cél

A gyerekek motivációjának megerősítése, az irodalmi művekkel való foglalkozás során élmények, sikerélmény biztosítása, s ezzel az olvasás, az irodalmi művek megszerettetése.

Megtapasztaltatni az irodalmi alkotások sokféleségét és azonosságát, s eközben, ezáltal elemi ismeretekhez juttatni a gyerekeket az irodalom legfontosabb sajátosságairól, a szövegelemzés alapvető eljárásairól.

Megismertetni a gyerekeket az irodalomórakon alkalmazott (és a hozzájuk kapcsolódó otthoni) jellemző tevékenységekkel.

Az ítélőképesség, az erkölcsi és esztétikai fogékonyság, érzékenység fejlesztése.

Követelmény

Legyen elemi ismeretük a művészet, az irodalom születéséről, az irodalom, a zene, a képzőművészet kapcsolatáról, az irodalom sajátosságairól.

Tudják megnevezni a feldolgozott művek címét, szerzőjét, témáját, műfaját.

Tudjanak különbséget tenni az epikus és lírai művek között megnevezés nélkül (felismerés) a közöttük levő különbségek felsorolása alapján.

Ismerjék föl a szöveg tagoltságának és a mű tartalmának, szerkezetének összefüggéseit.

Legyenek képesek írott szövegről vázlatot készíteni.

Tudjanak elbeszélést írni saját vagy olvasmányélmény alapján; tudjanak rövid leírást készíteni.

Tudjanak arról beszélni, hogy egy adott mű miért tetszett vagy nem tetszett, az epikus művek egy-egy szereplője miért rokonszenves vagy miért nem.

Tartalom

Művek, szövegek:

Az 1 - 4. évfolyamon megismert gyermekkor, család, szülőföld témájú művek felelevenítése.

Petőfi Sándor 2 - 3 verse,

pl. *Az alföld,*
Szülőföldemen,

Szülőimhez stb.,
ismétlés: A Tisza.

Arany János: Családi kör.

Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Móricz Zsigmond, Móra Ferenc, Tamási Áron novellái, elbeszélései (vagy regényrészletei) közül 3 - 4 (téma: a gyermekkor, család, szülőföld).

Szemelvények Szabó Lőrinc Tücsökgzene, Kosztolányi Dezső A szegény kisgyermek panasza c. versciklusaiból.

József Attila: Altató,

Kedves Jocó.

Weöres Sándor néhány verse (gyermekversek).

Nemes Nagy Ágnes néhány verse (gyermekversek).

Nagy Lajos: Képtelen természetrajz – részlet(ek).

Egy ismeretterjesztő leírás (pl. a Tiszáról, az Alföldről, egy élőlényről).

Szólások, közmondások.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Az irodalom, a művészet születése. A mű keletkezése. Mi az irodalom? A kimondott, szó szerinti jelentés és a többletjelentés (metaforikus jelentés).

Vers, próza, rím, ritmus, időmértékes és ütemhangsúlyos verselés, elbeszélés, életkép, leírás, időrend, térbeli rend, szerkezet, nézőpont; hangfestés, hangutánzás, zeneiség, verskép; hangnem, játékosság, humor.

Összehasonlító elemzés: leírás a szépirodalmi és az ismeretközlő szövegben. Különböző hangnemű szövegek összehasonlítása (pl. humoros – ünnepélyes, választékos).

Szövegalkotás: elbeszélés, leírás készítése (humoros hangnemben is).

Illusztrációk készítése.

Életjátékok a gyermekkor problémáira, dramatikus improvizációk.

Ritmusgyakorlatok (pl. Weöres Sándor verseire); kreatív-produktív szöveg-megközelítési gyakorlatok: hiányzó jelzők, hívó- vagy felelőrímekek pótlása, szöveg átírása más hangnembe, megadott ritmusú szavak keresése, versek "átírása" a ritmus és a rímképlet megtartásával stb.).

Szólások és közmondások szó szerinti és átvitt értelmű jelentésének vizsgálata.

Gyűjtőmunka – azonos témák különböző művekben (művészeti ágakban): gyermekábrázolás, természet, szeretet stb. Szólások, közmondások gyűjtése.

Memoriter:

10 - 15 soros prózai részlet a tanuló választása alapján.

Arany János: Családi kör – néhány versszak.

Egy Weöres-vers a tanuló választása, egy további vers a tanár kijelölése alapján.

Értékelés

A tanév elején fel kell mérni a tanulók alapkészségeit, képességeit (hangos olvasás, szövegértés, tartalmi ismertetés, szövegértelmezés, kifejezőkészség).

A témában az értékelés egyes részelemek esetében (pl. verstan, műfajok) informatív jellegű, más esetben (pl. szövegmondás, írásbeli munkák, elemzési feladatok, gyűjtőmunka) érdemjeggyel történik; a téma értékelő befejezését jelenti egy témazáró dolgozat. Fontos, hogy a tanórákon közös megbeszélésen alapuló értékelés is rendszeresen, folyamatosan megjelenjen.

Vár a könyvtár

A) Könyvtári ismeretek.

B) Rólunk is szól - olvassuk el!

(Az A) és B) téma feldolgozása egymással párhuzamosan történik; így a könyvtári búvárkodással egyidejűleg valóban megtörténik a kiválasztott művek, műrészletek megismerése, feldolgozása, s a gyűjtő- kutatómunka is szorosabban kapcsolódik az olvasott műhöz ill. alkotójához. Ehhez természetesen a könyvtári órák nagy részét a könyvtárban kell tartani. Néhány könyvtári óra beillesztése szükséges a tanév további témáiba is.)

Cél

A) Könyvtári ismeretek

Cél, hogy a téma feldolgozása során a tanulók megfelelő alapismereteket szerezzenek a könyvtárak használatáról, a könyvtár felépítéséről, működéséről. Cél, hogy a tanulók megtanulják tudatosabban és magabiztosabban használni a könyvtárat, a katalógusokat, a szabadpolcokat, megtalálják a számukra szükséges könyveket, folyóiratokat. (Kiegészítheti e témát tanórán kívüli együttes könyvtárlátogatás valamely nagyobb könyvtárban.)

B) Rólunk is szól – olvassuk el!

Az olvasás iránti érdeklődés fenntartása a belefeledkezés, a játékoság, a kaland, a képzelet, az önismeret, az emberismeret iránti igényvel.

Folytatni kell annak a befogadói attitűdnek a kialakítását, mely érzékennyé teszi a tanulókat az olvasott történetek társadalmi, történeti, mögöttes tartalmának érzékelésére, megfigyelésére, átgondolására.

A művek gyermekközeli témáját felhasználva tovább kell fejleszteni a gyermekek ítélőképességét, erkölcsi érzékenységét, gazdagítani érzelmi életét.

Fejlődjön gondolkodásuk, szövegelemző- és értelmező képességük.

A tanulók mélyítsék ismereteiket az epikus művek szerkezeti, szövegtani, nyelvi, poétikai területein.

Követelmény

A) A tanulók váljanak önálló könyvtárlátogatóvá, könyvtárhasználóvá, legyenek képesek a könyvtárban tájékozódni, a könyvtári anyagokat igénybe venni. Ismerjék a szótárakban, lexikonokban leggyakrabban használt rövidítéseket, jeleket. Tudjanak tárgymutató és tartalomjegyzék alapján tájékozódni a könyvekben.

A tanulók legyenek képesek önállóan (csoportmunkában) könyvtári dokumentumok felhasználásával szerzői életút elkészítésére.

B) A tanulók legyenek képesek megadott szempontok szerint önállóan és közösen epikus művek értelmezésére, elemzésére, melyben megjelennek a tematikai, poétikai, szövegtani szempontok, szerepelnek benne a tanult terminusok.

Legyenek képesek egy-egy epikus mű tartalmi kivonatának, lényegi elemeket, fordulópontokat kiemelő cselekményvázlatának elkészítésére.

Legyenek képesek önállóan megadott szövegtípusok alkotására, értsék ezek szerepét.

Ismerjék fel azokat a nyelvi eszközöket, melyek a különböző elbeszélői módokra jellemzőek, ezek egy részét maguk is tudják pontosan alkalmazni.

Ismerjék a novella és regény műfajainak fő jellegzetességeit, példák alapján tudjanak különbséget tenni a két műfaj között.

Szituációs feladatokban jelenítsék meg a karakter egyéni vonásait, éljék bele magukat az adott szerepbe. Egyéni szerepmegoldásaikat tudják indokolni.

Tudjanak értékelní, kritizálni, legyenek képesek az érvelő vitatkozásra.

Legyenek képesek a címek értelmezésére, maguk is tudjanak címet adni.

Legyenek képesek szóban és írásban szereplők jellemzésére, A Pál utcai fiúk szereplőinek csoportosítására.

Tartalom

A) Tájékozódás a könyvtárban (a katalógus használata, a katalóguscédula tartalma).
Kölcsönzés.

Kölcsönözhető könyvek, olvasótermi állomány.

Jelek és rövidítések a lexikonokban, szótárakban.

Tárgymutató és tartalomjegyzék az ismeretterjesztő könyvekben.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Szépirodalmi, ismeretterjesztő művek, kézikönyvek.

Búvárkodás a gyermek- és ifjúsági könyvek között.

A szövegekhez tartozó vizuális kísérők (pl. könyvborító, illusztráció) vizsgálata. A fülszöveg.

Olvasmányajánlás.

A szerzők életéről szóló könyvek (pl. Írók, képek, Forrásvidék, továbbá monográfiák, lexikonok stb.) megkeresése, használata.

B)

Művek:

Regényrészletek (pl. Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Móra Ferenc, Molnár Ferenc, Mándy Iván, Fekete István, Mark Twain, Antoine de Saint-Exupéry, Rudyard Kipling tollából).

Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (házi olvasmány).

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Az epikus művek jellemzői, szerkezete; a cím; elbeszélés, regény.

A téma központi műve A Pál utcai fiúk c. regény, fő feladat e mű minél teljesebb elemzése.

Szövegelemzési és -értelmezési gyakorlatok a művek szerkezetét és jelentését feltáró műveletekkel. Cím és mű; a cím funkciói; rész és az egész viszonya; (címadás részeknek); cselekményvázlat; jellemek, jellemzés.

Próza; prózairók; regény, elbeszélés (novella); cselekmény, cselekmény menete, cselekmény fordulatai, a mű kezdése, befejezése, időrend, helyzet, helyszín, szereplők, főszereplő, elbeszélő, nézőpont, monológ, dialógus.

Tematikus problémák: gyermek- és felnőtt társadalom, a játék szerepe életünkben; társadalmi problémák (pl. szegénység, gazdagság), bátorság, hősiesség, barátság, becsületesség, becsstelenség, igazság, jog, vágyak, álmok és valóság, nevetségesség, humor.

Szövegalkotás: elbeszélés (E/1., E/3.) leírással, jellemzés.

Kreatív gyakorlat: más befejezés a regénynek; más cím adása saját munkáinknak, művek egyes részeinek, az olvasott műnek. Illusztrációk készítése, könyvborító tervezése.

Szituációs játék (pl.: Én mit tettem volna?). Véleményalkotás szereplőkről, tetteikről. Részlet(ek) dramatizálása.

A filmváltozat és a regény összehasonlítása.

Értékelés

A) A megszerzett ismeretek értékelésének célja inkább ellenőrző, informatív jellegű, nem szükséges osztályozni sem az altémák szintjén, sem a téma lezárásakor, tárgya pedig az ismeretek alkalmazása.

B) Szóbeli feladatokkal kell felmérni a tanulók beszédképességét, olvasási képességét; az írásbeli házi feladatok, dolgozatok a tanulók lényeglátó képességeit hivatottak ellenőrizni, ezen kívül a témához kapcsolódó szakkifejezések, elméleti ismeretek biztos használatát kell segítségükkel ellenőrizni.

Mesélő - regélő

Cél

A téma elsődleges célja, hogy az alsóbb évfolyamokban már megismert műfajok – népmese, műmese – alaposabb feldolgozásra kerüljenek. Cél, hogy a műfajok alapvető jellegzetességeit a diákok megtanulják megszerezni, részletesebben megismerkedjenek e műfajok azonosságával és különbségeivel, ill. összevessék más epikus műfajokkal (monda, novella, elbeszélés, regény), tehát bővüljenek és mélyüljenek ismereteik az epikus művekről.

Szerezzenek jártasságot a megértést szolgáló szövegelemzésben.

Cél – a téma lehetőségeit kihasználva – az érzelmek gazdagítása, a kreativitás, a fantázia fejlesztése.

Követelmény

A tanulók tudják csoportosítani, tipizálni a meséket. Tudjanak különbséget tenni népmese és műmese között. Tudjanak híresebb mesegyűjtőkről, gyűjteményekről, meseírókról a magyar és a világirodalomból.

Ismerjék azokat a stílusesszűzőket, alakzatokat, nyelvi paneleket, motívumokat, amelyek a mesék fő jellegzetességei.

Tudjanak összehasonlítást végezni mesékről és más irodalmi műfajokról; tegyenek különbséget mese és monda között; tudjanak felsorolni magyar mondai hősokeket, s tudják, hogy miért váltak, válhattak éppen e személyek mondáink hőseivé.

Tudják alkalmazni korábbi ismereteiket, korábbi olvasmányaikból is hozzanak példákat a mesére, mesetípusokra és mondákra.

A tanulók legyenek képesek mesét, mondát, tehát olyan történetet alkotni, mely stílusában, szimbolikájában, nyelvi eszközeiben, motívumrendszerében megfelel a műfajoknak.

Legyenek képesek közösen forgatókönyvet készíteni egy meséről, s az alapján tudják dramatizálni, előadni a történetet.

Tudjanak jól hangsúlyozva, megfelelő beszédtempóval mesét olvasni. Felolvasáskor és a memoriter előadásakor legyenek képesek lekötni a hallgatóság figyelmét, tudjanak kontaktust tartani a hallgatósággal. Szituációs gyakorlatokban, dramatizált előadásban legyenek képesek mesefigurák, karakterek "életre keltésére", megjelenítésére.

Tartalom

Művek, szövegek:

4 -5 népmese (tekintettel a mesetípusokra, pl. tündérmese, csalímese stb.), **3-4 műmese** (legyen képviselve mind a magyar, mind a világirodalom, ill. a verses és a prózai forma is), **2-3 monda**, mondafeldolgozás (pl. A csodaszarvas - Arany: Rege a csodaszarvasról, monda Mátyás királyról stb.); a fogalmak tisztázásához további – már ismert – mesék, mondák felidézése.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Népköltészet – műköltészet.

A művészetek, a népköltészet kezdetei (munka, vallási szertartások, mozgás, tánc, ének, vers, mese). Népköltészeti műfajok. Népszokások.

Mese – népmese, műmese (irodalmi mese).

A mese tartalmi és formai jegyei. Mesehős és jellemzői, állatmese - megszemélyesítés, tündérmese, tréfás mese, valós (reális) mese, (formulamese:) csalímese, láncmese.

Monda - helyi monda, történelmi monda.

Közösségi jelleg, szájhagyomány, variáns, motívumok, formulák; meselem, mesegyűjtők, meseírók; mese- és mondafeldolgozás.

Összehasonlító elemzés: különböző típusba tartozó mesék; mesehős és az elbeszélés (regény) szereplője; tér és idő a mesében, az elbeszélésben; verses és prózai formájú mese; mese és monda.

Vázlatkészítés. Meseírás, monda írása, ahhoz illusztráció készítése. Mese dramatizálása.

Gyűjtőmunka: mesemotívumok, nyelvi panelek.

Memoriter:

Egy rövidebb mese a tanuló vagy a tanár kijelölése alapján.

Értékelés

E téma egyik fő eleme a rendszerezés, ezért olyan jellegű feladatsorokat, tesztekkel kell összeállítani, melyek ezt írják elő. Szóbeli feladatok, gyakorlatok értékelésénél külön hangsúlyt kell kapnia a beszédkészségnek, az előadói képességeknek.

Petőfi Sándor: János vitéz

Cél

Cél, hogy az előző témák feldolgozása során megszerzett ismeretek mélyüljenek és bővüljenek: rendszereződjenek az epikus művekről tanultak, s szerezzenek újabb poétikai ismereteket.

Fejlődjön gondolkodásuk, kreativitásuk, véleményalkotási, önkifejezési képességük, vitakészségük, esztétikai érzékenységük; alakuljon egyéni stílusuk.

Követelmény

A tanulók legyenek képesek vizsgálni, felismerni az elbeszélő költemény műfajának sajátosságait, szerkezeti felépítését, más elbeszélő műfajokkal való rokonságát, különbségeit.

A tanulók tudjanak beszélni Petőfi életéről, pályájáról, költészetéről, ismerjenek legalább egy Petőfi-monográfiát.

A tanulók legyenek tisztában a mű cselekményével, szerkezetével, idősíkjával, értsék, értelmezzék a síkváltásokat, nézőpontváltásokat. Legyenek képesek teljes cselekményvázlat készítésére.

A tanulók ismerjék a hangsúlyos verselés fontosabb elemeit, tudják megkülönböztetni más ritmikájú, mértékű verseléstől. Legyenek tisztában a rím fogalmával, tudják megállapítani a rímképletet, ismerjék föl a tanult rímfajtákat, tudjanak maguk is helyes rímpárokat alkotni.

A tanulók ismerjék föl a szóképeket, hasonlatokat, tudjanak különbséget tenni a hasonlatok és szóképek között.

Elbeszélő fogalmazásukba tudjanak beleszőni leíró rész(ek)e)t. Tudjanak szöveget más nézőpontba átalakítani.

Vegyenek részt a szituációs gyakorlatokban, játékokban, egyedi elképzeléseiket tudják érvekkel indokolni, és tudják megvalósítani.

Készítsenek bábokat, azokhoz díszleteket, vegyenek részt a jelenetek bábozással való megjelenítésében, szituációs játékokban.

A megbeszéléseken, viták során figyeljenek mások véleményére, legyenek meggyőzhetők, saját gondolataikat érvelve adják elő.

Tartalom

Művek, szövegek:

Petőfi Sándor: János vitéz,

Egy telem Debrecenben,
Kutyák dala,
Farkasok dala,
Pató Pál úr.

Illyés Gyula: A kisfiú Petőfi.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A János vitéz tartalmi, szerkezeti, nyelvi, stilisztikai, verstani elemzése.

Elbeszélő költemény (költői elbeszélés), szereplők, cselekmény – menete, fordulatai, konfliktus, cselekménytér, cselekményidő, síkváltás, nézőpont, nézőpontváltás, visszatekintés (retrospekció); elbeszélés, párbeszéd, monológ, leírás; szereplők, főhős, jellemzés, a jellemzés eszközei; mese – valóság; a valóság ábrázolása a műben; a művön belüli “műfajváltás”; népiesség, költői kép, metafora, megszemélyesítés, hasonlat, költői jelző, túlzás, körülírás (eufémizmus); rím, rímképlet, páros rím, ritmus, magyaros verselés.

Tematikus szempontok lehetnek: árvaság, kiszolgáltatottság, szegénység, becsületesség, hűség stb.

Összehasonlító elemzés: János vitéz – népmesék; János vitéz és a népmesék hősei. Kutyák dala – Farkasok dala.

Gyűjtőmunka: népmesei motívumok; eufemisztikus kifejezések, a népnyelv fordulatai stb. a műből; adatgyűjtés a költő gyermekkoráról.

Kreatív gyakorlat: megadott összetevők alapján hasonlat és metafora alkotása. Rímpárok alkotása.

Elbeszélés írása leírással E/3. személyben adott fejezet(ek) alapján; az elbeszélés átírása E/1. személyűvé. Jellemzés (leírással, cselekedtetéssel) készítése.

“Beszélgetés” (interjú) Pató Pál diákkal, tanárral, orvossal stb. Levélírás.

Illusztrációk, bábok készítése, megjelenítés bábbal. Szituációs gyakorlatok.

“Könyvkiadás”: “saját kiadásban” készítsék el a János vitéz rövidített (cselekményvázlatra épülő), bőven illusztrált változatát. Mesetérkép készítése a mű helyszínei alapján.

Memoriter:

A János vitéz első fejezete és további néhány részlet.

Egy Petőfi-vers.

Életrajz, pályakép:

Petőfi Sándor élete, pályaképe (a János vitéz megírásáig részletesebb, onnan vázlatos).

Értékelés

Mind a szóbeli, mind az írásbeli feladatokban értékelni kell a pozitív előrelépést, a szakszerűséget, pontosságot, lényeglátást.

Mivel ez a téma az egész tanév anyagának kiemelt része, e téma befejezése egy átfogó dolgozat megírása.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Rendelkezzen (életkorának megfelelő) szövegek megértését biztosító készségszintű néma és hangos olvasással. Legyen képes először látott, egyszerű stílusú gyakorlati, iskolai, szépirodalmi szövegek értelmes, folyamatos felolvasására. Legyen képes az olvasott szövegekből tények, adatok kiemelésére aláhúzással. Szövegek értelmezése kapcsán tudjon az adott témáról kérdéseket feltenni, kérdésekre válaszolni.

Írásképe rendezett, olvasható, tiszta legyen. Tudjon írni minimum 10-12 mondatból álló elbeszélést, leírást az időrend, a térbeli rend alkalmazásával, ill. tudjon rövid magánlevelet írni.

Ismerje a tanuláshoz kapcsolódó köznapi és irodalmi szavak, kifejezések jelentését.

Legyen képes ismereteinek rövid szóbeli összefoglalására, írásban kérdések megválaszolására.

Tudja megnevezni az olvasott művek címét, szerzőjét, témáját, a mese, monda, regény, elbeszélő költemény műfaját.

Ismerje fel az olvasmányélmény és az olvasottakról való beszélgetés során a szerkezet alkotóelemeit: szereplők, a főhős életútja, a cselekmény menete, fordulatai, a mű kezdése, befejezése.

Legyen képes a cselekményelemek, a helyzet, a helyszín, a szereplők megnevezésére.

Tudja megnevezni a dramatizált formák néhány elemét: helyszín, szereplők, dialógus.

Vegyenek részt a kommunikációs helyzeteket megjelenítő improvizációkban, szerepjátékban, drámajátékban, bábkészítésben, bábjelenetek előadásában.

Legyen képes a memoriterek szöveghű előadására: Petőfi Sándor: János vitéz – 10-12 versszak, Weöres Sándor egy verse, egy Petőfi-vers, egy rövidebb mese, pl. csalímese.

Ismerje a gyakori szótári jelöléseket. Tudja használni a Magyar értelmező kéziszótárt. Igazodjon el a szakkatalógusban segítséggel.

Irodalom 6. évfolyam

Cél

Az előző évben előkészített, megalapozott tudást és ismeretet fokozatosan kell az absztrakt gondolkodás felé fejleszteni, a megtanultakat is újra kell értékelni. Lassan át kell térni egy - egy téma, altéma feldolgozásakor a több (két-három) szempontú megközelítéshez, viszonyításhoz sok kreatív, kombinatív készséget is fejlesztő feladattal.

A spontán műélvezet fokozatosan alakuljon át tudatos műélvezetté, az irodalommal való "szakszerű" foglalkozássá.

Fontos cél, hogy továbbra is (az életkori változásokkal összhangban) megfelelő érzelmi motivációt kapjanak a tanulók.

Cél az ítézőképesség, az erkölcsi és esztétikai érzékenység továbbfejlesztése, egyre differenciáltabbá, kifinomultabbá alakítása.

Az asszociációs képesség, fantázia fejlesztése, az önbizalom erősítése az egyéni stílusú, ötletes megoldások elismerésével, a próbálkozások bátorításával.

Cél, hogy a kommunikáció, a szövegértés ill. a szövegalkotás, önkifejezés területén a tanulók továbbfejlődjenek. Mind szóbeli, mind írásbeli megnyilatkozásaikban jellemezze őket igényesség, egyre nagyobb tudatosság.

Az ismeretfeldolgozás, ismeretelsajátítás képességének fejlesztése, tanulási technikáinak egyre magabiztosabb és tudatosabb, célirányosabb használata, az önállóság növelése.

Követelmény

A tanulók legyenek képesek kulturáltan kommunikálni az irodalomról, tudják megfogalmazni véleményüket az olvasott művekről, a szereplőkről, a mű rájuk gyakorolt hatásáról; ítéleteiket érvekkel támasszák alá. Tudjanak tisztán, megfelelő ritmussal, értelmes tagolással összefüggően beszélni, a hallgatóság figyelmét lekötöni; állításukat érvekkel és megfelelő módon alkalmazott idézetekkel támasszák alá. Érvelő módon, kulturáltan vitatkozzanak.

Csoporttevékenységekben, közös tevékenységeik, dramatikus játékok során tudjanak társaikkal együttműködni, adott esetben legyenek képesek a munkát egymás között felosztani.

A drámajátékokban tudjanak alkalmazni különböző technikákat a szereplők jellemzésére; a szövegmondás és játék ne váljon szét előadásukban.

Tudjanak érthetően hangosan olvasni, irodalmi szövegeket kifejezően felolvasni, a memoritereket szöveghűen, értelmesen, megfelelő kifejezőerővel előadni.

Legyenek képesek többféle elbeszélő módban és többféle elbeszélői műfajban önálló szövegalkotásra (én-elbeszélés, külső szemlélő, a mindentudó elbeszélő, elbeszélés az epikus közlésformák változatos alkalmazásával, leírás, jellemzés, recenzió, levél). Ismereteiket biztosan tudják alkalmazni a művek vizsgálatában, elemzésében. Ismereteiket tudják röviden szóban és írásban összefoglalni.

Tudjanak önállóan is irodalmi szövegeket elemezni: tudják meghatározni a szöveg témáját, tudják kiemelni a tényeket, adatokat, lényeges mozzanatokot, epikus művekben a helyzet(ek)et, helyszín(ek)et, a szereplőket, a főszereplőt, a cselekmény fordulópontjait; tudják tagolni a cselekményt, tudják pontosan jelölni a műalkotás konfliktusát.

A művek értelmezésében, elemzésében használjanak poétikai, stilisztikai fogalmakat, ismerjék az alapvető stíluseszközöket, nyelvi alakzatokat, és elemzéseikben kapjon ez megfelelő hangsúlyt.

Legyenek tisztában alapvető verstani kategóriákkal, ismerjék a különböző ritmusrendszereket.

A korábban tanultakon túl ismerjék fel a dalt, az epigrammát, a balladát, az eposzt, tudják e műfajok jellemző sajátosságait.

Jellemző jegyeik alapján legyenek képesek a népköltészet és a műköltészet megkülönböztetésére.

Legyenek képesek összehasonlító vizsgálatokat, elemzéseket végezni. Ismerjenek föl alapvető irodalmi témákat, motívumokat; keressék ezeket más művészeti ágak alkotásaiban is.

Ismerjék a témákban szereplő irodalomtörténeti korszakokat, szerzői életműveket, stílusokat, irányzatokat.

Ismerjenek irodalmon belüli kapcsolatokat, összefüggéseket, ismerjenek irodalmi, művelődéstörténeti összefüggéseket.

Legyenek képesek használni felkészülésükhöz a szótárakat, lexikonokat, enciklopédiákat, szakkönyveket, folyóiratokat. Tudjanak egy-egy témához ajánló bibliográfiát összeállítani. Tudjanak könyvtári dokumentumok felhasználásával biográfiát összeállítani.

Tartalom

Arany János: Toldi.

Népköltészet. Népköltészet és műköltészet.

A magyar reneszánsz, barokk és a kuruc kor irodalmából.

A magyar felvilágosodás irodalmából.

Gárdonyi Géza: Egri csillagok.

Daniel Defoe: Robinson.

Értékelés

Az értékelés írásban és szóban is folyamatos ill. szakaszos, egyes témákat témazáró dolgozattal kell befejezni, más témák esetében érdemes az altémák szintjén is szóban, feladatlapokkal mérni a tudásszintet. Külön kell ellenőrizni az olvasási készséget, a hangos olvasás fejlődését, írásbeli munkák esetében az íráskép rendezettségét, áttekinthetőségét is.

Arany János: Toldi

Cél:

Az erkölcsi és az esztétikai fogékonyság növelése, a véleményalkotás és -nyilvánítás képességének fejlesztése.

Az elsődleges és a mögöttes jelentés megértetése.

Az irodalmi nyelv, műfajok, kifejezésformák, gondolati tartalmak történeti változásainak megértetése.

Követelmény:

A tanulók tudjanak önálló véleményt alkotni a műről, a szerzőről, a szerző magyar irodalomban betöltött szerepéről. Ismerjenek a szerző életét, pályáját feldolgozó szakirodalmat, ismerjenek a szerzőtől egyéb műveket.

A már ismert, tanult műfajokkal és művekkel való összehasonlításban a tanulók ismerjék fel a párhuzamokat, mesei motívumokat, a népiesség eszközeit, a műfaji rokonságot.

Legyenek képesek a természet szerepének, a természeti párhuzamoknak a vizsgálatára a cselekményben, a szereplők jellemábrázolásában.

A szituációs feladatokban, a jelenetek dramatizálásában törekedjenek a minél pontosabb és hitelesebb karakterek megjelenítésére.

Az órai megbeszélések, viták alkalmával a tanulók foglaljanak állást az adott kérdésben; értékeljék, bírálják a szereplők tetteit, jellemét, a szereplők helyzetéből is próbálják indokolni a cselekedeteket, magatartást.

Ismerjék fel az elbeszélői nézőpont változásait, és próbálják meghatározni a műben betöltött szerepét.

Legyenek jártasak a jellemzés műfajában szóban és írásban, alkalmazzák a tanult jellemzési eljárásokat; legyenek képesek az elbeszélésben a nézőpontváltásra; tudják a fogalmazási műfajokat (elbeszélés, leírás, jellemzés) egy szövegműben ötvözni a közlésformák változatos alkalmazásával.

Írásbeli feladataikban törekedjenek a hármas tagoláson túl a szöveg további megfelelő tagolására. Szóban is, írásban is tudjanak idézni. Szóbeli és írásbeli feladataikban egyaránt törekedjenek a pontos fogalmazásra, tudják megkülönböztetni a lényegest a lényegtelenről, kerüljék a redundanciát.

A tanulók legyenek képesek a mű cselekményvázlatának önálló elkészítésére.

Értsék, illetve használják helyesen az új fogalmakat, legyenek tisztában azok poétikai, stilisztikai funkciójával.

A tanulók ismerjék a Toldi verselését, versformáját, tudjanak pontos információkat adni a hangsúlyos verselés szabályairól, a rímekről, fajtáikról. Ismerjék fel a mű versszakaiban az ütemhatárokat, tudják meghatározni a rímképletét.

Tudjanak a szereplőkről, a történet egyes jeleneteiről, epizódjairól az egyszerűbb ismertetés mellett kritikai elemeket is tartalmazó szóbeli vagy írásbeli feleletet adni. Ítélleteikben, érvelésükben esztétikai szempontok is szerepeljenek.

Tartalom

Művek, szövegek:

Petőfi levele Aranyhoz (1847. febr. 4. keltezésű).

Petőfi: Arany Jánoshoz.

Arany: Válasz Petőfinek.

Részlet a Kisfaludy Társaság pályázati felhívásából.

Arany János: Toldi.

Ilosvai Selymes Péter: Az híres neves Tholdi Miklósnak jeles cselekedeteiről és bajnokságáról való história – részletek.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Arany János: Toldi c. művének tartalmi, szerkezeti, műfaji, nyelvi, stilisztikai, verstani elemzése.

Az összetett lélekábrázolás, a lélektani motivációk elemzése.

A mű kapcsán az epikáról, epikus művekről, az ütemhangsúlyos verselésről tanultak, a stilisztikai ismeretek ismétlése, bővítése, rendszerezése.

A Toldi forrásai, keletkezési körülményei.

Arany és Petőfi barátsága.

Epika, epikus mű; lírai, drámai vonások, elemek; népiesség; elbeszélő költemény; trilógia; az epika képszerű elemei, epikus közlésformák, elbeszélői nézőpont; külső és belső szerkezet, az epikus művek kompozíciója – az alapmodell (expoziáció, bonyodalom, kibontakozás, tetőpont, megoldás) és az attól való eltérő szerkesztési eljárás; a kompozíció és a tartalom szoros összefüggése; tér, időhelyzet, kiindulási pont, szándék, feszültség, fordulópont, konfliktus, epizód, késleltetés, életkép; szerkezeti vázlat, cselekményvázlat; mottó, előhang, utóhang; versforma (páros rímű felező tizenkettes); eposzi kellékek, népmesei elemek, szállóige; jellemek, jellemábrázolás, jellemkontraszt; lélektani ábrázolás; ironikus ábrázolás; a bűn mint irodalmi motívum, bűn és bűnhődés; metafora, allegória, megszemélyesítés, hasonlat; költői levél (episztola); költői hitvallás.

Összehasonlító elemzés: verses és prózai levél; Arany és Ilosvai Toldija; Arany: Toldi és Petőfi: János vitéz; Toldi Miklós és János vitéz jellemének ábrázolása; Toldi Miklós és eposzi hősök; népmesei hősök - János vitéz - Toldi Miklós; elbeszélő költemény és más elbeszélő műfajok. A természeti képek és a hős lelkiállapotának párhuzama.

Jellemzési eljárások megfigyelése a Toldiban, az eljárások alkalmazása saját szövegműben. Elbeszélés leírással és jellemzéssel, egyenes és függő beszéd alkalmazásával.

Kreatív gyakorlat: a negatív hős (vagy mellékszereplő) szemszögéből láttatni az eseményeket, más szereplőket, a főhőst. Vád- és védőbeszéd megfogalmazása.

Mozgásimprovizációk és gyakorlatok. Dramatizálás. Illusztrációkészítés.

Gyűjtőmunka: Arany és Petőfi további levelezése (baráti, tréfálkozó hangvételű levelek).

Memoriter:

Előhang;

további 10-15 versszak;

a mű egy-két szállóigévé vált mondata;

A Kisfaludy Társaság pályázati felhívása (két mondatnyi részlet);

Egy-egy rövid részlet Petőfi leveléből és a két episztolából.

Életrajz, pályakép:

Arany János.

Értékelés A z értékelés részösszefoglalásokként és altémákként történhet szóbeli és írásbeli feladatokkal, elsősorban az új fogalmak, összefüggések megértésére helyezve a hangsúlyt. A témát összefoglaló feladatlap és dolgozat zárja le.

Népköltészet. Népköltészet és műköltészet

Cél A szavak, a művek többletjelentése, árnyalatai iránti fogékonyság növelése, az esztétikai érzékenység fejlesztése.

Cél a népköltészeti alkotásokkal való élményszerű találkozás mellett az ismeretekkel megalapozott, tudatos irodalomelméleti rendszerezés.

A már ismert népköltészeti műfajok – mesék, mondák – felelevenítésével és az irodalmi népiességről tanultak felidézésével a népdalok és népballadák, kisebb műfajok vizsgálatával az irodalom népi formáinak, továbbá az irodalom, a művészetek születéséről, funkciójáról, hatásáról szerzett ismeretek rendszerezése.

Követelmény A tanulók ismerjék a három műnem fogalmát, az epikáról szerzett alapos ismereteik mellett legyenek tisztában a líra ill. a dráma műnemének legfőbb jellemzőivel; ismerjék föl az epikus művekben a lírai ill. drámai vonásokat, elemeket.

A tanulók legyenek képesek rendszerezni műnemek és műfajok szerint a népköltészeti alkotásokat, az elemzett, feldolgozott nagyobb műfajok mellett ismerjenek kisebb műfajokat, népi játékokat, népszokásokat.

Tudjanak a népdalokról, népballadákról összefüggően, szakszerűen beszélni, ismerjék a műfajok jellegzetességeit, stílus eszközeit, nyelvi, szövegtani elemeit.

A szövegek értelmezése mellett tudják értelmezni a népdalok szimbolikáját, a természeti képek funkcióját, ismerjék a balladák mitológiai, vallási gyökereit.

Tudjanak különbséget tenni régi és új stílusú magyar népdalok között. Ismerjék föl a magyar népdalok és népballadák formai sajátosságait, verselését, rímképleteit, tudják ritmizálni a szövegeket.

Jellemző jegyeik alapján tudják megkülönböztetni a népköltészetet a műköltészettől.

Tudják eredet szerint csoportosítani a megismert alkotásokat.

Összehasonlító elemzéseikben jelenjenek meg az irodalomelméleti, esztétikai, poétikai szempontok, a csak élményszerű feldolgozás helyett értelmezéseikben a "szakmai" szempontok is érvényesüljenek.

A beszélő és elbeszélő szerepét tudják elválasztani (egyenes beszéd, függő beszéd), az elbeszélő módokat tudják megkülönböztetni, a lírai beszélő szerepét tudják értelmezni.

Tartalom

Művek, szövegek:

5 – 8 **népdal (a fajtákra tekintettel válogatva)**, 1 – 2 táncszó, találós vers, népi imádság, korábban tanult kisebb népköltészeti műfajok; népi játékokhoz, népszokásokhoz kapcsolódó szövegek;

Petőfi: Befordúltam a konyhára...

Alku;

Ady Endre: Fölszállott a páva;

Nagy László: Adjon az Isten,

2 – 3 népballada: **Júlia szép leány...** (=Mennybe vitt leány), **Kőműves Kelemenné** és még 1 – 2 népballada, pl. Kádár Kata, Budai Ilona (=A kegyetlen anya).

Arany János: A walesi bárdok,

Mátyás anyja.

Vörösmarty Mihály: Szép Ilonka.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Népköltészet és műköltészet (ismétlés, ismeretbővítés, rendszerezés).

Műnemek – műfajok (az eddigi ismeretek áttekintése, rendszerezése).

Műnemek: líra, epika, dráma (az alapvető kategóriák meghatározása, jellemzése).

Szó szerinti és metaforikus jelentés.

A dal – fogalma; népdal, jellemzői, típusai; népies dal;

Ballada – népballada, műballada; a ballada fogalma, műfaji jegyei; típusai; a műfaj története; a három műnem jellemzőinek megjelenése a balladában.

Szöveg és dallam. Rím, ritmus, zeneiség.

Népköltészeti és műköltészeti szövegek vizsgálata, a népköltészet és műköltészet kapcsolatainak elemzése. Műfaji összehasonlítások (pl. elbeszélő költemény – ballada – elbeszélés).

Improvizációk. Dramatizálás.

Memoriter:

Néhány népdal és egy népballada.

Értékelés

Az értékelés elsősorban az új fogalmak megértésének felmérése, ill. a rendszerező képesség ellenőrzése pl. tesztfeladatokkal és táblázat készíttetésével. A memoriterek meghallgatásakor a kifejező előadásmódot, a helyes ritmust és beszédtempót kell értékelni. Szituációs feladatokban az akció – dikció összehangoltságát ellenőrizzük.

Magyar reneszánsz, barokk és a kuruc kor irodalmából

Cél

Az irodalmi nyelv, műfajok, kifejezésformák, gondolati tartalmak történeti változásainak megértése.

Követelmény

Elemi fokon legyenek képesek az irodalom kronologikus rendszerezésére.

A tanulók ismerjék a régi magyar irodalom, a reneszánsz, a barokk, a kuruc kor fogalmait, tudjanak különbséget tenni korszakok és stílusok között, tudjanak legalább két-három olyan stílusjegyet, jellemző műfajt, mely az adott korszakra, stílusra jellemző – kitekintéssel a képzőművészetre, zenére.

Tudják a korszakok fontosabb szerzőinek (Janus Pannonius, Balassi, Zrínyi) rövid életrajzát, olvassanak az elemzett művek mellett más műveket is az alkotóktól.

Tudjanak párhuzamot vonni az irodalom változásai és a művészetek fejlődése között; tudjanak a vizsgált korok szellemi mozgalmairól, filozófiai, vallási rendszerének változásairól, jellemző társadalmi állapotairól, viszonyairól, társadalmi feszültségekről. Rendelkezzenek információval a korabeli európai viszonyokról, tudják értékelni a magyar irodalom változásainak az európai változásokhoz való viszonyát, ismerjenek műcímeket, híresebb szerzőket.

A tanulók legyenek képesek differenciáltan elemezni a műveket, értelmezéseikben jelenjen meg az elméleti, esztétikai, poétikai szemlélet, illetve a tanórákon érvényesült tematikus szempontok.

A verstani ismereteiket legyenek képesek rendszerezni, tudják az alapvető ritmikai formák szabályait, ismerjék fel a két nagy ritmusrendszer elemeit a vizsgált szövegekben.

Tartalom

Művek, szövegek:

Janus Pannonius: *Pannónia dicsérete*,
további 3 - 4 epigramma.

Tinódi Lantos Sebestyén: Cronica (részlet az előszóból).

Budai Ali basa históriája (részlet ill. rövidített változat).

Heltai Gáspár: egy fabula.

La Fontaine: egy fabula.

Bornemisza Péter: Siralmas énnéköm.

Balassi Bálint: Egy katonanének és még egy mű, pl:

Búcsúja hazájától (Ó én édes hazám...),

Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek, pl. az invokációból; Isten megharagszik a magyarokra; Zrínyi kirohanása; A szultán halála; Zrínyi halála; Utószó),

egy verse, pl. Béfedez a kék ég, Nem irom

pennával.

Szemelvények a kuruc kor irodalmából, pl. Csinom Palkó (rövidített változat), Két szegénylegény egymással való beszélgetése (rövidített változat), Megjártam a hadak útját.

Mikes Kelemen: Törökországi levelek, ill. részletek, pl. a 77., 88., 207. levél.

(1 - 2 rövid részlet: Rákóczi Ferenc: Vallomások; Emlékiratok.)

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A művek kronologikus, tematikus, műfajelméleti, szövegelemző, poétikai szempontok szerinti vizsgálata (kitekintéssel más művészeti ágakra).

Humanizmus, reneszánsz, barokk.

Az eposz (a korábbi ismeretek bővítése, a műfaj meghatározása, jellemzése).

Az új és régebben tanult fogalmak rendszerezése: líra, lírai én; epigrama; időmértékes és ütemhangsúlyos verselés (ismeretbővítés); időmértékes sorfajták, (pentameter, hexameter), disztichon; vers – dallam kapcsolata; Balassi-strófa; tiszta rím, asszonánc; keresztrím, páros rím, ölelkező rím, félrím, csoportrím, bokorrím; refrén; műfordítás; motívum;

kuruc kor irodalma (szegénylegényénekek, kuruc költészet, bujdosóénekek, a száműzetés irodalma);

fiktív levél, irodalmi levél, vallomás, emlékirat;

epika, históriás ének, eposz (hősköltevény), eposzi kellékek (segélykérés, eposzi seregszemle, isteni beavatkozás), előszó, utószó; múzsa.

tematikus szempontok: haza, hazafiság, elnyomatás, idegenektől való függés, személyes szabadság, alkotói szabadság és alkotói elkötelezettség, anonim szerző, harc, háború, küldetéstudat, erkölcs - etika, jog - jogtalanság, függetlenség, kiszolgáltatottság, áldozathozatal, hősiesség, életformák, bujdosás, fenyegetettség, számkivetés, száműzetés, lelki válság.

Levéllírás.

Összehasonlító elemzés: különböző korszakok szövegeinek összehasonlítása jellemző stílusesszókörök, a téma, a nyelvi sajátosságok, műfajok alapján; elbeszélő költemény és eposz.

Memoriter:

Janus Pannonius: Pannónia dicsérete és még két epigrammája; Balassi Bálint egy verse; egy fabula.

Életrajz, pályakép:

Janus Pannonius (portrévázlat),

Balassi Bálint,

Zrínyi Miklós (portrévázlat).

Értékelés

Az értékelés altémaként, egy- egy korszak, mű lezárásakor, befejezésekor írásban és szóban történik. Írásbeli feladatokban a helyes fogalomhasználatot, a pontos, lényegre törő fogalmazást, a szöveg helyes tagolását ellenőrizhetjük. Fontos, hogy az elemzésekben már megjelenjenek elméleti, esztétikai szempontok is, ezt adott esetben külön is értékelni kell. A szóbeli teljesítményekben értékelni kell a helyes beszédet, hangsúlyozást, a logikus, pontos fogalmazást is. Összehasonlító feladatokkal ellenőrizhető a lényeglátás, elvontabb elvonatkoztatási készség is, ill. a hozzárendelő, rendszerező képesség.

A magyar felvilágosodás irodalmából

Cél

Csokonai művészetének stílus- és formagazdagsága, modernsége illetve a magyar irodalomban betöltött szerepének, jelentőségének bemutatása.

Kazinczy Ferenc munkássága által a korban kiemelkedő fontossággal bíró irodalomszervezői és nyelvújítói tevékenység bemutatása, jelentőségük megláttatása. A már ismert elméleti, műfaji, stilisztikai fogalmak, kategóriák használata biztossá, pontossá váljon, a korábban tanult művekkel való összehasonlításban váljon teljesebbé jelentésük.

Cél, hogy a tanulók lépjenek előrébb a könyvtári dokumentumok, szakmunkák használatában.

Követelmény

A tanulók ismerjék Csokonai, Fazekas életrajzát, pályáját, az elemzett művek mellett tudjanak a szerzők más műveiről is.

A művek, a korszak elemzése során szerzett új ismeretek, fogalmak épüljenek be szakszókincsükbe, azokat tudják pontosan használni. Otthoni munkáikban, házi

feladataikban támaszkodjanak a megadott szakirodalomra. Tudjanak felkészülni adott témából beszámoló, kiselőadás megtartására.

Szóbeli beszámolójukhoz legyenek képesek felelettervet készíteni.

Írásbeli munkáikban is pontosan használják a szakkifejezéseket; szövegeikben láthatóan jelenjen meg a szöveg megfelelő szerkezeti tagolása.

Ismerjék a korszak uralkodó stílusait, azok markánsabb stílusjegyeit, legyenek képesek korábbi korszakokkal, művekkel való önálló összehasonlításokra. Tudják, hogy a felvilágosodás kora milyen szerepet játszott az európai és a magyar civilizáció és művészetek történetében. Tudjanak beszélni a felvilágosodásról, szerzőkről, művekről e korból. A tanulók ismerjék az elemzett művek verstani sajátosságait, ritmikáját, tudják ritmizálni a verseket, ismerjék a szimultán ritmust.

Fogalmazásaikban törekedjenek a választékosságra, a nyelvtani szabályok betartása mellett alakuljon, fejlődjön egyéni stílusuk.

Tartalom

Művek, szövegek:

Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem,

A Reményhez,

Zsugori uram,

további 1 - 2 verse, pl. Jövendölés az első oskoláról a Somogyban,

Szegény Zsuzsi a táborozáskor.

Fazekas Mihály: Lúdas Matyi,

egy lírai műve pl. Csokonai Vitéz Mihály

halálára.

Kazinczy Ferenc: Tövises és virágok - 2 - 3 epigramma, pl. A nagy titok, Írói érdem.

(A nippuri szegény ember története /Dzsimil Ninurta története/ Julow Viktor Arkádia körül c. könyvéből.)

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A művek poétikai, verstani, stilisztikai elemzése.

A líráról, lírai műfajokról és a verses epikáról tanultak, ill. a verstani ismeretek rendszerezése.

Felvilágosodás, barokk, rokokó, szentimentalizmus, klasszicizmus; nyelvújítás, műfordítás;

versciklus, elégia, helyzetdal, allegória, alliteráció, zeneiség; időmértékes, ütemhangsúlyos verselés, szimultán ritmus;

jellemkép, zsáner, típus, gúny, irónia, tragikomikum, paródia; vándormotívum, jellem, jellemfejlődés.

Nyelvújítás, irodalomszervezés.

Összehasonlító elemzés: Fazekas Lúdas Matyi és Dzsimil-Ninurta története; János vitéz – Toldi – Lúdas Matyi – népmesék hősei.

Dramajáték a Lúdas Matyi jeleneteiből.

Kreatív-produktív gyakorlat: hiányos idézetek kiegészítése a versforma, a szövegösszefüggés figyelembe vételével; hiányzó rímek keresése; szóhalmazokból verssorok összeállítása megadott képletre.

Memoriter:

Csokonai: Tartózkodó kérelem, A Reményhez (legalább az első versszak),

Fazekas: Lúdas Matyi (25 - 30 sor).

Kazinczy: 1 – 2 epigramma.

Értékelés

Az értékelés az altémák szintjén, egyes szerzők, ill. művek kapcsán, elsősorban az új ismeretek mélységének felmérése céljából szóbeli és írásbeli feladatokkal.

A témát olyan záródolgozattal fejezzük be, amely nemcsak a témához kapcsolódik, hanem rákérdezik a líra és a verstan körébe tartozó korábbi (itt rendszerezett) ismeretekre is.

(A téma feldolgozása tematikai szempontok miatt Zrínyi műveinek feldolgozása után indokolt.)

Cél Az irodalom és olvasó (befogadó) kapcsolatában annak megértése, milyen jelentéseket közvetít az irodalom egyének és a közösség számára. A műfajjal, a gyermeki olvasatokkal összhangban a megértést támogató szövegelemző műveletek az ismeretfeldolgozás technikáinak gyakorlása. Cél, hogy a mű poétikai elemzésében a régebben tanult fogalmak átismétlődjenek, kiegészüljenek, új elemekkel bővüljenek.

Követelmény Ismerjék a szerző életrajzát, művészi pályáját, tudjanak más műveiről. Ismerjék a mű keletkezési körülményeit, forrásait, azt a történelmi miliőt, amiben a regény született, értékeljék, értelmezzék az írói szándékot. Az elbeszélő állásfoglalásait értékeljék, bírálják, vitassák meg közösen. Fogalmazzák meg a mű mai ember, mai olvasó számára érvényes üzenetét. A tanulók tudjanak szerkezeti és cselekményvázlatot készíteni a műről, legyenek képesek a regény tartalmi ismertetésére. A tanulók legyenek képesek szóban és írásban a főszereplőt jellemezni, a főhős életútját ismertetni. Legyenek képesek a szereplők viszonyrendszerét ismertetni, tudják a regény szereplőit jellemezni. A tanulók ismerjék a mű konfliktusrendszerét, motívumait, főbb szerkesztési elveit. Legyenek képesek elemezni a mű logikai, ok-okozati összefüggéseit, a mű címét, ill. a részek címeit. A tanulók legyenek képesek a regény és más epikus művek összehasonlítására, tudjanak esztétikai, elméleti szempontok alapján viszonyítani, értékelni. Ismerjék a történelmi regény műfajának jellegzetességeit, tudják megkülönböztetni egymástól a regénytípusokat. Vezessenek olvasónaplót, készítsenek jegyzeteket; legyenek képesek az órai megbeszélések alapján kiegészíteni, javítani saját munkáikat. Csoporttevékenységükben működjenek együtt, játékos feladatok, versenyek alkalmával legyenek toleránsak, ismerjék el a másik teljesítményét. Szituációs gyakorlatok során tanári irányítással értékeljék a maguk és társaik teljesítményét. Írásbeli munkáikban törekedjenek a pontosságra, szakszerűsége, szóbeli feladataikban a pontosságra, a helyes beszédre.

Tartalom

Művek, szövegek:

Gárdonyi Géza: Egri csillagok.

Tinódi Lantos Sebestyén: Egri históriának summája (részlet).

Memoriter:

Részlet a regényből (pl. az eskü szövege).

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A regény tematikus, szerkezeti, műfajelméleti, stilisztikai szempontok szerinti vizsgálata.

Regény, történelmi regény, kalandregény.

A mű forrásai; forrásművek – dokumentumok.

Történelmi esemény mint irodalmi téma; “két pogány között” - a török hódoltság korának magyarországi társadalmi-politikai viszonyai, történelmi hősök - szereplők, történelmi források - irodalmi feldolgozás; történelmi hűség; szerep és befogadó viszonya, példaképek,

A korábban tanult történelmi témájú művekkel való összehasonlításban: az elbeszélő és a téma, az elbeszélő és a történelem viszonya; a mai olvasó és a regény történelmi időszakának viszonya.

Külső és belső szerkezet; többszálú cselekmény, a mű időszervezete, előre- és visszautalások; a részek cselekményideje, a részek között eltelt idő arányai, az áthidaló írói módszerek; a mű címe, a fejezetcímek, a cselekményben betöltött szerepük vizsgálata; motívum, kép, tabló, a mű helyszínei; az események logikai rendszere; jelképek, visszatérő motívumok, tárgyak, találkozások, véletlenek és azok szerepe.

A szereplők, a főhős; hős - eszményített hős; jellemek, típusok; jellemábrázolás; a szereplők és konfliktusok rendszere; az író elbeszélő módszerének elemzése.

Tematikus szempontok: hősiesség, hazaszeretet, áldozathozatal, árulás, bátorság, gyávaság, barát, ellenség, érzelmek, vágyak, emberi kapcsolatok, egymásrautaltság, féltés, szeretet, szerelem.

A szereplők csoportosítása megadott szempontok alapján; a főhős életrajzának elkészítése a főbb állomások, fordulópontok kiemelésével.

Cselekményvázlat, szerkezeti vázlat készítése. Olvasónapló (előre nyomtatott) vezetése; jegyzetelés.

Beszámoló, kiselőadás előzetes felkészülés alapján.

Összehasonlítás: a regény és a belőle készült film.

Szövegalkotás: könyvajánlás kortársnak; visszaemlékező jellegű én-elbeszélés leírással és jellemzéssel (valamelyik regénybeli alak helyzetébe képzelve önmagát).

Kreatív gyakorlat: szövegek átírása nézőpont- (és hangnem-)váltással. A regény egyes részleteinek, jeleneteinek dramatizálása. Térképkészítés.

Életrajz, pályakép:

Gárdonyi Géza.

Értékelés

Folyamatossága mellett a téma teljes feldolgozása végén témazáró dolgozattal és feladatlappal történik.

Mindenképp ismerjük el érdemjeggyel a beszámolókat, kiselőadásokat, az ügyesen, pontosan vezetett olvasónaplókat.

Daniel Defoe: Robison Crusoe

(A témát összegző - rendszerező jellege miatt az év zárótémájának szánjuk.)

Cél

Az olvasás iránti érdeklődés fenntartása a belefeledkezés, a képzelet, a kaland, az önismeret, az emberismeret iránti igénnyel. Az érzelmi élet gazdagítása.

A szövegfeldolgozás, ismeretszerzés technikáinak gyakorlása.

Az esztétikai érzékenység fejlesztése, felkészítés az irodalmi közlésformák stílusbeli sajátosságainak befogadására.

Az epikus művek elemzésének, ill. regényelemzés módszereinek átisméltése, ezzel a tanult fogalmak, ismeretek rendszerezése.

Követelmény

A tanulók ismerjék a szerzőre és művére vonatkozó fontosabb adatokat, ismerjék a mű keletkezésének körülményeit, tudjanak annak forrásáról.

Tudják elmondani a mű tömörített tartalmát.

Tudjanak szerkezeti és cselekményvázlatot készíteni, különös tekintettel a mű időszervezetére, az elbeszélői idősíkok váltakozására, a cselekmény fordulópontjaira, konfliktusaira.

A tanulók értékeljék a főszereplő cselekedeteit, vitassák meg cselekedeteinek helyességét, állapítsák meg azok indokait.

Alapos ismeretekkel rendelkezzenek a regény szövegtípusáról (napló), értékeljék, értelmezzék funkcióját.

A tanulók tudjanak véleményt mondani a regényről, legyenek képesek egyszerűbb recenziót, ajánlást írni a regényről.

Tudják saját szavaikkal megfogalmazni a regény tanulságait, próbáljanak választ adni arra a kérdésre, hogy mi lehet e regény mai népszerűségének oka, és mi lehetett az 1700-as években. Értelmezzék, értékeljék az alkotó szándékait, fogalmazzák meg a regény a ma embere, olvasója számára hordozott üzenetét.

Legyenek képesek tágabb kontextusba helyezve értékelni és összehasonlítani - pl. a korabeli magyar művekkel - a regényt.

Tartalom

Művek, szövegek:

Daniel Defoe: Robison Crusoe.

Jules Verne: regényrészletek.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A regény elemzése során kiemelten foglalkozunk a stílus, a közlés mód sajátosságaival.

Regény, kalandregény, robinzonád; magányos hős; cselekmény, szerkezet, konfliktus, fordulópont, időszerkezet, az elbeszélői idősíkok váltakozása; napló – külső és belső történések; valószerű (realista) ábrázolás, fantasztikum; jellemrajz, jellemfejlődés.

Fontosabb tematikai problémák: szabadság - rabság, magány, civilizáció, ember és természet viszonya, a természet legyőzése - a környezet civilizálása, a sziget mint szimbólum és motívum, a véletlenek szerepe életünkben, egyén és társadalom viszonyrendszere, belső késztetések - külső kényszerek.

Szövegalkotás: elbeszélés nézőpontváltással, illetve kettős nézőpont alkalmazásával; jellemzés: a főszereplő árnyalt jellemrajzának elkészítése, a változások elemzése, az öreg és fiatal hős gondolatvilágának összehasonlítása.

“Naplórészlet” írása.

Olvasónapló (előre nyomtatott) vezetése.

Szituációs feladatok: dolgozzanak ki variációkat, mit tettek volna másképpen, és hogyan.

Értékelés

Az értékelés célja a mű ismeretének felmérése ellenőrzése mellett, hogy a tanulók maguk tapasztalják, meddig jutottak az irodalommal való foglalkozásban, ezért a témát olyan záródolgozattal érdemes befejezni, mely nemcsak a regényhez kapcsolódó kérdéseket tartalmaz, hanem olyan feladatokat is, melyek a korábbi epikus témák ismeretanyagára is rákérdeznek, egy teljesebb tudásról tanúskodnak.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 5. évfolyam végére előírt minimális követelményeken túl:

Beszéde a mindennapi kommunikáció-szituációkban, vers- és prózamondás közben igazodjon a kiejtés fő szabályaihoz és a beszédhelyzethez.

Rendelkezzen a tanuláshoz kapcsolódó köznapi és irodalmi szókincsel.

Legyen képes ismereteinek rövid szóbeli és írásbeli összefoglalására.

Tudjon minimum egy - másfél oldal terjedelmű elbeszélést, leírást, magánlevelet, jellemzést írni.

Néhány jellemző jegy alapján tudja megkülönböztetni a népköltészetet a műköltészettől.

Tudja megnevezni az olvasott mű címét, szerzőjét, témáját, műfaját.

Tudja jellemezni a novellát, a balladát, a regényt.

Tudja megnevezni a dramatizált formák néhány elemét: helyszín, helyzet, szereplők, monológ, dialógus.

Tudja a megismert magyar írók, költők életrajzának legfontosabb elemeit.

Tudja az epikus művek kompozíciójának alapmodelljét (expozíció, bonyodalom, kibontakozás, tetőpont, megoldás).

Legyen képes a memoriterek szöveghű előadására: Arany János: Toldi – részletek: Előhang és további 5-6 vsz.; Janus Pannonius két epigrammája; egy Csokonai-vers; Fazekas Mihály: Lúdas Matyi – 8-10 sor részlet; két népdal; Gárdonyi Géza: Egri csillagok – néhány soros részlet.

Legyen képes önállóan rövid epikus művek cselekményvázlatának elkészítésére.

Legyen képes együttműködni társaival a szerepjátékok, dramatikus játékok, különböző kiscsoportos tevékenységek során.

Irodalom 7. évfolyam

Cél	Cél, hogy a tanulók egyre tudatosabban és hatékonyabban használják az ismertsajátítás technikáit. Fejlődjön gondolkodásuk, absztrakciós képességük, analízáló- szintetizáló-képességük, kreativitásuk. Cél, hogy továbbfejlődjön ítéloképességük, erkölcsi érzékenységük, tudatosságuk. Cél, hogy a tanulók a tanév során előbbre lépjenek mind írásbeli, mind szóbeli képességeik, készségeik fejlődésében, egyéni stílusuk alakulásában. Cél, hogy a tanulók váljanak műértő, tudatos olvasókká, fejlődjön tovább esztétikai érzékenységük.
Követelmény	A tanulók ismerjék az új fogalmak, kifejezések jelentését, elemzéseikben használják ezeket, az előző években tanult szakkifejezések alkalmazása váljon készségszintűvé munkáikban. Tudjanak hosszabban beszélni, kommunikálni az irodalomról, konkrét és általános kérdésekről. Legyenek képesek az olvasott művek tartalmi ismertetésére, ismerjék a művek témáját, szerzőjét, műfaját; tudják kiemelni a lényeges mozzanatokat, epikai művek esetében a cselekmény fordulópontjait. A tanulók értékeléseikben, bírázataikban esztétikai elveken alapuló véleményt formáljanak, az olvasott, elemzett alkotások mélyebb rétegeit is tudják értelmezni; a szövegek feldolgozása ne álljon meg a téma, tartalom elemzésénél, legyenek képesek komplex műértelmezésekre, az összefüggések elemzésére. Önálló és közös munkáikban alkalmazzanak összehasonlító módszereket. Legyenek képesek önállóan szerkezeti és cselekményvázlat készítésére; verses művek elemzésében ismerjék fel a mű fontosabb formai sajátosságait, tudják meghatározni ritmusát, rímelését. Ismerjék a két ritmusrendszer főbb sajátosságait, tudjanak skandálni, tudják az ütemhangsúlyos verseket ütemezni. Legyenek képesek közösen megtervezni, előadni a szituációs feladatokat, legyenek egyéni ötleteik, egyedi megoldásaik. Tudjanak karaktert megjeleníteni; gesztusokkal, mimikával, mozgással egészítsék ki játékukat. Tudjanak helyzeteket, jeleneteket dramatizálni. Legyenek jártasak a különböző szövegfajták, szövegtípusok alkotásában, tudjanak szövegeket más stílusban, hangnemben és formában újraalkotni. Tudják alkalmazni a stíluszeszközöket saját szövegeikben. Ismerjék az új korszakok alapvető jellemzőit, ismerjék föl egy-egy korszak stílusait, stílusjegyeit. Tudják érzékeltetni a korok és stílusok közötti különbségeket, tudjanak jellemző műfajokat, ismerjék az adott kor kiemelkedő szerzőit. Ismerjék a témákban szereplő meghatározó alkotók életét, pályáját, ismerjék a szerzők jellemző egyéni stílusát, kedvelt műfajait. Írásbeli munkáikban, házi feladataik megoldásakor használják a szakirodalmat, jelöljék forrásaikat, tudjanak jegyzetet, bibliográfiát készíteni. Megfelelően tudjanak idézni szóban és írásban a forrás megjelölésével. A vitákban viselkedjenek kulturáltan, hallgassák meg mások véleményét, érvekkel próbálják egymást meggyőzni. Szóbeli teljesítményeikre a szakmaiság, az igényes, stílusos beszédmód, a pontosság és a lényegre törő fogalmazásmód legyen jellemző.
Tartalom	Irodalmunk a reformkorban. Irodalmunk a kiegyezésig. A magyar széppróza kibontakozása. A századforduló magyar irodalma.

Értékelés: Az értékelés egyrészt téma szintű, de egyes altémákat, azok feldolgozottságát érdemes külön is ellenőrizni. Értékelni kell a kommunikációs szintet, a beszédkészséget, a szakszerűséget, stílust, szövegalkotási képességeket.

Irodalmunk a reformkorban

Cél Cél, hogy a tanulók tudják és érezzék át a magyar nyelv és a magyar kultúra elválaszthatatlanságát.

Cél, hogy a gyermekek megértsék a társadalmi – politikai – kulturális helyzet és változásai, illetve az irodalom sajátos kapcsolatát, továbbá azt, hogy miért válhatnak írók és költők a közélet meghatározó alakjaivá, s melyek a jellemző nemzeti költőszerepek.

Ezekkel összhangban cél az irodalom folytonosságának és változó jellegének megláttatása.

Szerezzenek elemi ismereteket a korszakról, a korszak irodalmáról, érezzék át jelentőségét.

Követelmény A tanulók értsék a reformkor fogalmát. Legyenek ismereteik a kor politikai viszonyairól, a társadalmi feszültségekről.

Tudjanak összefüggően beszámolni a szerzők életéről, pályájáról, szerepvállalásáról. Felkészülésük során készítsenek felelettervet.

Tudják, hogy a Himnusz és a Szózat nemzeti ének; a költőiken kívül zeneszerzőiket is tudják megnevezni.

A szerzők és műveik kapcsán tudjanak beszélni a romantikáról, a romantikus stílusról, értékeljék a szerzők munkásságát. Helyesen tudjanak idézni szóban és írásban.

A kortársak közül ismerjék Berzsenyi egyes műveit.

Tudják pontosan meghatározni az epigramma műfaját, részletezni jellemzőit. Ismerjék az óda és himnusz fogalmát.

Ismerjék fel az időmértékes formát, tudják megnevezni időmértékes vers uralkodó verslábát, sortípusát.

Tudjanak elemzést készíteni megadott szempontok alapján és önállóan is. Legyenek képesek maguk felállítani egy műelemzési szempontrendszert.

Feladatmegoldásaikat jellemezze a pontosság, a lényegi elemeket kiemelő választékosság, a memoritereket pontosan, kifejezően tudják előadni.

Tartalom Művek, szövegek:

Kölcsey Ferenc: Himnusz,

Huszt,
Régi várban,
további egy-két epigramma,
Parainesis Kölcsey Kálmánhoz (részletek).

Vörösmarty Mihály: Szózat,

két-három epigramma,
egy epikus műve, pl. A buvár Kund.

Berzsenyi Dániel 1- 2 verse, pl. Búcsúzás Kemenesaljától,

A közelítő tétel);

J.W. Goethe: szemelvények a Velencei epigrammákból.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A reformkor. Romantika fogalma, főbb jellegzetességei, műfajai; népiesség.

Az epigramma műfajáról és az epikus művekről tanultak újraértelmezése. A lírai mű nyelvi szerkezete, képi szerkezete.

Az időmértékes verselésről tanultak rendszerezése (gyakori verslábak, sorfajták (hexameter, pentameter), a disztichon.

A tiszta műfajok megbomlása, a műfajkeveredés.

Összehasonlító elemzés: Himnusz, Szózat komplex összehasonlító elemzése.

Huszt – Régi várban.

A Parainesis értelmezése, a parainézis fogalma, műfaji és szerkezeti sajátosságai, előzményei; a szónoki beszéd.

Tematikus szempontok: politikum és művészet, cselekvő hazaszeretet, tett és alkotás, nemzeti dicsőség, nemzeti önbírálat, nemzethalál stb.

Szövegszerkesztés: ünnepi beszéd, köszöntő.

Kreatív gyakorlat: ritmikus szöveg alkotása.

Beszámolók, kiselőadások a korról (társadalmi, politikai, kulturális viszonyok, főbb törekvések) megadott források alapján. Szerzői életutak, pályaképek összeállítása.

Gyűjtőmunka: Kölcsey- emlékek, emlékhelyek, vonatkozások.

Memoriter:

Kölcsey Ferenc: Himnusz, Huszt, néhány soros részlet a Parainesisből.

Vörösmarty Mihály: Szózat, egy epigramma.

Életrajz, pályakép:

Kölcsey Ferenc,

Vörösmarty Mihály.

Értékelés

Az értékelés a téma végén témazáró dolgozattal, elemzési feladatokkal. A memoriterek számonkérésénél elvárt a hibátlan szövegmondás.

Irodalmunk a kiegészítésig

Cél

Mint az előző témánál.

Követelmény

Legyenek ismereteik a kor európai és magyar társadalmi állapotairól, korabeli irodalmi, művészi és tudományos életéről. Ismerjenek kortárs magyar képzőművészeket, legyenek ismereteik a korabeli zenéről, színházi életéről, ismerjenek korabeli folyóiratokat. Tudjanak a kor nemes kezdeményezéseiről, értékeljék az alkotók szerepvállalását.

A tanulók legyenek képesek önállóan bármely e témában szereplő műről tartalmi, szerkezeti és stilisztikai elemzést készíteni. Tudják pontosan meghatározni a művek versformáját, ritmusát, műfaját, azokat jellemezni.

Tudják, hogy az irodalmi, politikai szerepvállalás, harc, hitvallás más nemzetek irodalmában is megfogalmazódik.

Tudjanak a népiesség programjáról beszélni, tudják meghatározni ennek jelentőségét, a magyar irodalomban betöltött szerepét.

Tudják korszakolni Petőfi Sándor és Arany János pályáját, egy-egy korszakhoz, pályaszakaszhoz tudjanak műveket kapcsolni.

Egy-egy óra anyagáról, egy-egy altémáról tudjanak önállóan vázlatot készíteni, jegyzetelni, saját vázlataik, jegyzeteik alapján tudjanak felkészülni.

Tágabb összefüggések figyelembe vételével fogalmazzák meg véleményüket, ítéleteiket. Kritikai megjegyzéseik tartalmazzanak elméleti, esztétikai szempontokat. Legyenek képesek véleményüket kritikai műfajokban megfogalmazni (recenzió, bírálat).

A kreatív feladatokban bátran vállalkozzanak, de legyenek önkritikusak. Egymás munkáit is értékeljék, saját munkáikkal kapcsolatos bírálatokat, kritikákat legyenek képesek elfogadni.

Önálló tevékenységeikben jelenjen meg a szakmai igényesség, szakirodalom, forrásművek felhasználása stb.. Önálló munkáikban jelöljék a felhasznált forrásműveket, használják a jegyzetelés eszközeit, készítsenek bibliográfiát.

Tartalom

Petőfi Sándor: két-három dal, pl. Fa leszek, ha..., Reszket a bokor, mert... stb.,

Az alföld (ismétlés-ismeretbővítés),

egy részlet az Úti levelekből,

két-három vers A felhők ciklusból,

Hegyen ülök...,

Szeptember végén,

Egy gondolat bánt engemet...,

A XIX. század költői,

A nép nevében,
Nemzeti dal,
Föltámadott a tenger...,
Pacsírtaszót hallok megint,
Szörnyű idő;

Arany János: **Mátyás anyja** (ismétlés-ismeretbővítés),
A walesi bárdok (ismétlés-ismeretbővítés),
Szondi két apródja,
Letésem a lantot,
egy-két vers az Őszikékből,
további két-három vers, pl. A szegény jobbágy, Nemzetőr-dal,
Koldus-ének.

Tompa Mihály: A madár, fiaihoz.

Vajda János egy-két verse, pl. A virrasztók,
Vasúton,
Nádas tavon.

Heinrich Heine: 1849 októberében (részlet),

Victor Hugo: Amit a költő 1848-ban gondolt.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A versszerkesztés technikája, az eltérő módszerek vizsgálata, a műfajválasztás kérdése, a versformák, ritmusrendszerek és a stílusesszók elemzése.

Petőfi lírája, Vajda allegorikus költészete (továblblépési lehetőségek), Arany lírája, balladaköltészete (az előző évben a tanultak felidézése, bővítése, Arany balladáinak megkülönböztetése a népballadától témák és szerkezet szempontjából egyaránt), a bűn és bűnhődés motívuma, lélekábrázolás, lélektani ballada stb.

A műfaji ismeretek bővítése, rendszerezése (szereplíra, tájlíra, dal, rapszódia, elégia, allegória, szimbólum, ars poetica, életkép, zsánerkép, versciklus, ballada), a líra műneméhez kapcsolódó kérdések (szubjektivitás, lírai beszélő, motívum, téma, hangnem, hangulatiság, pátosz, emelkedettség, képiség, stílusesszók, nyelvi alakzatok - metafora, hasonlat, allegória, ismétlés, fokozás, felsorolás, ellentét, képi és gondolati párhuzam, refrén, csattanó stb.).

Tematikai szempontok: a magánélet és a közszerelés viszonya, a művészi szabadság, alkotói cél eszmék alá rendelése, ill. az előző témában leírtak.

A művek elemzése során külön kell foglalkozni a népiesség és archaizmus stílusesszóival, esztétikai funkciójukkal.

Összehasonlító elemzés: népballadák - Arany balladái, lírai művek összehasonlító elemzése.

Kreatív-produktív gyakorlatok: dramatizálás.

Önálló tevékenységek: kiselőadások, viták, felolvasások; a tanórák anyagának önálló jegyzetelése (rövidítés, mellékjelek stb.).

Életrajz, pályakép:

Petőfi Sándor (kiegészítés, elmélyítés),
Arany János,
Vajda János (portrévázlat),
Tompa Mihály (portrévázlat).

Memoriter:

Petőfi: Nemzeti dal,
további 2-3 Petőfi-vers és versrészlet;
Arany: A walesi bárdok;
Letésem a lantot (részlet).

Értékelés

Komplex feladatlapokkal, tesztekkel kell ellenőrizni az ismeretek mélységét. Írásbeli feladatokban a fogalmazási készséget, az önálló szövegművek szerkesztettségét és a stílust ellenőrizzük. Szóbeli feleletekben elvárt az új fogalmak használata és a tágabb kontextusban való értelmezés.

A magyar széppróza kibontakozása

- Cél** A téma feldolgozásakor a fő cél, hogy az epikáról, epikus szövegekről korábban tanultak felidéződjenek, újraértelmeződjenek és az új információkkal, fogalmakkal kibővülve rendszereződjenek.
- Követelmény** A tanulók legyenek képesek rendszerezni, összegezni az epikus művekről tanultakat, tudjanak hosszabban értekezni az epikáról, epikus műfajokról.
A tanulók ismerjék a szerzők fontosabb életrajzi adatait, tudják meghatározni a két író magyar irodalomban betöltött szerepét. Tudják műveiket korszakhoz, stílushoz kötni.
Tudják a regény és az elbeszélés, novella fogalmát, műfaji jegyeit.
A tanulók legyenek képesek önállóan elkészíteni az olvasott művek cselekményvázlatát, szerkezeti vázlatát, határozzák meg a cselekmény fordulópontjait, konfliktusrendszerét, cselekményszálait.
Legyenek képesek a regények tartalmát ismertetni (szóban és írásban).
Ismerjék a történetek korát, a kor társadalmi állapotait, történelmi háttérét.
Ismerjék a szerzők más műveit, tudjanak a szerzők közéleti szerepvállalásairól.
Jellemezzék a szereplőket, főszereplőket, csoportosítsák őket. Tegyenek különbséget a két író jellemábrázolási módszerei között.
Legyenek képesek a maguk által megfogalmazott szempontok szerint elemezni a szövegeket, legyenek képesek az élmény szakmai szempontú értékelésére.
Szituációs, dramatikus játékokban alakítsanak negatív szerepeket, karaktereket is.
Közös tevékenységekben, csoportmunkában legyenek képesek együttműködni, maguk szervezzék meg a munkát, osszák el a feladatokat. Értékeljék egymás teljesítményeit. Vitastílusuk legyen kulturált, érvelő, véleményüket indokolják.
- Tartalom** **Jókai Mór: A köszívű ember fiai (vagy Az arany ember),**
Mikszáth Kálmán: egy-egy novella, (elbeszélés), vagy regény; karcolat, pl. A korlátfa, A Balóthy - domínium, egy mű a Vidéki alakokból, a Tót atyafiakból, A jó palócokból, A néhai bárány, Bede Anna tartozása, A gavallérok.
Kettő-három a magyar anekdotakincsből.
Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:
Két korszak határán. Romantika és realizmus.
Regény, romantikus regény, történelmi regény, Jókai írói világa, stílusa, témái.
A regény címe, fejezetcímek, elbeszélő, elbeszélő mód, mindentudó elbeszélő, cselekménybonyolítás, líraiság és epika, idősíkok, időbeliség, regénytér, helyszínek, szerkezet, szereplők, jellemek, a jellemzés módszerei, nyelvi eszközök, elbeszélő és történet viszonya, jelkép stb.
Tematikai szempontok: hősiesség, bátorság, szolgálat, áldozathozatal, véletlen, hitelesség, valóság és fikció, fiktív hős - élő minták, gyávaság, árulás, közömbösség, hazugság és igazság, társadalmi egyenlőtlenségek, osztályellentétek, forradalom, halál, történelmi helyzet - szerepvállalás, sors, magánéleti célok, vágyak és történelmi szituáció ellentmondásai, szabadság, egyenlőség, nemes ellenfél - intrikus ellenfél stb.
Mikszáth írói világa, stílusa, témái, kedvelt műfajai; művei kapcsán az elbeszélés, a novella és regény műfajának azonos és eltérő jegyei, fogalmuk; karcolat, kritika, csattanó.
Anekdota, anekdotikus, humoros ábrázolási mód; kisepika, nagyepika, középepika.
Összehasonlító elemzés: a regény(ek) alapján készült film(ek) összehasonlítása: a feldolgozás történeti és szövegbeli hűsége, a jelenetek hitelessége, a karakterek színészi megformálása; A köszívű ember fiai és a korábban tanult történelmi témájú epikus művek; A köszívű ember fiai - Egri csillagok. Jókai és Mikszáth írói világa, módszerei, eszközei, jellemábrázolási módszerei, stílusa.
A szereplők csoportosítása (pl. politikai állásfoglalásuk szerint, a tanulók erkölcsi megítélése szerint).
Szövegalkotás, kreatív gyakorlat: összehasonlító jellemzés; jellemzés több nézőpontból. Regényrészlet, novella vagy saját szövegmű átírása más nézőpontba és

stílusba; stílusgyakorlatok különféle hangnemekben. Könyvajánlás írása az iskolaújságnak, ill. kortársnak levélben.

Cédulázás; feljegyzések; önállóan vezetett (nem előre nyomtatott) olvasónapló vezetése.

Szövegtömörítés, zanzásítás. Egy-egy szereplő életútjának nyomon követése.

Beszámolók, kiselőadások. Részletek dramatizálása

Életrajz, pályakép:

Jókai Mór (irodalmi portré),

Mikszáth Kálmán (irodalmi portré).

Memoriter:

A köszívű ember fiai – részlet: Baradlayné esküje.

Értékelés

Az értékelés altéma szinten, elemzési, rendszerezési feladatokkal, a téma végén témazáró dolgozattal, regényelemzéssel történik.

A századforduló magyar irodalma

Cél

Cél, hogy (az új fogalmak beépülésével a tanulók irodalmi gondolkodásába), legyen megfelelő bázisuk a modern irodalom befogadásához.

A modern magyar epika és líra kezdeteinek megismertetése.

Cél, hogy bemutassuk a változások egyik irányát, a XIX. századi szerzők (előző téma!) művészetével, módszereivel, stílusával szemben.

Követelmény

Rendelkezzenek ismeretekkel modern magyar irodalom kezdeti szakaszáról, annak világirodalmi előzményeiről, sajátosságairól.

Tudjanak a magyar századforduló társadalmi, politikai, kulturális életéről, európai kapcsolatairól.

Ismerjék a századforduló stílusait, ismerjék a két művész stílusát, műfajait. Ismerjék Ady költészetének témáit, formai újdonságait, a versek ritmikai jellegzetességeit.

Ismerjék Ady egyéni nézeteit életről, magyarságról, művészi szerepértelmezéséről, ars poeticájáról.

A korábban tanult elméleti, esztétikai, poétikai elvek szerint értelmezzék a verseket.

Ismerjék az új fogalmakat, szakkifejezéseket, tudják azokat használni.

Tudjanak részletes, több szempontú elemzést, értelmezést készíteni Ady verseiről.

Tudjanak összehasonlító módszerekkel elemezni Ady-verseket.

Legyenek képesek rendszerezni a líra műneméről tanultakat.

Legyenek képesek rendszerezni az epikáról tanultakat; pontosan tudják meghatározni a novella fogalmát, részletezni jellemzőiket.

Legyenek képesek a magyar irodalom történetének eddig földolgozott korszakait megnevezni, a korszakok jellemzőit felsorolni, adott korszakhoz szerzőket, műveket, műfajokat kapcsolni. Legyenek képesek tágabb kontextusban értékelni a magyar irodalom földolgozott korszakait, kitekintve a világirodalomra, más művészetekre.

Írásbeli munkáik legyenek áttekinthetők, tagoltak, fogalmazzanak árnyaltan, lényegre törően. Szóbeli feleleteikben legyenek szakszerűek, használják helyesen a szakkifejezéseket.

Tartalom

Művek:

Krúdy Gyula: Az ősök,

Ady Endre: Az Értől az Oceánig,

A befalazott diák,

Góg és Magóg fia vagyok én...

Dózsa György unokája,

A Tűz csiholója,

A föl-földobott kő,

Két kuruc beszélget,

Párizsban járt az Ősz,

Lédával a bálban,

Őrizem a szemed,

Ifjú szivekben élek.

Charles Baudelaire: Az albatrosz.

Paul Verlaine: Őszi dal (Szabó Lőrinc ford.)

Őszi chanson (Tóth Árpád ford.)

A Chanson d'automne nyersfordításának szövege.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A változások jellege, mélysége (témaválasztás, elbeszélő mód, stílusesszéközök, milió); Ady költészetének újszerűségei; modernség és hagyomány; az Ady-versek tematikus csoportosítása.

Új forma – új nyelv, szimbolista stílusesszéközök, verselés – ritmikai jellegzetességek, Ady-jambus és tagoló ritmus, motívumok, expresszív képi eszközök, szecesszió, látomásos tájbrázolás, versszerkezetek, kötetyszerkesztés, címek; szimbolizmus, impresszionizmus, expresszionizmus, szimbólum – szimbólum-rendszer.

Tematikai szempontok: "ostorozó hazaszeretet", vatesz-költő, szerelem, a szerep és előzményei a magyar irodalomban, meg nem érttség – zsenitudat, a magyarság fogalma Ady költészetében, szintézis, szerepváltozatok – változatok egy témára.

Összehasonlító elemzés: Ady versei – korábbi lírikusok versei. A Verlaine-vers műfordításai és nyersfordítása.

Memoriter:

Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én...,

további 2-3 Ady-vers.

Értékelés

Az értékelés szóban és írásban történik elemző, rendszerező jellegű feladatokkal, tesztekkel. A témát lezárhatja egy szabadon választott vers elemzése is.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Törekedjen a szépirodalmi művek kifejező felolvasására.

Szóbeli és írásbeli megnyilatkozásaiban legyen képes alkalmazkodni a kommunikációs helyzethez, illetve figyelembe venni, érvényesíteni az előszó és az írásbeliség különbségét.

Legyen képes a tanult, olvasott szöveg tartalmának tömörítésére.

Legyen képes az idő- és cselekményszerkezet követésére az epikai művekben.

Legyen képes olvasmányok ismertetésére a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, fordulatok, a szereplők, a főhős, a mellékszereplő, a mű kezdete és befejezése bemutatásával.

Legyen képes a művek ismeretét bizonyító fogalmazás elkészítésére az ismertetés műfajában.

Legyen képes az olvasmányokhoz kapcsolódó érzelmeinek, képzeleinek, gondolatainak, ill. az erkölcsi mondanivaló szabatos kifejezésére szóban és írásban, az olvasónapló, az ismertetés, a jellemzés, az elbeszélés műfajában.

Tudja jellemezni a novella, a ballada, a regény, az epigramma, dal, óda, himnusz műfaját példákkal. Elemzéseiben megfelelően idézzen.

Legyen képes a szótagok hosszúsága és a verslábak (spondeus, daktilus) jelölésére. Ismerje fel a hexametert, a pentametert, a disztichont.

Tudjon néhány alapvető tény, adatot az olvasott művek tágabb kontextusáról: elhelyezés évszázadban, néhány fontos részlet felidézése az alkotó életrajzából.

Tudja megnevezni a megismert stílusalakzatokat, szóképeket.

Irodalom 8. évfolyam

Cél

Cél, hogy a tanulók rendelkezzenek azokkal a nyelvi kompetenciákkal, irodalmi ismeretekkel, amelyek birtokában biztonsággal igazodnak el a kommunikációs szituációkban, képesek önálló ismeretszerzésre.

Cél, hogy a tanulók a korábbi években már megalapozott irodalomolvasási, elemzési módszereket egyre inkább készségszinten alkalmazzák önálló és közös tevékenységeik során. Az új ismereteket önállóan is legyenek képesek viszonyítani, rendszerbe foglalni.

Cél, hogy a tanulók a három fő szempont (kronologikus, tematikus, poétikai) együttes érvényesítésével avatott befogadóivá váljanak az irodalomnak, művészeteknek. Váljon számukra szükségletté az irodalommal való elmélyült, módszeres foglalkozás, érezzék fontosnak az élmény tudatos feldolgozását, s emellett legyenek képesek önállóan, kreatívan – saját ízlésviláguk megjelenítésével – értelmezni, értékelni az alkotásokat.

Alakuljon ki bennük az olvasás kulturált, választásokon is alapuló formája, legyen önálló ízlésük, kritikai látásmódjuk, tudjanak szakszerű, érvrendszeren alapuló véleményt alkotni irodalmi témákról, művészi élményeiről.

A tanulók ismereteinek, tudásának bővítése, képességeik továbbfejlesztése mellett alapvető cél, hogy ismereteik rendszereződjenek, az irodalommal, művészetekkel kapcsolatos pozitív szemlélet, attitűd, megszilárduljon.

Követelmény

Véleményalkotásukban, értékeléseikben legyenek igényesek. Vitatkozzanak, beszélgessenek kulturáltan; véleményüket tudják indokolni, vitapartnerükkel, annak véleményével szemben legyenek toleránsak.

Tudja megindokolni olvasmányválasztását; az olvasott művet tudja ismertetni.

Ismerjék a tanult korszakok társadalmi állapotait, politikai helyzetét, a szerzők esetleges közéleti, politikai szerepét, nézetét, ezek összefüggéseit műveikkel. Legyenek megalapozott irodalomtörténeti ismereteik a magyar irodalomról. Legyenek képesek a magyar irodalom történetének korszakaihoz stílusokat, szerzőket, műveket, jellemző műfajokat, témákat kapcsolni. Ismerjenek a világirodalomból, más művészetekből műveket, alkotókat, egy-egy korszakhoz tudjanak tudósokat, tudományos eredményeket, politikusokat kötni.

Ismerjenek és tudjanak megnevezni összefüggéseket, logikai kapcsolatokat a magyar irodalom korszakai, a magyar irodalom és világirodalom, az irodalom és művészetek, tudományos élet, történelem, irodalom és társadalom, irodalom és kor között.

Irodalmi szövegeket tudjanak differenciáltan, több szempont együttes érvényesítésével értelmezni. Elemzéseikben legyenek esztétikai, poétikai szempontok, véleményüknek elméleti alapja. Ismerjék föl a szövegek strukturális jellegzetességeit, értelmezéseikben legyenek strukturalista-formalista szempontok is. Tegyenek különbséget alkotó és beszélő, elbeszélő között, különítsék el az elbeszélő állásfoglalását.

Ismerjenek alapvető irodalmi motívumokat, vándormotívumokat, toposzokat, ismerjék ezek szerepét, jelentőségét, változatait, fejlődését.

Legyenek rendszerezett esztétikai, poétikai ismereteik. Ismerjék a három műnem alapvető műfajait, a tanult műveket tudják műfajilag besorolni. Ismerjék fel az alapvető stílusjegyeket, költői eszközöket, nyelvi alakzatokat, szóképeket, szerkesztési elveket. Elemzéseikben, értelmezéseikben hangsúlyosan jelenjen meg a műfajelméleti, stilisztikai, nyelvi elemzési szempont. Elemzéseikben használják a szakkifejezéseket.

A tanulók magabiztosan ismerjék föl verses művek ritmikai jellegzetességeit, ritmusát, rímképletét, időmértékes vers esetén a jellemző verslábát, tudják a verseket

ritmikai szempontból tagolni, ismerjék és alkalmazzák az ütem, cezúra, ütemhatár, belső rím, szimultán ritmus stb. fogalmait.

Legyenek képesek szöveget alkotni: jellemzés, leírás, megadott és szabadon választott témáról, próbáljanak irodalmi szöveget, pl. verset konstruálni megadott témáról, meghatározott formában, műfajban. Olvasmányaikról tudjanak ismertetést, recenziót, kritikát írni. Ezt tudják szóban előadni. Írásbeli feladataik legyenek rendezettek, pontosak, igényesek, fogalmazásaikra legyen jellemző az önálló stílus. Írásos munkáik legyenek rendezettek, az elemi szerkesztési elvek készségi szinten jelenjenek meg szövegalkotásaikban, fogalmazzanak érthetően, lényegre törően, stílusosan.

Tudjanak hangnemváltással, stílusváltással, nézőpontváltással szövegvariánst készíteni.

Tudjanak különbséget tenni irodalmi és nem irodalmi szövegművek között, a különbségtételre tudjanak magyarázatot adni.

Tudjanak önállóan kutatómunkát végezni, ismeretszerzésüket jellemezze az önálló tevékenységek végzése is.

Szóbeli feleleteikben legyenek pontosak, szakszerűek, fogalmazzanak szabatosan.

A tanulók legyenek képesek a memoriterek pontos, megfelelő ritmusú, kifejező előadására. Szituációs, kreatív gyakorlatokban legyenek képesek önállóan dramatizálni, előadni jeleneteket, ügyeljenek a pontos szövegmondásra, a beszéd és játék (akció és dikció) harmonikus egységére, éljenek a gesztus és mimika eszközeivel.

Igyekezzenek tájékozódni az irodalom mai alakjairól, orgánumairól, ismerjék a kortárs irodalmat, művészetet, annak irányzatait, híresebb alkotásait. Legyenek ismereteik a határainkon túli magyar irodalomról, szerzőkről.

Tartalom

Irodalmunk a XX. század elején.

Irodalmunk a két világháború között.

Irodalmunk 1945 után.

“Színház a világ, s a világ: színház”.

Irodalom az irodalomról. Összefüggések.

Értékelés

Mivel a tanév záróéve egy programnak, ezért többféle szinten és több szempontból is mérni kell a tanulók tudásszintjét, képességeit. Szóbeli feladatokkal a kommunikációs képességeket, a vitakészséget és vitakultúrát, írásbeli feladatokkal (tesztek, feladatlapok, önálló munkák, dolgozatok, fogalmazási feladatok) az ismeretek mélységét, azok alkalmazási szintjét, az esetleges hiányosságokat. Az egész négyéves programot lezárhatja egy szóbeli és írásbeli szintfelmérés.

Irodalmunk a XX. század elején

Cél

Cél, hogy a tanulók alapos ismereteket szerezzenek a XX. század első évtizedeinek magyar irodalmáról, elsősorban a Nyugat első nemzedékéhez tartozó szerzők művészetéről, erről a korszakról.

Cél, hogy a művek tematikus feldolgozása során rendszereződjön a négy év anyaga, jöjjön létre egy tematikai szempontrendszer, mely elsősorban a befogadói viszonyulások lehetséges módozatait foglalja magában.

Követelmény

A tanulók ismerjék a szerzők életét, munkásságát, irodalmi jelentőségét.

A lírai és epikus művek feldolgozása során alkalmazzák a korábbi években szerzett poétikai, szövegelemzési tudásukat, ismereteiket, az új fogalmak épüljenek be elméleti ismereteikbe.

Legyenek általános ismereteik a korszak társadalmi, politikai viszonyairól, változásairól, ismerjék a kor művészetének lényegesebb tendenciáit, a kor kulturális életét.

Legyenek képesek önállóan komplex novella-, ill. verselemzést, -értelmezést készíteni., melyben irodalomelméleti, esztétikai, szövegtani, poétikai szempontok is érvényesülnek. Ismerjék a témához kapcsolódó új fogalmakat.

Önálló tevékenységeikben alkalmazzák ismereteiket, használjanak szakirodalmat, tudjanak önállóan vázlatot, jegyzetet készíteni.

Legyenek képesek összehasonlító elemzéseket készíteni a témán belül és a korábbi témákban szerepelt művekkel egyaránt.

Legyenek képesek önállóan és közösen a rendszerezésre, összegzésre.

Tartalom

A Nyugat első generációja

Művek, szövegek:

Móricz Zsigmond:

Életem regénye (részletek),
egy novellája vagy regénye, pl. Hét krajcár,
Pillangó vagy Légy jó mindhalálig.

Kosztolányi Dezső egy-két műve, pl. A szegény kisgyermek panaszaiából egy-két
vers és az 5. évfolyamon

olvasott versek

felidézése, Ötévi fegyház c. novella.

Babits Mihály: Messze, messze...

Új leoninusok,
A csengettyűs fiú,
egy esszé vagy esszérészlet.
Tóth Árpád: Körúti hajnal.
Juhász Gyula: Magyar nyár 1918,
Magyar táj, magyar ecsettel,
Milyen volt...

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A Nyugat. A Nyugat három nemzedéke; a „negyedik nemzedék”.

Móricz írói világa. A líra a Nyugat irodalmi korszakában (Ady verseinek felidézése is.)

A művek több szempontú elemzése.

Önéletrajz, önéletrajzi regény, önvallomás, líraiság; szimbolizmus, impresszionizmus, forma, ritmus, leoninus, szinesztézia, versciklus, csattanó, hangulati elemek, hangulati líra, látomás, értekező próza, esszé, szonett, személyes élmény – irodalmi feldolgozás, szerepjátszás, gyermeki és felnőtt nézőpont, stílusesszék, nyelv – szöveg – műfaj – forma – stílus, archaizmus és modernség, konvenció; novellatípusok.

Tematikus szempontok: XX. századi problémák a társadalomban – lehetséges művészi válaszok, magatartásformák, modernség és hagyomány, téma és alkotó viszonya, témavariációk, motívumvariációk, humanizmus, élet – halál, háború, forradalom, bűn, törvény, jog és igazság, szegénység és nyomor, személyes és közösségi élmény, felelősség.

Összehasonlító elemzés: tájbrázolás (mód, funkció) különböző művekben, különböző alkotóknál.

Illusztrációk készítése.

Szövegalkotás: hivatalos önéletrajz írása, önéletrajz vallomásszerű elemekkel.

Memoriter:

Egy-egy Kosztolányi-, Babits-, Juhász Gyula -vers.

Életrajz, pályakép:

Móricz Zsigmond,
Kosztolányi Dezső (portrévázlat),
Babits Mihály (irodalmi portré),
Tóth Árpád (portrévázlat),
Juhász Gyula (portrévázlat).

Irodalom és humor

Művek, szövegek:

Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem (a teljes mű vagy válogatás),
Így írtok ti: egy-két paródia (pl. Ady-,
paródia).

Móricz-, Kosztolányi -

Nagy Lajos: Képtelen természetrajz (néhány szemelvény),

egy glossza.

Örkény István: Használati utasítás,

Arról, hogy mi a groteszk,
Gondolatok a pincében,
Makacs sajtóhiba.

Csorba Piroska: A kesztyű – stílusgyakorlatok.

Példák a publicisztikai műfajokra.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Publicisztikai műfajok, karcolat, (kroki), glossza, humoreszk, paródia, irodalmi karikatúra, egyperces novella, reklám az írott sajtóban, humor, nyelvi humor, ironia, gúny, groteszk, bírálat, kritika, szatíra, szatirikus ábrázolás, komikum, helyzetkomikum, jellemkomikum, előadásmód, nézőpont, idősíki, monológ, belső monológ, valóság, fantázia stb. A humor sajátos szerepe, hatása.

Szövegalkotás: humoreszk írása (pl. iskolai eseményről); tréfás-humoros önéletrajz, önjellemzés írása („görbe tükör”).

Jelenet dramatizálása (Tanár úr kérem). Mozgásimprovizációk, mimes-szöveges improvizációk.

Gyűjtőmunka: karikatúrák, publicisztikai szövegek – csoportosítás.

Karikatúra rajzolása.

Memoriter:

Egy Karinthy- humoreszk részlete, egy Örkény-egyperces.

Életrajz, pályakép:

Karinthy Frigyes, (portrévázlat),

Örkény István (portrévázlat).

Értékelés

Témazáró dolgozatokkal és szóbeli, írásbeli elemzési feladatokkal kell ellenőrizni az új információk beépülésének mértékét.

Irodalmunk a két világháború között

Cél

Cél, hogy a tanulók alapos ismereteket szerezzenek a két világháború közötti korszak irodalmáról, irodalmi életéről.

Követelmény

A tanulók ismerjék a témában szereplő szerzők életét, pályáját, irodalmi szerepét. Ismerjenek kortárs szerzőket, ismerjék a korszak fontosabb művészeti, társadalmi, politikai helyzetét.

Az új fogalmakat, információkat megfelelő kontextusban tudják használni.

Legyenek öntevékenyek, legyenek önállóak, tudatosan támaszkodjanak szakirodalomra, használjanak forrásokat. Tudjanak részletes, logikus vázlatokat, jegyzetet készíteni.

Legyenek képesek közösen és önállóan több szempontú értelmezéseket készíteni.

Legyenek képesek különböző szövegfajták alkotására, szépirodalmi szöveg konstruálására (stílusgyakorlatok, variánsok, szövegátírás, nézőpontváltás, műfajváltás).

Tudjanak összehasonlító regényelemzést készíteni, a tanult módszerek mellett legyenek egyéni szempontjaik is.

Legyenek képesek tágabb kontextusban értelmezni az irodalmat, műveket, legyen “rálátásuk” a korszakra, a más területekről, más tantárgyakból származó ismereteiket tudják hasznosítani az irodalomórákon.

Tartalom

Művek:

Kassák Lajos: Mesteremberek.

Szabó Lőrinc: TücsökHzene – részletek, pl. 1-3, 45, 148.

József Attila: Curriculum vitae,

Kertész leszek,

Mama,

Anyám,

Ringató,

Tiszta szívvel,

Favágó,
Születésnapomra.

Szántó Judit: Napló és visszaemlékezés (részletek).
Radnóti Miklós egy-két verse, pl. Nem tudhatom,

Erőltetett menet,
Töredék,
Razglednicák,
Két karodban,
Hetedik ecloga.
Ikrek   hava

(részlet).

Jorge Semprun: Nagy utazás (részletek).

Tamási Áron: egy-két novella,

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A lírai művek több szempontú elemzése, a líra (jelesül a XX. századi líra) sajátosságai. Tamási “tündéri realizmusa”. A XX. századi próza.

Versciklus; önéletrajzi, elégikus versciklus; lírai önéletrajz; napló; visszaemlékezés; képzettársítás, szimbólum, nézőpont, a felnőtt nézőpontja, motívum; versszerkesztés, kompozíció – kompozíciós elvek, téma és szöveg, összetett költői kép, képi síkok – fogalmi megfelelések, nyelv és képiség, jelentés és képiség, paradoxon; ritmus, rím, hangulat – eszközök, nyelvi alakzatok, ecloga, tartalom – szerkezet – forma – nyelv, ritmustörés, áthajlás, alliteráció; avantgárd, avantgárd stílusesszéközök, az avantgárd irányzatai.

Tematikus szempontok lehetnek: befogadói viszonyulás, téma – témavariáns, szerepek, szereplehetőségek, szándékok – lehetőségek – kényszer, felelősség, valóság – fikció, személyiség, egyéniség, egyén – társadalom, lélektan, sors, konfliktus, betegség, öngyilkosság, halál, gyilkosság, bűn, bűnös és áldozat, háború, hatalom és egyén viszonya, intolerancia – rasszizmus – fajelmélet – antiszemitizmus, kisebbségi lét, vallás és filozófia, morál és etika, jog és törvény.

Szövegalkotás. “naplórészlet” vagy visszaemlékezés (lírai hangnem).

Memoriter:

Szabó Lőrinc: Tücsökzene – egy vers.

József Attila: Curriculum vitae – részlet, Anyám, Ringató, további egy-két vers.

Radnóti Miklós: Nem tudhatom.

Életrajz, pályakép:

Kassák Lajos (portrévázlat)

Szabó Lőrinc: (irodalmi portré)

József Attila,

Radnóti Miklós.

Értékelés

Az értékelést az altémák szintjén szóban és írásban, a téma végén témazáró dolgozattal érdemes végezni.

Irodalmunk 1945 után

Cél

Cél, hogy az új ismeretek feldolgozásával, azok a korábbi ismeretekhez való illesztésével teljes kép alakuljon ki a tanulóknál a magyar irodalomról, annak korszakairól, s utat nyissunk a kortárs irodalom felé is.

Követelmény

A tanulók ismerjék a témában szereplő alkotókat, az adott korszak szellemi, társadalmi hátterét, összefüggéseit a korábbi korok irodalmával, művészetével.

A korábban feldolgozott témákkal mind tematikai, mind elméleti-poétikai szempontból legyenek képesek önálló elemzéseket, összehasonlításokat végezni.

Elemzéseik során legyenek képesek korábbi ismereteiket mozgósítani, az új ismeretekkel együttesen alkalmazni. Tudják elemezni a szöveghez tartozó vizuális tényeket, a szöveggel való összefüggésüket.

Tartalom	<u>Művek, szövegek:</u> Illés Gyula egy-két verse, pl. Nem menekülhetsz, (részlet), Egy mondat a zsarnokságról Újévi ablak. Puszták népe (részlet). Weöres Sándor: Szán megy el az ablakod alatt, Robogó szekerek, Szobalégy, Majomország. Nagy László: Tűz, Árvácska sírverse. Nemes Nagy Ágnes egy-két verse, pl egy gyermekvers, Lázár, egy esszé vagy esszérészlet, pl. Császárkörte. Örkény István: Sír, Zászló, Születésnapra, Pecsét. Sütő András: Anyám könnyű álmot ígér (részlet). Egy íróval, költővel készített interjú (-részlet), egy riport. <u>Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:</u> Szociográfia; verskép - képvers (kalligram); gyermekvers, gyermekdal; interjú, riport; sorátvetés, szerkezeti keret, formai gazdagság, zeneiség, humor, játékosság, groteszk, torzkép, karikatúra, látomás; balladai hangvétel, összetett kép, hosszúvers, szamizdat irodalom. Tematikai szempontok lehetnek: társadalmi rétegződés, önvád, érzelmi döntés, háború, fogság, zsarnokság, önfeláldozás, szenvedélyesség, érzékenység, szerelem stb. Szövegalkotás: riport, interjú készítése az iskolaújságnak, iskolarádiónak. Kreatív gyakorlat: adott szöveg alapján képvers alkotása. Illusztrációkészítés szabadon választott műhöz. <u>Memoriter:</u> Weöres Sándor és Nemes Nagy Ágnes egy-két verse, egy szabadon választott Örkény-egyperces. <u>Portrék, portrévázlatok:</u> Illyés Gyula, Weöres Sándor, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Sütő András.
Értékelés	Az értékelés egyrészt folyamatosan, altéma szinten, másrészt téma szinten rendszerző jellegű feladatokkal történik

“Színház a világ, s a világ: színház”

Cél	Cél a dráma műnemével, a színpadi műfajokkal való megismerkedés. Váljanak képessé drámai szövegek, színházi előadások befogadására.
Követelmény	A tanulók tudjanak tájékozódni a drámai szövegben. A tanulók legyenek képesek különbséget tenni a drámai műfajok között, meghatározni a drámai műnem, a drámai műfajok közül a tragédia és a komédia fogalmát; ismerjék és tudják alkalmazni a drámai művek kapcsán tanult szakkifejezéseket, fogalmakat. Ismerjék a mű szerkezetét alkotó elemeket, a cselekményelemeket.

A tanulók legyenek képesek összehasonlításokat végezni a dráma és más műnemhez tartozó művek között, ismerjék föl az epikai és drámai művek közös és eltérő vonásait.

A tanulók legyenek képesek előadni egy jelenetet a darabból.

Legyen ismeretük a drámai műfajok kialakulásáról, híres drámaírókról.

Tartalom

Művek, szövegek:

A következő művek közül egy: Szigligeti Ede: Liliomfi,

Gogol: A revizor,
William

Shakespeare: Rómeó és Júlia,

Moliere: Scapin

furfangjai,

valamely

Shakespeare-komédia.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

A drámai szöveg és az abban való eligazodás. Amíg a függöny felgördül, azaz: hogyan lesz a szövegből előadás? Írott dráma megjelenített dráma.

Kis színháztörténet. A drámai szöveghez és a színházi előadáshoz való befogadói viszonyulás problematikája.

Dráma, tragédia, komédia, színmű; a drámai mű szerkezete; tragikum, komikum, cselekmény, tér, idő, konfliktus, jelenet, helyzet, akció, dikció, dialógus, monológ, katarzis, jellem (karakter), motívum, üzenet; színészi játék, improvizáció, díszlet, jelmez, a rendező, rendezés.

Kreatív – produktív gyakorlat: drámai szöveg átírása epikus szöveggé; egy novella- vagy regényrészlet átírása drámai szöveggé, egy jól sikerült "minidráma" előadása; egy részlet megjelenítése az elemzett drámából; (felkészülés a hagyományos "Suliszínház" bemutatójára).

Összehasonlító elemzés: azonos téma, motívum a különböző műnemekben, műfajokban. A dráma videofelvétele, lehetőség szerint élő színházi előadás megtekintése és megbeszélése, összevetése az írott drámával.

Értékelés

Az értékelés elsődleges célja, hogy felmérjük az új ismeretek mélységének szintjét és a kritikai elemző, lényeglátó képességet.

Irodalom az irodalomról. Összefüggések

Cél

Cél az elsajátított ismeretek rendszerezése, a diákok felkészítése a továbblépésre, az irodalom szisztematikus, komplex, az eddigieknél tágabb kontextusban való feldolgozására.

Cél, hogy kialakuljon egy olyan poétikai szempontrendszer, mely jelenti a műalkotások elméleti, esztétikai elveken alapuló feldolgozási lehetőségeit, s a nyelvi, szövegtani, strukturális elemzési szempontokkal együtt széles bázist teremt a továbblépésre.

A téma mintegy előkészítő stúdium a középiskolához.

Követelmény

A téma jellegéből adódóan azonos az évfolyam egészére megfogalmazottakkal.

Tartalom

Művek, szövegek:

Benedek Marcell: Az irodalom születése.

Kosztolányi Dezső: Ige.

Hankiss Elemér: A "vershelyzet" – részletek (A népdaltól az abszurd drámáig c. tanulmánykötetből; Gondolat Kiadó, Bp., 1969).

Karinthy Frigyes Együgyű lexikonából: Irodalom, irodalomtörténet... c. „szócikk”.

Raymond Queneau: Stílusgyakorlatok – részletek.

Weöres Sándor: Barbár dal.

Örkény István: Ha nem fogadod el a játékszabályokat,

Humoreszk,

Csupa közhely.

Pilinszky János: Egy lírikus naplójából (részlet).

A korábbiakban feldolgozott művek – reprezentálva a korszakokat, stílusokat, műfajokat, témákat, motívumokat, formákat... stb.

Ismeretek, fogalmak, tevékenységek:

Állandóság és változékonyság az irodalomban. Kapcsolatok, hatások, összefüggések.

A tanultak összefoglaló, rendszerező áttekintése, a korábbi korszakok művei kortárs művekkel való összehasonlítása.

A témában egy-egy új mű exponálhat egy témát, problémakört (pl. stílus, korszak, műfordítás, téma témavariáció, motívum, forma, szerkezet, műnemek, műfajok, átmeneti műfajok, ritmus stb.), s ehhez kapcsolhatjuk a korábban tanultakat, azok rendszerezését.

Szövegalkotás: Mit jelent számomra az irodalom? Alkalmi beszéd (búcsú az iskolától).

Összefoglaló, rendszerező táblázatok, vázlatok készítése.

Szabadon választott mű elolvasása, ismertetése.

Értékelés

Az évet lezárhatja egy komplex feladatlap, ill. egy szóbeli összefüggő felelet, mely az ismeretek, képességek, kompetenciák együttes mozgósítását igényli a tanulóktól.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A 7. évfolyam végére előírt minimális követelményeken túl:

Legyen képes tanári segítséggel előadásról és írott szövegről jegyzet és vázlat készítésére.

Legyen képes a tanult, olvasott szöveg tartalmának tömörítésére, kifejtésére.

Legyen képes a cselekményelemek, a helyzet, a helyszín, a szereplők felismerésére, az idő- és eseményszerkezet követésére az epikai és a drámai művekben.

Legyen képes olvasmányainak ismertetésére a szerkezet, a cselekményt alkotó elemek, a szereplők bemutatásával.

Legyen képes a művek ismeretét bizonyító fogalmazás elkészítésére az ismertetés és magyarázat műfajában.

Tudja megindokolni olvasmányválasztását.

Legyen képes a művekben tükröződő érzelmek, magatartások, jellemelek, kapcsolatok, indítékok saját szavaival való bemutatására szóban és írásban a jellemzés, ismertetés műfajában.

Legyen képes az olvasmányaihoz kapcsolódó érzelmeinek, képzeleinek, gondolatainak, illetve az erkölcsi mondanivaló szabatos, az adott műfajnak megfelelő kifejezésére szóban és írásban, az olvasónapló, az ismertetés, a jellemzés, az elbeszélés, az összefoglalás műfajában.

Tudjon lírai művet, novellát, regényt elemezni megadott szempontok alapján.

Legyen képes adott műhöz kötődő kifejezésmód néhány jellemzőjének megnevezésére a szükséges fogalmak használatával.

Legyen képes idézetek célnak és szövegkörnyezetnek megfelelő alkalmazására szóban és írásban, a forrás megjelölésére.

Tudja megnevezni és jellemezni a műnemeket, tudja a műveket besorolni azokba; tudja jellemezni a megismert műfajok közül a következőket: dal, óda, himnusz, rapszódia, elégia, epigramma, tájleíró költemény, ars poetica; mese, monda, mítosz, novella, elbeszélés, elbeszélő költemény, regény; tragédia, komédia; ballada; tudjon e műfajokra példákat hozni.

Ismerje a stílus forrásait (hang, szó, szókapcsolat, mondat, szöveg; alakzatok). Ismerje fel és nevezze meg a tanult stílusesszók közül a következőket: metafora, megszemélyesítés, allegória, szimbólum, hasonlat, körülírás, fokozás, ellentét, gúny, ironia, túlzás, költői jelző; legyen képes jellemzésükre példák alapján.

Tudjon feladataihoz (segítséggel) dokumentumokat választani, legyen képes használatukra, az azokból szerzett információkról legyen képes beszámolni.

Aktívan vegyen részt a drámajátékokban, az azokhoz szükséges, ill. hozzájuk kapcsolódó elemző munkában.

Angol nyelv 4-8. évfolyam

Cél A tanuló olyan szinten sajátítsa el az angol nyelvet, hogy a hétköznapi kommunikáció során sikeresen tudja azt használni mind írásban, mind szóban. Ismerkedjen meg az angol nyelvi közösségek társadalmával, kultúrájával, mindennapi életével. Az ismeretanyag révén tegyen szert szélesebb látókörre, ébredjen fel érdeklődése más kultúrák, a másság iránt, fejlődjön toleranciája, bővüljenek társas kapcsolatai, gazdagodjon személyisége. Szeresse meg a nyelvtanulást, jelentsen számára intellektuális élményt az angol nyelv használata, bővüljenek ismeretei a világról. Szerezzon ismereteket az emberi nyelv egyetemes természetéről, ezáltal alakuljon nyelvi tudatossága az idegen nyelven, illetve anyanyelvén is. Kapjon kedvet más idegen nyelvek tanulásához. Ismerkedjen meg azokkal az általános tanulási módszerekkel, amelyek segítik saját tanulási szokásainak kialakítását és ezzel az önálló tanulást.

Követelmény A tanuló a szóbeli nyelvhasználatban törekedjen a helyes kiejtés, hangsúly és intonáció alkalmazására. Tudja megfelelő lexikai, nyelvi struktúrákkal egyértelműen és biztosan kifejezni mondanivalóját. Merjen és tudjon segítséget kérni, ha valamit nem ért, nem tud. Ismerje a nem verbális kommunikáció eszközeit. Tudja felismerni a beszélt, írott szöveg kommunikációs szándékait. A beszélt és írott szöveget értse meg globálisan, illetve tudja a megfelelő információkat kiszűrni belőlük. Ismerje és tudja alkalmazni az írásbeli közlésformák leggyakoribb fajtáit. Ismerje azokat a forrásokat, tanulási eszközöket, amelyek segítséget nyújtanak számára. Ismerje az idegen nyelvi kommunikáció több formáját is (élő nyelvi, hangrögzített, nyomtatott, gépi stb.). Sajátítsa el a következő tanulási stratégiákat: Tudjon a szövegösszefüggés alapján következtetni az ismeretlen szavak, kifejezések jelentésére. Célnyelvi példák alapján tudjon a szavak, nyelvtani struktúrák használatára következtetni. Ismerje fel az angol szöveg logikai összefüggéseit. Ismerje a magyar, héber és az angol nyelv közötti jelentős eltéréseket, hasonlóságokat. Tudjon szövegeket memorizálni. Ismerje a referencia eszközök helyes használatát. Alakítsa ki önálló értékelési módszerét, pozitív értékrendjét és ezek segítségével kövesse nyomon saját teljesítményét, fejlődését.

Témakörönkénti követelmények a 6. évfolyam végére:

Az én világom

Információadás és kérdés.

Személyi adatok, foglalkozás, külső leírás, belső tulajdonságok, családtagok bemutatása, érdeklődés mások családjá iránt.

Lakóhely

Elmondani, hogy ház vagy lakás.

Részletesen leírni a lakóhelyet és a saját szobát.

Érdeklődni lakóhely iránt.

Segítséget felajánlani a házimunkában.

Megkérdezni, hogy hol van.
Meghívni, fogadni valakit.
Megköszönni segítséget, információt, vendéglátást.

Élet otthon

Beszélni az állandó tevékenységről, a napi időbeosztásról.

Időjárás

Leírni az időjárási viszonyokat.
Érdeklődni az időjárásról.
Megérteni az időjárásjelentést.

Közlekedés

Elmondani és érdeklődni, hogyan megy iskolába.
Útbaigazítást kérni, adni, megköszönni.

Vakáció

Általában elmondani és érdeklődni, hogy mennyi ideig tart.
Hol, kivel töltik, mit csinálnak.
Elmesélni nyaralást.

Ételek és italok

Általában: ki mit szeret/nem szeret, étkezési szokások.
Otthon: kifejezni éhséget, szomjúságot, kérni ételt/italt, meghatározni a mennyiséget, megköszönni, elfogadni/elutasítani kínálást.

Egészség

Elmondani és megérdeklődni hogylétet.
Megmondani, hol fáj.
Veszélyre figyelmeztetni.

Szabadidő

Megvitatni estét, hétvégét, vakációt.
Információt adni/kérni létesítményekről.

Kapcsolat másokkal

Beszélni barátokról és angol nyelvű kapcsolatokról.
Üdvözölni, gratulálni.
Kifejezni meglepetést, örömet, sajnálatot.

Tanulás

Beszélni és érdeklődni iskoláról, napi időbeosztásról, tantárgyakról.

Idegen nyelv

Elmondani, hogy tud/nem tud, ért/nem ért valamit.
Megkérni, hogy ismétlje, betűzze.
Megkérdezni, hogy mit jelent.

Országismeret

Általános bemutatás.

Ahhoz, hogy megfogalmazott céljainkat elérjük, lehetőséget kell biztosítani a tanulók számára a következőkre:

A kommunikációs készségek fejlesztése érdekében:

angolul beszélgetsen párban, csoportban és tanárával,
használhassa a nyelvet valós célok eléréséért, valamint a készségek gyakorlására,
vegyen részt különböző nyelvi tevékenységekben (játékok, szerepjátékok stb.),
kreatívan és fantáziával használhassa a nyelvet,
megvitassa, valamint összevesse a többiekével ötleteit, érdeklődését és élményeit,
alkalmat találjon spontán beszélgetésre az osztály mindennapi eseményeiről,
saját élvezetére illetve információszerezés céljából hallgasson, olvasson nyelvi anyagokat,
olvasson különböző fajtájú, hosszúságú autentikus anyagokat (brossúrák, étlap,
dalszöveg, cikk, mese stb.),
különböző szóbeli nyelvi anyagokra reagáljon (telefonhívás, magnós anyagok),

különböző fajtájú írott nyelvi anyagokat készítsen (hirdetés, üzenet, üdvözlét, levél, fogalmazás stb.).

A tanulási készségek fejlesztése érdekében:

törekedjen a helyes kiejtésre és intonációra,
kövesse az utasításokat és útbaigazításokat,
tudjon rákérdezni a jelentésre, tudja tisztázni, amit nem ért,
kérdézzon, kérdésre válaszoljon, utasítást adjon,
kérjen és adjon információt, magyarázatot,
kezdeményezzen és folytasson párbeszédet,
fejezze ki egyetértését, egyet nem értését, érzéseit, véleményét,
az olvasott, hallott szöveget globálisan megértse, illetve a számára szükséges információt kiszűrje,
írjon le, vitasson meg eseményeket.

A civilizációs ismeretek megszerzése érdekében:

autentikus anyagokkal dolgozzon,
ismerje meg az életkori sajátosságainak megfelelő irodalmi alkotásokat,
tanuljon meg angol nyelvű dalokat, mondókákat, közmondásokat,
vesse össze a héber és magyar szokásokat, kultúrát az angol nyelvi közösségekével,
felismerje a nyelvben megjelenő kulturális attitűdöket, és megtanulja a társadalmi konvenciók használatát.

A nyelvi tudatosság fejlesztése érdekében:

kívülről megtanuljon lexikai egységeket, rövid szövegeket,
következtessen ki jelentést szövegkörnyezetből és egyéb nyelvi információkból,
használja a szótárakat és referenciaanyagokat,
megértse és alkalmazza a tanult mintákat, szabályokat,
értse meg és használja a formális és informális nyelvezetet a levélírás során,
tudja kezelni a váratlan helyzeteket,
alakítsa ki önálló tanulási stratégiáit.

Tartalom

Beszédértés.
Beszédkészség.
Olvasási készség.
Íráskészség.
Szókincs.
Beszédszándékok.
Fogalomkörök.

Értékelés

Az értékelés legyen rendszeres és sokoldalú, terjedjen ki a négy alapkészségre, a nyelvtani anyag és a szókincs elsajátításának vizsgálatára.
Típusai, módjai: teljesítménymérő tesztek; diagnosztikus, elemző tesztek; nyelvi jártasságot mérő tesztek; témazáró dolgozatok; szókincsfelmérés; szóbeli felelet; szóbeli értékelés; írásbeli szöveges értékelés; érdemjegy.
Az ellenőrzéskor elsősorban a jó teljesítményekre hívjuk fel a figyelmet, a pozitív megerősítéssel bátorítsuk a tanulókat.

Feltételek

Tankönyv, munkafüzet, szótár, applikációs képek, hangkazetták, videokazetták, számítógépes oktatóprogramok (és az ezekhez szükséges technikai eszközök), tesztkönyvek, feladatgyűjtemények, anyagok az országismeret, kultúra tanításához;

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

Feleljen meg a tanulók életkori sajátosságainak. Keltse föl és tartsa fenn a tanulók érdeklődését az angol nyelv, illetve az angol nyelvterület országai iránt.
Tartalmazza a tantervben meghatározott, a követelmények teljesítéséhez szükséges tananyagot, témaköröket.

Segítse táblázatokkal, ábrákkal, képekkel, szójegyzékkel, bőséges példaanyaggal, gyakorlószöveggel a tanulási folyamatot.

A jelenleg forgalomban levő tankönyvcsaládok egyike sem elégíti ki azt az igényt, hogy a 4-6. évfolyam kizárólagos tankönyve legyen, de több olyan is van, amely

kiválóan *adaptálható* erre az időszakra. Ezekből (az MKM tankönyvlistája alapján) válogatva összeállítható a tanterv megvalósításához szükséges tankönyvek, segédletek listája.

Angol nyelvkönyv gyermekeknek (Maturáné–Szénásiné, Lexika, 1996.)

Cambridge English for schools Starter 1-2 (Littlejohn–Hicks, Cambridge UP, 1996)

Compass 1-4. (Imbert, Taylor, Underwood–Wilson, Prentice Hall Macmillan)

Discoveries 1-3. (Abbs–Freebairn, Longman)

English Jackpot 1-3. (Vince, Heinemann, 1995)

Flying Start 1-4. (Abbs–Freebairn, Longman)

Project English 1-3. (Hutchinson, Oxford UP, 1985.)

World Class 1-4. (Harris–Mower, Longman)

WOW 1-3. (Nolasco, Oxford UP).

Angol nyelv 4. évfolyam

Cél A kezdeti szakasz alapvető célja a tanulók érdeklődésének felkeltése az idegen nyelvek, más kultúrák iránt; a nyelvtanulás megszerettetése; a megfelelő nyelvtanulási, nyelvi készségek megalapozása – a szóbeli készségek kialakítására helyezve a hangsúlyt.

Ebben az életkorban a nyelvtanulás a gyerekek természetes nyelvelsajátítási folyamataira épül. A gyerekek számukra érdekes, értelmes, önmagukban motiváló és kognitív szintjüknek megfelelő kihívást jelentő tevékenységekben vesznek részt. Ezek során az angol nyelvet hallva, a szituációt, kontextust értve haladnak előre a nyelv elsajátításában. Ez olyan lassú folyamat, amelytől látványos nyelvi eredmény nem várható. Egyik tipikus jellemzője a csendes szakasz, melyben egyes diákok akár hónapokig nemigen szólnak meg, de a játékos tevékenységekbe szívesen bekapcsolódnak.

Az idegen nyelvi órákon a gyerekek az ismeretlen nyelven hallottakat a világról kialakult ismereteik alapján értelmezik, ezért elengedhetetlen, hogy a tananyag általuk ismert tartalmakra épüljön. Ez a konkrét helyzet szemléltetésével, a már ismert tantárgyak integrálásával érhető el, így az idegen nyelvi tanári beszéd érthetővé válik a diákok számára.

A kerettanterv a 4. évfolyamig anyanyelven megismert témaköreire, beszédszándékaira, fogalomköreire és tevékenységeire épül. A készségek közül a hallott szöveg értésének fejlesztése a legfontosabb (órai utasítások, cselekvésre épülő játékos feladatok). A beszéd az egyszavas válaszoktól (igen, nem, név, szín, szám, stb), a memorizált, nagyobb egységek használatáig terjed (köszönés, mondóka, dal). A gyerekek órai beszédének része a magyar nyelvű kérdés és válasz (visszajelzés, megerősítés).

Követelmény A természetes nyelvelsajátítás folyamatát tükrözze a szó és az egyszerű mondat. Tudatosodjon a tanulóknál, hogy anyanyelvén kívül idegen nyelven is kifejezheti magát.
Alakuljon ki a tanulásban pozitív hozzáállás a nyelvtanulás iránt.
Fejlődjön együttműködési készsége, tudjon részt venni pár- és csoportmunkában.
Ismerkedjen meg néhány alapvető nyelvtanulási stratégiával.
Merjen és tudjon segítséget kérni, ha valamit nem ért, nem tud.
Tudja felismerni a beszélt, írott szöveg kommunikációs szándékait.
A beszélt és írott szöveget értse meg globálisan, illetve tudja a megfelelő információkat kiszűrni belőlük.
Ismerje fel a héber, magyar és az angol nyelv közötti jelentős eltéréseket, hasonlóságokat.
Alakítsa ki önálló értékelési módszerét, pozitív értékrendjét és ezek segítségével kövesse nyomon saját teljesítményét, fejlődését.

Beszédértés (Listening)

Ismerje fel és értse meg a tanult szavakat, kifejezéseket.
Értse meg és tudja követni a tanár egyszerű utasításait.
Tudjon reagálni 3-4 mondatból álló közlésre szóban, illetve cselekvéssel.
Tudjon hallás után egyszerű feladatokat megoldani.

Beszédkészség (Speaking)

Tudjon megközelítőleg helyes hanglejtéssel, hangsúlyozással és helyes ritmusban egyszerű mondatokat ismételni, kimondani.
Tudjon néhány szóval reagálni hallott vagy látott jelenségekre.
Rövid szövegrészeket, párbeszédet memoriterként is tudjon elmondani.

	Tanuljon meg néhány dalt, mondókát.
	Olvasásértés (Reading)
	Legyen képes a tanult szöveget felolvasni.
	Ismerje fel és értse meg a tanult szavakat, kifejezéseket.
	Legyen képes új szövegkörnyezetben is felismerni a már tanult nyelvi elemeket.
	Íráskészség (Writing)
	Tudjon egyszerű szöveget tollbamondás után helyesen leírni.
	Legyen képes szavakat, kifejezéseket, egyszerű mondatokat emlékezetből is leírni.
	Tudjon különböző könnyebb tankönyvi feladatokat írásban megoldani.
	Szókincs (Vocabulary)
	200 aktív, 150 passzív lexikai egység.
Tartalom	<u>Kommunikációs szándékok</u>
	Köszönés, megszólítás.
	Bemutatkozás, bemutatás.
	Búcsúzás, elköszönés.
	Információkérés, információadás.
	Értés – nem értés kifejezése (Pardon? Repeat it, please.).
	Dolgok azonosítása, megnevezése (What's this?/It's...).
	Köszönet kifejezése (Thank you./Thanks./You're welcome).
	Bocsánatkérés (Sorry!).
	Pozitív értékelés (Good./That's right./Well done).
	Jókívánságok (Merry Crismas! Happy Birthday! Good luck!).
	Udvarias kérés (Can I.../Can I borrow ..., please).
	<u>Fogalomkörök</u>
	Létezés kifejezése (be, there is/are).
	Cselekvés kifejezése (igék).
	Ismerkedés az igeidőkkel mondatban (egyszerű jelen, jövő idő).
	Birtoklás kifejezése (have got, has got).
	Birtokos személyes névmások (my dog...).
	Modális jelentések kifejezése: - képesség (I can jump),
	- engedély (Can I jump here?).
	Néhány alapvető elöljárószó (on, in, at, after).
	Térbeli viszonyok: elöljárószók (on, in, at, next to).
	Mennyiség kifejezése: - számok 1-100,
	- a főnév többes száma.
	Minőségi viszonyok: - színek,
	- néhány alapvető melléknév (big, small, large),
	- kor (old, young, I'm ten., I'm 10.).
	Kohéziós eszközök: - névelők (a/an, the),
	- névmások (személyes, birtokos, mutató).
	Hangtani ismeretek: - szóhangsúly, intonáció,
	- 'S' a többes számban,
	 Az én világom.
	Beszédértés
	Ház, lakás.
	Beszédkészség
	Mindennapi életünk.
	Olvasási készség témakörei:
	Időjárás.

Íráskészség

Öltözködés.

Szókincs

Kedvenc háziállatom.

Értékelés

Lásd tantárgyi főmodul.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Beszédértés:

Ismerje fel és értse meg a tanult szavakat, kifejezéseket.

Értse meg és tudja végrehajtani a tanár egyszerű utasításait.

Beszédkézség:

Tudjon megközelítőleg helyes hangsúllyal és helyes ritmusban egyszerű mondatokat megismételni, kimondani.

Tudjon néhány szóval reagálni hallott vagy látott jelenségekre.

Tanuljon meg egy dalt vagy mondókát.

Olvasás:

Legyen képes a gyakorolt rövid szöveget felolvasni.

Ismerje fel és értse meg a gyakran előforduló szavakat, kifejezéseket.

Íráskészség:

Legyen képes szavakat, kifejezéseket, egyszerű mondatokat tollbamondás után leírni.

Szókincs:

200 aktív, 100 passzív lexikai egység.

Angol nyelv 5. évfolyam

Cél Az ötödik évfolyam megkezdésekor már minden tanuló (legalább) egy éve tanulja az angol nyelvet. Megértik a tanár kéréseit, óravezetését, ismertek a feladattípusok, órai tevékenységek, motiváltak, bíznak magukban és néhány alapvető stratégiát már használnak.

Elsődleges cél a motiváció fenntartása, a gyerekek sikerélményhez juttatása értelmes munkával. Továbbra is a receptív készségek (hallott és olvasott szöveg értése) fejlesztése áll a középpontban, mivel a produktív készségeket (beszéd, írás) ezek közvetve fejlesztik. Lényeges nevelési cél a diákok olvasási igényének kialakítása és fejlesztése. A tanulók egyre bővülő területeken és élethelyzetekben használják az angol nyelvet. Bővüljenek ismereteik az angol nyelvterület országainak életéről és kultúrájáról.

A tanulmányok második évében a négy alapkészség továbbfejlesztése a cél.

Cél, hogy a tanulók egyre bővülő területeken és élethelyzetekben használják az angol nyelvet.

Az aktív nyelvhasználat segítségével nőjön magabiztosságuk, önbizalmuk.

Bővüljenek ismeretei az angol nyelvterület országainak életéről és kultúrájáról.

Követelmény

Beszédértés

Értse meg az egyszerű, életszerű beszédhelyzetekben feltett, illetve a tananyagra vonatkozó kérdéseket, és tudjon ezekre válaszolni.

Tudjon reagálni négy-öt mondatból álló közlésre cselekvéssel, szóban, írásban.

Ismerje fel a számára fontos részleteket néhány mondatos egyszerű közlésekben.

Legyen képes hallás utáni értési gyakorlatok szövegéhez rendelt egyszerű feladatokat megoldani (táblázatok kitöltése, igaz-hamis állítások, értésellenőrző kérdések).

Beszédkészség

Beszédében minél jobban közelítse meg az angol nyelv hangjainak képzését.

Tudjon néhány mondattal reagálni hallott vagy látott jelenségekre.

Tudjon egyszerű információkat kérni és adni valós helyzetekben.

Tudjon a tanuló tanárának, társainak kérdéseket feltenni, megértési problémák esetén tudjon segítséget kérni.

Tudjon képekről több mondatban beszélni.

Párbeszédet memoriterként is tudjon elmondani.

Tudjon néhány dalt, mondókát.

Olvasásértés

Legyen képes a tanult szöveget értelmezve, helyes kiejtésre és intonációra törekedve felolvasni.

Ismerje fel és értse meg a tanult szavakat, kifejezéseket.

Tudjon az olvasott szöveggel kapcsolatban egyszerű feladatokat megoldani, azokra szóban, írásban vagy cselekvéssel reagálni.

Tudja az olvasott szöveg lényegét röviden összefoglalni.

Íráskészség

Tudjon ismert szavakból álló, a már tanult nyelvtani jelenségekre épülő rövid szöveget tollbamondás után helyesen leírni.

Legyen képes szavakat, kifejezéseket, egyszerű mondatokat emlékezetből is leírni.

Tudjon egyszerű eseménysort, képleírást, párbeszédet, képeslapot, rövid levelet írni.

Szókinés

250 aktív, 150 passzív lexikai egység.

Tartalom

Kommunikációs szándékok:

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok.

Megszólítás (Excuse me. Pardon?)

Köszönés (How do you do? How do you do?
Good morning. Good morning.
Hello, Jane Hello,
Péter.

Hello, how are you?

Very well, thanks. And how about you?

Hi ! Hi !

Elköszönés (Goodbye. Goodbye

Bye-bye ! Bye !

See you later.

Good night ! Good night !

Köszönet és arra reagálás

(Thanks. Not at all.

Thank you very much.

Thanks a lot. No problem.)

Bemutakozás, bemutatás

(My name is... Hello.

Have you met Tom ? Hi !

Can I/Let me introduce myself. Pleased to meet you.

Can I/Let me introduce

you to Brian ? Nice to meet you.)

Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás

(How are you felking today ? Fine /OK/ All right.

Much better, thanks.

Whats the matter ?

Not very well, I am a fraid)

Bocsánatkérés és arra reagálás

I an sorry. I an vory sorry.

That's all right.

It doesrit matter.

Never mind. No problém.)

Gratulációk, jókívánságok és arra reagálás

Many happy returns (of the day)

Congratulations ! Hare a nice holiday.

All the best.

Cheers !

Cheers

Thank you.

Thank you, the same to you

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok

Véleménykérés és arra reagálás

(What do you think ?

I like it./ I dorit

How do you like it ?

like it)

Valaki igazának az elismerése/ el nem ismerése

(You are right. You are wrong.)

Egyetértés, egyet nem értés

	(Do you agree ? OK. What's your opinion? All right How do you feel about it ? think hés wrong/right.	I
Tetszés, nem tetszés	Do you like French food ? think it's great. I don't like it. What do you think of the He looks nice.) new teacker ?	I
Akarat, kívánság	Would you like a Coke ? I'd like a hamburger.)	
Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok Dolgok, személyek megnevezése, leírása	(What is it? It's.../That's.../It's a kind of... What's it in English ? /It's used for... What does that mean ? It means... What's his flat like ? It's big and comfortable.)	
Információkérés,-adás	(Did you see her ? Yes, I did./No, I didrit. When will Mary arrive ? At 6 p.m. ... How do you make...? You take...)	
Tudás, nem tudás	(Where does he live ? I have no idea.)	
A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok Kérés , és arra reagálás	(Could you give me a pen ? Yes, eure. Yes, of course. Would you pass me the salt, please ? I'm afraid I can't.)	
Javaslat, és arra reagálás	(Why dorit we go to the cinema ? Good idea.) Let's go to...	
Meghívás, és arra reagálás	(Would you like to come to the Yes, I'd love to. cinema ? I'm sorry, I can't.	

Kínálás, és arra reagálás	Can we meet at six ? Are you free on Monday ? Yes, that usuld be ohay. Let's meet on Sunday. What shall ive do ? (Would you like another drink? That's very kind of you. What would you like ? An apple, please. Help yourself! Thank you. Let ne get you a drink. Thanks. Hare a sandwich. No, thank you. Here you are.)
Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok Megértés biztosítása. Visszakérdezés, ismétléskérés	(Did you say the castle ?
Betűzés kérése, betűzés	Can you spell it for me, please ? It spells...
Nem értés	Sorry, I dorit understand. Could you understand ? Sorry, what does that mean ?)
Fogalomkörök	
Cselekvés, történes, létezés kifejezése. Jelenidejűség	Present Simple you get up ? When do
Múltidejűség	I dorit drink tea. Present Continuous he do ing. Whjat is
Jövőidejűség	He's playing football. Past Simple Then he weut home What did he do after ?
Birtoklás kifejezése	Going to What are you going to do tomorrow ? Past forms of have didn't have many friends. Possessive adjectives. his/her/ its, our, their dog Genitive's Kate's brother, Whose ? I My, your,
Térbeli viszonyok	

Irányok, helymeghatározás

Prepositions
Here, there, on the
Prepositional
left, on the right, in, on
Phrases, Adverbs
under, opposite, next to, between.

Időbeli viszonyok
Gyakoriság

How often ?
Always, often, sometimes, never,
once/twice a week, every day/Monday

Időpont

When?
Now, Yesterday, last week,, 2 years ago,
tomorrow, next week, in 1999, in May,
at 3 o' clock, on Sunday When ? What
time , In the morning, at night...
What's the time ?
It's a quarter to eight.

Mennyiségi viszonyok

Irregular plurals Children,
people, men, women...
Cardinál numbers 1-100
Ordinál numbers
first, second, third,...
Countable nouns
How many CDs have you got ?
I've got a lot of/few CDs.
Uncountable nouns
How much money have you got ?
I've got a lot pf/little money

Minőségi viszonyok

Comparative and
Tom's younger than Sue. Mary is the
superlative of short pretties
girl.
adjectives
Good/bad (better, worse)
What's it like ?
What colour is it ?

Modalitás

Can ability Must/needn't I can swim.
I must read it. You needn't do it now

Logikai viszonyok

Linking words
And/or/but/because

Szövegösszetartó eszközök

Articles
A, an, the
Some+plurál noun
There are some pens in the bag.
Any+plural noun
Have you got any sisters ?
Some+singular noun
There's some water in the vase.

		Any+singular noun There isn't any juice in my glass. Nominative and I, he, the... Accusative of personal pronouns Me, him, her, them... Demonstrative pronouns This, that, these, those Indefinite pronouns Somebody, anybody, nobody everybody
Beszédértés Beszédkészség Olvasási készség Íráskészség	témakörei:	Az én világom (külsőm) A család és a barátok (rövid jellemezés, bemutatás, szabadidő) Ház, lakás, az otthoni élet Állatok Iskolai élet (tantárgyak) Étkezés, egészséges táplálkozás Időjárás (érdeklődés az időjárásról)

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Beszédértés:

Értse meg az egyszerű, tananyagra vonatkozó kérdéseket, utasításokat.
Ismerje fel a számára fontos részleteket néhány mondatos egyszerű közlésekben.
Legyen képes hallás utáni értési gyakorlatok szövegéhez rendelt egyszerű feladatok elvégzésére.

Beszédkészség:

Beszédében igyekezzen minél jobban megközelíteni az angol nyelv hangjainak képzését.
Tudjon egyszerű információkat kérni és adni életszerű helyzetekben.
Tudjon néhány dalt vagy mondókát.
Tudjon képekről két-három mondatot megfogalmazni.

Olvasás:

Tudjon gyakorolt szöveget folyamatosan felolvasni.
Ismerje fel és értse meg a tanult, gyakran használt szavakat, kifejezéseket és mondatokat.
Bizonyítsa a megértést szóban, írásban vagy cselekvéssel.

Íráskészség:

Tudjon egyszerű, tényszerű információkat közvetítő mondatokat leírni.
Tudjon egyszerű eseményt önállóan leírni.

Szókincs:

200 aktív, 100 passzív lexikai egység.

Angol nyelv 6. évfolyam

Cél: A kommunikációs alapkészségek továbbfejlesztése, hogy a tanulók tudják a nyelvet hétköznapi helyzetekben használni, erősödjön önbizalmuk az aktív nyelvhasználat terén.

Követelmény: **Beszédértés**
Értse meg a tanult témákban, életszerű beszédhelyzetekben feltett, illetve a tananyagra vonatkozó kérdéseket, és tudjon ezekre válaszolni.
Ismerje fel a számára fontos részleteket az általa ismert témákban elhangzó néhány mondatos közlésekben, tudjon ezekre reagálni.
Legyen képes megoldani a hallás utáni értési gyakorlatok szövegéhez rendelt feladatokat.

Megértési probléma esetén tudjon segítséget kérni.

Beszédképesség

Legyen képes megközelítőleg helyes hanglejtéssel, hangsúllyal beszélni.

Tudjon rövid mondatokkal reagálni hallott vagy látott jelenségekre.

Tudjon információt kérni és adni a tanult szókinccsen belül.

Tudjon valós beszédhelyzetben kérdéseket feltenni.

Megértési problémák esetén tudjon segítséget kérni.

Tudjon képekről egyszerű, rövid leírást adni.

Tanult minta alapján tudjon egyszerű párbeszédekben aktívan részt venni.

Rövid szöveget, történetet vagy mesét, párbeszédet memoriterként is tudjon elmondani.

Tudjon néhány dalt, mondókát.

Olvasásértés

Legyen képes ismert szöveget értelmezve, helyes kiejtéssel, intonációval felolvasni.

Legyen képes új szövegkörnyezetben is felismerni a tanult nyelvi elemeket, tudjon kiszűrni a szövegből egyszerű információt.

Tudja az olvasott szöveg lényegét röviden összefoglalni.

Tudjon az olvasott szöveggel kapcsolatban egyszerű feladatokat megoldani.

Írásképesség

Tudjon ismert szavakból álló, a már tanult nyelvtani jelenségekre épülő vagy ismert szöveget tollbamondás után helyesen leírni.

Legyen képes egyszerű mondatokat emlékezetből leírni.

Tudjon különböző tankönyvi feladatokat írásba megoldani.

Tudjon összefüggő rövid szöveget írni (rövid történetet, képleírást, levelet, képeslapot).

Szókinccs

300 aktív, 200 passzív lexikai egység.

Tartalom

Kommunikációs szándékok:

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- köszönet és arra reagálás,
- bemutatkozás,
  - érdeklődés horgylét iránt és arra reagálás,
  - bocsánatkérés és arra reagálás,
  - gratuláció, jókivánságok és arra reagálás.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés.

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- információkérés, információadás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok:

- kérés,
- javaslat és arra reagálás,
- meghívás és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok

- visszakérdezés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés

Fogalomkörök:

- cselekvés, történés, létezés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok,
- szövegösszetartó eszközök.

Beszédértés		Földünk és környezetünk, világűr
Beszédképesség	témakörei	A természet, az időjárás
Olvasási készség		Történetek, történelmi olvasmányok
Íráskészség		Ünnepek
		Kulturális események

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

A 6. évfolyamra előírt minimális teljesítmény

Beszédértés:

Értse meg a tanult témákban, illetve a tananyagra vonatkozó kérdéseket, és tudjon ezekre válaszolni. Néhány mondatos közlésben ismerje fel a számára fontos részleteket, tudjon ezekre reagálni.

Beszédképesség:

Legyen képes megközelítőleg helyes hanglejtéssel, hangsúllyal beszélni. Tudjon néhány szóval reagálni a hallott vagy látott jelenségekre. Tudjon kérdéseket feltenni.

Olvasásértés:

Angol nyelv 7. évfolyam

- Cél** A kommunikációs alapkészségek továbbfejlesztése, hogy a tanuló tudja a nyelvet hétköznapi helyzetekben használni, erősödjön önbizalma az aktív nyelvhasználat terén.
Bővüljenek ismeretei az angol nyelvterület országainak életéről; ismerje meg és fogadja érdeklődéssel a különböző országok közötti kulturális és szokásbeli különbségeket.
- Követelmény**
- Beszédértés**
Értse meg a tanult témákban, azokkal kapcsolatos élethelyzetekben az azokra feltett kérdéseket és ezekre tudjon válaszolni is.
Értse meg a hallott közlésekből a számára fontos információkat és ezekre tudjon reagálni.
Értsen meg összetett, több mondatból álló utasításokat.
Értse meg a tanárnak a tananyaggal vagy a mindennapi élet beszédtemáival kapcsolatos egyszerű angol nyelven tartott, a korábbinál hosszabb, összefüggő magyarázatát.
Értse meg a hosszabb szövegeket, párbeszégeket.
- Beszédképesség**
Tudjon információt kérni és adni valós beszédhelyzetben.
Tudjon embereket, tárgyakat, helyeket egyszerűen jellemezni, összehasonlítani.
Tudjon képekről, képsorokról összefüggő mondatokat alkotni, egyszerű történetet elmondani.
A mindennapi életben gyakori helyzetek nyelvi sémáiban, fordulataiban mozogjon otthonosan (üdvözlés, étkezés, utazás stb.).
Tudja tetszését / nemtetszését, véleményét kifejezni, illetve ezek iránt másoknál érdeklődni.
Tudjon a tanult nyelvi fordulatokat alkalmazva egyszerű kérdéseket feltenni.
Megértési problémák esetén tudjon segítséget kérni.
Vegyen részt egyszerű párbeszédekben.
Tudjon beszélgetést kezdeményezni, befejezni.
- Olvasás**
Tudjon szövegről általános képet alkotni, a számára szükséges információt kikeresni.
Tudja egyes ismeretlen szövegelemek jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni.
Tudja az olvasott szöveg lényegét röviden összefoglalni.
Ismerkedjen meg a mindennapi életben gyakran előforduló autentikus szövegekkel (menetrend, feliratok, étlap stb.).
Ismerkedjen meg a szintjének megfelelő egynyelvű szótárak használatával.
- Írásképesség**
Tudjon több mondatból álló egyszerű, összefüggő szöveget írni.
Tudjon egyszerű, rövid fogalmazást írni mindennapi életével kapcsolatos eseményekről és az őt érdeklő jelenségekről.
Tudja egyszerű mondatait logikai kapcsolat alapján egybefűzni.
Tudjon egyszerű levelet fogalmazni, ismerje a levelezés formai szabályait.
A tanuló tudjon jórészt ismert nyelvi eszközökkel megfogalmazott szöveget helyesen leírni.
Tudjon egyszerű közléseket és kérdéseket írásban megfogalmazni.

Tudjon egyszerű, strukturált szöveget (baráti üzenet, üdvözlés) önállóan megírni, ismerje a levelezés formai szabályait.

Tudjon szöveget írni, egyszerű mondatait logikai kapcsolat alapján egybefűzni.

Szókinés

300 aktív, 200 passzív lexikai egység.

Tartalom

Kommunikációs szándékok:

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok

Megszólítás

Excuse me.

Pardon ?

I am sorry to disturb you.

Yes, can I help you ?

Köszönés

How do you do ?

How do you do ?

Good morning.

Good morning.

Hello Tom.

Hello Mary.

Hello, how are you ?

Very well, thank you.

And how

about you ?

Hi !

Hi !

Elköszönés

Goodbye.

Goodbye.

Bye-bye !

Bye !

See you later.

Good night.

Good night.

Take care.

Thanks. Bye !

Give me a ring some time.

Thank you, I will.

Have a good trip.

Thanks.

Keep in touch !

I will.

Okay,

bye.

Bemutakozás, bemutatás

My name is ...

Hello.

Have you met Jane?

Hi !

May I/Can I/Let me

Pleased to meet you.

introduce myself.

May I/Can I/Let me

Nice to meet you.

Introduce you to Peter ?

Érdeklődés mások hogyléte felől és arra reagálás

How are you feeling today ?

Fine./OK/All right.

Much

better, thanks.

Not very

well, I am afraid

What's the matter ?

Actually, I am suffering

from ...

Engedélykérés és arra reagálás

May I use your telephone ?

Yes, go ahead.

Do you mind if I open the

Not at all.

Window ?

Köszönet és arra reagálás

Thanks.

Not at all.

Thank you very much.

You are welcome.

Thanks a lot.

No problém.

mention it.	It's very kind of you.	Do not
pleasure.	I'd like to thank you	My
	Or your help.	
	Bocsánatkérés és arra reagálás	
right.	I am sorry. I am very sorry.	That's all
doesn't matter.	I beg your pardon.	It
minde.	Please, forgive me.	Never,
	No problem.	
	Gratulációk, jókívánságok és azokra reagálás.	
Cristmas/New Year/	Happy Christmas/New Year/	Happy
	Birthday !	
Birthday !	Many happy returns (of the day)	
	Congratulations !	
Thank you.	Have a nice holiday.	Thank
you, the same to you.	All the best.	
	Cheers !	
Cheers !	Megszólítás személyes levélben	
	Dear John,	
	Elbúcsúzás személyes levélben	
	Best wishes,	
	Love (from),	
	I am looking forward to hearing from you soon.	
szándékok	Érzelmek és lelkiállapotok kifejezésére szolgáló kommunikációs	
	Öröm, sajnálkozás, bánat	
	Are you happy about that ?	Grat !
I am so glad/happy./sad.	What do you think of that ?	Good for
you.		
What a pity.	Elégedettség, elégedetlenség. Bosszúság	
	Are you happy with...?	I am
quite happy with ...		
It's not good enough.	Tom has lost her money.	How come ?
	Csodálkozás	
	Tom is twenty.	Is he ?
surprise !	This is a book for you.	What a
	Remény	
looking forward to ...	What are you looking	I am

	forward to ?	I
hope you'll have time to join		
me for dinner.		
Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok		
Véleménykérés és arra reagálás		
What do you think ? How do you like it ? What's your opinion about it ?	I think it is difficult I don't like it. I think it's fair enough.	
Valaki igazának/elismerése és el nem ismerése		
You are right. You are wrong.		
Egyetértés, egyet nem értés		
Do you agree ?	OK./All right.	I'm afraid
I don't agree.		
Tetszés, nem tetszés		
Do you like Italian food ?	I think it's great.	I
don't like it.		
Akarat, kívánság		
Would you like a cake ! Can I have a Cake, please ?	Yes, please. Yes, of course.	
Here you are.		
Képesség		
Can you speak English ?	Yes, I can understand it.	
Kötelesség		
When do we have to leave ?	Right now.	
Szükségesség		
Is that necessarily so ?	People must sleep	
sometimes.		
Lehetőség		
It may rain.	She	
might be late.		
Ígéret		
Will you come and meet me at the station ?	Don't worry, I will. I promise	
to be there at five.		
Szándék, kívánság		
What would you like to do ?	I'd like to see that play.	
Dicséret, kritika		
It's great. It's a good idea.	I'm not so keen	
on it. It's boring		
Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok		
Dolgok, személyek megnevezése, leírása		
What is it ?		
It's.../That's.../It's a kind		
What's it in English ?	of.../It's	used
for...		
What does that mean ?	It means....	
What is it like ?	It's green, small	
and it can jump.		
Események leírása		

opened the door,	What happened ?	First he
then he phoned the police...	Információkérés, -adás	
	Did you see her ?	Yes, I did
	When will the guests arrive ?	At 6 p.m.
	How long does it take to get there	It's 20 minutes on foot.
	Can you tell me the way To the school ?	Go ahead, turn right/left.
	Tudás, nem tudás	
	Do you know where he lives ?	I have no idea.
	Bizonyosság, bizonytalanság	
	Do you think they will come ?	They will probably come.
They might come, or they might not come.		
must	How old do you think she is ?	She can't be very old. She
be 18.		
	A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok	
	Kérés	
	Could you give me your pen ?	Yes, of course.
Yes, sure.		
can't.	Would you pass me the salt, please ?	I am afraid I
	I'd like you to...	
	Tiltás, felszólítás	
	Keep off the grass.	You must not smoke here.
	Javaslat és arra reagálás	
	Why don't we go to the cinema ?	Good idea.
	Let's go to the cinema.	I'd prefer to go home.
	Meghívás és arra reagálás	
	Would you like to come to the theatre ?	Yes, I'd love to. That's very kind of you
(but)...		
	Can we meet at 5 ?	I am sorry I can't.
	Lets meet on Sunday.	OK/Sorry, I can't.
	Kínálás és arra reagálás	
	Would you like another drink ?	That's very kind of you.
	What would you like ?	
	Help yourself !	
	Have an apple.	No, Thank you.
	Here you are.	Thank you.
	Megértés biztosítása	
	Visszakérdezés	Did you say the city ?
name ?	ismétlés	Sorry, what's his

understand.	Nem értés,	Sorry, I don't
mean ?	magyarázatkerés Magyarázatértés	Could you understand ? Sorry, what does that
please ?	ellenőrzése Betűzés kérése, betűzés	Could you spell it for me ? It spells...
fast.	Felkérés hangosabb lassabb beszédre	Could you speak slowly, Sorry, that was a bit too
Fogalomkörök		
Cselekvés, történes, létezés kifejezése Jelenidejűség		
drink milk.	Present Simple	When do you get up ? I don't
reading.	Present Continuous	Why is she crying ? I'm not
homework ?	Present Perfect Simple	Have you done your I haven't
finished it yet.	Múltidejűség	
Why didn't you come ?	Past Simple	She kissed me. yesterday
you going to do tomorrow ?	Jövőidejűség Going to	What are
friends	Birtoklás kifejezése Future with will Past forms of have	When will you be 14 ? I didn't have any
their	Have with will Possessive adj.	I will have a car soon. My, your, his /her/ its, our,
of the class	Possesive pronouns Genitive 's Of	Mine, yours, ..., theirs Kate's mother the corner
the left/right,	Whose ? Térbeli viszonyok Írányok, helymeghatározás Prepositions,	Here, there, on
between	Prepositional Phrases,	under, opposite, next to,
of, behind, inside, outside, above	Adverbs	in front
of/ on	Picture location	at the top of/at the bottom

hand side.		the left
	Időbeli viszonyok	
	Adverbs of time with Present Perfect Simple	Already, yet, just
sometimes, never,	Gyakoriság How often ?	Always, often,
once/twice a week, every day...		
	Időpont When ? What time ? What's the time ?	Now, in the morning. Yesterday, last
week, a year ago,		
tomorrow, next week in 2000, in		May, at 4
o'clock, on Monday.	Időtartam How long ?+Past Simple	How long were you in hospital ? For 2
days.		
	Mennyiségi viszonyok	
children,	Irregular and regular plurals	Men, women,
	Cardinál numbers	one two, three, ...
	Ordinál numbers	first, second...
many/much...	Countable nouns	How
		a lot
of/much		a little/ a
few...		
you got ?	Uncounttable nouns	How much money have
tea, a piece of cake		A cup of
none, neither		All, both,
every		Each,
	Minőségi viszonyok	
than	Comparative	Tom's younger
girl,	sentences (short, long	Peter, May is the pretiset
intelligent.	adjectives)	He's the most
tall as you.		I'm as
worse)	Irregular adjectives	Good, bad... (better,
like ? What colour is it ?		What's it

			It's too
big. It's not small enough.	Modalitás	Should/shouldn't	You Should ask
her		Can (ability) Can/could/may (permission)	I can swim Can/could/may I open the
window ?		Must/needn't	I must read it.
You		(obligation) Have to (past) Mustn't	needn't do it now. Did you have to be there ? Children mustn't
smoke	Logikai viszonyok		
	Linking words		And/or/but/because
home if it rains	Conditional I		We'll stay at
home,	Time clauses with		When dad comes
	future meaning Infinitive to express purpose		he'll be angry with you I've been to London to visit the Queen.
	Függő beszéd		
lives	Reported speech with Present reporting verb		he says' he is tirol. I don't know where he
to stop it			Tell him
	Szövegösszetartó eszközök		
	Névelők		A, an, the
	Some+plural noun		There are some
	Any+plural noun		pencils in the bag,
	Some+singular		Have you got any sisters
ma'tchboxes	Noun Any+singular		I haven't got any
some water in the vase.			There's
isn't any juice in my glass.			There
they...			I, he,
	Nominative and accusative of personal pronouns		This, that, these,those
everybody ...	Demonstrative pronouns	Somebody, anybody, nobody,	
	Indefinite pronouns		myself...
	Reflexive pronouns		
	Emberi kapcsolatok (családi élet, közös programok, házimunka, ünnepek)		Tágabb környezetünk (lakóhelyünk
nevezetességei)			Természeti környezetünk (növények, állatok)
Beszédértés, Beszédkézség	témakörei	Egészség, betegség (az emberi test részei, orvoslál)	

Olvadási készség
(étteremben)
Íráskészség

Étkezés (étkezési szokások, ételkészítés,
Utazás, városi közlekedés
Az eddig tanult témakörök (4,5,6. osztály)

bővítése és elmélyítése.

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Beszédértés:

Értse meg a tananyagra vonatkozó kérdéseket, és tudjon ezekre válaszolni.
Tudja kiszűrni a szövegből a lényegét.

Beszédkészség:

Valós beszédhelyzetben tudjon információt kérni és adni.
Tudja az egyszerű feladatokat angol nyelven megoldani.
Tudjon embereket, tárgyakat és helyeket egyszerűen jellemezni.
Tudja tetszését / nemtetszését, véleményét kifejezni, ezek iránt érdeklődni.
Tudjon képekről összefüggő mondatokat alkotni.

Olvásásértés:

Tudjon a tudásszintjének megfelelő szövegről általános képet alkotni, a számára szükséges információt kikeresni.
Tudjon tartalmat mondani.
Ismerkedjen meg egynyelvű szótárak használatával.

Íráskészség:

Tudjon egyszerű, rövid fogalmazást írni.
Tudja egyszerű mondatait egybefűzni.
Tudjon egyszerű, rövid levelet fogalmazni, ismerje meg a levelezés formai szabályait.

Szókincs:

200 aktív, 150 passzív lexikai egység.

Angol nyelv 8. évfolyam

Cél A kommunikációs alapkészségek folyamatos továbbfejlesztése, hogy a tanuló tudja a nyelvet használni, erősödjön magabiztossága, növekedjen nyelvhelyessége, intonációs és kiejtésbeli pontossága.
Serkentsük a tanulókat önálló ismeretszerzésre, kutatómunkára (computer, szótárak, lexikonok, színtezett olvasmányok stb.).

Követelmény **Beszédértés**
Értse meg a tanárának a tananyaggal, valós élethelyzetekkel kapcsolatos angol nyelvi magyarázatát.
Értse meg a hosszabb, mindennapi témákról szóló, ismeretlen elemeket és tartalmazó szövegeket, párbeszégeket; ismeretlen szavakra, kifejezésekre próbáljon a szöveggörnyezetből következtetni.

Beszédkészség

Tudjon kezdeményezni és fenntartani rövid beszélgetést, ismert, mindennapi témáról.

Tudja társaival a beszédhelyzetek párbeszédeit szerepjátékok formájában előadni.

Tudjon egyszerűen, de összefüggően beszélni a mindennapi életben vele, családjával és társaival történekről.

Tudjon történeteket elmesélni.

Tudja a nyelvi anyagot kreatívan használni.

Tudja mondanivalóját többféleképpen kifejezni.

Olvasás

Tudjon szöveget önállóan megérteni a szövegről általános képet alkotni, a szövegből a számára szükséges információkat kikeresni.

Tudjon ismeretlen elemeket is tartalmazó, számára új ismereteket közlő könnyű autentikus szövegeket feldolgozni.

Tudja az új szavak jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni.

Tudjon lényegét kiemelni és összefoglalni.

Használja az egynyelvű szótárakat.

Íráskészség

Tudjon több mondatból álló összefüggő szöveget, egyszerű fogalmazást írni.

Tudja írásban egyszerűen kifejezni tetszését/ nemtetszését, érzelmeit és véleményét.

Tudjon ezek iránt másoknál érdeklődni.

Tudjon hosszabb levelet megfogalmazni, betartva a levélírás szabályait.

Tartalom **Kommunikációs szándékok**

A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok:

- megszólítás,
- köszönés, elköszönés,
- bemutatkozás, bemutatás,
- érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás,
- engedélykérés és arra reagálás,
- köszönet és arra reagálás,
- bocsánatkérés és arra reagálás,
- gratuláció, jókívánságok és arra reagálás,
- személyes levélben megszólítás, és elbúcsúzás.

Érzelmeik kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- sajnálkozás,

- öröm,
- elégedettség, elégedetlenség,
- csodálkozás,
- remény,
- bánat,
- bosszúság.

Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok:

- véleménykérés és arra reagálás,
- valaki igazának az elismerése és el nem ismerése,
- egyetértés, egyet nem értés,
- tetszés, nem tetszés,
- akarat, kívánság, képesség, kötelezettség, szükségesség, lehetőség,
- ígéret,
- szándék, terv,
- dicséret, kritika,

Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok:

- dolgok, személyek megnevezése, leírása,
- események leírása,
- információkérés, -adás,
- igenlő vagy nemleges válasz,
- tudás, nem tudás,
- bizonyosság, bizonytalanság.

A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok::

- kérés,
- tiltás, felszólítás,
- javaslat és arra reagálás,
- kínálás és arra reagálás.

Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok:

- visszakérdezés, ismétléskérés,
- nem értés,
- betűzés kérése, betűzés,
- felkérés lassabb, hangosabb beszédre.

Fogalomkörök

- cselekvés, történés, létezés kifejezése,
- birtoklás kifejezése,
- térbeli viszonyok,
- időbeli viszonyok,
- függő beszéd,
- mennyiségi viszonyok,
- minőségi viszonyok,
- modalitás,
- esetviszonyok,
- logikai viszonyok (Conditional 0,1,2,3),
- szövegösszetartó eszközök.

Beszédszándékok

Kérdezés, információkérés.
Válaszadás, információadás az előző szintnél hosszabb terjedelemben.
Új információ bevezetése, érdeklődés-felkeltés (Did you know?/Have you heard?).
Modalitás: - emlékezés (Don't forget to ...),
- figyelmeztetés (Be careful! Watch out!).

Fogalomkörök

Időbeli viszonyok: - múltbeli cselekvések leírása, egymáshoz való viszonyuk
előidejűség: Simple Past, Past
Perfect,
- Present Perfect (since, for).
A függő beszéd néhány alapformája receptív szinten.
Question tags.
Szenvedő szerkezet: egyszerű jelen és egyszerű múlt idejű alakjai.
Logikai viszonyok: - feltétel egyszerű kifejezése: feltételes mondat I.,
- vonatkozó mellékmondatok receptív
szinten.

Emberi kapcsolatok; emberek

belső jellemzése.

Beszédértés

környezetünk (városi élet,

Beszédkézség

rövid

Olvasási készség

Íráskészség

(közlekedési eszközök,

Szókincs

utazási előkészületek,

Tágabb

vidéki élet; Magyarország

bemutatása).

Utazás

módok;

nyaralás.

Értékelés

Lásd tantárgyi főmodul.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény

Beszédértés:

Értse meg a tanárának a tananyaggal vagy a mindennapi élet beszédtemáival kapcsolatos egyszerű, idegennyelvű magyarázatát.

Ismeretlen szavakra próbáljon a szöveggörnyezetből, beszédhelyzetből következtetni.

Beszédkézség:

Tudjon kezdeményezni és fenntartani rövid beszélgetést, ismert mindennapi témáról.

Tudjon rövid történeteket elmesélni.

Tudja mondanivalóját többféleképpen kifejezni.

Olvasás:

Tudjon tudásszintjének megfelelő szöveget önállóan megérteni, abból fontosabb információt kikeresni.

Próbálja az új szavak jelentését a szövegösszefüggésből kikövetkeztetni.

Tudjon lényegyet kiemelni és összefoglalni.

Íráskészség:

Tudjon egyszerű rövid fogalmazást írni.

Tudja írásban egyszerűen kifejezni tetszését / nemtetszését, érzelmeit és véleményét. Tudjon ezek iránt másoknál érdeklődni.

Tudjon levelet megfogalmazni, betartva a levélírás szabályait.

Szókincs:

250 aktív, 200 passzív lexikai egység.

Matematika 1 – 8. évfolyam

Cél

A megfigyelőképesség fejlesztése:

Élmények aktív megfigyelésének, befogadásának, tudati feldolgozásának képessége (érzékelés, észlelés, gondolkodás).

Spontán érdeklődés, kíváncsiság, figyelemkoncentráció, tudatos figyelem.

Kommunikációs képességek fejlesztése:

A magyar nyelv és a szaknyelv helyes használata. A gondolatok tartalmilag és nyelviileg szabatos kifejtésének képessége és szokása. Bővülő passzív és aktív szókincs, a szakszavak és a matematikai jelrendszer felismerése, majd tudatos használata. Szóbeli és írásbeli szövegek értelmezésének képessége.

Hajlandóság, igény és törekvés saját észrevételek, gondolatok nyelviileg helyes kifejtésére, illetve a matematika jelrendszerével történő megfogalmazására. A magyartalanság kerülése. A tanár és a társak közléseinek figyelmes meghallgatása, a szövegek figyelmes olvasása.

Az önálló ismeretszerzésre nevelés:

A tanulási tevékenységben felismert vagy szóban, írásban közölt új ismeretek, fogalmak, összefüggések megértése, általánosítása, rendszerré szervezése, új kapcsolatok keresése. A logikus gondolkodás képessége. A tanultak megőrzése, beépítése a meglévő ismeretrendszerbe. Emlézőképesség. A rendszeres tanulás szokásának megszilárdulása.

Hajlandóság és törekvés az ismeretszerzésre, mások gondolatmenetének követésére, értékelésére, az összefüggések megértésére, a megértett ismeretek tudatos megtanulására. Igény a hiányos vagy meg nem értett ismeretek kiegészítésére. Az értelem nélküli bevésés elutasítása. Kötelességtudat, lelkiismeretesség.

A tanultak alkalmazására nevelés:

A tanultak spontán vagy tudatos reprodukálása, konkretizálása, átszervezése a feladatnak megfelelően. Fegyelmezett, konvergens algoritmikus gondolkodás, kidolgozási képesség. A fokozatosan hosszabbodó és egyre intenzívebbé váló szellemi erő kifejtés képessége.

Figyelemkoncentráció és figyelemmegosztás. Törekvés a tanultak begyakorlására, alkalmazhatóvá tételére. Munkafegyelem, a munkával járó nehézségek vállalása, monotonitás tűrése. Önellenőrzés. A munkasikerek átélése.

Problémamegoldásra nevelés:

A tanultak alkotó alkalmazásának képessége új ismeretek feltárásában. Gondolkodási műveletek (például összehasonlítás, analízis, szintézis, elvonatkoztatás, általánosítás, analógia). Divergens gondolkodási képességek (problémaérzékenység, képzelet, ötletgazdagság, rugalmasság, eredetiség).

Érdeklődés a megszokottól eltérő feladatok iránt. Önbizalom. Ambíció. A szellemi erőpróba igénye. Hajlandóság a szokatlan feladathelyzetek és az esetleges sikertelenség vállalására. Törekvés a feladatok sokoldalú megközelítésére, a korábbi elképzelések megváltoztatására, újszerű megoldások keresésére. Akaraterő. Sikerélmény.

A gyakorlati alkalmazásra nevelés:

Tapasztalatok és ismeretek a matematikai fogalmaknak, módszereknek, eljárásoknak és gondolkodásformáknak a gyakorlatban, illetve más tantárgyakban (tudományokban) történő alkalmazhatóságáról.

Törekvés a matematika eszközszerű alkalmazására. Annak a meggyőződésnek a kialakulása, hogy a matematikai ismeretek és a matematikatanulás során kialakult képességek a mindennapi életben is hasznosak és széles körben alkalmazhatók.

Eszttikiai nevelés:

A matematikai tartalom, egy-egy feladat, gondolatmenet esztétikájának meglátása (egzaktság, teljesség, eredetiség, játékoság stb.). A gondolatok esztétikus szóbeli kifejezése. Az írásbeli munka és a szerkesztések esztétikus elvégzése. Helyes viselkedési formák ismerete és szokása.

Az egzakt, teljes és célratörő gondolatmenet igényének kialakulása. A pontatlan és a "pongyola" fogalmazás, a helytelen beszédforma és intonáció stb. kerülése. Hajlandóság és törekvés az igényes, áttekinthető fűzetvezetésre, a helyes viselkedésre.

Közösségi együttműködésre nevelés:

A közösség normáinak ismerete, a normák alkalmazásának a szokása. Értelmi együttműködés képessége; mások gondolatmenetének megértése, értékelése, alkalmazása.

Reális énkép kialakítása:

A tanuló saját adottságainak, hajlamainak, képességeinek és hibáinak ismerete, helyes értékelése. A céltudatosság megjelenése. Tudatos önfejlesztés.

A közösség normáinak elfogadása. Alkalmazkodóképesség, a beilleszkedés igénye. Közösségi szellem, segítőkészség. A közösségben folyó munka pozitív értékelése. Sikerélmények, önbizalom, ambíció. Pozitív énkép. A hiányosságok kiküszöbölésére, jobb eredmények elérésére törekvés.

Követelmény

A tanulók rendelkezzenek az alábbi kompetenciákkal:

Az életkornak megfelelő számfogalom.

Biztos műveletfogalom és számolási rutin az alpműveletek körében.

A tanult mérések gyakorlati végrehajtása.

Kellő pontosságú becslések végzése a mérések, számítások elvégzése előtt.

A feladatmegoldás helyességének ellenőrzése.

A szaknyelv adott szinten elvárható adekvát használata.

Matematikai szövegek, szöveges feladatok értelmezése, elemzése.

A megismert mértékek felhasználása a mindennapi élet gyakorlatában.

Elemi halmazműveletek végzése a matematika különböző területein.

A megtanult összefüggések felhasználása a feladatok megoldása során.

Relációk grafikonnal történő ábrázolása, a grafikon jellemzése.

Grafikonok készítése, szabályszerűségek felismerése.

Elemek csoportosítása, sorba rendezése adott vagy felismert tulajdonság, szabály alapján.

A tanult geometriai transzformációk felismerése és végrehajtása.

A feladatok megoldása során alkalmazott algoritmus pontos leírása.

Egyenletek megoldása a tanult módszerekkel.

Egyenletek felírása szöveges feladat alapján.

A matematikai logika elemeinek tudatos használata fogalmi szinten és alkalmazásokban.

Ismeretszerzés induktív módon, próbálkozás egyszerűbb deduktív következtetésekkel.

A megértett, megtanult fogalmak, tevékenységek eszközként való használata.

Tartalom

Gondolkodási módszerek alapozása.

Számtan, algebra.

Reláció, függvények, sorozatok.

Geometria, mérés.

Valószínűség, statisztika.

Értékelés

A tanulóknak a tananyag elsajátítása során mutatott teljesítményét folyamatosan értékeljük, de ez az értékelés elsősorban fejlesztő célzatú legyen, s ne csak a tanuló osztályozását szolgálja.

A matematikatanításnak is fontos feladata a tanuló beszédkészségének fejlesztése, ezért minden gyermek minél többször számoljon be szóban a tudásáról, észrevételeiről, gondolatairól. 1 -4. osztályban a gyermek szóbeli teljesítménye nem mindig van összhangban a tényleges tudásával, matematikai képességeivel, emiatt a

szóbeli feleletre lehetőleg ne adjunk elmarasztaló osztályzatot. Ugyanakkor, ha a gyermek önállóan, összefüggően beszámol egy-egy megoldási tervről, az adatgyűjtés során szerzett tapasztalatairól, a fogalmak között felismert kapcsolatokról, egy-egy alakzat tulajdonságairól stb., akkor ezeket a teljesítményeket osztályzattal is célszerű értékelnünk. Szabályok, definíciók megértés nélküli elsajátítását semmiképpen nem kérjük, így természetesen számonkérésükre sem kerül sor.

1. osztályban csak az év végén írott dolgozatokat értékeljük minősítő jelleggel. El kell döntenünk, hogy kik érték el, s kik nem azt a minimális szintet, amely lehetővé teszi a 2. osztályos tananyag elsajátítását.

2-4. osztályban évfolyamonként 5-6 felmérő, osztályzattal értékelt dolgozatot írnak a tanulók. Az év eleji felmérést nem osztályozzuk, fejlesztő, diagnosztizáló célból értékeljük.

Az 1 - 4. évfolyamon fokozatosan szoktatjuk a tanulókat az önálló javításra, önértékelésre.

Az 5. évfolyamtól az eddigieknél is hangsúlyosabbá válik a tanulók önértékelése.

Ezeken az évfolyamokon sem minősítünk érdemjeggyel a diagnosztikus értékelés során, célunk annak megállapítása, hogy a korábban tanultakból mire építhetünk, milyen hiányosságokat kell pótolnunk, hogyan szervezzük meg az ismétlést ill. a felzárkóztatást.

A minősítő értékelésben nyújtott teljesítményt osztályozzuk.

Az 5 - 6. évfolyamon tanévenként 7 - 8 témazáró dolgozatot íratunk.

Feltételek

Tankönyv, feladatgyűjtemény, gyakorló, mozaik játék, zsebtükör, dobókocka, egyenes és háromszögvonalzó, körző, játékpénz, számolópálcika, logikai játék, mérőszalag, piros - kék korongok, számkártyák, kísérleti és mérőeszközök, zsebszámológép, multimédiás oktatóprogramok, számítógépterem - használat.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

Feleljenek meg a gyermek életkori sajátosságainak.

Keltsek fel a tanulók érdeklődését.

A tanulók könnyen tudjanak tájékozódni a könyvekben.

A fontos szabályok, törvényszerűségek, definíciók nyomdai eszközökkel legyenek kiemelve.

Tartalmazzon konkrét gyakorlati példákat a mindennapi életből; a feladatok, gyakorlatok szövegei ne elavult adatokkal operáljanak.

Tartalmazzon differenciált foglalkoztatásra alkalmas feladatokat, gyakorlatokat.

A tanult tételek bizonyításait is tartalmazza.

Segítse a tanulók önálló ismeretszerzését és önellenőrzését.

Matematika 1. évfolyam

Gondolkodási módszerek alapozása

Cél	A megfigyelő-képességnek, a problémamegoldó gondolkodás, alapjainak, a matematikai tartalom képi, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. Szövegértelmező képesség alakítása, a matematikatanulással kapcsolatos tevékenységformák megismerése, szokások kialakítása.
Követelmény	Ismert halmaz elemeinek összehasonlítása, szétválogatása adott szempont szerint. A konkrét halmazok ismert tulajdonságaira, kapcsolataira vonatkozó egyszerű állítások igazságának eldöntése. Tevékenységről, rajzról, egyszerű szövegről tanult fogalmak, összefüggések önálló megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása szöveggel, matematikai jelekkel.
Tartalom	Fogalmak, összefüggések megjelenítése tevékenységgel, modellel, rajzzal. Tárgyak, személyek, számok, mennyiségek, alakzatok összehasonlítása, szétválogatása, rendezése. Többféle megoldás keresése. Állítások igazságának eldöntése, állítások tagadása. Nyitott mondatok kiegészítése konkrét alaphalmaz elemeivel. Számokkal, műveletekkel, relációkkal, mennyiségekkel, térbeli viszonyokkal, alakzatokkal kapcsolatos kifejezések megismerése, használata. A különböző témakörökben tanult ismeretekkel kapcsolatos szöveges feladatok értelmezése, megoldása. Kombinatorikus gondolkodásmód alkalmazása elemek, lehetőségek, megoldások kiválasztásában, összegyűjtésében, elrendezésében a matematika különböző témaköreiben (pl. számok bontott alakjainak felsorolásában).
Értékelés	Folyamatosan, a szóbeli teljesítmény megfigyelésével, illetve egyéb témakörökhöz kapcsolódó konkrét feladatokkal írásban.

Számtan, algebra

Cél	A megfigyelőképesség fejlesztése. A szám- és műveletfogalom, illetve a matematikai fogalomalkotás képességeinek alakítása. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismertetése. A számolási rutin és a problémamegoldó gondolkodás, illetve a finommanipulációs képesség fejlesztése.
Követelmény	Tárgyak megszámlálása és leszámllálása 20-ig. Számok írása, olvasása, helyes használata. A kétjegyű szám bontása 10-nek és egyjegyű számnak az összegére. Számok nagyság szerinti összehasonlítása, sorba rendezése növekvő, illetve csökkenő sorrendben. A sorszám fogalmának ismerete, helyes használata, írása, olvasása. Számszomszédok megállapítása. Adott számok helyének megkeresése egyesével beosztott számegyenesen. Páros, páratlan, egyjegyű, kétjegyű szám fogalmának ismerete, helyes használata. Konkrét számok, számhalmazok tulajdonságairól megfogalmazott állítások igazságának eldöntése. Az összeadás és a kivonás különböző értelmezéseinek alkalmazása a 20-as számkörben. Összeadás és kivonás írása rajzról. A számegyenesen való lépegetés mint összeadás, illetve kivonás. Összeadás és kivonás 10 és 20 között (a 10-es számkörben begyakoroltak analógiájára). Két szám összegének és különbségének meghatározása a tíz átlépésével is. Számok bontása két szám összegére. Kétjegyű számok bontása két szám összegére. Kéttagú összeg hiányzó tagjának pótlása. Kivonásban a hiányzó kivonandó, illetve kisebbítendő meghatározása.

Három-, négytagú összeg kiszámítása.

Páros számok bontása két egyenlő tag összegére.

Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, megoldása tevékenységgel, rajzzal, művelettel.

Tartalom

Számfogalom

A természetes szám fogalmának megalapozása 0-tól 20-ig sokféle tevékenységgel, szemléltetéssel, tartalmi megközelítéssel. A számok írása, olvasása.

A természetes szám mint véges halmaz számossága, mint sorszám, mint mérőszám, mint műveleti eredmény.

A számok nagyság szerinti összehasonlítása, rendezése, a $>$, $<$, $=$ jelek megismerése, használata.

Ismerkedés a számegyenessel. A számegyenes alkalmazása a számfogalom és a műveletfogalom alakításában.

A természetes számok elemi tulajdonságai: számszomszédok, páros és páratlan, egyjegyű és kétjegyű számok fogalma. Kitekintés a 100-as számkörre.

Műveletfogalom és műveletvégzés

Az összeadás és kivonás fogalmának, különböző értelmezéseinek megalapozása a 20-as számkörben sokféle tevékenységgel.

Az összeadás és kivonás elemi tulajdonságainak, az összeadás és kivonás kapcsolatának felismertetése.

Az összeadás és kivonás begyakorlása, többféle kiszámítási mód megismerése, alkalmazása.

Szövegértelmezés és szövegkésztés

Az összeadással és kivonással kapcsolatos szöveges feladatok feldolgozása tárgyi tevékenységgel, játékkal, rajzzal, a matematikai modell megkeresése, a feladat megoldása.

Szöveg megfogalmazása tevékenységről, rajzról, műveletről.

Értékelés

Folyamatosan szóban és legalább 6 alkalommal írásban. A szám- és műveletfogalom, illetve számolási rutin ellenőrzésén túlmenően adjunk olyan komplex feladatokat is, amelyek más témakörhöz is kapcsolódnak.

Reláció, függvények, sorozatok

Cél

A megfigyelő-képesség, a gondolkodási műveletek, a számolási rutin, a szövegértelmező képesség fejlesztése változatos feladatok, tevékenységek segítségével. Rugalmas gondolkodásra, ötletgazdagságra való törekvés.

Követelmény

Számok, mennyiségek közti ismert kapcsolatok megjelenítése nyíljelöléssel, sorba rendezéssel, matematikai jelekkel.

Számok bontásának táblázatba rendezése.

Egyszerű nyitott mondattal vagy szöveggel adott függvény táblázatának kitöltése.

Ugyanazzal a számmal növekvő vagy csökkenő sorozatok folytatása a 20-as számkörben.

Tartalom

Relációk, függvények

Számok, mennyiségek, formák, tárgyak, jelenségek stb. közti kapcsolatok megfigyelése, keresése, felismerése, megjelenítése például kiválasztással, összehasonlítással, párosítással, sorba rendezéssel, nyíljelöléssel. (Kisebb, nagyobb, ugyanannyi, több, kevesebb, egyenlő, ugyanolyan alakú, ugyanabba a csoportba tartozik stb.)

Formák, színezések, mennyiségek, számosságok változásának megfigyelése, felismerése. A változtatás végrehajtása adott vagy felismert szabály alapján.

Táblázatok kitöltése szöveggel vagy nyitott mondattal adott, esetleg felismert szabály alapján. A szabály felírása többféle alakban.

Sorozatok

Számokból, formákból, mozgásokból stb. álló periodikus sorozatok folytatása.
Nem periodikus sorozatok folytatása adott vagy felismert szabály alapján.

Értékelés A Számtan, algebra, illetve a Geometria, mérés témakörhöz kapcsolódó feladatokkal.

Geometria, mérés

Cél A megfigyelő-képesség, a képi gondolkodás, a térbeli tájékozódási képesség fejlesztése, a geometriai fogalomalkotás elemi képességeinek alakítása. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismertetése.

Követelmény Hosszúság és űrtartalom összehasonlítása, megmérése és kimérése választott mértékegységgel.
A centiméter és a deciméter, illetve a liter és a deciliter fogalma, a köztük lévő kapcsolatok ismerete, alkalmazása.
20 cm-nél nem nagyobb távolságok megmérése, kimérése centiméterrel.
A térbeli tájékozódást szolgáló legfontosabb kifejezések megértése, helyes használata.
Alakzatok közül a háromszög, a négyszög, az ötszög és a kör felismerése, kiválasztása.

Tartalom **Mennyiségek, mérések**

Ismerkedés különböző mennyiségekkel, mérőeszközökkel.
Hosszúságok összehasonlítása, sorba rendezése, becslése, a hosszúságméréssel kapcsolatos kifejezések (hosszú, rövid, széles, keskeny, magas, alacsony, mély stb.) használata. A centiméter, deciméter, méter megismerése. Mérés alkalmi mértékegységekkel, centiméterrel, deciméterrel, méterrel.
Űrtartalmak összehasonlítása, sorba rendezése, becslése.
A liter és deciliter fogalma, kapcsolatuk.
Mérés alkalmi mértékegységekkel, literrel, deciliterrel.
Tapasztalatszerzés a mértékegység és mérőszám közötti fordított arányosság megismertetésére.
Események időbeli lefolyásának, időtartamának megfigyelése.

Tájékozódás

Tájékozódás térben. A térbeli tájékozódással kapcsolatos kifejezések (alatta, fölötte, mellette, előtte, mögötte, közöttte, jobbra, balra stb.) használata.

Alakzatok előállításának vizsgálata

Ismerkedés geometriai formákkal, geometriai tulajdonságokkal.
Tapasztalatszerzés elemi geometriai tulajdonságok fogalmának előkészítésére.

Értékelés A fogalmakat, ismereteket szóbeli teljesítmény alapján értékelhetjük. A mennyiségek, formák összehasonlítására, a mértékegységek közötti kapcsolatok ismeretének ellenőrzésére, a hosszúság mérésére írásban is adhatunk feladatokat. Az összehasonlításoknak, becsléseknek, méréseknek nemcsak az eredményét, hanem a tényleges végrehajtását is értékelni kell.

Valószínűség, statisztika

Cél A megfigyelő-képesség és a matematikai szemléletmód fejlesztése.

Követelmény A valószínűségi játékok tapasztalatait tudja megfogalmazni.

Tartalom Valószínűségi játékok, például kockadobások kimeneteleinek megfigyelése.
A "biztos", a "lehetőséges" és a "lehetetlen" események elkülönítése.
A tanuló mindennapi életével kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtése, lejegyzése.

Értékelés Fejlesztő cézzattal értékeljük a tanuló ötleteit az adatok gyűjtésében, a mérőeszközök használatát, a megfigyelések szóbeli elmondását stb.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismert halmaz elemeinek összehasonlítása, szétválogatása adott szempont szerint. A konkrét halmazok ismert tulajdonságaira, kapcsolataira vonatkozó egyszerű állítások igazságának eldöntése.

Tevékenységről, rajzról, egyszerű szövegről tanult összefüggések megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása matematikai jelekkel (esetleg tanítói segítő kérdések alapján).

Tárgyak megszámlálása és leszámllálása 20-ig. Számok írása, olvasása, helyes használata. A kétjegyű szám bontása 10-nek és egy egyjegyű számnak az összegére.

Számok nagyság szerinti összehasonlítása, sorba rendezése növekvő, illetve csökkenő sorrendben. A sorszám fogalmának ismerete, helyes használata, írása, olvasása. Számszomszédok megállapítása. Adott számok helyének megkeresése egyesével beosztott számegyenesen. Páros, páratlan, egyjegyű, kétjegyű szám fogalmának ismerete, helyes használata.

Konkrét számok, számhalmazok tulajdonságairól megfogalmazott állítások igazságának eldöntése.

Az összeadás és a kivonás különböző értelmezéseinek alkalmazása a 20-as számkörben. Összeadás és kivonás írása rajzról. A számegyenesen való lépegetés mint összeadás, illetve kivonás.

Összeadás és kivonás 10 és 20 között (a 10-es számkörben begyakoroltak analógiájára).

Két szám összegének és különbségének meghatározása a tíz átlépésével is.

Számok bontása két szám összegére. Kétjegyű számok bontása két szám összegére, az egyik tag 10.

Legegyszerűbb szöveges feladatok nem önálló olvasás alapján történő értelmezése, megoldása tárgyi tevékenységgel, rajzzal, műveletekkel (esetleg tanítói rávezető kérdések alapján).

Számok, mennyiségek közötti ismert kapcsolatok megjelenítése nyíljelöléssel, sorba rendezéssel, matematikai jelekkel.

Számok bontásának táblázatba rendezése.

Ugyanazzal a számmal növekvő vagy csökkenő sorozatok folytatása a 20-as számkörben.

Hosszúság és úrtartalom összehasonlítása, megmérése és kimérése választott mértékegységgel.

A térbeli tájékozódást szolgáló legfontosabb kifejezések megértése, helyes használata.

Alakzatok közül a háromszög, a négyszög és a kör felismerése, kiválasztása.

Valószínűségi játékok tapasztalatait tudja megfogalmazni.

Matematika 2. évfolyam

Gondolkodási módszerek alapozása

- Cél** A megfigyelő-képességnek, a problémamegoldó gondolkodás alapjainak, a matematikai tartalom képi, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. Az önálló, logikus, rugalmas gondolkodóképesség alakítása. A matematikatanulással kapcsolatos tevékenységformák, szokások bővülése, erősítése.
- Követelmény** A 100-as számkörben adott számok, síkbeli és térbeli alakzatok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendszerezése, szétválogatása, rendezése többféleképpen, adott szempontok szerint. Ezzel kapcsolatosan igaz állítások megfogalmazása, illetve állítások igazságának eldöntése.
Nyitott mondatba számok, mennyiségek, alakzatok behelyettesítése.
Tevékenység, rajz, szöveg alapján tanult fogalmak, összefüggések önálló megfigyelése, értelmezése, megfogalmazása szöveggel, matematikai jelekkel. Többféle megoldás keresése.
- Tartalom** Fogalmak, összefüggések megjelenítése tevékenységgel, modellel, rajzzal.
A 100-as számkör elemeinek, mennyiségeknek, egyszerű alakzatoknak a megfigyelése, összehasonlítása, szétválogatása, rendezése, rendszerezése egy és két adott, illetve felismert szempont szerint. A változások és összefüggések megfigyelése, megfogalmazása, leírása matematikai jelekkel. Többféle megoldás keresése. Az előzőekkel kapcsolatos igaz, illetve hamis állítások igazságának eldöntése. Állítások tagadása. Ismerkedés a logikai "és"-sel.
Nyitott mondatok kiegészítése: olyan elemek keresése, amelyek igazgá, ill. amelyek hamissá teszik a nyitott mondatot.
A bővülő ismeretkörrel kapcsolatosan a szaknyelv helyes használata. Egyszerű, illetve összetettebb szöveges feladatok értelmezése, eleinte tanítói felolvasás, majd önálló, néma olvasás alapján. A matematikai modell felírása, a feladat megoldása, a megoldás ellenőrzése, értelmezése. Kombinatorikus gondolkodásmód alkalmazása elemek, lehetőségek, megoldások kiválasztásában, összegyűjtésében, elrendezésében a matematika különböző témaköreiben.
- Értékelés** Folyamatosan, a tanuló szóbeli teljesítménye alapján, ill. egyéb témakörökhöz kapcsolódó konkrét feladatokkal.

Számтан, algebra

- Cél** A megfigyelő-képesség és a matematikai fogalomalkotás képességeinek fejlesztése. A szám- és műveletfogalom elmélyítése, tartalmi bővítése, e fogalmak kiterjesztése nagyobb számkörre.
A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismertetése. A számolási rutin, a gondolkodási műveletek, illetve a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- Követelmény** Biztos számfogalom a 100-as számkörben:
Elemek meg- és leszámllálása egyesével, kettesével, tízesével 100-ig.
Az egyjegyű és kétjegyű szám fogalma, a kétjegyű számok bontása tízesek és egyesek összegére. A számok írása, olvasása 100-ig, nagyság szerinti összehasonlításuk, felsorolásuk növekvő, illetve csökkenő sorrendben. Az =, <, > jelek helyes használata. Számok helyének megtalálása az egyesével beosztott számegyenesen. Az egyes, illetve a tízes számszomszédok megállapítása.
A páros és a páratlan számok fogalma, felismerése.
A sorszám fogalmának ismerete, írása, olvasása, helyes használata.

A páros és a páratlan számok legfontosabb tulajdonságainak ismerete, alkalmazása. A számok rendezése legfeljebb két szempont szerint.

A négy alpművelet fogalma és biztos elvégzése a 100-as számkörben:

Az összeadás és kivonás különféle értelmezései kép, tevékenység, szöveg stb. alapján, elvégzése a 100-as számkörben. Az összeadás és a kivonás megjelenítése számegyenesen való lépegetéssel. Az összeadás és a kivonás kapcsolatának ismerete. Az összeg tagjai felcserélhetőségének ismerete, alkalmazása.

A szorzás értelmezése, a szorzótáblák ismerete és alkalmazása, következtetés egyről többre. A szorzat megjelenítése számegyenesen való lépegetéssel.

Az osztás értelmezése a tanult szorzótáblákhoz kapcsolódóan: az osztás mint a szorzás fordított művelete, mint bennfoglalás, mint részekre osztás. Az osztás alkalmazása, következtetés többről egyre.

A szorzat tényezői felcserélhetőségének ismerete, alkalmazása.

Osztás maradékkal.

Hiányos összeadásban, kivonásban, szorzásban, osztásban a hiányzó komponens megkeresése próbálgatással, illetve a megfelelő inverz művelet alkalmazásával.

Összetett számfeladatok megoldása, a műveletek helyes sorrendjének ismerete, alkalmazása. Zárójelek használata. Kétjegyű számok szorzása egyjegyű számmal a 100-as számkörben. Kétjegyű páros számok felének meghatározása.

Legfeljebb két művelettel leírható egyszerű szöveges feladat önálló olvasással történő értelmezése, megoldása.

Tartalom

Számfogalom

A számfogalomról tanultak kiterjesztése a 100-as számkörre.

A kerek tízesek fogalmának különféle megközelítése. Az alaki érték, helyi érték, tényleges érték fogalmának előkészítése.

A kétjegyű szám mint egy kerek tízes és egy egyjegyű szám összege.

A 100-nál nem nagyobb számok írása római számírással.

Kétjegyű számok nagyság szerinti összehasonlítása, sorba rendezésük. Ábrázolásuk egyesével beosztott számegyenesen. A számok egyes, tízes, páros, illetve páratlan szomszédai.

A páros, páratlan szám fogalmának általánosítása, elmélyítése.

Ismerkedés mennyiségek legegyszerűbb törtrészeivel.

Kitekintés az 1000-es számkörre.

Műveletfogalom és műveletvégzés

Az összeadásról és kivonásról tanultak kiterjesztése a 100-as számkörre sokféle tevékenységre, illetve analógiára építkezve. Többféle kiszámítási mód megismerése, alkalmazása, begyakorlása. Az összeadás és kivonás elemi tulajdonságainak, az összeadás és kivonás kapcsolatának felismertetése, alkalmazása. Tapasztalatgyűjtés az összeg és különbség változásairól.

A szorzás értelmezése: egyenlő tagok összeadása darabszámmal, mennyiségekkel, számegyenesen való lépegetéssel stb. Következtetés egyről többre. A szorzás tényezői felcserélhetőségének, a szorzótáblák közötti kapcsolatoknak, a szorzat változásainak felismertetése, ezek alkalmazása a szorzótáblák megtanulásában. A szorzótáblák begyakorlása.

Az osztás értelmezése: az osztás mint a szorzás fordított művelete, az osztás mint bennfoglalás, az osztás mint részekre osztás. Következtetés többről egyre a szorzótáblákhoz kapcsolódóan. Tapasztalatgyűjtés a hányados változásairól. A maradékos osztás értelmezése, alkalmazása a tanult szorzótáblákhoz kapcsolódóan.

Összetett számfeladatok: mennyiségek, kétjegyű számok kétszerese, páros számok fele. Műveletek helyes sorrendjének megismerése, alkalmazása, zárójelek használata, kétjegyű számok szorzása egyjegyűvel a 100-as számkörön belül, ismerkedés kétjegyű számok egyjegyűvel való osztásával, ha a hányados kétjegyű.

Szövegértelmezés és szövegkésztés

Egyszerű, majd a matematikai tartalom bővülésével fokozatosan összetettebb szöveges feladatok a számokról, műveletekről tanultak értelmezésére, elmélyítésére, gyakorlására.

A szöveges feladatok megoldása kapcsán az adatok lejegyzése, az összefüggések megállapítása, a számítás tervének (esetleg többféle alakban történő) elkészítése, az eredmény meghatározása, ellenőrzése és értelmezése a szöveg alapján, válasz megfogalmazása.

Szöveg megfogalmazása tevékenységről, rajzról, műveletekről.

Értékelés

Folyamatosan szóbeli teljesítmény alapján és legalább hat alkalommal írásban, különös tekintettel a szám- és műveletfogalom, a számolási rutin és a szövegértelmező képesség ellenőrzésére, értékelésére.

A felmérések tartalmazzanak olyan komplex feladatokat is, amelyek a Számтан, algebra témakör mellett más témakörökhöz is kapcsolódnak.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

A megfigyelő-képesség, a gondolkodási műveletek, a számolási rutin, a szövegértelmező képesség fejlesztése változatos feladatok, tevékenységek segítségével. Rugalmas gondolkodásra, ötletgazdagságra való törekvés.

Követelmény

A bővülő tartalomnak megfelelően számok, mennyiségek, alakzatok közti felismert kapcsolatok megjelenítése különböző módon.

Táblázat kitöltése adott szabály szerint. Táblázattal adott függvényhez szabály keresése, annak felismerése, hogy több szabály is lehetséges. Szöveggel adott függvény szabályának meghatározása, táblázatának kitöltése.

Ugyanazzal a számmal növekvő vagy csökkenő sorozatok folytatása.

Néhány elemével adott sorozathoz szabály(-ok) keresése.

Tartalom

Relációk, függvények

Számok, mennyiségek, formák, tárgyak, jelenségek stb. közti kapcsolatok megfigyelése, keresése, felismerése, megjelenítése például kiválasztással, összehasonlítással, párosítással, sorba rendezéssel, nyíljelöléssel.

Táblázatok kitöltése adott, illetve felismert szabály alapján. A szabály felírása többféle alakban.

Sorozatok

2-vel, 3-mal, 4-gyel, ... 10-zel növekvő, illetve csökkenő sorozatok folytatása, a szabály felismerése.

Értékelés

A Számтан, algebra, illetve Geometria, mérés témakörhöz kapcsolódó feladatokkal.

Geometria, mérés

Cél:

A megfigyelő-képesség, a képi gondolkodás, a térbeli tájékozódási képesség fejlesztése, a geometriai fogalomalkotás elemi képességeinek alakítása. A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismertetése.

Követelmény

Hosszúságok összehasonlítása, megmérése, egyenes vonalon adott hosszúságú szakasz kimérése. A méter, a deciméter, a centiméter és a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Úrtartalmak összehasonlítása, a liter, a deciliter, a centiliter és a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Tömegek összehasonlítása, a kilogramm, a dekagramm és a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Az időmérés egységeinek (év, hónap, hét, nap, óra, perc) ismerete.

A hosszúság-, az idő-, a tömeg- és az úrtartalommérésről tanultak alkalmazása szöveges feladatokban.

Az alakzatok közül a kör, a háromszög, a négyszög, az ötszög kiválasztása. Alakzatok tükrösségének vizsgálata tükörrel, hajtogatással.

A hatszög, hétszög stb. felismerése.
A négyszögek közül a téglalapok, a téglalapok közül a négyzetek kiválasztása.
A testek közül a téglatest, a téglatestek közül a kocka kiválasztása.
Síkidomok, illetve testek rendezése legfeljebb két szempont szerint.

Tartalom

Mennyiségek, mérések

A különböző mennyiségekről, mérőeszközökről tanultak kibővítése, elmélyítése, alkalmazásuk a bővülő számkör figyelembe vételével.

Hosszúságok összehasonlítása, sorba rendezése, becslése, a hosszúságméréssel kapcsolatos kifejezések használata. A centiméter, deciméter, méter fogalma, kapcsolatuk. Mérés alkalmi mértékegységekkel, centiméterrel, deciméterrel, méterrel.

Úrtartalmak összehasonlítása, sorba rendezése, becslése. A liter, deciliter és centiliter fogalma, kapcsolatuk. Mérés alkalmi mértékegységekkel, literrel, deciliterrel, centiliterrel.

Tömegek összehasonlítása, a kilogramm, a dekagramm és a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Az időmérés egységei (év, hónap, hét, nap, óra, perc). Események időbeli lefolyásának, időtartamának megfigyelése.

Szöveges feladatok. Műveletek mennyiségekkel.

Alakzatok előállítás, vizsgálata

Ismerkedés geometriai formákkal, geometriai tulajdonságokkal.

Tapasztalatszerzés elemi geometriai tulajdonságok fogalmának előkészítésére. A tengelyes szimmetria fogalmának bővítése, tengelyesen szimmetrikus formák vizsgálata, előállítása kirakással, hajtogatással, papírkivágással stb.

Különböző sokszögek vizsgálata. A téglalap és a négyzet fogalma. Tapasztalatszerzés a téglalap és négyzet legfontosabb tulajdonságainak felismertetésére.

Testek építése. A téglatest és a kocka fogalma, legszembetűnőbb tulajdonságaik vizsgálata.

Síkidomok, illetve testek csoportosítása, rendezése egy-két adott vagy felismert szempont szerint.

Értékelés

A fogalmakat, ismereteket szóbeli teljesítmény alapján értékelhetjük. A mennyiségek, formák összehasonlítására, a mértékegységek közötti kapcsolatok ismeretének ellenőrzésére, a hosszúság mérésére írásban is adhatunk feladatokat. Az összehasonlítások, becslések, mérések tényleges végrehajtását is értékelni kell.

Valószínűség, statisztika

Cél

A megfigyelő-képesség és a matematikai szemléletmód fejlesztése, a mindennapi élet és a matematika közötti kapcsolatok felfedezése.

Követelmény

A valószínűségi játékok során “véletlen”, “biztos”, “nem biztos”, “lehetséges”, és “lehetetlen” események megkülönböztetése.

Tartalom

Egyszerű valószínűségi kísérletek kimeneteleinek megfigyelése, lejegyzése, a “biztos”, “nem biztos”, a “lehetséges” és a “lehetetlen” események elkülönítése.

A mindennapi élet véletlen jelenségeinek megfigyelése, lejegyzése.

A tanuló mindennapi életével kapcsolatos statisztikai adatok gyűjtése, lejegyzése.

Értékelés

A tanuló szóbeli teljesítménye, illetve a kísérletek, tevékenységek alapján, fejlesztő céllal.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény

A 100-as számkörben adott számok, síkbeli és térbeli alakzatok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendszerezése, szétválogatása, rendezése többféleképpen, adott szempontok szerint. Ezzel kapcsolatosan igaz állítások megfogalmazása, illetve állítások igazságának eldöntése.

Tevékenység, rajz, egyszerű szöveg alapján tanult összefüggések megfigyelése, leolvasása, megfogalmazása matematikai jelekkel (az újonnan tanult ismeretek esetén tanítói segítő kérdésekkel).

Biztos számfogalom a 100-as számkörben:

Elemek meg- és leszámlálása egyesével, kettesével, tízesével 100-ig.

A páros és a páratlan számok fogalma, felismerése.

A sorszám fogalmának ismerete, írása, olvasása, helyes használata.

A négy alpművelet fogalma és biztos elvégzése a 100-as számkörben:

Az összeadás és kivonás különféle értelmezései kép, tevékenység, szöveg stb. alapján, elvégzése a 100-as számkörben. Az összeadás és a kivonás megjelenítése számegyenesen való lépegetéssel. Az összeadás és a kivonás kapcsolatának ismerete.

A szorzás értelmezése, a szorzótáblák ismerte és alkalmazása, következtetés egyről többre. A szorzat megjelenítése számegyenesen való lépegetéssel.

Az osztás értelmezése a tanult szorzótáblákhoz kapcsolódóan: az osztás mint a szorzás fordított művelete, mint bennfoglalás, mint részekre osztás. Az osztás alkalmazása, következtetés többről egyre.

Egy művelettel leírható egyszerű szöveges feladat értelmezése, megoldása.

A bővülő tartalomnak megfelelően számok, mennyiségek, alakzatok közötti felismert kapcsolatok megjelenítése különböző módon.

Táblázat kitöltése adott szabály szerint.

Ugyanazzal a számmal növekvő vagy csökkenő sorozatok folytatása.

Hosszúságok összehasonlítása, megmérése, egyenes vonalon adott hosszúságú szakasz kimérése. A méter, a deciméter, a centiméter és a köztük levő kapcsolat ismerete.

Űrtartalmak összehasonlítása, a liter, a deciliter, a centiliter és a köztük levő kapcsolat ismerete.

Tömegek összehasonlítása, a kilogramm, a dekagramm és a köztük levő kapcsolat ismerete.

Az időmérés egységeinek (év, hónap, hét, nap, óra, perc) ismerete.

Az alakzatok közül a kör, a háromszög, a négyszög, az ötszög kiválasztása.

Matematika 3. évfolyam

Gondolkodási módszerek alapoza

- Cél** A megfigyelő-képesség, az önálló, fegyelmezett, logikus, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A rugalmas, ötletgazdag gondolkodás alapjainak alakítása. A matematikai tartalom képi, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. A matematikatanulással kapcsolatos tevékenységformák, szokások bővítése, erősítése.
- Követelmény** Az 1000-es számkörben adott számok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendezése, szétválogatása, rendszerezése különböző (egyszerre egy) adott szempontok szerint. Igaz, hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése.
Igaz, hamis állítások megfogalmazása, illetve állítások igazságának eldöntése, a "nem", "és", "van olyan ...", "minden" kifejezések megértése, alkalmazása.
Alaphalmaz különböző részalmazainak jellemzése az elemek közös tulajdonságával. Elemek elhelyezése halmazábrában, táblázatban.
Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy adott nyitott mondatot vagy sem.
Fogalmak, összefüggések felismerése tevékenységről, rajzról, modellről.
Összetettebb szöveges feladatok értelmezése, a matematikai modell felírása, az eredmény becslése, kiszámítása. Az eredmény ellenőrzése, értelmezése a szöveg alapján.
- Tartalom** Fogalmak, összefüggések megjelenítése tevékenységgel, modellel, rajzzal.
A 2000-es számkör elemeinek, mennyiségeknek összehasonlítása, szétválogatása, rendezése, rendszerezése egy és két adott, illetve felismert szempont szerint. A változások és összefüggések megfigyelése, megfogalmazása, leírása matematikai jelekkel. Többféle megoldás keresése. Az előzőekkel kapcsolatosan, a fogalmak és a köztük lévő kapcsolatok tudatosítása céljából igaz, illetve hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése. A "nem", "és", "van olyan ...", "minden" kifejezések alkalmazása konkrét, véges halmazokkal kapcsolatban.
A bővülő ismeretkörrel kapcsolatos nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése próbálgatással.
Szöveges feladatok, egyszerű matematikai szövegek megértése, értelmezése önálló, néma olvasás alapján. A szaknyelv helyes használata. A szöveges feladat megoldási tervének meghatározása, felírása matematikai jelekkel, az eredmény becslése, kiszámítása. Az eredmény ellenőrzése, értelmezése a szöveg alapján. Több megoldás keresése, összehasonlítása.
Egyszerű kombinatorikus feladatokban a lehetőségek előállítása, rendezése. Kombinatorikus gondolkodásmód alkalmazása a matematika különböző témaköreiben.
- Értékelés** Folyamatosan, szóban, illetve egyéb témakörökhöz kapcsolódó konkrét feladatokkal.

Számтан, algebra

- Cél** A megfigyelő-képesség és a matematikai fogalomalkotás képességeinek fejlesztése. A szám- és műveletfogalom elmélyítése, tartalmi bővítése, e fogalmak kiterjesztése nagyobb számkörre.
A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismerése, alkalmazása.

A számolási rutin fejlesztése, a fegyelmezett algoritmikus gondolkodás elemeinek alakítása. A gondolkodási műveletek és a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.

Követelmény

Biztos számfogalom az 1000-es számkörben.
Számlálás tízesével, százasaival az 1000-es számkörben.
Egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám fogalmának ismerete.
Háromjegyű számok bontása százások, tízesek, egyesek összegére. Az alaki érték, helyi érték, tényleges érték ismerete, alkalmazása. A számok írása, olvasása 1000-ig. Nagyság szerinti összehasonlításuk. Felsorolásuk növekvő, illetve csökkenő sorrendben. Az =, <, > jelek helyes használata.
Számok közelítő helyének megtalálása a tízesével, százasaival beosztott számegyenesen.
A számok egyes, tízes, százás szomszédainak megállapítása. Számok kerekítése tízesre, százásra.
A páros, páratlan, ötten, tízzel, százzal osztható számok felismerése, a fogalmak alkalmazása a számok szétválogatásában, rendszerezésében.
A négy alpművelet értelmezése tevékenység, alapján.
Az összeadás és kivonás biztos elvégzése szóban a 100-as számkörben. Háromjegyű számok összegének, különbségének becslése kerek százásokkal számolva. Az írásbeli összeadás és kivonás biztos elvégzése az 1000-es számkörben. Az összeadás tagjai felcserélhetőségének, az összeadás és kivonás kapcsolatának ismerete és alkalmazása. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, a kivonás ellenőrzése összeadással is.
A szorzás és osztás biztos elvégzése szóban a szorzótáblák közvetlen alkalmazásával. Kerek tízesek szorzása egyjegyű számmal szóban az 1000-es számkörben. Számok szorzása 10-zel, kerek tízesek osztása 10-zel.
Az egyjegyűvel való írásbeli szorzás és osztás biztos elvégzése az 1000-es számkörben. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, az osztás ellenőrzése szorzással is.
Az összeadás és kivonás biztos elvégzése szóban a 200-as számkörben, 0-ra végződő számok összeadása, kivonása a 2000-es számkörben.
A kerek tízesekkel való számolás, alkalmazása az írásbeli összeadás és kivonás eredményének becslésében.
Az írásbeli szorzás és osztás eredményének becslése két érték közé szorítással.
Kettőnél több műveletet is tartalmazó számfeladatok megoldása, a műveletek sorrendjének és a zárójelek használatának ismerete és alkalmazása.
A műveletek közötti kapcsolatok felhasználása ismeretlen összetevő megkeresésére egy, esetleg két lépésben, egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása próbálgatással, esetleg következtetéssel.
Modellről, rajzról negatív értékek leolvasása, illetve negatív értékek megjelenítése.
Modellről, rajzról törtrész leolvasása, illetve törtrész megjelenítése.
Egy művelettel megoldható egyszerű szöveges feladat értelmezése, az adatok lejegyzése, az összefüggések felismerése, a terv elkészítése, az eredmény becslése, kiszámítása a szóbeli és írásbeli műveletek alkalmazásával. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összehasonlítással, illetve kivonás és osztás esetén az inverz művelettel is. Szöveges válasz megfogalmazása. Összetettebb szöveges feladatok megoldása, önálló néma olvasás alapján is.

Tartalom

Számfogalom

A természetes számokról tanultak kiterjesztése a 2000-es számkörre.
A természetes szám mint halmazok számossága és mint mérőszám.
A tízes számrendszer fogalma, számok alaki értéke, helyi értéke, tényleges értéke.
Számok bontása, képzése helyi érték szerint.
Római számírás 2000-ig.
számok kerekítése tízesre, százásra, ezresre. Számok közelítő helye a tízes, százás, esetleg más beosztással adott számegyenesen.

Számok összehasonlítása, rendezése.

Kiegészítő anyagrész

Kitekintés a 10 000-es számkörre.

Műveletfogalom és műveletvégzés

A négy alpművelet értelmezése a 2000-es számkörben.

Szóbeli számolási eljárások a 200-as számkörben, analóg számítások kerek tízesekkel, százassal a 2000-es számkörben. Szorzás és osztás 10-zel és 100-zal. Műveleti tulajdonságok és műveletek közti összefüggések vizsgálata, alkalmazása. Annak megfigyelése, hogy hogyan változik a műveleti eredmény, ha az egyes összetevőket változtatjuk.

Írásbeli összeadás, kivonás, egyjegyűvel való szorzás és osztás. Az írásbeli műveletek eredményének becslése, az eredmény ellenőrzése a becslött értékkel való összevetéssel. A kivonás és osztás ellenőrzése az inverz művelet alkalmazásával is.

Összetett számfeladatokban a műveletek sorrendje, zárójelek alkalmazása. Kétjegyű számok oszthatóságának vizsgálata a szorzótáblák alkalmazásával, 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal osztható számok a 2000-es számkörben.

Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása tervszerű próbálgatással, illetve egy lépésben következtetéssel.

Egyenlőtlenségek igazsághalmazának ábrázolása számegyenesen.

Negatív számok (előkészítés)

A negatív szám fogalmának előkészítése, többféle modell megismerése, lépegetés számegyenesen.

Törtök (előkészítés)

Szövegértelmezés és szövegkészítés

Szöveges feladatok megoldása az írásbeli műveletek alkalmazásával is. Következtetés 1-ről többre, többről 1-re, többről többre.

A szöveges feladat megoldásmenetének tudatosítása. Többféle megoldási menet keresése.

Értékelés

Folyamatosan, szóban. A felmérő feladatsorok feladatainak mintegy háromnegyed része ehhez a témakörhöz tartozik úgy, hogy egyes feladatokkal kapcsolódik a Gondolkodási módszerek alapozása és az Összefüggések, függvények, sorozatok témakörhöz is. Minden dolgozat tartalmazzon szöveges feladatot.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

A megfigyelő-képesség, a számolási rutin, a rugalmas, ötletgazdag, problémamegoldó gondolkodás sokoldalú fejlesztése. A matematikai modellek alkalmazhatóságának felismerése.

Követelmény

Táblázattal, diagrammal, grafikonnal adott összefüggések értelmezése, a kapcsolatok felismerése. Táblázattal, szöveggel adott függvény szabályának leírása, a táblázat kiegészítése.

Sorozat folytatása adott vagy felismert szabály alapján.

Tartalom

Relációk, függvények

Megfigyelések, mérések, szöveggel adott függvények számadatainak táblázatba rendezése. Kapcsolatok ábrázolása nyíldiagrammal, oszlopdiagrammal, grafikonnal. Grafikonok, diagramok olvasása. Táblázattal, szöveggel, grafikonnal adott függvények szabályának keresése, megfogalmazása szóban, egyenlettel. Többféle szabály keresése, a szabály megfogalmazása többféleképpen.

Sorozatok

Sorozatok folytatása, kiegészítése adott szabály szerint. Néhány elemével adott sorozathoz különféle szabály keresése.

Értékelés Szóban, illetve a Számтан, algebra tananyaghoz kapcsolódó feladatokkal írásban.

Geometria, mérés

Cél A bővülő tartalom feldolgozásával a megfigyelő-képesség, a fogalomalkotó és problémamegoldó képi gondolkodás, a térszemlélet fejlesztése. Azoknak a képességeknek és szemléletnek az alapozása, amelyek lehetővé teszik a matematika alkalmazását más tantárgyakban és a mindennapi életben.

Követelmény Hosszúságok, űrtartalmak, tömegek összehasonlítása tevékenységgel, megmérésük, kimérésük alkalmi, illetve a tanult mértékegységekkel. A mérőeszközök és használatuk ismerete.

A tanult mértékegységek közti kapcsolatok ismerete.

Mérésekkel kapcsolatos legegyszerűbb átváltások végrehajtása (2000-es számkörön belül maradvá).

Méréssel kapcsolatos ismeretek alkalmazása szöveges feladatok értelmezésében, megoldásában.

A gyermek mindennapi életével kapcsolatos időtartamok mérése.

Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése síkban.

Alakzatok tükrösségének felismerése esetleg eszközzel.

A téglalap és a négyzet felismerése, legfontosabb tulajdonságai felsorolása, megmutatása rajzról. A téglalap és a négyzet közti kapcsolat ismerete.

A téglalatest és a kocka felismerése, a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése a térben is.

Síkbeli tükrözés végrehajtása építéssel, négyzetrácson stb.

Egybevágó síkidomok felismerése és kiválasztása konkrét alkalmazás esetén.

A síkidomokkal, testekkel kapcsolatos elnevezések (oldal, csúcs, szemközti, szomszédos, illetve csúcs, él, lap) helyes használata az alakzatok vizsgálata során.

Konkrét esetekben a téglalap és a négyzet területének mérése és számítása.

Tartalom **Mennyiségek, mérések**

Hosszúságok becslése (a tízesre, századra kerekítésről tanultak alkalmazásával), összehasonlítása, megmérése, kimérése milliméterrel, centiméterrel, deciméterrel, méterrel. A kilométer fogalma. Átváltások.

Űrtartalmak becslése (a kerekítésről tanultak alkalmazásával), összehasonlítása, megmérése, kimérése alkalmi mértékegységgel, milliliterrel, centiliterrel, deciliterrel, literrel. A hektoliter fogalma. Átváltások.

Tömegek becslése, összehasonlítása, megmérése, kimérése alkalmi mértékegységgel, dekagrammal, kilogrammal. A gramm fogalma. Átváltások.

Az időmérésről tanultak felelevenítése. Napok átváltása órákra, órák átváltása percekre stb. (Az írásbeli szorzásról, osztásról tanultak alkalmazása.)

A másodperc fogalma. Átváltások.

Alaprajzok, nézeti rajzok, térképek értelmezése, mérés és tájékozódás teremben, iskolaudvaron, parkban stb. alaprajz, térkép segítségével.

Hosszúságok leolvasása látszati rajzokról, alaprajzokról (ismerkedés szintjén).

Alakzatok előállítás, vizsgálata

Síkidomok, testek vizsgálata, osztályozása különböző szempontok szerint (tapasztalatgyűjtés).

Transzformációk végrehajtása, rács, parkettázás, kirakás stb. segítségével. Adott transzformáció szabályának megkeresése (nagyítás, kicsinyítés, egybevágóság, nyújtás, zsugorítás, torzítás stb.). Egybevágósági transzformációk felhasználása alakzatok tulajdonságainak vizsgálatában, különböző szimmetriák megsejtetése, megkülönböztetése.

Párhuzamos és merőleges egyenespárok fogalma, felismerése, vizsgálata, előállítása síkban és térben. Ismerkedés a derékszög fogalmával.

A téglalapról és a négyzetről tanultak felelevenítése, a tükörtengelyek megrajzolása, a téglalap párhuzamos és merőleges oldalpárjainak megkeresése.
A téglatestről és a kockáról tanultak felelevenítése, kiegészítése. Testek építése. Párhuzamos és merőleges egyenesek keresése a testeken.
Sokszögek területének meghatározása konkrét esetekben.
A terület fogalmának és a területszámításnak az előkészítése, sokszögek lefedése különböző alakú és méretű lapokkal.

Értékelés Ellenőrizzük és értékeljük a mérőeszközök ismeretét és használatát. A felmérő feladatsorokban a feladatoknak mintegy 25%-a kapcsolódik ehhez a témakörhöz.

Valószínűség, statisztika

Cél A megfigyelő-képesség és a matematikai szemléletmód fejlesztése, a mindennapi élet és a matematika közötti kapcsolatok felfedeztetése.

Követelmény Statisztikai adatok leolvasása táblázatból, grafikonról, diagramról.
A tanuló mindennapi életével kapcsolatos statisztikai adatok, mérési eredmények összegyűjtése, táblázatba rendezése, diagramok, grafikonok készítése.

Tartalom Valószínűségi kísérletek kimeneteleinek megfigyelése. A kimenetek gyakoriságának meghatározása. Sejtések megfogalmazása, összehasonlításuk az eredménnyel. A valószínűbb és a kevésbé valószínű események megkülönböztetése. A tanuló mindennapi életével kapcsolatos véletlen események megfigyelése, lejegyzése.

Statisztikai adatok, mérési eredmények megfigyelése, gyűjtése, táblázatba rendezése, megjelenítése oszlopdiagrammal, grafikonnal.
Táblázatból, grafikonról, diagramról adatok leolvasása, értelmezése.

Értékelés Fejlesztő értékelés szóban, írásban a követelményeknek megfelelő feladatokkal.

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1000-es számkörben adott számok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendezése, szétválogatása, rendszerezése különböző (egyszerre egy) adott szempontok szerint. Igaz, hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy adott nyitott mondatot vagy sem.

Fogalmak, összefüggések felismerése tevékenységről, rajzról, modellről.

Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, a megoldási terv meghatározása, az eredmény becslése, kiszámítása, ellenőrzése.

Biztos számfogalom az 1000-es számkörben.

Számlálás tízesével, százasaival az 1000-es számkörben.

Egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám fogalmának ismerete.

Háromjegyű számok bontása százások, tízesek, egyesek összegére. Az alaki érték, helyi érték, tényleges érték ismerete, alkalmazása. A számok írása, olvasása 1000-ig. Nagyság szerinti összehasonlításuk. Felsorolásuk növekvő, illetve csökkenő sorrendben. Az =, <, > jelek helyes használata.

Számok közelítő helyének megtalálása a tízesével, százasaival beosztott számegyenesen.

A számok egyes, tízes, század szomszédainak megállapítása. Számok kerekítése tízesre, századra.

A páros, páratlan, ötten, tízzel, százal osztható számok felismerése, a fogalmak alkalmazása a számok szétválogatásában, rendszerezésében.

A minimális teljesítményben felsorolt követelményeket a 2000-es körben várjuk el. Ennek megfelelően a négyjegyű szám fogalmát, helyi érték szerinti bontását is megkövetelhetjük; továbbá számok közelítő helyének megtalálását a húszasaival, ötvenesével, kétszázasaival, ötszázasaival beosztott számegyenesen.

A négy alapművelet értelmezése tevékenység alapján.

Az összeadás és kivonás biztos elvégzése szóban a 100-as számkörben. Háromjegyű számok összegének, különbségének becslése kerek százasokkal számolva. Az írásbeli összeadás és kivonás biztos elvégzése az 1000-es számkörben. Az összeadás tagjai felcserélhetőségének, az összeadás és kivonás kapcsolatának ismerete és alkalmazása. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, a kivonás ellenőrzése összeadással is.

A szorzás és osztás biztos elvégzése szóban a szorzótáblák közvetlen alkalmazásával. Kerek tízesek szorzása egyjegyű számmal szóban az 1000-es számkörben. Számok szorzása 10-zel, kerek tízesek osztása 10-zel.

Az egyjegyűvel való írásbeli szorzás és osztás biztos elvégzése az 1000-es számkörben. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, az osztás ellenőrzése szorzással is.

Két műveletet tartalmazó összetett számfeladatok megoldása, a műveletek sorrendjének és a zárójelek használatának ismerete és alkalmazása.

Modellről, rajzról törtrész leolvasása, illetve törtrész megjelenítése.

Egy művelettel megoldható egyszerű szöveges feladat értelmezése, az adatok lejegyzése, az összefüggések felismerése, a terv elkészítése, az eredmény becslése, kiszámítása a szóbeli és írásbeli műveletek alkalmazásával. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összehasonlítással, illetve kivonás és osztás esetén az inverz művelettel is. Szöveges válasz megfogalmazása.

Táblázattal, diagrammal, grafikonnal adott összefüggések összetartozó értékpárjainak leolvasása. Táblázat kiegészítése egyszerű szabály alapján.

Állandó különbségű sorozat szabályának felismerése, a sorozat folytatása.

Hosszúságok, űrtartalmak, tömegek összehasonlítása tevékenységgel, megmérésük, kimérésük alkalmi, illetve a tanult mértékegységekkel. A mérőeszközök és használatuk ismerete.

A tanult mértékegységek közti kapcsolatok ismerete.

A gyermek mindennapi életével kapcsolatos időtartamok mérése.

Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése síkban.

Alakzatok tükrösségének felismerése esetleg eszközzel.

A téglalap és a négyzet felismerése, legfontosabb tulajdonságaik felsorolása, megmutatása rajzról. A téglalap és a négyzet közti kapcsolat ismerete.

A téglalatest és a kocka felismerése, a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Statisztikai adatok leolvasása táblázatból, grafikonról, diagramról.

Matematika 4. évfolyam

Gondolkodási módszerek alapozása

- Cél** A megfigyelő-képesség, az önálló, fegyelmezett, logikus, problémamegoldó, rugalmas, ötletgazdag gondolkodás alakítása.
A matematikai tartalom képi, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. A matematikatanulással kapcsolatos tevékenységformák, szokások bővítése, erősítése.
- Követelmény** A 10 000-es számkörben adott számok, síkbeli és térbeli alakzatok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendezése, szétválogatása, rendszerezése különböző adott szempont szerint.
Igaz, hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése, a "nem"; "és"; "van olyan ...", "minden" kifejezések megértése.
A 100 000-es számkörben adott számok, síkbeli és térbeli alakzatok megfigyelése, összehasonlítása, rendezése, szétválogatása, rendszerezése egy vagy két adott vagy felismert szempont szerint. A "nem", "és", "van olyan ...", "minden" kifejezések használata.
Fogalmak, összefüggések felismerése tevékenységről, rajzról, modelltől.
Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, a megoldási terv felírása, az eredmény becslése, kiszámítása, ellenőrzése, szöveges válaszadás.
Elemek elhelyezése halmazábrában, táblázatban két szempont egyidejű figyelembe vételével.
Nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése próbálgatással.
Összetett szöveges feladatok értelmezése, a matematikai modell felírása, az eredmény becslése, kiszámítása. Az eredmény ellenőrzése, értelmezése a szöveg alapján. Több megoldás keresése.
- Tartalom** Fogalmak, összefüggések megjelenítése tevékenységgel, modellel, rajzzal.
A 100 000-es (esetleg 1 000 000-s) számkör elemeinek, mennyiségeknek, összehasonlítása, szétválogatása, rendezése, rendszerezése egy, több adott, illetve felismert szempont szerint. A változások és összefüggések megfigyelése, megfogalmazása, leírása matematikai jelekkel. Többféle megoldás keresése.
Igaz, illetve hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése. A "nem", "és", "van olyan ...", "minden", "nincs olyan ...", "egyik sem", "nem minden" kifejezések használata. Ismerkedés a logikai "vagy"-gyal.
Nyitott mondatok igazsághalmazának megkeresése tervszerű próbálgatással.
Egyszerű, illetve összetettebb szöveges feladatok megoldása, egyszerű matematikai szövegek megértése, értelmezése önálló, néma olvasás alapján. A szaknyelv helyes használata. A szükséges és felesleges adatok szétválasztása.
Egyszerű kombinatorikus feladatokban az elemek kiválasztása, sorba rendezése a lehetőségek előállítására, elrendezése táblázatban, fadiagramon. Az összes eset keresése. Kombinatorikus gondolkodásmód alkalmazása a matematika különböző témaköreiben.
- Értékelés** Folyamatosan, szóban, illetve egyéb témakörökhöz kapcsolódó konkrét feladatokkal.

Számтан, algebra

- Cél** A bővülő matematikai tartalomnak megfelelően a megfigyelő-képesség és a matematikai fogalomalkotás képességeinek fejlesztése. A szám- és műveletfogalom elmélyítése, tartalmi bővítése, e fogalmak kiterjesztése nagyobb számkörre.
A valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismerése, alkalmazása.
A számolási rutin fejlesztése, a fegyelmezett, algoritmikus gondolkodás alakítása. A gondolkodási műveletek, illetve a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.

- Követelmény** Biztos számfogalom a 10 000-es számkörben.
Számlálás tízesével, százasaival, ezresével a 10 000-es számkörben.
Egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám fogalmának ismerete.
Számok bontása ezresek, százások, tízesek, egyesek összegére. Az alaki érték, helyi érték, tényleges érték ismerete, alkalmazása.
A számok írása, olvasása 10 000-ig. Nagyság szerinti összehasonlításuk. Felsorolásuk növekvő, illetve csökkenő sorrendben. Az =, <, > jelek helyes használata.
Számok közelítő helyének megtalálása a tízesével, százasaival, ezresével beosztott számegyenesen.
A számok egyes, tízes, százasként szomszédainak megállapítása. Számok kerekítése tízesre, századra, ezresre.
A páros, páratlan, öttel, tízzel, százal, ezerrel osztható számok felismerése.
A négy alapművelet értelmezése tevékenység alapján.
Számok összegének, különbségének becslése kerekített értékekkel.
Az írásbeli összeadás és kivonás biztos elvégzése a 10 000-es számkörben. (Az összeg 3-4 tagú is lehet.)
Az összeadás tagjai felcserélhetőségének, az összeadás és kivonás kapcsolatának ismerete és alkalmazása. Az eredmény ellenőrzése a becsléssel való összevetéssel, a kivonás ellenőrzése összeaddal is. A műveletekkel kapcsolatos elnevezések használata.
A szorzás és osztás biztos elvégzése szóban a szorzótáblák közvetlen alkalmazásával.
Kerek tízesek szorzása egyjegyű számmal szóban a 10 000-es számkörben. Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, ... (az osztandóban legalább annyi nulla van, mint az osztóban). A kétjegyűvel való írásbeli szorzás és az egyjegyű osztóval való írásbeli osztás biztos elvégzése a 10 000-es számkörben. Az eredmény ellenőrzése a becsléssel való összevetéssel, az osztás ellenőrzése szorzással is.
A kétjegyű számmal való írásbeli szorzás és osztás eredményének becslése, a művelet elvégzése, ellenőrzése.
Háromnál több műveletet is tartalmazó számfeladatok megoldása, a műveletek sorrendjének és a zárójelek használatának ismerete és alkalmazása.
A műveletek közötti kapcsolatok felhasználása ismeretlen összetevő megkeresésére egy, esetleg két lépésben, egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása próbálgatással, esetleg következtetéssel.
Hőmérőről negatív értékek leolvasása, változások felismerése. Különböző modellről, rajzról, számegyenesről negatív értékek leolvasása, a köztük lévő viszony megállapítása.
Formák, mennyiségek, számok kis nevezőjű törtrészeinek előállítás, kiszámítása, összehasonlítása (a számláló 1-nél nagyobb is lehet).
Összetettebb, esetleg felesleges adatot is tartalmazó szöveges feladatok megoldása önálló néma olvasás alapján is; az adatok lejegyzése, az összefüggések felismerése, a terv elkészítése, az eredmény becslése, kiszámítása a szóbeli és írásbeli műveletek alkalmazásával. Az eredmény ellenőrzése. Szöveges válasz megfogalmazása.

Tartalom

Számfogalom

A természetes számokról tanultak kiterjesztése 100 000-ig.
A természetes szám mint halmazok számossága és mint mérőszám. A tízes számrendszer fogalma, számok alaki értéke, helyi értéke, tényleges értéke. Számok bontása, képzése helyi érték szerint. Számok kerekítése tízesre, századra, ezresre, tízezresre.
Számok közelítő helye a tízes, százasként, ezres, esetleg más beosztással adott számegyenesen. Számok összehasonlítása, rendezése.

Kiegészítő anyagrész

Kitekintés az 1 000 000-s számkörre.

Műveletfogalom és műveletvégzés

Szóbeli számolási eljárások a 100 000-es számkörben, analóg számítások kerek tízesekkel, százassal, ezresekkel stb. a 100 000-es számkörben. Szorzás és osztás 10-zel és 100-zal, 1000-rel. Műveleti tulajdonságok és műveletek közti összefüggések vizsgálata, alkalmazása. Annak megfigyelése, hogyan változik a műveleti eredmény, ha az egyes összetevőket változtatjuk.

Írásbeli összeadás és kivonás illetve szorzás két- vagy háromjegyű szorzóval, osztás kétjegyű osztóval is. Az eredmény becslése, ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, illetve az inverz művelet alkalmazásával.

Összetett számfeladatok megoldása, műveletek sorrendje, zárójelek használata. A 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal, 1000-rel osztható számok.

Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása tervszerű próbálgatással, illetve egy lépésben következtetéssel. Egyenlőtlenségek igazsághalmazának ábrázolása számegyenesen.

Negatív számok (előkészítés)

A negatív szám fogalmának előkészítése, többféle modell megismerése, lépegetés számegyenesen.

Törtek (előkészítés)

Mennyiségek törtrészének fogalma, előállítás, kiszámítása, modellezése, összehasonlítása. Törtrész kiegészítése 1 egészre, az 1 egész előállítása a törtrész ismeretében.

Szövegértelmezés és szöveggézés

Szöveges feladatok megoldása az írásbeli műveletek alkalmazásával is. Következtetés 1-ről többre, többről 1-re, többről többre.

A szöveges feladat megoldásmenetének tudatosítása. Többféle megoldási menet keresése.

Értékelés: Értékeljük folyamatosan szóban a fejszámolás képességét. A felmérő feladatokat úgy állítsuk össze, hogy egyes feladatok kapcsolódjanak a Gondolkodási módszerek alapozása, illetve az Összefüggések, függvények, sorozatok témakörhöz is. Minden dolgozat tartalmazzon szöveges feladatot a minimumszint mérésére is.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél A megfigyelő-képesség, a számolási rutin, a rugalmas, ötletgazdag, problémamegoldó gondolkodás sokoldalú fejlesztése. A matematikai modellek alkalmazhatóságának felismerése.

Követelmény Táblázattal, diagrammal, grafikonnal adott összefüggések értelmezése, a kapcsolatok felismerése. Megfigyeléssel, méréssel nyert adatokból táblázatok, diagramok, grafikonok készítése. Táblázattal adott függvény szabályának leírása, esetleg többféle alakban.

Táblázat kiegészítése összetettebb egyenlettel adott, illetve felismert szabály alapján. Szöveggel adott függvény szabályának felírása, táblázat kitöltése.

Sorozat elemei közti összefüggés felismerése, a sorozatképzés szabályának megfogalmazása esetleg többféle alakban. Néhány elemével megadott sorozathoz többféle szabály keresése.

Tartalom **Relációk, függvények**

Megfigyelések, mérések, szöveggel adott függvények számadatainak táblázatba rendezése. Kapcsolatok ábrázolása nyíldiagrammal, oszlopdigrammal, grafikonnal. Grafikonok, diagramok olvasása.

Táblázattal, szöveggel, grafikonnal adott függvények szabályának keresése, megfogalmazása szóban, egyenlettel stb. Többféle szabály keresése, illetve a szabály megfogalmazása többféle alakban.

Sorozatok

Sorozatok folytatása, kiegészítése adott szabály szerint. Néhány elemével adott sorozathoz különféle szabály keresése.

Értékelés Szóban, illetve a Számтан, algebra témakörhöz kapcsolódó feladatokkal írásban.

Geometria, mérés

Cél A bővülő tartalom feldolgozásával a megfigyelő-képesség, a fogalomalkotó és problémamegoldó képi gondolkodás, a térszemlélet fejlesztése. Azoknak a képességeknek és szemléletnek az alakítása, amelyek lehetővé teszik a matematika alkalmazását más tantárgyakban és a mindennapi életben.

Követelmény Hosszúságok, űrtartalmak, tömegek összehasonlítása, megméréstük, kiméréstük alkalmi, illetve a szabványos mértékegységekkel. A mérőeszközök ismerete és használatuk. A gyermek mindennapi életével kapcsolatos időtartamok mérése. A tanult mértékegységek közti kapcsolatok ismerete. Mérésekkel kapcsolatos legegyszerűbb átváltások végrehajtása. Méréssel kapcsolatos ismeretek alkalmazása szöveges feladatok értelmezésében, megoldásában. Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése síkban és térben. Alakzatok tükrösségének felismerése. A téglalap és a négyzet tulajdonságainak felsorolása, megmutatása rajzról. Téglalap és négyzet közti kapcsolat ismerete. A téglatest és a kocka felismerése, a köztük lévő kapcsolat ismerete. Konkrét esetekben a téglalap és a négyzet területének mérése és számítása. Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése a térben is. Síkbeli tükrözés végrehajtása építéssel, négyzetrácson stb. Egybevágó síkidomok felismerése és kiválasztása konkrét alaphalmaz esetén. A síkidomokkal, testekkel kapcsolatos elnevezések (oldal, csúcs, szemközti, szomszédos, illetve csúcs, él, lap) helyes használata az alakzatok vizsgálata során. A téglatest és a kocka tulajdonságainak felsorolása.

Tartalom **Mennyiségek, mérések**
Hosszúságok, űrtartalmak, tömegek becslése, összehasonlítása, megmérése, kimérése.
Tömegmérés, a tonna fogalma.
Az időmérésről tanultak elmélyítése. Mértékegységek közötti átváltások a 10000-es számkörön belül maradva.
A mértékegységek és a köztük lévő kapcsolatok alkalmazása számításos, illetve szöveges feladatokban.
Alaprajzok, nézeti rajzok, térképek értelmezése, készítése. Tájékozódás alaprajz, térkép segítségével.

Alakzatok előállítás, vizsgálata

Síkidomok, testek vizsgálata, csoportosításuk egyidejűleg 2-3 szempont szerint is. Különböző transzformációk végrehajtása rács, parkettázás, kirakás, tükrözés, vetítés stb. segítségével.
A hasonlósági és az egybevágósági transzformációk felismerése, megkülönböztetése egyéb transzformációktól.
Párhuzamos és merőleges egyenesek, síkok. A derékszög fogalma.
A téglalapról, négyzetről, téglatestről, kockáról korábban tanultak elmélyítése. Téglatestek építése, vizsgálata.
Sokszögek területének meghatározása.
A terület fogalmának és a területszámításnak az előkészítése, sokszögek sokféle átdarabolása, lefedésük különböző alakú és méretű lapokkal.
A térfogatmérés fogalmának előkészítése. Téglatest térfogatának meghatározása különböző alkalmi egységekkel.

Értékelés: Ellenőrizzük és értékeljük a mérőeszközök ismeretét és használatát. A felmérő feladatsorokban a feladatoknak mintegy 25%-a kapcsolódik ehhez a témakörhöz.

Valószínűség, statisztika

Cél	A megfigyelő-képesség és a matematikai szemléletmód fejlesztése, a mindennapi élet és a matematika közötti kapcsolatok felfedeztetése.
Követelmény	A tanuló mindennapi életével kapcsolatos statisztikai adatok, mérési eredmények összegyűjtése, táblázatba rendezése, diagramok, grafikonok készítése. Egyszerű valószínűségi kísérletek lehetséges kimeneteleinek megállapítása, megfigyelése, lejegyzése, gyakoriságuk meghatározása.
Tartalom	Valószínűségi kísérletek lehetséges kimeneteleinek előzetes megállapítása, sejtés megfogalmazása kísérletsorozatokban, a különböző események gyakoriságára vonatkozóan. Az események kimenetelének megfigyelése, lejegyzése, gyakoriságuk meghatározása, a sejtés és a kísérlet eredményének összehasonlítása. A tanuló mindennapi életével kapcsolatos véletlen események megfigyelése, lejegyzése. Statisztikai adatok, mérési eredmények megfigyelése, gyűjtése, táblázatba rendezése, megjelenítése oszlopdiagrammal, grafikonnal. Táblázatból, grafikonról, diagramról adatok leolvasása, értelmezése.
Értékelés	Szóban, írásban a követelményeknek megfelelő feladatokkal.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A 10 000-es számkörben adott számok, mennyiségek megfigyelése, összehasonlítása, rendezése, szétválogatása, rendszerezése különböző adott szempont szerint. Igaz, hamis állítások megfogalmazása, állítások igazságának eldöntése, a "nem"; "és"; "van olyan..."; "minden" kifejezések megértése.

Fogalmak, összefüggések felismerése tevékenységről, rajzról, modellről. Egyszerű szöveges feladatok értelmezése, a megoldási terv felírása, az eredmény becslése, kiszámítása, ellenőrzése, szöveges válaszadás.

Biztos számfogalom a 10 000-es számkörben.

Számlálás tízesével, százasaival, ezresével a 10 000-es számkörben.

Egyjegyű, kétjegyű, háromjegyű szám fogalmának ismerete.

Számok bontása ezresek, százások, tízesek, egyesek összegére. Az alaki érték, helyi érték, tényleges érték ismerete, alkalmazása.

A számok írása, olvasása 10 000-ig. Nagyság szerinti összehasonlításuk. Felsorolásuk növekvő, illetve csökkenő sorrendben. Az =, <, > jelek helyes használata.

Számok közelítő helyének megtalálása a tízesével, százasaival, ezresével beosztott számegyenesen.

A számok egyes, tízes, százás szomszédainak megállapítása. Számok kerekítése tízesre, százásra, ezresre.

A páros, páratlan, ötten, tízzel, százal, ezerrel osztható számok felismerése.

A minimális teljesítményben felsorolt követelményeket ezen a szinten a 100000-es számkörben várjuk el. Ennek megfelelően az ötjegyű szám fogalmát, helyi érték szerinti bontását is megkövetelhetjük. Továbbá: számok közelítő helyének megtalálása a húszasaival, ötvenesével, kétszázasaival, ötszázasaival stb. beosztott számegyenesen.

A négy alapművelet értelmezése tevékenység alapján.

Számok összegének, különbségének becslése kerekített értékekkel.

Az írásbeli összeadás és kivonás biztos elvégzése a 10 000-es számkörben. (Az összeg 3-4 tagú is lehet.)

Az összeadás tagjai felcserélhetőségének, az összeadás és kivonás kapcsolatának ismerete és alkalmazása. Az eredmény ellenőrzése a becsült értékkel való összevetéssel, a kivonás ellenőrzése összeadással is. A műveletekkel kapcsolatos elnevezések használata.

A szorzás és osztás biztos elvégzése szóban a szorzótáblák közvetlen alkalmazásával.

Kerek tízesek szorzása egyjegyű számmal szóban a 10 000-es számkörben.

Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, ... (az osztandóban legalább annyi nulla van, mint az osztóban). A kétjegyűvel való írásbeli szorzás és az egyjegyű osztóval való írásbeli osztás biztos elvégzése a 10 000-es számkörben. Az eredmény ellenőrzése a becslült értékkel való összevetéssel, az osztás ellenőrzése szorzással is.

Legfeljebb 2-3 műveletet tartalmazó összetett számfeladatok megoldása, a műveletek sorrendjének és a zárójelek használatának ismerete és alkalmazása.

Hőmérőről negatív értékek leolvasása, változások felismerése.

Mennyiségek felének, harmadának, negyedének, tizedének felismerése, meghatározása.

Két művelettel megoldható egyszerű szöveges feladat értelmezése, az adatok lejegyzése, az összefüggések felismerése, a terv elkészítése, az eredmény becslése, kiszámítása a szóbeli és írásbeli műveletek alkalmazásával. Az eredmény ellenőrzése. Szöveges válasz megfogalmazása.

Táblázattal, diagrammal, grafikonnal adott összefüggések összetartozó értékpárjainak leolvasása. Táblázat kiegészítése adott szabály alapján.

Állandó különbségű sorozat szabályának felismerése, a sorozat folytatása adott vagy felismert szabály alapján.

Hosszúságok, űrtartalmak, tömegek összehasonlítása, megmérésük, kimérésük alkalmi, illetve a szabványos mértékegységekkel. A mérőeszközök ismerete és használatuk. A gyermek mindennapi életével kapcsolatos időtartamok mérése.

A tanult mértékegységek közti kapcsolatok ismerete.

Párhuzamos és merőleges egyenespárok felismerése síkban és térben.

Alakzatok tükrösségének felismerése.

A téglalap és a négyzet tulajdonságainak felsorolása, megmutatása rajzról. Téglalap és négyzet közti kapcsolat ismerete.

A téglatest és a kocka felismerése, a köztük lévő kapcsolat ismerete.

Statisztikai adatok, mérési eredmények leolvasása táblázatból, grafikonról, diagramról.

Matematika 5. évfolyam

Gondolkodási módszerek

Cél A megfigyelő-képesség, a problémaérzékenység, a rugalmas, ugyanakkor fegyelmezett gondolkodás fejlesztése. Törekvés a problémák önálló megoldására. A matematikai tartalom képi, szóbeli, írásbeli kifejezőképességének fejlesztése. A logikus gondolkodás alakítása. Törekvés a felismert összefüggések, egyszerű gondolatmenetek önálló megfogalmazására, mások (a társak, a tanár, a tankönyv) véleményének, gondolatmenetének megértésére.

Követelmény Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése adott szempont szerint. Egyszerű matematikai szövegek értelmezése, lefordítása a matematika nyelvére. A "nem", a logikai "és", valamint a "minden"; "van olyan" kifejezések alkalmazása.
Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy nyitott mondatot vagy sem.
Ismert elemeket tartalmazó két halmaz metszetének és egyesítésének képzése, a metszet, illetve az unió elemeinek felsorolása.
Az "alaphalmaz", "nyitott mondat", "igazsághalmaz" kifejezések ismerete.
Matematikai szövegek elemzése, értelmezése. Összetettebb szöveges feladatok megoldása. Szövegalkotás. Törekvés a szaknyelv helyes használatára, a felismert, illetve elsajátított fogalmak, tulajdonságok, összefüggések szóbeli megfogalmazására konkrét esetben, a szemléletre támaszkodva.
Egyszerű kombinatorikus feladatokban az elemek kiválogatása, rendezése az adott feltételnek megfelelően az adatok tervszerű változtatásával (4-5 elemig), a lehetőségek megtalálása.

Tartalom A Számтан, algebra és Geometria, mérés témakör tananyagához kapcsolódva: adott halmazokról igaz, hamis állítások megfogalmazása és vizsgálata, állítások igazságának eldöntése;
alaphalmaz, nyitott mondat, igazsághalmaz fogalma, adott nyitott mondat igazsághalmazának meghatározása, megjelenítése például számegyenesen, halmazábrán.
Halmazok megadása tulajdonsággal; ismert halmazok elemeinek összehasonlítása, rendezése, rendszerezése különböző szempontok szerint;
ismert halmazok egymáshoz való viszonyának vizsgálata, részhalmazok képzése, a kiegészítő halmazuk előállítás, két, három (véges és jól ismert végtelen) halmaz metszetének és egyesítésének képzése, megjelenítése halmazábrán, táblázatban, számegyenesen stb.
A logikai "és", "vagy", a "minden", "van olyan" kifejezések és tagadásuk használata konkrét véges halmazokon és jól ismert végtelen halmazokon.
Matematikai szövegek értelmezése. Egyszerű és összetettebb szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan. Szövegalkotás. Ismerkedés a szaknyelv helyes használatával a felismert, illetve elsajátított fogalmak, összefüggések szóbeli megfogalmazásában.
Kombinatorikus feladatok, egy feltétel rendszeres változtatása, a lehetőségek megtalálása, táblázatba foglalása. Ismerkedés egyszerű folyamatábrákkal.

Értékelés Más témakörben tanultak felmérése során adjunk olyan feladatokat, amelyek e témakörhöz is kapcsolódnak (konkrét halmazok vizsgálata, a tanult fogalmak rendszerezése stb.).

Számтан, algebra

- Cél** A matematikai fogalomalkotás képességeinek, az önálló, rugalmas, a problémameglátó és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
A szám- és műveletfogalom elmélyítése, bővítése, magasabb absztrakciós szintre fejlesztése. A számolási rutin biztonságosabbá tétele. A logikus, fegyelmezett, algoritmikus gondolkodás, az önellenőrzés igényének és képességének alakítása.
A szöveges feladatok megoldása során a valóság és a matematika elemi kapcsolatainak felismertetése.
- Követelmény** Számok előállítás helyi érték szerint bontott összegalakban, illetve a bontott alakból a szám felírása.
1 milliós számkörben számok írása, olvasása; nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük; adott nagyságrendre kerekítésük. Tájékozódás az egyesével, tízesével, százasaival stb. beosztott számegyenesen.
Az "alaki érték", "helyi érték", "tényleges érték" fogalmak értelmezése, helyes használatuk. Tájékozódás esetleg nem egyesével, tízesével, százasaival stb. beosztott számegyenesen is, ha tetszőlegesen adott két szám helye.
Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel. Szóbeli számolás kerekített értékekkel, az írásbeli műveletek eredményének előzetes becslése.
A műveletek írásbeli eljárásainak (ha az osztó maximum kétjegyű) ismerete és helyes alkalmazása. A kivonás és az osztás eredményének ellenőrzése az inverz műveletek alkalmazásával is.
Az összetett számfeladatok kiszámításakor a műveletek helyes sorrendben való végrehajtása, zárójelek figyelembevétel, a számítás menetének megtervezése.
A műveletek írásbeli eljárásainak (ha az osztó maximum háromjegyű) tudatos és biztos alkalmazása. A műveletekben szereplő komponensek megnevezése. A műveletek legfontosabb tulajdonságainak ismerete és alkalmazása az egyszerűbb megoldási mód keresésében. A műveletek és inverzeik kapcsolatának ismerete és alkalmazása a számítások ellenőrzésében és egy-két lépésben megoldható egyenletek, egyenlőtlenségek megoldásában.
Az egész számok fogalomrendszerével kapcsolatos legfontosabb elnevezések megértése. Számok ellentettjének és abszolút értékének megállapítása. Az egész számok ábrázolása számegyenesen, nagyságviszonyaik megállapítása esetleg a szemléletre támaszkodva, például modell, számegyenes segítségével.
Kis abszolút értékű egész számok összeadása a szemléletre támaszkodva.
Ellentétes mennyiségek értelmezése. A számkörbővítéssel kapcsolatos elnevezések tudatos használata. Egész számok nagyság szerinti rendezése. Egész számok összeadása, kivonása a szemléletre támaszkodva, az általános szabályok megfogalmazásának igénye nélkül.
A törttel kapcsolatos elnevezések helyes használata. A tört kétféle értelmezésének alkalmazása a törték előállításában, számegyenesen való ábrázolásában stb. Egyszerűbb esetekben a törték egyszerűsítése, bővítése, nagyság szerinti rendezése. Különböző nevezőjű törték összeadása, kivonása (ha a nevező egyjegyű vagy szemlélet alapján könnyen közös nevezőre hozható). Törték szorzása természetes számmal.
Szemlélethez jól kapcsolódó feladatokban egész részből a törtrész, törtrészből az egész rész meghatározása, kiszámítása.
Természetes szám osztása természetes számmal úgy is, hogy a hányados véges vagy végtelen szakaszos tizedes tört. Tizedes törték közelítő helyének ábrázolása számegyenesen, becsléssel (negatív törtéké is), nagyság szerinti rendezésük.
Tizedes törték összeadása, kivonása, szorzásuk, osztásuk természetes számmal.
Összetett számfeladatok megoldása tizedes törtékkel is.
Egyszerű egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása próbálgatással vagy egy lépésben következtetéssel, a tizedes törtékről tanult alkalmazásával is.
Egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása tervszerű próbálgatással vagy egy-két lépésben következtetéssel. Az egész számokról, a törtékről és tizedes törtékről tanult alkalmazása.

Két vagy több művelettel megoldható összetettebb szöveges feladatok értelmezése, a felesleges és a szükséges adatok megállapítása, az adatok lejegyzése, az összefüggések alapján megoldási terv készítése, az eredmény kielégítő becslése, meghatározása, a megoldás ellenőrzése, az eredmény egybevetése a szöveggel, illetve a valósággal. Az egész számokról, a törtekről és tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

Tartalom

Természetes számok

A számkör bővítése 1 millióig, kitekintés az 1 millió fölül is. Számosság és mérőszám becslése, meghatározása, ha ismerjük a mennyiséget és a mértékegységet. A tízes számrendszer, az alaki érték, helyi érték, tényleges érték kapcsolata. Számok írása - helyesírása is -, olvasása az 1 milliós számkörben. Számok helye a számegyenesen, nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük. Számok helyi érték szerint bontott összegalakja. Számok egyes, tízes, százastb. szomszédai. Kerekítés, a kerekített érték kifejezése kettős egyenlőtlenséggel.

Osztók, többszörösök. Oszthatóság. Oszthatósági feltételek keresése (csak a szorzótábla alkalmazásával).

Közös osztók, közös többszörösök keresése próbálgatással.

Kiegészítő anyagrész

Ismerkedés a nem tízes számrendszerekkel.

Műveletek az 1 milliós számkörben

Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel stb.

Szóbeli összeadás, kivonás, szorzás, osztás kerekített értékekkel. Ennek felhasználása az eredmény előzetes becslésében, a szöveges feladatok várható eredményének közelítő megadásával, az ellenőrzésben.

A műveletek elvégzése. Írásbeli osztás többjegyű osztóval. A műveletekben szereplő komponensek megnevezése.

A műveletek inverze, az ismeretlen komponens kiszámítása. A komponensek változtatásainak hatása az eredmény változására. A 0 és az 1 szerepe a műveletekben. Műveleti tulajdonságok, azonosságok vizsgálata (felcserélhetőség, csoportosíthatóság) konkrét számfeladatokhoz kapcsolódva. Zárójelek használata. Zárójeles kifejezés felírása zárójel nélkül. Összeg, különbség, szorzat, hányados szorzása, osztása. Műveletek helyes sorrendje.

Egész számok

Ellentétes mennyiségek, a negatív egész számok értelmezése a szemléletre támaszkodva. Egész számok megjelenítése különböző modellekkel. Az egész számok helye a számegyenesen, rendezésük. Számok ellentettje, abszolút értéke.

Az egész számok összeadásának, kivonásának értelmezése, elvégzése közvetlenül a szemléletre támaszkodva, kis abszolút értékű számok esetén, az általános szabályok megfogalmazásának igénye nélkül.

Törtek

A tört kétféle értelmezése: mint az egész törtrésze, mint két egész szám hányadosa. Elnevezések a törtalakokkal kapcsolatban. A törtek megjelenítése eszközzel, rajzzal, helyük a számegyenesen, egész szomszédai. A törtek mint mennyiségek mérőszámai.

Törtalak, mint számlálóval és nevezővel leírt kifejezés, amely egész szám is lehet. A törtek különböző alakjai, például összegalakjuk.

A törtszámok, mint nem egész számok.

Negatív törtek, mint a pozitív törtek ellentettjei (ismerkedés).

A törtek bővítése, egyszerűsítése tapasztalati alapon. Közös nevezőre hozásuk a szemléletre támaszkodva a legegyszerűbb esetekben. Nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük.

Egyenlő nevezőjű törtek összeadása, kivonása. Különböző nevezőjű törtek összeadása, kivonása, ha a nevezők szemlélet alapján könnyen közös nevezőre hozhatók. Törtek szorzása, osztása természetes számmal.

Számok tizedes tört alakja

A tízes számrendszer helyiérték-táblázatának kibővítése az egészeknél kisebb helyi értékekre is.

A tizedes törtek értelmezése, írása, olvasása. Tört átalakítása tizedes törtté: természetes szám osztása természetes számmal úgy, hogy a hányados véges vagy végtelen szakaszos tizedes tört. Véges tizedes tört felírása törtalakban.

Tizedes törtek helye a számegyenesen (negatív tizedes törteké is), egyszerűsítésük, bővítésük, nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük; adott pontosságú számszomszédai megállapítása, adott pontosságú kerekítésük.

Tizedes törtek összeadása, kivonása; szorzásuk, osztásuk természetes számmal. A műveleti tulajdonságokról tanultak kiterjesztése a tizedes törtekre.

Egyenletek, egyenlőtlenségek

Egyszerű egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása tervszerű próbálgatással, lebontogatással (egy-két lépésben). Egyenlőtlenségben az ismeretlen komponens lehetséges értékeinek keresése, a megoldás ábrázolása számegyenesen.

Szöveges feladatok

Szöveges feladatok megoldása (ideértve az olyanokat is, amikor a számítási tervben több művelet, illetve zárójel szerepel). A feladatban szereplő adatok lejegyzése, ábrázolása. A közöttük fennálló kapcsolatok megértése, megállapítása. Felesleges adatok, ellentmondó adatok, hiányzó feltételek megállapítása. Megoldási terv készítése (szóban, írásban). Az eredmény előzetes becslése, kiszámítása, ellenőrzése, értelmezése a szöveg alapján. Valamennyi lehetséges megoldás keresése. A megoldás során a tanult műveleti tulajdonságok és eljárások alkalmazása.

Következtetési feladatok: egyről többre, többről egyre, többről többre egyenes és fordított arányosság esetén.

Törtrész kiszámítása egész részből, egész kiszámítása törtrészből, következtetéssel.

A törtekről és tizedes törtekről tanultak alkalmazása szöveges, illetve gyakorlati jellegű feladatok, egyszerű egyenletek, egyenlőtlenségek megoldásában, mérésekben stb.

Értékelés

A dolgozatok feladatainak mintegy 60%-a ehhez a témakörhöz tartozzék úgy, hogy egyes komplex feladatok a Gondolkodási módszerek, illetve Összefüggések, függvények, sorozatok témakörökhöz kapcsolódó ismeretek és eljárások eszközszerű alkalmazását is mérjék föl. Minden dolgozat tartalmazzon 1 -3 különböző nehézségű szöveges feladatot.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

A matematikában központi szerepet játszó relációk fogalmának és tulajdonságainak a tudatosítása a matematika különböző témaköreire kapcsolódóan.

A megfigyelő-, összehasonlító képesség, a rugalmas, ötletgazdag, problémameglátó és problémamegoldó gondolkodás fejlesztése. A számolási rutin alakítása. Készítés a többféle megoldás (matematikai modell) keresésére és az önellenőrzésre. A matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismertetése a tapasztalati függvények vizsgálata során.

Követelmény

Számhalmazok, ponthalmazok részhalmazainak vizsgálatakor, képzésekor a "legalább", "legfeljebb", "kisebb vagy egyenlő", "nagyobb vagy egyenlő" kifejezések helyes használata, a kapcsolatok helyes felírása, ábrázolása.

A koordináta-rendszer ismerete, pontjainak rendezett számpárral történő jellemzése, adott számpárhoz tartozó pontok megkeresése.

Tapasztalati függvények összetartozó értékeinek leolvasása diagramról, grafikonról.

Táblázatok hiányzó elemeinek pótlása adott, egyszerű szabály alapján, a tizedes törtekkel végzett műveletekkel is.

Tapasztalati függvények grafikonjának elkészítése és elemzése.

Táblázatok hiányzó elemeinek pótlása adott, illetve felismert szabály alapján, az egész számokkal, törtekkel, tizedes törtekkel végzett műveletekkel is. Többféle szabály megfogalmazása.

Sorozatok hiányzó elemeinek pótlása adott, illetve felismert szabály alapján, az egész számokkal, törtekkel, tizedes törtekkel végzett műveletekkel is. Többféle szabály megfogalmazása.

Tartalom

Relációk, függvények

Számok, alakzatok, mennyiségek közti összefüggések keresése, vizsgálata, a felismert összefüggések alkalmazása az elemek rendezésében, csoportosításában.

A síkbeli derékszögű koordináta-rendszer; kapcsolatok ábrázolása a koordináta-rendszerben.

Tapasztalati függvények ábrázolása mérések és táblázatok alapján. Grafikonok, diagramok olvasása, elemzése.

Szöveggel, táblázattal adott függvény, vizsgálata, ekvivalens és nem ekvivalens szabályok keresése próbálgatással; az egész számokról, a törtekről és tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

Konkrét feladatok egyenes arányosságra, fordított arányosságra.

Sorozatok

Sorozat elemeinek felírása adott szabály alapján (a sorozat folytatása mindkét irányban). Néhány elemmel adott sorozathoz különböző szabályok megfogalmazása; az egész számokról, a törtekről és tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

Értékelés

A Számtan, algebra és a Geometria, mérés témakörökhöz kapcsolódó feladatokkal.

Geometria, mérés

Cél

A megfigyelő-képesség, a fogalomalkotó és problémamegoldó képi gondolkodás és a térszemlélet fejlesztése. A halmaz- és függvény szemlélet alkalmazása geometriai problémák megoldásában. A matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismertetése.

Megfelelő jártasság kialakítása a körző és a vonalzó, illetve a mérőeszközök használatában; a kézügyesség fejlesztése, a pontos, esztétikus munkavégzésre törekvés.

Követelmény

Hosszúság, tömeg, idő, űrtartalom becslése, megmérése, kimérése a tanult mértékegységekkel.

A szemlélet számára elfogadható alkalmazásokban a mennyiségek megadása más mértékegységekkel is. A mérések és átváltások során a tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

A mérések és átváltások során a törtekről tanultak alkalmazása. A mérésekről tanultak alkalmazása szöveges feladatokban, szöveggel adott függvényekben.

Téglalap, négyzet előállítás az oldalakból.

Két ponthalmaz távolságának meghatározása. A vonalzó és a körző használata szakaszok másolásában, egyszerű szerkesztésekben.

Szögmérő használata, adott nagyságú szög megrajzolása, megmérése.

A tanult elnevezések (test, felület, vonal, pont; lap, él, csúcs; egyenes, félegyenes, szakasz; tér, sík; távolság; merőleges, párhuzamos) megértése és helyes használata.

Alakzatok adott szempontok szerinti csoportosítása több tulajdonság egyidejű figyelembe vételével.

A négyszögek közül a trapéz, a paralelogramma, a rombusz, a téglalap, a négyzet felismerése, legfontosabb tulajdonságaik felsorolása szemlélet alapján. Az egyenesszög mint egység alkalmazása. A szög fogalmának és a szögfajtáknak az ismerete.

A körvonal mint adott tulajdonságú ponthalmaz, illetve a körrel kapcsolatos elnevezések ismerete.

Téglalap, négyzet kerületének és területének kiszámítása. A téglalatest és a kocka mint speciális téglalatest hálójának elkészítése; felszínének, térfogatának kiszámítása. A megfelelő mértékegységek ismerete, használata.

A terület, a térfogat mértékegységeinek átváltása. A térfogat, az űrtartalom mértékegységei közti kapcsolat ismerete.

A tanultak alkalmazása gyakorlati jellegű feladatokban.

Tartalom

Mennyiségek, mérések

A mennyiség, a mértékegység, mérőszám fogalma. A mértékegységek többszöröseit és törtrészeit kifejező kilo-, hekto-, deka-, deci-, centi-, milli- szócskák és a megfelelő rövidítések jelentése. Mennyiségek kifejezése többféleképpen, kisebb vagy nagyobb mértékegységekkel (a mérőszám lehet tört vagy tizedes tört is).

A hosszúság (távolság), terület, térfogat, űrtartalom, tömeg, idő becslése, mérése és az ezekkel kapcsolatos számítások. Mértékegységek és mérőszámok közötti összefüggések. Műveletek mennyiségekkel. Mérések a terepen.

Alakzatok síkban és térben

Test, felület, sík, vonal, egyenes, pont, félegyenes, szakasz. Egyenesek kölcsönös helyzete a térben és a síkban. A vonalzó és a körző használata. Merőleges és párhuzamos egyenesek előállítás.

A szög mint szögtartomány. Elnevezések a szöggel kapcsolatban. Szögfajták. Szögek mérése alkalmi és szabvány egységekkel. A szögmérő használata, szögrajzolás, szögmásolás.

Távolság- és szögmérés térképen.

Alakzatok (ponthalmazok) távolsága. Adott tulajdonságú pontok keresése vonalon, síkban, térben, síkbeli és térbeli alakzatokon. A kör és a gömb mint adott tulajdonságú ponthalmaz. A körrel kapcsolatos fogalmak.

A síkidomok és a sokszög fogalma, vizsgálata; oldal, csúcs, átló.

A trapéz, a paralelogramma, a rombusz, a téglalap, a négyzet fogalma, tulajdonságaik, e fogalmak közti kapcsolatok; elnevezések; előállításuk. A trapéz, a paralelogramma magassága.

Testek építése, vizsgálata; lapok, élek, csúcsok a testen, helyzetük, kapcsolataik.

Testek fölül-, elől-, oldalnézeti ábrázolása. Téglalatest, kocka építése, hálózatuk.

Kerület, terület, felszín, térfogat

Sokszögek kerületének kiszámítása. A téglalap és a négyzet kerülete.

A terület, a felszín, a térfogat szemléletes fogalma, mérése és mértékegységei.

A téglalap, négyzet területe. Háromszögek, négyszögek területének meghatározása kiegészítéssel, átdarabolással az ismerkedés szintjén. A téglalatest, a kocka felszíne, térfogata. Általános szabályok megfogalmazása (indoklás is).

Értékelés

A dolgozatokban a feladatok mintegy 40%-a ehhez a témakörhöz tartozzék úgy, hogy a feladatok mérjék fel a fogalmak közti kapcsolatokat (lásd Gondolkodási módszerek), a szerkesztési eljárásokat, a méréseket és a geometriai számításokat is.

Valószínűség, statisztika

Cél

A megfigyelő-képesség és a matematikai szemlélet fejlesztése. A mindennapi élet matematikai vonatkozásainak és a matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismertetése.

Követelmény

Néhány szám, mennyiség átlagának kiszámítása.

Események megfigyelése, biztos, lehetséges, lehetetlen események kiválasztása.

Adatok gyűjtése, rendezése, rendszerezése, gyűjtött és például statisztikai kiadványokban talált adatok elemzése, értelmezése, ábrázolása grafikonnal, diagrammal. Grafikonról adatok leolvasása.

Tartalom

Véletlen események megfigyelése. Valószínűségi kísérletek eredményeinek statisztikai elemzése, az események gyakorisága; relatív gyakoriság.

A biztos, a lehetséges és a lehetetlen esemény fogalmának alakítása.

A tanulók által gyűjtött és táblázatokban talált statisztikai adatok vizsgálata, ábrázolása grafikonon, diagramon. Grafikon, diagram olvasása, értelmezése.
Több szám számtani közepe.

Értékelés A Számtan, algebra és a Geometria, mérés témakörökhöz kapcsolódóan értékelhető elsősorban fejlesztő jelleggel.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése adott szempont szerint.

Egyszerű matematikai szövegek értelmezése, lefordítása a matematika nyelvére. A "nem", a logikai "és", valamint a "minden", "van olyan" kifejezések alkalmazása.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igaz-e egy nyitott mondatot vagy sem. Számok előállítás helyiérték szerint bontott összegalakban, illetve a bontott alakból a szám felírása. Milliós számkörben számok írása, olvasása; nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük; adott nagyságrendre kerekítésük. Tájékozódás az egyesével, tízesével, százasaival stb. beosztott számegyenesen.

Szorzás, osztás 10-zel, 100-zal, 1000-rel.

Szóbeli számolás kerekített értékekkel, az írásbeli műveletek eredményének előzetes becslése.

A műveletek írásbeli eljárásainak (ha az osztó maximum kétjegyű) ismerete és helyes alkalmazása.

A kivonás és az osztás eredményének ellenőrzése az inverz műveletek alkalmazásával is.

Az összetett számfeladatok kiszámításakor a műveletek helyes sorrendben való végrehajtása, zárójelek figyelembe vétele, a számítás menetének megtervezése.

Az egész számok fogalomrendszerével kapcsolatos legfontosabb elnevezések megértése. Számok ellentettjének és abszolút értékének megállapítása. Az egész számok ábrázolása számegyenesen, nagyságviszonyaik megállapítása, esetleg a szemléletre támaszkodva, pl. modell, számegyenes segítségével.

Kis abszolút értékű egész számok összeadása a szemléletre támaszkodva.

Tizedes törtek összeadása, kivonása; szorzásuk, osztásuk természetes számmal.

Egyszerű egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása próbálgatással vagy egy lépésben következtetéssel, a tizedes törtekről tanult alkalmazásával is.

Két művelettel megoldható egyszerű szöveges feladatok értelmezése, az adatok lejegyzése; megoldási terv készítése; az eredmény kielégítő becslése, meghatározása a természetes számok, egyszerű törtek, tizedes törtek körében értelmezett műveleti eljárások alkalmazásával; a megoldás ellenőrzése; szöveges válasz megfogalmazása.

Számhalmazok, ponthalmazok részhalmazainak vizsgálatakor a "kisebb", "nagyobb", "egyenlő", "nem kisebb", "nem nagyobb", "nem egyenlő", "több, mint...", "kevesebb, mint..." kifejezések helyes használata.

A koordináta-rendszer ismerete, pontjainak rendezett számpárral történő jellemzése, adott számpárhoz tartozó pontok megkeresése.

Tapasztalati függvények összetartozó értékeinek leolvasása diagramról, grafikonról.

Táblázatok hiányzó elemeinek pótlása adott, egyszerű szabály alapján, a tizedes törtekkel végzett műveletekkel is.

Egyszerű sorozatok hiányzó elemeinek pótlása adott szabály alapján, a tizedes törtekkel végzett műveletekkel is.

Hosszúság, tömeg, idő, űrtartalom becslése, megmérése, kimérése a tanult mértékegységekkel.

A szemlélet számára elfogadható alkalmazásokban a mennyiségek megadása más mértékegységekkel is. A mérések és átváltások során a tizedes törtekről tanult alkalmazása.

Párhuzamos és merőleges egyenesek felismerése és előállítása.

Téglalap, négyzet előállítása az oldalakból.

Két ponthalmaz távolságának meghatározása. A vonalzó és a körző használata szakaszok másolásában, egyszerű szerkesztésekben.

Szögmérő használata, adott nagyságú szög megrajzolása, megmérése.

Téglalap, négyzet kerületének és területének kiszámítása. A téglatest és a kocka mint speciális téglatest hálójának elkészítése; felszínének, térfogatának kiszámítása. A megfelelő mértékegységek ismerete, használata.

Néhány szám, mennyiség átlagának kiszámítása.

Matematika 6. évfolyam

Gondolkodási módszerek

Cél Azoknak a képességeknek az alakítása, amelyek lehetővé teszik a problémák önálló meglátását és megoldását, az elvonatkoztatást és általánosítást, mások magyarázatának megértését, a felismert összefüggések képi, szóbeli, írásbeli kifejezését.

Követelmény Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése egy vagy két adott szempont szerint.

A bővülő tartalomnak megfelelő egyszerű matematikai szövegek értelmezése, lefordítása a matematika nyelvére. A “nem”, a logikai “és”, valamint a “minden”, “van olyan...” kifejezések alkalmazása.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy nyitott mondatot vagy sem.

A halmazokkal és logikával kapcsolatos legalapvetőbb ismeretek alkalmazása matematikai és nem matematikai tárgykörökben. Három halmaz metszetének és egyesítésének képzése, a metszet, illetve az unió elemeinek felsorolása. A metszetképzés és a logikai “és”, valamint az unióképzés és a logikai “vagy” kapcsolatának ismerete, helyes használatuk, alkalmazásuk.

Matematikai szövegek elemzése, értelmezése. Összetettebb szöveges feladatok megoldása. Szövegalkotás. Törekvés a szaknyelv helyes használatára, a felismert, illetve elsajátított fogalmak, tulajdonságok, összefüggések, bizonyítások gondolatmenetének szóbeli megfogalmazására a szemléletre támaszkodva.

Egyszerű kombinatorikus feladatokban az elemek kiválogatása, rendezése az adott feltételnek megfelelően az adatok tervszerű változtatásával, a lehetőségek megtalálása, rendezése.

Tartalom A halmazalgebrai és logikai fogalmak eszközszerű alkalmazása más témakörökben, konkrét feladatokban az ismeretek feltárására, rendszerezésére, a fogalmak közötti kapcsolatok megláttatására, jellemzésére.

Állítások igazságának eldöntése, igaz, hamis állítások megfogalmazása. “Minden”, “van olyan...”, “nem”, “és”, “vagy” és más velük egyező értelmű kifejezések használata adott véges halmazokra, egyszerű végtelen halmazokra és halmazoktól függetlenül is különféle matematikai témákkal kapcsolatban. A “ha..., akkor...” logikai szerkezet használata konkrét feladatokban (ismerkedés szintjén).

A bővülő tartalomnak megfelelő matematikai szövegek értelmezése. Egyszerű és összetettebb szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan. Szövegalkotás. A szaknyelv helyes használata a felismert, illetve elsajátított fogalmak, összefüggések, gondolatmenetek szóbeli megfogalmazásában.

A kombinatorikai gondolatmenetek eszközszerű alkalmazása konkrét feladatokban (pl. adott szám összes osztójának, adott sokszög összes átlójának, adott kísérlet összes kimenetelének megkeresésében).

Értékelés Más témakörökhöz kapcsolódóan feltétlenül adjunk olyan feladatokat, amelyekkel felmérhetjük az ehhez a témakörhöz tartozó ismeretek és képességek szintjét.

Számтан, algebra

Cél A racionális számkör és a racionális számokkal végzett műveletek biztos ismerete. Gyakorlottság a négy alapművelet elvégzésében a teljes racionális számkörben, tetszőleges alakban adott számokkal. Képesség a tanultak alkalmazására a matematika egyéb témaköreiben, más tantárgyakban és a mindennapi életben.

Az összefüggések szabatos megfogalmazásának és bizonyításának igénye.

Követelmény

A tízes számrendszer biztos ismerete. Számok írása, olvasása (a 10^6 -nál nagyobb számoké, tizedes törteké, illetve pozitív és negatív számoké is), nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük, ábrázolásuk számegyenesen, adott nagyságrendre kerekítésük. A racionális számkörrel kapcsolatos alapvető fogalmak (például pozitív szám, negatív szám, előjelek, ellentett, abszolút érték, egész szám, törtszám, reciprok) ismerete.

Törtek értelmezése a szemléletre támaszkodva. Elnevezések ismerete. Törtalakban adott racionális számok írása, olvasása. Egyszerűbb esetekben bővítésük, egyszerűsítésük, közös nevezőre hozásuk, nagyság szerinti összehasonlításuk, ábrázolásuk számegyenesen.

A racionális számkörrel kapcsolatos fogalomrendszer ismerete.

A pontos szám és a közelítő szám jelentése közötti különbség értelmezése.

A négy alpművelet értelmezése, végrehajtása tetszőleges alakban adott racionális számok körében. Összetett számfeladatok megoldása. A tanultak alkalmazása függvénytáblázatok, sorozatok kiegészítésében.

Egyenes arányosság felismerése, az ismeretlen mennyiség kiszámítása (következtetés egyről többre, többről egyre).

Összetettebb szöveges feladatok megoldása. Fordított arányossági feladatok megoldása következtetéssel.

Adott mennyiség törtrészének és adott törtrészből az egységnyi mennyiségnek a kiszámítása következtetéssel.

A százalékszámítással kapcsolatos legegyszerűbb feladatok megoldása.

Kisebb számok osztópárjainak keresése.

A 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal, 1000-rel stb. osztható számok felismerése.

A törzsszám (prím szám), illetve az összetett szám értelmezése, felismerése.

A tanult oszthatósági szabályok ismerete, megfogalmazása, alkalmazása egy adott szám osztóinak megállapításában. Több szám legnagyobb közös osztójának és legkisebb közös többszörösének megkeresése.

A tanult számelméleti ismeretek alkalmazása törtek átalakításában, összeadásában, kivonásában.

Azonos átalakítást nem igénylő elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása (két-három lépésben) lebontogatással vagy a mérlegelv alkalmazásával. Az egyenlőtlenség megoldásának ellenőrzése néhány jól megválasztott elem behelyettesítésével. A racionális számokkal végzett műveletekről tanultak alkalmazása.

Tartalom

A racionális számok

A természetes számkör bővítése 10^6 -nál nagyobb nagyságrendekre.

A törtekkel kapcsolatos fogalomrendszer kibővítése, elmélyítése. Mennyiségek törtrésze; A tört mint mérés, mint összehasonlítás eredménye.

A tízes számrendszerről tanultak kiterjesztése a tizedes törtekre, a tizedes tört fogalmának elmélyítése. Végtelen szakaszos tizedes törtek.

Kerekítés. A szám közelítő, illetve valódi értékének megkülönböztetése a helyzetnek, a szöveg adatai közötti összefüggésnek megfelelően.

Számok aránya, kifejezése tört-, tizedes tört és százalékalakban.

Ismerkedés a racionális számokkal kapcsolatos fogalomrendszerrel: a racionális szám mint két egész szám hányadosa; a 0, a pozitív egész, a negatív egész, a pozitív tört- és a negatív törtszámok együtt alkotják a racionális számok halmazát.

Ismerkedés a hatványozással.

A négy alpművelet a racionális számok körében

A négy alpművelet az egész számok körében: az összeadás és a kivonás értelmezése és elvégzése nagyobb abszolút értékű számok esetén is; a szorzás és az osztás értelmezése; szabályok megfogalmazása.

A négy alpművelet értelmezése és végrehajtása a törtek körében: A törtek összeadása és kivonása nagyobb nevező esetén is; reciprok; a törttel való szorzás és osztás értelmezése; szabályok megfogalmazása.

A tizedes törtek szorzása, osztása 10-zel, 100-zal, ..., 0,1-del, 0,01-dal stb. A négy alpművelet a tizedes törtek körében; szorzás és osztás tizedes törttel. A műveleti eredmények adott pontosságú becslése.

Műveleti tulajdonságok vizsgálata és alkalmazása a racionális számkörben. Összetett számfeladatok, zárójelek használata, műveleti sorrend.

Szöveges feladatok

Egyszerű, a mindennapi gyakorlathoz is kapcsolódó szöveges feladatok megoldása a racionális számokról tanult alkalmazásával. Következtetési feladatok az egyenes és a fordított arányossággal kapcsolatban. Adott mennyiség törtrészének kiszámítása, adott törtrészből az egész mennyiség kiszámítása.

Ismerkedés a százalékszámítással: a százalékszámítással kapcsolatos elnevezések; az alap, a százaléktérték, a százalékláb kiszámítása következtetéssel; a százaléktérték kiszámítása törttel való szorzással, az alap kiszámítása törttel való osztással, a százalékláb kiszámítása a százaléktérték és az alap arányából.

Elemi számelméleti ismeretek

A természetes számok tulajdonságainak vizsgálata, tapasztalati megalapozása. Osztópárok, az összes osztó megkeresése (kis számok esetén). Törzsszám (prímszám), összetett szám fogalma. Ismerkedés a számok törzstényező alakra bontásával. A közös osztók, közös többszörösök, a legnagyobb közös osztó, a legkisebb közös többszörös fogalma és megkeresése konkrét példákban.

Oszthatósági feltételek (pl. 2-vel, 5-tel, 10-zel, 3-mal, 6-tal, 9-cel, 4-gyel, 25-tel, 100-zal, 1000-rel, 10 000-rel) keresése, vizsgálata, megfogalmazása, ismerkedés a bizonyítások gondolatmenetével konkrét számokhoz kapcsolódóan. Ismerkedés a maradékosztályokkal.

Egyenletek, egyenlőtlenségek

Ismerkedés az egyenletekkel, egyenlőtlenségekkel kapcsolatos fogalomrendszerrel: nyitott mondat, alaphalmaz, igazsághalmaz, egyenlet, egyenlőtlenség, azonosság, azonos egyenlőtlenség. Elsőfokú egyenletek és egyenlőtlenségek megoldása tervszerű próbálgatással, illetve a műveletek közötti összefüggések alkalmazásával. Ismerkedés a mérlegelvel. A megoldás ellenőrzése. Szöveges feladatból egyenlet felírása, megoldása, az eredmény ellenőrzése a szöveg alapján.

Értékelés

A dolgozatok feladatainak mintegy 50%-a ehhez a témakörhöz tartozzék. Minden dolgozatban adjunk szöveges feladatot is. A dolgozatok írásakor még nem javasolt a számológép használatának megengedése.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

A függvénnyel kapcsolatos fogalomrendszer előkészítése a tudatosítás és az elnevezések bevezetésének igénye nélkül.

Az egyenes és a fordított arányosság alapos kimunkálása úgy, hogy a tanulók ezeket az ismereteket a matematika egyéb témaköreiben is ill. más tantárgyak tanulása során is legyenek képesek alkalmazni.

Követelmény

Kísérleti eredmények, mérési adatok ábrázolása diagramokon, grafikonokon. Szöveggel, táblázattal vagy grafikonnal megadott függvények jellemzése.

Összetettebb egyenes arányossági és egyszerűbb fordított arányossági következtetések végzése konkrét példákban. Az egyenes és fordított arányosság fogalmának, definíciójának, tulajdonságainak ismerete. A tanulók alkotó alkalmazása a gyakorlati életből vett függvénykapcsolatok vizsgálatában.

Néhány elemével adott sorozathoz különböző szabályok keresése, a felismert szabály felírása többféle alakban. Sorozatok folytatása felismert szabály alapján.

Tartalom

Összefüggések, függvények

Kísérleti eredmények, mérési adatok táblázatba rendezése, ábrázolása diagramokon, grafikonokon; Összefüggések leolvasása grafikonról, táblázatról. Összetartozó értékpárok ábrázolása koordináta-rendszerben. Szöveggel, táblázattal vagy grafikonnal megadott függvények jellemzése (mely számokra értelmezhető, milyen értékeket vehet fel; növekedés, csökkenés, a növekedés vagy csökkenés mértékének összehasonlítása).

Az egyenes és a fordított arányosság értelmezése, elkülönítésük egymástól ill. egyéb függvénykapcsolatoktól. Tanulmányozásuk konkrét feladatokhoz kapcsolódóan, az értelmezési tartomány és értékészlet vizsgálata (e fogalmak tudatosításának igénye nélkül), táblázatok és grafikonok készítése, a szabály felírása többféle alakban. Az egyenes arányosság grafikonjának vizsgálata, a meredekség értelmezése a szemléletre támaszkodva. Arányossági következtetések több lépésben is.

Sorozatok

Racionális számsorozatok folytatása mindkét irányban. Valahányadik tag felírása.

Értékelés

A dolgozatokban egy-egy feladatot adjunk ezekből a témakörökből.

Geometria, mérés

Cél

A 7. és 8. osztályos matematika, illetve technika, fizika, kémia, biológia, földrajz sikeres tanulásához és a tanuló mindennapi életéhez szükséges geometriai látásmód, ismeretrendszer és képességek megalapozása, alakítása. gyakorlottság a mennyiségek becslésében és mérésében, a mértékegységek átváltásában, az alapvető szerkesztési eljárások alkalmazásában, a mérőeszközök, a körző és a vonalzó használatában. A

tehetséges ill. gimnáziumba készülő tanulók esetében annak megláttatása, hogy a matematikában a fogalmakat definiáljuk, a felismert összefüggéseket logikai következtetések útján bizonyítjuk.

Követelmény

Mennyiségek becslése, mérése, a mérőeszközök ismerete és rutinos használata. A mérések és a mértékegységek átváltása során a törtekről, tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

Szimmetrikus háromszögek, négyszögek megszerkesztése.

A szimmetriával igazolható tulajdonságok ismerete, alkalmazása szerkesztésekben, bizonyításokban.

Derékszög, párhuzamos egyenespár, nevezetes szögek megszerkesztése, a tanultak alkalmazása egyszerű szerkesztési feladatokban.

Sokszögek kerületének, a téglalap, négyzet területének kiszámítása, a terület mértékegységeinek átváltása a törtekről, tizedes törtekről tanult alkalmazásával.

Tükrös háromszög és a deltoid, azon belül a rombusz területének meghatározása, az általános szabályok megfogalmazása, igazolása és alkalmazása.

A háromszög-egyenlőtlenség és a háromszög belső szögeinek összegével kapcsolatos összefüggés ismerete, alkalmazása számításokban, bizonyításokban.

Tudják eldönteni, hogy egy sokszög szabályos-e.

A körrel kapcsolatos fogalmak, elnevezések és az érintő tulajdonságainak ismerete.

Tartalom

Mennyiségek, mérések

A mérésekről és mértékegységekről korábban tanultak gyakorlása, megszilárdítása. Mennyiségek felírása különböző mértékegységekkel, a törtekről, tizedes törtekről tanult alkalmazásával is.

Geometriai transzformációk

Ismerkedés az egybevágósági transzformációkkal a síkon (parkettán, koordináta-rendszerben) és a térben.

A tengelyes tükrözés legfontosabb tulajdonságai. Pont, szakasz, félegyenes, egyenes, szög, síkidom tengelyesen tükrös helyzetű képének megrajzolása (pl. négyzetrácson, koordináta-rendszerben) és megszerkesztése.

Tengelyesen tükrös alakzatok vizsgálata (kör, négyzet, téglalap, egyenlő szárú háromszögek, szimmetrikus trapézok, deltoidok, szabályos sokszögek).

A tengelyes tükrözés tulajdonságainak alkalmazása egyszerű szerkesztési, számítási feladatokban.

Szakaszmásolás, felező merőleges fogalma, megszerkesztése. Szög másolása, szög felezése.

Ismerkedés a geometriai szerkesztésekkel: párhuzamos, merőleges egyenesek, nevezetes szögek (60° , 30° , 45° , 75°), szimmetrikus háromszögek, négyszögek megszerkesztése a szimmetria alkalmazásával.

Síkidomok, testek

Szimmetrikus háromszögek, négyszögek területének, területek kiszámítása, általános szabályok megfogalmazása, bizonyítása és alkalmazása.

A sokszögekről tanultak bővítése, általánosítása: a sokszög fogalma, tulajdonságai; konvex és nem konvex négyszögek; a sokszög átlóinak száma. A négyszögekről tanultak kiegészítése. A sokszögek, ezen belül a négyszögek csoportosítása különböző szempontok szerint.

A háromszögek csoportosítása szögek illetve oldalaik szerint.

Ismerkedés geometriai bizonyításokkal: a háromszög-egyenlőtlenség; a háromszög belső szögeinek összege; a háromszög külső szögeinek fogalma, összege.

Ismerkedés a hűrnégyszöggel, a húrtrapézzal és a szabályos sokszögekkel.

A körrel kapcsolatos fogalomkör kibővítése (szelő, érintő, húr, átmérő, körív, körcikk, körszelet).

Tételek kölcsönös helyzete. Testek építése. Különböző testek hálózatának felvázolása, a felszín kiszámítása.

Síkra szimmetrikus alakzatok keresése és vizsgálata a térben.

Ismerkedés az öt szabályos poliéderrel.

Értékelés A dolgozatok feladatainak mintegy 30%-a ehhez a témakörhöz tartozzon.

Valószínűség, statisztika

Cél A matematika gyakorlati alkalmazására törekvés.

Követelmény Több szám, mennyiség átlagának meghatározása.
Események megfigyelése, biztos, lehetséges, lehetetlen események kiválasztása.
Adatok gyűjtése, rendezése, rendszerezése, gyűjtött (és pl. statisztikai kiadványokban talált adatok elemzése, értelmezése, ábrázolása grafikonnal, diagrammal. Grafikonról adatok leolvasása.

Tartalom Véletlen események megfigyelése. Valószínűségi kísérletek eredményeinek statisztikai elemzése, az események gyakorisága; relatív gyakoriság.
A biztos, a lehetséges és a lehetetlen esemény fogalmának alakítása.
A tanulók által gyűjtött és táblázatokban talált statisztikai adatok vizsgálata, ábrázolása grafikonon, diagramon. Grafikon, diagram olvasása, értelmezése.
Több szám számtani közepe.

Értékelés Az otthoni és az órai munka értékelése elsősorban fejlesztő jelleggel.
Az önálló, alapos, jól feldolgozott gyűjtőmunkát osztályzattal is értékelhetjük.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése egy vagy két adott szempont szerint

A bővülő tartalomnak megfelelő egyszerű matematikai szövegek értelmezése, lefordítása a matematika nyelvére. A “nem”, a logikai “és”, valamint a “minden”, “van olyan...” kifejezések alkalmazása.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igaz-e egy nyitott mondatot vagy sem.

A tízes számrendszer biztos ismerete. Számok írása, olvasása (a 10^6 -nál nagyobb számoké, tizedes törteké, illetve pozitív és negatív számoké is), nagyság szerinti összehasonlításuk, rendezésük, ábrázolásuk számegyenesen, adott nagyságrendre kerekítésük. A racionális számkörrel kapcsolatos alapvető fogalmak (például pozitív szám, negatív szám, előjelek, ellentett, abszolút érték, egész szám, törtszám, reciprok) ismerete.

Törtek értelmezése a szemléletre támaszkodva. Elnevezések ismerete. Törtalakban adott racionális számok írása, olvasása. Egyszerűbb esetekben bővítésük, egyszerűsítésük, közös nevezőre hozásuk, nagyság szerinti összehasonlításuk, ábrázolásuk számegyenesen.

Az egész számok körében értelmezett négy alpművelet végrehajtása, alkalmazása a legegyszerűbb feladatokban.

A négy alpművelet értelmezése, elvégzése a nem negatív törtek körében (az összeadás és kivonás esetében a törtek könnyen közös nevezőre hozhatók).

A négy alpművelet végrehajtása tizedes törtekkel, a műveleti eredmény becslése adott pontosságú kerekített értékekkel számolva. A tanultak alkalmazása két-három lépésben megoldható feladatokban, egyéb témakörökhöz kapcsolódva is.

Legfeljebb két művelettel leírható egyszerű (esetleg fordított szövegezésű, felesleges adatot is tartalmazó) szöveges feladatok értelmezése, a szükséges, illetve felesleges adatok szétválasztása, számítási terv leírása, a feladat megoldása, a megoldás ellenőrzése és értelmezése a törtekről, tizedes törtekről, illetve a műveleti sorrendről és a zárójelekről tanultak alkalmazásával is.

Egyenes arányosság felismerése, az ismeretlen mennyiség kiszámítása (következtetés egyről többre, többről egyre).

Kisebb számok osztópárjainak keresése.

A 2-vel, 5-tel, 10-zel, 100-zal, 1000-rel stb. osztható számok felismerése.

Egész együtthatós, két, három lépésben megoldható elsőfokú egyenletek megoldása tetszőleges eljárással, a megoldás ellenőrzése.

Kísérleti eredmények, mérési adatok táblázatba rendezése; adatok leolvasása grafikonról, táblázatról.

Az egyenes ill. fordított arányosság felismerése. Egyszerű egyenes arányossági következtetések végzése konkrét példákban. Az egyenes arányosság ábrázolása, az összetartozó értékpárok leolvasása.

Racionális számsorozat folytatása adott (egyszerű) szabály szerint.

Mennyiségek becslése, mérése, a mérőeszközök ismerete és rutinos használata. A mérések és a mértékegységek átváltása során a törtekről, tizedes törtekről tanultak alkalmazása.

A tengelyes tükrözés alapvető tulajdonságainak ismerete. Alakzat tengelyes tükröképének megszerkesztése.

A szimmetrikus négyszögek, háromszögek felismerése, tulajdonságaik felsorolása rajz alapján.

Szakasz felező merőlegesének, felezőpontjának megszerkesztése. Szög másolása és felezése. Derékszög és párhuzamos egyenesek két vonalzóval.

Sokszögek kerületének, a téglalap, négyzet területének kiszámítása, a terület mértékegységeinek átváltása a törtekről, tizedes törtekről tanultak alkalmazásával.

Több szám, mennyiség átlagának meghatározása.

Matematika 7. évfolyam

Gondolkodási módszerek

- Cél** A gondolkodási módszerek egyre tudatosabb alkotó alkalmazása a matematikai fogalmak értelmezésében, a fogalmak közti kapcsolatok feltárásában, a problémák megoldásában, a felismert összefüggések bizonyításában.
- Követelmény** A “pontosan akkor ..., ha ...”, “akkor és csak akkor ..., ha ...” kifejezések helyes használata. A “minden”, “van olyan” típusú állítások átfogalmazása, igazolása vagy megcáfolása (konkrét példákon).
Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése két adott szempont szerint.
Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy nyitott mondatot vagy sem. Az “alaphalmaz”, “nyitott mondat”, “igazsághalmaz” kifejezések ismerete.
A halmazokkal és logikával kapcsolatosan tanult legalapvetőbb ismeretek tudatos alkalmazása matematikai és nem matematikai tárgykörökben.
Egyszerű matematikai szövegek elemzése, lefordítása a matematika nyelvére. Összetettebb szöveges feladatok megoldása. Szövegalkotás. A szaknyelv helyes használata. A felismert, illetve elsajátított fogalmak, tulajdonságok, összefüggések, bizonyítások gondolatmenetének szóbeli megfogalmazása.
Kombinatorikus feladatok megoldása során (5-6 elem) a lehetőségek táblázatba foglalása, elemzése.
- Tartalom** Állítások átfogalmazása más, egyező jelentésű formára. A “minden”, “van olyan”, “és”, “vagy”, “ha..., akkor...”, “pontosan akkor..., ha...”, “akkor és csak akkor..., ha...” kifejezések használata.
Ismert halmazok egymáshoz való viszonyának vizsgálata. Részhalmazok képzése adott szempontok szerint. A “nem” és a halmaz komplementere, az “és” és a halmazok metszete, a “vagy” és a halmazok uniója közti kapcsolat megsejtetése.
A logikai és a halmazokról tanult ismeretek alkalmazása az újonnan tanult ismeretekkel kapcsolatos állítások igazságának eldöntésében, az új fogalmak közti kapcsolatok feltárásában, sejtések, összefüggések megfogalmazásában a matematika minden témakörében. Egyszerű következtetések, bizonyítások különféle tárgykörökből vett példákon.
A bővülő tartalomnak megfelelő matematikai szövegek értelmezése. Egyszerű és összetettebb szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan. Szövegalkotás.
Kombinatorikus feladatok egy-egy feltételének rendszeres változtatása, a feltételnek megfelelően a feladat megoldása:
a lehetőségek számának táblázatba foglalása;
ezek elemzése, összehasonlítása, az adatok közötti összefüggés megállapítása.
Kombinatorikai gondolatmenetek eszközszerű alkalmazása konkrét feladatokban a matematika minden témakörében.
- Értékelés** Egyéb témakörökhöz kapcsolódóan adjunk feladatokat állítások igazságának eldöntésére, a fogalmak közti kapcsolatok ismeretének és a szövegértő képesség ellenőrzésére.

Számtan, algebra

- Cél** A számokkal, illetve algebrai kifejezésekkel kapcsolatos ismeretek és eljárások olyan szintre emelése, amely lehetővé teszi ezek eszközszerű alkalmazását a matematika egyéb témaköreiben és a fizika, kémia, technika stb. tanulása során. Az

induktív és a matematikára jellemző deduktív gondolkodásmód, az elvonatkoztatási, az általánosítási, illetve a konkretizálási képesség alakítása.

Követelmény

A négy alapművelet biztos elvégzése bármilyen alakú racionális számok körében. Az eredmények előzetes becslése.

Egyenes és fordított arányossággal kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása következtetéssel. A százaléérték, az alap és a százalékláb kiszámítása a másik kettő ismeretében.

Egyszerű szöveges feladatok megoldása a tanult témakörökkel kapcsolatosan.

Annak eldöntése, hogy mikor kell pontos, illetve mikor lehet kerekített értékkel számolni. A közelítő értékekkel végzett számítás hibájának becslése.

A hatvány fogalmának ismerete. Az 1-nél nagyobb számok normálalakjának értelmezése, felírása, alkalmazása egyszerűbb esetekben.

Az arány fogalmának ismerete. Arányos osztással, egyenes és fordított arányossággal kapcsolatos feladatok megoldása az arányszámmal való szorzással, osztással is. Az aránypár fogalmának ismerete, az aránypár ismeretlen tagjának kiszámítása.

Egytagú, illetve többtagú algebrai kifejezések szorzása egytagú kifejezéssel. A tanult azonosságok ismerete és alkalmazása a számítások ésszerűsítésében, ellenőrzésében, algebrai kifejezések átalakításában, egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása során.

A mérlegelv tudatos alkalmazása.

Egyenlettel megoldható szöveges feladatokban lévő probléma feltárása, az adatok között a szükségesek és a feleslegesek megkülönböztetése, a szükséges adatok közötti kapcsolatok megállapítása, a keresett adat (adatok) meghatározása. A feladat megoldási tervének egyenlet, egyenlőtlenség formájában történő megfogalmazása, az eredmény becslése, a megoldás (megoldások) megkeresése, ellenőrzése, az eredeti probléma tükrében történő megvizsgálása.

A hatványozás azonosságainak ismerete, értelmezése, bizonyítása, alkalmazása.

Algebrai törtek kifejezések helyettesítési értékének kiszámítása. Többtagú kifejezés szorzattá alakítása kiemeléssel.

Tartalom

Műveletek racionális számokkal

A racionális számokról és a velük végzett műveletekről tanult tudatosabb szintre emelése. A különböző alakban adott racionális számokkal végzett műveletek algoritmusainak begyakorlása, alkalmazása az új anyagrészek feldolgozása, során a matematika minden témakörében. Műveleti azonosságok, alkalmazásuk és számítások egyszerűsítésében. Műveleti sorrend, zárójelek használata. Kerekítés, közelítő számítások.

Hatványozás, a kitevő természetes szám. A hatványozás azonosságainak felismertetése, a megfigyelt összefüggések általánosítása, ismerkedés a bizonyítások gondolatmenetével. Az 1-nél nagyobb számok normálalakja. Műveletek normálalakban adott számokkal.

Két szám aránya, több szám aránya. Arányos osztás, feladatok az arányos osztásra. Egyenes és fordított arányossági feladatok megoldása. Az aránypár. Az aránypár ismeretlen tagjának kiszámítása. Mennyiségek törtrésze. Összetett következtetések.

A százaléérték kiszámítása a százaléérték és az alap arányából.

Osztók, többszörösök, a korábban tanult oszthatósági szabályok felelevenítése, kiegészítése. Számok prímtényezőkre bontása, a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörös kiszámítása a prímtényezőkre bontás segítségével, ismerkedés a bizonyítások gondolatmenetével.

Néhány matematikatörténeti vonatkozás.

Algebrai kifejezések, egyenletek, egyenlőtlenségek

Algebrai egész kifejezések értelmezése, helyettesítési értékének kiszámítása. Egnemű kifejezések, összevonásuk. Egytagú, illetve többtagú algebrai kifejezések szorzása egytagú kifejezéssel. Többtagú kifejezés szorzattá alakítása kiemeléssel.

Egész- és törtegyütthatós elsőfokú egyenletek és egyenlőtlenségek megoldása mérlegelvével, a megoldás során az algebrai kifejezésekkel kapcsolatosan tanultak alkalmazása.

Szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel.

Becslés. A megoldás létezésének eldöntése, ellenőrzés a szöveg alapján.

Kiegészítő anyagrészek

A 10 negatív egész kitevőjű hatványai, a 0 és 1 közé eső számok normálalakja.

Algebrai törtek értelmezési tartománya, helyettesítési értékének kiszámítása.

Többtagú kifejezések szorzása többtagú kifejezéssel.

Ismerkedés nem elsőfokú egyenletek megoldásával.

Értékelés

A számfogalommal és a számolási eljárásokkal kapcsolatos feladatok az év eleji ismétlés lezárásakor még központi szerepet kapnak, de a későbbi dolgozatokban már az algebrai ismeretek ellenőrzése kerül előtérbe. A számtan, algebra témakörben tanultakat a tanuló más témakörökben is alkalmazza, ezért ezeknek az ismereteknek az eszközszerű, illetve alkotó alkalmazását a Geometria, mérés és az Összefüggések, függvények, sorozatok témakörökben íratott dolgozatokkal is ellenőrizzük.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

A matematikai fogalomalkotás képességének alakítása a függvénnyel kapcsolatos ismeretrendszer tudatosításával, az általános összefüggések felismertetésével, megfogalmazásával és alkalmazásával. A tanultak eszközszerű alkalmazása a matematika egyéb témaköreiben, illetve a fizika, kémia, technika stb. tanulása során.

Követelmény

A tanult összefüggések felismerése, alkalmazása konkrét feladatokban (például “osztható”, “kisebb”, “valamivel osztva ugyanazt a maradékot adja”, “párhuzamos”, “egybevágó”).

Ismert alaphalmaz elemeinek rendezése, rendszerezése adott vagy felismert reláció figyelembevételével.

A függvénnyel kapcsolatos fogalomrendszer ismerete. A megfeleltetések közül a függvény kiválasztása.

Táblázattal vagy formulával megadott lineáris függvény grafikonjának megrajzolása, értelmezése, menetének vizsgálata.

A fordított arányosság mint függvény fogalmának ismerete, grafikonjának megrajzolása, értelmezése.

Szöveggel adott lineáris függvényhez, fordított arányossághoz a szabály felírása, táblázat kitöltése.

Néhány elemével adott sorozathoz szabályok keresése, a sorozat többféle folytatása a felismert szabályok alapján.

Tartalom

Összefüggések

Konkrét rendezési relációk, ekvivalenciarelációk és egyéb összefüggések vizsgálata a különféle matematikai témákhoz kapcsolódva.

Függvények

Két halmaz közti hozzárendelések (relációk) különböző megjelenítése konkrét feladatok megoldásához kapcsolódóan.

A függvény mint egyértelmű hozzárendelés. Elnevezések: független változó, függvényérték, értelmezési tartomány, értékészlet. A függvény megadása az értelmezési tartomány, az értékészlet és a hozzárendelési szabály megadásával történik. A hozzárendelési szabály megadható képlettel, formulával, utasítással; táblázattal, grafikonnal. Szöveggel megadott függvények vizsgálata.

A lineáris függvény fogalma, grafikus ábrázolása, menetének vizsgálata. Az egyenes arányosság és a konstans függvény mint speciális lineáris függvény.

Néhány nem lineáris függvény (például a fordított arányosság és az abszolútérték-függvény).

Sorozatok

Konkrét sorozatok értelmezése, vizsgálata a racionális számokról és az algebrai kifejezésekről tanultak gyakorlására.

Kiegészítő anyagrész

Egyenletek és egyenlőtlenségek grafikus megoldása.

Értékelés

Különböző követelményeket fogalmazzunk meg:

Alapszinten a tapasztalati függvények és a lineáris függvény grafikonjával, menetével kapcsolatos ismereteket ellenőrizzük.

A definíciók pontos szóbeli megfogalmazását és értelmezését csak a gimnáziumba (szakközépiskolába) készülő tanulóktól követeljük meg. Tőlük várható el az is, hogy a lineáris függvényről tanultakat egyenletre vezető szöveges feladatok algebrai és grafikus megoldásában alkalmazni tudják.

Geometria, mérés

Cél

A matematikai látásmód és a képi problémamegoldó képesség fejlesztése a korábban felismert fogalmak, összefüggések tudatosításával, általánosításával, elvontabb szintre emelésével. A bizonyítási igény felkeltése. Olyan képességek (térszemlélet, finommanipulációs képesség) alapozása, amelyekre nem csak a matematika, hanem a szakmai tárgyak (például a műszaki rajz) tanulásában is szükség lesz.

Követelmény

A hosszúság, a tömeg, az űrtartalom és az idő mérésének, szabványos mértékegységeinek, a köztük lévő kapcsolatoknak az ismerete, alkalmazása egyszerű feladatokban.

A tanultak alkotó alkalmazása az új anyag feldolgozása során, illetve a természettudományi tantárgyakhoz kapcsolódó feladatokban is. A számok normálalakjának alkalmazása.

Az alapvető geometriai fogalmak, elnevezések, jelölések ismerete. A térelemek kölcsönös helyzetének felismerése

Sokszögek csoportosítása adott szempontok szerint.

Szög mérése szögmérővel, a fok ismerete. Szögfelezés, szögmásolás. A szögek fajtáinak felismerése.

A vektor fogalmának ismerete.

Az elfordulás mérése, az irányított szög és a forgásszög fogalmának ismerete.

A vektor ellentettjének, összegének, különbségének megszerkesztése konkrét feladatokban. A fizikában tanultakkal (elmozdulás, erő) való kapcsolat felismerése.

Az egyenes hasáb felismerése, felszínének, térfogatának meghatározása. A térfogat szabványos mértékegységeinek ismerete.

A deltoid, a paralelogramma, a háromszög, a trapéz területképletének levezetése átdarabolással, kiegészítéssel.

A szabályos sokszögek ill. a tetszőleges sokszögek területének kiszámítása háromszögekre bontással. A terület mértékegységeinek átváltása. A területszámítás alkalmazása sokszöglapokkal határolt testek felszínének kiszámításában, ill. a fizikában és a gyakorlati életben.

Az egyenes hasáb értelmezése, tulajdonságainak felsorolása, hálózatának felvázolása. A térfogat szabványos mértékegységeinek átváltása. Az űrtartalom és a térfogat mértékegységei közötti kapcsolat ismerete, alkalmazása. A térfogatszámítás alkalmazása a fizikában és a kémiában (például tömeg, sűrűség és térfogat közötti összefüggés).

Az egybevágó alakzatok felismerése.

Az eltolás, a tengelyes tükrözés és a középpontos tükrözés fogalmának és alaptulajdonságainak ismerete. Egyszerű alakzat tengelyes tükrözéssel, eltolással, ill. középpontos tükrözéssel kapott képének megszerkesztése.

Tengelyesen szimmetrikus alakzatok felismerése.

A geometriai transzformáció és az egybevágóság fogalmának ismerete.

Párhuzamos egyenesek szerkesztése az eltolásról tanultak alkalmazásával.

Az elforgatás fogalmának és alaptulajdonságainak ismerete. Egyszerű alakzat elforgatással kapott képének megszerkesztése. A forgásszimmetrikus alakzatok

felismerése, annak megállapítása, hogy a forgásszimmetrikus alakzat milyen forgatásokkal hozható fedésbe önmagával.

Középpontosan szimmetrikus alakzatok felismerése.

Az egybevágósági transzformációk alkalmazása egyszerű szerkesztésekben, bizonyításokban.

A párhuzamos szárú szögek és a merőleges szárú szögek származtatása, felismerése ábrákon, alakzatokon, az összefüggések alkalmazása számításokban, bizonyításokban.

A háromszög fogalma, a speciális háromszögek tulajdonságainak felismerése, háromszögek megszerkesztése a legegyszerűbb esetekben. A háromszög belső szögei közti kapcsolat ismerete, alkalmazása számításokban.

A háromszög külső és belső szögei, szögei és oldalai közötti összefüggések ismerete, alkalmazásuk szerkesztési, számításos és bizonyítási feladatokban. A háromszögek egybevágósági alapeseteinek ismerete. Háromszögek szerkesztése a tanult egybevágósági esetek felhasználásával.

A négyszög fogalmának ismerete, csoportosításuk egy vagy két adott szempont szerint.

A deltoid fogalma, legfontosabb tulajdonságainak felismerése.

A paralelogramma és a speciális paralelogrammák (rombusz, téglalap, négyzet) fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése.

A trapéz és a speciális trapézok fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése.

A négyszögek, speciális négyszögek fogalmának, tulajdonságainak biztos ismerete, e fogalmak közötti kapcsolatok felismerése.

A deltoid, húrtrapéz, paralelogramma, speciális paralelogrammák szimetriaviszonyainak meglátása, alkalmazásuk számításokban, szerkesztésekben.

A négyszög belső szögei összegének meghatározása. A deltoid, a trapéz és a paralelogramma belső szögei közti kapcsolat felismerése, alkalmazása számításokban, szerkesztésekben.

Négyszög, speciális négyszögek (deltoidok, trapézok, paralelogrammák) szerkesztése a háromszögszerkesztés ill. a speciális négyszögek tulajdonságainak felhasználásával.

Tartalom

Mérések, mértékegységek

A mérésekről, mértékegységekről tanultak alkalmazása a matematika különböző témaköreihez tartozó feladatokban. A korábban és az újonnan (pl. a számok normálalakjáról, a hasáb felszínéről és térfogatának számításáról) tanultak összekapcsolása.

Síkidomok, testek

Alapfogalmak, alaptételek. Térelemek, kölcsönös helyzetük.

Síkidomok. A sokszög fogalma, tulajdonságai, csoportosításuk. A sokszögek kerülete.

Szögmérés, szögfelezés, szögmásolás, a szögek fajtái. Az elfordulás mérése irányított szöggel, forgásszögek.

A vektor fogalma. Vektorok ellentettje, összeadása, kivonása.

A szabályos sokszögek fogalma.

A terület fogalma, tulajdonságai, mértékegységei. A deltoid, a paralelogramma, a háromszög, a trapéz területének kiszámítása átdarabolással, kiegészítéssel, az általános szabály megfogalmazása és alkalmazása. A négyszög, a szabályos ill. tetszőleges sokszögek területének kiszámítása háromszögekre bontással.

Testek építése a tanult síkidomok felhasználásával.

A térfogat fogalma, mértékegységei.

Az egyenes hasáb származtatása, tulajdonságai, hálózata, felszíne, térfogata.

Egybevágósági transzformációk

A geometriai transzformáció mint pont-pont függvény értelmezése. Mozgások, transzformációk vizsgálata a síkon (parkettán, koordináta-rendszerben) és a térben. Az egybevágósági transzformáció fogalma.

A tengelyes tükrözésről tanultak felelevenítése, kiegészítése. A tengelyes tükrözés mint a síkon értelmezett egybevágósági transzformáció, ill. mint egy tengely körüli 180° -os elforgatás a térben.

A tengelyes tükrözés megadása, tulajdonságai, egyszerű alakzatok tengelyes tükrözésének végrehajtása. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok vizsgálata.

Az eltolás fogalma, alaptulajdonságai. Az eltolás mint egybevágósági transzformáció, megadása, végrehajtása, tulajdonságai. Egyállású szögek.

Az elforgatás fogalma, alaptulajdonságai. Az elforgatás mint egybevágósági transzformáció. Az elforgatás megadása, tulajdonságai, egyszerű alakzatok elforgatása. Forgásszimmetrikus alakzatok.

Merőleges szárú szögek.

A középpontos tükrözés fogalma, alaptulajdonságai, kapcsolata az elforgatással. A középpontos tükrözés mint egybevágósági transzformáció. A középpontos tükrözés megadása a középponttal; pont, szakasz, szög, egyéb alakzatok középpontos tükrözése. Középpontosan szimmetrikus alakzatok vizsgálata.

Fordított állású szögek, csúcshögek, 180° -ra kiegészítő szögek, mellékszögek.

A szabályos sokszögek fogalma, különböző szimmetriáik vizsgálata.

A sokszögekről tanultak rendszerezése, kiegészítése

A háromszögről az előző években tanultak rendszerezése. A háromszögek csoportosítása adott szempontok szerint. Összefüggések a háromszög külső és belső szögei között, a háromszög oldalai között. A háromszög magasságai. A háromszög egybevágóságának alapesetei. Az egybevágóság feltételeinek illetve ponthalmazok tulajdonságainak felhasználása háromszögek szerkesztésében.

A négyszögekről, speciális négyszögekről tanultak rendszerezése; csoportosításuk adott szempontok szerint; tulajdonságaik. Négyszögek szerkesztése a háromszögszerkesztés felhasználásával.

A deltoidról tanultak felelevenítése, a hiányosságok pótlása.

A paralelogramma értelmezése és a meghatározásból következő egyéb tulajdonságok. A középpontosan tükrös négyszög, a paralelogramma. A paralelogrammák osztályozása adott szempontok szerint. Speciális paralelogrammák. Paralelogrammák szerkesztése.

A trapéz meghatározása és a meghatározásból következő tulajdonságok. Speciális trapézok. Trapéz szerkesztése.

Kiegészítő anyagrészek

A tengelyes tükrözés, az eltolás, az elforgatás és a középpontos tükrözés tulajdonságainak alkalmazása egyszerű szerkesztési, számolási és bizonyítási feladatokban. Eltolás, elforgatás, középpontos tükrözés helyettesítése két tengelyes tükrözéssel.

Értékelés

A legfontosabb fogalmak, tételek pontos szóbeli megfogalmazását, értelmezését minimumszinten is megköveteljük; bizonyításukat csak a legjobbaktól várjuk el.

Az "alapszintű" és az "emelt szintű" követelmények között elsősorban nem a tartalmi, hanem az alkalmazás összetettsége terén van különbség.

Valószínűség, statisztika

Cél

A matematikai látásmód fejlesztése.

Követelmény

Egyszerű kísérletekben a valószínűség becslése, a kimenetek lejegyzése, a relatív gyakoriság kiszámítása.

Statisztikai adatok gyűjtése, rendezése, rendszerezése, elemzése, értelmezése, ábrázolása grafikonnal, diagrammal.

Tartalom

Egyszerű valószínűségi kísérletek végzése, a kimenetel becslése, megfigyelése, lejegyzése. A becslés és a valószínű kimenetel összehasonlítása. A relatív gyakoriság meghatározása. A valószínűség kiszámítása. A kiszámított valószínűség és a relatív gyakoriság összehasonlítása.

A valószínűségi kísérletekben ill. a mindennapi életben megfigyelt események kimeneteleinek statisztikai feldolgozása.

Értékelés

Elsősorban fejlesztő cézzal értékeljük a tanulók munkáját. Az önálló adatgyűjtésre, adatfeldolgozásra osztályzatot is adhatunk.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A “nem”, a logikai “és”, logikai “vagy”, “ha ..., akkor ...”, valamint a “minden”, “van olyan” kifejezések alkalmazása.

Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése két adott szempont szerint.

Egyszerű matematikai szövegek értelmezése. Szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igaz-e egy nyitott mondatot vagy sem. Az “alaphalmaz”, “nyitott mondat”, “igazsághalmaz” kifejezések ismerete.

A négy alapművelet biztos elvégzése bármilyen alakú racionális számok körében. Az eredmények előzetes becslése.

Egyenes és fordított arányossággal kapcsolatos egyszerű feladatok megoldása következtetéssel. A százalékkérték, az alap és a százalékláb kiszámítása a másik kettő ismeretében.

Egyszerű szöveges feladatok megoldása a tanult témakörökkel kapcsolatosan.

Egyszerű algebrai egész kifejezések helyettesítési értékének kiszámítása. Egynemű kifejezések összevonása. Algebrai kifejezések szorzása számmal.

4-5 lépéssel megoldható lineáris egyenlet, egyenlőtlenség megoldása.

A tanult összefüggések felismerése, alkalmazása konkrét feladatokban (például “osztható”, “kisebb”, “valamivel osztva ugyanazt a maradékot adja”, “párhuzamos”, “egybevágó”).

Táblázattal, grafikonnal adott tapasztalati függvény értelmezése, menetének vizsgálata. Táblázat kitöltése adott szabály vagy grafikon alapján. Grafikon megrajzolása táblázat segítségével.

Táblázattal, grafikonnal vagy formulával megadott lineáris függvény menetének vizsgálata.

Konkrét sorozat folytatása adott egyszerű szabály alapján, a sorozat változásának megfigyelése.

A hosszúság, a tömeg, az űrtartalom és az idő mérésének, szabványos mértékegységeinek, a köztük lévő kapcsolatoknak az ismerete, alkalmazása egyszerű feladatokban.

Az alapvető geometriai fogalmak, elnevezések, jelölések ismerete. A térelemek kölcsönös helyzetének felismerése.

Sokszögek csoportosítása adott szempontok szerint.

Szög mérése szögmérővel, a fok ismerete. Szögfelezés, szögmásolás. A szögek fajtáinak felismerése.

A vektor fogalmának ismerete.

A deltoid, a paralelogramma (négyzet, téglalap, rombusz), a háromszög, a trapéz területének kiszámítása, az általános szabályok alkalmazásával. A terület szabványos mértékegységeinek ismerete.

Az egyenes hasáb felismerése, felszínének, térfogatának meghatározása. A térfogat szabványos mértékegységeinek ismerete.

Az egybevágó alakzatok felismerése.

Az eltolás, a tengelyes tükrözés és a középpontos tükrözés fogalmának és alaptulajdonságainak ismerete. Egyszerű alakzat tengelyes tükrözéssel, eltolással, ill. középpontos tükrözéssel kapott képének megszerkesztése.

Tengelyesen szimmetrikus alakzatok felismerése.

Párhuzamos egyenesek szerkesztése az eltolásról tanult alkalmazásával.

Középpontosan szimmetrikus alakzatok felismerése.

Az egybevágósági transzformációk alkalmazása egyszerű szerkesztésekben, bizonyításokban.

A háromszög fogalma, a speciális háromszögek tulajdonságainak felismerése, háromszögek megszerkesztése a legegyszerűbb esetekben. A háromszög belső szögei közti kapcsolat ismerete, alkalmazása számításokban.

A négyszög fogalmának ismerete, csoportosításuk egy vagy két adott szempont szerint.

A deltoid fogalma, legfontosabb tulajdonságainak felismerése.

A paralelogramma és a speciális paralelogrammák (rombusz, téglalap, négyzet) fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése.

A trapéz és a speciális trapézok fogalma, legfontosabb tulajdonságaik felismerése.
Statisztikai adatokat tartalmazó táblázatokról, grafikonokról adatok leolvasása, összefüggések megfigyelése, értelmezése.

Matematika 8. évfolyam

Gondolkodási módszerek

- Cél** A matematika további tanulásához, illetve más tantárgyakban és a mindennapi életben való eszközszerű alkalmazásához szükséges gondolkodási képességek és beállítódás kialakítása.
A középiskolába készülők a 8. évfolyam végére váljanak képessé az induktív és a deduktív ismeretszerzésre egyaránt. A konkrét példákon megfigyelteket legyenek képesek általánosítani, a megismert fogalmakat tudják definiálni, az összefüggéseket tételként megfogalmazni, ismerjék a különbséget a sejtés és a bizonyítás között. Ugyanakkor az elvont összefüggéseket, szabályokat legyenek képesek értelmezni, bizonyítani, konkrét példákban alkotó módon alkalmazni.
- Követelmény** Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése adott szempontok szerint.
Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igazzá tesznek-e egy nyitott mondatot vagy sem az “alaphalmaz”, “nyitott mondat”, “igazsághalmaz” kifejezések ismerete.
A “pontosan akkor ..., ha ...”, “akkor és csak akkor ..., ha ...” kifejezések helyes használata. A “minden”, “van olyan” típusú állítások átfogalmazása, igazolása vagy megcáfolása. Állítások igazságának eldöntése.
Matematikai szövegek elemzése, értelmezése, lefordítása a matematika nyelvére. Összetettebb szöveges feladatok megoldása. Szövegalkotás. A szaknyelv helyes használata. A felismert, illetve elsajátított fogalmak, tulajdonságok, összefüggések, bizonyítások gondolatmenetének szóbeli megfogalmazása.
A logikai és a halmazműveletek, a helyes következtetési sémák egyre tudatosabb alkalmazása a fogalmak közötti kapcsolatok feltárásában, megjelenítésében, a definíciók és tételek megfogalmazásában, a bizonyítások gondolatmenetének felépítésében.
Kombinatorikus feladatok megoldása során a lehetőségek táblázatba foglalása, elemzése, az összefüggések megállapítása, megjelenítése, az összes eset rendszerezett felsorolása.
- Tartalom** A “minden”, “van olyan”, “és”, “vagy”, “ha ..., akkor ...”, “pontosan akkor ..., ha ...”, “akkor és csak akkor ..., ha ...” kifejezések helyes használata, átfogalmazása más, egyező jelentésű formára, az ilyen kijelentések tagadása.
Ismert halmazok egymáshoz való viszonyának vizsgálata. Részhalmazok képzése adott szempontok szerint. A “nem” és a halmaz komplementere, az “és” és a halmazok metszete, a “vagy” és a halmazok uniója közötti kapcsolat tudatosítása, e halmazműveletek értelmezése.
A tanult halmazalgebrai és logikai alapok eszközszerű alkalmazása az ismeretek rendszerezésében, állítások igazságának eldöntésében, sejtések megfogalmazásában, a fogalmak közötti kapcsolatok feltárásában, összefüggések bizonyításában.
A bővülő tartalomnak megfelelő matematikai szövegek: definíciók, tételek, magyarázatok értelmezése. Egyszerű és összetettebb szöveges feladatok megoldása a matematika minden témaköréhez kapcsolódóan. Szövegalkotás.
Változatos kombinatorikai feladatok megoldása különböző módszerekkel: a lehetőségek számának táblázatba foglalása; az adatok közötti összefüggés megállapítása, megjelenítése; a felismert összefüggésre általánosítható magyarázat keresése.
Kombinatorikai gondolatmenetek eszközszerű alkalmazása konkrét feladatokban a matematika minden témakörében.

Néhány matematikatörténeti érdekesség megismerése, nagy magyar matematikusok munkássága.

Értékelés

Továbbra is konkrét halmazok közötti kapcsolatok feltárását, ismert fogalomrendszerekkel kapcsolatos állítások igazságának eldöntését értékeljük. A középiskolába készülő tanulók esetén az írásbeli teljesítmények értékelése mellett fokozatosan osztályozzuk egy-egy bizonyítás gondolatmenetének elmondását, egy-egy fogalomrendszer szóbeli kifejtését. Minden témakörhöz kapcsolódóan adunk fel szöveges feladatokat.

Számtan, algebra

Cél

A számokkal, illetve algebrai kifejezésekkel kapcsolatos ismeretek és eljárások (beleértve a zsebszámológép használatát is) kiegészítése és begyakorlása. A tanultak eszközszerű alkalmazásának képessége és igénye a matematika egyéb témaköreiben és a fizika, kémia, technika stb. tanulása során, illetve a mindennapi életbe. Az esetleges hiányosságok pótlása. Az induktív és a deduktív fogalomalkotó és problémamegoldó képesség alakítása.

Követelmény

A négy alapművelet biztos elvégzése (írásban vagy zsebszámológéppel) bármilyen alakú racionális számmal. Az eredmények előzetes becslése.
A pozitív egész kitevőjű hatvány értelmezése, meghatározása.
A racionális szám fogalmának értelmezése, annak megértése, hogy a számegyenes nem mindegyik pontjához tartozik racionális szám.
A hatvány fogalmának, és a hatványokkal végzett műveleti azonosságoknak az ismerete, értelmezésük, bizonyításuk, alkalmazásuk egyszerűbb esetekben.
Számok normál alakjának értelmezése, felírása, alkalmazása számításokban.
Maximális begyakorlottság összetett feladatokban a racionális számokkal végzett számítások megtervezésében, az eredmények előzetes becslésében, a műveletek végrehajtásában, beleértve a hatványozást és a négyzetgyökvonást is.
A tanult azonosságok célszerű alkalmazása a számítások egyszerűsítésében.
Az arány fogalmának ismerete. Arányos osztással, egyenes és fordított arányossággal kapcsolatos összetettebb feladatok megoldása. Az aránypár fogalmának ismerete, az aránypár ismeretlen tagjának kiszámítása. Összetettebb százalékszámítási feladatok értelmezése, megoldása.
Számok osztóinak, többszöröseinek, két szám közös osztójának és közös többszörösének meghatározása az oszthatósági szabályok és a számok prímtényezőkre bontásának alkalmazásával.
Egytagú, ill. többtagú algebrai kifejezések szorzása egytagú kifejezéssel. Többtagú kifejezés szorzattá alakítása kiemeléssel. A tanult azonosságok ismerete és alkalmazása a számítások ésszerűsítésében, ellenőrzésében, algebrai kifejezések átalakításában, az egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása során. A mérlegelv tudatos alkalmazása. Az egyenlőtlenség megoldásának ellenőrzése a komponensek változtatásáról tanult alkalmazásával.
Egyenlettel megoldható szöveges feladatokban lévő probléma feltárása, az adatok között a szükségesek és a feleslegesek megkülönböztetése, a szükséges adatok közötti kapcsolatok megállapítása, a keresett adat(ok) meghatározása. A feladat megoldási tervének egyenlet, egyenlőtlenség formájában történő megfogalmazása, az eredmény becslése a megoldás(ok) megkeresése, ellenőrzése, az eredeti probléma tükrében történő megvizsgálása.

Tartalom

Számok és műveletek

A racionális számokról tanultak rendszerezése: a racionális számok felírhatók két egész szám hányadosaként, ha a nevező nem zérus; a racionális szám felírható véges tizedes tört vagy végtelen szakaszos tizedes tört alakban.
Műveletek értelmezése. Műveletek tetszőleges alakban adott racionális számokkal. Műveleti azonosságok rendszerezése, alkalmazásuk a számítások egyszerűsítésében. Műveleti sorrend, zárójelek használata, a számítások megtervezése. Számolás

kerekített értékekkel (az eredmény előzetes becslése). A zsebszámológép használatának begyakorlása.

Hatványozás, számolás hatványokkal, ismerkedés a 10 egész kitevőjű hatványaival. Az 1-nél nagyobb számok normálalakja, ismerkedés a 0 és 1 közé eső számok normálalakjával, illetve a normálalakban adott számokkal (a zsebszámológép alkalmazásával is) végzett műveletekkel.

Számok négyzetének meghatározása, a négyzetgyök fogalma, meghatározása, zsebszámológép, esetleg táblázat alkalmazásával. Ismerkedés a valós számokkal: a valós számok "befedik" a számegetyent; a valós számok a racionális és az irracionális számok, az irracionális számok végtelen, nem szakaszos tizedes tört alakban írhatók föl.

Arány, arányos osztás, egyenes és fordított arányossági feladatok, aránypár, mennyiségek törtrésze, százalékszámítás (a korábban tanultak rendszerezése, új anyagban történő alkalmazása).

Az oszthatósággal kapcsolatosan korábban tanultak rendszerezése.

Algebrai kifejezések, egyenletek, egyenlőtlenségek

Algebrai egész kifejezések értelmezése, helyettesítési értékének kiszámítása. Egynemű kifejezések, összevonásuk. Egytagú, illetve többtagú algebrai kifejezések szorzása egytagú kifejezéssel. Többtagú kifejezés szorzattá alakítása kiemeléssel.

Az egyenlet, egyenlőtlenség, azonosság, azonos egyenlőtlenség, alaphalmaz, megoldáshalmaz fogalma. Egész- és törtegyütthatós elsőfokú egyenletek és egyenlőtlenségek megoldása mérlegelvvel, a megoldás során az azonos és ekvivalens egyenletre vezető átalakítások alkalmazása.

Szöveges feladatok megoldása következtetéssel, egyenlettel ("típusfeladatok" is). Becslés. A megoldás létezésének eldöntése, ellenőrzés a szöveg alapján.

Értékelés

A Számтан, algebra témaköröket záró dolgozatokon túlmenően minden dolgozatban szerepeljenek olyan feladatok, amelyekkel felmérhetjük, hogy a tanulók képesek-e alkalmazni az itt tanultakat.

Relációk, függvények, sorozatok

Cél

Az induktív és a deduktív fogalomalkotás képességének alakítása a fogalmak közötti kapcsolatok tudatosításával, az általános összefüggések felismertetésével, megfogalmazásával és alkalmazásával. A tanultak eszközszerű alkalmazása a matematika egyéb témaköreiben és a fizika, kémia, technika stb. tanulása során, illetve tapasztalati függvények esetében a mindennapi életben. A problémaérzékenység, ötletgazdagság fejlesztése különböző megoldások keresésével.

Követelmény

A tanult összefüggések felismerése, alkalmazása konkrét feladatokban (például: "osztható", "kisebb", "ugyanabba a részhalmazba tartozik", "párhuzamos", "tükörképei egymásnak", "egybevágó", "hasonló").

Ismert alaphalmaz elemeinek rendezése, rendszerezése, csoportosítása adott vagy felismert reláció alapján.

A derékszögű koordináta-rendszer biztos ismerete.

A függvénnyel kapcsolatos fogalomrendszer ismerete, alkalmazása a többi témakör rendszerezésekor. A megfeleltetések közül a függvénykapcsolat kiválasztása.

Táblázattal, szöveggel, formulával adott lineáris függvény értelmezése, grafikonjának megrajzolása, menetének vizsgálata, a tanultak alkalmazása a matematika más témaköreiben, illetve egyéb tantárgyakban.

A fordított arányosság mint függvény, az abszolútérték-függvény, a másodfokú függvény, a négyzetgyökfüggvény ismerete, értelmezése, grafikonjuk megrajzolása.

Szöveggel adott lineáris függvényhez, fordított arányossághoz a szabály felírása, táblázat kitöltése.

Néhány elemével adott sorozathoz szabályok keresése, a sorozat többféle folytatása adott vagy felismert szabályok alapján.

A számtani és a mértani sorozat értelmezése, képzési szabályuk felismerése, tulajdonságaik vizsgálata, a sorozatok n -edik elemének meghatározása konkrét n esetén.

Tartalom

Relációk

Konkrét rendezési relációk, ekvivalenciarelációk és egyéb összefüggések vizsgálata a különféle matematikai témákhoz kapcsolódva.

Függvények

A függvényekről tanultak rendszerezése.

Két halmaz közti hozzárendelések (relációk) különböző megjelenítése konkrét feladatok megoldásához kapcsolódóan. A függvény mint egy adott halmazon értelmezett egyértelmű hozzárendelés. Tapasztalati függvények megadása táblázattal, grafikonnal. Kapcsolat a görbe alakja és a függvény által leírt jelenség, törvényszerűség között. Szöveggel megadott függvények vizsgálata.

A lineáris függvény fogalma, grafikus ábrázolása, menetének vizsgálata. Az egyenes arányosság és a konstans függvény mint speciális lineáris függvény. Néhány nemlineáris függvény (például: a fordított arányosság, az abszolútérték-függvény, a másodfokú függvény, a négyzetgyökfüggvény) vizsgálata.

A lineáris függvény és az elsőfokú egyenlet kapcsolata. Egyenletek, egyenlőtlenségek grafikus megoldása.

Sorozatok

Konkrét sorozatok értelmezése, vizsgálata a racionális számokról és az algebrai kifejezésekről tanultak gyakorlására, szabályok keresése.

A sorozat mint függvény.

A számtani sorozat értelmezése, folytatása, tulajdonságainak vizsgálata, a különbségsorozat fogalma, a számtani sorozat n -edik eleme.

A mértani sorozat értelmezése, folytatása, tulajdonságainak vizsgálata, a hányadossorozat fogalma, a mértani sorozat n -edik eleme.

Értékelés

A dolgozati feladatok mintegy 20%-a kapcsolódik ehhez a témakörhöz. Minimumszinten az elvont fogalmakat nem célszerű számon kérni.

Geometria, mérés

Cél

A matematikai látásmód, a képi fogalomalkotó és problémamegoldó képesség fejlesztése a bővülő tartalomnak és a magasabb absztrakciós szintű tevékenységnek megfelelően. A bizonyítási igény felkeltése, a matematikai ismeretszerzéssel kapcsolatos szemlélet megváltozása.

Gyakorlottság a körző és a vonalzó használatában.

Követelmény

A mérésekről, mértékegységekről tanultak alkotó alkalmazása a matematika különböző témaköreiben, illetve a természettudományi tantárgyakban is. A számok normálalakjáról, a négyzetre emelésről és négyzetgyökvonásról tanultak alkalmazása.

Az alapvető geometriai fogalmak, elnevezések, jelölések és szerkesztési eljárások ismerete. A térelemek kölcsönös helyzetének felismerése.

Sokszögek csoportosítása adott szempontok szerint. A sokszög területének kiszámítása.

Szög mérése szögmérővel, a fok ismerete a szögek fajtáinak felismerése.

A szakaszfelező merőleges és a szögfelező tulajdonságainak ismerete, megszerkesztésük. A háromszög legfontosabb tulajdonságainak ismerete, alkalmazása. Háromszögek szerkesztése alapesetekben.

A szögpárok származtatása, felismerése ábrákon, alakzatokon, az összefüggések alkalmazása számításokban és bizonyításokban.

Az elfordulás mérése, az irányított szög és a forgásszög fogalmának ismerete.

A vektor fogalmának ismerete. A vektorok ellentettjének, összegének, különbségének, valahányszorosának megszerkesztése konkrét feladatokban. A tanultak alkalmazása a fizikában.

A háromszög nevezetes egyeneseinek, pontjainak megszerkesztése, adott háromszög köré írt körének és beírt körének megszerkesztése.

A Pitagorasz-tétel ismerete, bizonyítása, felhasználása például vektorok összegének, sorszögek területének, testek felszínének meghatározásában, amelyekben a hiányzó adat Pitagorasz tételével kiszámítható.

A deltoid, a paralelogramma, a háromszög, a trapéz területképletének levezetése átdarabolással, kiegészítéssel.

Tetszőleges sokszögek területének kiszámítása háromszögekre bontással. A terület mértékegységeinek átváltása. A területszámítás alkalmazása sokszöglapokkal határolt testek felszínének kiszámításában, illetve a fizikában és a gyakorlati életben. A körről tanultak ismerete, a kör kerületének, adott középponti szöghöz tartozó körív hosszának, a körlap, a körgyűrű és a körcikk területének kiszámítása.

A térfogat szabványos mértékegységeinek átváltása. Az űrtartalom és a térfogat mértékegységei közötti kapcsolat ismerete, alkalmazása. A térfogatszámítás alkalmazása a fizikában és a kémiában (például a tömeg, sűrűség és térfogat közötti összefüggés vizsgálatában).

Az egyenes hasáb, egyenes körhenger, gúla származtatása, tulajdonságaik felsorolása, hálójuk felvázolása, felszínük kiszámítása. Az egyenes körhenger térfogatának meghatározása.

A geometriai transzformáció, az egybevágóság, a hasonlóság és a középpontos hasonlóság mint geometriai transzformáció fogalmának ismerete.

Az elforgatás fogalmának és alaptulajdonságainak ismerete. Egyszerű alakzat elforgatással kapott képének megszerkesztése. A forgásszimmetrikus alakzatok felismerése, annak megállapítása, hogy egy forgásszimmetrikus alakzat milyen forgatásokkal hozható fedésbe önmagával.

A hasonlóság feltételeinek, tulajdonságainak ismerete, alkalmazása kicsinyített vagy nagyított kép adott arány szerinti megrajzolásában, a hiányzó adatok kiszámításában (gyakorlati jellegű feladatokban is).

A háromszögek hasonlósága alapeseteinek ismerete. A háromszögek hasonlóságán alapuló számítási és szerkesztési feladatok megoldása.

Középpontosan hasonló sokszögek szerkesztése adott arány szerint.

Tartalom

Mérések, mértékegységek

A mérésekről, mértékegységekről tanultak alkalmazása a matematika különböző témaköreihez tartozó feladatokban.

Síkidomok, felületek, testek

Alapfogalmak, alaptételek, elnevezések, jelölések. Térelemek, kölcsönös helyzetük.

A vektor fogalma. Vektorok ellentettje, összeadása, kivonása, vektorok szorzása egy számmal (ismerkedés).

Síkidomok. A sokszögekről tanultak összegzése, kiegészítése. A sokszögek kerülete. A szabályos sokszögek fogalma, tulajdonságai.

Szögmérés, a szögekkel kapcsolatos szerkesztések, a szögek fajtái. Az elfordulás mérése irányított szöggel, forgásszögek. Szögpárok. Egyenes és sík, ill. két sík által bezárt szög értelmezése.

Ponthalmazok távolsága, adott tulajdonságú pontthalmazok felismertetése, alkalmazásuk szerkesztésekben, összefüggések feltárásában, bizonyításokban.

A háromszögről tanultak rendszerezése, kiegészítése. A háromszögek csoportosítása adott szempontok szerint. Összefüggések a háromszög külső és belső szögei között, a háromszög oldalai között. Háromszögek egybevágóságának alapesetei. Az egybevágóság feltételeinek, ill. pontthalmazok tulajdonságainak felhasználása háromszögek szerkesztésében. A háromszög nevezetes egyenesei, pontjai és körei, az összefüggések felismertetése és bizonyítása: a háromszög oldalfelező merőlegesei, a köré írt kör; szögfelező egyenesei, a beírt köre; magasságegyenesei, magasságpontja; középvonalai; súlyvonalai, súlypontja.

Pitagorasz tétele, igazolása átdarabolással, a tétel megfordítása, alkalmazása számításos feladatokban. A négyzettáblázat vagy a zsebszámológép használata.

A négyszögekről, speciális négyszögekről tanultak rendszerezése. A speciális négyszögek értelmezése, tulajdonságaik vizsgálata, a fogalmak közötti kapcsolatok áttekintése. Négyszögek szerkesztése. A négyszögek, speciálisan a trapézok, deltoidok, paralelogrammák belső szögei közötti összefüggések felismertetése, alkalmazásuk számításokban, szerkesztésekben.

A terület fogalma, tulajdonságai, mértékegységei. A háromszög és a speciális négyszögek területképleteinek alkalmazása. Tetszőleges sokszögek területének kiszámítása háromszögekre bontással.

A körről tanultak kiegészítése, kerülete, területe.

A térfogat fogalma, mértékegységei.

Az egyenes hasáb és az egyenes körhenger származtatása, tulajdonságaik, hálójuk, felszínük, térfogatuk. Hengerszerű testek. Ismerkedés a gúlával, származtatása hálója, felszíne.

Geometria transzformációk

A geometriai transzformáció mint pont-pont függvény értelmezése. Mozgások, transzformációk vizsgálata a síkon és a térben.

Az egybevágósági transzformáció fogalmának felelevenítése, a tanult egybevágósági transzformáció rendszerezése. Szimmetriák értelmezése, vizsgálata, alkalmazásuk háromszögek, speciális négyszögek, szabályos sokszögek vizsgálatában.

A hasonlóság fogalma, a hasonlóság arányának értelmezése; nagyítás, kicsinyítés adott arány szerint. A hasonlóság alkalmazása gyakorlati jellegű feladatokban. A hasonlóság mint geometriai transzformáció. A síkidomok, sokszögek hasonlóságának feltételei. Az egybevágóság mint a hasonlóság speciális esete. Háromszögek hasonlóságának alapesetei, hasonló háromszögek szerkesztése. A háromszögek hasonlóságán alapuló számítási, szerkesztési és bizonyítási feladatok. A párhuzamos szelők tételének előkészítése.

A középpontos hasonlóság mint geometriai transzformáció a vektorok skalárral való szorzásának előkészítése. A középpontos hasonlóság segítségével megoldható számítási, szerkesztési feladatok.

Értékelés

A legfontosabb fogalmak, tételek szóbeli megfogalmazása, értelmezése, a geometriai transzformációk ismerete, szerkesztésekben való alkalmazása. A hasonlóságról tanultak alkalmazása. A tanult testek felszínének és térfogatának kiszámítása.

Valószínűség, statisztika

Cél

Az elmúlt években szerzett tapasztalatok rendszerezése, tudatos szintre emelése. A matematikai látásmód fejlesztése. A matematika gyakorlati alkalmazhatóságának felismertetése.

Követelmény

Egyszerű kísérletekben a valószínűség becslése, esetleg meghatározása, a kimenetek lejegyzése, a relatív gyakoriság kiszámítása. Statisztikai adatok gyűjtése, rendezése, rendszerezése, elemzése, értelmezése, ábrázolása grafikonnal, diagrammal.

Tartalom

Egyszerű valószínűségi kísérletek végzése, a kimenetel becslése, megfigyelése, lejegyzése, táblázatba rendezése. A becslés és a valószínű kimenetel összehasonlítása. A relatív gyakoriság fogalma, meghatározása. A valószínűség kiszámítása kombinatorikus gondolatmenettel. A kiszámított valószínűség és a relatív gyakoriság összehasonlítása.

A valószínűségi kísérletekben, ill. a mindennapi életben megfigyelt események kimeneteleinek statisztikai feldolgozása. A kimenetek különböző szempontok

szerinti kategorizálása, rendezése. A megoszlások szemléltetése különböző diagramokkal, táblázatokkal. Az átlag meghatározása, az eredmények átlag körüli szóródásának megfigyelése (tapasztalatszerzés). Két változó véletlen kapcsolatának megfigyelése, ábrázolása.

Értékelés Az értékelés elsősorban fejlesztő célzatú. Nem célszerű dolgozatot íratni, vagy elmarasztalóan értékelni a tanulót. Egy-egy jó ötletre, önálló adatgyűjtésre és -feldolgozásra adhatunk jelest.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismert elemeket tartalmazó halmaz elemeinek csoportosítása, rendezése, rendszerezése adott szempontok szerint.

A bővülő tartalomnak megfelelő egyszerű matematikai szövegek értelmezése. A “nem”, a logikai “és”, a logikai “vagy”, a “ha ... akkor ...”, valamint a “minden”, a “van olyan” kifejezések alkalmazása.

Szöveges feladatok megoldása a matematika minden témakörében.

Ismert alaphalmaz elemeiről annak eldöntése, hogy igaz-e egy nyitott mondatot vagy sem az “alaphalmaz”, “nyitott mondat”, “igazsághalmaz” kifejezések ismerete.

A racionális számok olvasása, felírásuk különböző alakba, nagyság szerinti összehasonlításuk, nagyságrendjük megállapítása, adott pontosságú közelítő értékük megadása. A racionális számok (közelítő) helyének meghatározása a számegyenesen.

A négy alapművelet biztos elvégzése (írásban vagy zsebszámológéppel) bármilyen alakú racionális számmal. Az eredmények előzetes becslése.

A pozitív egész kitevőjű hatvány értelmezése, meghatározása.

1-nél nagyobb számok normál alakjának értelmezése, felírása.

A négyzetgyök fogalmának ismerete; számok négyzetének, 1 és 100 közé eső szán négyzetgyökének meghatározása zsebszámológép segítségével.

Egyenes és fordított arányosság felismerése, egyszerű feladatok megoldása következtetéssel. A százalékkérték, az alap és a százalékláb kiszámítása a másik kettő ismeretében.

Számok osztóinak, többszöröseinek, két szám közös osztójának és közös többszörösének meghatározása egyszerűbb esetekben.

Egyszerű szöveges feladatok megoldása a tanult témakörökkel kapcsolatosan.

Egyszerű algebrai egész kifejezések értelmezése, helyettesítési értékének kiszámítása, egynemű kifejezések összevonása, algebrai kifejezések szorzása számmal; alkalmazásuk a matematika egyéb témaköreiben (például a felszínszámítási képletek felírásában), illetve a fizikában és a kémiában, a legegyszerűbb esetekben.

Egyszerű elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása, a megoldás ellenőrzése. Egyszerű egyenlettel megoldható szöveges feladatok értelmezése, az adatok közötti kapcsolatok önálló felírása egyenlettel, az egyenlet megoldása, a megoldás ellenőrzése a szöveg alapján.

A tanult összefüggések felismerése, alkalmazása konkrét feladatokban (például: “osztható”, “kisebb”, “ugyanabba a részhalmazba tartozik”, “párhuzamos”, “tükörképei egymásnak”, “egybevágó”, “hasonló”).

A derékszögű koordináta-rendszer biztos ismerete.

Táblázattal, grafikonnal adott tapasztalati függvény értelmezése, menetének vizsgálata. Táblázat kitöltése adott szabály, grafikon alapján. Grafikonok megrajzolása táblázat segítségével.

Táblázattal, formulával adott lineáris függvény grafikonjának megrajzolása.

Konkrét sorozat folytatása adott egyszerű szabály alapján, a sorozat változásának megfigyelése.

A hosszúság, a tömeg, az úrtartalom és az idő mérésének, szabványos mértékegységeinek, a közöttük lévő kapcsolatoknak az ismerete, alkalmazásuk egyszerű feladatokban.

Az alapvető geometriai fogalmak, elnevezések, jelölések és szerkesztési eljárások ismerete. A térelemek kölcsönös helyzetének felismerése.

Sokszögek csoportosítása adott szempontok szerint. A sokszög kerületének kiszámítása.

Szög mérése szögmérővel, a fok ismerete a szögek fajtáinak felismerése.

A szakaszfelező merőleges és a szögfelező tulajdonságainak ismerete, megszerkesztésük. A háromszög legfontosabb tulajdonságainak ismerete, alkalmazása. Háromszögek szerkesztése alapesetekben.

A Pitagorasz-tétel ismerete, felhasználása egyszerű feladatokban.

A terület szabályos mértékegységeinek ismerete. A háromszög, a speciális négyszögek területének kiszámítása az általános szabályok alkalmazásával. A kör kerületének és területének kiszámítása.

A térfogat mértékegységeinek ismerete.

Az egyenes hasáb (a kocka, a téglatest), a körhenger és a gúla felismerése. Az egyenes hasáb felszínének, térfogatának meghatározása.

Az egybevágó, illetve a hasonló alakzatok felismerése.

Az eltolás, a tengelyes tükrözés és a középpontos tükrözés fogalmának és alaptulajdonságainak ismerete. Egyszerű alakzat tengelyes tükrözéssel, eltolással, illetve középpontos tükrözéssel kapott képének megszerkesztése. Tengelyesen szimmetrikus alakzatok felismerése.

A hasonlóságról tanultak alkalmazása alaprajzok, térképek, nézeti rajzok értelmezésében. Szakasz egyenlő részekre osztásának megszerkesztése.

Statisztikai adatokat tartalmazó táblázatokról, grafikonokról adatok leolvasása, összefüggések megfigyelése, értelmezése. Az átlag kiszámítása.

Ember és társadalom 4 – 8. évfolyam

Cél	Az ember és társadalom műveltségi terület tanításának két lapvető és közös funkciója, hogy segítse a tanulók beilleszkedését a társadalomba, s szilárd értékeket adjon számukra, amelyekkel a társadalom kisebb-nagyobb horderejű kihívásaira egyaránt képesek megfelelő választ adni. Ennek érdekében meg kell ismertetni velük az emberiség történelmét, napjaink társadalmának kialakulását, működését, a nagy közösségek (nemzet) és a helyi közösségek értékeit, problémáit.
Követelmény	<i>Ismeretszerzési és feldolgozási képességek:</i> Tudjanak ismerteket meríteni különböző forrásokból; Saját ember, társadalmi környezetükből, történetekből, képekből, tömegkommunikációs eszközökből és más ismerethordozókból. Ismerjék és tudják használni a legfontosabb kézikönyveket, lexikonokat, atlaszokat. Értsék meg, hogy több szempontból nézhetjük a jelent és a múltat. Tudjanak önálló véleményt mondani a társadalmi - történelmi jelenségek okairól, következményeiről. Értsék a tanulók a folyamatosság, a változások szerepét a társadalmi - történelmi folyamatokban, a társadalomban, történelemben. Értsék, hogy az emberek az eseményeket és a változásokat különbözőképpen érzékelik és értékelik. Tudják, hogy az embereknek lehetnek jó és rossz döntéseik. <i>Kifejező-képesség:</i> Szóbeli: Tudjanak beszámolni saját tapasztalataikról. Tudjanak beszámolót, kiselőadást tartani. Legyenek képesek megfelelő formában érvelni, vitatkozni. Írásbeli: Tudjanak írásban válaszolni kérdésekre. Önállóan tudjanak véleményt, bizonyítást, cáfolatot írni egy témáról. Tudjanak sematikus vagy rajzos vázlatot készíteni. <i>Tájékozódás az időben:</i> Ismerjék a történelmi korok mellett a kisebb korszakok nevét is. Tudjanak eseményeket időrendbe állítani. Tudják az egyetemes, zsidó és magyar történelem egybeeséseit és különbségeit. Tudják a tantárgyi követelményekben szereplő évszámokat. Tudjanak kronológiai táblázatot használni. <i>Tájékozódás térben:</i> Tudjanak eseményeket leolvasni a térképről. Legyenek képesek a történelmi tér változásainak felismerésére térképen. Legyenek képesek történelmi térképvázlatokat rajzolni. Tudják, hogy az egyes országok földrajzi fekvése miként befolyásolja az adott ország társadalmi - politikai berendezkedését.
Tartalom	Társadalmi ismeretek 4. évfolyam. Társadalmi ismeretek 5. évfolyam. Társadalmi ismeretek 6. évfolyam.
Értékelés	Az értékelés folyamatos, építve a megfigyelésre, különös tekintettel a tanulók szóbeli megnyilatkozásaira; esetenként értékeljük írásbeli és rajzos munkáikat is. A szóbeli értékelés mellett érdemjegyeket, osztályzatot is kapnak a tanulók. <i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése.
Feltételek:	<i>Eszközsükséglet:</i> Fali térképek, transzparenszek, diák, videofilmek, Képes történelem c. sorozat, terepasztal, multimédiás oktatóprogramok, történelmi olvasókönyvek, falra

szerelhető időszak, applikációs képek, Történelmi fogalomgyűjtemény, Történelmi arcképcsarnok, mágneses tábla, diavetítő.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

Feleljen meg a gyermek életkori sajátosságainak.

Keltse fel a tanulók érdeklődését. Legyenek benne differenciálásra alkalmas feladatok. Jól legyen strukturálva, emelje ki a lényegét. Tartalmazzon színes képeket, könnyen értelmezhető ábrákat, diagramokat. Az egyes leckék végén tartalmazzon az önellenőrzést segítő összefoglaló kérdéseket. Használat közben is bizonyuljon tartósnak.

Társadalmi ismeretek 4-6. évfolyam

Társadalmi ismeretek 4. évfolyam

Cél	Értse meg a tanuló, hogy az emberi magatartások kölcsönösen hatnak egymásra. Az emberi tulajdonságok fejleszthetőek, vegye számba, hogy önmaga hibái kiküszöbölhetőek, erényei fokozhatóak. Érezze, hogy a családi feladatok és az iskolai megbízatások teljesítése felelősséget ró rá. Alakuljon ki cselekvéseiért a felelősség, amivel környezetének tartozik. A különböző társadalmi-történelmi események, jelenségek okait és következményeit kölcsönhatásban lássa. Fokozatosan kezdődjön el a társadalmi felelősségérzet kialakítása, előkészítve a későbbi évfolyamok ilyen irányú szaktárgyi tanulását.
Követelmény	A tanuló értse, hogy a különböző társadalmi történések okainak és következményeinek fontossága eltérő. Alakuljon ki az egyéni viselkedése az adott szituációban, tudja, hogy ugyanarról a dologról többféle elképzelés létezhet, s a vélemények különbözhetnek. Dolgozza fel a különböző forrásokból származó információit nevelői irányítással és önállóan. Legyen képes önállóan gyűjteni iskolán kívüli forrásokból. A társadalmi, történelmi folyamatokról értse, hogy vannak megőrzésre érdemesek és vannak, amelyek változtatást igényelnek. Konkrét esetben tudjon különbséget tenni jó és rossz között. Fogalmazza meg saját véleményét társadalmi történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. A taneszköz vagy más életkorának megfelelő szöveg egy-egy részletét fő vonalaiban tudja visszamondani, reprodukálni a tanítói magyarázatot. Tudjon a tanórán kívüli forrásokból merített ismereteiről beszámolni. Nevelői segítséggel készítsen vázlatot a társadalmi ismeretek témáinak szövegeiből. Legyen képes az idő tagolására. Tudjon eseményeket időrendbe állítani, és nevezze meg helyszínüket. Tudjon elvégezni egyszerű kronológiai számításokat. A térképről leolvasott eseményeket tájékozódási szinten tudja térképen becsülni és számítani.
Tartalom	Az ember társas lény. A család. A lakóhely ismerete. Országismeret. Mondák, legendák...
Értékelés	Az évfolyam tanulóinak ellenőrzése, értékelése folyamatos megfigyeléssel történik. <i>Szemponyjai:</i> a régebbi társadalmi ismeretek, az aktuális társadalmi ismeretek, tudnivalók számonkérésével. <i>Módszerei:</i> szóbeli feleletek, írásbeli feleletek, tanórai és tanórán kívüli tanulói munkák rendszeres javításával és javíttatásával. Szintfelmérés az adott témák lezárásakor <i>Célja</i> a társadalmi ismeretekről elsajátított tudás mibenlétének és hiányosságainak feltárása, az adott szint megállapítása.

Az ember társas lény

Cél	A tanulóknak tudatosodjon, hogy a társadalom különböző egységeinek részei. A különböző közösségeken belül a kapcsolattartásért mindig az egyén a felelős. A közösségi megbízatásokat, családi feladatokat teljesíteni kell. Legyen tisztában

	azzal, hogy céljai megvalósításához kitartásra van szüksége. Az alapvető magatartási szabályok megtartása tudatosodjon. Értse meg a tanuló a tanulás és az önképzés fontosságát.
Követelmény	Legyen képes a tanuló az iskolán kívüli közösségekhez tartozás szabályait elfogadni, és ezekhez alkalmazkodni. Aktívan vegyen részt e közösségek tevékenységeiben. Törekedjen arra, hogy a tanórán kívül az ismeretszerzés más formáit is rendszeresen igénybe vegye.
Tartalom	<i>Önművelés:</i> Könyvtárhasználat. Múzeumlátogatás. <i>Az egyén a közösségben:</i> Munkahely. Baráti kör. Vallási közösségek. <i>Alapvető közösségi szabályok.</i>
Értékelés	A témakör ellenőrzése és értékelése folyamatos megfigyeléssel történik. <i>Szemponjtjai:</i> a tanulók szóbeli és írásbeli válaszadásai alapján, a témakör tartalmi és formai jellemzőinek figyelembe vételével. Kiemelt értékelési szempont a tanulók közösségen belüli kommunikációs és viselkedéskultúrájának figyelemmel kísérése.

A család

Cél	A család témakörön belül alapvető cél, hogy a tanuló felismerje a család társadalmi, szociális és gazdasági feladatait. Kísérje figyelemmel társadalmi környezetében és családjában egyéni élettörténetét.
Követelmény	A tanuló legyen tisztában a családi, rokonsági kapcsolatokkal. Ismerje fel a család szociális, gazdasági feladatait. Életkorának megfelelően tevékenyen vegyen részt a családi munkamegosztásban. Értse és tartsa be a családon belül a magatartási szabályokat, illembeli követelményeket. A család problémás helyzeteihez pozitívan viszonyuljon, segítse azok megoldását. Megértően kezelje a család tagjainak problémáit.
Tartalom	A család, mint társadalmi egység. A család szociális és gazdasági funkciói. Más népek családmmodelljei. A család múltja. Családfa. Az egyén élettörténete.
Értékelés	A tanulók ellenőrzése és értékelése történhet szóban, írásban, rajzban. <i>Szemponjtjai:</i> a családtagjaival való kapcsolattartás tartalmi és formai megfigyelése. Családi emlékhelyek látogatásával és gondozásával kapcsolatos szóbeli és írásbeli beszámoló. Saját élettörténet elmondatása illetve leírása.

A lakóhely ismerete

Cél	A tanulók életkoruknak megfelelően ismerjék meg lakóhelyük múltját.
Követelmény	A tanulók ismerjék meg lakóhelyük történetét. Egyéni megfigyeléseikről tudjanak szóban, írásban, tablókkal stb. beszámolni.
Tartalom	A lakóhely múltjának kutatása. Közreműködés a táj természeti szépségeinek megőrzésében.
Értékelés	A témakör feladatvégzésével kapcsolatos tanulói magatartás folyamatos megfigyelése. Szemponjtjai: tanulói gyűjtőmunka rendszeres áttekintése, irányított tematikus feladatok adása szóban és írásban. Önértékelés, egymás értékelése.

Országismeret

- Cél** A tanulók az előző évfolyam e témájához kapcsolódva bővítsék ismereteiket Magyarországról.
- Követelmény** Ismerje a tanuló Magyarország elhelyezkedését Európában. Tudja felsorolni a szomszédos országokat. Az ország közigazgatási egységei közül tudja településének a megyéjét, megyeszékhelyét. A tanultakkal kapcsolatos helyszíneket találja meg a térképen. Tudjon felsorolni Magyarországon élő nemzetiségeket, etnikai csoportokat.
- Tartalom** Magyarország. Magyarország lakói.
Magyarország tájai, természeti szépségei, kincsei.
Buda és Pest. Az Országház.
Magyarország megyéinek és nevezetességeinek ismerete.
Magyarország nemzetiségei
- Értékelés** Az ellenőrzés, értékelés a feladatvégzéssel kapcsolatos folyamatos megfigyeléssel történik. *Szemponyjai:* a tanórai aktivitás, önálló munka, kérdésekre adott szóbeli és írásbeli válaszadások alapján, vázlatírással, gyűjtőmunkával, könyvtári feladatok végeztetésével történhet.

Mondák, legendák, történetek...

- Cél** A tanulók életkoruknak megfelelően ismerjenek a magyar történelemből eseményeket, példaértékű személyiségeket. A témakör tanulása segítse elő a későbbi évfolyamok szaktárgyi felkészülését. Életkoruknak megfelelően tájékozódjanak a történelmi térben és időben.
- Követelmény** A tanulók életkoruknak megfelelően önállóan különböztessék meg a mesét, a mondát, a legendát a valóságtól. Az olvasmányaikban előforduló eseményeket tudják elhelyezni a történelmi időben, az események helyét megkeresni a történelmi térképen. Tanítói segítséggel tudjanak tanulságokat levonni a példaértékű tettekből. A témához kapcsolódóan a kötelező taneszközökön kívül használjanak bővebb terjedelmű forrásokat is.
- Tartalom** A kiegyezés.
Millenniumi ünnepek.
Híres magyar tudósok, feltalálók, művészek.
Az első világháború hősei, áldozatai.
A második világháború hősei, áldozatai.
1956. eseményei.
Napjaink tudósai, kortárs művészet.
- Értékelés** A tanulói szövegértő olvasás megfelelő színvonalának folyamatos megfigyelése, ellenőrzése. A hosszú távú memória jó működésének (emlékezés a tanultakra) ellenőrzése szóban és írásban. A szövegalkotási és fogalmazási műhelygyakorlatok alkalmával a megfelelő szakszavak használatának és alkalmazásának ellenőrzése.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

- Ismerje az alapvető közösségi szabályokat, a házirendet.
Vállaljon közösségi feladatokat és azokat teljesítse.
Ismerje saját és családtagjai személyi adatait (név, foglalkozás, születésnapja).
Tudjon eseményeket és időpontokat egymáshoz kapcsolni.
Tudjon tanítói segítséggel beszámolni a táj és a lakóhely jellemzőiről, nevezetességeiről.
Tudja Magyarország fővárosának a nevét.
Tudjon felsorolni néhány nemzetiséget, etnikai csoportot.

Tudja a tanult mondákat, történelmi eseményeket saját szavaival elbeszélni.

Társadalmi ismeretek 5 - 6. évfolyam

Cél	Az 5 - 6. évfolyam társadalmi ismeretek tantárgy tanításának legfőbb célja, hogy egyrészt megismertesse a tanulókat a múlttal, másrészt ebből kiindulva később a jelennel. Alapozza meg a történelemtanulás legfontosabb készségeit. Ismerjék meg a tanulók a társadalom, a gazdaság működésének alapelemeit. Legyenek tájékozottak a múlt és a ma történéseinek, mozgásainak folyamatában – végső soron célunk, hogy a demokratikus társadalom tudatosan cselekvő tagjaivá váljanak.
Követelmény	A tanuló a) <i>Ismerje:</i> a részletesebb követelményekben (a témákban és altémákban) megjelölt fogalmakat, tényeket, eseményeket, a hozzájuk tartozó évszámokkal, topográfiai és névadatokkal, gazdasági, társadalmi folyamatokat, jelenségeket, a jelentősebb eszmei és művészeti irányzatokat, valamint az egyes korok embereinek a mindennapi életét. b) <i>Tudjon:</i> eseményeket elbeszélni, beszámolni saját - könyvekből, képekből, történetekből, tömegkommunikációs eszközökből, gyűjtőmunkából - szerzett tapasztalatairól, szóban, írásban és rajzos-képi formában egyaránt, véleményét tudja indokolni, álláspontját vitában is megvédeni, ütköztetni, a megismert eseményeket időrendbe állítani, egymáshoz kapcsolni, azokat térképről leolvasni, távolságot becsülni és számítani, sőt történelmi kronológiákat és térképeket készíteni is. c) <i>Értse, hogy:</i> több szempontból értékelhetjük az egyes korok, személyek, csoportok cselekedeteit, a folyamatosságnak, az értékek őrzésének és a fejlődésnek egyaránt nagy jelentősége van a társadalom életében. d) <i>Legyen képes:</i> adott témához információkat gyűjteni, azokat okok és következmények szerint rendezni, kritikusan kezelni, egy-egy jelenség változásait hosszabb időszakban végigkísérni, magyarázni, összefüggéseket, következtetéseket grafikonokból, statisztikákból megfogalmazni, önálló vázlatot írni, olvasmányairól kivonatot, tanári magyarázatról jegyzetet készíteni; szöveges és képi információkból származó ismereteit önállóan értelmezni, többségi és kisebbségi véleményeket egymással összehasonlítani és értékelni, az utóbbit tolerálni, szinkronizmusokban gondolkodni.
Tartalom	5. évfolyam: A termelés történetéből. A fogyasztás történetéből. 6. évfolyam: Az elosztás történetéből. Történelmi alapismeretek.
Értékelés	Folyamatos megfigyeléssel történik, melynek során figyelemmel kísérjük a fogalmak kialakulásának és alkalmazásának szintjét. Értékeljük, hogyan tudja visszaadni a történetek tartalmát, mondanivalóját; hogyan tudja rendszerezni, alkalmazni, előadni ismereteit; térben és időben való tájékozódását. A fő témák végén komplex feladatlapok megoldása, nagy hangsúlyt fektetve a gondolkodási műveletek alkalmazását igénylő feladatokra, gyakorlatokra.

Társadalmi ismeretek 5. évfolyam:

A termelés történetéből

Cél Példákat megismertetni a mezőgazdaság, ipar, az építészet és az energiatermelés fejlődéstörténetéből.

Az élelemszerzés és élelemtermelés legfőbb formáinak megismertetése.

Követelmény

A tanuló:

a) Ismerje:

a történelmi korokra és régiókra jellemző legfőbb élelemszerzési, illetve élelemtermelési módokat, ezek főbb eszközeit,

az ipari mesterségek fejlődésének főbb szakaszait,

az építkezés (építészet) történetének főbb állomásait, érdekességeit,

egy terület fejlődésének néhány kiemelkedő állomását,

a növénytermesztés és állattenyésztés fejlődésének néhány kiemelkedő jelentőségű állomását,

a növénytermelés legfontosabb eszközeinek fejlődését,

ismerje a kézműipar fejlődésének főbb állomásait, az energiafelhasználás változásait a történelem során,

Az építkezés történetének főbb állomásait, az ókori építészet egy-két csodáját.

b) Értse:

hogy az egyes történelmi korokban hogyan változott a termelőmunka,

hogy az emberiség történelmének nagy korszakaiban lényegében ugyanazt a célt, vagyis az élelemszerzés mind hatásosabbá tételét egyre fejlettebb eszközökkel, tehát

egyre hatékonyabban tudták elvégezni,

hogyan változott a technika fejlődésével a kézműipar, miért vált szükségessé és lehetségessé újabb energiafajták felhasználása,

miért jöttek létre az emberiség első nagy építészeti alkotásai.

c) Legyen képes:

összehasonlítani az emberek hajdani és mai életmódját saját tapasztalatok, elbeszélések, képek, leírások alapján,

a vadászatról vagy élelemtermelésről szóló történetek alapján nagyjából meghatározni a kort,

a megismert tájakat a térképen elhelyezni,

történeteket felidézni a kézműipar, az energiafelhasználás és az ókori építészet történetéből.

Tartalom

Növénytermesztés és állattenyésztés

Történetek és rövid összefoglaló szövegek alapján:

Óskori élelemszerzés: vadgyümölcsök, ehető magvak, bogyók, ehető gyökerek gyűjtögetése.

Óskori vadászat - például mamutra.

A vadászat és az élelemgyűjtögetés egyes formáinak továbbélése a mai napig. Egy-két középkori vadásztörténet.

A gabona feldolgozás fejlődése: őrlőkö, középkori szél- és vízimalmok, gőzmalom.

Az ipar és az építészet történetéből

Történetek és rövid összefoglaló szövegek alapján:

A kézműipar fejlődése.

Az energiafelhasználás változásai a történelem során.

Az ókori világ építészeti "csodáiból": a piramisok, Babel falai és a kínai Nagy Fal.

Értékelés Folyamatos szóbeli feleltetés:
az olvasott történetek felidézése,
a tanult ismeretek számonkérése,
a megismert topográfiai adatok számonkérése térképeken.
A fő témakörök végén komplex feladatlap.

A fogyasztás történetéből

Cél A földrajzi tér és a gazdasági fejlődés közötti összefüggések megláttatása. Önálló gyűjtőmunkára készítetés.

Követelmény A tanuló
a) Ismerje:
hogyan milyen lakhelytípusokban laktak az emberiség történetének főbb korszakaiban és különböző régiókban az emberek, a megismert lakhelytípusok beosztásának, berendezésének, technikai felszereltségének jellegzetességeit,
a táplálkozás történetének néhány jellegzetességét, érdekességét,
a történelem néhány időszakának jellegzetes öltözködési szokását, ruhaviseletét.
b) Értse:
hogyan hat a földrajzi környezet a lakóhely fajtájának megválasztására,
hogyan határozza meg a földrajzi környezet egy nép táplálkozáskultúráját,
hogyan a divat változásának egy-két esetben milyen esztétikai, földrajzi, vallási vagy funkcionális okai voltak.
c) Legyen képes:
összehasonlítani a különböző korok lakhelytípusait.

Tartalom Az emberiség főbb lakhelytípusai az egyes történelmi korszakokban.
A lakhely beosztása, berendezése, felszereltsége, fűtése, világítása.
Érdekességek a táplálkozás történetéből.
A divat történetének főbb állomásai. Érdekességek az öltözködés történetéből.

Értékelés Folyamatos szóbeli feleltetés:
az olvasott történetek felidézése,
a tanult ismeretek számonkérése,
a megismert topográfiai adatok számonkérése térképeken.
A fő témakörök végén komplex feladatlap.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyen képes a tanult történeteket saját szavaival elbeszélni.

Legyen képes összehasonlítani az emberek hajdani és mai életmódját elbeszélések, képek, leírások alapján.

Ismerje az őskori élelemszerzés formáit.

Tudja, hogyan állítottak elő egy-két hétköznapi tárgyat régen, és hogy készül ma.

Ismerjen olvasmányokat az emberiség első nagy építményeinek készítéséről (pl. piramisok, kínai Nagy Fal).

Tudja a tanult helyeket megkeresni a térképen.

Társadalmi ismeretek 6. évfolyam

Az elosztás történetéből

Cél Lássa meg a kereskedelem és a fizetési eszközök kialakulásának fontosságát, az életmódra gyakorolt hatását.
A közlekedés főbb jellemző formáinak, eszközeinek megismertetése az egyes történelmi korokban.
A hírközlés fejlődése néhány érdekes állomásának bemutatása.
A népvándorlásnak - és nomadizálásnak - mint egy történelmi időszakra jellemző speciális helyváltoztatási formának a megismertetése.

Követelmény

A tanuló:

a) Ismerje:

a kereskedelem kialakulásának, fejlődését a történelem során, a piac, a vásár formáit a különböző korokban, a fizetési eszközök történetének fontosabb állomásait, a közlekedés történetének főbb szakaszait, érdekességeit, a hírközlés történetének néhány érdekes állomását, a vándorló magyarok életmódját és életmódjuk változását ismerje a közlekedés jellemző formáit az egyes korokban, a nagy népvándorlások és egy-két újkori népmozgás legfőbb kiváltó okait.

b) Értse:

milyen okok következtében alakult ki a helyi és a távolsági kereskedelem, milyen előnyei és hátrányai vannak a kereskedelem egyes formáinak, milyen hatások következtében fejlődött a közlekedés, milyen okai és céljai lehetnek az emberek - esetleg tömeges - helyváltoztatásának, mik a jellegzetességei a vándorló magyarok életmódjának, hogyan fejlődtek a közlekedési eszközök, hogyan és miért gyorsult fel a hírközlés a történelem során, mi a különbség a nomadizálás és a letelepedett életmód között.

c) Legyen képes:

érdekes történeteket felidézni a közlekedés történetéből.
egy közlekedési eszköz képe vagy leírása alapján a történelmi időben nagyjából elhelyezni azt.

Tartalom

A kereskedelem és pénzforgalom

Az őskori csere.
A helyi és régió belüli cserekereskedelem.
A távolsági kereskedelem és típusai.
A piac és vásár.
Fizetési eszközök a különböző korokban.

Közlekedés és vándorlás

Az őskori ember helyváltoztatási lehetőségei.
Az ókori közlekedés jellemzői. Lovasok, hajók és szekerek. (Különleges formák: csatahajók, harci szekerek stb.)
Példák a hírközlés fejlődésére.
Nomád népek és népvándorlások.
A vándorló magyarok élete.
A közlekedés középkori fejlődése. Példák a nagy földrajzi felfedezésekre. Kultúrák találkozása: harc az USA-ban az indiánok ellen például a nagy vasútépítések korában.
Példák az újkorból nagyméretű népmozgásra (pl. magyarok Amerikába vándorlása a századforduló táján).

Az ipari forradalom hatása a közlekedésre. Vasút és gőzhajó.
A légi közlekedés kezdetei.

Értékelés

Folyamatos szóbeli feleltetés:
az olvasott történetek felidézése,
a tanult ismeretek számonkérése,
a megismert topográfiai adatok számonkérése térképeken.
A fő témák végén komplex feladatlap.

Történelmi alapismeretek

Cél

Az időszámítás történetének, különböző időszámítási technikáknak a megtanítása. A történelmi térképek jellegzetességeinek megismertetése.
A forráselemzés alapjainak megtanítása. A történelemtanítás megalapozása.

Követelmény

A tanuló:

a) *Ismerje:*

a történelem korszakait,

az időszámítás fogalmát, különféle időszámításokat (pl. zsidó, keresztény, ókori görög), az időszámítás alapegységeit (év, évtized, évszázad, évezred, generáció), a történelmi térképek jellegzetességeit, jelrendszerét, a forráselemzés alapjait.

b) *Értse:*

hogyan mi szükség volt és van időszámításra, hogy különböző korokban más időszámítási módok léteztek (és léteznek),

hogyan a történelmi térképek jelrendszere részben más, mint a földrajzi térképeké,

az olvasott egyszerű történelmi források történelmi mondanivalót hordozó lényegét, hogy a történelmi források nem feltétlenül "mondanak igazat".

c) *Legyen képes:*

időszalagon tájékozódni,

térképen, térképíválaton eligazodni, térképíválatot készíteni,

egyszerű írásos történelmi forrásokkal dolgozni.

Tartalom

Az időszámítás

Történetek és rövid összefoglaló szövegek alapján:

Az időszámítás szükségessége az első államok létrejöttékor.

Ókori időszámítások.

Az időszámítás egységei.

A római számok.

A történelmi térképek

Ismerkedés történelmi térképekkel.

A folyamatok, változások jelölése a történelmi térképeken: népmozgások, határváltozások, csaták. Példák keresése ilyen térképészletekre.

Egyszerű térképíválatok készítése például egy ország határainak változásairól, népmozgásokról, csatákról stb.

A forráselemzés alapjairól

Történetek és rövid összefoglaló szövegek alapján:

Forrástípusok.

Példák írásbeli forrásokra, főleg a középkori magyar történelemből.

Forrásértelmezés.

Következtetések levonása.

Forráskritika, forrásütköztetés.

Értékelés

Folyamatos szóbeli feleltetés:
az olvasott történetek felidézése,
a tanult ismeretek számonkérése,
a megismert topográfiai adatok számonkérése térképeken.
A fő témák végén komplex feladatlap megoldása.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudja megnevezni az alapvető gazdasági ágakat.

Legyen képes végigkövetni egy terület (pl. mezőgazdaság, építészet stb.) fejlődésének néhány kiemelkedő állomását.

Legyen képes végigkövetni egy terület (pl. lakás, ruházkodás) történelmi változásainak néhány fontos állomását.

Tudja, hogy a különböző történelmi korokban különböző módon és mértékben oszlottak el a megtermelt javak a különböző embercsoportok között, és különböző volt az életmódjuk is.

Ismerje a pénzt, a piac, a kereskedelem szerepét az ember életében.

Tudja a tanult eseményeket elhelyezni az időszalagon.

Tudja, hogy a különböző korokban más időszámítási módok léteztek.

Ismerje az időszámítás egységeit (év, évtized, évszázad, évezred, generáció).

Ismerje a történelem korszakait.

Ismerje a történelmi térképek leggyakoribb jeleit.

Legyen képes egyszerű írásos történelmi forrásokkal dolgozni.

Történelem 7., Történelem és állampolgári ismeretek 8. évfolyam

- Cél:** A képzés eredményeként a tanulókkal megismertetni az egyetemes és a magyar történelemnek az általános, korszerű alpműveltség szempontjából fontos történéseit.
Igazodjanak el a világban, tudják és értsék helyüket, lehetőségeiket az emberiség nagy családjában.
Alakuljon ki bennük a jogos nemzeti öntudat, a más népekkel való szolidaritás, a más kultúrák iránti megbecsülés érzése.
Különös hangsúllyal kezeljük a közép-európaiság problémakörét - ennek eredményeképpen a növendékek ismerjék térségünk múltját alakító, jelenünket meghatározó körülményeket, eseményeket, folyamatokat.
- Követelmény:** Legyenek képesek a múlt társadalmi valóságának megismerésére és átélésére.
Legyenek képesek a történelmi információk megszerzésére, feldolgozására, a megfelelő következtetések levonására.
Tudjanak ítéletet alkotni saját társadalmi tapasztalataikat elemezni, értékelni.
Ezek ne csak a tanítási órákon, hanem cselekvéseikben is tudatosan jelenjenek meg.
- Tartalom:**
- 7. évfolyam: Társadalmi ismeretek:**
Európa, európaiságunk.
Történelmi ismeretek:
A történelem forrásai.
Az őskor.
Az ókori kelet.
Az ókori Görögország.
Az ókori Róma.
A magyar nép őstörténete.
- 8. évfolyam: Történelmi ismeretek.**
A feudalizmus korai és virágzó szakasza.
A feudalizmus első szakasza hazánkban.
A feudalizmus virágkora hazánkban.
A feudalizmus bomlása.
Magyarország a kora újkorban.
Állampolgári ismeretek:
Gazdaság, társadalom, kultúra.
Az egyén és a társadalom.
A modern társadalom.
A modern állam.
Válság és válságkezelés.
- Értékelés:** A személyre szóló értékelés során egyensúlyt kell teremteni a szóbeli feleletek és az írásbeli beszámolók között.
A szóbeli feleletek mellett a feladatlapok összeállításakor kapjanak nagy hangsúlyt a gondolkodtató, a tanulók belső aktivitását megmozgató feladattípusok.
- Feltételek:** Ld. a főmodulban.

Történelem 7. évfolyam

A történelem forrásai

Cél	A történelemtudomány helyének, szerepének tudatosítása a tudományok rendszerében.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> a történettudomány legfontosabb forrástípusait, a nyelvtudomány szerepét a történelmi következtetések kialakításában, a régész munkájának célját, folyamatát és a régész fontosabb munkaeszközeit. b) <i>Tudja:</i> rendszerezni és besorolni a történelmi forrásokat jellegük alapján: tárgyi, írott és képi, illetve a néphagyomány forrásai; vagy: szándékosan létrehozott, illetve a spontán keletkezett történelmi források. <i>Fogalmak:</i> történész, történelmi forrás, régész, régészeti leletek, ásatás, kutatóárok, régészeti szerszámok.
Tartalom	A történelem forrásai. Hogyan ismerhetjük meg a múltat? A források fajtái. A nyelvtudomány szerepe. Régészet: az "elsüllyedt" történelem. Mivel foglalkozik a régész? Hogyan dolgoznak a régészek? A régészet különleges területei, repülőről való megfigyelés, tenger alatti régészet.
Értékelés	Folyamatos szóbeli. Az események sorba állítása időszalagon.

Az őskor

Cél	Az emberré válás lehetséges magyarázatainak, az evolúció folyamatának, az emberi közösségek első formáinak megismertetése.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> a fejlődéseméletet, a közös ős fogalmát, az ember kialakulásának főbb lépéseit, az ember első eszközeit, az őskori ember életmódjának jellegzetességeit, az ősi hiedelemvilágot, a szertartások szerepét, az első mesterségek kialakulásának folyamatát, főbb szerszámait, munkafolyamatait, az első településeken élő emberek életmódját, a lakhelyéhez legközelebb lévő ősrégészeti kiállítás anyagát. b) <i>Értse:</i> a zsákmányolás és élelemtermelés közötti különbséget, hogyan az első mesterségek szüntelen fejlődése vezetett a mai technika kialakulásához. <i>Fogalmak:</i> ősember, kőkor, szakóca, kovakő, obszidián, okker, horda, jégkorszak, varázslat, szertartás, Vértesszőlős, csatorna, gát, zsilip, vízemelő, ásóbot, kapa, ásó, eke, szántás, sarló, háziasítás, karám, fazekasság, fonás, szövés, fémolvasztás, bronzkor, vaskor, munkamegosztás, olvasztókemence, öntőforma, vályog, felesleg. c) <i>Legyen képes:</i>

	időben és térben - különböző térképeken is - elhelyezni az ember kialakulásának főbb állomásait. d) <i>Készség szinten tudja használni:</i> az adott korok térképeit: nagy folyók, települések. Nevek: Darwin. Évszámok: i.e. kb. 2 millió év, i.e. 300 ezer év, i.e. 30 ezer év, i.e.
Tartalom	Az ősember élete. A termelés és a társadalom "forradalma".
Értékelés	Folyamatos szóbeli értékelés. Folyamatos ellenőrző-értékelő munka a térképekkel. Témazáró feladatlap.

Az ókori Kelet

Cél	A világ első civilizációs társadalmainak megismertetése. A civilizált társadalmak és azok földrajzi, gazdasági körülményei közti összefüggések megértetése. Az öntözéses gazdálkodás, a nagy folyók meghatározó szerepének felfogása. Bibliai alapismeretek: Ószövetség.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> az időszámítás fogalmát, rendszerét, egységeit, hogyan a keresztény időszámítás mellett lehetnek és léteznek más időszámítási rendszerek; az ókori keleti államok népeit, földrajzi adottságait: folyók, tengerpart stb., történelmük főbb eseményeit (Mezopotámia, Egyiptom, India, Kína, Fönícia, Palesztina), az ókori keleti államok társadalmának főbb jellegzetességeit, az ókori keleti írásformákat és a hangjelölő írás megjelenését; a zsidó nép története, vándorlása, b) <i>Értse:</i> hogyan függ össze egy terület gazdasága és társadalma a földrajzi jellegzetességeivel, milyen hasonlóságok és különbségek voltak az ókori keleti államok gazdaságában, társadalmában, kultúrájában és vallásában, az írás megjelenésének fontosságát a történelemben, a hangjelölő írás kialakításának jelentőségét. c) <i>Legyen képes:</i> egyszerűbb ókori keleti szövegekkel dolgozni, a tanult topográfiai ismereteket megmutatni különböző térképeken. d) <i>Tudja alkalmazni:</i> az időszámítás egységeit: év, évtized, évszázad, évezred, emberöltő, évszázad és évezred szerinti besorolásban az 5-6. osztályban tanult eseményeket, a római számjegyeket, az időszakot. <i>Fogalmak:</i> a keresztény időszámítás kezdete, évtized, évszázad, évezred, emberöltő, római számok, a történelem korszakai, sumérek, toronytemplom, Babilon, szabadok, félszabadok, rabszolgák, adószolgáltatás, törvény, ékírás, Alsó-Egyiptom, Felső-Egyiptom, tartomány, fáraó, dinasztia, piramis, balzsamozás, múmia, többistenhit, írások, hieroglifa, monszun, rádzsa, hinduizmus, buddhizmus, maharadza, kasztrendszer, lélek-vándorlás, hunok, Kánaán, Palesztina, Biblia, Ószövetség, Újszövetség, zsidók, zsidó vallás, egyistenhit, Édenkert, özönvíz. Nevek: Hammurapi, Nabokodonozor, Tutankhamen, Amon, Ozirisz, Ábrahám, Mózes, Salamon, Ádám, Éva, Káin, Ábel, Noé. Évszámok: i.e. 3000, i. e. 1792, i. e. 1280.
Tartalom	Az időszámítás.

	Az első ókori keleti államok. Távol-kelet: India és Kína. A Közel-Kelet népei. Bibliai alapismeretek.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleltetés a kronológiai és topográfiai ismeretek felhasználásával. A térképeken végzett munka ellenőrzése. A forrásokkal végzett munka számonkérése. Tájékozódás vaktérképeken. Téma végén témazáró dolgozat.

Az ókori Görögország

Cél	Az európai civilizáció születésének, jellemzőinek bemutatása. A polisz rendszer lényegének, a demokrácia tartalmának megértése. A kultúra szerepének megismertetése, a társadalmi-politikai változásokban.
Követelmény	A tanuló: <i>a) Ismerje:</i> az ókori görög vallás jellegzetességeit, a spártai és athéni társadalom jellemzőit, az athéni társadalom fejlődését, a görög történelem legfontosabb szakaszait, a görög sokistenhit jellemzőit, a jóslat szerepét a görög vallásban, a trójai háború homéroszi történetének rövid vázát, a Balkán-félsziget domborzati jellemzőit, legfőbb mezőgazdasági terményeit, Kréta és Mükéné szerepét a görög történelemben, a polisz jellemzőit, az olimpiai rendezvények eseménysorát; Hellász belső meggyengülésének okait, a peloponnészoszi háború hatását, a makedón birodalom felemelkedésének okait, a birodalom szervezetét és kiterjedését, a poliszok fejlődésének eltérő útjait, Nagy Sándor birodalmát. <i>b) Értse:</i> milyen összefüggés van a Balkán-félsziget és az égei-tengeri szigetvilág földrajzi környezeté és a görög poliszrendszer kialakulása között, a demokrácia működésének alapjait, hogyan hatást gyakorolt a hellenizmus a kultúra fejlődésére. <i>c) Tudja:</i> kifejtteni, miben és miért különbözött Athén és Spárta, összehasonlítani az athéni demokráciát a mai demokráciákkal. <i>Fogalmak:</i> Hellász, Trója, mítosz, mitológia, sokistenhit, Olümposz, hellének, akhájok, dórok, iónok, Iliász, Odüsszeia, hősköltemény, polisz, olimpiai játékok, Marathón, sztadion, babérkoszorú, iónok, ezüstpénz, amphora, oszlopcsarnok, arisztokraták, népgyűlés, démosz, demokrácia, dórok, helóták, körüllakók, szabad spártai polgárok, szabadságharc, spártai nevelés, vaspénz, vénék tanácsa, közfelkiáltás, gyalogság, lovasság, közelharc, falanx, három evezősoros hajó, flotta, katonai szövetség, teljes jogú polgár, cserépszavazás, politika, napidíj, Akropolisz, Parthenón, cella, oszlopcsarnok, filozófia, makedónok, makedón falanx, összgörög szövetség. Nevek: Dareiosz, Xerxész, Themisztoklész, Minósz, Homérosz, Periklész, Milthiadész, Leonidasz, Nagy Sándor, Zeusz, Szophoklész, Pheidiasz, Hippokratész, Platon. Évszámok: i.e. V. század.
Tartalom	A görög világ kialakulása. A poliszok. A perzsa háborúk. A görög csoda. Nagy Sándor birodalma.

Értékelés Folyamatos szóbeli feleltetés a kronológiai és topográfiai ismeretek felhasználásával. A térképeken végzett munka ellenőrzése. A forrásokkal végzett munka számonkérése. Tájékozódás vaktérképeken. Kiselőadások készítése. Téma végén témazáró dolgozat.

Az ókori Róma

Cél Róma meghatározó, közvetítő szerepének felfogása, amely lehetővé tette az ókori kultúráknak a későbbi (európai) kultúrába való beépülését. A római jog mindmáig meghatározó szerepének fölismertetése. A Róma által meghonosított életkörülmények méltányolása, amelyek megalapozták a városi életformát. Annak megismertetése, hogy a Pannon-világ milyen hatással volt a magyar történelemre, a magyarság műveltségére, kultúrájára. Annak föltárása, hogy Rómának milyen szerepe volt a zsidó és a keresztény vallás elterjesztésében. Ezek megértése céljából az ókori római történelem főbb tendenciáinak, eseményeinek elsajátíttatása.

Követelmény A tanuló:
a) Ismerje:
Róma történelmének szakaszait,
hogy miért és milyen lépésekben terjeszkedett Róma,
a köztársaság korának államszervezetét,
a köztársaság válságának okait,
a császárság államszervezetét és történetének főbb eseményeit,
a kereszténység kialakulását és elterjedését, Júdea provincia helyzetét a császárság elején,
a kereszténység Palesztinán kívüli elterjedését,
a türelmi rendeletet,
Pannónia provincia jelentőségét a birodalom számára,
a főbb római emlékeket hazánkban,
a lakóhelyéhez legközelebb eső pannóniai helytörténeti kiállítás anyagát;
a Római Birodalom hanyatlásának okait: *külső*: barbár támadások, hosszú, nehezen védhető határ, *belső*: a császári hatalom meggyöngyölése, a katonák beavatkozása a politikába, munkaerőhiány, az ideiglenes megoldásokat, a bukás közvetlen okát.
b) Tudja értékelni:
Róma és a provinciák kapcsolatát, ennek előnyös és hátrányos oldalával együtt,
a római tudomány és kultúra máig tartó hatását.
c) Legyen képes:
térképen megmutatni Róma terjeszkedésének fő állomásait,
szinkronban látni a görög és római történelmet,
római kori írott forrásokból következtetéseket levonni, ellentétes beállítottságú római forrásokat ütköztetni.
d) Értse:
hogy melyek voltak a kereszténység elterjedésének legfontosabb okai,
hogy miért üldözték a római hatóságok kezdetben a keresztény monoteizmust.
Fogalmak: Itália, latinok, szenátus, patrícius, nemzetség, Forum Romanum, etruszkok, szabinok, köztársaság, népgyűlés, konzul, Karthágó, plebejus, punok, csapóhíd, provincia, légió, gladiátor, polgárháború, zsoldoshadsereg, triumvirátus, veterán, limes, germánok, pergamen, prém, borostyánkő, boltív, kupola, amfiteátrum, törvény előtti egyenlőség, nyilvános tárgyalás, Aquincum, keresztények, kereszténység, mártír, katakomba, Konstantinápoly, szabad vallásgyakorlat, barbár, őrtorony, Aquincum, hadi út, germánok, népvándorlás, szabad földbérlet, hun törzsszövetség.
Nevek: Romulus, Remus, Aeneas, Hannibal, Scipio, Tiberius Gracchus, Gaius, Gracchus, Sulla, Crassus, Pompeius, Julius Caesar, Augustus, Hadrianus, Caligula,

	Nagy Konstantin, Odoaker, Attila, Vergilius, Horatius, Cicero, Titus Livius, Tacitus, Heródes. Évszámok: i. e. 753, i.e. III.-II. évszázad, i. e. 73-71, i. e. 49, i. e. 44, i. e. 43, 395, 476, i.e. 313.
Tartalom	A köztársaság kora. A császárság fénykora. A kereszténység elterjedése. Pannónia. A Nyugat-Római birodalom bukása.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleltetés a kronológiai és topográfiai ismeretek felhasználásával. A térképeken végzett munka ellenőrzése. A forrásokkal végzett munka számonkérése. Tájékozódás vaktérképeken. A legközelebbi pannóniai kiállítás anyagának ismerete. Téma végén témazáró dolgozat.

A magyar nép őstörténete

Cél	A tanuló kapjon képet a magyarság őshazájáról, honfoglalásáról és államalapításáról. A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségéről Magyarország és Európa számára. Tudja, hogy különböző álláspontok vannak a magyarság eredete és a honfoglalás tekintetében. Tudja, hogy milyen forrásfajtákból táplálkozik a magyar őstörténetkutatás.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> a magyarság eredetét a hun-magyar mondakör alapján, a magyar nép eredetére vonatkozó tudományos álláspontot, a vándorlás okát és főbb állomásait, a honfoglalás távolabbi és közvetlen okait. b) <i>Értse:</i> a magyar őstörténet forrásainak ellentmondásosságát, a vándorlás hatását a magyar nép összetételére, társadalmára, műveltségére és életformájára, hogy a honfoglalás előre eltervezett katonai akció és ugyanakkor menekülés is volt egyszerre, a honfoglalás jelentőségét. c) <i>Ismerjen:</i> alapvető írásos forrásokat a magyar őstörténet tárgyából. <i>Fogalmak:</i> eredetmonda, nyelvrokonság, nemzetség, krónika, bolgárok, székelyek, finnugor - uráli - nyelvek, őshaza, vogul, osztják, nomád állattartás, félnomád gazdálkodás, nyári és téli szállás, jurta, solymászat, nagycsalád, törzs, besenyők, türkök, kazárok, kabarok, Árpád-ház, vérszerződés, Etelköz, törzsszövetség, fejedelem, tarsolylemez, szablya, táltos, Vereckei-hágó, germánok, avarok, szlávok, besenyők, gyeplő, székelyek. Nevek: Bölcs Leó, Bíborbanszületett Konstantin, Levedi, Álmos, László Gyula, Árpád, Kurszán, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm. Évszámok: i.e. 1000, 895, 895-900.
Tartalom	A magyar nép eredete és vándorlása. A honfoglalás.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleltetés a kronológiai és topográfiai ismeretek felhasználásával. A térképeken végzett munka ellenőrzése. A magyar őstörténetre vonatkozó forrásokkal végzett munka számonkérése. Tájékozódás vaktérképeken. Téma végén témazáró dolgozat.

Társadalmi ismeretek

Európa, Európaiságunk

- Cél** A NAT és a magyar társadalom által is megfogalmazott igény az európai kultúrához, értékekhez való közeledés. Kialakítja a magyar identitás mellett az európai művelődéssel, a demokratikus hagyományokkal, toleranciával történő azonosulást. Az egyes témák folyamatosan bontják ki az összekötő szálakat, s egyben a sajátos közép-európai és magyar vonásokat, s így a diákok nem látnak ellentmondást az Európaiság és a magyarság között.
Lássák meg a diákok a közös és az elválasztó jegyeket.
A hosszú távú tudati nevelés mellett az éves tanterv elsajátítása segít a történelmi és a földrajzi tanulmányok megalapozásában mind szemléleti, mind gyakorlati tekintetben.
- Követelmény** A diákok képet tudjanak alkotni Európa történeti és földrajzi kialakulásáról.
Meg tudják különböztetni az európai régiókat, ki tudják választani ezek általános és eltérő tulajdonságait.
Ismerjék Magyarország helyét az európai régiókban és kultúrában.
Tudják leírni az európai problémákat, s meg tudják különböztetni ezeket régióként.
Elemazzék Magyarország, Európa és a többi kontinens viszonyát, vázoljanak fel alternatívákat a várható fejlődési irányokról.
- Tartalom** **Európa, Európaiságunk**
Európa fogalma.
Európa földrajzi és történeti tájai.
Hazánk az európai tájak rendszerében.
Hazánk változó szerepe Közép-Európában.
Közép-Európa etnikai képe.
Régióink földrajzi és gazdasági helyzete.
Hazánk és Európa kapcsolata.
Eltérő és közös vonások.
Az egységes Európa kialakulása.
Az EU országai - Európai régiók.
Hazánk és az egységes Európa kapcsolata.
Az EU kapcsolata Közép-Európával.
Hazánk és az integrációs folyamat.
M.o. gazdasága és az EU.
Az egyén és a csatlakozás.
Hazánk tájai és a csatlakozás.
Európai problémák.
- Értékelés** *Az értékelés szempontjai:* a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése.
A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
- Cél** **Európa fogalma**
A diákok lássák, hogy Európa területe folyamatosan változott, növekedett.
Értsék a változás és a történeti fejlődés kapcsolatát, annak mozgatórugóit.
Lássák a természetföldrajzi környezet és a gazdasági, társadalmi folyamatok közötti összefüggéseket.
Értsék a történeti fejlődés során kialakult európai kultúra sajátosságait.
- Követelmény** A diákok tudják felsorolni Európa kialakulásának történeti és földrajzi fázisait.
Térképen azonosítsák a fejlődés egyes szakaszait.
Különböztessék meg a szakaszok fő jellemzőit.
- Tartalom** Európa történeti kialakulása.
Az Európaiság jellemzői (összegzés).

Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Európa földrajzi és történeti tájai</u>
Cél	A történeti és földrajzi régió fogalmának megértése. A régiók ismerete, egy-egy régió bemutatása. A régiók kölcsönhatásának megértése, a fejlődésre ható tényezők ismerete.
Követelmény	A diákok a térképen tudják megmutatni az európai régiókat. A térképen tudják azonosítani a régiók főbb városait és tájegységeit. Elemezni tudják az egyes régiók fő sajátosságait természeti, gazdasági, történeti, kulturális vonatkozásban.
Tartalom	A nagytájak (Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél-Európa, Kelet-Európa, Közép-Európa) jellemzése földrajzi (domborzat, éghajlat, ásványkincsek), gazdasági (ipar, mezőgazdaság, kereskedelem) és történeti (közös történeti vonások, etnikumok, vallások) jellemzők alapján.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Hazánk az európai tájak rendszerében</u>
Cél	Magyarország változó szerepének megértése Közép-Európában. A "kompország" ingásának bemutatása. A régióhoz kötődés és különállás elemeinek (földrajzi, gazdasági, társadalmi, vallási, etnikai, életszemléleti) megértése.
Követelmény	Határoolja be Közép-Európa, s ezen belül Magyarország változó területét! Elemezze a térkép segítségével a fenti mozgásokat! Sorolja fel a régió etnikumait, s mutassa meg azokat a térképen! Azonosítsa az összekötő és elválasztó gazdasági, kulturális jegyeket!
Tartalom	Magyarország helye Közép-Európában és a tágabb környezetben. Az ország területi változásai. Földrajzi, gazdasági, etnikai viszonyok a régióban, az ország változó szerepköre. A mai Közép-Európát összekötő elemek, a Nyugat- és Kelet-Európa-hoz fűződő szálak.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Hazánk változó szerepe Közép-Európában</u>
Cél	Magyarország kulturális, gazdasági és politikai szerepének történeti távlatú megértése.
Követelmény	Magyarország területi változásainak a térképen történő azonosítása. Az etnikai változások nyomon követése etnikai térképek segítségével. A magyar kultúra Nyugathoz, Kelethez és a szomszédokhoz fűződő szálai.
Tartalom	Magyarország területi fejlődésének nyomon követése. Az etnikai viszonyok változásainak, a kérdés jellegének ismertetése. A magyar kultúra európai kötődéseinek felvillantása.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Közép-Európa etnikai képe</u>
Cél	A közép-európai kevert etnikai helyzet megértése. A kisebbségi kérdés értékelése, a megoldás nehézségeinek átlátása.

Követelmény	Közép-Európa etnikai viszonyainak azonosítása térkép segítségével. A kevert, soknemzetiségű helyzet definiálása. A kérdés megoldására tett kísérletek ismerete.
Tartalom	Közép-Európa etnikai képe. Az etnikai helyzet sajátosságai (kevertség, vallások, népszaporulat, stb.). A probléma megoldásának alternatívái.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Régiók földrajzi és gazdasági helyzete</u>
Cél	A régió gazdasági képének, gondjainak megértése. A nyugati integráció szükségességének belátása.
Követelmény	A régió mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi jellemzőinek vázlatos leírása. Az egész térséget érintő problémák elemzése. Az integráció lehetőségeinek behatárolása.
Tartalom	Közép-Európa gazdaságának vázlatos képe. Az általános problémák bemutatása. Az integrációnak a térségre gyakorolt hatásai.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Hazánk és Európa kapcsolata</u>
Cél	Az európai kultúrához kötő kapcsolatok (művészet, vallások, politikai berendezkedés, stb.) értékelése.
Követelmény	A magyar kultúrának az európai kultúrirányzatokkal történő azonosítása. Konkrét kapcsolódási pontok leírása.
Tartalom	Az európai kultúra nagy korszakainak áttekintése, s magyarországi megfeleltetése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Eltérő és közös vonások</u>
Cél	Az európai és a magyar identitás átélése.
Követelmény	Az európai kultúra jellemzőinek kiválasztása. Az európain belül a magyar kultúra sajátosságainak körülhatárolása.
Tartalom	Az európai, s ezen belül a magyar kultúra egy-két kiemelt jellegzetességének bemutatása (vallások, építészet, politikai berendezkedés).
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Az egységes Európa kialakulása</u>
Cél	Az egységes Európa eszméjének megértése. Az egység szükségességének gazdasági, társadalmi és kulturális összetevőinek felismerése. Az integráció fogalmának, s annak szintjeinek ismerete.
Követelmény	Elemesse az egységhez vezető eszmei és gazdasági folyamatokat. Ismerje az integráció szerveit, vázlatosan azok működését.
Tartalom	Az európai egység gondolat kibontakozása a XVI. századtól. Az integrációt kikényszerítő és fenntartó tényezők.

	Az EU létrejötte - Benelux-szövetség - Montánunió - OEEC - ESZAK - EGK - EAK - schengeni megállapodás - maastrichti szerződés. Az EU felépítése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Az EU országai - Európai régiók</u>
Cél	A különböző gazdasági szinten élő, más vallású és nyelvű emberek együttműködési nehézségeinek átlátása. A harmonizálás szükségességének megértése.
Követelmény	Az EU országainak, fővárosainak, központi szerveinek azonosítása térkép segítségével. Fejlett és fejletlen térségek behatárolása. Az EU és a társult államok kapcsolatának elemzése.
Tartalom	Az EU által lefedett európai régiók áttekintése. A társult államok és az EU viszonya. Közép-Európa és az integráció.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Hazánk és az egységes Európa kapcsolata</u>
Cél	Az integráció előnyeinek és hátrányainak megértése. Az integrációs kényszerek Magyarországra irányuló hatásának értékelése.
Követelmény	Az európai integráció hazánk helyzetére gyakorolt hatásainak elemzése. A csatlakozás várható előnyeinek és hátrányainak körülhatárolása. Az EU intézmény és jogrendszeréhez történő hasonulás következményeinek elemzése.
Tartalom	Az EU és Magyarország korábbi kapcsolatának áttekintése. A magyar mezőgazdaság, ipar és kereskedelem kapcsolata az EU-val. A magyar és az EU gazdaság, jogrendszer, intézményrendszer különbségei.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Az EU kapcsolata Közép-Európával</u>
Cél	A térség problémáinak feloldása és az integráció kapcsolatának megértése.
Követelmény	A már EU tagok és a belépésre váró országok azonosítása a térképen. A térség kényszerpályáinak és az integráció kapcsolatának elemzése.
Tartalom	Közép-Európa gazdasági és etnikai problémáinak áttekintése. A gondok és az integráció viszonyának ismertetése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
	<u>Hazánk és az integrációs folyamat</u>
Cél	Magyarország szükségszerű integrációs kapcsolódásának belátása.
Követelmény	Magyarország eddigi integrációs kapcsolódásainak áttekintése, s a tanulságok levonása. Magyarországnak a világgazdaságba történt jelenlegi beintegrálódásának elemzése.

Tartalom	Gazdasági és politikai integrációk a magyar történelemben (Osztrák-Magyar Monarchia, olasz és német orientáció, KGST). Jelenlegi integrációnk a világ gazdasággal.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
Cél	<u>Magyarország gazdasága és az EU</u> A magyar gazdaság egyes ágazatainak jelenlegi és a várható csatlakozás utáni uniós helyzetének értékelése.
Követelmény	Jelenlegi EU-hoz fűződő gazdasági kapcsolataink elemzése a térkép, statisztikák segítségével. A várható csatlakozás hatásainak elemzése.
Tartalom	Az EU és Magyarország gazdasági kapcsolatainak leírása. Ábrák, térképek, statisztikák áttekintése. Prognózisok elemzése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
Cél	<u>Az egyén és a csatlakozás</u> A csatlakozás pozitív és negatív hatásainak tudatosítása. Pozitív stratégiák elképzelése.
Követelmény	Különböző ágazatokban, más-más végzettségű emberekre való hatás elemzése. Az egyén versenyképességének definiálása, a változások behatárolása.
Tartalom	A csatlakozás hatásai egyes ágazatokra. Frissen csatlakozott országok tapasztalatainak elemzése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
Cél	<u>Hazánk tájai és a csatlakozás</u> A régiók szerepének megértése az EU életében.
Követelmény	Magyarország regionális áttekintése. Az egyes régiók elemzése, alkalmazkodási lehetőségeik behatárolása.
Tartalom	Magyarország régióinak áttekintése. A régiók jellemzése, alkalmazkodási lehetőségeik áttekintése.
Értékelés	<i>Az értékelés szempontjai:</i> a tanulók beszédének formai és tartalmi jellemzőinek, viselkedéskultúrájának nyomon követése. A számonkérés történhet szóban, írásban, rajzban.
Cél	<u>Európai problémák</u> Az integráció problémafeloldó, s egyben problémákat felszínre hozó kettősségének megértése. Az etnikai, vallási ellentétek és a gazdasági nehézségek kapcsolatának felismerése. A környezetvédelem és a politika, gazdaság viszonyának bemutatása.
Követelmény	Az Európát feszítő problémák elemzése. A történeti és újkeletű gondok kapcsolatának leírása. Annak belátása, hogy az integráció sok problémát megold, de nem valamennyit.
Tartalom	A történeti és gazdasági fejlődés során korábban felhalmozódó problémák (elmaradott területek, vallási és etnikai) ellentétek. A gazdasági fejlődés és az életmód okozta környezeti problémák.

Az integráció által felszínre hozott nehézségek (eltérő fejlettségű területek, kis és nagy államok viszonya, nemzeti szuverenitás, demokratikus intézményrendszer kialakítása.

Az életszínvonal és a gazdasági versenyképesség kapcsolata.

Értékelés Szóbeli feleletek, a fő témák végén komplex feladatlap. Az adott térségek elhelyezése térképen, térképvázlat készítése.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerjék Európa részeit, tudják ezeket térképen megmutatni.

Tudják hazánkat elhelyezni az európai régióban

Ismerjék a legfontosabb európai szervezeteket.

Tudjanak egyszerűbb statisztikai táblázatokat elemezni, diagramokat leolvasni.

Tudjanak tanári magyarázat alapján vázlatot készíteni.

Ismerjék hazánk legjellemzőbb etnikai csoportjait.

Tudják, miért létérdeke hazánknak az Európához való kapcsolódás.

Ismerjék kötelességeiket a környezet védelmében.

Ismerje az ember első eszközeit.

Tudja a zsákmányolás és élelemtermelés közötti különbséget.

Ismerje az alábbi fogalmakat: régészet, ősember, munkamegosztás, kőkorszak, bronzkor, vaskor, varázslat.

Ismerje a következő ókori keleti államokat: Egyiptom, Mezopotámia, India és Kína. Tudja ezeket térképen elhelyezni.

Ismerje a következő neveket és fogalmakat, valamint azok jelentőségét: fáraó, piramis, Hammurapi törvényei, kaszt, nagy fal, selyem.

Ismerje az athéni népgyűlés fogalmát.

Ismerje a spártai nevelés fogalmát.

Tudja megmutatni térképen: Hellászt, Athént, Spártát.

Ismerje az Athén és Spárta közötti különbségeket.

Ismerje a következő fogalmakat és neveket: Periklész, Akropolisz, Zeusz, demokrácia, rabszolga.

Tudja megmutatni térképen Róma terjeszkedésének főbb állomásait.

Tudja az ókori római társadalom változásait.

Ismerje a római civilizáció emlékeit hazánkban.

Ismerje a következő neveket és fogalmakat: Romulus és Rémus, Július Caesar, patrícius, plebejus, időszámításunk kezdete.

Történelem és állampolgári ismeretek 8. évfolyam

A feudalizmus korai és virágzó szakasza

Cél	Az V-XV. század gazdaság-, társadalom- és művelődéstörténeti anyagának megtanítása. A fejlődés szakaszainak (korai, érett, kései) folyamatának, íveinek megrajzolása. Az "európai történelem" és a korszakhoz tartozó fogalmak megalapozása és elsajátíttatása.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> a Kelet-Római Birodalom helyébe lépő Bizánci Birodalom kialakulását, a feudalizmus fogalmát, kialakulását, szakaszolását, a korai középkor római eredetét, gazdasági rendszerének kialakulását, a hűbériség jellemzőit, a Frank Birodalom sajátosságait, a virágzó középkori Európa gazdasági életét (földművelés, ipar, kereskedelem, technikai fejlődés), az egyház szerepét a feudális államok kialakulásában és életében, a társadalom alapvető csoportjait (tagozódását), a kronológiai és topográfiai adatokat, a kor művelődéstörténeti jellemzőit, a lovagság fogalmát, életmódját, eszmerendszerét, tevékenységét békében és háborús körülmények között, a falusi élet jellemzőit, a mezőgazdasági művelési módokat és a technikai fejlődés mibenlétét, a városok felvirágzásának feltételeit, lakóit és jogállását, a kézműipar és kereskedelem szervezeti kereteit és fejlődését, a középkor művészeti stílusait: román, gót, reneszánsz. b) <i>Értse:</i> a korai és virágzó szakasz azonos és eltérő jellemzőit, a történelmi fejlődés folytonosságát. c) <i>Legyen képes:</i> kapcsolatot teremteni az ókori és a középkori történelmi ismeretei között, az adott korra vonatkozó térképekből, diagramokból, forrásokból következtetéseket levonni, összehasonlításokat és csoportosítást végezni, művészettörténeti ismereteit a történelmi korszakkal összekapcsolni. <i>Fogalmak:</i> ikon, Korán, kalifa, Mekka, uradalom, jobbágytelek, földesúr, jobbágy, robot, terményadó, ajándék, szolgáltatások, önellátó gazdálkodás, hűbéri lánc, pápa, püspök, remete, kolostor, szerzetesrend, apáca, egyházzakadás, Pápai Állam, Német-Római Császárság, királyi udvar, lovagi erények, herceg, gróf, báró, zarándok, keresztes hadjáratok, feudalizmus, szerzetesrendek, ereklye, kódex, kiközösítés, eretnek, inkvizíció, pénzádó, zsellér, nyomásos gazdálkodás, céh, árutermelés, városi jogok, önkormányzat, polgármester, pénzverési jog, pénzváltó, rendek, gótika, humanizmus, reneszánsz. Nevek: Nagy Theodorik, Justitianus, Karolingok, Martell Károly, Kis Pippin, István pápa, Jámbor Lajos, Kopasz Károly, I. Henrik, I. Ottó, Mohamed, VII. Gergely, IV. Henrik, Calixtus, Frigyes, III. Sándor, II. Ince, II. Orbán, Földnélküli János, IV. Fülöp, Guttenberg János. Évszámok: 800, 1054, 570-630, 1077, 1122, 1215, 1095, 1212, 1440.
Tartalom	A feudalizmus korai szakasza. Az érett középkor.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleletek.

Didaktikus rajzok, ábrák, statisztikai adatok elemzése.
Térképolvasás, tájékozódási feladatok.
Témazáró feladatlap.

A feudalizmus első szakasza hazánkban

Cél A X-XIII. századi Magyarország gazdasági, társadalmi, esemény- és művelődéstörténeti fejlődésének megtanítása.
Az önálló államiság kialakulásának és megerősödésének bemutatása.
A korabeli Magyarország Európába való beilleszkedése.

Követelmény

A tanuló:

a) Ismerje:

a feudális gazdaság és társadalom Magyarországon a X-XIII. században alakult ki, kb. fél évezreddel később, mint a nyugat-európai területeken.
a fejlődés nem egyenes vonalú, hátráltató és segítő tényezők határozzák meg irányát és idejét,
Géza fejedelem és I. István szerepét és jelentőségét a feudális magyar állam megalapításában,
a fejedelmi hatalom megerősítésének folyamatát,
a vármegyerendszer kiépítését, a kereszténység felvételét és annak jelentőségét,
I. István törvényeinek lényegi elemeit,
Szent László és Könyves Kálmán uralkodásának idejét, eseményeit,
a feudális rend megszilárdítása érdekében tett intézkedéseiket,
az uralkodók külpolitikai lépéseit,
a társadalmi átalakulás folyamatát,
IV. Béla a tatárjárás előtt, alatt és után végzett kül- és belpolitikai tevékenységét, intézkedéseit,
az Árpád-ház fogalmát, kiemelkedő uralkodóit,
az Árpád-kori műveltség központjait, román építészeti emlékeit, az első magyar nyelvemlékeket.

b) Értse:

a "régii" és az "új" rend fogalmát, különbözőségét,
hogy a kereszténység felvétele, a feudális társadalom kialakulása elkerülhetetlen történelmi szükségszerűség volt,
Magyarország, Magyarország és a nyugat-európai feudális államok fejlődésének, jellemzőinek hasonlóságát és különbözőségét,
miért erősítették László és Kálmán intézkedései a feudális rendet,
milyen szerepet játszott az egyház és a királyi hatalom a feudális rend megszilárdításában,
a királyi hatalom gyengülésének és a nagybirtokosok erősödésének kölcsönhatását.

c) Legyen képes:

ismereteit önállóan és összefüggően szóban kifejezni,
önállóan vázlatot készíteni,
a kötelező kronológiai és topográfiai adatokat időszalagon és vaktérképen elhelyezni,
egyszerű forrásokat, képeket, didaktikus rajzokat elemezni.

Fogalmak: szabad harcosok, szolgálófalvak, fejedelmi udvar, udvarnokok, kalandozás, zsákmányszerző hadjáratok, a kereszténység felvétele, tized, magyar keresztény királyság, Szent Korona, egyházszerkezet, püspökség, királyi vármegyék, gyepű várispán, várjobbágy, várnép, megyésispán, királyi tanács, ispán, nádor, pogánylázadás, német hódítók, szabad költözködés, a magántulajdon védelme, istenítéletek, bíráskodás, bírói testület, Erdély, vajda, bán, székelyek, szászok.

Nevek: Géza, Vajk, I. István, Gizella, Koppány, II. Szilveszter, Imre herceg, Vazul, Orseoló Péter, Aba Sámuel, Vata, I. András, Salamon, I. Béla, Vata fia János, Zotmund, I. László, Gellért püspök, Könyves Kálmán, Vak Béla, Anonymus, III. Béla, Julianus, Kötöny, II. András, Gertrudis, Bánk bán, Szent Erzsébet, Szent Margit, Kézai Simon, IV. Béla.

Évszámok: 992-997, 997-1038, 1038-1077, 1051-1052, 1077-1095, 1095-1116, 1222, 1241-1242, 1301.

Tartalom A magyarok társadalma és élete.
Az államalapítás.
Harc a külső és belső ellenséggel.
Szent László és Könyves Kálmán.
Az Aranybulla és kora.
A tatárjárás és az ország újjáépítése.

Értékelés Folyamatos szóbeli feleletek.
Tényanyag (személyek, kronológia, topográfia) tesztlapos ellenőrzése.
Térképelemzés.
Forráselemzés.
Múzeumi feladatlap vagy helytörténeti kutatómunka.

A feudalizmus virágkora hazánkban

Cél Magyarország XIV-XVI. századi eseménytörténetének, az Anjouk, Zsigmond, a Hunyadiak és a Jagellók korának megtanítása.
A gazdasági virágzás bemutatása.
A belpolitikai változások, a meghatározó törvények megismertetése.
A korszak fejlődési ívének megrajzolása.
A magyar történelem adott szakaszának "behelyezése" az egyetemes történelmi korszakba.

Követelmény A tanuló:
a) *Ismerje:*
a kor kronológiai és topográfiai adatait, fogalmait,
Károly Róbert és Nagy Lajos bel- és külpolitikáját, az Anjou kor gazdaságát,
Luxemburgi Zsigmond uralkodási jellemzőit, városfejlesztő intézkedéseit,
a török ellenes harcok kronológiáját, Hunyadi János történelmi szerepét,
Hunyadi Mátyás uralkodását, hatalmának tartalmát és jellegét, a központosítási törekvéseket,
a Jagellók uralmát és annak hatását az ország életére,
a Mohácshoz vezető külső és belső okokat.
b) *Értse:*
a feudalizmus "virágzó szakasza" fogalmát.
c) *Legyen képes:*
a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezni,
az egyes uralkodók tevékenységét szóban és írásban bemutatni (kiemelten Zsigmond és Mátyás),
a korszak gazdasági életét és társadalmát bemutató forrásokat, diagramokat, statisztikai táblázatokat önállóan elemezni.
Nevek: Károly Róbert, Kán László, II. Vencel, Borsa Kopasz, Csák Máté, Kőszegiek, Laczkfiak, Szécsiek, Szécsényiek, Újlakiak, Garaiak, Nagy Lajos, Nekcsei Demeter, Toldi Miklós, Luxemburgi Zsigmond, Husz János, Garai Miklós, Cillei Herman, Cillei Borbála, Lépes György, Budai Nagy Antal, Hunyadi János, Szilágyi Mihály, Dugovics Titusz, Kapisztrán János, Habsburg Albert, Brankovics György, Jagello Ulászló, Hunyadi László, V. László, III. Frigyes, Hunyadi Mátyás, Vitéz János, Janus Pannonius, Beatrix királyné, Corvin János, II. Ulászló, Bonfini, Galeotto Marzio, Bakócz Tamás, Dózsa György, Báthory István, Szapolyai János, Werbőczy István, I. Szulejmán, II. Lajos, Tomori Pál.

Évszámok: 1301-1308, 1307, 1312, 1351, 1367, 1387-1437, 1396, 1404, 1417, 1437, 1440-1444, 1446-1452, 1442, 1443-1444, 1444, 1448, 1456, 1458-1490, 1490-1516, 1514, 1516-1526, 1526.

Tartalom Az Anjou-kor.
Zsigmond és kora.

	A Hunyadiak kora. A Jagellók.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleletek. Térképmunka. Tesztlapos tényanyag ellenőrzés. Témazáró feladatlap.

A feudalizmus bomlása

Cél	A kora újkor változásainak áttekintése. A nagy földrajzi felfedezések előzményeinek, lefolyásának és következményeinek bemutatása. A XVI-XVII. századi vallási küzdelmek rendszerezése. Az első polgári államok létrejöttének megtanítása.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i> a nagy földrajzi felfedezések előzményeit, következményeit, topográfiáját és kronológiáját, az újkor mibenlétét, a reformáció irányzatait s az ellenreformáció jelentőségét, a polgári államok születését. b) <i>Értse:</i> az újkor fogalmát, az abszolutizmus és a parlamentáris monarchia eltérő jellegét. c) <i>Legyen képes:</i> összefüggésvázlatot készíteni ok-okozati viszonyokról, történelmi személyek portréját elkészíteni, térképekről önállóan ismereteket szerezni, statisztikai adatokból, diagramokból következtetéseket levonni. <i>Fogalmak:</i> aranyéhség, gyarmatosítás, azték, inka, manufaktúra, tőke, tőkés, bekerítések, reformáció, evangélikus, lutheránus, református egyház, lelkész, protestáns, ellenreformáció, inkvizíció, jezsuiták, barokk, polgári köztársaság, Németalföld, tőkés vállalkozás, polgári állam, vallásszabadság, vallásháború, anglikán egyház, parlament. <i>Nevek:</i> Tengerész Henrik, Kolumbusz Kristóf, Marco Polo, Amerigo Vespucci, Vasco de Gama, Magellan, Luther Márton, Münzer Tamás, Kálvin János, Loyola Ignác, Giordano Bruno, Galileo Galilei, Rubens, I. Károly, Oliver Cromwell, I. Péter, Kopernikusz. <i>Évszámok:</i> 1492, 1519-1522, 1517, 1525-1527, 1609, 1640.
Tartalom:	Földrajzi felfedezések. Az első polgári államok.
Értékelés	Folyamatos szóbeli feleltetés. Térképelemzések. Kiselőadások. Témazáró feladatlap íratása.

Magyarország a kora újkorban

Cél	Képet adni a tanulóknak a három részre szakadás okairól és folyamatáról, a három országrész életéről. Megmutatni, hogy a kor, a konkrét erőviszonyok milyen alternatívákat nyújtottak a magyarság számára és ezekre a politikai erők milyen válaszokat adtak. Miért vált Erdély különlegesen fontossá Magyarország, a Török és a Habsburg Birodalom között. A felszabadító és a szabadságharcok koncepcióinak és értelmének áttekintő láttatása.
Követelmény	A tanuló: a) <i>Ismerje:</i>

az ország két, illetve három részre szakadásának okait, lefolyását és körülményeit, a három országrész gazdasági és politikai jellemzőit, a végvári harcok történetét és jelentőségét, az erdélyi fejedelmek által vezetett Habsburg-ellenes mozgalmak eredményeit, Erdély "aranykorá"-t, Zrínyi Miklós nemzeti politikáját, a török kiűzésének körülményeit és következményeit, a Rákóczi-szabadságharc okait, menetét és vereségének okait, az adott kor kultúráját, művelődéstörténeti eseményeit.

b) *Értse:*

a korszak történelmi folyamatait, nemzetközi összefüggéseit, a széttagozottság következményeit, az egyesítésre irányuló mozgalmak és küzdelmek céljait, a kiemelkedő történelmi személyek motivációját.

c) *Legyen képes:*

önálló kutatómunkával portrét, kiselőadást készíteni, térképeket elemezni,

más tantárgyakban (irodalom, művészettörténet, ének) szerzett tudását történelmi ismereteihez kapcsolni.

Fogalmak: bujdosók, felségsértési perek, hajdúk, országegyesítés, kurucok, Kelet védőbástyája, Szent Liga, örökös királyság, nemesek és jobbágyok összefogása, kurucok, labancok, trónfosztás, általános adózás, fegyverletétel, szatmári béke.

Nevek: Habsburg Ferdinánd, Szapolyai János, Izabella, János Zsigmond, Fráter György, Zrínyi Miklós, Thököly Imre, Zrínyi Ilona, Bocskai István, Bethlen Gábor, Básta György, Károly Gáspár, Pázmány Péter, Lotharingiai Károly, Bottyán János, II. Rákóczi Ferenc, Esze Tamás, Károlyi Sándor, Mikes Kelemen.

Évszámok: 1526-1564, 1526-1540, 1541, 1532, 1552, 1556, 1663-1664, 1604-1606, 1686, 1699, 1703-1711, 1705, 1707, 1708, 1711.

Tartalom

A három részre szakadt ország.
Az ország egyesítéséért.
A hazáért és szabadságért.

Értékelés

Folyamatos szóbeli feleletek.
Kronológiai és topográfiai adatok tesztalapos ellenőrzése.
Vaktérképes feladatok.
Történelmi személyek bemutatása kiselőadások formájában.
Téma végén témazáró feladatlap.

Magyarország újjászerveződése a Habsburg Birodalom keretében

Cél

Az ország soknemzetiségűvé válása körülményeinek, a Habsburg Birodalomba való betagozódásának és a felvilágosult abszolutizmus hatásainak megértetése.
A lakóhely és környéke nemzetiségi viszonyainak feltárása.

Követelmény

A tanulók ismerjék, hogy a török kiűzése után miként népesült be az ország, milyen következményekkel járt ez. Tudják, hogy a Habsburg Birodalmon belül hogyan helyezkedett el és hogyan funkcionált a magyar államszervezet.
Legyenek tisztában a magyar parasztság sorsával, annak rendezésére irányuló királyi rendeletekkel.
Tudják kifejezni, hogy a felvilágosult abszolutizmus hogyan hatott a magyar gazdasági és kulturális életre.
Legyenek tisztában III. Károly, Mária Terézia és II. József uralkodásának jelentőségével.
Fogalmak: bevándorlás, betelepítés, telepesek, belső népvándorlás, többnemzetiségű Magyarország, Magyarország "a birodalom éléstára", felvilágosult abszolutizmus, rendi országgyűlés, helytartótanács, Pragmatica Sanctio, Urbárium, úrbér rendezés,

zsellérek, Racio Educationis, tankötelezettség, közegészségügyi rendelet, kalapos király, türelmi rendelet, jobbágyrendelet, állandó hadsereg.

Nevek: III. Károly, Mária Terézia, II. József.

Évszámok: 1712-1740, 1740-1780, 1767, 1780-1790.

Tartalom

Magyarország a Habsburg Birodalomban.

Az ország újjászervezése.

Gazdaság és társadalom.

Mária Terézia és II. József.

A felvilágosult abszolutizmus hatása a magyar szellemi életre.

Értékelés

Folyamatos osztály- és egyéni munka, forráselemzés, szóbeli feleltetés, a nemzetiségi viszonyok ábrázolása térképvázlaton, témazáró dolgozat.

Állampolgári ismeretek

Cél	Tanulmányok során szerezzen olyan alapvető ismereteket a tanuló, amelyek birtokában képes elemezni és értékelni egyes társadalmi és politikai jelenségeket. Szerezzen tapasztalatokat társadalmi és politikai jelenségek felismerésében és elemzésében. Gyakorolja az elméleti tudás konkrét helyzetek értelmezéséhez való felhasználását. Vizsgálja meg saját életét, körülményeit és perspektíváit társadalomtudományi ismeretei és tapasztalatai fényében.
Követelmény	Legyen képes az elvont társadalmi és állampolgári ismereteket konkrét helyzetekre és esetekre alkalmazni. Ismerje fel, és tudjon megnevezni szűkebb és tágabb környezetében minél több társadalmi és politikai jelenséget. Tudjon velük kapcsolatban lényegre törő kérdéseket megfogalmazni. Legyen képes információkat gyűjteni egy-egy konkrét jelenséggel kapcsolatban. Tudja rendszerezni az információkat. S legyen képes különbséget tenni a tények és a vélemények között.
Tartalom	Gazdaság, társadalom, kultúra. Az egyén és a társadalom. A modern társadalom. A modern állam. Válság és válságkezelés.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Gazdaság, társadalom, kultúra

Cél	Értse meg, hogy a társadalom, a gazdaság és a kultúra egymást kölcsönösen feltételező, egymástól elválaszthatatlan fogalmak.
Követelmény	Legyen képes tanári segítséggel elemezni egy-egy kiválasztott történelmi koron belül a gazdaság, a társadalom és a kultúra közötti legfontosabb kapcsolatokat.
Tartalom	A társadalom és a gazdaság. A kultúra. A kommunikáció.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A társadalom és a gazdaság

Cél	Értse meg a tanuló, hogy mi a különbség a tömeg és a társadalom között; hogy a társadalmak legfontosabb feladata bizonyos - térben és időben változó - közösségi szükségletek kielégítése. Korábbi történelmi és földrajzi ismereteit felidézve, váljon világossá előtte, hogy vannak állam nélküli és államilag szervezett társadalmak.
Követelmény	Legyen tisztában a tanuló az alábbi fogalmak jelentésével: közösség, tömeg, társadalom, szükséglet, munka, munkamegosztás, gazdaság, termelés, elosztás, civilizáció, állam. Tudja ezeket megfelelően használni a világ és a mai Magyarország társadalmi jelenségeinek elemzésére, a társadalmi kérdésekről való beszélgetések során.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i>

A társadalom fogalma, funkciói.
A társadalom összetartó erői.
A gazdaság fogalma. A társadalom és az elosztás.
Jelenségek, amelyek hatására bomlásnak indulnak a társadalmak.
A társadalom és a gazdálkodás alaptípusai a múltban és napjainkban.
A civilizáció és az állam.

Tevékenységek:

Egy-egy - a tanulócsoporthat érdeklődésének megfelelően kiválasztott - múltbeli vagy mai társadalom szerkezetének elemzése abból a szempontból, hogy milyen javakra van szüksége az adott társadalomnak; kik termelik meg ezeket; a javak miként oszlanak meg a közösség tagjai között; s mindez mennyire szolgál a társadalom egészének megelégedésére.

Egy kisközösség (pl. a saját család) vizsgálata ugyanebből a szempontból: melyek a közösség szükségletei; kik és hogyan szerzik meg a kielégítésükhöz nélkülözhetetlen javakat; kik döntenek a javak elosztásáról; s mennyire szolgál mindez a közösség egészének megelégedésére.

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A kultúra

Cél

Lássa, hogy ma már nem igaz az "egy társadalom = egy kultúra" képlet, ami többé-kevésbé jellemző volt az ipari forradalom előtti világra.

Értse meg, hogy azok a kulturális viszonyok, amelyek között élünk, több rétegből állnak, több forrásból táplálkoznak, s gyakran értékválasztásokra kényszerítenek bennünket.

Ébredjen érdeklődés benne a sajátjától eltérő, más fajta kultúrák iránt.

Követelmény

Értse és használja pontosan az alábbi fogalmakat: kultúra, szokás, hagyomány, előítélet. Értse és tudja értelmezni az alábbi fogalmakat: tömegkultúra, magas kultúra, szubkultúra, szórakoztató ipar, sztereotípiák, csoportbezárkózás, gettó.

Fogadja nyitottan és érdeklődéssel azokat a kulturális jelenségeket, amelyek eltérnek saját közösségének a jellemzőitől.

Tartalom

Ismeretek:

A kultúra fogalma, részterületei. A kultúra szerepe a társadalom életében.

A kultúra és az oktatás.

A "tömegkultúra" és a "magas kultúra" kialakulása. A szórakoztató ipar.

Kulturális világjelenségek, világdívatok. A helyi hagyományok őrzése.

Vegyes kultúrájú társadalmak. Sztereotípiák és előítéletek. Csoportbezárkózás. Idegengyűlölet.

A nagy lélekszámú társadalmak és a szubkultúrák.

Tevékenységek:

Az életünket befolyásoló szokások, hagyományok, kulturális jelenségek feltérképezése. Ezek forrásainak meghatározása. Számunkra való fontosságának, erejének a meghatározása.

A magyar közoktatás elemzése (A nemzedékről nemzedékre hagyományozódó kultúra mely részterületei jelennek meg a közoktatásban, és melyek hiányoznak belőle? Vajon miért? stb.)

Képregények és számítógépes játékok elemzése (Mi jellemzi a szereplőket, a helyszíneket, a problémákat? Miért szeretik sokan ezeket a szórakozási formákat? Mi hiányzik belőlük? stb.)

Gyűjtőmunka: Napjaink Magyarországon is megfigyelhető ifjúsági szubkultúráinak leírása (Mi jellemzi az egyes csoportok öltözködését, zenei ízlését, értékválasztásait stb.? Mi minden kapcsolja őket a többségi felnőtt kultúrákhoz, és mi minden választja el attól?) Közvetlen környezetünk előítélettel kezelt csoportjai (Mi minden

jellemzi e csoportok tagjait? Mivel vívják ki mások elutasítását? Mi lehet az oka a másságuknak? Vajon mit vált ki belőlük az elutasítás? stb.).

Értékelés A *tényismeretek* számon kérhető írásban, hagyományos feladatlapokkal.
Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Cél **A kommunikáció**
Értse meg, hogy a kommunikáció az emberi viszonyok alapvető jelensége; hogy nem csak szavaink továbbítanak üzeneteket mások felé, hanem testtartásunk, gesztusaink, hanghordozásunk, öltözködésünk stb.

Követelmény Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: üzenet, jel, kód, jelentés, sajtó, reklám, személyi számítógép. Értse és tudja megmagyarázni a következő fogalmakat: közvetlen emberi kommunikáció, metakommunikáció, tömegkommunikáció, telekommunikáció, modem, telefax.
Legyen képes különféle emberi viselkedésmódok kommunikációs szempontú elemzésére.

Tartalom *Ismeretek:*
A beszéd szerepe az ember életében. A nyelv és a gondolkodás kapcsolata.
A közvetlen emberi kommunikáció alapsémája. Típusai.
A tömegkommunikáció alapsémája, eszközei.
A nyomtatott és az elektronikus sajtó.
A reklám. Alapsémái, típusai, hatásmechanizmusuk.
A távolsági kommunikáció sajátosságai, eszközei.
Tevékenységek:
Családi és iskolai kommunikációs szituációk elemzése (Ki akar, kinek és mit a tudtára adni? Ehhez milyen verbális és nem verbális eszközöket használ fel? Mennyire eredményes a kommunikáció? Zavarja-e valami? stb.)
Árureklámok elemzése (Mit akar elérni a reklám? Kikre próbál leginkább hatni? Milyen eszközökkel teszi ezt? stb.)
Politikusok nyilvános szereplésének kommunikációs szempontú elemzése (Milyen üzeneteket közvetítenek a gesztusaink, öltözködésünk? Kihez szólnak szavaink? stb.)
Ismerkedés az Internet által nyújtott lehetőségekkel.

Értékelés A *tényismeretek* számon kérhető írásban, hagyományos feladatlapokkal.
Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Az egyén és a társadalom

Cél Értse meg, hogy az ember létformája a társadalomban való lét; hogy az ember egyszerre terméke és alakítója is a társadalomnak, amelybe beleszületett, amelyben él.

Követelmény Legyen képes átgondolni, hogy ő maga (szokásai, vágyai, értékei, tudása stb.) mennyiben tekinthető a társadalom termékének; hogy felnövekedve milyen módon hathat majd a társadalomra, járulhat hozzá értékei megőrzéséhez, illetve megújulásához.

Tartalom Az együttélés szabályai.
A család és a szocializáció.
A társadalmat alkotó közösségek.
A deviáns viselkedés.

Értékelés A *tényismeretek* számon kérhető írásban, hagyományos feladatlapokkal.

	Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	<u>Az együttélés szabályai</u>
Cél	Értse, hogy a társadalom működésképtelenné válik, ha tagjai nem várhatják el egymástól bizonyos normák feltétlen betartását. Értse meg ugyanakkor azt is, hogy a szokásoktól való eltérés olykor pozitív társadalmi változások előidézője lehet.
Követelmény	Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: norma, szabály, szokás, erkölcs, illem, tabu, büntetés. Értse és tudja megmagyarázni a következő kifejezéseket: társadalmi szerep, csoportnorma, csoportnyomás, konformizmus, normaszegés. Legyen képes elemezni egyéni és közösségek viselkedését a különféle normákhoz való viszonyuk szempontjából.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A norma és az erkölcs fogalma. Szokás, törvény, illem. Társadalmi szerepek. Nemi életkori és foglalkozási szerepek. Kommunikációs szabályok. Tabuszavak, tabutémák. Csoportnormák. Konformizmus. A szabályok megszegésének szankciói. Büntetésmódok a különféle társadalmakban. <i>Tevékenységek:</i> Példák gyűjtése: amikor a hagyományoktól való elszakadás a közösség javát szolgálta. Különféle társadalmak alapszabályainak összehasonlító elemzése. A családon és az iskolán belüli szerepek elemzése. Egy-egy kiválasztott csoport (vallási közösség, sportklub, foglalkozási csoport stb.) normáinak elemzése (milyen magatartási, öltözködésbeli és kommunikációs szabályok betartását várják el tagjaiktól.) Normakövetés és normaszegés - A saját viselkedés elemzése. (Milyen elvárásokat támasztanak a gyerekekkel szemben szűkebb környezetük tagjai? Melyeknek felelnek meg szívesen? Mik azok az elvárások, amikkel szembeszállnak? Miért? stb.)
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	<u>A család és a szocializáció</u>
Cél	Lássa világosan, hogy napjainkban a családi-rokonsági kapcsolatok átalakulóban vannak, s ez számos okra vezethető vissza.
Követelmény	Értse és használja helyesen a következő fogalmakat: család, rokon, nevelés, nevelési intézmény. Értse és tudja megmagyarázni a következő fogalmakat: szocializáció, kortársi csoport. Ismeretei fényében tudja értelmezni saját családja személyközi viszonyait.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A szocializáció fogalma, szinterei és fő feladatai. A család szerepe a szocializációban. Családtípusok a mai világban. A család szerkezetváltozásai a nyugati társadalmakban. Nevelési intézmények, Kortársi csoportok. <i>Tevékenységek:</i> A saját gyerekkor és a szülőkkel való kapcsolat elemzése (Milyen volt a családi légkör? Melyik családtagokhoz milyen kapcsolat fűzi? Milyen szülői szándékok valósultak meg az évek során? Mely törekvések nem jártak sikerrel? Vajon miért? stb.)

	A nevelő hatások elemzése (Kik, milyen módon próbálták meg eddigi élete során befolyásolni a viselkedését? Milyen sikerrel tették ezt? Mi lehet a magyarázata az eredményességnek, illetve a kudarnak?).
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
Cél	A társadalmat alkotó közösségek Lássa világosan, hogy az emberi élet jól elkülönülő szakaszokra oszlik, amelyek mindegyikét más és más feladatok és lehetőségek jellemzik; hogy családján kívül minden ember különféle csoportokhoz is tartozik, s ez befolyásolja értékrendjét, választásait.
Követelmény	Értse és használja helyesen a következő fogalmakat: gyerek, ifjú, felnőtt, idős, nemzedék, vallás, hit, egyház, szekta. Tudja, hogy melyek a világ, illetve Magyarország legnagyobb vallásai.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> Életkori csoportok: a gyerekek, a fiatalok, a felnőttek és az idősek életmódjának, emberi viszonyainak legfőbb jellemzői. Nemzedékek, nemzedéki ellentétek. Vallások, vallási csoportok. Foglalkozási csoportok. <i>Tevékenységek:</i> A lehetőségektől függően: egy időseket gondozó kórház, egy szociális otthon vagy egy nappali elfoglaltságot nyújtó idős otthon meglátogatása. Örömeik, gondjaik és lehetőségeik megismerése. A fiatalok és a felnőttek kapcsolatának elemzése egy-egy konkrét helyzet vizsgálata során. Egy helyi vallási közösség összejövetelének meglátogatása, összetartó értékeik, céljaik stb. megismerése.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
Cél	A deviáns viselkedés Értse, hogy a deviáns viselkedés mögött különféle okok húzódnak meg; hogy hol mi számít deviánsnak, az a közösség általános normáitól függ.
Követelmény	Értse és használja helyesen a következő fogalmakat: drog, alkohol, alkoholista, kábítószer, fizikai és lelki függőség, bűnöző. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: deviáns viselkedés, könnyű és kemény drog, alvilág, maffia. Legyen véleménye a deviáns viselkedés különféle megnyilvánulási formáival kapcsolatban: a társadalom kívánatos vagy lehetséges reakcióival kapcsolatban.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A deviáns viselkedési forma, típusai. Az alkohol és a kábítószer. Függőség és szabadulás. Kísérletek az alkohol és a kábítószerek fogyasztásának betiltására. A bűnözés és az alvilág. A maffiák. A bűnözés nemzetközivé válása. <i>Tevékenységek:</i> Alkoholizmushoz vagy kábítószer használathoz vezető életutak elemzése. A különféle drogok fogalmazásának engedélyezésével, illetve tiltásával kapcsolatos nézetek megvitatása.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A modern társadalom

Cél	Értse meg, hogy a mai modern társadalmak az ipari forradalmat követően alakultak ki világszerte; hogy a munka világának átalakulása változásokat idézett elő az emberi élet minden területén, beleértve a családi és a magánéletet is.
Követelmény	Legyen képes összefüggéseiben látni az ipari forradalom után bekövetkező legfőbb társadalmi változásokat: a széles körű munkamegosztáson alapuló nemzeti és nemzetközi gazdaság kialakulását; a nemzetállamok létrejöttét; a közlekedés és a településszerkezet megváltozását; a családi és rokoni kapcsolatok átalakulását; a társadalmak átrétegződését stb.
Tartalom	A munka világa. Az urbanizáció. A társadalmak rétegződése.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
A munka világa	
Cél	Értse, hogy a gazdaság szálai ma már egyetlen rendszerré kapcsolják össze a világ egészét.
Követelmény	Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: ipari forradalom, munkamegosztás, tömegtermelés, szerelőszalag, automatizálás, nemzetgazdaság, világ gazdaság, világpiac, gazdasági válság, túltermelési válság, munkanélküliség.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> Az ipari forradalom hatása a gazdaságra. A munkamegosztás és a tömegtermelés. A vasúti, vízi és közúti közlekedés fejlődése. A nemzetgazdaságok kialakulása. Növekedés és válság a modern gazdaságban. A munkanélküliség. A tudomány és a kutatás szerepe a modern gazdaságban. A légi közlekedés, a távolsági kommunikáció és a nemzetközi munkamegosztás. A világ pénzügyi központjai. <i>Tevékenységek:</i> Interjúk készítése munkanélküliekkel (Miért veszítették el az állásukat? Hogyan befolyásolta ez mindennapi életüket és önértékelésüket? stb.).
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
Az urbanizáció	
Cél	Értse meg, hogy a városi életforma széleskörű elterjedése az ipari forradalom következménye volt; hogy a városi életnek előnyei és hátrányai egyaránt vannak; hogy ennek felismerése - a világ iparilag fejlett régióiban - már egyfajta ellenurbanizációt is elindított, aminek technikai feltétele a közlekedés és a telekommunikáció fejlődése volt.
Követelmény	Tudja, hogy az urbanizáció nem egyszerre zajlott le a világ minden régiójában; hogy a múlt században a vidék taszító és a város szívó hatásai még egyensúlyban voltak egymással; hogy napjaink erőteljes városiasodása a világ hátrányosabb helyzetű térségeiben viszont súlyos feszültségek forrása, és megoldandó problémák sokasága elé állítja az emberiséget.

Értse és használja helyesen a következő fogalmakat: városiasodás, település-hálózat, városközpont, kertváros, vidék, nyomornegyed. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: urbanizáció, agglomeráció, slum.

Tartalom

Ismeretek:

Az ipari forradalom hatása a településszerkezetre. A vidék átalakulása.
A városok növekedése és sűrűsödése. Az épített környezet átalakulása.
A városi közlekedés. A városi élet jellemzői: zsúfoltság és rohanás.
Az urbanizáció új jelenségei: kertvárosok, agglomerációs övezetek, lepusztult városrészek kialakulása.
A falu és a város viszonyának változásai az ipari forradalomtól napjainkig.
Urbanizáció a világ kevésbé fejlett régióiban.

Tevékenységek:

A saját település szerkezetének és kapcsolatrendszerének elemzése. (Milyen térben körülhatárolható részekre osztható? Mi minden jellemzi ezeket a részeket? Mi az, amiben önellátónak tekinthető a település? Mi az, amit máshonnan szerez be? Milyen szomszédos vagy távolabbi településekkel áll ilyen vagy olyan módon kapcsolatban? stb.)

A település legelőkelőbb és legszegényebb negyedének összehasonlítása (Milyenek a házak, a kapuk, az ablakok, a kerítések? Milyen a közterület, az autók, az utcákon járó emberek? stb.).

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A társadalmak rétegződése

Cél

Kapjon képet arról, hogy miként alakult ki a modern társadalom alapstruktúrája a XIX. században; s hogyan jött létre az iparilag fejlett világban a jóléti társadalom típusa. Lásza ugyanakkor, hogy ez a fejlődés csak a világ kisebbik felét jellemzi. Szerezzen benyomást a mai magyar társadalom rétegződéséről, s az e rétegződést alakító legfontosabb erőkről.

Értse meg, hogy a hátrányos helyzet - világméretben és egyedi esetekben is - összetett jelenség, ezért, mint probléma, nagyon nehezen kezelhető.

Követelmény

Legyen képes a társadalom állapotáról, illetve az azon belüli mozgásokról tudósító statisztikai adatok értelmezésére. Tudjon belőlük néhány érvényes következtetést levonni.

Tudja, hogy a világon vannak szegény és gazdag társadalmak; hogy a társadalmakon belül vannak szegény és gazdag csoportok; s hogy e különbség nemcsak vagyoni helyzetükben mutatkozik meg, hanem lakáskörülményeikben, egészségi állapotukban, műveltségükben, érdekérvényesítési lehetőségeikben stb. is.

Legyen képes elemezni a hátrányos helyzet egy-egy konkrét esetét, feltárni néhány összetevőjét, esetleges okait, és lehetséges kiútjait.

Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: társadalmi rétegződés, társadalmi helyzet (státus), egyenjogúság, társadalmi osztály, szegénység, nyomor.

Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: jóléti társadalom, társadalmi mobilitás.

Tartalom

Ismeretek:

A társadalmak rétegződésének alaptípusai (szabadok és rabszolgák, rendi tagozódás, kasztrendszer, társadalmi osztályok)

A modern társadalmak osztályai (felső, közép-, alsó)

Szabadság, egyenlőség és tulajdon. A jóléti társadalom.

A társadalmi mobilitás.

A szegénység és a nyomor.

Tevékenységek:

A mai magyar társadalom rétegződésének felvázolása, statisztikai adatok elemzése segítségével.

A saját család társadalmi helyzetének meghatározása (jövedelmi-vagyoni viszonyok, iskolázottság, munkahely, lakáskörülmények stb.)

A saját család mobilitási viszonyainak elemzése, a szülők és a nagyszülők életútjának vizsgálatával.

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A modern állam

Cél

Értse meg, hogy az állam a nagy lélekszámú társadalmak szerveződési formája, amelynek fő funkciója a közösségi szükségletek minél hatékonyabb kielégítése; hogy az állam ugyanakkor - mint intézményesült közhatalom - el is különül a társadalomtól, s működése egyaránt szolgálhatja a többség és a kisebbség érdekeit; hogy a mai nemzetállamok nem kizárólag a társadalmak belső fejlődésének köszönhetik létrejöttüket; s határaik kialakulásában, intézményeik működésében olykor fontos szerepet játszanak különféle nagypolitikai szempontok is.

Követelmény

Legyen képes tanári segítséggel elemezni egy-egy kiválasztott történelmi helyszínt, illetve időszak államformáját (milyen személyek és milyen szervezetek irányítják a közösség életét; mi mindenre terjed ki a hatalmuk, s mi az ami kívül esik befolyásukon; milyen eszközökkel gyakorolják a hatalmat stb.), valamint a társadalom és az állam viszonyát az adott időszakban.

Tartalom

Nemzetállamok és alkotmányok.
Az államforma és a kormányzati rendszer.
A politikai pártok.
Közintézmények és közszolgáltatások.
Az állam és a társadalom viszonya.
Helyi társadalom és önkormányzat.

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Nemzetállamok és alkotmányok

Cél

Értse meg, hogy a modern nemzetállamok létrejöttében sok esetben nemcsak a társadalmak belső szükségletei, hanem a nagypolitikai érdekek is szerepet játszottak. Az etnikai-nyelvi határok ezért gyakran nem esnek egybe az államhatárokkal. Lássá, hogy ez napjainkra számos társadalmi probléma forrásává vált.

Értse meg, hogy mi az alkotmány jelentősége egy ország életében.

Körvonalazódjanak benne azok a jogok és kötelességek, amelyek Magyarországon élve kijelölik egyéni szabadságának körét.

Követelmény

Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: nemzetállam, államhatár, személyi igazolvány, útlevél, nagykövetség, jogrendszer, alkotmány, egyetemes emberi jogok, kisebbség és többség, határőrség, rendőrség, katonaság. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: vízum, konzulátus, jogállam, kisebbségi jogok.

Tudja, hogy melyek Magyarország államiságának jelképei, illetve nemzeti ünnepei; melyek azok a legfontosabb jogok, amelyek emberként, illetve magyar állampolgárként megilletik; s melyek azok a legfontosabb kötelességek, amelyek magyar állampolgárként reá hárulnak.

Tudja, hogy az etnikai és nyelvi határok nem mindig esnek egybe az államhatárokkal; s ezért az államokon belül gyakran kisebbségi és többségi

nép csoportok élnek együtt; hogy milyen etnikai kisebbségek élnek Magyarországon; s hogy mely országokban él nagyobb lélekszámú magyar kisebbség.

Tartalom

Ismeretek:

A nemzetállam fogalma. Új vonásai a korábbi államokhoz képest.
Államhatárok. Nemzeti szimbólumok (zászló, címer, himnusz, ünnepek).
A nemzetállam külképviseletei. Nagykövetség. Konzulátus. Útlevel. Vízum.
Jogrendszer. Jogállam. Egyetemes emberi jogok.
Az alkotmány fogalma, tartalmi elemei.
Állampolgár. Személyi igazolvány. Állampolgári jogok és kötelességek.
Etnikai-nyelvi kisebbségek Magyarországon. A határokon túl élő magyarok.
Kisebbségi jogok.
Határőrség, Rendőrség, Tűzoltóság, Közlekedésrendészet.
Honvédelem és hadkötelezettség.

Tevékenységek:

Ismerkedés a magyar alkotmánnyal. Az állampolgári jogok és kötelességek kigyűjtése.
Ismerkedés valamelyik magyarországi etnikai kisebbség kultúrájával, sajátosságaival.

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.
Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Az államforma és a kormányzati rendszer

Cél

Értse meg, hogy mi a legfontosabb különbség a demokratikus és a diktatórikus kormányzati rendszerek között; hogy mi a hatalommegosztás lényege.

Követelmény

Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: államforma, monarchia, köztársaság, önkényuralom, demokrácia, parlament, ellenzék, kormány, minisztérium, miniszter, köztisztviselő, igazságszolgáltatás, bíróság, ügyész, ügyvéd, bíró, polgári peres eljárás, büntető eljárás.
Tudja, hogy mi a parlament, a kormány és a bírói szervezet legfőbb feladata.
Legyen tisztában a magyar parlament működésének lényegével.
Tudja, hogy ki Magyarország államfője és kormányfője. Ismerje a legfontosabb minisztériumok nevét.
Tudja, hogy milyen esetekben és hogyan kell a tűzoltóságot vagy a rendőrséget értesíteni.

Tartalom

Ismeretek:

Az alapvető államformák (monarchia, köztársaság).
Kormányzati rendszerek (demokratikus, nem demokratikus).
A hatalommegosztás elve.
A parlament feladata. Szervezeti típusai (egykamarás, kétkamarás). Kormánypárt és ellenzék. A törvényalkotás sémája.
A kormány (a minisztériumok) feladatai: a törvény előkészítés és a végrehajtás.
Köztisztviselők.
A bíróságok feladatai. Az igazságszolgáltatás szereplői: ügyész, ügyvéd, bíró, esküdtszék. A polgári és a büntetőeljárás.
Az Alkotmánybíróság feladata.

Értékelés

A *tényismeretek* számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.
Az *ismeretek alkalmazásának* számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

A politikai pártok

Cél

Értse, hogy a modern államokban a különféle társadalmi csoportok érdekeit politikai pártok képviselik; hogy a pártok - a részérdekeknek megfelelően - sokfélék lehetnek.

Követelmény	Tudja, hogy minden társadalomban vannak olyan csoportok, amelyek nagyon hatékonyan tudják képviselni az érdekeiket, s vannak olyanok is, amelyek érdekképviselő nélkül maradnak; hogy mi a parlamenti demokrácia lényege; s milyen módon érheti sérelem; hogy a politikai pártok célja a kormányzati, illetve a törvényhozói hatalomba való bekerülés; hogy melyek a mai Magyarország legnagyobb szavazóbázissal rendelkező pártjai. Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: politikai párt, választójog, választás, szavazás, demokrácia. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: érdekcsoport, nyomásgyakorló csoport.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> Csoportérdekek és politikai pártok. A modern pártok legjellemzőbb típusai: a liberális, a konzervatív és a szocialista irányzatok. Parlamenti demokrácia. Egy-, két- és többpárti rendszerek. Választójog. Parlamenti választás. Parlamenti és parlamenten kívüli pártok.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	<u>Közüntézmények és közszolgáltatások</u>
Cél	Ismerje meg az oktatás és a művelődés, az egészségügyi és a szociális ellátás intézményrendszerét, az ezek által nyújtott szolgáltatásokat, s a szolgáltatások igénybevételének feltételeit. Legyen képe arról, hogy milyen továbbtanulási, illetve szakképesítési lehetőségek állnak előtte, s melyik választás miként befolyásolhatja további életét.
Követelmény	Értse és használja helyesen a következő fogalmakat: tankötelezettség, tandíj, társadalombiztosítás, egészségbiztosítás, nyugdíjbiztosítás, tb-járulék, szociálpolitika, szociális otthon, szociális juttatás, családi pótlék, segély. Tudja, hogyan kell használni a betegbiztosítási igazolványt; milyen szolgáltatások igénybevételére jogosítja az; hogyan kell szükség esetén orvosi segítséget hívni.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A modern oktatás intézményrendszere. Az oktatási intézményrendszer jellemzői a mai Magyarországon. Tankötelezettség. Továbbtanulási és szakképesítési lehetőségek. Társadalombiztosítás: egészségbiztosítás, nyugdíjbiztosítás - néhány jellegzetes külföldi megoldás és a magyarországi gyakorlat. Az egészségügy hazai intézményrendszere. Szociálpolitika és szociális ellátó rendszerek külföldön és Magyarországon. A szociális juttatások hazai rendszere.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	<u>Az állam és a társadalom viszonya</u>
Cél	Értse meg, hogy a demokratikus kormányzati rendszerű államokban van bizonyos politikai mozgásteret a polgároknak; kinyilváníthatják akaratukat, s befolyásolhatják az ország közéletének alakulását. Lássa, hogy számos olyan társadalmi szükséglet van, amelynek kielégítését nem érdemes az államtól várni, mivel az közösségi összefogással sokkal jobban megszervezhető.

Követelmény	Fogalmazódjon meg benne az a felismerés, hogy rajta is múlik, milyen világban fog élni a következő évtizedekben. Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: alattvaló, polgár, társadalmi kezdeményezés, szakmai szövetség, érdekvédelem, szakszervezet, közvélemény, népszavazás, tüntetés, sztrájk, érdekegyeztetés.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> Az állam szerepe az emberek hétköznapi életében - különféle korokban és különböző helyszíneken. Alattvalók és polgárok. Nem kormányzati jellegű érdekvédelmi és szolgáltató szervezetek. A központi hatalom és a tömegkommunikációs csatornák viszonya. A közvélemény politikaformáló hatásai. A politikai véleménynyilvánítás közvetlen formái. A népszavazás. Tüntetés. Sztrájk. <i>Tevékenységek:</i> A sajtóból vett, közelmúltbeli konkrét esetek elemzése.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	Helyi társadalom és önkormányzat
Cél	Értse meg, hogy a lakóhelyi közösség, a helyi társadalom reális terepe a közvetlen és a képviselők útján való akaratnyilvánításnak és a közösségi cselekvésnek egyaránt.
Követelmény	Fogalmazódjon meg benne az a felismerés, hogy rajta is múlik, jól fogja-e érezni magát a következő évtizedekben abban a szűkebb környezetben, ahol él majd. Értse és tudja helyesen használni a következő fogalmakat: helyi társadalom, önkormányzat, polgármester, képviselő, képviselőtestület, költségvetés.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A helyi társadalom fogalma, szerkezete. Működésének jellemzői az USA-ban és Nyugat-Európa egy-egy országában. Az önkormányzat fogalma. A kisebbségi önkormányzatok. Önkormányzati választások. A polgármester. A képviselőtestület és a szakapparátus. Feladatok és lehetőségek. <i>Tevékenységek:</i> A helyi társadalom szerkezetének elemzése. Egy-egy konkrét helyi akció eredményének elemzése. Látogatás a polgármesteri hivatalban. Részvétel a képviselőtestület egyik ülésén.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Válság és válságkezelés

Cél	Értse meg, hogy a társadalmak élete folyamatos mozgásban, átalakulásban van, aminek következtében időről időre megváltoznak az emberek, a népek érdekei, törekvései; hogy a mai emberi világ már olyan sok-sok szállal egymáshoz kapcsolódó rendszernek tekinthető, amelyben minden elem változása hatással lehet bármely más elem sorsára.
Követelmény	Legyen képes átlátni, hogy a világ különböző problémái milyen módon befolyásolhatják személyes sorsát; illetve, hogy személyes tettei milyen rossz vagy jó világtendenciákat erősítenek. Legyen képes egy-egy konkrét válsághelyzetet elemezni, és olyan javaslatokat megfogalmazni, amelyek közelebb vihetnek a válság megoldásához.
Tartalom	Társadalmi konfliktusok.

	Államok közötti konfliktusok. Világproblémák.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	Társadalmi konfliktusok
Cél	Lássa, hogy a társadalmakat szétfeszítik és működésképtelenné teszik a túlságosan nagy egyenlőtlenlégek és a hosszan elhúzódó, megoldatlan konfliktusok. Értse meg, hogy a társadalmi konfliktusok tartósan szinte soha sem oldhatók meg erőszak alkalmazásával.
Követelmény	Alakuljon ki benne az a felismerés, hogy a különféle konfliktusok megoldásának egyetlen eredményes útja csak a kapcsolat fenntartása és az érdekek egyeztetése lehet. Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: érdekellentét, konfliktusok, egyenlőtlenlégek, forradalom, polgárháború, reform. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: ökumenikus mozgalom, terror, terrorizmus.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A konfliktus fogalma. A társadalmi konfliktusok okai. Példák a történelemből. A társadalmak egyensúlyát veszélyeztető vagyoni, illetve politikai-jogi egyenlőtlenlégek. Forradalom és reform. Vallási ellentétek. Vallási megbékélés - ökumenizmus, világerkölc. Polgárháborúk a 20. században. A terrorizmus. Okai, formái, következményei. <i>Tevékenységek:</i> A közvetlen környezetben, illetve a magyar társadalomban érzékelhető feszültségek és konfliktusok gyűjtése. Egy-egy konkrét eset elemzése.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal. Az <i>ismeretek alkalmazásának</i> számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.
	Államok közötti konfliktusok
Cél	Értse meg, hogy napjainkra olyan fegyvertípusok és olyan fegyverkészlet birtokába jutott az emberiség, amelynek már a pusztta létezése is komoly veszélyforrás; s ilyen körülmények között semmilyen konfliktus eldöntése nem bízható a fegyverekre.
Követelmény	Jusson el annak felismeréséig, hogy nincs olyan nemzetközi konfliktus, amelynek eldöntésében a fegyvereknek kell a főszerepet játszania. Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: nemzetközi konfliktus, háború, atomfegyver, fegyverkezési verseny, leszerelés, fegyverszünet, béketárgyalás, békekötés.
Tartalom	<i>Ismeretek:</i> A háború iparosodása a 19. században. A tudomány a hadiipar szolgálatában. A 20. századi háborúk jellemzői. Hatalmi tömbök. A fegyverkezési verseny és a leszerelés. Regionális válságok és helyi háborúk a közelmúltban. A beavatkozás joga, lehetőségei. <i>Tevékenységek:</i> Egy-egy konkrét háborús konfliktus elemzése.
Értékelés	A <i>tényismeretek</i> számon kérhetők írásban, hagyományos feladatlapokkal.

Az ismeretek alkalmazásának számonkérése: miként tervezte meg a feladat megoldását; milyen tapasztalatokat szerzett a megoldás közben; képes volt-e ezek alapján korrigálni eredeti elképzeléseit stb.

Világproblémák

Cél Értse meg, hogy a globális problémák ma már mindannyiunkat érintenek ilyen vagy olyan formában.

Követelmény Alakuljon ki benne az a felismerés, hogy akármilyen kis mértékben is, de ő maga is hozzájárulhat tetteivel a világ legkülönbözőbb problémáinak megoldásához. Értse és használja megfelelően a következő fogalmakat: természeti környezet, veszélyes hulladék, környezetvédelem, természetvédelmi terület, népesítésvándorlás, menekülttábor, születésszabályozás, abortusz. Értse és tudja értelmezni a következő fogalmakat: légköri egyensúly, üvegházhatás, savas ülepedés, radioaktív sugárzás, Észak és Dél.

Tartalom *Ismeretek:*
A természeti környezet elszennyeződése, az élővilág pusztulása. A légköri egyensúly megbomlása. A környezetszennyezés és az emberiség egészsége. Erőfeszítések a környezet megmentésére.
A Föld eltartóképessége és a világ népességének növekedése. A fejlődés fő vonalához felzárkózó és attól leszakadó régiók. A világméretű migráció.

Értékelés Szóbeli feleletek.
Az egyes fő témák végén komplex feladatlap kitöltése.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudja a középkori egyházszervezet kiépülését. Tudjon megnevezni világvallásokat.
Tudjon térképvázlatot rajzolni Európa ezer évvel ezelőtti államairól.
Ismerje a következő neveket és fogalmakat: Nagy Károly, pápa, Német-római Császárság.
Tudja bemutatni térképen a magyar nép vándorlásának főbb állomásait és a honfoglalást.
Ismerje a vándorló magyarság életmódját.
Ismerjen néhány szót a finnugor nyelvrokonság bizonyítására.
Ismerjen néhány (egy-kettő) honfoglalókra vonatkozó forrást.
Ismerje a következő neveket, fogalmakat és évszámokat: 895, Árpád, őshaza, nomád, törzs, kalandozások.
Ismerje a hűbérúr, hűbéres, jobbágytelek fogalmát és a jobbágy szolgáltatásait.
Tudja összehasonlítani a tankönyvi szöveg alapján a középkori városok és falvak életét.
Ismerje fel a román és gótikus építészeti stílus legfőbb jegyeit.
Ismerje a következő neveket és fogalmakat: feudalizmus, jobbágytelek, nyomásos gazdálkodás, céh.
Ismerje Szent István államalapító tevékenységét.
Ismerje Szent László szigorú törvényeit.
Ismerje a tatárjárás főbb eseményeit.
Tudja felismerni IV. Béla uralkodásának jelentőségét.
Ismerjen rajzokat, képeket Árpád-kori kultúránk emlékeiből.
Tudjon térképvázlatot rajzolni.
Ismerje a következő neveket, fogalmakat és évszámokat: 1301, 1241-1242, 1000, tized, Szent Korona, Szent István, Szent László, IV. Béla.
Ismerje fel a reneszánsz építészeti stílus legfőbb jegyeit.
Ismerje Károly Róbert gazdasági reformjait.
Tudjon egyszerű táblázatokat, diagrammokat elemezni.
Ismerje fel Nagy Lajos uralkodásának jelentőségét.
Ismerje a következő neveket, fogalmakat, évszámokat: 1351. évi törvények.
Ismerje Hunyadi János tevékenységét.
Ismerje a parasztháború főbb eseményeit.
Ismerje Mátyás hatalommegszilárdító intézkedéseit.

Ismerje a következő neveket, fogalmakat, évszámokat: kormányzó, Korvina, 1526, 1456, 1514.
Ismerje Amerika felfedezésének körülményeit.
Tudja, mit jelent a reformáció.
Tudja térképábrában bejelölni Kolumbusz útját.
Ismerje fel a barokk építészet legfontosabb stílusjegyeit.
Ismerje a felvilágosodás fő jellemzőit.
Ismerje a következő neveket, fogalmakat, évszámokat: Kolumbusz, Luther, manufaktúra, 1492.
Térképen tudja megmutatni a három részre szakadt ország területét, határait, központjait és a legfontosabb végvárait.
Tudja elbeszélni egy végvár ostromát.
Tudja nyomon követni Bocskai munkásságát.
Ismerje Erdély aranykorát.
Tudjon beszámolót tartani Buda felszabadításának körülményeiről.
Ismerje a Rákóczi-szabadságharc fontosabb céljait és eredményeit.
Ismerje a következő neveket, fogalmakat, évszámokat: Bethlen Gábor, Bocskai István, Zrínyi Miklós, Rákóczi Ferenc, kuruc, trónfosztás, 1541, 1686, 1703-1711.
Ismerje az ország nemzetiségi összetételének változásait a XVIII. században.
Ismerje Mária Terézia úrbéri rendeletét, II. József türelmi rendeletét.
Tudjon térképábrát készíteni a nemzetiségi összetételről.
Ismerje a következő neveket és fogalmakat: betelepítés, bevándorlás, Mária Terézia, II. József.
Tudja, hogy a család legfontosabb feladata a gyermekek nevelése.
Tudjon megnevezni egy helyi közösséget, ismerje vezetőjét, céljait.
Tudják, hogy a pártok különböző módokat kínálnak az ország előtt álló feladatok megoldására.
Ismerjék a szakszervezetek feladatait.
Tudják, mit jelent az alkotmány, alaptörvény, az állampolgári ismeretek tanulmányozása során fokozatosan ismerkedjenek meg az alkotmány legfontosabb elemeivel.
Tudják, kinek van választójoga hazánkban, legyenek tisztában a választójog gyakorlásával.
Tudják felsorolni a legfontosabb állampolgári jogokat.
Ismerjék alapvető állampolgári kötelelességeiket.
Tudják, mit jelent a törvényhozás, a törvények végrehajtása és a bírászkodás.
Tudják a köztársasági elnök nevét.
Tudják, hogy az országgyűlés legfontosabb feladata a törvényalkotás, legyenek fogalmaik a parlament kormánypárti és ellenzéki oldalának szerepéről.
Ismerjenek néhány minisztériumot, tudják ki a kormányfő.
Ismerjék a polgári peres eljárás és a büntetőeljárás közti különbséget.
Tudják, hogy a polgárok a helyi önkormányzás jogát az általuk választott képviselőtestület, esetleg helyi népszavazás útján gyakorolják.
Ismerjék a fegyveres testületeket, tudják, hogyan vehetik igénybe a rendőrség és a tűzoltóság segítségét.
Legyenek tisztában a tankötelezettség fogalmával.
Tudják, hogyan kell használni a megbiztosítási igazolványt, legyenek képesek kihívni a mentőket.
Legyenek tisztában a fontosabb szociálpolitikai juttatásokkal, adott esetben ezen ismereteikkel másokon segíteni.
Ismerjék az útlevél és a vízum használatának ismérveit, ismerjék a külföldön tartózkodás írott és íratlan szabályait.

Természetismeret 1-8. évfolyam

Természetismeret 1-3. évfolyam

- Cél** A tanulóknak ki kell fejleszteni azokat a képességeket, amelyek birtokában a mindennapi élet körébe eső természeti valóság anyagai, tárgyai, élőlényei, jelenségei, folyamatai célzottan megfigyelhetők, vizsgálhatók és a tájékozódásban alkalmazhatók.
- Lényeges, hogy a tanulók ne csak az ismereteket sajátítsák el, hanem azokat a módszereket is, amelyek révén a tudás megszerzhető.
- A képességek megfelelő fejlődésének feltétele, hogy a tanulók ismeretei önálló tapasztalatszerzésre épüljenek.
- A tanulók leíró képességének fejlesztése a helyes szakkifejezések használatával.
- Tanítói felelősség a tanulók érdeklődésének, kíváncsiságának felkeltése és megőrzése.
- Fel kell ismertetni a természettudományos ismeretek fontosságát a mindennapi életben és egészségük megóvása szempontjából.
- Fel kell ismertetni a tevékenységekben rejlő veszélyeket, ki kell alakítani elhárításuk módját.
- Környezettudatos magatartásformálás, helyes környezeti etika kialakítása.
- Követelmény** Legyen képes a természetes és a mesterséges környezet anyagainak, tárgyainak, élőlényének megfigyelésére.
- Legyen képes tapasztalatai helyes megfogalmazására szóban, rajzban, írásban.
- Legyen képes a természetben lejátszódó folyamatok nyomon követésére, leírására, értelmezésére.
- Képes legyen egyszerű vizsgálatok elvégzésére.
- Tudjon a tapasztalataiból következtetést levonni, ismerjen fel egyszerű összefüggéseket.
- Ismerje fel, hogy a környezet jellemző tulajdonsága a mennyiség.
- Tudja a hosszúság, térfogat, tömeg, hőmérséklet, idő mértékegységeit, mérőeszközöket és mérésük módját.
- Ismerje fel a természetben bekövetkező változásokat.
- Ismerje fel az élő és az élettelen természet kölcsönhatásait, egymásra utaltságát.
- Ismerje fel ökológiai egységüket.
- Tudjon különböző módokon tájékozódni.
- Ismerje a felszíni formákat, vizeket. Tudja azokat megnevezni.
- Ismerje lakóhelyét.
- Ismerje és alkalmazza tudatosan az egészségét megőrző szabályokat.
- Tartalom** Tájékozódási alapismeretek.
Megismerési módszerek.
Élettelen természeti alapismeretek.
Élő természeti alapismeretek.
Élő és élettelen összehasonlítása.
Testünk, életműködésünk.
- Feltételek:** Tankönyv, munkafüzet (vagy munkatankönyv).
Eszközsükséglet:
Falitábla, mágneses tábla, írásvetítő, transzparenszek, applikációs képek, kártyák, jelek, szóképek, piktogramok, rajzok, versek, dalok, hanganyagok, feladatlapok, természettudományos gyermekirodalom, fa-, fém-, műanyaganyagok, mágnesrudak,

iránytűk, hőmérők, különböző mérőeszközök (mérőszalag, méterrúd, mérőedények, egyenlő karú mérleg stb.), növény- makettek, borszeszégők, Bunsen-állvány, petri csésze, kémcsövek, terepaszta.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

A tankönyvek, segédletek feleljenek meg a tanulók életkori sajátosságainak. Színes képeikkel, szerkesztésük módjával keltsék fel a tanulók érdeklődését a tantárgy iránt. Tartalmazzanak olyan információkat, feladatokat, magyarázó ábrákat, amelyek megkönnyítik az ismeretek feldolgozását, alkalmasak önálló tanulói tevékenykedésre, lehetővé teszik ezek (pl.: tanulói kísérletek) tapasztalatainak rögzítését, az összefüggések felismerését. Segítsék a közvetlen tapasztalatok szerzésén alapuló absztrakt fogalmi gondolkodás kialakulását.

Természetismeret 1. évfolyam

Tájékozódási alapismeretek

Tájékozódás, iskola

- Cél** A tanulók tájékozódása az iskolában. Az iskola megfigyelése. Helyiségeinek, felszereléseinek, az ott dolgozók munkájának megismerése és megbecsülése.
- Követelmény** A tanulók tájékozódjanak biztonsággal az iskola épületében. Használják rendeltetésszerűen és óvják az iskola felszereléseit. Vigyázzanak saját és egymás felszereléseire. Ismerjék és tudják megnevezni tanítójukat, az iskola igazgatóját, az iskola nevét és címét.
- Tartalom** Már iskolás vagyok (Ismerjük meg új környezetünket!).
Az iskola megfigyelése. Tájékozódás az iskola épületében. Az iskola helyiségeinek, felszereléseinek megismerése, rendeltetésszerű használata és védelme. A helyes magatartás szabályainak megismerése, egymás tiszteletben tartása.
- Értékelés:** Mennyire törekszik a tanuló az új környezet megóvása érdekében a tanult szabályok betartására. Módszere: tanítói megfigyelés. Értékelés szóban, a helyes viselkedési formák megerősítésével.

Tájékozódás, közlekedés

- Cél** A gyalogos közlekedés megfigyelése, lényeges jegyeinek kiemelése. Biztonságos közlekedés a járdán és az úttesten. Balesetek megelőzése.
- Követelmény** Tudja a gyalogos közlekedés szabályait. Tudja alkalmazni járdán, úttesten (zebrán, közlekedési lámpánál) való áthaladásnál. Ismerje a gyalogos közlekedést irányító piktogramok jelentését. Ismerje a közlekedés eszközeit. Ismerje fel a közlekedés veszélyhelyzeteit, a balesetek megelőzésének módjait. Közlekedjenek fegyelmezetten, a közlekedési szabályok pontos betartásával.
- Tartalom** Közlekedjünk helyesen!
A gyalogos közlekedés szabályai.
Közlekedési veszélyhelyzetek.
- Értékelés** Mennyire törekszik a tanuló saját és társai testi épségének megóvása érdekében a tanult közlekedési szabályok betartására. Módszere: tanítói megfigyelés. Értékelés szóban, a helyes viselkedési formák megerősítésével.

Megismerési módszerek

- Cél** A megfigyelés módszerének elemi szintű megismerése, fejlesztése a tanulók spontán érdeklődése alapján. Az érzékelés jelentősége a megismerés folyamatában. A gyermek környezetében előforduló anyagok, tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése, megnevezése. Az érzékszervek jelentőségének belátása a megismerési folyamatban. Az érzékszervek megóvása, védelme. A leírás módszerének alkalmazása.
- Követelmény** Ismerje fel az érzékelés jelentőségét a környezet megismerésében. Legyen képes felismerni és tudja megnevezni az érzékelhető tulajdonságokat. Vegyen észre megfigyelései között azonos és különböző tulajdonságokat. Tudjon megfigyeléseiről szóban számot adni, róluk rajzokat készíteni. Ismerje az érzékszervek tisztántartásának és megóvásának elemi szabályait. Ismerje fel és ítélje el az érzékszervek épségét veszélyeztető helytelen viselkedési formákat.

Tartalom	Az érzékszervek, a velük megismerhető tulajdonságok. Anyagok, tárgyak, élőlények érzékelhető tulajdonságainak vizsgálata, összehasonlítása, csoportosítása. Tapasztalatok rögzítése szóban és rajzban.
Értékelés	A megfigyelés és tapasztalatok megfogalmazásnak színvonala.

Élettelen természeti alapismeretek

Tárgyak anyaga és tulajdonságai

Cél	A megismert módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás) alkalmazásával a képességek fejlesztése az élettelen természet anyagainak, tárgyainak vizsgálatával. Megkülönböztető- és összehasonlító képesség fejlesztése a tulajdonságok közötti hasonlóságok és különbségek felismerésével, megnevezésével. Az összehasonlítás irányuljon a tulajdonság és a rendeltetés összefüggésének felismerésére, a gondolkodás fejlesztésére.

Követelmény	Legyen képes segítséggel vagy önállóan célzott megfigyelést végezni. Ismerje és nevezze meg néhány anyag (fa, papír, fém, textil, műanyag, víz, levegő) érzékelhető tulajdonságait. Tudja azokat tulajdonságok alapján megnevezni. Ismerje egyszerű használati tárgyak anyagát. Legyen képes a vizsgált tárgyak tulajdonságai közül a legjellemzőbbeket kiemelni. Ismerje fel a tulajdonság és a felhasználás kapcsolatát. Legyen képes az összehasonlítás és csoportosítás alkalmazására, tapasztalatai szóban, rajzban történő megfogalmazására.

Tartalom	A fa, papír, fém, textil, műanyag, víz, levegő érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése. Egyszerű használati tárgyak anyagának felismerése, tulajdonságainak vizsgálata, használata; csoportosításuk. Rész és egész kapcsolata. A tapasztalatok szóban és rajzban történő rögzítése.

Értékelés	Hogyan alkalmazza a megfigyelés módszerét? Képes-e önállóan megfogalmazni a megfigyelések eredményét? Az értékelés módszere: a tanuló órai munkájának megfigyelése.

Természeti változások

Cél	A megismerés eddig tanult módszereinek alkalmazásával az időjárás jellemző jegyeinek felismerése, a tapasztalatok szóban és rajzban történő lejegyzése. A gondolkodás képességének fejlesztése a felismert egyszerű összefüggések megállapításával. Az évszak, hónap, hét, nap megnevezése, változásuk felismerése.

Követelmény	Legyen képes célzott és tartós megfigyelésre. Ismerje fel és nevezze meg az időjárás elemeit. Szerezzen gyakorlatot az időjárás elemeinek folyamatos megfigyelésében, érzékelhető tulajdonságaik megnevezésében és a tapasztalatok rögzítésében. Ismerje fel a tulajdonságok megváltozásának következményeit, az időjárási elemek évszakra jellemző összefüggéseit. Tudja a nap, napszak, hét, hónap, évszak sorrendjét és nevét. Öltözködjön az időjárásnak és az évszaknak megfelelően.

Tartalom	Az időjárás elemeinek megismerése, folyamatos megfigyelése. A változások összefüggései. Időbeli tájékozódás: a napok, napszakok, hetek, hónapok, évszakok. Az évszakok jellemző jegyei. Megfelelő öltözködés és helyes viselkedés. Az évszaknak megfelelő természetvédelmi tevékenység végzése. Tapasztalatok rögzítése (időjárási táblázat, évszak-naptár stb.)

Értékelés	A megfigyelés színvonala. (önállóság, tartós, célzott figyelem, a lényeges tulajdonságok felismerése). A tapasztalatok szóbeli leírásának színvonala. Az eredmények rögzítésének színvonala.

Összefüggések felismerése.
Módszerek: tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás.

Élő természeti alapismeretek

Növények megfigyelése

- Cél** A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás módszereinek alkalmazásával a megismerés képességeinek fejlesztése a gyermek környezetében lévő élőlények sokféleségének bemutatásával, felismerésével, megfigyelésével, leírásával, összehasonlításával, csoportosításával. Az összefüggések felfedezése. A környezeti nevelés céljainak figyelembe vétele, környezettudatos magatartás formálása.
- Követelmény** Ismerje fel az élővilág sokszínűségét valóságos tapasztalatszerzéssel, képek csoportosításával.
Ismerje fel az élő és élettelen anyag különbözőségét. Ismerje meg a környezetüket károsan és hasznosan befolyásoló tényezők hatását az élőlényekre.
Legyen képes célzott és tartós megfigyelésre.
Ismerjen fel és nevezzen meg 1-2 lágyszárú és fás szárú virágos növényt. Tudja fő részeit (gyökérzet, szár, levél, virág, termés -- gyökérzet, törzs, lombkorona, levél, virág, termés) és nevezze meg részek érzékelhető tulajdonságait. Ismerje fel a növények közötti hasonlóságokat és különbözőségeket. Ismerje fel, hogy a növények fejlődnek, életben maradásuk feltételekhez kötött.
- Tartalom** Az élőlények sokféleségének bemutatása és csoportosítása.
Lágyszárú virágos növények, tulajdonságaik és részeik.
Fás szárú virágos növények, tulajdonságaik és részeik.
Rész és egész kapcsolata.
Egy lágyszárú (bab) és egy lombhullató fás szárú növény fejlődésének nyomon követése.
Az élőlények: mozognak, növekednek, táplálkoznak és szaporodnak.
Növények ápolása, gondozása.
Lágyszárú és fás szárú növények összehasonlítása. Hasonlóságok és különbözőségek felismerése.
- Értékelés** A megfigyelés színvonala. (önállóság, tartós, célzott figyelem, emlékezet).
A tapasztalatok rögzítésének színvonala. (A tapasztalatok leírása, rajzos rögzítése, a szakkifejezések helyes használata.)
Összefüggések felismerése és alkalmazása.
Módszerek: tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Állatok megfigyelése

- Cél** A megismerési módszerek alkalmazásával a képességek továbbfejlesztése a gyermek környezetében előforduló állatok megfigyelésével, legjellemzőbb tulajdonságaik felismerésével.
- Követelmény** A tanuló ismerje fel és tudja megnevezni a megfigyelt állatok tulajdonságait és főbb testrészeit. Ismerje fel az állatok közötti hasonlóságokat és különbözőségeket.
Legyen képes egyszerű összefüggések megállapítására az állatok testfelépítése és életmódja között. Ismerje fel, hogy az állatok is fejlődnek, életben maradásuk feltételekhez kötött.
- Tartalom** A gyermek környezetében előforduló állatok megfigyelése
Rész és az egész kapcsolata
Egy állat fejlődésének megfigyelése a természetes környezetben.
Az élőlények jellegzetességeinek felismerése: mozognak, növekednek, táplálkoznak és szaporodnak.
Állatok védelme, gondozása.
- Értékelés** A megfigyelés színvonala. (önállóság, tartós, célzott figyelem, emlékezet).

A tapasztalatok rögzítésének színvonala. (A tapasztalatok leírása, rajzos rögzítése, a szakkifejezések helyes használata.)

Összefüggések felismerése és alkalmazása.

Módszerek: tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Élő – élettelen összehasonlítása

Cél	A megfigyelő-, leíró-, összehasonlító-, megkülönböztető képesség fejlesztése az élő és élettelen anyag közötti különbségek megfigyelésével és megállapításával. A helyes környezeti magatartás formálása.
Követelmény	Ismerje fel, hogy az élőlények alapvető életfolyamatokat végeznek (mozognak, növekednek, táplálkoznak, szaporodnak, elpusztulnak). Tudjon példát mondani arra, hogy a körülmények megváltozása hogyan befolyásolhatja az élőlények fejlődését (pl. a víz hiánya, vagy szennyezettsége megváltoztatja a növények fejlődését).
Tartalom	Tapasztalatszerzés az élőlények különböző életfolyamatairól (bab és kavics csíráztatása). Képek gyűjtése, összehasonlítás, csoportosítás. Növények, állatok gondozása.
Értékelés	A megfigyelés színvonala (önállóság, tartós, célzott figyelem). A tapasztalatok rögzítésének színvonala (a tapasztalatok leírása, a szakkifejezések helyes használata., rajzos rögzítése). Összefüggések felismerése és alkalmazása. Módszerek: tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Testünk és életműködésünk

Cél	A megismerés képességeinek fejlesztése az emberi test tulajdonságainak és részeinek megismerésével, az egészséges életmód szokásainak formálásával.
Követelmény	Tudja megnevezni és jellemezni érzékelhető tulajdonságok alapján az emberi test főbb részeit (fej, nyak, törzs, kar, láb). Ismerje fel a rendszeres tisztálkodás és a higiéniai szabályok betartásának szerepét az egészség megőrzésében. Tudja és legyen képes elvégezni a naponta elvégzendő tisztálkodási műveleteket.
Tartalom	Az élővilág egységének és sokféleségének bemutatása. Az ember szerepe és helye a természetben. Az emberi test jellemző jegyei. Részek és az egész kapcsolata. Összehasonlítás, csoportosítás. Helyes magatartás formálása a testi fogyatékosokkal szemben. Az ember egészségének megőrzése alapvető feladat. A tisztálkodás, a helyes táplálkozás jelentősége az egészséges életmód kialakításában. Tisztálkodószerek, eszközök megismerése, csoportosítása, alapvető tisztálkodási műveletek: kézmosás, fogmosás gyakorlása. Az étkezés higiéniai szabályainak megismerése, gyakorlása. Az egészségtől eltérő állapot felismerése.
Értékelés	A megfigyelés színvonala (önállóság, tartós-, célzott figyelem). A tapasztalatok rögzítésének színvonala (a tapasztalatok leírása, a szakkifejezések helyes használata). Összefüggések felismerése és alkalmazása. Tevékenységek elvégzésének színvonala. Módszerek: tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Használják rendeltetésszerűen és óvják az iskola berendezéseit. Vigyázzanak saját és társaik felszereléseire.

Ismerjék a gyalogos közlekedés szabályait, kerüljék a veszélyt okozó helyzeteket.

Az ember testrészeinek felismerése, megnevezése. Ismerjék az érzékszerveket, ezek szerepét és megóvásuk lehetőségeit. Ismerje a tisztálkodás és a helyes táplálkozás eszközeit, szabályait és jelentőségét

Tudják csoportosítani a környezetükben lévő használati tárgyakat anyaguk és tulajdonságok szerint.

Tudja a napszakok, az évszakok és a hónapok nevét.

A megismert lágyszárú és fás szárú növények fő részeinek felismerése.

A megfigyelt állatok fő testrészeinek neve.

Természetismeret 2. évfolyam

Megismerési módszerek

Cél	A megfigyelő-, leíró-, összehasonlító-, megkülönböztető képesség következetes fejlesztése és bővítése a viszonyítás, becslés, mérés módszerének alkalmazásával.
Követelmény	A tanuló ismerje fel az élő és az élettelen természet minőségi és mennyiségi tulajdonságait. Tudja azokat megnevezni. Ismerje fel, hogy a környezet fontos jellemzője a mennyiség. Legyen képes felismerni a viszonyítás, becslés korlátait és a mérés szükségességét. Ismerje néhány mennyiség mérésének módját. Tudja biztonsággal használni a méréshez szükséges eszközöket.
Tartalom	Az élő és élettelen természet egységének bemutatása Minőségi és mennyiségi tulajdonságok felismerése és megnevezése. Összehasonlítás, csoportosítás. Különböző mennyiségi tulajdonságok viszonyítása, becslése. A mérés szükségessége.
Értékelés	Használja-e a tanuló a tanult ismerési módszereket ismeretszerzés közben.

Élettelen természeti alapismeretek

Mérhető tulajdonságok

Cél	A megfigyelés, leírás, csoportosítás módszereinek bővítése. A viszonyítás, becslés, mérés módszerének megismerése és alkalmazása. A képességek következetes fejlesztése. Különböző mérési eszközök, módok elsajátítása. Alkalmazásuk az anyagok, tárgyak mérhető tulajdonságainak vizsgálatánál. Pontos, fegyelmezett munkavégzés szabályainak megismerése, betartása.
Követelmény	Ismerje fel és nevezze meg a környezetében előforduló anyagok, tárgyak mérhető tulajdonságait (hosszúság, terület, térfogat, tömeg, hőmérséklet). Tudja, hogy a mérés összehasonlítás. Tudjon viszonyítani, legyen képes közelítő becslésre. Ismerje a mérhető tulajdonságok mérőeszközét és mérésük módját. Tudjon hosszúságot cm-, m-ben, térfogatot dl-, l-ben, tömeget dkg-, kg-ban, hőmérsékletet mérni. Tudja a mérés eszközét helyesen és célszerűen használni. Tudja alkalmazni a leírás módszerét a mérési eredmények rögzítésében.
Tartalom	A mérés és mértékegység fogalmának bevezetése, használata: választott és szabvány mértékegységek. A hosszúság érzékelése, mértékegységei, méréstechnikája. Térfogat, űrtartalom érzékelése, jelentése: Edények űrtartalmának becslése, mérése különböző eszközökkel (golyókkal, babbal, vízzel). Különböző halmazállapotú anyagok térfogatának mérése ismert űrtartalmú edényekkel. Tömeg érzékelése, becslése és mérése. Tömegmérés technikájának elsajátítása különböző mérlegtípusokkal. A hőmérséklet érzékelése, mérésének szükségessége. A hőmérő, használatának módja. Különböző halmazállapotú anyagok hőmérsékletének becslése, mérése. Mérések a tanteremben és a szabadban. Az időjárást jellemző mérhető tulajdonságok felismerése és mérése.
Értékelés	A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, eszközhasználat, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.) A tapasztalatok rögzítésének színvonala. Összefüggések felismerése. Módszerek: Tanítói megfigyelés, feladatlap.

Periodikus jelenségek

- Cél** Az időmérésre alkalmas periodikus jelenségek felismerése. Az idő és múlásának megértése. Időtartamok becslése, mérése. Az óra helyes használata.
- Követelmény** Ismerje fel az időmérésre alkalmas periodikus jelenségeket. Ismerje fel az események, történések időbeli lefolyásának egymásutánosságát vagy egyidejűségét. Tudjon időtartamot becsülni és mérni. Tudja a nap, óra, perc, másodperc mértékegységeket helyesen alkalmazni.
- Tartalom** Az idő múlásának érzékelése.
Történések, események helyes sorrendje.
A napi tevékenység és az idő kapcsolata (napirend, időbeosztás tervezése).
Időmérésre alkalmas periodikus jelenségek.
Időtartamok becslése és mérése különböző eljárásokkal (víz, metronóm, homokóra).
Időmérés órával. A nap, óra, perc, másodperc mértékegységek helyes használatának gyakorlása.
Időmérés naptárral. Tájékozódás a naptárban (év, hónap, hét, nap) A naptár használata.
- Értékelés** A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.). A tapasztalatok szóban, rajzban, írásban történő rögzítésének érthetősége, színvonala.
Összefüggések felismerése.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, tanuló szóbeli beszámolója, feladatlap.

Halmazállapotok vizsgálata

- Cél** A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás módszerének alkalmazásával a gyermek környezetében előforduló különböző halmazállapotú anyagok tulajdonságainak leírása, vizsgálata, összefüggéseik felismerése.
- Követelmény** Ismerje fel a környezetében előforduló anyagok halmazállapotát azokban az esetekben, melyekben ez a tulajdonság egyértelműen felismerhető (fa, fémek, víz, levegő esetében). Ismerje a halmazállapotok legfontosabb tulajdonságait. (szilárd: változatlan alak; folyadék: változó alak állandó térfogat; légnemű: változó alak és térfogat). Használja helyesen a "szilárd", "folyékony" vagy "cseppfolyós", "gáz" vagy "légnemű" kifejezéseket. Legyen képes a fenti jellemzőket egyszerű tevékenység elvégzésével bemutatni.
- Tartalom** Különböző anyagokból készült tárgyak megfigyelése.
A szilárd anyag alakjának, térfogatának vizsgálata egyszerű tanuló tevékenységgel különböző anyagokon.
A cseppfolyós anyag tulajdonságainak felismerése a víz vizsgálata alapján.
Alakváltozás és térfogat-állandóság vizsgálata.
A légnemű anyag létének és tulajdonságainak felismerése a levegő vizsgálata alapján.
Az alak és a térfogat változásának vizsgálata tanuló tevékenységgel.
- Értékelés** A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala.
Összefüggések felismerése.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, feladatlap.

Élő természeti alapismeretek

Erdei életközösség

- Cél** A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás módszerének alkalmazása és bővítése (viszonyítás, becslés, mérés), ezáltal a képességek következetes fejlesztése. A természetes életközösségek sokféleségének megismerése. A környezettudatos magatartás formálása.

Az erdei életközösség jellemző tulajdonságainak megismerése. A természet védelme iránti igény formálása.

Követelmény Ismerje az erdő egy-két jellemző növényét és állatát. Tudja azok érzékelhető és mérhető tulajdonságait megnevezni, lehetőség szerint mérni. Ismerje fel a lombhullató és az örökzöld növények egyező és különböző tulajdonságait. Nevezze meg a fa, cserje részeit. Ismerje fel, hogy a természetes életközösség minden tagja egyformán értékes, védelmük az élőhely védelmével együtt fontos feladat. Figyeljék meg és értsék meg a helytelen viselkedés következményeit. Tudja leírni tapasztalatait szóban, rajzban, írásban.

Tartalom A természetes környezet egységének és sokféleségének bemutatása.
Az élőlények csoportosítása szabadon választott és megadott szempontok (növény, állat, élőhely) alapján.
Az erdei életközösség néhány tagjának (növények, állatok) megfigyelése. Az életközösség különböző szintjeinek felismerése, jellemzése.
Egy lombhullató és egy örökzöld (tölgy, fenyő) növény megfigyelése, érzékelhető és mérhető tulajdonságaik felismerése és összehasonlítása. A fás szárú növények méret szerinti csoportosítása.
A fák, cserjék (kökény, fekete bodza, vadrózsa) egyező és különböző jegyeinek felismerése és jellemzése.
Az erdei életközösségre jellemző néhány emlős, madár és rovar megfigyelése, jellemzésük érzékelhető, mérhető tulajdonságaik alapján. A környezethez való alkalmazkodás jelei.
Az életközösség tagjainak szerepe a természet egységében, megóvásukra, védelmükre irányuló munka jelentősége. Védett növények és állatok.
Az erdőben való viselkedés szabályai.

Értékelés A megfigyelés színvonala. (önállóság, tartós-, célzott figyelem)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala. (szóbeli leírás, a szakkifejezések helyes használata, rajzos rögzítés)
Mérési technikák alkalmazásának színvonala.
Összefüggések felismerése és alkalmazása.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Mezei életközösség

Cél A megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás módszerének alkalmazása és bővítése (viszonyítás, becslés, mérés). A természetes életközösségek sokféleségének megismerése. A környezettudatos magatartás formálása.

A mezei életközösség jellemző tulajdonságainak megismerése. Jellemző növény- és állatvilágának felismerése. A természet védelme iránti igény formálása.

Követelmény: Ismerje a mező 1-2 jellemző növényét és állatát. Tudja azok érzékelhető és mérhető tulajdonságait megnevezni, lehetőség szerint mérni. Ismerje fel a madár és az emlősállat testfelépítése közötti különbségeket. Nevezze meg a lágyszárú virágos növények részeit. Ismerje a gyógynövények szerepét az egészségmegőrzésben. Ismerje fel, hogy az életközösség tagjai értékesek, védelmük az életközösség védelmével együtt fontos feladat. Legyen képes tapasztalatainak rögzítésére, szóban, rajzban, írásban.

Tartalom A természetes környezet sokféleségének bemutatása, csoportosításuk szabadon választott és adott szempontok (növény, állat, élőhely) szerint.
A mezei életközösség jellegzetes tagjainak: gombák, állatok, lágyszárú virágos növények megfigyelése, érzékelhető- és mérhető tulajdonságaik felismerése és összehasonlítása.
Néhány gyógynövény (csalán, kamilla, gyermekláncfű) megismerése.
A mezei életközösségre jellemző néhány emlős (mezei nyúl, mezei pocok), madár (fácán) és rovar (mezei tücsök, méh) megfigyelése, jellemzése, érzékelhető, mérhető tulajdonságaik alapján. A környezethez való alkalmazkodás jelei.

Megóvásukra, védelmükre irányuló munka, jelentősége.

Értékelés

A megfigyelés színvonala (önállóság, tartós-, célzott figyelem).
A tapasztalatok rögzítésének színvonala (szóbeli leírás, a szakkifejezések helyes használata, rajzos rögzítés).
Mérési technikák alkalmazásának színvonala.
Összefüggések felismerése és alkalmazása.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Tájékozódási alapismeretek

Tájékozódás az erdőben

Cél

A tájékozódást segítő jelek megismerése. Helyes magatartás és biztonságos közlekedés az erdőben.

Követelmény

Lehetőség szerint tudjanak tájékozódni turistajelzések alapján. Ismerjék és tartsák be az erdőben való viselkedés normáit. Ismerjék a biztonságos közlekedés szabályait az erdőben.

Tartalom

Az erdőben való tájékozódást segítő táblák, piktogramok megfigyelése, értelmezése (turistajelzések, táborozó- tűzrakó helyek, természetvédelmi terület, nemzeti park).
Az erdőben való helyes és helytelen viselkedés, a biztonságos közlekedés, az erdei sétára való helyes öltözködés szabályai.

Értékelés:

Mennyire ismeri és használja a tanuló a tájékozódást segítő jeleket, a biztonságos közlekedés szabályait.

Kerékpáros közlekedés

Cél

A kerékpáros közlekedés szabályainak megismerése és biztonságos alkalmazása. Veszélyhelyzetek felismerése, balesetek megelőzése.

Követelmény

A tanulók tudják és alkalmazzák a kerékpáros közlekedés szabályait. Ismerjék és értsek a kerékpáros közlekedést és a tömegközlekedést irányító jelzéseket. Ismerjék fel a veszélyhelyzeteket a közlekedésben, ismerjék a balesetek megelőzésének módjait. Közlekedjenek óvatosan és biztonsággal.

Tartalom

A kerékpáros közlekedés megfigyelése, szabályainak megismerése.
Járművek jelzéseinek megfigyelése és jelzések megértése (indulás, kanyarodás, megállás)
A szabályos kerékpáros közlekedés gyakorlása az iskolaudvaron.
Biztonságos kerékpáros közlekedés feltételeinek ismerete: pl.: sötétben (láthatóság, világos színű ruha, lámpa, fényvisszaverő eszközök kerékpáron, ruhán).

Értékelés:

Mennyire ismeri a kerékpáros közlekedés legfontosabb feltételeit és szabályait.

Testünk és életműködésünk

Egészséges fejlődés

Cél

Az egészséges életmód feltételeinek megismerése, helyes szokásainak formálása, kialakítása.

Követelmény

A tanulók ismerjék és következetesen gyakorolják az egészségvédelem általuk is teljesíthető normáit.

Tartalom

Az egészséges fejlődés feltételeinek tudatosítása: friss levegő, mozgás, helyes táplálkozás szerepe.
Legfontosabb táplálékaink: kenyér, burgonya, zöldség, gyümölcs, tejtermékek, hús.
Elegendő alvás, rendszeres tisztálkodás, megfelelő öltözködés.

	A helyes fogápolás szabályainak ismerete, következetes gyakorlása közösen, a fogszuvasodás megelőzése. Az ellenőrzés szerepe fogaink épségének megőrzésében. Fogorvosnál tanúsított helyes magatartás. Helyes napirend, hetirend kialakítása. A testhőmérséklet és az egészség kapcsolata. Az egészségtől eltérő állapot felismerése. Meghűléses betegségek.
Értékelés:	Mennyire ismeri az egészséges életmód feltételeit. Tapasztalatainak rögzítése szóban, rajzban, írásban. Összefüggések felismerése.
	<u>Az emberi test</u>
Cél	A tanult megismerési módszerek alkalmazásával a képességek továbbfejlesztése és az ismeretek bővítése az emberi test mérhető tulajdonságainak felismerésével, becslésével, mérésével. A életműködés alapját képező periodikus jelenségek felismerésével, mérésével. Az ember időtől és életmódtól függő változásainak felismerésével.
Követelmény	Ismerje fel az emberi test mérhető tulajdonságait. Tudjon hosszúságot (testmagasság, fejkerület, derékbőség) mérni cm pontossággal. Tudja megmérni tömegét kg pontossággal. Tudjon testhőmérsékletet mérni. Ismerje fel a szívritmus, a lélegzetvétel periodikus változását. Ismerje fel a fejlődés és a tulajdonságok megváltozásának összefüggéseit. Ismerje az egyes életszakaszokra legjellemzőbb tulajdonságokat. Vegye észre, hogy az életmód befolyásolja a mérhető tulajdonságokat (helyes táplálkozás, sport, pihenési idő). Tudja megfigyeléseit, tapasztalatait különböző módon leírni.
Tartalom	Az emberi test mérhető tulajdonságainak, felismerése, megnevezése, becslése, mérése. Felnőtt és gyermek testméreteinek összehasonlítása. Az életmód és az idő múlásának hatása a tulajdonságokra. A fejlődés egymásutánosságának (és ezek között tapasztalható változások) felismerése saját életükben. Az emberi test ritmikus életjelenségeinek (szívritmus, lélegzetvétel) felismerése, becslése, mérése. Tanulási ütemük megfigyelése időméréssel. Helyes délutáni időbeosztás készítése. Az emberi teljesítőképesség és az idő kapcsolatának felismerése, a helyes alvási idő megbeszélése.
Értékelés	A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, eszközhasználat) A tapasztalatok rögzítésének színvonala. Összefüggések felismerése. Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámolás, feladatlap.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyen képes az első és második osztályban tanult megismerési módszerek önálló alkalmazására. Tudja önállóan kiválasztani az adott mennyiség méréséhez szükséges mérőeszközt, legyen képes ezek helyes használatára.
Ismerje fel a környezetében lévő anyagok halmazállapotát.
Ismerje az erdő 1-2 növényét és állatát. Egy lombhullató egy örökzöld fa és egy erdei cserje megnevezése. Ismerje a fa és a cserje részeit. A madár és az emlősállat testfelépítésének ismerete. Ismerje a mező 1-2 növényét és állatát. Környezetbarát magatartás és viselkedés.
Ismerje a biztonságos kerékpáros közlekedés néhány szabályát és feltételét.
Tudja az egészséges életmód 1-2 feltételét, ismerje azok legfontosabb szabályait. Tudja megmérni testének magasságát, tömegét és hőmérsékletét.

Természetismeret 3. évfolyam

Megismerési módszerek

- Cél** A megismerő képesség továbbfejlesztése és a természettudományos ismeretek bővítése a természeti folyamatok, jelenségek célzott megfigyelésével, a folyamatok modellezésével, nyomon követésével ok-okozati összefüggések felismerésével.
- Követelmény** A tanuló legyen képes az adott vizsgálatot leírásnak megfelelően végrehajtani, a végbemenő változásokat szempont alapján pontosan megfigyelni, a tapasztalatokat rögzíteni és helyesen értelmezni. Szerezzen gyakorlatot a tevékenységek önálló tervezésében, a kísérletezés technikájának, az elemi munkavégzés szabályainak elsajátításában, a tapasztalatok leírásában, rendszerezésében, helyes értelmezésében.
- Tartalom** Az élő és élettelen természet változásainak megfigyelése, csoportosításuk: mozgás, növények állatok változásai, időjárás változásai, a víz különböző halmazállapotai a természetben, felszíni formák, szél, víz felszín alakító munkája stb.
A kísérletezés technikájának, szabályainak megismerése és betartása (eszközismeret, balesetmentes eszközhasználat, tűzgyújtás szabályai.)
A tevékenységek és a tapasztalatok önálló leírása.

Élettelen természeti alapismeretek

Fényjelenségek vizsgálata

- Cél** A megfigyelő, leíró, csoportosító képességek fejlesztése és az ismeretek bővítése a megfigyelés, mérés, kísérletezés módszerének következetes alkalmazásával a fény tulajdonságainak vizsgálatával.
- Követelmény** Tudja megnevezni a különféle anyagokat a fényáteresztés szempontjából. Ismerje a fény egyenes vonalú terjedését. Legyen képes egyszerű tevékenységek elvégzésére, tapasztalatai rögzítésére. Ismerje a fény néhány tulajdonságát.
- Tartalom** Természetes fényforrásunk a Nap.
Természetes és mesterséges fényforrások a gyermek környezetében
Fényforrások csoportosítása, különböző anyagok vizsgálata fényáteresztés szempontjából.
A fény egyenes vonalú terjedésének megfigyelése, tanteremben és a szabadban.
Játék az árnyékkal tanteremben és a szabadban. Játék a tükörrel: a fényvisszaverődés tulajdonságainak megfigyelése. Fénybontás kísérleti megvalósítása vízzel tanteremben és a szabadban.
- Értékelés** A tevékenységek elvégzésének színvonala (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.).
A tapasztalatok rögzítésének színvonala.
Összefüggések felismerése.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, tevékenység elvégzésének megfigyelése, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Ismerkedés a mágnessel

- Cél** A megismerési módszerek alkalmazásával a mágnes és az anyagok egymásra hatásának felismerése. A mágnes jellemző tulajdonságainak vizsgálata, megismerése és megnevezése.
- Követelmény** Ismerje a mágnes tulajdonságait: vonzás, taszítás, a kölcsönhatáshoz nem szükséges közvetlen érintkezés. Tudja, hogy a mágnes nem minden anyaggal lép

kölcsönhatásba. Legyen képes egyszerű tevékenységgel a tulajdonságokat vizsgálni. Ismerje az iránytűt, tudja használni a tájékozódásban. Tudja tapasztalatait szóban, rajzban, írásban megfogalmazni.

Tartalom

A mágnes jelentősége a mindennapi életben.
A mágnes tulajdonságainak vizsgálata önálló tapasztalatszerzéssel.
Különböző anyagok és a mágnes kölcsönhatásának vizsgálata.
Játékos tevékenységek a mágnissal.
Az iránytű megismerése. Az északi irány megjelölése a tanteremben. Tájékozódás iránytűvel a tanteremben és a szabadban.

Értékelés

Ötletesség, kreativitás.
Hipotézis felállítás és igazolása.
A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.)
A tevékenység megfigyelésének, nyomon követésének színvonala.
A tapasztalatok rögzítésének színvonala. (szóban, rajzban, írásban)
Összefüggések felismerésének, rendszerezésének színvonala.
Ismeretek alkalmazásának színvonala.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Az időjárás változásai

Cél

A megfigyelő-leíró- megkülönböztető képesség fejlesztése az időjárás elemeinek minőségi és mennyiségi vizsgálatával, változásainak nyomon követésével, összefüggéseik felismerésével, a tapasztalatok rendszerezésével, rögzítésével.

Követelmény

Figyelje meg az időjárás elemeinek (napsugárzás, csapadék, szél, hőmérséklet) megváltozását. Ismerje a időjárás változásának okait. Legyen képes a változások hatását nyomon követni az élő- és az élettelen természetben.

Tartalom

Az időjárás megváltozásának megfigyelése tanulmányi sétán.
A napsugárzás és a hőmérséklet kapcsolatának felismerése. A levegő hőmérsékletének mérése csoportmunkában.
A felhők tulajdonságainak megfigyelése.
A levegő mozgásának érzékelése, szélkerék, szélzsák készítése. A levegő mozgásának kísérleti vizsgálata a tanteremben: papírkígyó készítése és mozgásának megfigyelése, okának megbeszélése. A levegő mozgásának igazolása égő gyertyaláng segítségével.
Csapadékfajták megkülönböztetése. Csapadék mérése.

Értékelés

A megismerési módszerek alkalmazásának színvonala.
A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás, saját munka értékelése stb.)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala.
Összefüggések felismerése.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, az elkészült munkák értékelése, feladatlap.

A víz változásai

Cél

A tanulói képességeket fejlesztő módszerek alkalmazásával a víz halmazállapot-változásainak célzott megfigyelése, a folyamatok modellezése, nyomon követése. Ok- okozati összefüggések felismerése.

Követelmény

Ismerje fel és nevezze meg a víz különböző halmazállapotait (szilárd: jég, hó, cseppfolyós: víz, légnemű: gőz). Tudja, hogy a halmazállapotok megváltozhatnak, a változás leggyakoribb oka a hőmérséklet megváltozása. Használja helyesen a halmazállapot-változások neveit: fagyás, olvadás, párolgás, forrás, lecsapódás. Legyen képes egyszerű tevékenységek elvégzésére a halmazállapot-változások

vonatkozásában. Legyen képes a várható eredmény megfogalmazására. Ismerje fel a halmazállapot-változásokat a víz körforgásában, Legyen képes modell alapján értelmezni a jelenséget. Tudja a tevékenységeket leírásnak megfelelően elvégezni, rögzíteni és értelmezni.

Tartalom A víz különböző halmazállapotainak előidézése, megfigyelése.
Hőmérsékletváltozás megfigyelése, mérése: a jég és víz egymásra hatása, különböző hőmérsékletű vizek egymásra hatása.
Az olvadás, párolgás, lecsapódás megfigyelése, a folyamatok nyomon követése.
A forrás érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése.
A víz körforgásának modellezése, a folyamatban bekövetkező kölcsönhatások nyomon követése, értelmezése, összefüggéseinek felismerése.
A víz természetben előforduló formái.
Különböző anyagok és a víz egymásra hatásának (oldódás) előidézése, megfigyelése, a megváltozott tulajdonságok felismerése, összefüggések megállapítása.

Értékelés A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala.
Összefüggések felismerése.
A modell és a valóság kapcsolatának értelmezése.
Hipotézis felállításának képessége. A hipotézis igazolását célzó javaslat realitása.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Az élettelen természet minőségi állapota

Cél Helyes környezeti magatartásformálás, a környezet minőségi állapotának vizsgálatával.

Követelmény Ismerje fel, hogy az élővilág és a környezet óvatos és érzékeny bánásmódot igényel. Legyen képes felismerni az ember tevékenységének pozitív és negatív hatásait a környezetre. Ismerje fel, hogy a környezet védelme az ember védelmének is feltétele.

Tartalom A környezetszennyezés jeleinek felismerése tanulmányi sétán.
Környezetvédelmi tabló készítése, a lakóhely környezetvédelme.
Természetes vízminta vizsgálata (szín, átlátszóság, szűrés, olaj hatása a víz felszínén).
Levegő porszennyezésének vizsgálata egyszerű módszerekkel (pl. cellux-próba).
A talaj vízáteresztő képességének, szűrőképességének vizsgálata tanulói tevékenységekkel.
A szennyezés hatásának megfigyelése az élő és élettelen természetre. Helyes viselkedési szituációk értékelése. A környezet szennyezésével kapcsolatos újságcikkek, képek gyűjtése stb.

Értékelés A megfigyelés, leírás színvonala.
A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala.
Összefüggések felismerése.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Tájékozódási alapismeretek

Tájékozódás helymeghatározással

Cél Térbeli tájékozódási képesség alakítása irányok és távolságok segítségével.

Követelmény Legyen képes a dolgok egymáshoz viszonyított helyének meghatározására. Legyen képes az irányok szóbeli megfogalmazására (jobbra, balra, előtt, mögött, távolabb stb.), a távolságok megmérésére (láb, lépés, cm, m pontossággal). Értse meg, hogy a

valóságos alaprajz az adott tárgy körberajzolását jelenti. Értse a kisebbítés és a nagyobbitás módját. (Ami a valóságban 1 m, az a rajzon 1 cm. Csak egész számokkal dolgozzanak) Legyen képes egyszerű, arányos alaprajz készítésére (kisebb, nagyobb tárgyak, osztályterem, iskolakörnyék térképvázlata).

Tartalom Irányok meghatározása, gyakorlása.
Helymeghatározás osztályteremben és a szabadban.
Távolságok viszonyítása, becslése, mérése.
Felülnézeti ábrázolás gyakorlása (pl. ceruza, gomb, növényi rész: virág).
Az alaprajzok kisebbítése, nagyobbitása egész számok körében. Osztályterem, lakószoba alaprajzának elkészítése.
Egyszerű útvonalrajz, térképvázlat készítése, felhasználása a tájékozódási gyakorlatban.

Értékelés A tevékenységek elvégzésének színvonala (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.).
A tapasztalatok rögzítésének színvonala (szóban, rajzban, írásban).
Összefüggések felismerése.
Ismeretek alkalmazásának színvonala.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Tájékozódás a természet jelenségeivel

Cél A képességek fejlesztése a természetben előforduló változások célzott megfigyelésével, leírásával és értelmezésével, a tájékozódásban betöltött szerepük felismerésével
Térben és időben történő tájékozódás képességének fejlesztése a természeti jelenségek megfigyelésével.

Követelmény Ismerjen néhány tájékozódásban szerepet játszó természeti jelenséget (Nap járása, árnyék, fák mohás oldalának, fő szélirány jeleinek megfigyelése). Tudjon általuk tájékozódni. Tudjon tájékozódni az árnyék változása alapján. Ismerje a fő világtájakat, tudja azokat meghatározni a Nap járásának megfigyelésével. Tudjon tájékozódni iránytűvel.

Tartalom Térbeli és időbeli tájékozódást segítő természeti jelenségek megfigyelése, leírása.
A Nap tulajdonságainak (szín, alak, nagyság, hely) megfigyelése. A tulajdonságok változása az idő függvényében.
Tájékozódás az árnyék megfigyelése és mérése alapján. Napóra készítése szabadban és az osztályteremben.
A Nap járásával összefüggő jelenségek (hőmérséklet, harmat) felismerése, megfigyelése, mérése, leírása, szerepük a tájékozódásban. A Nap járása és a világtájak kapcsolata. Észak meghatározása szabadban és a tanteremben. Iránytű használata a tájékozódásban.

Értékelés A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, eszközhasználat, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.)
A tapasztalatok rögzítésének színvonala szóban, rajzban, grafikus ábrázolással, írásban.
Összefüggések felismerése.
Tájékozódási képesség színvonala.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

A Föld felszínén

Cél Megfigyelő-, leíró-, összehasonlító-, tájékozódó-, elemzőképesség fejlesztése a különböző felszíni formák és felszíni vizek megfigyelésével, tulajdonságaik felismerésével, leírásával, összehasonlításával, csoportosításával, összefüggések megállapításával.

Követelmény Ismerje a felszíni formákat képről, lehetőség szerint a valóságban (síkság, domb, dombság, hegy, hegység)-, a felszíni vizeket (folyóvizek, állóvizek) és azok jellemző tulajdonságait. Használja helyesen azok elnevezéseit. Ismerje fel a víz és szél hatását

	a felszín alakulásában. Legyen képes a természet folyamatait modellező tevékenységek elvégzésére, megfigyelésére, leírására, értelmezésére, a valóság és a modell kapcsolatának felismerésére.
Tartalom	A különböző felszíni formák és felszíni vizek megfigyelése, tulajdonságaik felismerése, megnevezése, jellemző jegyeik kiemelése. A tapasztalatok leírása szóban, rajzban, írásban. A felszíni formák modellezése terepasztalon vagy tálcán csoportmunkában. Felszíni vizek megfigyelése. Folyási irány megállapítása. Jobb- és baloldali folyópart megjelölése. A víz és a szél felszín alakító munkájának megfigyelése, építő és romboló munkájának modellezése homokasztalon. A felszín alakító munka összefüggése a felszíni formával, a folyó- és állóvizekkel, a csapadékkal és a talajjal. A felszín alakító tényezők hatásának vizsgálata. A felszíni formák szépsége.
Értékelés	A megfigyelés színvonala. Ötletesség, kreativitás. Hipotézis felállítás és igazolása. A tevékenységek elvégzésének színvonala. (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.) A tevékenység megfigyelésének, nyomon követésének színvonala. A tapasztalatok leírásának színvonala. (szóban, rajzban, írásban) Összefüggések felismerése. Ismeretek alkalmazásának színvonala. Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.
	<u>A lakókörnyezet</u>
Cél	Ismeretek alkalmazása a lakóhelyen. Pozitív viszony kialakítása a környezet iránt a lakóhely megbecsülésének, megóvásának érdekében.
Követelmény	Ismerje lakóhelye természeti értékeit. Tudjon tájékozódni lakóhelyén. Óvja lakóhelyét.
Tartalom	A lakóhely természetföldrajzi jellemzőinek, értékeinek felismerése. Egyszerű térképvázlat készítése. A felszín modellezése. Tájékozódás hely, irány, égtájak és térképvázlat alapján. Lehetőségektől függően valamilyen természetvédelmi tevékenység végzése.
Értékelés:	A megfigyelés, a tevékenységek, a tapasztalatok leírásának és az ismeretek alkalmazásának színvonala.

Élő természeti alapismeretek

	<u>Kapcsolatok a természetben</u>
Cél	A tanulók megfigyelő-, leíró-, összehasonlító-, elemző- és következtető képességének fejlesztése, a természettudományos ismeretek bővítése az élő- és élettelen természet összefüggéseinek felismerésével, értékelésével.
Követelmény	Ismerje fel az élettelen környezeti tényezők hatását a növények fejlődésében. Ismerje fel és nevezze meg a virág részeit, tudja jelentőségét a növények szaporodásában. Ismerje fel, hogy az élettelen környezeti tényezők, a növény- és állatfajok ökológiai egységben léteznek.
Tartalom	Az élőlény és a környezet kapcsolatának megismerése. Az élőlény, élő és élettelen környezeti feltételei. Valamilyen növény (bab, napraforgó stb.) fejlődésének vizsgálata az életfeltételek biztosításával és

elvonásával. A folyamat nyomon követésével (megfigyelés, összehasonlítás, mérés) összefüggések felismerése, leírása.

Lágyszárú virágos növény szaporító részének megismerése. A virág részeinek megfigyelése, leírása, megnevezése. Növények, állatok közvetlen megfigyelése a köztük lévő összefüggések felismerése, rögzítése.

Az emberi tevékenység hatásának megfigyelése a természeti környezetre. A természet védelme az ember védelmének feltétele is.

Értékelés

Ötletesség, kreativitás.

Hipotézis felállítás és igazolása.

A tevékenységek elvégzésének színvonala (önállóság, eszköz kiválasztás, tervezés, leírásnak megfelelő végrehajtás stb.).

A tevékenység megfigyelésének, nyomon követésének színvonala.

A tapasztalatok rögzítésének színvonala (szóban, rajzban, írásban).

Összefüggések felismerése.

Ismeretek tudása, alkalmazásuk színvonala.

Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Vízi életközösség megfigyelése

Cél

A tanulók kutató-, elemző-, következtető- és leíróképességének fejlesztése, ismereteinek, természettudományos műveltségüknek bővítése a vízi életközösség célzott megfigyelésével, összefüggéseik felismerésével.

Követelmény

Legyen képes önálló vizsgálódásra. Ismerje fel az élőhelyek jellemző tulajdonságait, különbözőségét (vizek, vízpartok). Tudja megfigyelni és leírni a különböző élőhelyek jellemző növényeit és állatait. Legyen képes az élőlény és a környezet kapcsolatának, összefüggésének felismerésére, az alkalmazkodás jegyeinek megállapítására. Ismerje fel az élőhely megóvásának szükségességét.

Tartalom

A vízi, vízparti élőhely megfigyelése.

Jellemző növény- és állatvilágának célzott megfigyelése, leírása, összehasonlítása, csoportosítása, viszonyítása.

Az élőhely és az élőlények kapcsolatának felismerése, a vízi életmód jellemző jegyei.

Az élőhely megóvásának jelentősége. A vizek és vízpartok minőségi állapotának megfigyelése. A szennyezés forrásainak felismerése. A szennyezés következménye az élő- és élettelen természetre. Egyszerű vizsgálatok elvégzése a szennyezés hatásainak szemléltetésére.

Értékelés

A megfigyelés elvégzésének színvonala (önállóság, leírásnak megfelelő végrehajtás, pontosság, teljesség stb.).

A tapasztalatok rögzítésének színvonala (szóban, rajzban, írásban).

Összefüggések felismerése.

Ismeretek és alkalmazásuk színvonala.

Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

Testünk és életműködésünk

Cél

A tanulói képességek fejlesztése és az ismeretek bővítése az emberi test legfontosabb életfolyamatainak megismerésével. Egészséges életvitel szokásainak formálásával.

Követelmény

Ismerje az emberi test legfontosabb életfolyamatait (táplálkozás, légzés). Ismerje az egészséges fejlődést biztosító nélkülözhetetlen élelmiszereket. Ismerje egészsége megőrzésének legfontosabb feltételeit (egészséges környezet, mozgás, pihenés, öltözködés, tisztálkodás). Tudja, hogy melyek az egészséget károsító viselkedési formák, szenvedélyek.

Tartalom

Az egészséges fejlődés nélkülözhetetlen élelmiszerei.

Helyes étkezési kultúra. A táplálék útjának nyomon követése képen.

A levegő útjának nyomon követése képen. Friss levegő szerepének megbeszélése.
Az egészségre káros és az egészségre hasznos viselkedési formák. Sérülések megelőzésének módjai.

Értékelés

Az emberi életfolyamatok megfigyelésének, nyomon követésének színvonala.
A tapasztalatok rögzítésének színvonala. (szóban, rajzban, írásban)
Összefüggések felismerése.
Ismeretek alkalmazásának színvonala.
Módszerek: Tanítói megfigyelés, szóbeli beszámoltatás, feladatlap.

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyen képes adott vizsgálatot a leírásnak megfelelően végrehajtani, tapasztalatait rögzíteni. Ismerje a tanult fényforrásokat, a mágnes tulajdonságait. Tudja iránytű segítségével megkeresni a tanult fő világtájakat. Ismerje az időjárás elemeit, legyen képes ezek változását. Nevezze meg a víz három halmazállapotát, tudja, hogy a halmazállapot változásának leggyakoribb oka, a hőmérséklet megváltozása. Soroljon fel 1-2 olyan emberi tevékenységet, amely pozitív illetve negatív hatással van a környezetünkre. Legyen képes egyszerű használati tárgyakról arányos alaprajzot készíteni. Ismerje a felszíni formákat, a felszíni vizeket, használja helyesen azok elnevezéseit. Nevezze meg a virág részeit. Ismerje a növények fejlődésének életfeltételeit. Tudja megfigyelni és bemutatni a víz-vízpart 2-3 jellemző növényét és állatát. Ismerjen egészséget biztosító élelmiszereket. Tudja, hogy melyek az egészséget károsító szenvedélyek, viselkedési formák, tudatosan kerülje el ezeket.

Természetismeret 4-6. évfolyam

Cél A legfontosabb természeti jelenségek tapasztalati úton való megismerése, a közöttük levő kölcsönhatások felismerése.
A környezetünkben előforduló legfontosabb természetes és mesterséges anyagok tulajdonságainak tapasztalati úton való megismerése, érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése, mérése.
A lakóhely és környéke természetföldrajzi jellemzőinek (fekvés, felszín, időjárás, éghajlat), az itt előforduló növényeknek és állatoknak a megismerése.
Az élőlények testfelépítése és környezeti igénye közötti összefüggés megláttatása.
Az ember legfontosabb szerveinek és életműködéseinek megismerése, az optimális környezeti feltételek felsorolása,
S mindezekkel a természet egységének felismertetése, a környezetvédelmi gondolkodás kialakítása és fejlesztése, a környezettudatos magatartásra nevelés.
Magyarország legfontosabb természet- és gazdaságföldrajzi jellemzőinek megismerése, Magyarország helye és szerepe Európában.
Összességükben célunk - az életkornak megfelelő megismerési módszerek megtanulása mellett - olyan személyiség- és magatartásformálás, amely képessé tesz a környezettudatos életvitelre s az önálló ismeretszerzés fontosságának felismerésére egyaránt.

Követelmény A tanuló legyen képes:
A természet jelenségeit, folyamatait észrevenni, elemi szinten megfigyelni.
Tanári irányítással egyszerű megfigyeléseket, kísérleteket, vizsgálatokat elvégezni.
Az alapmennyiségek (hosszúság, tömeg, idő, hőmérséklet) mérésére, mértékegységeik helyes használatára.
Gyermekek számára írt lexikonok, szakkönyvek, valamint az atlasz használatára.
Legyen gyakorlata a különböző élőlények, tárgyak, jelenségek elemi szintű összehasonlításában, elemzésében, megadott szempontú csoportosításában.
Tudja megfigyeléseit, tapasztalatait saját szavaival megfogalmazni, írásban, rajzban rögzíteni.
Tudjon térképen tájékozódni, egyszerű térképvázlatot készíteni.
A tanuló ismerje a környezetében előforduló legfontosabb élő és élettelen anyagok leglényegesebb tulajdonságait, vegye észre az idő múlását, a napszakok és az évszakok váltakozását, s ezek okait.
Tudja, hogy az idő múlásával az élőlények is változnak.
Legyen tájékozott az őt körülvevő világban, ismerje a világtájakat, tudjon tájékozódni lakóhelyén és környékén. Ismerje Magyarországon belül lakóhelye, Európán belül Magyarország elhelyezkedését.
Legyen képes a tárgyak helyét és mozgását különböző szempontból elemezni.
Tudatosuljon benne, hogy a természetről szerzett ismereteinket megfigyelés, vizsgálódás, kísérletezés, mérés útján szereztük és szerezzük meg. Tudja, hogy könyvekből és az Internet segítségével is tágíthatja ismereteinek körét.
Legyen tájékozott abban, hogy a természettudományok fejlődése révén javultak az emberek életkörülményei, s más tudományokkal együtt a természettudományok - és a természettudósok - meghatározó szerepet töltek be az emberiség nagy problémáinak megoldásában.

Tartalom **4. évfolyam:**
Az élő és az élettelen természet vizsgálata.
Az élő természet.
Az ember szervezetének felépítése, életműködések.
Az élettelen természet.
Tájékozódási alapismeretek.

5. évfolyam:

Környezetünk élővilága.
Természetföldrajzi környezetünk.
Testünk és életműködéseink.

6. évfolyam:

Kölcsönhatások és energiaváltozások.
Természetföldrajzi környezetünk.
Környezetünk élővilága.
Testünk és életműködéseink.

Értékelés

Az értékelés formái, módszerei:

- tanári kérdésekre adandó szabatos, rövid, egész mondatos feleletek,
- fogalom-meghatározások szóban, írásban, rajzban,
- rajzos feladatmegoldások papíron, táblán, írásvetítőn,
- különböző csoportosítások elvégzése az applikációs táblán,
- megfigyelések, kísérletek elvégzése, a tapasztalatok elmondása, a következtetések levonása,
- homokasztali munka,
- témazáró feladatlapok írása,
- gyűjtőmunka,
- kiselőadás tartása önálló ismeretszerzés alapján.

Feltételek

Eszközsükséglet: falitábla, mágnes tábla, írásvetítő, transzparenszek, diavetítő vetítőtáblával, diakép sorozatokkal, videomagnó, földgömb, iránytű, Magyarország domborzata c. térkép, Magyarország megyei c. térkép, Európa felszíne c. térkép, A Föld felszíne c. térkép, dombormű térképek, applikációs jelek, homokasztal, makettek (hegy, vulkán stb.) kőzetgyűjtemény, hőmérő, növény makettek (virág, termés stb.) faliképek, préselt növények, kitömött állatok, mikroszkóp, üveghenger, üvegcád, mérőhengerek, petri csésze, borszeszégők, Bunsen-állvány, nagyítók, mágnesrudak, kémcsövek, rugós erőmérők, egyenlő karú mérleg, térfogat mérésére szolgáló eszközök

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

A tankönyvek, segédletek színes képeikkel, szerkesztésük módjával keltsék fel a tanulók érdeklődését. Tartalmazzanak sok érdekes információt a tananyagokkal kapcsolatban; legyen bennük bibliográfia. Tartalmazzanak magyarázó ábrákat és önálló tanulói tevékenykedésre is alkalmasak legyenek.

Természetismeret 4. évfolyam

- Cél**
- A természetismeret tanításának célja az, hogy a tanulók - életkoruknak megfelelő szinten:
- Legyenek képesek az élő és az élettelen természet jelenségeit, folyamatait észrevenni, azokat elemi szinten megfigyelni, kutatni.
  - Tanári irányítással egyszerű kísérleteket, vizsgálatokat elvégezni, s azokról következtetéseket levonni.
  - Ismerkedjenek meg a gyerekek számára írt tudományos ismeretterjesztő kiadványok, lexikonok használatával, tanári segítséggel tudják ezeket használni,
  - Tudjanak használni az egyszerűbb mérő- és vizsgálóeszközöket (hőmérő, méterrúd stb.).
  - Szerezzenek gyakorlatot a hosszúság, tömeg, térfogat és az idő mérésében, mértékegységeinek használatában, s ismerjenek a mindennapi életben előforduló egyéb méréseket (hőmérséklet stb.).
  - Legyen gyakorlatuk különböző élőlények, élettelen tárgyak és jelenségek elemi szintű összehasonlításában, csoportosításában.
  - Megfigyeléseiket legyenek képesek önállóan megfogalmazni, írásban, rajzban rögzíteni.
  - Tudjanak egyszerű képi és szöveges információkat értelmezni, térképvázlatot készíteni, térképen tájékozódni.
  - Ismerjék fel a világtájakat a valóságban és a térképen.
  - Tudjanak tájékozódni lakóhelyükön s annak környékén.
  - Ismerjék lakóhelyük Magyarországon belüli s Magyarországnak Európán belüli elhelyezkedését.
  - Tudatosuljon bennük, hogy ismereteinket a világról megfigyelés, mérés, kísérletezés révén szerezzük, de tudásunkat szakkönyvek, újságok, számítógépek segítségével bővíthetjük.
  - Értékeljék és tiszteljék a tudást és a tudósok kitartó munkáját.
- A megszerzett ismeretek birtokában lássák be, hogy környezetünk állapotáért, a természet védelméért mindnyájan felelősek vagyunk, a természetet mindenkinek védeni, óvni, ápolni kell, mert a természet állapota az emberek egészségére is hatással van, s mindezekért legyen igényük az egészséges életmódra, életvitelre a mindennapi életben is.
- Követelmény**
- Sajátítsák el a különböző megfigyelési módszereket, mérési eljárásokat, technikákat.
  - Tudjanak egyszerű kísérleteket önállóan elvégezni.
  - Legyenek gyakorlottak különböző növényi és állati részek vizsgálatában,
  - Tudják a kísérletek, folyamatos megfigyelések tapasztalatait saját szavaikkal megfogalmazni, írásban, rajzban rögzíteni.
  - Fedezzenek fel ok-okozati összefüggéseket a különböző változások, jelenségek között.
  - Figyeljék saját testük élettani jelenségeit, tudják magyarázni testük változásait.
  - Ismerjék és kövessék az egészséges életmód kívánalmait.
  - Ismerjék a térkép és földgömb használatának lehetőségeit.
  - Értsék meg az egyszerűbb időjárási jelenségeket.
  - Tudjanak tájékozódni lakóhelyük környékén.
  - Ismerjék a leggyakoribb térképjeleket.
  - Tudjanak tájékozódni Magyarország térképein, ismerjék fel legjellegzetesebb tájait, fontosabb vizeit.
- Értékelés**
- Tanári kérdésre adandó 2-3 mondatos válaszok, amelyekben a szakszókincs használatát gyakorolják.
Írásos-rajzos kiegészítések.

Önálló kutatómunka, kísérlet értékelése, a térképhasználati, a térképen való tájékozódási gyakorlatok.

Az élő és az élettelen természet vizsgálata

Cél	A tanulmányi kirándulással, a kísérletekkel ébresszünk kedvet a természetismeret tanulásához. Tanári irányítással tudjanak egyszerűbb kísérleteket, vizsgálatokat elvégezni, s azokból következtetéseket levonni. Ismerjék meg vizsgálódásaik alapján a környezetükben előforduló fontosabb élő és élettelen anyagok néhány tulajdonságát. Megfigyeléseiket legyenek képesek önállóan megfogalmazni, írásban, rajzban rögzíteni. Fedezzék fel az élővilág és a környezet kapcsolatait, egymásrataltságot. Vegyék észre a természet szépségeit. Óvják, védjék környezetüket.
Követelmény	Legyenek képesek a természet jelenségeit elemi szinten megfigyelni, az élőlényeket az élettelen anyagtól megkülönböztetni. Tudják az élőlényeket összehasonlítani, jellemezni, csoportosítani, különböző szempontok alapján (pl. növény - állat - ember, fás szárú, lágyszárú stb.). Tudják a környezetükben található tárgyak, anyagok főbb tulajdonságait (hosszúság, terület, felszín, tömeg, úrtartalom, térfogat, hőmérséklet) megmérni s a matematikaórán tanult mértékegységekkel leírni. Bizonyítsák példákon az élettelen környezet és az élőlények szoros kapcsolatát. Tudjanak a környezetszennyezés veszélyeiről. Védjék környezetük rendjét, tisztaságát.
Tartalom	Tanulmányi kirándulás a lakóhely vagy az iskola környékére. Az élő és az élettelen vizsgálata. Az élőlények csoportosítása különböző szempontok alapján. Különböző talaj-, kőzet- és vízminták vizsgálata. A környezetkímélő gazdálkodás, a környezet védelme.
Értékelés	<i>Kiemelendők:</i> Különböző csoportosítások az applikációs jelek segítségével. Egyszerű mérési feladatok elvégzése. A mérési adatok írásban, rajzban való rögzítése, gyűjtőmunka.

Az élő természet

Cél	A tanulók ismerjék fel a környezetükben megfigyelhető - növények közül a fákat, a cserjéket és a lágyszárú növényeket, - a virágos növények és a fák részeit. Tudják összehasonlítani a növények részeinek tulajdonságait, ismerjék a szakszókincs megfelelő kifejezéseit (gyökér, törzs, korona, levél, virág, termés stb.). Az állatok közül ismerjék a gerinces emlősállatok, a madarak, a halak, a hüllők, a békák főbb jellemzőit, tudják az egyes állatcsoportok főbb testrészeit megnevezni, a gerinctelen állatok közül ismerjék meg a csigákat, kagylókat és a rovarokat, ismerjék fel testük főbb jellemzőit. Ismerjék az élőlények kapcsolatát a környezetükkel, ismerjék a növények és állatok életéhez szükséges környezeti feltételeket. Tudják, hogy az ember is a természet része, s hogy az élővilág és a természeti környezet védelme mindannyiunk kötelessége, feladata.
Követelmény	A tanulók ismerjék lakóhelyük környezetének jellegzetes természeti tényezőit, ismerjenek fel képről vagy a valóságban legjellegzetesebb növényei és állatai közül legalább kettőt-kettőt, tudják a lágyszárú és fás szárú növények általános jellemzőit.

Használják a biológiai szakszókincs megfelelő kifejezéseit (gyökér, törzs, korona, levél, virág, termés, ill. fej, láb, törzs, gerinc, emlős stb.).

Legyenek képesek legalább egy fa (pl. tölgy), egy cserje (pl. mogyoró), egy virágos lágyszárú növény (pl. petúnia) részeinek felismerésére, megnevezésére.

Tudják az állatok közül legalább egy gerinces emlős (pl. mezei nyúl), egy madár (pl. fácán), egy hüllő (pl. vízisikló), egy kétéltű (pl. levelibéka), egy hal (pl. ponty) testrészeit felismerni, megnevezni és jellemezni. A gerinctelenek közül a csigák, kagylók, rovarok egy-egy típusállatának (éti csiga, mezei tücsök) főbb jellemzőit.

Ismerjék az élőlények kapcsolatát környezetükkel.

Tudják az élőlények főbb jellemzőit megfigyelni, a szakkifejezések használatával elmondani, leírni, lerajzolni.

Tudják a megismert élőlényeket különböző szempontok alapján (élőhely, életmód, táplálkozás, testfelépítés, szaporodás stb.) csoportosítani.

Tudják, hogy a természet védelme, óvása mindannyiunk kötelessége.

Tartalom

Az élőlények csoportosítása.

Élőlények - élőhelyek.

A vizek, vízpartok élővilága.

A virágos növény részei.

A vizek, vízpartok növényei. A moszatok.

A nádas élővilága.

A mocsaras, nedves rét.

A lágyszárú és ligeterdők.

A vizek, vízpartok állatai. A férgek.

Csigák, kagylók.

Rovarok.

Halak.

Békák.

Hüllők.

Madarak.

Emlősök.

Egyensúly és szabályozás a természetben.

Az élővilág és természeti környezet védelme.

A környezetkímélő gazdálkodás.

Értékelés

Az értékelés-ellenőrzés a tantervi főmodulban megadott módszerekkel és szempontok alapján történik.

Hangsúlyt helyezünk a természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos könyvtári és gyűjtőmunkára, gyakorlati feladatokra.

Testünk és életműködésünk

Cél

Tudják, hogy az ember része a természetnek, a növények és az állatok mellett az ember is az élőlények csoportjába tartozik. (Abban különbözik más élőlényektől, hogy gondolkodik és beszél.)

Ismerjék fel az emberben is az élőlényekre jellemző tulajdonságokat (mozog, táplálkozik, lélegzik, növekszik, szaporodik s meghal).

Ismerjék a testrészeket, tudják a testrészek nevét biztosan társítani a megnevezett testtájhoz.

Ismerjék az emberi test szervrendszerét, azok főbb részeit és a működés-élettani igényeit.

Tudják az emberi szervezet főbb életműködéseinek optimális értékeit (légzésszám, pulzus, testhőmérséklet).

Ismerjék a 6-10 éves gyermekek egészséges életmódjának kívánalmait, leggyakoribb betegségeit (csonttörés, fogszuvasodás, gyomorrontás, láz stb.) és megelőzésének módjait.

Tudják, hogy az egészség érték, megőrzése mindenkinek saját érdeke.

Tudják, hogy az alkohol, a cigaretta és a drogok mindenkinek ártalmasak, de a fejlődő gyermeki szervezetre különösen károsak, ezektől mindenképpen tartózkodni kell!

Követelmény Ismerjék az emberi test felépítését, tudják a főbb szervrendszerek (mozgás, táplálkozás, légzés) részeit, működését, optimális élettani igényeit.
Ismerjék fel főbb szerveinek egészségéstől eltérő állapotát (láz, gyomorrontás, meghűlés stb.).
Ismerjék az egészséges életmód jellemzőit, törekedjenek az egészséges életmódra (elegendő alvás, megfelelő táplálkozás stb.).
Ismerjék fel az egészséges táplálkozás legfontosabb szabályait.
Ismerjenek egészséges ételeket, tápanyagokat, vitaminokat.
Őrizkedjenek az alkoholtól, dohányzástól és a drogoktól, tudják, hogy ezek az élvezeti- és kábítószeres az egészségére ártalmasak.

Tartalom Az emberi test főbb részei.
A mozgás szervrendszerének felépítése, működése.
A táplálkozás szervrendszerének felépítése, működése.
A légzés szervrendszerének felépítése, működése.
Belső szervrendszereink működése, leggyakoribb betegségei.
Egészségünk megőrzése.
Egészséges életmód - egészséges ételek.

Értékelés: *Kiemelendők:*
Frontális osztálymunka során a tanári kérdésekre adott feleletek.
Szóbeli, írásbeli ábraelemzések.
Rajzok készítése.
Kiselőadások tartása.

Az élettelen természet

Cél Szilárd, légnemű és folyékony halmazállapotú anyagok megfigyelése, érzékelhető tulajdonságainak felismerése és megnevezése. A mérhető tulajdonságok vizsgálata. A mágnesesség vizsgálata. A különböző anyagok összehasonlítása, csoportosítása tulajdonságaik alapján. A tulajdonság és a rendeltetés elhatárolása. A tárgyak rendeltetésének és anyaguk tulajdonságainak összevetése. A változások (égés, oldódás, olvadás) bemutatása egyszerű kísérletekkel, az idő változásának, az időbeliségnek, az időjárásnak a felismertetése, az ok-okozati összefüggések felfedeztetése a változások megfigyelése során (időjárás-jelentés figyelése, az idő napi és évi menete).
Az anyagok csoportosítása a környezet minősége szempontjából - a talaj, a víz és a levegő leggyakoribb szennyezőanyagai, ismerjék a szennyezés megelőzésének fontosságát, védekezzenek az egészségre káros hatások ellen.

Követelmény Ismerjenek rá a tárgyak anyagára (fa, fém, üveg, műanyag, víz, textil stb.) és tudják megnevezni a különböző anyagú tárgyak főbb jellemzőit (keménység, alakíthatóság, átlátszóság, összenyomhatóság).
Tudják a közös és az egyéni megfigyelések, mérések és tapasztalatgyűjtés után köznapi anyagok (vas, alumínium, fa, papír, textil stb.) főbb tulajdonságait szóban elmondani, írásban, rajzban rögzíteni.
Ismerjék a szilárd, folyékony, légnemű halmazállapotokat, tudjanak a környezetük anyagai közül a különböző halmazállapotúakra példát mondani, s ezeket a halmazállapotokat jellemezni.
A megfigyelések során végezzenek méréseket (hosszúság, terület, felszín, térfogat, hőmérséklet és az idő mérése).
A mérések során használjanak különböző mérőeszközöket.
A mérések eredményeit írásban, rajzban, szóban rögzítsék, s a leggyakrabban előfordult mértékegységeket (cm, m, liter, óra, perc, Celsius-fok stb.) használják helyesen.

A kísérletek során figyeljék meg az oldódás (pl. vízben kálium-permanganát, teában cukor) folyamatát, s tudják megkülönböztetni az olvadástól.

Ismerjék a napszakok és évszakok, napok, hónapok nevét, egymás utáni sorrendjüket.

Ismerjék az időjárás elemeit, tudják, hogy változásaik okozzák az időjárás alakulását.

Figyeljék meg a mágneses kölcsönhatást, ismerkedjenek meg felhasználásával, az iránytűvel.

Tudják, hogy az emberi tevékenységek során környezetünk szennyeződik, ismerjék lakóhelyük környékének leggyakoribb szennyezőanyagait (talaj - műtrágyázás, közlekedés - légszennyezés, víz-szennyvizek stb.), tudjanak ezek egészségkárosító hatásairól, a lehetőség szerinti védekezésről.

Tartalom

Környezetünk anyagai.

Halmazállapot-változások.

Mérések I. (hosszúság, terület, felszín, térfogat).

Mérések II. (hőmérséklet, idő).

Kísérletek tűzzel, vízzel, fénnel.

Napszakok, évszakok.

Időjárásunk.

Az ember beavatkozása a természeti környezetbe.

A lakóhelyi levegő, víz és a talaj védelme.

Értékelés

Kiemelendő:

Egyszerűbb kísérletek, mérések önálló elvégzése.

A kísérlet eredményének megállapítása, szóban, írásban, rajzban való rögzítése, az ok-okozati összefüggések felfedezése.

A könyvtári és a gyűjtőmunka értékelése.

Tájékozódási alapismeretek

Cél

Tudják, hogy a helyzet meghatározása viszonyítás kérdése,

Tudjanak helyzetet meghatározni tanteremben, más tárgyakhoz viszonyított irányok és távolságok segítségével.

Ismerjék a fő- és mellékvilágtájakat, a világtájakhoz viszonyított helyzet meghatározására szolgáló iránytűt.

Tudjanak tájékozódni iránytű segítségével a tanteremben és a szabadban.

Tudják, hogy iránytű nélkül is meghatározható helyzetünk pl. a Nap segítségével.

Tudjanak egyszerű alaprajzot készíteni, egyszerű útvonalrajzon, térképvázlaton tájékozódni.

Ismerjék a főbb felszíninformákat (síkság, dombság, hegység) a felszíni vizeket (álló- és folyóvizek), valamint ezek térképi ábrázolását.

Ismerjék a legfontosabb térképjeleket, a térkép fogalmát, a térkép és az ábrázolt valóság viszonyát, s ennek a kifejezésére szolgáló mértékszámot és vonalas mértéket.

Elemi szinten ismerkedjenek meg az időjárás elemeinek térképi ábrázolásával (középhőmérséklet, szélirány ábrázolása).

Ismerjék a Föld alakját, tudjanak arról, hogy a Föld forog a tengelye körül (következménye a napszakok változása), s kering a Nap körül (melynek következménye az évszakok változása).

Ismerjék a lakóhely és környékének főbb természetföldrajzi jellemzőit (fekvés, felszín, időjárás, természetes növényzet és állatvilág).

Követelmény

A tanulók értsék meg, hogy a tárgyak helyét viszonyítással lehet meghatározni.

Tudjanak helyzetet meghatározni önmagukhoz, társaikhoz, ill. tárgyakhoz viszonyítva, valamint a világtájak szerint.

Ismerjék és alkalmazzák a fő- és mellékvilágtájak elnevezéseit.

Tudjanak világtájat megállapítani iránytűvel és iránytű nélkül (pl. Nap segítségével) a tanteremben és a szabadban.

Tudjanak egyszerű alaprajzot készíteni, egyszerű útvonalrajzon, térképvázlaton tájékozódni.

Ismerjék a térkép fogalmát, tudják a térképen a színek, a számok és a jelek szerepét.

Tudják használni a vonalas mértéket és a mértékszámot.

Tudjanak Magyarország térképéről jelmagyarázat segítségével olvasni (így alapozva meg a tematikus térképek használatát).

Tudjanak lakóhelyükön jól tájékozódni.

Ismerjék lakóhelyük főbb természetföldrajzi jellemzőit (fekvés, felszín, időjárás, természetes élővilág).

Tartalom

A helyzet meghatározása.

Határozzuk meg pontosan az irányokat!

A távolság meghatározása.

Helyzet-meghatározási gyakorlatok a tanteremben.

Helyzet-meghatározási gyakorlatok a szabadban.

Az alaprajz.

Kisebbités méréssel.

Egyszerű térképvázlatok készítése.

Ismerkedés a térképpel.

A felszín ábrázolása a térképen.

A vizek ábrázolása a térképen.

Tájékozódás Magyarország domborzati térképén.

A megyék térképe.

Az időjárás elemeinek változása és térképi ábrázolásuk.

A földgömb.

Milyen mozgásokat végez a Földünk?

A lakóhely és környékének földrajzi jellemzése.

Értékelés

A főmodulban kifejtett értékelési és ellenőrzési módszerek mellett értékelni szükséges a manuális teljesítményeket (alaprajz, térképvázlat készítése stb.),

- a közös munkát (térképvázlat, kiselőadás készítésénél),

- a szemléleti térképolvasás gyakorlatát,

- a gyűjtőmunkát, kiselőadást (a lakóhely földrajzának ismertetésénél).

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerje a különböző halmazállapotú anyagok főbb jellemzőit, a leggyakrabban előforduló mértékek helyes használatát.

Használja helyesen az oldódás és az olvadás szavakat, az időjárás elemeinek, a napszakoknak és az évszakoknak neveit.

Ismerje a talaj-, a víz-, a levegőszennyezés károsító hatásait, megelőzésének módjait. Ismerje környezetének legjellemzőbb felszíni formáit és felszíni vizeit.

Tudja megnevezni a világtájakat (árnyék, iránytű, növényzet segítségével). Tudja szűkebb lakóhelyén útbaigazítani az idegent.

Tudja megnevezni egy fás szárú és egy lágyszárú növény, egy emlős, egy madár és egy gerinces állat testrészeit. Legyen képes felsorolni a növények és az állatok életéhez szükséges környezeti feltételeket.

Ismerje főbb testméreteit (magasság, tömeg, mellbőség, arasz). Ismerje életműködéseinek jellemző értékeit (légzésszám, pulzusszám, testhőmérséklet).

Természetismeret 5. évfolyam

Cél

A természettudományos ismeretszerzés, a sajátos kutatási módszerek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, mérés stb.) elemi szintű elsajátítása.

A cselekvéssel egybekötött megfigyelések (pl. anyagvizsgálatok, növények és állatok szerveinek vizsgálata) során érzékeljék, észleljék és nevezzék is meg az élőlények és élettelen anyagok sokféle tulajdonságát.

Törekedjenek a megfigyelések és leírások rendszerességére, logikai sorrendjére.

Törekedjenek a vizsgált élőlény, tárgy, földrajzi jelenség valóságghú leírására 6-8 összefüggő mondatban.

Az előző évfolyamok követelményrendszerére építve, az élőlények típuspéldáin elsajátított fogalmakat (gyökérzet, törzs, korona, virág részei stb.) alkalmazzák az újonnan megismert élőlényekre is.

Vegyék észre az élőlények szervezete, életmódja és környezete, környezeti igénye és természetése közötti összefüggéseket, kölcsönhatásokat.

A növények és állatok fejlődésében ismerjék fel az életfolyamatok visszafordíthatatlanságát.

Tudják a megismert növények és állatok jelentőségét, szerepét az ember életében.

Tudják az időjárás és éghajlat kapcsolatát, a legfontosabb légköri jelenségek keletkezésének okait, törvényszerűségeit.

A felszín kialakulásának folyamatát látva ismerjék fel a földrajzi folyamatokban levő törvényszerűségeket.

Ismerjék Magyarország nagy tájainak főbb természetföldrajzi jellemzőit.

A megismert nagytájakkal kapcsolatban ismerjék fel a természeti adottságok szerepét az ember életében, kapcsolatát a gazdasággal, ill. a gazdaságnak a természeti környezetre gyakorolt hatását.

Tudják Magyarország helyét a Kárpát-medencében és Európában.

Tudják Európa helyét a Földön.

Tudják, hogy a Föld alakja és a Nap körüli keringése, valamint az éghajlati övezetek kialakulása között összefüggés van.

Tudják, hogy a természeti környezet és az emberi életfeltételek között szoros kapcsolat van.

Ismerjék az emberi élet szakaszai közül a serdülés korának testi-lelki változásait, élettani igényeit.

Ismerjék az egészséges életmód kívánalmait, s alkalmazzák azt a saját életükben is.

Követelmény

Megfigyelés, leírás, összehasonlítás módszerével ismerjék meg a Magyarországon legismertebb gyümölcsök, zöldségfélék és szántóföldi növények testfelépítését, környezettel szemben támasztott igényét, természetét.

Ismerjék és alkalmazzák helyesen a biológiai szakkifejezéseket (gyökér, szár, levél, termés, csonthéjas termés és részei, a rovar részei stb.).

Tudják a megismert növényi és állati fajok megnevezését jellemző részeik alapján (pl. a szarvasmarhát koponyájáról, lábáról, az almafát leveléről, virágáról).

Tudják az élőlényeket hasonlóságaik és különbözőségeik alapján csoportosítani, a csoportokat jellemezni.

Ismerjék az időjárás és az éghajlat kapcsolatát, a legfontosabb légköri jelenségek keletkezésének okait, törvényszerűségeit.

Tudják a Föld éghajlati övezeteit, a Föld alakjának és Nap körül végzett keringésének és az éghajlati övezetek kialakulásának kapcsolatát.

Ismerjék Magyarország helyét a Kárpát-medencében, Európában, Európa helyét a Földön.

Tudják megnevezni a kontinenseket és az óceánokat.

Ismerjék Európa főbb természetföldrajzi jellemzőit.

Ismerjék a tanulók az emberi élet főbb szakaszait,
- a kiskamaszkor testi-lelki változásait,
- a 10-14 éves gyermek élettani igényeit, a helyes életmódot, az egészséges táplálkozás fontosságát, kritériumait, leggyakoribb betegségeit.
Legyenek tisztában a személyi higiénia fontosságával, a kamaszkorral bekövetkező változások speciális higiéniai követelményeivel.

Értékelés Az értékelés - ellenőrzés főbb módjait ld. az egyes témáknál.

Környezetünk élővilága

Cél Környezetünk jellemző növény- és állatfajainak megfigyelésével, a növényi és állati részek vizsgálatával ismerkedjenek meg a természettudományos vizsgálati módszerekkel.
A vizsgálatok során érzékeljék, észleljék és nevezék is meg az élőlények sokféle tulajdonságát.
A megismerés módszereinek, szabályainak elsajátításával törekedjenek a logikai sorrend betartására, a vizsgált élőlény, jelenség valóságú, 6-8 mondatos leírására, az elsajátított szakszókincs használatára.
Vegyék észre a növények testfelépítése, a környezettel szemben támasztott igénye és termesztése között, az állatok testfelépítése, táplálkozása és életmódja közötti összefüggéseket,
Ismerjék a termesztett növények és a tenyésztett állatok jelentőségét az ember életében,
Az ember szerepét és felelősségét élő környezetének alakításában.

Követelmény Szerezzenek gyakorlatot növények és állatok megfigyelésében, szakszerű leírásában és összehasonlításában; növényi és állati részek vizsgálatában, leírásában, az ehhez szükséges eszközök használatában.
Ismerjék és alkalmazzák helyesen a biológiai szakkifejezéseket.
Tudják a megismert növényeket és állatokat a megfelelő biológiai szakkifejezések használatával 6-8 összefüggő mondatban leírni.
Ismerjék fel a tanult növény- és állatfajokat, tudják megnevezni részeit, a részeikről ismerjék fel a tanult növény- vagy állatfajt.
Vegyék észre a növény szervezete és környezeti igénye (pl. szőlő gyökérzete és szárazságtűrése), az állat szervezeti felépítése és életmódja közti összefüggést.
Ismerjék a gyümölcsös és zöldségeskert legfontosabb kártevőit.
Tudják az élőlényeket csoportosítani hasonló és eltérő tulajdonságai (termésük, élettartalmuk, gyökérzetük, testfelépítésük stb.) alapján.
Ismerjék a zöldség- és gyümölcsfélék, a gabonafélék, a haszonállatok jelentőségét az ember táplálkozásában, az erdő fontosságát az egészséges környezet alakításában, a környezetbarát növénytermesztés és állattenyésztés jelentőségét, az állattartás egészségügyi és etikai követelményeit.

Tartalom Élet a gyümölcsösben:
A szilvafa.
Az almafa.
Az almamoly.
A szőlő. Hogyan lesz a szőlőből bor?
Élet a zöldségeskertben:
A paradicsom és a paprika.
A fejes káposzta.
A sárgarépa és petrezselyem.
A vöröshagyma.
A cserebogár.
A cserebogár fejlődése és kártevése.
A káposztalepke.
Szántóföldi növények:
A búza.

A kukorica.
A lucerna.
A cukorrépa.
Haszonállatok:
A szarvasmarha.
A házityúk.
A házikacsa.
Az erdő növényei és állatai.
Az erdő az élőlények életközössége.
Cserjék az erdőben.
Lombos erdeink leggyakoribb fái: a bükkfa és a tölgyfa.
A magasabb hegyvidékeink fája: az erdeifenyő.
Az erdő aljnövényzete.
Az erdőben élő madarak.
A fákon élő rovarok.
Rovarpusztítók az erdőben.
A koronás keresztes pók
Az aljnövényzet és a talaj állatai.
Az erdő ragadozói: a róka és az erdei fülesbagoly.
Az erdő és az ember.

Értékelés Szánjunk fontos szerepet a növények élő anyagon történt vizsgálatának, s ezt értékeljük, ha a tapasztalatról szóban, írásban, rajzban beszámol.
Értékelhető még a megismert élőlények különböző szempontú csoportosítása (termés, élettartam, táplálkozás stb. alapján).

Természetföldrajzi környezetünk

Cél A lakóhely és környékének megismerése után fedezzék fel Magyarország jellegzetes tájait.
Lássák a természeti táj és az ember alkotta környezet különbségét és kapcsolatát.
Ismerjék meg a különböző adottságú tájainkat (alföld, domboság, hegyvidék), amelyek eltérő lehetőségeket nyújtanak a gazdasági élet számára.
Lássák, hogy a természetes környezet védelme egyre sürgetőbb feladat.
Tudják, hogy az ország fővárosa Budapest, ahonnan az ország életét irányítják.
Ismerjék fel Budapest legértékesebb, legjellegzetesebb épületeit (Parlament, Nemzeti Múzeum stb.).
Ismerjék fel a térképen Magyarország legnagyobb folyóit (Duna, Tisza) és a Balatont, tudják fontosabb jellemző városainkat.
Ismerjék meg Magyarország helyét a Kárpát-medencében, Európában, Európa helyét a Földön.
Tudják a Föld alakjának és az éghajlati övezetek kialakulásának összefüggését.
Tudjanak a földrajzi fókusz segítségével tájékozódni a földgömbön és a térképen.

Követelmény Ismerjék a tanulók Magyarország nagytájait és Budapestnek legfontosabb földrajzi jellemzőit.
Ismerjenek fel összefüggéseket a földrajzi jelenségek, folyamatok, változások között, mint:
- a természeti táj adottságai és a rajta kialakult gazdaság között,
- napfényes, meleg időjárás - gyümölcs- és zöldségtermelés,
- sok csapadék - jó legelők - szarvasmarha-tenyésztés - tejfeldolgozás,
- Föld forgása - nappalok és éjszakák változása,
- a Föld Nap körüli keringése és az évszakok változása között stb.
Alakuljon ki a tanulóknak - a megismert tények, összefüggések segítségével a környezet- és a természetvédelem igénye, mérjék fel jelentőségét a vizek, a talaj, a levegő tisztasága megőrzésének.
Tudjanak fényképekről, ábrákról földrajzi jelenségeket (futóhomok, árvíz, magassági növényövek stb.) felismerni, egyszerűbb folyamatábrákat elemezni.

	Tudjanak a térképen és a földgömbön tájékozódni, egyszerűbb helymeghatározásokat és méréseket végezni. Ismerjék a kontinensek és óceánok nevét, elhelyezkedését a Földön. Ismerjék Európa főbb földrajzi jellemzőit.
Tartalom	Az Alföld. A Kiskunság. Gyümölcs és zöldség termesztése a homokon. Búzatáblák és öntözőcsatornák a Nagykunságban. A három alföldi táj összehasonlítása. Alpokalja. Hazánk nagy dombvidéke, a Dunántúli-dombság, Az "ezer völgy vidéke", a Zalai-dombság. A Mecsek hegység. Utazzunk a Zala folyótól a Dunakanyarig! Dunántúli-középhegység. A Balaton a "magyar tenger". Utazás az Északi-középhegységben. Az Északi-középhegység fekvése, felszíne, éghajlata. Az Északi-középhegység természeti kincsei. Főváros, Budapest. Az ország szíve Budapest. Borsodtól Budapestig. Magyarország helye Európában és a Kárpát-medencében. Tengerek és szárazföldek. Tájékozódás a földgömbön I. Tájékozódás a földgömbön II. Tájékozódási gyakorlatok I., II., Milyen mozgásokat végez a Föld? Földünk éghajlati övei I., II., Kontinensünk, Európa helyzete, határai Európa természetföldrajzi jellemzése
Értékelés	A témazáró feladatlapok feladatainak megoldása mellett, ábraelemzés, tematikus térképek olvasása, a földrajzi gyakorlatok elvégzése, értékelése, a topográfiai feladatok megoldása mellett értékeljük pozitívan a gyűjtőmunkát, a kiselőadások tartását adott témákból.

Testünk és életműködésünk

Cél	Ismerjék meg a tanulók az emberi élet szakaszait, lássák, hogy a különböző életszakaszokban mennyiségi (növekedés) és minőségi (fejlődés) változások figyelhetők meg. Ismerjék az egyes életszakaszok főbb testi-lelki jellemzőit, legfontosabb élettani igényeit, különös tekintettel a 10-12 éves gyermekkorra. Ismerjék a serdülés folyamatát, megnyilvánulásait testileg és lelkileg egyaránt. Tudják, hogy ebben a korban fokozottabb személyi higiéniára van szükség. Ismerjék az egészséges életmód fontosságát, válják személyes szükségletté az egészséges életmód (sport, egészséges táplálkozás) kivánalmainak betartása. Utasítsák el az egészségkárosító szenvedélyeket (dohányzás, alkohol, drog). Ismerjék az elsősegélynyújtás és házi betegápolás elemi szabályait.
Követelmény	Ismerjék az emberi élet főbb szakaszait. Tudják, hogy ők életkoruk alapján a kamaszkorba lépnek. Ismerjék az életkorukra jellemző életműködések (növekedés, a serdülés egyéb testi megnyilvánulásait).

	Ismerjék az egészséges fejlődéshez szükséges környezeti feltételeket. Tudják az egészséges táplálkozás fontosságát. Tudják, hogy az egészséges életmódhoz a jó levegőn végzett sport is hozzátartozik. Ismerjék a higiénia fontosságát, s alkalmazzák mindennapjaik során. Ismerjék fel az életkorukra jellemző leggyakoribb betegségek jeleit (fejfájás, láz, hasfájás stb.). Tudják, hogy mi a teendő láz, rosszullet, baleset esetén. Legyenek tisztában az elsősegélynyújtás elemi szabályaival. Ismerjék a házi betegápolás elemi szabályait. Ismerjék az alkohol, a dohányzás, a drogok az emberi szervezetre gyakorolt káros hatásait, s válják tudatossá ezeknek az egészségkárosító szenvedélyeknek az elutasítása.
Tartalom	Az emberi élet szakaszai. A kamaszkor változásai. A 10-12 éves életkor testi és mentális változásai, a helyes életmód. Egészségünk megőrzése. Házi betegápolás, elsősegélynyújtás. Az elsősegélynyújtás gyakorlása.
Értékelés	Tekintettel a gyerekek esetleges érzékenységre, ezért ebben a témakörben a beszélgetés módszerét alkalmazzuk, valamint sok gyakorlatot az elsősegélynyújtás és betegápolás ismereteiből.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyen képes egy-egy növény és állat részeinek leírására.
Ismerje az alma-, szem- és csonthéjas termés fogalmát.
Ismerjék a gyümölcsös és zöldségeskert legfontosabb kártevőit.
Legyen képes testi jellemzőik alapján néhány természetett növényt felismerni.
Ismerjék hazai erdeink legjellemzőbb növényeinek, állatainak nevét, küllemét, életét.
Ismerjék a gyakoribb térképjeleket.
Tudják felismerni Magyarország jellegzetes tájait, vizeit.
Ismerjék a Magyarországgal szomszédos országokat. Tudják a térképen megmutatni Európa határait és nagytájait.
Tudják az óceánok és a kontinensek neveit.
Ismerjék az emberi élet főbb szakaszait.
Tudják testük életkorukra jellemző életműködéseit (növekedés).
Legyenek tisztában az elsősegélynyújtás elemi szabályaival.

Természetismeret 6. évfolyam

Cél

A korszerű természettudományos műveltség megalapozása, a természettudományos ismeretszerzés módozatainak, kutatási módszereinek elemi szintű elsajátítása. A természettudomány kutatói módszereinek (megfigyelés, leírás, összehasonlítás, kísérlet) alkalmazásával, ill. a könyvtár segítségével, az ismeretterjesztő irodalom felhasználásával legyen képes ismeretekhez jutni.

Ismerjék meg az anyagok sokféleségét, tulajdonságait, a természeti környezet jelenségeit, változásait, kölcsönhatásait, s ezeknek a főbb törvényszerűségeit.

Legyenek képesek a környezetükről (az élő és az élettelen természet jelenségeiről) a megfigyeléssel, leírással, összehasonlítással, következtetéssel közvetlenül, ill. a szakirodalom felhasználásával közvetve szerzett ismereteket összefüggően elmondani, leírni, rajzon ábrázolni vagy a gyakorlatban alkalmazni.

Ismereteinek felhasználásával legyen képes ésszerű magyarázatot keresni az iskolai tananyagban nem szereplő egyszerű természeti jelenségek okaira, próbálja az egyszerű technikai eszközök működési mechanizmusát feltárni.

Legyen áttekintése a Földről és a földi élet változásairól, tudja, hogy minden változik, s a változások az élőlényekre is érvényesek.

Legyen tájékozott közvetlen környezetében s az őt körülvevő világban.

Ismerje a környezetében előforduló jellegzetes növényeket és állatokat, azok elterjedési területét, környezeti igényeiket.

Ismeretei révén tudja és jegyezze meg, hogy a földi élet jövőjéért az emberiség felelős, becsülje és értékelje saját környezetét, s tegyen meg minden tőle telhetőt, hogy megóvja a káros hatásoktól.

Követelmény

Legyenek képesek egyszerű kísérletek megfigyelése révén alapvető fizikai változások felismerésére.

Tudjanak egyszerű kísérleteket elvégezni a mechanikai, termikus, elektromos, mágneses és gravitációs kölcsönhatások megfigyelésére.

Ismerjék az egyes energiafajtákat, energiaforrásokat, energiahordozókat.

Legyenek tájékozottak lakóhelyük, közvetlen környezetük energiaellátásáról, az energiagazdálkodás és az energiatakarékosság lehetőségeiről.

Ismerjék az energia-megmaradás kvalitatív megfogalmazását.

Ismerjék a munka és az energia kapcsolatát.

Ismerjék az anyagok halmazállapotait és halmazállapot-változásait, s ezek jelentőségét a mindennapi életben.

Ismerjék és alkalmazzák helyesen a fizikai és kémiai szakkifejezéseket (pl. halmazállapot-változás, gyors és lassú égés, hőtágulás stb.) a földrajz területén is.

Tudják a Föld mozgásainak (keringésének és forgásának) következményeit.

Ismerjék a legfontosabb légköri jelenségeket, keletkezésük okait, törvényszerűségeit, az időjárás és az éghajlat kapcsolatát, összefüggéseit, az éghajlati övezeteket.

Ismerjék a fizikai törvényszerűségeket, törvények hatását a Föld felszínére, a felszíni formák alakulására.

Tudjanak tájékozódni a térképen és a földgömbön.

Tudják megnevezni a kontinenseket és óceánokat.

Ismerjék Európa főbb természetföldrajzi jellemzőit.

Tudják Magyarország helyét a Kárpát-medencében, Európában és a Földön.

Tudják Magyarország nagytájainak jellegzetességeit, legfontosabb városait megnevezni.

Ismerjék saját testük felépítését, működését, s alkalmazzák tudatosan az egészséges életmód szabályait.

Tudják, hogy környezetük épségétől, tisztaságától is függ egészségük.

Értékelés

Az értékelés-ellenőrzés módszerei közül kiemelendő a kísérletezés

- s abból a következtetések önálló levonása, elemzése,
- a logikai térképolvasás elemi szintje,
- mérések és földrajzi helymeghatározások elemi szinten a térképen és a földgömbön,
- a közetfelismerés (vulkáni kőzet és mészkő felismerése),
- a tanult élőlények (növények és állatok) felismerése képről, testfelépítésük és életmódjuk közti kapcsolatra való következtetés.

Kölcsönhatások és energiaváltozások

Cél

A megismerendő jelenségeket közvetlen érzéki tapasztalatokból kiindulva fokozatosan - a gyermek megismerési folyamataihoz alkalmazkodva - juttassuk el az elsődleges általánosításokig, majd ezeknek konkretizálásán keresztül az egyre mélyebb absztrakciókig.

A tanári kísérletek megfigyelése, majd az önálló tanulói kísérletek során ismerkedjenek meg a különböző kölcsönhatásokkal (mechanikai, termikus, elektromos, mágneses és gravitációs), s ezekből a kísérletekből tudják az alapvető fizikai változásokat felismerni, elemezni.

Ismerjék meg az anyagok belső szerkezetét (szilárd, cseppfolyós, légnemű anyagoknál), a testek mérhető tulajdonságai közül a leggyakrabban használtakat (hőmérséklet, kiterjedés, távolság, terület, térfogat stb.), s ezek mértékegységeit.

Tudják az erő fogalmát, mértékegységét, tudjanak elemi szinten a gravitációs erőről, a testek tehetetlenségéről és tömegéről.

Ismerjék meg az energia elemi szintű értelmezését, figyeljék meg az energiaváltozásokat kísérletek közben, s elemi szinten fogalmazzák meg az energia-megmaradás törvényét.

Figyeljék meg kísérletek közben a munka és az energia kapcsolatát.

Tudják a munka és az energia mértékegységeit, kiszámításuk módját.

Ismerjék az anyag három halmazállapotát, tudják a halmazállapot-változásokat kísérletekkel bemutatni, ismerjék fel ezeket a változásokat a köznapi életben.

Ismerjék a hőtágulás fogalmát, jelentőségét.

Tudják a halmazállapot-változásokat, az anyag részecsketermészetét a hőtágulással kapcsolatba hozni, s gyakorlati példákon bemutatni.

Figyeljék meg a hőterjedést kísérleti úton, s tudják a jelentőségét a földi élet szempontjából.

Figyeljék meg a fény és az anyag egyszerű kölcsönhatásait (visszaverődés, fénytörés, a fehér fény összetevői).

Ismerkedjenek meg az égéssel, kísérleti úton az égés feltételeivel, a gyors és lassú égés fogalmával, a tűzoltás elemi tudnivalóival.

Vizsgálják kísérleti úton az oldódás folyamatát, s szilárdan különböztessék meg az olvadástól.

Keressék a megismert különféle változásokban a közös jellemzőket, s ismerjék a változások gyakorlati jelentőségét, felhasználását.

Követelmény

Tudjanak alapmennyiségeket mérni (hosszúság, terület, felszín, tömeg, hőmérséklet, idő) és gyakorlatban használni.

Tudjanak egyszerű tanulói kísérleteket elvégezni, a változásokat megfigyelni és a következtetéseket levonni.

Tudják a legfontosabb fizikai és kémiai fogalmak tartalmát elemi szinten (munka, energia, halmazállapot stb.) kifejtteni, ismerjék mértékegységüket, gyakorlati alkalmazásukat.

Ismerjék a legfontosabb fizikai és kémiai folyamatok (égés, oldódás, halmazállapot-változás stb.) feltételeit, lefolyását, gyakorlati életben való megjelenését, jelentőségét, felhasználását.

Tudják az erő, a munka és az energia jelét, mértékegységét.

Ismerjék és alkalmazzák helyesen a fizikai szakkifejezéseket a fizikai folyamatok leírásánál.

Tartalom	Kölcsönhatások. Hőmérséklet-változások. Mozgásállapot-változások. Mágnesesség. Elektromos kölcsönhatás. Gravitációs kölcsönhatás. Erőhatás, erő, tömeg. Erőhatás, erő. Az erő mérése, mértékegysége. Erőhatások. Energia, munka. Az energia és változásai. Az energia-megmaradás elve. A munka és mértékegysége. Hőjelenségek. Hőtágulás, hőterjedés, halmazállapot-változások. A különböző anyagok szerkezete. Az anyag részecsketermészete. A fény és az anyag egyszerű kölcsönhatása. Az oldódás. Az égés.
Értékelés	Kiemelkedő jelentősége van a cselekedtetésnek, a kísérletezésnek, s a kísérletekből, a látottakból a következtetések levonásának. Fontos, hogy ismerjék a megismert fizikai és kémiai folyamatok megjelenését a mindennapi életben, tudják a fizikai és kémiai törvényszerűségek gyakorlati felhasználását.

Természetföldrajzi környezetünk

Cél	A földgömbön és a térképen való tájékozódás további gyakorlásával tudják meghatározni kontinensek, országok, települések földrajzi fekvését. Tudják, a Föld alakjának és éghajlati övezetei kialakulásának összefüggését. Ismerjék az időjárás és az éghajlat fogalmát, összefüggését, - a szárazföldi, az óceáni, a mediterrán és a hegyvidéki éghajlatok jellemző vonásait, - a legfontosabb légköri jelenségek (csapadék, szél) keletkezését, - az időjárás és az éghajlat elemeinek napi és évi változásait, - az éghajlatot kialakító és befolyásoló tényezőket, Ismerjék a különböző kőzetanyagú (mészkö, vulkáni) korú és formakincsű (középhegység, magashegység) hegységek jellemző vonásait, keletkezését. Tudják, hogy Magyarország nagyobb hegységei mely típusokba sorolhatók. Tudják az alföldek kialakulásának módjait, a víz és szél felszínalakító hatását. Ismerjék fel, hogy a Föld felszíne ma is állandóan változik. Ismerjenek fel földrajzi törvényszerűségeket a földfelszín változásai, valamint a Föld belső és külső erői, a felszín és a felépítő kőzet, az éghajlat és a természetes növényzet között. Tudják, hogy az emberiség jövője a Föld levegőjének, vizeinek, felszínének és talajának környezeti állapotából függ.
Követelmény	Tudjanak földrajzi fekvést meghatározni a földgömbön és a térképen, tudják leolvasni a térképről és a földgömből a szélességi és hosszúsági körök számát, s ezek segítségével meghatározni földrajzi helyzetet. Tudják a Föld éghajlati övezeteit megnevezni, éghajlatuk főbb jellemzőit felsorolni. Ismerjék az időjárás és az éghajlat összefüggéseit, elemeit, a legfontosabb légköri jelenségek keletkezésének okait. Értsék meg az egyszerű napi időjárás-jelentéseket, maguk is tudják jellemezni egy-egy nap időjárását, tudják leolvasni a hőmérőt, a csapadékmérőt, tudják a szélirányt meghatározni.

Tudják jellemezni az óceáni, a szárazföldi, a mediterrán és a hegyvidéki éghajlatokat.

Ismerjék a mészkő-, a vulkáni hegység és az alföldek keletkezését.

Tudják, hogy a Föld felszínének alakításában a Föld belső erőinek, valamint a külső erőknek (a szél, a víz, a jég stb.) van szerepük.

Ismerjék és használják helyesen a kontinens, óceán, tenger, magashegység, középhegység, alföld fogalmakat.

Tudják a térkép segítségével jellemezni Észak-, Dél-, Közép-, Nyugat- és Kelet-Európa felszínét, éghajlatát.

Tudják a domborzati, vízrajzi és éghajlati térképeket leolvasni, éghajlati grafikonokat, diagramokat értelmezni,

Tudják egy-egy tanulmányi kirándulás alkalmával, tanári segítséggel a táj felszínét, felépítő közeteit megfigyelni, a talaját, vizeit és élővilágát vizsgálni.

Tartalom

Európa és Magyarország helyzete.

A Föld alakja, mozgásai.

Tengerek és szárazföldek a Földön.

Tájékozódás a földgömbön.

Tájékozódási gyakorlatok.

Földünk éghajlati övezetei.

Magyarország helye Európában, a Kárpát-medencében és a Földön.

Időjárás és az éghajlat.

Az időjárás megfigyelése.

Mikor beszélünk időjárásról és mikor éghajlatról?

Az éghajlatot kialakító tényezők.

Európa helyzete, éghajlata.

Hegységek képződése.

A mészkőhegységek keletkezése.

A víz munkája a mészkőhegységekben.

Vulkánok keletkezése. Vulkánok Európában.

Közetek vizsgálata.

Röghegységek, középhegységek.

Fiatal lánchegységek.

A külső erők felszínformálása.

Földünk felszínének változásai.

Magyarország hegységei.

Röghegységek és lánchegységek.

Az alföldek kialakulása.

A talaj keletkezése.

A Duna és a Tisza.

A folyók felszínformálása.

Honnan érkezik a folyók vize?

A Balaton.

A tavak keletkezése és pusztulása.

Az alföldek, a folyók és a tavak hasznosítása.

Értékelés

A téma változatos ellenőrzési, értékelési módokat tesz lehetővé. A témazáró feladatlapok feladatainak megoldásán túl az éghajlati diagramok, tematikus térképek olvasása, közetek, talajminták vizsgálata, terepasztali munka, különböző földrajzi helymeghatározási és topográfiai feladatok elvégzése mellett értékeljük pozitívan a kiselőadások tartását, a gyűjtőmunkát.

Környezetünk élővilága

Cél

Ismerkedjenek és alkalmazzák a természettudományos vizsgálati módszereket a környezetünk jellemző növényeinek és állatainak megfigyelésével, az állati és növényi részek vizsgálatával.

A vizsgálatok során törekedjenek a pontos észlelésre, s a tapasztaltak biológiai szakkifejezésekkel történő rögzítésére, az adott élőlény valóságghú 6-8 mondatos leírására.

Tudják a megismert élőlények jelentőségét az ember életében.

Vegyék észre a növények testfelépítése, a környezettel szemben támasztott igénye és a természetése közötti, valamint az állatok testfelépítése, táplálkozása és életmódja közötti összefüggéseket.

Ismerjék a természetett növények és tenyésztett állatok jelentőségét, s az ember felelősségét a környezetbarát természetési és tenyésztési módok alkalmazásában.

Tudják, hogy az állattartás, állattenyésztés során tilos az állatokat kínozni, eredeti élőhelyüktől, életmódjuktól jelentősen különböző módon tartani, éheztetni stb.

Tudják, hogy az állatok kórokozói az emberre is veszélyesek lehetnek, hogy az állatok harapása, marása súlyos sérüléseket is okozhat, ellenük az állatok megfelelő tartásával és megfelelő magatartásmóddal védekezhetünk.

Követelmény

Ismerjék fel a tanult növény- és állatfajokat, tudják megnevezni részeiket, a bemutatott főbb testrészeikről (leveles, virágos, szár, láb, koponya), következtessenek az élőhelyre, életmódra, esetleg ismerjék fel az élőlényt.

Szerezzenek gyakorlatot növények és állatok leírásában 8-10 összefüggő mondatban, a megfelelő biológiai szakkifejezések használatával.

Szerezzenek gyakorlatot növényi és állati részek vizsgálatában, az ehhez szükséges eszközök (nagyító, szike stb.) használatában.

Tudják a növény szervezete és környezeti igénye (pl. a nád), az állat szervezeti felépítése és életmódja (pl. gólya) közötti összefüggéseket.

Tudják a megismert növényeket és az állatokat különféle tulajdonságaik (testfelépítés, életmód stb.) alapján csoportosítani, hasonlóságukat és különbözőségeiket megállapítani.

Ismerjék fel az élőlény és élő-, illetve élettelen környezetének kölcsönhatásait:

-a természetett és a vadon élő növények,

-a tenyésztett és a vadon élő állatok jelentőségét az ember életében,

-a tiszta, egészséges környezet fontosságát, a környezetbarát növénytermesztés és állattenyésztés jelentőségét.

Tudják és tartásuk be az állattartás egészségügyi és etikai követelményeit.

Tartalom

A rétek élővilága

A rét füvei, virágai

A rét állatvilága:

növényevő rovarok (sáskák, szöcskék, tücskök)

a mezei nyúl és a mezei pocok

a fűggyík és a vakondok

a fécán és az egerészölyv

A rétek életközössége

A vizek, vízpartok élővilága

Vízparti fák

Nád és gyékény

Hínárnövények

Egysejtű növények és állatok

Szitakötő, szúnyog

Orvosi pióca, tavi kagyló

Halak

Békák és a vízisikló

Fehér gólya

A vizek jelentősége, haszna, védelme

Az ember szerepe az élő környezetének alakításában

A megismert növények és állatok jelentősége az ember életében

A környezetbarát növénytermesztés, állattenyésztés

A háziállatok tartása

- Értékelés** Fektessünk hangsúlyt a természetvédelemre, a környezetbarát viselkedés gyakorlására.
A rétek, a vizek és vízparti élőlények kölcsönhatását az élő és az élettelen környezettel vizsgálatokkal, gyűjtemények, rajzok, kiselőadások készítésével értelmezzék.
A felsorolt élőlények közül alaposabban ismerjék meg a környezetükben előfordulókat.
Legyen jártasságuk a megismert élőlények különböző szempontú csoportosításában.

Testünk és életműködéseink

- Cél** Tudják, hogy az emberi élet különböző hosszúságú szakaszokra bontható, s ezekre a szakaszokra a testi-lelki fejlődés különböző megnyilvánulásai jellemzőek,
- tudják a saját életszakaszuk testi változásait,
- legyenek tisztában azzal, hogy hangulati-érzelmi életük változásai teljesen természetesek, az adott életszakaszra jellemzőek,
- legyenek tudatában az egészséges életmód és a személyi higiénia fontosságának,
- tudják az egészséges, tiszta környezet kialakításának, megtartásának jelentőségét, módjait,
- utasítsák el az egészségkárosító szenvedélyeket,
- ismerjék az elsősegélynyújtás és a házi betegápolás alapvető szabályait.
- Követelmény** Ismerjék az emberi élet főbb szakaszait, ezen belül a kamaszkor testi-lelki változásait,
- tudják a személyi és a környezeti higiénia fontosságát, a rendszeres testápolás módját, követelményeit,
- ismerjék az egészséges életmód fontosságát,
- az egészséges fejlődéshez szükséges táplálkozás fontosságát, módját, összetételét,
- a sport, a jó levegőn végzett mozgás jelentőségét,
- ismerjék fel az életkorra jellemző leggyakoribb betegségeket (fejfájás, láz stb.),
- tudják mi a teendő láz, rosszullét, baleset esetén,
- legyenek tisztában az elsősegélynyújtás elemi szabályaival,
- ismerjék a házi betegápolás alapvető eljárásait,
- ismerjék az alkohol, a nikotin, a különböző drogok emberi szervezetre gyakorolt káros hatásait,
- utasítsák el az egészségkárosító szenvedélyeket.
- Tartalom** Az emberi élet szakaszai
A serdülés folyamatának változásai
A serdülés lelki változásai
A személyi higiénia
Egészségünk megőrzésének útja, az egészséges életmód
A házi betegápolás
Az elsősegélynyújtás szabályai
Az elsősegélynyújtás gyakorlása
- Értékelés** Az elsősegélynyújtás és a betegápolás gyakorlatát értékeljük elsősorban, valamint a beszélgetés módszerét alkalmazva az önálló választ adók feleletét minősítjük.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyenek képesek alapvető fizikai változások felismerésére Ismerjék az oldódás és az égés feltételeit, a tüztoltás elemi szabályait. Tudják megnevezni az energiafajtákat. Ismerjék fel az energiaforrásokat és az energiahordozókat. Legyenek tájékozottak az energiagazdálkodás és az energiatakarékosság lehetőségeiről. Tudja használni a munka és az energia mértékegységét. Ismerje fel a halmazállapot-változásokat a mindennapi életben. Ismerjék a hegységek keletkezésének folyamatát. Ismerjék a

következő kőzeteket: andezit, bazalt, mészkő, dolomit. Tudják megmagyarázni a víz és a szél felszínalakító munkáját. Legyenek képesek egyszerű térképvázlatot készíteni. Ismerjék a földrajzi fokhálózat köreit. Tudja megnevezni és a térképen, a földgömbön megmutatni a hideg, mérsékelt, trópusi öveget. Tudják felsorolni és felismerni a nedves és száraz rét néhány növényét. Értsék meg az összefüggést testfelépítésük és életmódjuk között. Ismerjék a hazai vizek legjellemzőbb növényeinek és állatainak nevét, küllemét, életét. Tudjanak táplálékláncot készíteni a rét, a hazai vizek élőlényeinek felhasználásával. Legyenek képesek az ember életműködésének és az ahhoz szükséges környezeti feltételeknek a felsorolására. Legyenek tisztába a serdülő szervezet egészséges működését befolyásoló környezeti hatásokkal és a mozgás fontosságával.

Biológia – egészségtan 7-8. évfolyam

- Cél** A biológia tantárgy tanításának, tanulásának célja: járuljon hozzá ahhoz, hogy a tanulók
- attitűdje az élő természet jelenségei és folyamatai iránt olyan irányba változzék, mely ezeknek a megismerését nem önmagáért való célnak tekinti, hanem ismereteit eszközként használja az élő természet sokféleségének és az egyedek optimális életkörülményeinek megőrzéséhez,
  - olyan képességekre tegyenek szert, mellyel önállóan is új ismeretekhez juthatnak, bővíthetik az élő természetről megszerzett tudásukat,
  - tudatosan alakíthassák környezetüket mérlegelve pillanatnyi igényüket és a változtatás távlati hatását.
- Követelmény** *Legyenek képesek a tanulók:*
- a biológiai vizsgálómódszerek segítségével a biológiai jelenségek és folyamatok megismerésére,
  - ismereteik önálló bővítésére, felhasználására
  - egészséges életmódjukkal kapcsolatos igényeik megfogalmazására, a rajtuk múló feltételek megteremtésére,
  - az élő környezet értékeinek felismerésére és megbecsülésére,
  - környezettudatos magatartásra,
  - az élő környezettel foglalkozók munkájának tiszteletére, pályaválasztásukkor a biológiai ismereteik alkalmazására,
  - ismereteik mások számára is érthető előadására.
- Tartalom** A biológia tantárgy művelődési anyagának feldolgozását a bőséges élő szemléltetés, a tanulmányi kirándulások, az intézménylátogatások, a tanulók önálló vizsgálatai, kísérletei, információkutatásai teszik igazán eredményessé. Valódi helyi tantervé ez a tantárgyi program akkor válik, ha az egyes témákat a lehetőségek és az igények egybevetése után kiegészítik, bővítik, vagy az időkeret fel nem használt részét a csak abban a közösségben érdekes újabb témák feldolgozására fordítják. A bővítés nem feltétlenül az új anyagot tárgyaló órák számának a növelését jelenti, lehet az időt további munkáltatásra, környezet megóvási munkákra, gyakorlásra stb. fordítani.
- Értékelés** Folyamatos ellenőrzés és értékelés:
- szóbeli megnyilvánulását,
  - írásbeli teljesítményét
  - manuális tevékenységét.
- A szóbeli megnyilvánulások lehetnek
- feleletek,
  - hozzászólások,
  - a tananyag feldolgozását segítő jó kérdések
  - kiselőadások stb.
- Az írásbeli teljesítmények
- a munkafüzet feladatainak megoldása,
  - alkalomszerűen készített feladatlapok megoldása,
  - feladatgyűjtemények válogatott feladatainak megoldása,
  - különféle tesztek megoldása stb.
- Manuális tevékenységek
- csoportosítás, rendszerezés, kísérletezés,
  - labor eszközök használata stb.

Biológia – egészségtan 7. évfolyam

- Cél** A biológia tantárgy tanításának a 7. évfolyamban az a célja, hogy a tanulók
- megismerjék az élő természet sokféleségét,
  - elegendő alaktani, élettani és életmódbeli ismereteket szerezzenek az ökológiával és az evolúcióval foglalkozó fejezetek eredményes feldolgozásához,
  - gyakorolják a tudományos megismerési módszerek közül a megfigyelést, a leírást, és az összehasonlítást, megismerkedjenek az osztályozással és a rendszerezéssel,
  - képesek legyenek rendszertani ismereteik segítségével egyszerűbb azonosító- és határozókönyvek használatára.
- Követelmény** Ismerjék a tanulók a Föld főbb biomjait, a tipikus életközösségeket alkotó fajok jellemzőit.
Legyenek képesek az élőlényeket a megfigyelt és egymással összehasonlított jellemzők alapján felismerni, csoportosítani, rendszerezni, a tudományos rendszertan főbb kategóriáiba elhelyezni.
Legyen áttekintésük az élővilág természetes rendszeréről.
- Tartalom** A tantárgyszakasz művelődési anyaga olyan témában is feldolgozható, mely az élőlényeket a tudományos rendszertan kategóriái szerint dolgozza fel. Bármilyen szerkezetű tananyaggal is helyettesítik ennek az évfolyamnak a két témáját a következő évfolyamon csak akkor lehet eredményesen folytatni a munkát, ha a tanulók összehasonlító és rendszerező képessége a helyettesítő tananyaggal is megfelelő szintet ért el.
- Értékelés** Célszerű a 7. évfolyam tananyagának tanítása előtt tájékozódás céljából egy írásos szintfelmérő feladatlapot összeállítani és megoldatni, de az eredményeket ne váltsuk át érdemjegyre. A tanulók összes szóbeli megnyilvánulását (felelet, hozzászólás, kérdés stb.) az órán értékelni kell, de nem szükséges mindegyiket érdemjeggyel honorálni. Az egyes témák lezárása után azonban olyan feladatlapot érdemes megoldatni, melyből a téma elsajátításának szintje derül ki. Ezt a szintet természetesen érdemjeggyel is kifejezhetjük.

A távoli tájak élővilága

- Cél** A távoli tájak élővilágának megismerése azért fontos, mert
- bővíti a fajismeretet,
  - lehetőséget ad sokféle összehasonlításra,
  - a felszín, az éghajlat és az élővilág kapcsolata világosabbá válik,
  - módot ad híres magyar felfedezők eredményeinek bemutatására,
  - ebben a témában könnyű az ismeretterjesztő irodalom felhasználásának tanítása.
- Követelmény** A tanulók
- ismerjék és tudják megmutatni a térképen a főbb biomok elhelyezkedését a Földön, kapcsolják össze biológiai és földrajzi ismereteiket,
  - tudják az egyes biomok legjellemzőbb táplálékhálózatát alkotó fajokat testfelépítésük, életmódjuk, környezeti igényeik szerint felismerni, leírni, összehasonlítani, csoportosítani,
  - ismerjék a főbb biomok életét befolyásoló emberi hatásokat,
  - legyenek képesek könyvekből, filmekből stb. új biológiai ismeretekre szert tenni.
- Tartalom** Az esőerdők, a szavannák, a puszták és a sivatagok, a tajgák, a sarkvidékek és a tengerek élővilága.
Az egyes biomok feldolgozására 2-4 óra elegendő, a részletesebben megismerendő fajokat a választott tankönyv alapján célszerű megtervezni. Úgy kell a fajokat összeválogatni, hogy a tanulóknak módjuk legyen azokat - az esetek többségében -

hazai élőlényekhez hasonlítani, az egyes rendszertani kategóriák arányosan legyenek képviselve, valamint az ökológiával és az evolúcióval foglalkozó fejezetekhez a téma feldolgozása után elegendő indukciós anyag álljon a rendelkezésre.

A témán belül feldolgozhatók teljes biotopok is, de elegendő lehet, ha csak a biotop egy kontinensre kiterjedő részével foglalkoznak.

Befolyásolhatja a biotopok feldolgozandó fajlistáját a tanulók számára elérhető állatkerti fajösszetétele is.

A téma helyettesíthető növény- és állatföldrajzi, ökológiai stb., szempontokat előtérbe helyező tananyaggal.

A tanulók munkáltatásának elsődleges célja az összehasonlító képesség fejlesztése.

Értékelés

Nem érdemes a témát gyakori érdemjegyszerző írásbeli ellenőrzéssel megszakítani. Fontos viszont, hogy a tanárnak állandó visszajelzése legyen az összes tanuló előrehaladásáról, mely célszerűen megválasztott feladatsorokkal biztosítható. A téma végi ellenőrző óra után elengedhetetlen egy olyan óra, melyen a tipikus hibák korrigálhatók.

Az élőlények rendszerezése

Cél

Lehetőség nyílik az új fajok megismerésével, az ötödik osztályban tanult élőlények jellemző testfelépítésének felelevenítésével a hasonlóságok feltárására, a rendszertani ismeretek tudatos előkészítésére.

A törzs, osztály, faj fogalmának kialakítása.

Követelmény

A tanulók:

- legyenek képesek az élőlények kisebb-nagyobb csoportjában a közös tulajdonságok kiemelésére, hierarchikus rendszer kialakítására,
- tudják, hogy a Föld élővilágát - jelenlegi ismereteink szerint - a sejtmag nélküliek, az egysejtű sejtmagvasok, a növények, a gombák és az állatok alkotják,
- tudják felsorolni és egymáshoz viszonyítani a főbb rendszertani kategóriákat,
- ismerjék a fontosabb törzsek nevét és képviselőiknek közös jellemzőit,
- ismerjék a zárvatermők, az ízeltlábúak, a puhatestűek és a gerincesek osztályainak nevét és képviselőiknek közös jellemzőit,
- tudják használni az egyszerűbb azonosító- illetve határozókönyveket.

Tartalom

A sejtmag nélküliek, az egysejtű sejtmagvasok, a növények, az állatok és a gombák rendszere: a vírusok, a baktériumok, a moszatok, a gombák, a mohák, a harasztok, a nyitvatermők, a zárvatermők (egy és kétszikűek), a szivacsok, a csalánozók, a férgek, az ízeltlábúak (rákok, rovarok, pókszabásúak), a puhatestűek (kagylók, csigák, fejlábúak), a gerincesek (halak, kétlábúak, hüllők, madarak, emlősök) közös jellemzői.

Kiegészíthetők a fentiek az élővilág rendszerének többi törzsével és az osztálynál kisebb kategóriák általános jellemzésével.

A tanulók munkáltatásának elsődleges célja a csoportosító, osztályozó, rendszerező képesség fejlesztése.

Értékelés

Az órai szóbeli feleleteken és a téma végén az összefoglaló feladatlap megoldásán kívül részben az azonosító- illetve határozókönyvek használata, részben a tanulók számára ismeretlen fajok rendszertani besorolása lehet az értékelés alapja.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerjék a dél-amerikai trópusi esőerdő, a tajga, a tundra, a mérsékeltövi és a trópusi füves puszták élőlényeinek nevét, küllemét, életét. Tudjanak felállítani egy-egy táplálékláncot az előbb említett életközösségekből. Tudjanak néhány példányt mondani a tanult életközösségekből az ott élő élőlények testfelépítése és környezete közötti összefüggésre. Legyenek képesek kiemelni és összehasonlítani a különböző tájakon élő növények és állatok lényeges ismertetőjegyeit. Tudják az élőlényeket tulajdonságaik alapján a tudományos rendszertan főbb kategóriáiba sorolni. Tudják, hogy a rendszerezés alapegysége a faj. Lássák a rendszertani kategóriák hierarchiáját.

Biológia – egészségtan 8. évfolyam

Cél	A biológia tantárgy tanításának a 8. évfolyamban az a célja, hogy a tanulók: - megismerjék az emberi test felépítését, szervrendszereinek, szerveinek működését, - elegendő élettani ismeretet szerezzenek egészséges életmódjuk tudatos kialakításához, - megértsék az egyedfejlődésük során bekövetkezett változások lényegét, - különbséget tudjanak tenni az egészségügyi ellátás és a kuruzslás között, - lássák a kísérlet és az egyszerű vizsgálat közötti különbséget.
Követelmény	Ismerjék az emberi életszakaszok főbb jellemzőit. Tudják főbb szerveik elhelyezkedését a testükben és azok működésének lényegét. Értsék az egészséges élet és a tiszta, rendezett környezet kapcsolatát. Igénybe tudják venni az egészségügyi szolgáltatásokat. Tudják a mikroszkópot kezelni és a benne látott képet elemi fokon értelmezni.
Tartalom	Ennek a tantárgyszakasznak a teljes tananyaga helyettesíthető egy olyan egészségtan tantárggyal, mely az egészséges életmódra neveléshez szükséges összes ismeretanyagot tartalmazza. Természetesen egy ilyen tantárgy beillesztésekor meg kell vizsgálni, hogy az adott tantárgyi rendszerben a többi tantárgy ismeretanyagát mennyire kell ebben a témában módosítani.
Értékelés	Célszerű a 8. évfolyam tananyagának tanítása előtt egy felmérő lapot megoldatni, hogy a világosan lehessen látni milyen mennyiségű és minőségű előismeretekre lehet számítani a témák feldolgozása során. Mivel az ember szervezete és egészsége téma meglehetősen nagy, érdemes azt 3-4 részre tagolni, és a részek után objektíven értékelni minden tanuló tudását.

Az ember szervezete és egészsége

Cél	Az ember szervezetéről és egészségéről szóló ismeretek azért fontosak, mert: - az egészséges működéshez szükséges körülmények ezek birtokában tudatosan teremthetők meg, - e tudás birtokában egészségesebb utódok hozhatók létre és nevelhetők fel, - számos pszichológiai jelenség csak élettani folyamatok alapján érthető meg, - ezekkel kapcsolatban néhány egyszerű vizsgálat és kísérlet is elvégezhető.
Követelmény	-tudják a tanulók a kültakaró, a mozgás, a légzés, a táplálkozás, a kiválasztás, az anyagszállítás, a szabályozás szervrendszerének vázlatos felépítését és működésének lényegét, -értsék a szervezet belső egyensúlyának és védekezésének lényegét, -ismerjék a leglényegesebb élettani adatokat (légzésszám, pulzusszám, vérnyomás stb.), -ismerjék az egészséges életműködések belső és külső feltételeit, törekedjenek ezek megteremtésére, megőrzésére, -ismerjék az emberi egyedfejlődés főbb szakaszainak élettani jellemzőit, -legyenek tisztában azzal, hogy a tananyagban szereplő alak- és élettani adatok középértékek, az azoktól való eltérés még nem feltétlenül kóros, -tudják némi segítséggel az emberi testtel foglalkozó ismeretterjesztő irodalmat tudásuk bővítésére felhasználni, -ismerjék néhány élettani kutató munkásságának eredményét.
Tartalom	Az emberi életszakaszok jellemzői, a bőr, és a mozgás, az anyagcsere, a szabályozás felépítése, működése, leggyakoribb elváltozásai, betegségei, ezek megelőzése.

Az egészséges működés megismertetése a fontos, nem a különféle elváltozások, betegségek tüneteinek felsorolása és legkevésbé gyógyítása. A kórlényeg megismertetése bőségesen elegendő.

Az egyes szervrendszerek feldolgozásának sorrendje szinte lényegtelen, hiszen szervezetünk egységes egész. A feldolgozás sorrendjét egyes-egyedül didaktikai szempontok (pl. tanulói segédletek) determinálják.

A táplálkozás szervrendszeréről szóló tananyag tervezésekor figyelembe kell venni a háztartástan táplálkozással foglalkozó témáit is.

A témának ez a funkcionális morfológiai szempontú feldolgozása egészségtan központú tananyaggal helyettesíthető.

A tanulók munkáltatásakor a legfontosabb feladat a biológiai objektumok mérhető jellemzőinek felismertetése, a mérési módszerek elsajátítása és a mért adatok értelmezése, a kísérletező módszer alapjainak megismertetése.

Értékelés

A téma nagyságára való tekintettel több ellenőrző, értékelő felmérést ajánlatos tervezni.

A folyamatos szóbeli ellenőrzéskor mindig az adott ismeret és a mindennapi élet, az egészséges életmód kapcsolata legyen a lényeg.

Általános egészségtan

Cél

Általános egészségügyi tudnivalókkal azért kell foglalkozni, mert ezek

- segítik az egészséget erősítő értékek felismerését,
- módot adnak az egészséget elősegítő magatartás elsajátítására,
- lehetővé teszik, hogy az egészségügyi ellátást mindenki szüksége szerint igénybe tudja venni.

Követelmény

A tanulók

- tudják, hogy a leggyakoribb betegségeket mi módon lehet megelőzni,
- ismerjék a betegségek terjedésének formáit és azok megakadályozásának módjait,
- legyenek tájékozottak a különféle gyógyító eljárásokról,
- lássák világosan a szűrővizsgálatok fontosságát és vegyék igénybe ezeket a szolgáltatásokat,
- ismerjék néhány, a betegségek leküzdésében jelentős eredményeket elért orvos, kutató munkásságát,
- tudják az élvezeti és kábítószeres élettani hatását, egészségügyi következményeit.

Tartalom

Ebbe a témába tartozik minden olyan egészségügyi ismeret, mely a szervrendszerekkel kapcsolatban nem dolgozható fel.

Lényeges, hogy a tananyag tartalmának megtervezésekor a család egészségével foglalkozó ismereteket (Életvitel és gyakorlati ismeretek) is át kell tekinteni.

Eredményesebb lehet a téma feldolgozása konkrét egészségügyi intézmények meglátogatása, különböző egészségügyi dolgozók munkájának megismerése segítségével.

Értékelés

Az egészségügyi ismeretek meglétét a szokásos módokon ellenőrizhetjük és értékelhetjük, de tudnunk kell, hogy csak gyakorlati alkalmazásuk adja ismereteik valódi értékét.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerjék a bőr mechanikai, vegyi, fény és hőhatások elleni védőműködését. Ápolják bőrüket. Tudatosan alkalmazzák az egészséget megőrző szabályokat. Tudják megnevezni az emberi csontváz főbb csontjait. Értsék meg az izomműködés lényegét, a csontváz és az izomzat együttműködését. Ismerjék a leggyakoribb mozgásszervi elváltozások, sérülések megelőzésének módjait. Ismerjék a legfontosabb tápanyagokat, szervezetben betöltött szerepüket, és a vitaminok jelentőségét. Értsék és sajátítsák el az egészséges táplálkozási szokásokat. Ismerjék Szent-Györgyi Albert nevét, munkásságát. Ismerjék a vizelet kiválasztás folyamatát, a vese és a húgyutak leggyakoribb betegségeit. Ismerjék a levegő útját, a légzőszervrendszerben: a hangadás. Tudják a légző felületet

csökkentő hatások következményeit és azok megelőzésének módjait. Értsék a vér anyagszállítását és védő működését. Tudják ismertetni a vér útját a nagy- és a kis vérkörben. Ismerjék a leggyakoribb szív és érrendszeri betegségek megelőzésének lehetőségeit. Tudjanak kisebb vérzéssel járó sérüléseket ellátni. Tudják a munkáltató órákon végzett kísérletek és vizsgálatok eredményeit megfogalmazni, legyenek képesek következtetések, általánosítások levonására. Tudják az idegrendszer főbb részeit és a hormontermelő mirigyek nevét, elhelyezkedését. Mondjon egy-egy példát az akaratlagos és az akarattól független szabályozásra. Ismerjék az érzékszervi fogyatékoság korrigálásának lehetőségeit, a leggyakoribb hormonhiány okozta betegségek és gyógyításuk lehetőségeit. Legyenek tisztában az alkoholok és a leggyakrabban használt drogok, kábítószeres élettani hatásával. Alakuljon ki bennük az élvezeti és kábítószeres elutasító magatartás. Tudják ismertetni a magzat fejlődésének időtartamát és főbb állomásait. Ismerjék a szülés utáni fejlődés szakaszainak legjellemzőbb testi, lelki és viselkedési megnyilvánulásait.

Fizika 7-8. évfolyam

Cél A fizikaoktatás célja a tanulók megismertetése azokkal a mechanikai, hőtani, elektromosságtani, fénytani jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, amelyek megalapozzák a korszerű fizikai szemléletmód kialakulását, a többi természettudományos tantárgy tanítását, tanulását, és segítenek a mindennapi élet, valamint a technika által felvetett egyszerűbb kérdések megválaszolásában. Ezen túlmenően a tanulónak elemi szinten tájékozottságot kell szerezniük a modern fizika azon eredményeiről is, amelyek részét képezik az általános műveltség alapjainak, és feldolgozhatók az adott szinten a tanulók többsége számára.

A fizikaoktatás további célja, hogy bevezetést nyerjenek a tanulók a fizikai (természettudományos) megismerés módszereibe; ébren tartsa a fizika iránti motivációt; adjon indítékot ismereteik önképzés útján történő bővítésére; fejlessze a tanulók képességeit és járuljon hozzá az "Ember és természet" közös követelményeinek a megvalósításához.

Követelmény Ismerjék a tanulók a tantervben szereplő jelenségeket, fogalmakat, összefüggéseket, törvényeket.

Legyen elemi szintű tájékozottságuk az anyag részecskeszerkezetéről.

Tudják alkalmazni a fizikai ismereteiket számításos és számítás nélküli feladatok megoldásában, a mindennapi élet és a technika által felvetett egyszerűbb problémák megoldásában.

Szerezzenek jártasságot a tananyagban szereplő SI mértékegységek és a gyakorlatban használt, SI-n kívüli mértékegységek használatában, átváltásában.

Szerezzenek gyakorlottságot a fizikai jelenségek megfigyelésében, a tantervben szereplő fizikai mennyiségek mérésében, az egyszerűbb kísérletek elvégzésében, a tapasztalatok rendszerezett lejegyzésében, elemzésében, következtetések levonásában.

Ismerjék a legfontosabb szakkifejezéseket; legyenek képesek a szerzett tapasztalatokról és a könyvekből szerzett ismeretéről világosan, érthetően beszámolni. Tudják a kísérletek, mérések során nyert adatokat diagramon, grafikonon ábrázolni, illetve a kész diagramok, grafikonok adatait leolvasni, értelmezni.

Értékeljék a természet szépségeit, a tudomány és a technika által elért eredményeket.

Törekedjenek a környezet- és természetvédelmi problémák enyhítésére, megoldására; használják fel ehhez a fizika tanulása során szerzett ismereteiket, képességeiket.

Tudják, hogy a nagyobb jelentőségű fizikai felfedezések mely történelmi korban születtek, és kik voltak azok a természettudósok, fizikusok, akiknek a nevéhez a fontosabb felfedezések, törvények fűződnek. Ismerjék a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar fizikusok, kutatók munkásságát.

Legyenek képesek önállóan használni a különböző szaklexikonokat, szakszótárakat, képlet- és táblázatgyűjteményeket. Tudják hasznosítani a fejlettségi szintjüknek megfelelő fizikai témájú ismeretterjesztő könyvek, cikkeket.

Tartalom

7. évfolyam:

A testek haladó mozgása.

Kölcsönhatás, erő.

Energia, munka, hő.

8. évfolyam:

Elektromos alapjelenségek, az egyenáram.

Az elektromos áram hatásai; a munka és a teljesítmény.

Az elektromágneses indukció, a váltakozó áram.

Értékelés

Az ellenőrzés, értékelés alapja a továbbhaladáshoz szükséges fizikai jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismerete; az ismeretek alkalmazásában elért eredmények; a fizikaoktatás során kialakult képességek.

A tanulók teljesítményének reális értékeléséhez a következő összetevők szolgálhatnak alapként:

- a) A tanulók teljesítményének viszonyítása a tantervben meghatározott követelményekhez.
  - b) A tanulócsoport által elért eredmények viszonyítása az országos (megyei) reprezentatív eredményvizsgálat adataihoz.
  - c) A kiemelkedően jó és gyenge feladatmegoldások számbavétele, s ezek alapján a korrekció, a további gyakorlás témáinak meghatározása.
  - d) A tanulók által elért egyéni eredmények viszonyítása a korábban elért eredményekhez.
  - e) A tanulók egyéni teljesítményének összehasonlítása a tantervi követelményekkel, s minősítés érdemjeggyel, illetve osztályzattal.
- Az ellenőrzés, értékelés módjait ld. évfolyamonként.

Eszközök:

Tankönyv, munkafüzet.
Tanulókísérleti eszközök.
Elektromosságtani kísérleti eszköz.
Mágnesezhető és nem mágnesezhető anyagok készlete.
Elektromágnes vasmaggal.
Tantárgyi szemléltető videofilmek.
Számítógépes oktatóprogram(ok). Számítógépterem-használat.

Tankönyvek, tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

A mindenkori tankönyv szemléletes, ábrákkal illusztrált, konkrét, megoldott számítási példákban gazdag, a tanulók önálló ismeretszerzését lehetővé tevő kiadvány legyen.

Fizika 7. évfolyam

- Cél** A 7. évfolyamos fizikaoktatás célja, hogy megismertesse a tanulókat az alapvető mechanikai és hőtani jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; keltse fel a fizika iránti érdeklődést; nyújtson bevezetést a fizikai (természettudományos) megismerés módszereibe (megfigyelés, kísérlet, mérés); ismertesse meg a tanulókkal a fizika tanulásának célszerű, hatékony módszereit; adjon indítékot az életkoruknak megfelelő, fizikai témájú írások olvasására; fejlessze a tanulók kognitív, szociális és személyes képességeit; ismertesse meg a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságát; járuljon hozzá a hon- és népismerettel, a környezeti neveléssel és a kommunikációs kultúra fejlesztésével kapcsolatos feladatok megvalósításához.
- Követelmény** Ismerjék a tanulók a tantervben szereplő alapvető mechanikai, hőtani jelenségeket, fogalmakat, összefüggéseket, törvényeket. Tudják alkalmazni ezeket az ismereteket egyszerű feladatok megoldásában, a mindennapi élet és a technika által felvetett egyszerűbb problémák megoldásában. Szerezzenek jártasságot a tananyagban szereplő mechanikai és hőtani mértékegységek használatában, átváltásában. Szerezzenek gyakorlottságot a mechanikai, hőtani jelenségek megfigyelésében, mennyiségek mérésében, az egyszerűbb kísérletek elvégzésében, a tapasztalatok rendszerezett lejegyzésében, elemzésében, következtetések levonásában. Ismerjék a legfontosabb szakkifejezéseket; legyenek képesek a szerzett tapasztalatokról és a könyvekből szerzett ismeretekről kezdetben kérdések alapján, majd önállóan beszámolni. Tudják a kísérletek, mérések során nyert adatokat diagramon, grafikonon ábrázolni, illetve a kész diagramok, grafikonok adatait leolvasni, értelmezni. Ismerjék a kiemelkedő tudományos eredményeket elért külföldi és magyar fizikusok, kutatók munkásságát. Legyenek képesek útmutatás alapján használni a különböző szaklexikonokat, szakszótárakat, képlet- és táblázatgyűjteményeket. Tudják a könyvtárban kikeresni a fejlettségi szintjüknek megfelelő fizikai témájú ismeretterjesztő könyveket, cikkeket, és legyenek képesek a megadott szempontok alapján számot adni az olvasottokról.
- Tartalom** A testek haladó mozgása.
Kölcsönhatás, erő.
Energia, munka, hő.
- Értékelés** *Szóbeli ellenőrzés:*
Rendszeres visszajelzés a tanítási órán; az előző tanítási órákon feldolgozott tananyag ellenőrzése és értékelése kérdések és önálló feleletek alapján.
Írásbeli ellenőrzés:
A számításos feladatok megoldásában, az erő ábrázolásában, a grafikonok készítésében és elemzésében elért gyakorlottság ellenőrzése és értékelése. Témazáró feladatlapok megoldása az egyes témakörök tananyagának feldolgozása, összefoglalása után.
Gyakorlati ellenőrzés:

Egyszerűbb kísérletek elvégzésében és a tananyagban szereplő mennyiségek mérésében elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

A testek haladó mozgása

Cél A témakör tanításának, tanulásának célja, hogy megismertesse a tanulókat a testek haladó mozgásával kapcsolatos alapvető jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; ébressze fel a tanulóknak a fizika iránti érdeklődést; ismertesse meg a tanulókkal, hogy miként kell a természeti jelenségeket tudatosan megfigyelni, a lényegeset kiemelni, milyen módon kell a fizikai kísérleteket, méréseket megtervezni, balesetmentesen elvégezni, az adatokat, tapasztalatokat feljegyezni, elemezni, s azokból következtetéseket levonni; vezesse be a tanulókat a számításhoz fizikai feladatok megoldásának, a képletek alkalmazásának a módszerébe; ismertesse meg a tanulókkal a fizika tanulásának célszerű, hatékony módszereit.

Követelmény *Fogalmak:*
Haladó mozgás, egyenes vonalú egyenletes mozgás, út, idő, sebesség, mozgásállapot, átlag- és pillanatnyi sebesség, gyorsulás, egyenletesen változó mozgás, szabadesés, nehézségi gyorsulás.

Összefüggések:
A hely és mozgás viszonylagossága. Összefüggés az út, az idő között és a sebesség között egyenletes mozgásnál. Összefüggés a sebességváltozás, az idő és a gyorsulás között egyenletesen változó mozgásnál. A négyzetes úttörvény zérus kezdősebesség esetén.

Alkalmazás:
A fizikai feladatok megoldásának lépései. A sebesség kiszámítása az út és az idő alapján egyenletes mozgásnál. Az út és az idő kiszámítása egyenletes mozgásnál. Az út, a sebesség és a gyorsulás kiszámítása egyenletesen változó mozgásnál, zérus kezdősebesség esetén.

Tanulói tevékenység: Az alapvető fizikai kísérleti eszközök és a balesetmegelőzési szabályok ismerete. A sebesség meghatározása út- és időmérés alapján. Út-idő grafikon készítése és kész grafikon elemzése.

Tartalom Bevezetés. Megfigyelés, kísérlet, mérés.
1. A testek mozgása.
2. A sebesség.
3. Az út és a menetidő kiszámítása.
4. Az átlag- és pillanatnyi sebesség; a gyorsulás.
5. Az egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás.
6. A szabadesés.
7. Feladatok az egyenes vonalú egyenletesen változó mozgásra (kiegészítés).

Értékelés *Szóbeli ellenőrzés:* A témakörhöz tartozó követelményekben meghatározott jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismeretének, alkalmazásának ellenőrzése, értékelése kérdések és önálló feleletek alapján.

Írásbeli ellenőrzés: A témakör tananyagához kapcsolódó számításhoz fizikai feladatok megoldásában, a mozgással kapcsolatos grafikonok készítésében elért gyakorlatosság ellenőrzése és értékelése. A 7/1. témazáró feladatlap megoldása és értékelése.

Gyakorlati ellenőrzés: Egyszerűbb kísérletek elvégzésében, az út és az idő mérésében elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

Kölcsönhatás, erő

Cél A témakör oktatásának célja, hogy megismertesse a tanulókat a kölcsönhatással és az erővel kapcsolatos alapvető jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel,

törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; tartsa ébren a fizika iránti motivációt; lehetőséget biztosítson a fizikai megismerés módszereinek az elsajátításához és a fizika önálló, hatékony tanulási módjának gyakorlásához; adjon indítékot az életkornak megfelelő, a feldolgozott tananyaggal összefüggő írások olvasására; fejlessze a tanulók gondolkodási képességeit, a tanulással összefüggő és a többi tanulóval való együttműködéssel kapcsolatos képességeket, az önkifejezés képességeit; ismertesse meg a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságát.

Követelmény

Fogalmak:

Tehetetlenség, tömeg, mozgásállapot-változás, térfogat, sűrűség, kölcsönhatás, lendület, erő, ellenerő, rugalmas erő, egyensúly, tömegvonzás, gravitáció, gravitációs erő, súly, súrlódás, súrlódási erő, közegellenállás, közegellenállási erő.

Összefüggések:

A tehetetlenség törvénye. Összefüggés a test tömege, térfogata és sűrűsége között azonos anyag esetében. A lendület megmaradása. Erő-ellenerő. Két erő együttes hatása. Összefüggés ugyanazon test tömege és súlya között. A Kepler-törvények.

Alkalmazás: A sűrűség kiszámítása. A tömeg, a térfogat és a lendület kiszámítása.

Tanulói tevékenység: A sűrűség meghatározása tömeg- és térfogatmérés alapján. Az erő mérése és ábrázolása. Több erő együttes hatásának kísérleti vizsgálata.

Tartalom

1. A tehetetlenség törvénye; a testek tömege.
2. A sűrűség.
3. A tömeg és a térfogat kiszámítása.
4. A mozgásállapot megváltozása kölcsönhatás közben.
5. Az erő.
6. A rugalmas erő.
7. Erő-ellenerő.
8. Két erő együttes hatása.
9. A lendület.
10. A lendület megmaradása.
11. A gravitációs erő és a súly.
12. Egyetemes tömegvonzás.
13. A Kepler-törvények.
14. A súrlódási erő és a közegellenállási erő.
15. Súrlódás a gyakorlatban (kiegészítés).

Értékelés

Szóbeli ellenőrzés: A témakörhöz tartozó mechanikai jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismerete, alkalmazása. Ellenőrzés, értékelés kérdések és önálló feleletek alapján.

Írásbeli ellenőrzés: A témakör tananyagához kapcsolódó számításmegoldások feladatainak megoldásában, az erő ábrázolásában, grafikonok készítésében elért gyakorlatosság ellenőrzése és értékelése. A 7/2. témazáró feladatlap megoldása és értékelése.

Gyakorlati ellenőrzés: Egyszerűbb kísérletek elvégzésében, a tömeg és a térfogat mérésében elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

Energia, munka, hő

Cél

A témakör tanításának, tanulásának célja, hogy megismertesse a tanulókat az energiával, a munkával és a hővel kapcsolatos alapvető jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; járuljon hozzá ahhoz, hogy a tanulók kellő gyakorlatosságot szerezzenek a természettudományos megismerés módszereinek (megfigyelés, kísérlet, mérés) alkalmazásában; adjon indítékot a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságának a megismerésére -többek között- az életkoruknak

megfelelő irodalom tanulmányozása révén; fejlessze a tanulók gondolkodási képességeit; járuljon hozzá a környezeti neveléssel kapcsolatos feladatok megvalósításához.

Követelmény

Fogalmak:

Energia, munka, hőmérséklet, hőmennyiség (hő), termikus kölcsönhatás, belső energia, fajhő, égéshő, gőzgép, turbina, belső égésű motorok, halmazállapot, halmazállapot-változás, olvadás, olvadáspont, olvadáshő, fagyás, fagyáspont, fagyáshő, párolgás, párolgási hő, forrás, forráspont, forráshő, lecsapódás, lecsapódási hő, hatásfok, teljesítmény. Brown-mozgás, diffúzió, kohézió, adhézió.

Összefüggések:

A hőmérséklet-változást ábrázoló grafikon elemzése. A "felvett" és "leadott" energia egyenlősége termikus kölcsönhatás közben. Az olvadáshő és a fagyáshő egyenlősége. A párolgás sebességét befolyásoló tényezők. Az energia-megmaradás törvénye. Összefüggés az energiaváltozás, az idő és a teljesítmény között. Összefüggés a hasznos energia-változás és az összes (befektetett) energia között.

Alkalmazás:

A munka, a teljesítmény és a hatásfok kiszámítása. Az erő, az út kiszámítása; a hőmennyiség kiszámítása hőmérséklet-változás és halmazállapot-változás esetén.

Tanulói tevékenység:

A munka meghatározása erő és út mérése alapján. A hőmérséklet mérése.

Tartalom

1. A munka és fajtái.
2. Feladatok a munkára.
3. Az energia, az energia fajtái.
4. A belső energia.
5. A termikus kölcsönhatás; a hőmennyiség.
6. A fajhő.
7. Az égéshő.
8. A hőerőgépek (kiegészítés).
9. Az energia-megmaradás törvénye.
10. A teljesítmény.
11. A hatásfok.
12. Feladatok az energiaváltozásra (kiegészítés).
13. Az olvadás és a fagyás.
14. A párolgás és a lecsapódás.
15. A forrás.

Értékelés

Szóbeli ellenőrzés: A követelményekben meghatározott jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismerete, alkalmazása. Ellenőrzés és értékelés kérdések és önálló feleletek alapján.

Írásbeli ellenőrzés: A témakör tananyagához kapcsolódó számításmos feladatok megoldásában, a hőmérséklet-változással kapcsolatos grafikonok készítésében, elemzésében elért gyakorlatosság ellenőrzése és értékelése. Témazáró feladatlap megoldása és értékelése.

Gyakorlati ellenőrzés: Egyszerűbb kísérletek elvégzésében, a hőmérséklet mérésében elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerje föl az egyenletes mozgást példákon.

Ismerje a tehetetlenség törvényét.

Gyakorlati példákon keresztül ismerje fel a mozgásállapot-változásokat.

- Ismerje a változó mozgást példán keresztül.
- Az átlagsebesség és a pillanatnyi sebesség megkülönböztetése.
- Jellemezze a szabadesést.
- A tömeg és a térfogat mérése.
- A sűrűség számítása.
- Az erő mérése és ábrázolása.
- Az erő és az ellenerő felismerése példákban.
- A rugalmas erő hatásainak felismerése.
- A gravitációs erő és a súly felismerése a gyakorlati példában.
- Gyakorlati példákban a közegellenállás és a súrlódás felismerése.
- A munka számítása.
- Az energiafajták ismerete.
- A termikus kölcsönhatás leírása.
- A hőgrafikonok értelmezése.
- A fajhő.
- A halmazállapot-változások ismerete, leírása, felismerése.
- Az olvadáspont, fagyáspont, forráspont.
- Az olvadáshő, fagyáshő, forráshő.
- Az energia-megmaradás törvényének ismerete.
- A hatásfok számítása.
- A teljesítmény kiszámítása.

Fizika 8. évfolyam

- Cél** A fizikaoktatás célja a 8. évfolyamon, hogy megismertesse a tanulókat az alapvető elektromosságtani jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati, technikai alkalmazásaival; tartsa ébren a fizika iránti érdeklődést; járuljon hozzá a fizikai (természettudományos) megismerés módszereinek (megfigyelés, kísérlet, mérés) elsajátításához; adjon indítékot a tanulók életkorának és érdeklődésének megfelelő, fizikai témájú írások olvasására, tv-adások megtekintésére; fejlessze a tanulók kognitív, szociális és személyes képességeit; ismertesse meg a tananyaghoz kapcsolódóan a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságát; járuljon hozzá a hon- és népismerettel, a környezeti neveléssel, a kommunikációs kultúra fejlesztésével, a pályaaorientációval kapcsolatos feladatok megvalósításához.
- Követelmény** Ismerjék a tanulók a tantervben szereplő elektromos jelenségeket, fogalmakat, összefüggéseket, törvényeket.
Ismerjék és tartsák be az elektromossággal kapcsolatos balesetmegelőzési előírásokat.
Tudják alkalmazni elektromosságtani ismereteiket feladatok megoldásában, a mindennapi élet és a technika által felvetett egyszerűbb problémák megoldásában. Szerezenek gyakorlottságot az elektromos jelenségek megfigyelésében, a tantervben szereplő elektromos mennyiségek mérésében, az egyszerű áramkörök összeállításában, azok kapcsolási rajzon történő ábrázolásában, kész kapcsolási rajzok értelmezésében, elemzésében; a kísérletek, mérések során szerzett tapasztalatok rendszerezett lejegyzésében, elemzésében, következtetések levonásában. Ismerjék a legfontosabb elektromosságtani szakkifejezéseket; legyenek képesek a tapasztalatokról és a könyvekből szerzett ismeretekről beszámolni.
Legyen gyakorlottságuk a kísérletek, mérések során nyert adatok diagramon, grafikonon történő ábrázolásában, illetve a kész diagramok, grafikonok adatainak leolvasásában, értelmezésében.
Ismerjék a kiemelkedő tudományos eredményeket elért külföldi és magyar fizikusok, kutatók munkásságát. Legyenek képesek használni a különböző szaklexikonokat, szakszótárakat, képlet- és táblázatgyűjteményeket. Tudják a könyvtárban kikeresni a fejlettségi szintjüknek megfelelő, elektromossággal foglalkozó ismeretterjesztő könyveket, cikkeket, és legyenek képesek számot adni az olvasottakról.
- Tartalom** Elektromos alapjelenségek; az egyenáram.
Az elektromos áram hatásai; a munka és a teljesítmény.
Az elektromágneses indukció; a váltakozó áram.
- Értékelés** *Szóbeli ellenőrzés:* Visszajelzés a tanítási órákon a megértés ellenőrzése érdekében; rendszeres feleltetés az előző tanítási órákon feldolgozott tananyagból kérdések és önálló feleletek alapján.
Írásbeli ellenőrzés: A számításhoz feladatok megoldásában, a kapcsolási rajzok, grafikonok készítésében és elemzésében elért gyakorlottság ellenőrzése és értékelése. Témazáró feladatlapok megoldása az egyes témakörök tananyagának feldolgozása, összefoglalása után.
Gyakorlati ellenőrzés: Áramkörök összeállítása, egyszerűbb elektromosságtani kísérletek elvégzése és a tananyagban szereplő mennyiségek mérése.

- Cél** A témakör tanításának, tanulásának célja, hogy megismertesse a tanulókat az elektromos alapjelenségekkel, az egyenárammal kapcsolatos fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival, az elektromos áram használatára vonatkozó balesetmegelőzési szabályokkal; ébressze fel a tanulóknál az elektromosság és az elektrotechnika iránti érdeklődést; ismertesse meg a tanulókkal, hogy miként lehet elektromos áramköröket összeállítani, elemezni, kapcsolási rajzokat készíteni és értelmezni; fejlessze a tanulók felismerő, következtetési, problémamegoldási képességeit, a szóbeli és írásbeli kifejező képességét és a többi tanulóval való együttműködést segítő képességeket, a befogadó- és önkifejezés képességeit.
- Követelmény**
- Fogalmak:*
Elektromos kölcsönhatás, vonzás, taszítás, töltés, elektromos áram, áramforrás, elektromos vezetők, szigetelők, elektromos áramkör, áramerősség, elektromos feszültség, ellenállás, soros és párhuzamos kapcsolás, eredő ellenállás. Kondenzátor, félvezetők.
- Összefüggések:*
Ohm törvénye. A vezetékek ellenállását befolyásoló tényezők. Összefüggés a sorosan, illetve párhuzamosan kapcsolt fogyasztók kivezetései között mért feszültség és az áramforrás feszültsége között. Összefüggés a sorosan kapcsolt fogyasztókon áthaladó áramerősségek között. Összefüggés a párhuzamosan kapcsolt fogyasztókon áthaladó és a főágban mért áramerősség között. Összefüggés a sorosan, illetve párhuzamosan kapcsolt ellenállások és az eredő ellenállás között.
- Alkalmazás:*
Az ellenállás kiszámítása. Az elektromos feszültség, az áramerősség, az eredő ellenállás (soros kapcsolás) kiszámítása.
- Tanulói tevékenység:*
Elektromos balesetvédelmi szabályok ismerete. Áramkörök összeállítása adott feltételeknek megfelelően és kapcsolási rajz alapján. Az áramerősség és a feszültség mérése. A fogyasztók ellenállásának meghatározása mérés és számítás alapján. Az áramerősség és a feszültség szabályozása.
- Tartalom**
1. Az elektromos kölcsönhatás.
  2. Az elektromos áram, vezetők, szigetelők; az áramerősség.
  3. Az elektromos töltés.
  4. Az elektromos áramkör.
  5. Az elektromos feszültség.
  6. A kondenzátor (kiegészítés).
  7. Ohm törvénye.
  8. A feszültség és az áramerősség kiszámítása.
  9. A vezetékek elektromos ellenállása.
  10. Kísérletek és feladatok Ohm törvényére.
  11. A fogyasztók soros kapcsolása.
  12. A fogyasztók párhuzamos kapcsolása.
  13. Több fogyasztót tartalmazó áramkörök tervezése, elemzése.
  14. Változtatható ellenállás az áramkörben (kiegészítés).
  15. Feladatok a soros és párhuzamos kapcsolásra (kiegészítés).
- Értékelés**
- Szóbeli ellenőrzés:* A témakörhöz tartozó elektromos jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismeretének, alkalmazásának ellenőrzése, értékelése kérdések, önálló feleletek alapján.
- Írásbeli ellenőrzés:* A témakör tananyagához kapcsolódó számítási feladatok megoldásában, az áramkörök ábrázolásában, a kapcsolási rajzok elemzésében, a grafikonok készítésében elért gyakorlatosság ellenőrzése és értékelése. A 8/1. témazáró feladatlap megoldása és értékelése.
- Gyakorlati ellenőrzés:* Egyszerűbb áramkörök összeállításában, a feszültség és az áramerősség méréseiben elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

Az elektromos áram hatásai

- Cél** A témakör oktatásának célja, hogy megismertesse a tanulókat az elektromos áram hatásaival, az elektromos munkával és teljesítménnyel kapcsolatos alapvető jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; erősítse meg az elektromos áram használatára vonatkozó balesetmegelőzési szabályok ismeretét és alakítsa ki azok betartásának igényét; tartsa ébren az elektromosság és az elektrotechnika iránti motivációt; biztosítson megfelelő gyakorlottságot az elektromos áramkörök összeállításában, elemzésében, a kapcsolási rajzok készítésében és értelmezésében; adjon indítékot az életkoruknak megfelelő, a feldolgozott tananyaggal összefüggő íráskor olvasására, tv-adások megtekintésére; ismertesse meg a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságát; fejlessze a tanulók felismerő, következtetési, problémamegoldási képességeit, a szóbeli és írásbeli kifejező képességét és a többi tanulóval való együttműködést segítő képességeket, a befogadó- és önkifejezés képességeit.
- Követelmény** *Fogalmak:*
Mágneses kölcsönhatás, az elektromos áram hő-, mágneses, vegyi és élettani hatása. Elektromágnes, telefon, elektromos motor, elektromos csengő, elektromos mérőműszerek, akkumulátor. Elektromos munka, elektromos teljesítmény, elektromos "fogyasztás".
Összefüggések:
Az elektromágnes erősségét befolyásoló tényezők. Összefüggés az elektromos munka, a feszültség, az áramerősség és az idő között. Összefüggés az elektromos teljesítmény, a feszültség és az áramerősség között.
Alkalmazás: Az elektromos munka és teljesítmény kiszámítása. A feszültség, az áramerősség, az idő és az elektromos "fogyasztás" kiszámítása.
Tanulói tevékenység: A balesetmegelőzési szabályok ismerete és betartása.
- Tartalom**
1. A mágneses kölcsönhatás.
  2. Az elektromos áram mágneses hatása.
  3. Az elektromágnes gyakorlati alkalmazásai.
  4. Az elektromos motor.
  5. Az elektromos áram hőhatása.
  6. Az elektromos áram vegyi hatása; az akkumulátor (az akkumulátor kiegészítés).
  7. Az elektromos áram élettani hatása.
  8. Az elektromos munka.
  9. Az elektromos teljesítmény.
  10. A feszültség és az áramerősség kiszámítása.
  11. Az elektromos fogyasztás.
  12. Feladatok az elektromos munkára és teljesítményre (kiegészítés).
- Értékelés** *Szóbeli ellenőrzés:* A témakörhöz tartozó elektromos jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismerete, alkalmazása. Ellenőrzés, értékelés kérdések és önálló feleletek alapján.
Írásbeli ellenőrzés: A témakör tananyagához kapcsolódó számítási feladatok megoldása, áramkörök ábrázolása, kapcsolási rajzok elemzése, a grafikonok készítése. A 8/2. témazáró feladatlap megoldása és értékelése.
Gyakorlati ellenőrzés: Egyszerűbb elektromosságtani kísérletek elvégzésében elért jártasság ellenőrzése, értékelése.

Az elektromágneses indukció, a váltakozó áram

- Cél** A témakör tanításának, tanulásának célja, hogy megismertesse a tanulókat az elektromágneses indukcióval, a váltakozó árammal kapcsolatos jelenségekkel, fogalmakkal, összefüggésekkel, törvényekkel, azok gyakorlati alkalmazásaival; tovább erősítse az elektromos áram használatára vonatkozó balesetmegelőzési szabályok ismeretét és alakítsa ki azok betartásának igényét, készségét; járuljon

hozzá az elektromosság és az elektrotechnika iránti motiváció fenntartásához; biztosítsa az elektromos áramkörök összeállításában, elemzésében, a kapcsolási rajzok készítésében és értelmezésében elért jártasság további megerősítését; járuljon hozzá a kiemelkedő tudományos eredményeket elért magyar és külföldi fizikusok, természettudósok munkásságának a megismeréséhez -többek között- irodalom tanulmányozása és tv-adások megtekintése révén; fejlessze a tanulók felismerő, következtetési, problémamegoldási képességeit, a szóbeli és írásbeli kifejező - képességét és a többi tanulóval való együttműködést segítő képességeket, a befogadó- és önkifejezés képességeit; járuljon hozzá az energiagazdálkodással összefüggő problémák megismeréséhez, valamint a környezeti neveléssel és pályaaorientációval kapcsolatos feladatok megvalósításához.

Követelmény

Fogalmak:

Elektromágneses indukció, indukált feszültség, indukált áram, váltakozó áramú generátor, a váltakozó áram, periódus, transzformátor, primer tekercs, szekunder tekercs, primer feszültség, szekunder feszültség, távvezetékrendszer. Önindukció, kapacitív ellenállás, indukciós ellenállás, háromfázisú áram, egyenirányítás.

Összefüggések:

Az indukált feszültség nagyságát befolyásoló tényezők. Lenz törvénye. Összefüggés a transzformátor tekercseinek menetszáma és a feszültségek között.

Alkalmazás: A menetszám és a feszültség kiszámítása transzformátornál. Az áramerősség és a teljesítmény kiszámítása a transzformátornál.

Tartalom

1. Indukciós jelenségek.
2. Az indukált feszültség és áram.
3. Lenz törvénye (kiegészítés).
4. Az önindukció (kiegészítés).
5. A váltakozó áramú generátor.
6. A váltakozó áram tulajdonságai.
7. Dióda az áramkörben; az egyenirányítás (kiegészítés).
8. Tekercs és kondenzátor az áramkörben (kiegészítés).
9. Gyakorlati tudnivalók a háromfázisú váltakozó áramról (kiegészítés).
10. A transzformátor.
11. Az elektromos energia szállítása.
12. Feladatok a transzformátorra.

Értékelés

Szóbeli ellenőrzés: Az elektromágneses indukcióval kapcsolatos jelenségek, fogalmak, összefüggések, törvények ismerete, alkalmazása. Ellenőrzés, értékelés kérdések és önálló feleletek alapján.

Írásbeli ellenőrzés: A témakörhöz kapcsolódó számításmegoldások megoldása, áramkörök ábrázolása, kapcsolási rajzok, grafikonok készítése, elemzése. Témazáró feladatlap megoldása és értékelése.

Gyakorlati ellenőrzés: Az egyszerűbb elektromosságtani kísérletek elvégzésében elért gyakorlatosság ellenőrzése, értékelése.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

- Az elektromos áramkör részei.
- Az elektromos vezetők és szigetelők felismerése.
- Tudjon elektromos áramkört összeállítani.
- Ismerje és alkalmazza a legfontosabb áramköri jelöléseket.
- Az áramerősség és a feszültség mérése.
- Ohm törvényének ismerete és alkalmazása.
- Az elektromos ellenállás számítása.
- Fogyasztók soros és párhuzamos kapcsolása, és ismerje fel azokat kapcsolási rajzon.
- Az elektromos áram hőhatásai.
- Az elektromos munka és teljesítmény kiszámítása.

A háztartási eszközök teljesítményének nagyságrendi összehasonlítása.
Az elektromos áram vegyi, mágneses és élettani hatásának ismerete.
Ismerje és tartsa be a balesetmegelőzési szabályokat.
Az indukciós alapjelenségek felismerése.
A váltakozó áramú generátor működési elve.
A váltakozó áram jellemzése.
Ismerje a váltakozó áram hatásait.
A hálózati áram alkalmazásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalók.
A transzformátor leírása és gyakorlati alkalmazásainak ismerete.
A váltakozó áram előnyei.

Kémia 7–8. évfolyam

Cél A kémia tanításának célja az érdeklődés felkeltése és ébren tartása a természeti jelenségek és folyamatok megismerése, megértése iránt.

Ennek érdekében a kémia azon tényeinek, fogalmainak, összefüggéseinek és módszereinek megismertetése, amelyek hozzájárulnak a tanulók természettudományi műveltségének megalapozásához, - segítik a tanulók természet- és társadalomképének formálódását, egyéni képességeik fejlesztését, személyiségük kibontakoztatását, - megalapozzák a korszerű, átfogó természetkímélő és természetbarát szemléletet, a természettel szembeni felelős magatartás kialakulását, fejlesztik az intellektuális és a gyakorlati készségeket a kémia nyújtotta tevékenységek útján, képessé teszik a tanulókat a tanult ismeretek társadalmi hatásának felismerésére, a természeti és a társadalmi környezetben való tájékozódásra, a tudomány, illetve a tudósok felelősségének felismerésére, fejlesztik azt a képességet, hogy a tanulók ismereteiket és képességeiket új ismeretek megszerzésére tudják felhasználni.

Követelmény A kémia tanulásának eredményeképpen a tanulók

- ismerjék az alapvető kémiai fogalmakat, összefüggéseket, törvényeket és kémiai mennyiségeket,
- ismerjék a természetben előforduló, illetve a mesterségesen előállított, a gyakorlatban használt fontosabb anyagokat, azok felépítését, tulajdonságait, alkalmazásait, a legfontosabb vegyipari eljárásokat és környezeti hatásokat,
- tudják az anyagok tulajdonságait és átalakulásait értelmezni elemi anyagszerkezeti ismeretek alapján, legyenek képesek a tanult tények, adatok, fogalmak rendszerezésére,
- tudják megnevezni a tanult anyagokat, illetve anyagszoportokat,
- ismerjék fel az anyag tulajdonságai és alkalmazásai közötti kapcsolatokat, tudják alkalmazni ismereteiket az anyagok kémiai viselkedésének értelmezésében,
- tudjanak ismereteik alapján általánosításokat megfogalmazni az anyagok kémiai viselkedéséről, illetve előre jelezni kémiai tulajdonságokat az általánosítások alapján,
- tudjanak mennyiségi és minőségi megfigyeléseket tenni kémiai kísérletezések során, tudják értelmezni a kísérleti eredményeket a tanult elvek alapján,
- tudjanak eredményesen és biztonságosan használni kémiai anyagokat, tudjanak elvégezni egyszerű kémiai kísérleteket,
- tudjanak megoldani egyszerű kémiai számítási feladatokat,
- tudják értékelni a kémiai tevékenység következményeit, hatását a környezetre és a társadalomra,
- legyenek képesek az önálló ismeretszerzésre, a szakirodalom felhasználására.

Tartalom

7. évfolyam:
Anyagok és tulajdonságok.
Anyagok és átalakulások.
Legfontosabb anyagaink:
- a levegő és a víz,
- oxidok, savak, bázisok, sók.
Kémiai mennyiségek, a kémiai számítások alapjai.

8. évfolyam:
Az anyag felépítése.
Atomcsoportok. Kémiai kötések.
Kémiai változások jellemzése és csoportosítása.
Fémes elemek és vegyületeik.
Nemfémes elemek és vegyületeik.

Nyersanyagok, energiaforrások.

Értékelés

A tanulók tudását rendszeresen és sokoldalúan ellenőrizzük és értékeljük. Az ellenőrzés formái lehetnek:

- szóbeli ellenőrzés, értékelés (egyéni és közös),
- írásbeli ellenőrzés, értékelés (dolgozatírás),
- tesztek, önálló feladatok megoldása (munkafüzet, segédkönyvek felhasználásával)
- kísérlet bemutatása, elemzése;
- adott téma szakirodalmi feldolgozása,
- kísérlet, megfigyelés elvégzése, értékelése,
- házi feladat ellenőrzése.

Az értékelés a tartalom elsajátításának szintjén túl terjedjen ki a magyar nyelv helyes használatára, a szókincsre és az előadás (írás kép) színvonalára is.

Feltételek

- Tanulókísérleti felszerelés,
- laboratóriumi felszerelések , vegyszerek, mérlegszekrény,
- modellek,
- lehetőség szerint elszívófülke,
- tankönyvek, munkafüzetek,
- periódusos rendszer,
- televízió, videó, videófilmek,
- oktatóprogramok, esetenként számítógépterem használata.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

- megfeleljen a tanulók életkori sajátosságának,
- érdeklődést felkeltő legyen,
- esztétikus legyen,
- szakszerűen tárgyalja az alapismereteket,
- leírásokon, magyarázatokon kívül konkrét példákat, alkalmazási lehetőségeket is tartalmazzon,
- emelje ki a fontosabb szabályokat, törvényszerűségeket,
- a tankönyvi utasításokat követve a tanuló önállóan is tudjon megfigyeléseket, kísérleteket végezni,
- fokozatosan segítse a sajátos képességek fejlesztését.

Kémia 7. évfolyam

Cél	A tantárgy bevezető évében a legfontosabb cél: -felkeltetni az érdeklődést a kémiai ismeretek, tevékenységek, megismerési módszerek iránt, -kapcsolatot teremteni a már tanult, illetve a párhuzamosan épülő természettudományi ismeretekkel, -megismertetni a természetben előforduló, illetve a mindennapi életből ismert fontosabb anyagokat, azok tulajdonságait és változásait, - megismertetni a kémiai jelöléseket, a kémiai egyenletírás alapjait, a kémiai mennyiségeket, -felhívni a figyelmet a környezetet (a levegőt és a vizet) károsító szennyező anyagokra, a környezeti ártalmakra és a környezet védelmének jelentőségére.
Követelmény	-ismerje a tartalomban említett kémiai alapfogalmakat, tudja azok meghatározását, -ismerje az anyagok részecskeszerkezetét és jellemző tulajdonságait, -tudja csoportosítani az anyagokat, -legyen tisztában az anyag változásaival, -tudja megkülönböztetni és jellemezni az anyag fizikai és kémiai változásait, -tudja használni a kémiai jelöléseket, ismerje azok mennyiségi jelentését, -tudjon megoldani egyszerű számítási feladatokat, -legyen tisztában a környezetet veszélyeztető hatásokkal, ismerje azok elhárításának lehetőségeit, -tudjon elvégezni egyszerű kémiai kísérleteket illetve laboratóriumi műveleteket, -tudja értelmezni különböző (háztartási) vegyszerek használati utasításait.
Tartalom	<u>I. Anyagok és tulajdonságok</u> Anyagok csoportosítása és felépítése; tiszta anyagok és keverékek. Anyagok fizikai tulajdonságai: - halmazállapot, sűrűség, elektromos vezetés. Anyagok oldódása, az oldhatóság. Az oldatok tömegszázalékos összetétele. Keverékek típusai, a keverékek szétválasztása. <u>II. Anyagok és átalakulások</u> Az anyag kémiai átalakulásai; egyesülés és bomlás. A tömegmegmaradás törvénye. Atomok és molekulák; elemek és vegyületek. Kémiai jelölések: vegyjelek és képletek. Kémiai átalakulások jelölése, reakcióegyenletek írása. A kémiai elemek jellemzése: fémek és nemfémek. <u>III. Legfontosabb anyagaink.</u> <i>A levegő:</i> A levegő összetétele, a levegőt szennyező anyagok. Az oxigén és az ózon. Az égés és a tűzoltás. <i>A víz:</i> Természetes vizek, vízkeménység. A víz tulajdonságai. A hidrogén, a hidrogén-peroxid. Oxidáció és redukció. <i>Kémiai reakciók és az energia:</i> Oxidok, savak bázisok és sók. Vizes oldatok kémhatása, a pH.

IV. Kémiai mennyiségek:

Atomok és molekulák tömege.
Az anyagmennyiség és a mól.
Kémiai számítások alapjai.
Vegyjelek és képletek mennyiségi jelentése.

Értékelés Különösen fontos a kezdő évfolyamon a tanulók egyéni értékelése mind szóban, mind írásban. A tanultak megértése a házi feladatok számonkérése, a tankönyv vagy a munkafüzet feladatainak megoldása útján is ellenőrizhető. A tanulók teljesítményét a tanítási órán szóban is értékeljük. Az egyes témaköröket követő összefoglalások után írásban kérjük számon a tanultakat. Fontos, hogy az érdemjegy mindig a valós tudást, az elvégzett munkát tükrözze. Fokozatosan vezessük rá a tanulókat munkájuk értékelésére is.

Anyagok és tulajdonságok

Cél Az anyagok csoportosítása, azonosítása és megkülönböztetése felépítésük illetve jellemző tulajdonságaik alapján.
A fontosabb anyagcsoportok jellemzése, elválasztási műveletek bemutatása, értelmezése.

Követelmény A tanulók
-tudják csoportosítani a megismert anyagokat tulajdonságaik, illetve felépítésük szerint,
-tudják önállóan választott csoportokba sorolni a megismert anyagokat,
-ismerjék az anyagok fontosabb fizikai tulajdonságait, illetve fizikai állandóit,
-tudják megállapítani az anyagok fizikai tulajdonságait táblázati adatok alapján,
-ismerjék az anyag halmazállapotait, a halmazállapot-változásokat és az ezeket kísérő energiaváltozásokat,
-ismerjék az oldódás folyamatát, tudjanak megoldani egyszerű számítási feladatokat az oldatok összetételével kapcsolatban,
-tudják megkülönböztetni a keverékek típusait,
-ismerjék a keverékek összetevőinek elválasztási módjait,
-ismerjék a tanult anyagcsoportok (oldatok, keverékek) gyakorlati, élettani, környezeti szerepét, hatásait.

Tartalom Anyagok és tulajdonságaik.
Az anyagok oldódása.
A keverékek típusai, a keverékek összetevőinek szétválasztása.

Értékelés A tanulók tudását a tanítási órán szóban értékeljük. A házi feladatok ellenőrzése, a munkafüzet feladatainak megoldása, egyszerű kísérletek elvégzése és elemzése is az értékelés része lehet. A témakört írásbeli számonkéréssel, illetve értékeléssel zárjuk.
Ajánlott tanulókísérletek:
-tisza anyagok és keverékek fizikai állandóinak mérése, összehasonlítása,
-alapvető laboratóriumi mérések (tömegmérés, sűrűségmérés),
-meghatározott összetételű oldatok készítése,
-oldatok sűrűségének meghatározása aerométerrel (légsűrűségmérő).

Anyagok és átalakulások

Cél Az anyag változásainak megismerése. A kémiai változás mennyiségi arányainak jellemzése. Az anyag atomos, illetve molekuláris felépítése, az elemek és a vegyületek megkülönböztetése. A kémiai jelrendszer bevezetése, alkalmazása a kémiai elemek és vegyületek példáin.

Követelmény A tanulók
-tudják, hogy a kémiai változásokban az anyagok meghatározott tömegarányai vesznek részt,
-tudják értelmezni a kémiai átalakulásokat a tömegmegmaradás törvénye alapján,
-ismerjék az anyagok atomos, illetve molekuláris felépítését,

- tudják megkülönböztetni az elemeket és a vegyületeket felépítésük és kémiai átalakulásuk szerint,
- ismerjék a kémiai jelrendszert, a vegyjeleket és a képleteket,
- tudják jelölni a kémiai átalakulásokat reakcióegyenlettel, ismerve az anyagok összetételét,
- tudják megkülönböztetni a fémes és nemfémes elemeket részecskeszerkezetük és fizikai tulajdonságaik alapján.

Tartalom Az anyag kémiai átalakulásai; egyesülés és bomlás.
A kémiai elemek és vegyületek.
A tömegmegmaradás törvénye.
Az anyag atomos és molekuláris felépítése.
Kémiai jelölések: vegyjelek és képletek.
A kémiai átalakulások jelölése, reakcióegyenletek írása.
A kémiai elemek jellemzése: fémes és nemfémes elemek.

Értékelés Szóban (egyéni és közös).

Tesztek, feladatok megoldásának értékelése.
Önálló írásbeli dolgozat készítése.
A témakört szóbeli, majd írásbeli számonkéréssel zárjuk.

Ajánlott tanulókísérletek:

- egyszerű kémiai reakciók bemutatása (egyesülés, bomlás),
- tömegmegmaradás törvényének kísérleti igazolása,
- fémes és nemfémes elemek tulajdonságainak vizsgálata,
- fémek lángfestése.

Legfontosabb anyagaink

Cél A természetben és a környezetünkben megtalálható legismertebb anyagok tulajdonságainak, összetételének, alkalmazásainak tanulmányozása.
A megismert anyagokhoz kapcsolódó környezeti hatások (levegő és vizek szennyeződése, savas esők, üvegházhatás stb.) megismerése.
A környezet fokozott védelmének szükségessége, felelősségérzet kialakítása a környezet tisztaságának megóvása érdekében.

Követelmény A tanulók

- ismerjék a természetben előforduló anyagok közül a levegőt, az oxigént, a vizet, ezek jelentőségét, tulajdonságait, gyakorlati alkalmazásait,
- ismerjék az oxidokat, savakat, bázisokat és sókat, ezek jelentőségét, jellemző tulajdonságait, összetételét, gyakorlati alkalmazásait,
- tudják csoportosítani és értelmezni a megismert kémiai átalakulásokat,
- tudják értelmezni az anyagok tulajdonságait fizikai adatok alapján, ismerjék fel az anyagok tulajdonságai és alkalmazásai közötti kapcsolatokat,
- ismerjék az anyagok tulajdonságai, élettani, illetve környezeti hatásai közötti összefüggéseket,
- tudják értelmezni a mindennapi életben használt anyagok használati utasításait kémiai szempontból, ismerjék a feltüntetett jelöléseket (tűzveszély, robbanásveszély, környezetvédő jelek).

Tartalom A levegő.
A víz.
Az oxidok.
A savak, a bázisok és a sók.

Ajánlott tanulókísérletek:

- vízkeménységi vizsgálatok,
- egyszerű kémcsőkísérletek: az oxigén és hidrogén előállítása, tulajdonságaik vizsgálata,
- vízbontás elektromos árammal, a hidrogén és az oxigén kimutatása,
- exoterm és endoterm kémiai reakciók vizsgálata,

	-redoxireakciók bemutatása, -égési kísérletek, a láng szerkezetének vizsgálata, gázégők használata, -oxidok, savak, bázisok előállítása, -vizes oldatok kémhatásának vizsgálata indikátorokkal.
Értékelés	Minden tanórán rendszeresen értékeljük a tanulók teljesítményét egyéni illetve közös szóbeli ellenőrzéssel. A téma egészét követően tartunk szóbeli összefoglalást, majd írásbeli ellenőrzést. Egyéni írásbeli munkák elkészítését is értékelhetjük.

Kémiai mennyiségek

Cél	A kémiai mennyiségek közül az anyagmennyiség és a moláris tömeg megismerése. A kémiai jelölések mennyiségi értelmezésének bővítése. A kémiai számítások alapjainak bevezetése.
Követelmény	A tanulók - ismerjék a relatív atom- és molekulatömeg fogalmát, jelentését, jelölését, - ismerjék és értsék az anyagmennyiség fogalmát, jelentését, jelölését, - ismerjék a mól fogalmát, jelentését, jelölését, - legyenek képesek a vegyjelek és képletek mennyiségi értelmezésére, - értsék az anyagmennyiség és a moláris tömeg kapcsolatát, - tudják adott anyagmennyiségű anyag tömegének, illetve adott tömegű anyagban lévő részecskék számának kiszámítását, - tudják értelmezni a reakcióegyenleteket mennyiségi szempontból, - ismerjék a kémiai számítások alapjait.
Tartalom	Az atomok és molekulák tömege, a relatív atom- és molekulatömeg. Az anyagmennyiség, a mól. Kémiai számítások.
Értékelés	Szóbeli és írásbeli számonkérés. Feladatok megoldásának értékelése.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A tanulók :

- Tudják értelmezni a kémiai változások lényegét.
- Értsék, hogy az anyag tulajdonságai, az azonosságok, a különbségek többféle módon vizsgálhatók.
- Tudják a levegő összetételét, ismerjék a szennyezett és tiszta levegő fogalmát.
- Tudjanak adott összetételű oldatot készíteni, ismerjék az oldatok alkotórészeire való szétbontásának módszereit.
- Tudják balesetmentesen használni az egyszerű eszközöket.
- Tudják értelmezni a mindennapi életben előforduló oldatok készítési és felhasználási utasításában feltüntetett adatokat.
- Tudják a köznapi életben gyakran használt anyagok közül mely anyag mely oldószerben oldódik.
- Ismerjék, tudják értelmezni az atom, elemi részecske, anyagmennyiség, vegyjel, egyszerű ionok, mól fogalmát.
- Tudják alkalmazni a periódusos rendszert.
- Tudják a periódusos rendszer első húsz elemét.
- Tudják a vegyjelet mennyiségileg értelmezni.
- Tudják a tanult egyszerű elem- és vegyületmolekulák képletét és nevét.
- Értsék és tudják alkalmazni a kémiai jelekkel történő reakcióegyenlet írását.
- Ismerjék a képlet, a reakcióegyenlet mennyiségi értelmezését.
- Tudják megkülönböztetni a tanult reakciótípusokat.
- Tudjanak egyszerű kémcsőreakciókkal hidrogént és oxigént előállítani.

Kémia 8. évfolyam

- Cél** A természettudományos gondolkodás fejlesztése az anyagszerkezeti ismeretek bevezetése, illetve a szervetlen kémia körébe tartozó anyagok szerkezetének és tulajdonságainak megismerése révén.
A kémia társadalmi szerepének és környezeti hatásainak bemutatása a megismert anyagok példáin.
Az általánosító, az összehasonlító és a rendszerező képesség fejlesztése.
- Követelmény** A tanulók
-ismerjék az anyag szerkezetét,
-ismerjék az atom felépítését, szerkezetét,
-tudják az atomok kapcsolódásának módját, feltételeit,
-értsék - elemi szinten - az anyagok szerkezete és tulajdonságai közötti kapcsolatot,
-ismerjék a periódusos rendszer kiépülésének elvét, az elemek rendszerezését,
-ismerjék a legfontosabb elemcsoportokat: az elemeket és vegyületeiket,
-ismerjék a tanult anyagok jellemző tulajdonságait, előállításait, szerepüket és alkalmazásukat a mindennapi életben, az iparban és a gazdaságban,
-tudják értelmezni a megismert kémiai átalakulásokat,
-szerezzenek gyakorlatot a kémiai átalakulások jelölésében, a reakcióegyenletek mennyiségi értelmezésében,
-tudjanak elvégezni egyszerű kémiai számításokat a tanult kémiai reakciókkal kapcsolatban,
-tudjanak elvégezni és értelmezni kémiai kísérleteket,
-ismerjék meg a társadalom növekvő energia- és nyersanyagigényét, a fontosabb energiaforrásokat és vegyipari eljárásokat, azok társadalmi és környezeti hatásait.
- Tartalom**
- I. Az anyag felépítése**
Az atom összetétele: atommag és elektronburok.
Az elemi részecskék jellemzése: tömegszám és rendszám.
A periódusos rendszer.
Egyszerű ionok keletkezése atomokból.
- II. Atomcsoportok, kémiai kötések**
Ionkötés kialakulása, ionkristályos vegyületek.
Fémes kötés kialakulása, fémkristályok.
Kovalens kötés kialakulása, molekulák képződése.
Molekulakristályos és atomkristályos szerkezetű anyagok.
- III. Kémiai változások**
Molekulákból, illetve ionokból felépülő vegyületek oldódása vízben.
Savak és bázisok jellemzése.
Ionok reakciója vizes oldatban: semlegesítés, csapadékképződés.
Redoxireakciók jellemzése. Elektrolízis.
- IV. Fémek és vegyületei**
A fémek jellemző reakciói.
A fémek redukáló sora. Galváncella.
A fémek előfordulása és előállítása.
A nátrium, a kálium és vegyületeik.
A kalcium, a magnézium és vegyületeik.
Az alumínium és vegyületei.
A vas és néhány fontosabb nehézfém jellemzése.
- V. Nemfémes elemek és vegyületeik.**

A halogének: klór, bróm, jód. A hidrogén-klorid.
A kén és vegyületei (oxidok, kénsav).
A nitrogén és vegyületei (ammónia, nitrogén-oxidok, salétromsav).
A foszfor és a foszforsav. A műtrágyák.
A szén és vegyületei (oxidok, szénsav).
A szilícium és vegyületei (szilícium-dioxid, szilikátok).

VI. Nyersanyagok, energiaforrások

Energiatermelés:

- fosszilis tüzelőanyagok (ásványi szén, kőolaj, földgáz),
- egyéb energiaforrások (nukleáris energia, napenergia, biokémiai energia),
- tápanyagok mint energiaforrások.

Fontosabb vegyipari eljárások összefoglalása:

- nyersanyagok (érc, ásványi anyagok),
- előállítási folyamatok (vas- és alumínium gyártás, kénsavgyártás).

Értékelés

Ebben az életkorban is fontos a rendszeres ellenőrzés, szóban és írásban.
A tanórai szóbeli feleltetés kiegészíthető tesztek, feladatok megoldásával.
A megismert anyagok környezeti hatásáról, alkalmazásairól írásbeli dolgozat készíthető a megfelelő szakirodalom felhasználásával.
A témakörök lezáró összefoglalást mindig írásbeli számonkérés (dolgozatírás) kövesse.
Ebben az életkorban is rendkívül fontos a tanulói teljesítmények egyéni, igazságos értékelése.

Az anyag felépítése

Cél

Az atomok felépítésének és jellemző adatainak megismerése.
Az elemek rendszerbe sorolásának elvei, a periódusos rendszer használata.

Követelmény

A tanulók
-ismerjék az atomszerkezet megismerésének történeti útját, az atommodellek kialakulását,
-ismerjék az atommodellek szerepét, a modell értelmezését, a modell és a valóság kapcsolatát,
-ismerjék az atom összetételét, semlegességét,
-ismerjék az atomot felépítő elemi részek nevét, töltését, tömegét,
-ismerjék az elektronszerkezet felépítő elektronok maximális számát,
-ismerjék a tömegszám és a rendszám fogalmát, jelentését,
-értsék az atom és az ion közötti különbséget,
-értsék az egyszerű ionok keletkezését atomokból a nemesgáz-szerkezet stabilitása és kialakulása alapján,
-értsék a periódusos rendszer felépítésének elvét, a periódusok és a csoportok kiépülését,
-tudják megállapítani az atomok illetve egyszerű ionok összetételét a periódusos rendszerbeli hely alapján.

Tartalom

Az atom felépítése: atommag, elektronszerkezet.
Az elemi részek jellemzése: a tömegszám és a rendszám.
Az elemek rendszerezése: a periódusos rendszer.
Egyszerű ionok keletkezése atomokból.

Értékelés

Szóbeli ellenőrzés (közös és egyéni).
A témakör végén szóbeli összefoglalás, majd ezt követően írásbeli számonkérés.
Tesztek, írásbeli feladatok megoldása.
Önálló írásbeli dolgozat készítése.
Tájékozódás a szakirodalomban az iskolai könyvtárhasználatban.

Atomcsoportok, kémiai kötések

Cél	Az anyag szerkezetére vonatkozó ismeretek bővítése a kémiai kötések kialakulása és a szilárd anyagok szerkezetének megismerése révén. Az anyagok szerkezete és tulajdonságai közötti kapcsolat elemi szintű megértése.
Követelmény	A tanulók - ismerjék meg a kémiai kötések kialakulásának atomszerkezeti feltételeit, - ismerjék az ionkötés kialakulását, az ionkötésű vegyületek tulajdonságait a természetben előforduló vegyületek példáin, - értsék az ionvegyületek képletének jelentését, - tudják megszerkeszteni ionvegyületek képleteit, - ismerjék a fémes kötés kialakulását, - tudják magyarázni a fémes szerkezettel a fémek jellemző tulajdonságait, - ismerjék a kovalens kötés kialakulását azonos és különböző atomok között, a kötéspolaritás fogalmát - ismerjék az egyszeres és a többszörös kovalens kötés fogalmát, - tudják megállapítani egyszerű elemmolekulák és vegyületmolekulák képleteit az atomok periódusos rendszerbeli helye alapján, - értsék a molekulakristályos és az atomkristályos anyagok szerkezete és jellemző tulajdonságai közötti összefüggést, - tudják értelmezni mennyiségi szempontból a megismert kémiai jelöléseket: az ionvegyületek, illetve a molekulák képleteit.
Tartalom	Ionkötés kialakulása, ionkristályos vegyületek képletének megállapítása, mennyiségi jelentése. Fémes kötés kialakulása, fémkristályok. Kovalens kötés kialakulása, molekulák képződése. Azonos és különböző atomokból felépülő elem- illetve vegyületmolekulák, képletük megállapítása. Molekulakristályos és atomkristályos anyagok jellemzése. <i>Ajánlott tanulókísérletek:</i> - ionvegyületek képződése (nátrium és klórgáz reakciója) - ionvegyületek tulajdonságainak vizsgálata (olvadáspont, oldódás, elektromos vezetés) - molekulákból felépülő anyagok tulajdonságainak vizsgálata (szublimáció, olvadáspont, oldódás, elektromos vezetés).
Értékelés	Szóbeli ellenőrzés (közös és egyéni). A témakör végén szóbeli összefoglalás, majd ezt követően írásbeli ellenőrzés. Tesztek, illetve feladatok megoldásának értékelése.

Kémiai változások

Cél	A 7. osztályban megismert anyagok, anyagi tulajdonságok és kémiai változások bővebb jellemzése. A kémiai reakciók szerkezeti alapon történő értelmezése, rendszerezése. A kémiai változások szerkezeti értelmezése, az ionreakciók, illetve a sav-bázis reakciók példáján Az elektronátadással járó folyamatok értelmezése.
Követelmény	A tanulók - ismerjék az ionos kötésű vegyületek vízben történő oldódásának folyamatát, - értsék a semlegesítési és a csapadékképződési reakciók lényegét, - ismerjék a fémek redukáló sorát, - tudják rendszerezni és értelmezni a tanult reakciótípusokat, - ismerjék az elektrolízist mint redoxireakciót - értsék a tanult kémiai reakciók és az anyagok szerkezete közötti kapcsolatot, - ismerjék a bázisok, illetve a savak keletkezésének folyamatát, a savas, illetve a lúgos kémhatás okát, - értsék a sav-bázis folyamatok lényegét,

- tudják értelmezni a semlegesítési reakciókat a megfelelő ionpárok összekapcsolódásával,
- tudják jelölni a lejátszódó folyamatokat - és ioneqyenletekkel, tudják értelmezni az elektronátadással járó folyamatokat,
- ismerjék az oxidáció, a redukció fogalmát, a redoxifolyamatok lényegét,
- ismerjék az oxidálószer és a redukálószer jelentését, szerepét adott reakcióban,
- ismerjék a redoxifolyamatok néhány gyakorlati alkalmazását,
- ismerjék a fémek jellemző reakcióit (vízzel, savakkal, fémionokkal),
- ismerjék és értsék a fémek redukáló sorát,
- tudják, hogy az elektrolízis is redoxireakció,
- tudják értelmezni az egyszerű elektródfolyamatokat.

Tartalom

Ionvegyületek oldódása vízben, bázisok.
Ionok reakciója vizes oldatokban: a semlegesítés.
Ionvegyületek oldódása vízben és csapadékképződés.
Molekuláris anyagok oldódása vízben.
Savak és bázisok jellemzése.
A savak erőssége, sav-bázis reakciók.
Redoxireakciók jellemzése.
Redoxireakciók a gyakorlatban: elektrolízis.
A fémek jellemző reakciói.
A fémek redukáló sora.

Ajánlott tanulókísérletek:

- semlegesítési reakciók (sav és lúgoldatok egymásra hatása, titrálás),
- vizes oldatok kémhatásának vizsgálata: pH megállapítása indikátorokkal,
- csapadékképződési reakciók bemutatása,
- fémek és fémionok közötti redoxireakciók bemutatása,
- vizes oldatok áramvezetése, elektrolízise.

Értékelés

Szóban (közös és egyéni).
A témakör végén szóbeli összefoglalás, majd ezt követően írásbeli ellenőrzés.
Tesztek és feladatok megoldásának értékelése.

Fémek és vegyületeik

Cél

A fémek és fontosabb vegyületeik általános jellemzése. A fémek tulajdonságainak, alkalmazásának bemutatása, reakcióik magyarázata.

Követelmény

A tanulók

- ismerjék a fémek csoportosítását a periódusos rendszer szerint,
- ismerjék a fémek csoportjainak jellemző tulajdonságait,
- ismerjék és értelmezzék a fémek jellemző reakcióit,
- tudják jelölni a fémek reakcióit kémiai egyenlettel,
- tudják, hogy a fémek reakciói általában redoxifolyamatok,
- ismerjék a fémek előállításának általános elveit,
- ismerjék az alaptantervben felsorolt elemek és vegyületeik szerkezetét, tulajdonságait, előfordulását, felhasználását,
- ismerjék a fémek okozta környezeti ártalmakat, ezek hatását az emberi szervezetre és a Föld élővilágára,
- ismerjék és használják helyesen a tanult kémiai kifejezéseket, jelöléseket,
- tudjanak egyszerű kémiai számításokat végezni a megismert kémiai reakciók alapján.

Tartalom

A fémek előfordulása, előállítása és általános jellemzése.
A nátrium, a kálium és vegyületeik.
A kalcium, a magnézium és vegyületeik.
Az alumínium és vegyületei.
A vas és a nehézfémek néhány képviselőjének jellemzése.

Értékelés	Szóban (közös és egyéni). A téma végén szóbeli összefoglalás, majd ezt követően írásbeli számonkérés. Tesztek, feladatok megoldásának értékelése. Önálló írásbeli dolgozat készítése pl.: A fémek környezeti és élettani hatásai című témakörből, szakirodalom felhasználásával.

Nemfémes elemek és vegyületeik

Cél	A nemfémes elemek és fontosabb vegyületeik általános jellemzése, tulajdonságaik, reakcióik bemutatása. A nemfémes elemek és vegyületeik okozta környezeti ártalmak ismertetése.
Követelmény	A tanulók -ismerjék a nemfémes elemek helyét a periódusos rendszerben, -ismerjék a nemfémek jellemző tulajdonságait, reakcióit, -ismerjék a nemfémes elemek fontosabb vegyületeit (oxidok, szervesen savak, hidroxidok, sók), ezek tulajdonságait, gyakorlati alkalmazásait, előállításuk kémiai alapjait, -tudják jelölni a tanult folyamatokat reakcióegyenlettel, -ismerjék a nemfémes elemek, illetve vegyületeik környezeti hatásait (savas esők, talajerózió, levegő- és vízszennyezettség stb.) -tudják a természetes vizek, a növényvilág fokozott védelmének jelentőségét, -ismerjék a műtrágyák alkalmazásának előnyeit és káros hatásait.
Tartalom	A halogénelemek: klór, bróm, jód. A hidrogén-klorid. A kén és vegyületei. A kén-dioxid, a kén-trioxid és a kénsav. A nitrogén és vegyületei. Az ammónia, a nitrogén-oxidok és a salétromsav. A foszfor, a foszforsav. Műtrágyák. A szén és vegyületei. A szén oxidjai és a szénsav. A szilícium-dioxid. Az üveg.
Értékelés	Szóban (közösen és egyénileg). A témát követően tartunk szóbeli összefoglalást, majd írásbeli számonkérést. Tesztek, feladatok megoldásának értékelése. Önálló írásbeli dolgozat készítése, pl.: A nemfémek és vegyületeik környezeti hatásai c. témakörből.

Nyersanyagok és energiaforrások

Cél	A társadalom növekvő energiaigényének és nyersanyagok iránti igényének okai, megoldási lehetőségei. A rendelkezésre álló fontosabb energiaforrások és nyersanyagok bemutatása. Ezek mennyiségi meghatározottságának ismerete, felhasználásuk iránti felelősségérzet kialakítása.
Követelmény	A tanulók -ismerjék a rendelkezésre álló energiaforrásokat: a fosszilis tüzelőanyagokat, a nukleáris energiát, a napenergiát, a biokémiai energiát, -ismerjék ezek keletkezését, előfordulását, hasznosítását, -tudják, hogy milyen egyéb energiaforrások lehetségesek, ezek felhasználása milyen előnyöket, illetve milyen veszélyeket jelenthet, -ismerjék a fontosabb vegyipari eljárásokat (kénsav-, alumínium-, vas- és acélgártás), ezek nyersanyagait és az eljárások kémiai alapjait.
Tartalom	Energiaforrások.

- Fosszilis tüzelőanyagok (ásványi szenek, kőolaj, földgáz).
  - Egyéb energiaforrások (nukleáris energia, napenergia, biokémiai energia).
  - Fontosabb vegyipari eljárások.
  - Nyersanyagok (érccek, ásványi anyagok).
  - Előállítási folyamatok (vas-, alumínium- és kénsavgyártás).
- Értékelés**
- Szóban (közösén és egyénileg).
  - A téma végén szóbeli összefoglalás, majd ezt követően írásbeli értékelés.
  - Önálló írásbeli dolgozat készítése.
  - Tesztek, feladatok megoldásának értékelése.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A tanulók

- tudják, hogy az atom semleges.
- tudják a tanult elemek és molekulák kémiai jelét.
- tudják a periódusos rendszerbeli hely (rendszerbeli hely) alapján az atomok proton- és elektronszámát, megállapítani.
- tudják az egyszerű ionok nevét, jelölését,
- tudják besorolni a következő anyagokat a megfelelő anyagcsoportba : hidrogén ,víz, klór, oxigén, kén, kén-dioxid, kénsav, nitrogén, ammónia, nitrogén-dioxid, salétromsav, szén, szén-monoxid, szén-dioxid, szénsav,
- ismerjék ,jellemző tulajdonságaikat, felhasználásukat,
- tudják az előbbi anyagokat besorolni a tanult reakciótípusba,
- tudják megnevezni a reakcióban szereplő kiindulási és keletkezett anyagokat,
- tudják . értelmezni mennyiségileg a vegyjelet, a képletet, a megadott reakcióegyenletet,
- ismerjék az anyagok élettani és környezeti hatását,
- tudják értelmezni a mindennapi életben előforduló oldatok készítési és felhasználási utasításában feltüntetett adatokat,
- tudják megállapítani a háztartási anyagokon szereplő pH - adatokból a kémhatást,
- ismerjék a levegő és a természetes vizek összetételét leggyakoribb szennyezését,
- ismerjék a vegyipari termékek gazdaságos és környezetkímélő felhasználását,
- tudják a vegyszereket balesetmentesen használni,
- értsék meg az egyszerű kísérleti leírásokat,
- tudjanak egyszerű kémcsőreakciókat (hidrogén, oxigén előállítása, kimutatása, kémhatás vizsgálata), valamint egyszerű laboratóriumi műveleteket (szűrés, ülepítés, bepárlás, forralás) leírás alapján végrehajtani.

Földrajz 7-8. évfolyam

Cél A természeti és a társadalmi folyamatokban való tájékozódás, változásuk, fejlődésük és következményeik megértése;
A Föld és a rajta élő emberek közötti kapcsolat feltárása;
Áttekintése a földrajzi környezet jelenségeinek, folyamatainak, kölcsönhatásainak térbeli és időbeli elosztásáról és differenciálódásáról a Földön;
Az emberi jogok, más népek, nemzetek tisztelete, megismerésük és a velük való együttműködés igényének alakítása a humanitás és a tolerancia jegyében;
A természet szépségeinek, értékeinek, harmóniájának megbecsülése, az ember és a természet kapcsolatának élményszerű átélése;
A környezeti gondolkodás fejlesztése helyi, országos, kontinentális és globális példákkal.

Követelmény *Sajátítsák el a tanulók az ismeretszerzési módszereket és bizonyítsák az önálló ismeretszerzéshez szükséges feldolgozási készségeiket, képességeiket:*
- pontos megfigyelésekkel, önálló vizsgálatokkal, az ezekről alkotott véleménnyel;
- megfigyeléseik, ismereteik szakszerű elmondásával, írásbeli és rajzos rögzítésével;
- az alapvető természettudományos módszerek alkalmazásával, az eredmények értékelésével és indoklásával;
- ábrák, grafikonok, diagramok, statisztikai adatsorok, képi és szimbolikus ábrázolási módok földrajzi tartalmának megértésével és összehasonlító elemzésével;
- különböző információs anyagokban (folyóiratok, szakkönyvek, lexikonok) való tájékozódással, forráselemzéssel;
- vázlatrajz, metszet, térkép vázlat készítésével;
- a rendszeres térképhasználattal: a szemléleti és logikai térképolvasással;
- térbeli és időbeli tájékozódásukat a Földről szerzett ismeretek felhasználásával;
- problémamegoldó gondolkodásban való jártasságukat a problémák, a törvényszerűségek felismerésével, döntéshozattal;
- megfelelő kommunikációs készségüket a pontos és kifejező földrajzi szaknyelv alkalmazásával.

Bizonyítsák tájékozottságukat az ismeretanyagban:

- a környezet anyagainak felismerésével, jellemzőik megkülönböztetésével (pl. ásványok, kőzetek, nyersanyagok, talajok);
- a földrajzi térben való eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmak ismeretével és alkalmazásával;
- időbeni tájékozottságukat a földtörténeti, a társadalmi-gazdasági folyamatok nagyságrendjének ismeretével, az időbeli párhuzamok példáival, az időszámításokban való jártasságukkal;
- az alapvető földrajzi fogalmak, jelenségek, folyamatok, összefüggések megértésével és tartalmuk kifejtésével;
- a Föld egyes tájainak, országainak, kontinenseinek tipikus természeti és társadalmi jellemzőinek, kölcsönhatásainak ismeretével;
- lokális, regionális és globális környezeti és környezetvédelmi kérdésekről, az okokról, a megelőzés és a védekezés lehetőségeiről alkotott véleményükkel és cselekedeteikkel.

Tartalom **Földrajz 7. évfolyam:** A kontinensek földrajza.
Földrajz 8. évfolyam: Általános természeti földrajz.

Értékelés *Az értékelés-ellenőrzés formái és módszerei:*
- frontális kérdésekre adandó rövid, szakmailag pontos válaszok,
- egy-egy téma összefüggő, szabatos kifejtése szóban,
- fogalommagyarázat (definíció és példa),

- topográfiai felelet (név, hely, jellemzők),
  - elhangzott szóbeli felelet értékelése, kiegészítése,
  - ábra, kép földrajzi tartalmának elemzése, leírása,
  - kiselőadás tartása önálló búvárkodás alapján (könyv- és lexikonhasználat),
  - szóbeli magyarázat fűzése videofilm képanyagához,
  - tematikus térképek összehasonlító elemzése,
  - grafikonok, diagramok készítése és értékelése,
  - rajzos feladatmegoldás tábla, vagy írásvetítő alkalmazásával,
  - kontúr- és munkatérképek kitöltése (névhez hely, illetve helyhez név és információ hozzárendelése),
  - vázlat, feleletterv készítése,
  - gyűjtőmunka, szertárfejlesztés,
  - verseny, vetélkedő szervezése, illetve azon való részvétel,
  - megfigyelések (pl. időjárási) végzése és erről napló vezetése,
  - riport, esettanulmány készítése,
  - a napi sajtó, a tömegkommunikáció híreinek feldolgozása,
  - kirándulásra, túrára való felkészülés, terepi munka,
  - adatok gyűjtése, ezekből következtetések levonása,
  - gyakorlati feladatok (pl. kőzetfelismerés, mérések, számítások, kísérletek, homokasztali munka),
  - témazárók írása, feladatlapok megoldása,
  - évfolyamzáró teszt,
  - írásbeli házi dolgozat készítése,
- Az ellenőrzés - mint az értékelés résztvevénysége - tényein és értékszempontjain túl az értékelésnek a tanuló együttműködési készségét, érdeklődését, szorgalmát, nyitottságát is magában kell foglalnia!

Feltételek

A tantárgy óráit az eredményesség érdekében célszerű szaktanteremben tartani, esetenként pedig számítógépteremben.

Eszközsükséglet (tanári demonstrációs és tanuló eszközök):

- nagy méretű falitábla, filccel írható tábla,
- írásvetítő, diavetítő, vetítőernyő,
- képmagnó monitorral,
- diaképsorozatok, transzparensorozatok, videofilmek (tematikus részletezésük a témáknál),
- számítógépes oktatóprogramok,
- elektronikus atlasz (CD változatban is),
- természetföldrajzi naptárkeretes földgömb,
- a Föld országai földgömb,
- földszerkezeti földgömb (szétszedhető),
- dombormű térképek (a Föld és Magyarország),
- domborzati modellek,
- falitérképek (ezek tematikus részletezése a témáknál található) lehetőség szerint vaktérképes oldallal,
- talajgyűjtemény,
- kőzet- és ásványgyűjtemény, a vizsgálatukhoz szükséges tanulói eszközök
- ősmaradvány-gyűjtemény,
- terepasztal v. homoktálca,
- ablakhőmérő , talajhőmérő,
- iránytű,
- barométer,
- csapadékmérő,
- laptájoló,
- kézinagyító,
- tellúrium,
- demonstrációs rajzgömb,
- oktatótáblák, faliképek.

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

Feleljenek meg az életkori sajátosságoknak.

Segítsék elő az önálló ismeretszerzést.

Késztesse a tanulókat gondolkodásra, önálló problémamegoldásra.

A tankönyv legyen tartalmilag tagolt, szemléletes, esztétikus.

Tartalmazzon színes képanyagot, térképvázlatokat, diagramokat, összehasonlító ábrákat.

A szövegben tipográfiai eszközökkel legyenek kiemelve a fogalmak, fontos összefüggések, törvényszerűségek.

Tartalmazzon (pl. függelék formájában) lényeges, fontos földrajzi adatokat.

Tartalmazzon fogalommagyarázatokat.

Tartalmazzon a tananyaghoz kapcsolódó érdekességeket.

Földrajz 7. évfolyam

- Cél**
- Nyújtunk áttekintést a tanulóknak a Föld kontinenseinek, jellegzetes országainak, tájainak természet- és társadalomföldrajzi képéről, sokszínűségükkel, szépségeik bemutatásával szeretessük meg a tantárgyat;
  - a kontinensek, országok karakterének megrajzolása, leírása oly módon, hogy közben az általános és egyedi fogalmak, folyamatok, összefüggések is beépüljenek az ismeretrendszerbe a legtipikusabb tananyagrészeknél;
  - tágítsuk a tanulók földrajzi világgképét az egyes kontinensek világgazdaságban betöltött szerepének bemutatásával;
  - erősítsük a tanulók nemzeti és európai azonosságtudatát a népek - különösen a szomszédok - kölcsönös egymásrataltságának, más kultúrák sajátos értékeinek megismerésével és tiszteletben tartásával;
  - fejlesszük a tanulók következtetési képességét a világ és Európa társadalmi-gazdasági eseményeinek egybevetésével, a hasonlóságok és a különbségek megfogalmazásával;
  - problémafelismerő és elemzőképességük alkalmazásával a szükségletek és a lehetőségek közötti összefüggések meglátatása a Föld különböző országainak példáiban;
  - formáljuk a tanulók ökológiai szemléletét.

- Követelmény**
- Értsék meg és tudják példákkal bizonyítani a földrajzi munkamegosztás szükségességét és az együttműködés lehetőségeit, kiemelten az európai integrációt;
  - ismerjék a kontinensek és kiemelt országaik természetföldrajzi és társadalomföldrajzi jellemzőit;
  - tudjanak következtetéseket levonni a kontinensek adottságainak ismeretében egy-egy térség minőségi és mennyiségi sajátosságaira;
  - ismerjék fel képek, tájleírások alapján a kontinensek tipikus tájait, mutassák be szemléletes leírással a tájakat;
  - alkalmazzák korábbi ismereteiket a természetföldrajzi összefüggések felismerésénél;
  - ismerjék fel az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodás fontosságát;
  - legyenek nyitottak a különböző életmódok, szokások, nyelvek, vallások megismerésére és megbecsülésére;
  - igyekezzenek a tágabb és szűkebb környezetükről szerzett ismereteiket cselekedeteikben is érvényre juttatni;
  - ismerjék az egyes kontinensek sajátos környezeti gondjait, megoldásuk lehetséges módjait;
  - tudják segítséggel felhasználni ismereteik bővítésére a grafikonokat, adatsorokat;
  - legyenek képesek készségszinten a szemléleti térkép olvasásra;
  - tudják megmutatni biztonsággal a térképen a kontinensek topográfiai fogalmait.

- Értékelés**
- Az évfolyam szintjén kiemelendők:*
- a térképhasználaton alapuló földrajzi gyakorlatok,
  - az önálló ismeretszerzés módszereire épülő információforrások (könyv, folyóirat stb.) használata,
  - szóbeli feleletek a kommunikációs képesség életkornak megfelelő fejlesztésére, a földrajzi szaknyelv gyakorlására.

Afrika, Ausztrália és Óceánia földrajza

- Cél**
- kellő motiváltság biztosítása a tanuláshoz a távoli, érdekes kontinensekkel;
  - a kontinensek kialakulásának, természetföldrajzi nagytájainak és a trópusi övezet illetve a földrajzi övezetességnek típuspéldájával, az egyszerűtől az összetett felé haladás elvének betartásával a kontinensföldrajz tanulásának alapozása;

	-a természeti adottságok egymással és a társadalom jellemzőivel való összefüggéseinek bemutatása; -a két kontinens világgazdaságban elfoglalt helyének érzékeltetése; -megtanítani az adott földrajzi térben való eligazodáshoz szükséges topográfiai fogalmakat; -a környezeti gondok és megoldási kísérletek bemutatása az eltérő adottságú tájakon.
Követelmény	-Értsék meg a kontinensek kialakulásának és állandó változásának folyamatát; -jellemezzék a kontinensek nagy tájait, azok éghajlatait; -ismerjék fel az éghajlat szerepét a földrajzi övezetességben; -lássák be a természeti adottságok és a mezőgazdaság összefüggését; -tudják összekapcsolni a gyarmatosításról tanultakat a gazdaság jellemzőivel; -indokolják a természeti adottságok és a népsűrűség kapcsolatát; -ismerjék fel a helytelen gazdálkodás (túllegeltetés, túllöntözés, erdőégetés) okozta környezeti ártalmakat, ezek csökkentésének lehetőségeit; -bizonyítsák példákkal az egyes kontinensek a világpiacon betöltött szerepét; -gyakorolják a szemléleti térképolvasást, tudjanak tematikus térképeken összehasonlításokat tenni, kéttényezős összefüggéseket megfogalmazni; -tudják a térképen megmutatni a kontinens egyedi fogalmait: tájait, folyóit, kiemelt országait, fővárosait.
Tartalom	Afrika fekvése, felfedezése. Szerkezetének kialakulása, felszíne, tájai. Afrika éghajlata és vízrajza. Természetes növénytakarója és állatvilága. Az élővilág veszélyeztetése. Lakossága, néhány országa, jellegzetes települései. Gazdasági élete - a világgazdaságban jelentős mezőgazdasági, bányászati és ipari termékei. A Dél-afrikai Köztársaság. Ausztrália természeti adottságai és értékei. Ausztrália gazdasági sajátosságai. Óceánia. Aktualitások - forrásfeldolgozás (pl. nemzeti parkok, környezeti problémák, a népesedés és az éhezés összefüggései).
Értékelés	A szemléleti térképolvasás, távolságmérés, térképvázlat kiegészítése, tematikus térkép elemzése, forrásanyag feldolgozása (Magyar utazók Afrikában, nemzeti parkok, életképek), folyamatábra elemzése (a kontinens szerkezetének kialakulása), klímadiagram olvasása, tájakhoz való kapcsolása, diakép felismerése.

Amerika kontinensföldrajza. A sarkvidékek

Cél	-A tanulók földrajzi képének tágítása az amerikai kontinens természeti erőforrásainak bemutatásával, a világgazdaságban elfoglalt szerepének elemzésével, vezető országainak kiemelésével; -közgazdasági szemléletük formálása, térbeli és időbeli tájékozódó képességük fejlesztése az USA gazdasága fejlődési tényezőinek elemzésével, az ipari körzetek jellemzésével; -a fejlődés érzékeltetése a világgazdasági centrumok térségükre gyakorolt hatásának bemutatásával az USA és Latin-Amerika példáján; -a tanulók környezeti szemléletének alakítása a környezet állapotának összehasonlításával a kontinens eltérő fejlettségű országaiban.

Követelmény	-Legyenek képesek a tanulók szóbeli és írásbeli megnyilatkozásaik során helyesen alkalmazni az amerikai kontinenshez kapcsolható tipikus általános természet- és társadalomföldrajzi fogalmakat; -értsék meg a nyugat-keleti zártság és az észak-déli nyitottság szerepét a kontinens természetföldrajzában; -értsék és támasszák alá például a dinamikusan fejlődő területek átrendeződését országon és térségen belül; -lássák be a tudomány, a technika, a szakképzettség, a tőke szerepét az új iparágak megjelenésében; -tudják összekapcsolni az éghajlat és a mezőgazdasági termelés övezetességét; -adatok, statisztikai kiadványok segítségével tudjanak következtetéseket levonni, összefüggéseket megfogalmazni; -tudják a térképen megmutatni a kontinens tájait, folyóit, kiemelt országait és városait.
Tartalom	Amerika helyzete, felosztása. Felfedezése. A kontinens kialakulása és felszíne. Éghajlata. Vízrajza. Természetes növénytakarója és állatvilága: Az első nemzeti park. Lakossága, települései. Kanada. Az USA gazdaságának jellemzői. Ásványai, ipara. Mezőgazdasága. Közlekedése. Latin-Amerika. Brazília. Sarkvidékek. Aktualitások - forrásfeldolgozás (pl. Környezetvédelem a fejlett északon és az elmaradott délen.).
Értékelés	Térképvázlaton végzendő feladatmegoldások, keresztmetszet értelmezése, aktuális cikkek, gyűjtése, adatok értelmezése, tanulói kiselőadás (természeti csodák, néprajzi vonatkozások, a túlnőtt települések környezeti problémái).

Ázsia kontinensföldrajza

Cél	-Más kultúrák, népek sajátosságainak, értékeinek bemutatása az ázsiai kontinens természeti és társadalmi adottságainak jellemzésével; -az emberi munka, a teljesítmény tiszteletére nevelés annak elemzésével a kiemelendő országokban, hogy mely tényezők összhatása eredményezte gyors fejlődésüket; -érezkeltetni, hogy a társadalmi-gazdasági fejlettség területi különbségei, a hagyományok eltérő életminőséget eredményeznek; -a környezeti állapot és a környezettudatos magatartás összefüggéseinek bemutatása Ázsia konkrét példáin.
Követelmény	-Alkalmazzanak a tanulók adekvátnan az előző kontinenseknél már tanult általános fogalmakat, jelenségeket, folyamatokat az ázsiai kontinensre; -értelmezzék és bizonyítsák ázsiai példákkal: a Japán által gerjesztett iparosodási hullámot, a húzóiparágak szerkezeti és területi váltását, a tömegárugyártás és a fejlesztés szétválását, a munkaerő mozgását a térségben; -értsék meg a társadalmi jelenségek következő kapcsolatait: a gyarmatosítás szerepét a kiemelt országok gazdaságában; a fejlett oktatás, szakképzés, a jó munkaszervezés és a fegyelem szerepét a versenyképességben; a kevés nyersanyagra épülő munkaigényes termékek összefüggését, s ezek környezetvédelmi előnyeit;

	a domborzati-éghajlati adottságok, a magas természetes szaporodás és az agrotechnika fejlesztése, a termőföldek többszöri kihasználása közötti szoros összefüggést; a túlszaporodás és az élelmiszer-ellátás közötti kapcsolatot; - tudják a térképen megmutatni a kontinens egyedi fogalmait: nagy tájait, folyóit, országoikat, fővárosaikat, s tudjanak a fogalmak mellé jellemző tartalmat rendelni; - szerezzenek jártasságot statisztikai adatok összehasonlító elemzésében, grafikonok készítésében, olvasásában.
Tartalom	Ázsia fekvése, felosztása. Felfedezése. A kontinens kialakulása és felszíne. Éghajlata. Vízrajza. Természetes növénytakarója és állatvilága. Érintetlen és pusztuló élővilág. Lakossága, települései. Ázsia a világgazdaságban. Japán természeti adottságai, mezőgazdasága. Japán ipara, közlekedése, kereskedelme, környezetvédelme. Délkelet-Ázsia országai. Kína természeti adottságai és mezőgazdasága. Kína ásványai, ipara, kereskedelme. India. Közel-Kelet országai a világgazdaságban. Aktualitások - forráselemzés (pl. a túlnépesedés veszélye, a környezet terhelése az egyes országokban; a környezet védelmének pozitív példái).
Értékelés	Az előző témakörökben megadott módszerekkel ld. még a téma követelményeit.

Európa és a FÁK földrajza

Cél	-A távoli kontinensek megismerése után nyújtunk ismereteket kontinensünkről, Európa legfontosabb országairól, kiemelten hazánk szomszédairól; -az Európai Unió, az alakuló új integrációk és hazánk konkrét kapcsolatainak példáival bizonyítsuk az együttműködések szükségességét; -segítsük a tanulókat abban, hogy tudjanak azonosulni az európai és az egyetemes emberi értékekkel; -az Emberi jogok Egyetemes Nyilatkozata, Európai Egyezménye, az európai biztonsági rendszer szervezeteinek dokumentumai alapján tudatosítsuk a tanulóknak az emberi méltósághoz, a személyes szabadsághoz való jogot, az Európához való kapcsolódás sokoldalú lehetőségét és jelentőségét; -a kontinens társadalmi- gazdasági jelenségeinek, aktuális eseményeinek követésével adjunk lehetőséget a tanulóknak vitára, önálló véleményük formálására, utazási élményeik, tapasztalataik elmondására, segítve ezzel felkészülésüket a demokratikus közéletre; -a tanulók állásfoglalásra és cselekvésre készítése a környezet változásának pozitív és negatív európai példáival; -a témakör feldolgozásakor módot adni a kitekintésre, a többi kontinenssel való összehasonlításra, a Föld egészéről kialakítandó szintézisre.
Követelmény	-Magyarazzák és alkalmazzák helyesen a tanulók az európai kontinenshez kapcsolódó tipikus általános természeti és társadalomföldrajzi fogalmakat, tudjanak rájuk példát mondani; -értelmezzék és bizonyítsák a kontinens példáival: az európai együttműködések kialakulását, az iparvidékek területi és szerkezeti fejlődését, a munkaerő mozgását a kontinensen, a volt szocialista tábor felbomlását és az új gazdasági együttműködések fejlődését; -ismerjék fel, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, s a sűrűn lakott, kis országokból álló kontinensen a környezeti problémákat csak összefogással oldhatjuk meg; -indokolják és illusztrálják példákkal a következő összefüggéseket:

történelmi múlt és a mai gazdasági színvonal;
adottságok, specializáció, termelékenység;
tranzithelyzet, kikötők, belvízi hajóutak, élénk gazdaság;
elavult gazdasági szerkezet, hiányos infrastruktúra, eladósodás, nemzeti ellentétek, térségünk mai gondjai;
-nyersanyag- és energiaigényes iparágak, sok szennyezés;
-nagyvárosok, zsúfolt közlekedési levegő- és zajszennyezési, hulladék- és szennyvízelhelyezési, víztisztítási gondjai és lehetőségei;
-tudják a térképen elhelyezni és lényeges tartalmi jegyeiket ismertetni a következő egyedi fogalmaknak:
Európa tájai, folyói, országai, fővárosai, a kiemelt országok egyéb városai (ld. NAT 8. évfolyam végi követelményei);
-a szemléleti térképolvasás mellett legyenek képesek térképvázlatok, tematikus térképek logikai elemzésére, összehasonlítására;
-szerezzenek jártasságot forrásanyagok feldolgozásában, szövegelemzésben, statisztikai adatok szemléletes feldolgozásában;
-vonjanak le következtetéseket dokumentumok elemzéséből (emberi jogok, a gyermekek jogai), gyűjtsenek adatokat, cikkeket Magyarország és az európai szervezetek kapcsolatáról, a környezet állapotáról, az együttműködés eseményeiről.

Tartalom

Európa helyzete, felosztása.
Kialakulása és felszíne.
Éghajlata. Vizei és természetes növénytakarója.
Lakossága. Országcsoportjai.
Az Európai Unió és az eurorégiók.
Az európai szervezetek.
Észak-Európa országai.
Nagy-Britannia.
Franciaország.
Benelux-államok.
Németország
Ausztria.
Spanyolország és Portugália.
Olaszország.
A délszláv államok.
Románia.
Csehország. Szlovákia.
Lengyelország.
A Független Államok Közössége. Természeti adottságok. Népsége, gazdasága.
Ukrajna. Oroszország.
Európa helye a világ gazdaságban.
Aktualitások - Környezetkárosítás és környezetvédelem Európában.
Európa országai és Magyarország kapcsolata. Forrásfeldolgozás.

Értékelés

Az előző témakörökben javasolt módszerek közül kiemelendő:
a forrásanyagok feldolgozása, kiselőadásra, vitára való felkészülés, diafelismerés, népszokások gyűjtése.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény

Tudják a tananyagban szereplő kontinensek és országok alapvető természeti, társadalmi - gazdaságföldrajzi jellemzőit.
Legyenek képesek leírások, képek alapján felismerni a tipikus tájakat, megnevezni kialakulásuk okait, legfontosabb jellemzőit.
Ismerjék a legfontosabb országok (a hazánkkal szomszédos országok, Dél-afrikai Köztársaság, Ausztrália, Kanada, USA, Brazília, India, Japán, Kína, Franciaország, Lengyelország, Nagy-

Britannia, Németország, Olaszország, Oroszország) alapvető természeti, társadalmi - gazdaságföldrajzi jellemzőit.

Ismerjék fel a képeken az egyes kontinensek országainak jellemző településtípusait. Tudják, hogy az országok földrajzi fekvése, helyzete hogyan hat társadalmi-gazdasági életükre, fejlettségükre.

Példákkal tudják bizonyítani, hogy az egyes országok természeti adottságai hogyan hatnak a mezőgazdasági termelésre.

Tudjon példákat mondani az emberi beavatkozások által okozott környezeti károokra. Tudják, hogy a károk megakadályozásához nemzetközi összefogásra van szükség. Tudják annak fontosságát, hogy az ember által túlterhelt tájak helyreállítása további létünk egyik feltétele. Ismerjék az országok fővárosait.

Minimális topográfiai követelmények: Szahara, Etióp-magasföld, Kongó-medence, Nílus, Sziklás-hegység, Kanadai-ősföld, Mississippi-alföld, Amazonas-medence, Andok Brazil-felföld Amazonas folyó, Grönland, Mexikói-öböl, Arab-félsziget, Dekkán, Hinduszáni-alföld, Kínai-alföld, Gobi-sivatag, Himalája, Skandináv-félsziget, Balti-ősföld, Észak-atlanti áramlás, Brit-szigetek, Temze, Szajna, Rhone, La Manche, Pireneusi-félsziget, Appennin-félsziget, Balkán-félsziget, Pó, Adriai-tenger, Pireneusok, Dinári-hegység, Balkán-hegység, Vajdaság, Boszporusz, Rajna-Majna, Duna vízi út, Elba, Visztula, Szudéták, Magas-Tátra, Burgenland, Román-alföld, Erdély, Lengyel középhegység, Az európai-hegységrendszer tagjai, Kelet-európai -síkság, Volga, Dnyeper, Don, Ural A topográfiai fogalmakat tudják megmutatni a térképen.

Földrajz 8. évfolyam

Cél

- Korszerű, tudományosan megalapozott és rendszerezett terméyytudományi ismeretanyag és szemlélet nyújtása a Világegyetemről, a Földről mint égitestről és a geoszféráról a földrajzi környezet folyamatainak, összefüggéseinek átfogó rendszerként való értelmezéséhez;
- az előző évfolyam követelményeire építve a kontinensek, tájak, országok típuspéldáin bemutatott jelenségek, folyamatok alkalmazása a Föld egészére, általánosítás a geoszférákra;
- a tanulók földrajzi gondolkodásának fejlesztése következtetések levonásával, a térbeli és időbeli földtörténeti és evolúciós változások bemutatásával, ok-okozati összefüggések elemzésével;
- bemutatni minden szférában a környezet adottságának változását, a természet védelmére irányuló megoldásokat a tanulók globális környezeti gondolkodásának fejlesztése céljából;
- beláttatni a földrajzi kölcsönhatások legszembetűnőbb eredményét: a földrajzi zonalitást.

Követelmény

- Ismerjék a tanulók a Föld szféráihoz kapcsolódó természetföldrajzi jelenségeket, tényeket, fogalmakat, folyamatokat és összefüggéseket, s tudják ezeket fejlődésükben, változásukban is bemutatni;
- fenti ismereteiket tudják felhasználni a Föld jellegzetes tájainak komplex jellemzésére, a zonalitás bizonyítására;
- legyenek képesek a földtörténeti időben elhelyezni a Föld és a geoszférák fejlődésének legjelentősebb szakaszait;
- tudják önállóan kiválasztani a témakörök feldolgozásához szükséges speciális információhordozókat és legyenek képesek ezek készségi szintű alkalmazására;
- értsék meg, hogy a Föld egységes rendszer, amelynek bármelyik eleme károsodik, az ember élettere kerül veszélybe.

A Föld és bolygótestvérei

Cél

- A tanulók természettudományos világképének formálása a Föld kialakulásának, a Világegyetemben elfoglalt helyének bemutatásával, a mozgásaiból adódó következmények elemzésével;
- a tudomány és a technika új eredményeinek és a kutatások szerepének érzékeltetése a Földre vonatkozó ismeretek bővülésében, átértékelésében;
- térbeli- és időbeli tájékozódó képességük fejlesztése különféle méretarányú és tartalmú térképek alkalmazásával, földrajzi gyakorlatokkal.

Követelmény

- Legyenek helyes képzetek a Világegyetemről és a Földről mint az egész és a rész viszonyáról;
- értsék meg és tudják egyszerűen megmagyarázni az égitestek egymás közötti kapcsolatait, mozgástípusait;
- megfigyeléseiket, tapasztalataikat tudják hasznosítani a témakörben;
- a térképi alapismeretekre építve legyenek képesek a készségi szintű szemléleti és logikai térképolvasásra, tematikus térképek összehasonlító elemzésére, úrfelvételek értelmezésére, földrajzi gyakorlatok végzésére (északi irány meghatározása, a térkép tájolása, jelkulcs és keresőhálózat alkalmazása, távolságmérés, magasságmeghatározás, helymeghatározás, helyi- és zónaidő kiszámítása stb.).

Tartalom

- A Föld helye a Világegyetemben. A Naprendszer.
- A Föld alakja, fő mozgástípusai.
- Tájékozódás a földi térben és időben.
- A földrajzi környezet ábrázolása: a térkép.

A térképek fajtái méretarány és tartalom szerint.
A térkép használata. Gyakorlatok.
Az úrkutatás szerepe a Föld megismerésében. A műholdfelvételek. A távérzékelés.
Földrajzi felfedezők. Magyar világjárók.

Értékelés

A Föld mozgásainak modellezése.
Időszámítások.
Úrfelvételek értelmezése.
A témakörnél kiemelendők a terepen végzett gyakorlatok. Mivel túrákra, tanulmányi kirándulásokra kevés mód nyílik - terepként kezelhető az iskola udvara, a lakóhely környéke, ahol a gyakorlatok szintén elvégezhetők.

A kőzetburok

Cél

-Korszerű magyarázatot adni a kőzetburok kialakulására, jelenségeire, folyamataira a lemeztectonikai elmélet segítségével, az oksági összefüggések kiemelésével;
- a tanulók konvergens gondolkodásának, az algoritmusok alkalmazási képességének fejlesztése: a témakör jelenségeinek, folyamatainak változásukban, fejlődésükben, következményükben történő feldolgozásával;
- a földtörténet fő eseményeinek időbeli követésével, az állandó változás érzékeltetésével a tér- és időszemlélet, a rendszerező képesség, az evolúciós szemlélet alakítása;
- megfigyelések és egyszerű vizsgálatok végzésével módot nyújtani a tanulónak elméleti és gyakorlati ismereteik összekapcsolására.

Követelmény

-Ismerjék a tanulók a kőzetburokhoz kapcsolódó általános fogalmak jellemző tartalmi jegyeit, ismerjék fel a természetben, ábrákon, képeken; tudjanak előfordulási helyeikre példákat mondani, s azokat mutassák meg a térképen;
-értsék meg és tudják ábrákon magyarázni: a geoszféra kialakulásának, a földfelszín fejlődésének, a kőzetek és ásványok keletkezésének folyamatát;
-megfigyeléseik, vizsgálataik alapján ismerjék fel a legfontosabb kőzeteket, ásványokat;
-legyenek képesek a témakörhöz kapcsolódó fizikai, kémiai biológiai ismeretek alapvető szintézisére.

Tartalom

A Föld belső szerkezete, geofizikai jellemzői.
A kőzetlemez és mozgásuk.
A kőzetlemez és a vulkánosság.
A kőzetlemez és a földrengés.
A kőzetlemez és a hegységképződés.
A kőzetek típusai, jellemzőik.
A Föld ásványai, energiahordozói.
Földtörténet.
Ősmeradványok, kőzetek, ásványok vizsgálata. Gyakorlat.

Értékelés

Kiemelendők:
a folyamatábrák elemzése,
magyarázat fűzése videofilmhez,
kőzetfelismerés és rendszerezés,
kiselőadás, anyagyűjtés: a bányászat környezeti követelményeiről, az ásványok - energiahordozók készleteinek csökkenéséről, a készletek végeségéről.

A vízburok

Cél

-A Föld mint egységes rendszer működésének bizonyítása:
-a hidroszféra jelenségeinek, főbb folyamatainak, a víz körforgásának megismertetésével, a többi szférára gyakorolt hatásainak bemutatásával;
-a víz, a gazdaság és a mindennapi élet kapcsolata - a vízszennyezés következményeinek elemzésével, a víztisztítás hangsúlyozásával;

	-a komplex vízgazdálkodás jelentőségének kiemelése azzal a céllal, hogy a tanulók felismerjék a nemzetközi összefogás szükségességét a hidroszféra védelmében is; s a felismerést döntéseikben és cselekedeteikben is igyekezzenek érvényre juttatni.
Követelmény	-Definiálják és bizonyítják példákkal a tanulók a témakör tipikus általános fogalmainak jellemzőit, ismerjék fel a természetben, képekben, ábrákon; tudjanak példákat mondani előfordulásaira, s mutassák meg a térképen azokat; -ismerjék fel és magyarázzák: a víz körforgásának, az óceánok és tengerek mozgási-áramlási rendszerének, a folyó és a jég felszínformálásának, a tavak keletkezésének és pusztulásának, a karsztjelenségek kialakulásának és a vizek szennyeződésének folyamatát, a víztisztítás szükségességét és lehetőségeit; -legyenek képesek önállóan elvégezni a témakörökhöz kapcsolódó gyakorlati feladatokat: tematikus térképek összehasonlító logikai elemzése (pl. éghajlat, tengeráramlások), lakóhely környékén végzendő megfigyelések, elemi mikrokörnyezeti vizsgálatok.
Tartalom	A vízburok kialakulása, elhelyezkedése. A víz körforgása. Az óceánok és a tengerek. A tengervíz mozgásai. A folyóvizek jellemzői. Az állóvizek. A felszín alatti vizek. A szárazföldi jég. A vizek gazdasági jelentősége. Vízvédelem. Komplex vízgazdálkodás.
Értékelés	<i>Kiemelendők:</i> folyamatábrák elemzése, térképvázlaton, vaktérképen végzett munka, tanulói kiselőadás, beszámoló, interjú, esettanulmány (pl. a környék vízszennyeződése, víztisztítása, a lakóhely vízfogyasztási szokásai), helyi megfigyelések.

A levegőburok

Cél	-A légkör keletkezésének, összetételének, szerkezetének elemzésével, jelenségeinek bemutatásával ok-okozati összefüggések meglátása, a geoszféra kölcsönhatásának bizonyítása; - annak tudatosítása, hogy a mennyiségi változások minőségi változást eredményeznek a légkörben is (pl. üvegházhatás); - a rész és az egész kapcsolatának érzékeltetése a nagy földi légkörzés folyamatában; - a légkörről szerzett ismeretek alkalmazása a mindennapokban, a gyakorlatban.
Követelmény	-Rendelkezzenek a tanulók szilárd ismeretekkel a levegőburokról, használják a témakör alapvető fogalmait biztonságosan írásbeli és szóbeli megnyilvánulásaikban egyaránt; -értsék meg és magyarázzák a természetben megfigyelt, képeken-rajzokon ábrázolt folyamatokat: a levegő felmelegedését, és lehülését, a felhő- és csapadékképződést, a ciklon és az anticiklon keletkezését, a nagy földi légkörzést, a monszun kialakulását, a klímaváltozást, a levegő szennyeződését; -lássák be és bizonyítsák példákkal az összefüggéseket: a Föld mozgástípusai - a hőmérséklet napi és évi járása, hőmérséklet - magasság - légnyomás, a napsugarak hajlásszöge - földrajzi szélesség - domborzat - a felszín minősége - felmelegedés, ózon - káros sugárzás - ózonlyuk, ciklonok és anticiklonok - az időjárás változása, hőmérséklet és csapadék - mezőgazdaság között; -tudják biztonságosan elvégezni, megoldani a következő gyakorlatokat: meteorológiai és időjárási térképek elemzése, tematikus térképek (hőmérséklet, szél, csapadék)

	értelmezése, időjárási megfigyelések és mérések végzése, középhőmérséklet és hőingás kiszámítása, adatok grafikus ábrázolása és összehasonlítása.
Tartalom	A légkör anyaga és szerkezete. A napsugárzás. A levegő hőmérsékletének változásai. A légnyomás és a szél. Víz a légkörben. Ciklonok és anticiklonok. A nagy földi légkörczés. Az időjárás és az éghajlat. Időjárási térkép, meteorológiai jelentés, mérés elemzése. Gyakorlatok. A légkör jelentősége és védelme.
Értékelés	Számítási feladatok, munkanapló vezetése, a követelményekben felsorolt gyakorlatok.

A földrajzi övezetesség

Cél	-Bemutatni a természetföldrajzi tényezők kölcsönhatásának eredményét: a zonalitást, s ezáltal a tanulók analízáló- szintetizáló képességének fejlesztése; -a földrajzi gondolkodás algoritmusának kialakítása az éghajlati jellemzők, a talaj, az élővilág, a vízháztartás, a főbb felszínformáló folyamatok és a gazdasági tevékenység szisztematikus összehasonlításával; -a tanulók ökológiai szemléletének fejlesztése, a természet megszerettetésére és óvására nevelés az egyes övezetek szépségeinek, értékeinek és ökológiai problémáinak megismertetésével.
Követelmény	-Ismerjék a tanulók a zonalitáshoz kapcsolódó új fogalmak tartalmi jegyeit és tudják a fogalmakat topográfiai is kapcsolni az egyes zónákhoz; -értelmezzék és magyarázzák a következő folyamatokat: a talaj kialakulása, romlása és pusztulása; a szoláris és a módosított éghajlati övezetek kialakulása; a szél, a folyók, a jég, az aprózódás és a csapadék felszínformáló munkája; -tudják elvégezni biztonsággal az alábbi földrajzi gyakorlatokat: klímadiagram felismerése, összehasonlító elemzése, tájakkal való azonosítása; tematikus térképek logikai elemzése (pl. éghajlat, talaj, természetes növénytakaró); -lehetőség szerint végezzenek talajvizsgálatot (talajszelvény megfigyelése, talajtípusok felismerése, vízfelvétel, szemcsenagyság vizsgálata); - a témakör feldolgozásakor alkalmazzák a kontinensföldrajzban szerzett ismereteiket.
Tartalom	A talaj kialakulása. Főbb talajtípusok. Az éghajlat övezetessége. A szoláris és a valódi éghajlati övezetek. A nagy földrajzi övezetesség. A forró övezet. A mérsékelt övezet. A hideg övezet. A hegyvidékek függőleges övezetessége. A természetföldrajzi övezetesség szerepe a társadalom életében. Az egyes övezetek környezeti gondjai, válságterületei.
Értékelés	Kiemelendők: klímadiagram elemzése, tájakkal való azonosítása, diaelemzés, magyarázat fűzése videofilm anyagához kiselőadás, gyűjtőmunka alapján, szemléletes földrajzi leírás az övezetekről.
Feltételek	Az évfolyam szintjén felsorolt taneszközökön kívül ajánlott eszközök: -talajszelvény illetve talajgyűjtemény, -albumok, diasorozatok, -falitérképek: A Föld természetes növénytakarója,

A Föld mezőgazdasága,
A Föld népsűrűsége,
-videofilmek:
Az egyetlen Föld VI., XII.
A megsebzett bolygó,
A napsugár nyomában.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismerjék fel a legfontosabb magmás, üledékes és átalakult kőzeteket, ásványokat: kvarc, kősó, mészkő, homok, homokkő, lösz, kőszén, kőolaj, agyag, bauxit, vasérc, gránit, andezit, bazalt, palák, márvány.

Tudják megmutatni a térképen a kontinentális és az óceáni kőzetlemezeket. Tudjanak példákat mondani a kőzetlemezek fő mozgásfolyamataira (távolodás, összeütközés, egymás melletti elcsúszás). Tudjanak a térképen működő vulkánt megmutatni. Ismerjék a vulkán részeit és a vulkáni működés mozzanatait. Tudják megmagyarázni a folyamatokat, jelenségeket képek és ábrák alapján.

Ismerjék a Föld nagy szerkezeti egységeinek (alföld, dombság, hegység...) kialakulását. Ismerjék fel modelleken vagy a valóságban a felszínformákat.

Ismerjék a földtörténeti korok sorrendjét. Tudják, milyen felszíni formák keletkeztek az egyes földtörténeti időkben.

Tudják, milyen célokat szolgál a földtan gyakorlati alkalmazása. Ismerjék a földtani értékeket és védelmük szükségességét.

Ismerjék a légkör főbb alkotórészeit és szerkezetét. Értsék az időjárás-változások okait. Tudják ábrák segítségével elmagyarázni, hogyan alakulnak ki a helyi szelek.

Ismerjék a Föld főbb éghajlatait: állandóan fagyos, tundra, tajga, óceáni, kontinentális, mediterrán, mérsékeltövezeti sivatagi, trópusi sivatagi, szavanna, egyenlítői, monszun, hegyvidéki.

Tudják, hogy a szennyező anyagok nem ismernek határokat.

Ismerjék a vízburok tagolódását, az édesvíz és a sós víz különbségeit. Ismerjék a főbb tengeráramlásokat (Labrador, É.-atlanti, Humboldt...) és éghajlati hatásaikat.; a felszíni és a felszín alatti vizek főbb típusait. Ismerjék a vízszennyezés legfőbb okait és következményeit.

Ismerjék fel a csillagos égen a Nagyöncölt, Kisöncölt és a sarkesillagot. Tudják használni a helyi időt és a zónaidőt a gyakorlatban.

Ismerjék az űrkutatás és a mesterséges égitestek szerepét. Tudják felsorolni a természetföldrajzi övezetesség elemeit.

Ének-zene 1-8. évfolyam

Cél

Zenei élmény nyújtása. A közös éneklés öröme, dalok, zeneművek megismerése által a zene megértésére, a zene szeretetére való nevelés.

A magyar népzene, az egyetemes zenekultúra értékeinek megismerésén keresztül a tanulók személyiségének sokoldalú fejlesztése, akaratú cselekvéseik pozitív formálása, esztétikai, erkölcsi értelmi és érzelmi nevelése.

A zenei értékek megismertetése segítse a tanulók zenében való tájékozódását, ízlésük formálását.

Cél, hogy a tanulók szívesen énekeljenek, nyitottak legyenek a zenei élmények befogadására.

Játékdalok, népi gyermekjátékok, különböző magyar tánc-dialektusok alapvető mozgásanyagának ismerete, elsajátítása; néprajzi érdekességek, a viseleti jellemzők megismerése tegye szorosabbá a tanulók kapcsolatát Magyarország népművészetével. E tevékenységek során alakuljon ki és formálódjon pozitívan hagyományörző magatartásuk a magyar és más népek kulturális örökségének védelme érdekében.

A gyermekek életkorának, testi adottságainak és személyiségének megfelelő önkifejezés fejlesztése a mozgásformák tanulása során. A szerep szerinti viselkedés a dramatikus képességfejlesztést is szolgálja.

Alsó tagozaton kiemelt cél a mozgáskoordináció fejlesztése a tánclépések és a zene ritmusával összhangban; később ennek továbbfejlesztése az érzelmekkel és helyzetekkel harmonizáló ritmussal, a rögtönzésekhez kapcsolódó mozdulatokkal.

A tanulók zenei olvasás-írás készségének kialakítása, képességfejlesztés: alapvető kottaismeret új dallamok megismerésére, a hangzó zene belső hallással való követésére, tudatos zenei olvasásra, a kottairás alapjainak elsajátítására.

A tantervben foglalt zenei anyag sajátos összetevőinek (a dallam, ritmus, tempó, dinamika, hangszín, tonalitás, harmónia, többszólamúság, forma) felismerésére, reprodukálására való tanulói képességek fejlesztése.

Az ének-zene tantárgy kapcsolata más műveltségi területekkel, ezeken belül több tantárggyal transzferhatású: az összefüggések meglátása, a formaalkotás gazdagsága, variációs képesség, kreativitás, a memória fejlesztése területén támogatja a többi tantárgyat. Nevelő hatása kiemelkedő.

Követelmény

Éneklés:

A tanult gyermek- és játékdalok, népdalok, népszokások dalai; a magyar hazai nemzeti, etnikai kisebbségek, szomszéd-és más népek dalai; régi magyar dallamok, kánonok, népdalfeldolgozások, zeneszerzők műveinek énekes szemelvényei, témái, műdalok, meghallgatott zenei témák emlékezetből való éneklése egyénileg vagy csoportosan, egységes hangzással.

A tanult különböző dalok (stb.) hangulatának megfelelő, tiszta éneklés, helyes artikulációval, a dallam és a szöveg kapcsolatára épülő megfelelő előadásmóddal. Alkalmazkodó ritmusú éneklés a népdalokban.

A zenei hangsúlyok helyének megtartása a dalolás folyamatában. A dalok (stb.) stílusos előadása.

Legyen képes a tanult többszólamú dalokat, dallamokat tisztán, megfelelő előadásmódban énekelni a csoportban.

Oldottabb metrikájú parlando, szabadabb rubato és a feszes tempo giusto lüktetéssel történő éneklés.

A tanult dalok (stb.) éneklése egyenletes lüktetés mellett, dallamritmus és osztinató kísérettel kottából és emlékezetből is.

A 6. évfolyam végére rendelkezzen megfelelő dalkinccsel (népdalok, műdalok, más népek dalai... stb.).

Ritmikai elemek, ritmus:

Legyen képes a tanuló egyenletes lüktetés és dalritmus érzékelésére, hangoztatására éneklés közben és éneklés nélkül is.

A tanult hangok és szüneteik hosszúságának jelölése, felismerése hangzás után és kottaképről, megszólaltatása.

Ritmusmotívumok olvasása ritmusnévvel, ritmushangoztatás egy és több szólamban a tanult ritmuselemekkel és ritmusképletekkel a tanult metrumokban, ritmusmotívumok lejegyzése. Legyen képes ismert dalok ill. dalrészletek ritmusának felismerésére, ritmizálására, hangoztatására, lejegyzésére emlékezetből.

Ismerje fel a tanult ütemfajtaikat, legyen képes a különböző ütemeknek megfelelő hangsúlyok jelölésére.

Legyen képes ritmusképletek megszólaltatására, hallás után történő lejegyzésére, ütembe rendezésére.

Dallami elemek, zenei olvasás - írás:

Ismerje a tanult hangok nevét, kézjelét, elhelyezkedését a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján.

Legyen képes a megismert relációk felismerésére, éneklésére a gyakorolt ill. egyszerű dalokban, dallamokban, motívumokban kézjelről, betűkottáról, kottáról, emlékezetből.

Tudjon ismert dalokat és dallamokat, öt- és hétfokú dallamokat énekelni szolmizálva, legyen képes könnyű ismert dallamok lejegyzésére.

Zenehallgatás, zeneirodalom, zenei ismeretek, zenei hallás:

Legyen képes zenemű/zeneműrészlet megfigyelésére, a hangzásbeli különbségek felismerésére, észrevételeinek szóbeli megfogalmazására.

Legyen képes a legismertebb zeneszerzők tanult zeneműveinek, stílusának felismerésére.

Ismerje a tanult zenei formákat, műfajokat. Legyen tájékozott a tanult zenei stílusokban, zenetörténeti korszakokban.

Ismerje fel a tanult hangszereket alak és hangzás szerint. Ismerje fel a klasszikus zenekar hangszercsoportjait hangszínük szerint. Ismerje a népi zenekart.

Ismerje fel a tanult népdalfeldolgozásokat, népzenei ihletésű műveket és más meghallgatott zenei szemelvényeket.

Ismerje fel a megismert vokális és hangszeres zenei hangszíneket.

Legyen képes ismereteit összekapcsolni a tanult irodalmi, képzőművészeti, történelmi stb. ismereteivel.

Ismerje a régi és új stílusú népdalokat, népi éneklési előadásmódokat. Ismerje a nép- és műdalok jellemzőit, szerkezetét.

Legyen képes népdalok hangkészletének, hangsorának megállapítására.

Ismerje a leggyakoribb tempó- és dinamikai jeleket.

Ismerje az ABC-s hangokat violinkulcsban.

Ismerje a módosítójeleket, előjegyzéseket.

Figyelje meg a dúr és moll színezet különbségét.

Tudja, mi a pentatónia, a hétfokúság.

Ismerje fel a hangközöket oktávon belül. Tudja szolmizálva tisztán énekelni a hangközöket.

Improvizáció:

Vegyen részt ritmus- és énekes improvizációkban (kérdés-feleletek, kísérek... stb.).

Tánc:

Vegyen részt népi gyermekjátékok, táncok tanulásában.

Legyen képes különböző ritmusképletek hangoztatására játék és tánc közben.

Legyen képes egy néptánc alaplépéseinek szabad előadására

Feltételek

Hangjegyvonalas tábla, mágnes-tábla, szemléltető falitáblák, lemezjátszó, magnetofon, videolejátszó. Ritmus- és egyszerű dallamhangszerek, az egyes témaegységek feldolgozásához szükséges tanulói és tanári segédletek (gyakorló

füzetek, zenei könyvek, lexikonok, hanglemezek, hangkazetták, videokazetták, tankönyvek).

Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:

A választott tankönyvek, segédletek feleljenek meg a tanulók életkori sajátosságainak. Színes képeikkel, szerkesztésük módjával keltsék fel a tanulók érdeklődését a tantárgy iránt. A tankönyvek dalanyaga, törzsanyaga legyen alapja az adott évfolyam zenei írás-olvasás, reprodukciós képességek, készségek fejlesztésének. Tartalmazzanak a zenehallgatáshoz kapcsolódó utasításokat. Hangszerekről, hangszercsoportokról készített ábrákkal, híres zeneszerzőkről, zeneművekről, zenetörténeti korszakokról készített rövid, tömör ismertetővel könnyítsék meg a zenetörténeti ismeretek elsajátítását. Tegyék lehetővé a szövegből való ismeretszerzést, legyenek alkalmasak önálló tanulói tevékenykedésre is.

Ének-zene 1. évfolyam

Éneklés

- Cél** Az éneklés megszerettetése.
Helyes levegővétel éneklés közben.
Pontos dalindítás.
Helyes éneklési szokások kialakítása.
Közös játékhoz és mozgáshoz kapcsolva a dalok átélt éneklése.
A zenei írás - olvasás alapjainak megismerése a dalok ritmikai és dallami megfigyelésével.
- Követelmény** Tudja az osztály közösen énekelni a tanult dalokat, emlékezetből, egységes hangszínnel és helyes levegővételrel.
Legyen képes az osztály a gyermekjátékdalok játékait eljátszani. Tudjon a gyermek 10 dalt könyv nélkül énekelni társaival.
- Tartalom** *Dalanyag. Népi gyermekjátékok:*
Esik az eső, Én kis kertem kertteltem, Ég a gyertya ég, Án, tán ditijom, Éliás, Tóbiás, (Aki nem lép egyszerre, Csíp, csíp csóka... és még két dal).
Bújj, bújj, zöld ág, Tekeredik a kígyó, Elvesztettem zsebkendőmet, Fehér liliumszál, (és még további három dal ill. játék).
- Értékelés** Folyamatos megfigyelés alapján szövegesen a jó teljesítmény megerősítésével osztályszinten és egyénileg is, a tanulók teljesítményének értékelése az első osztályban használt szimbólumokkal.

Zenei ismeretek-dallami elemek

- Cél** A zenei írás-olvasás előkészítése.
A magas és a mély hangok megkülönböztetése.
A hangok relációjának megfigyelése.
Dallamfordulatok felismertetése gyakorolt dalokban.
Éneklés közben a mérsékelt tempó, a gyorsabb, lassabb, a dinamikai erők: halk, közepes, erős érzékeltetése.
- Követelmény** Ismerje fel a gyermek a gyakorolt dalok jellemző motívumait.
Tudjon különbséget tenni a megismert hangok betűjele és kézjele között. Legyen képes az osztály tanítói segítséggel a dalok azonosítására jellemző motívumok alapján. Tudják énekelni a szó-mi, szó-mi-lá, lá-szó-mi dallamfordulatokat kéz és betűjelről.
Legyenek képesek dalmotívumot kottába jegyezni tanítói segítséggel.
Legyen képes megjeleníteni saját nevének dallamát.
- Tartalom** Az éneklési készség fejlesztése (aktív hangterjedelem c' és c'' között).
Dalrészletek megfigyelése.
A magas és a mély hang megkülönböztetése.
A dallamfordulatok felismertetése ismert dalokban.
A szó-mi hangok megfigyelése és tudatosítása, kéz- és betűjelének ismerete, elhelyezése a vonalrendszeren.
Azonos dallamfordulatok éneklése kézzel, betűjel és kottakép segítségével. A szó-mi-lá dallamfordulat megfigyelése, a lá hang tudatosítása, jelének begyakorlása.
Tájékozódás a hangok világában a sz-m-I, I-sz-m, sz-m dallamfordulatok felismerése dalokban, a dó tudatosítása, reprodukciója kézzelről, betűjelről és elemzés után hangjegyről.

- A l-sz-m dallamhangok megfigyelése jellemző motívumokban. A hangok neve, kézjele, elhelyezése a vonalrendszerben.
A megismert dallamhangok éneklése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről (különböző dó-helyekkel vonalra, vonalközbe való elhelyezéssel).
- Értékelés** A követelményben megjelöltek szerint rendszeresen szóban, szövegesen a jó teljesítményt megerősítve sok dicsérettel.

Zenei ismeretek - ritmikai elemek

- Cél** A dalok ritmusának érzékeltetése.
Az egyenletes lüktetés érzetének kialakítása.
Ritmusérzék fejlesztése a mérőütés és a dalritmus megkülönböztetésével, összehasonlításával.
A rövid és a hosszú hang képzetének kialakítása. - Hangsúlyos és hangsúlytalan megkülönböztetése.
- Követelmény** Tudjon a gyermek egyenletes mérő ritmust adni dalokhoz, ritmusgyakorlatokhoz. Tudja hangoztatni a ritmusjeleket, ismerje fel a jellemző ritmusmotívum után a gyakorolt dalokat.
Legyen képes az osztály a tanult ritmusképletek reprodukciójára, folyamatos hangoztatására.
Tudják a negyed és nyolcadpár változatait lejegyezni. Ismerjék fel a hangsúlyos és hangsúlytalan hangokat.
Értsék és alkalmazzák az ütemmutatót, az ütemvonalat, a zárójelet és az ismétlőjelet.
Legyen képes megjeleníteni saját nevének ritmusát.
- Tartalom** Az egyenletes mérőütés és a dalritmus különbségének megfigyeltetése Dalok felismerése jellemző ritmusmotívumok alapján.
Egyenletes lüktetés és a negyed, nyolcadpár tudatosítása. Ritmusírás és ritmusalkotás.
Ritmikai elemek begyakorlása a negyed, nyolcadpár értékei, jelei és szüneteik.
Ütemmutató, ütemvonal, záróvonal jelentése.
Ismétlőjel megfigyelése dalénekléshez kapcsolódóan.
Dalritmus reprodukciója a megismert jelekkel. mérő és gyakorlónév segítségével.
Egyszerű kétszólamú ritmusgyakorlatok.
A tanult dalok gyakorlása játékkal együtt, ritmikus mondókákkal, a dalritmust kifejező mozgásokkal kísérve.
Éneklés közben ritmusosztinató alkalmazása
Kettes ütemek alkotása, ezekben a begyakorolt dalok ritmusképleteinek, ritmusmotívumainak alkalmazása.
- Értékelés** Folyamatos megfigyelés alapján szövegesen a jó teljesítmény megerősítésével.

Zenehallgatás

- Cél** Rövid műzenei részletek megfigyelése.
Élő zenei bemutatásra, a tanító énekére való figyelés. A hangszínek megfigyelése és megkülönböztetése.
Gyermek, női és férfi énekhangok felismerése.
Az énekkari és zenekari hangzás megfigyelése.
- Követelmény** Legyen képes az osztály néhány percig adott szempontú megfigyelésre és zenehallgatásra.
Ismerjék fel a női hangot, a gyermekhangot, a férfihangot, a kórust, a zenekart, a zongora, a furulya és a metallofon hangját.
- Tartalom** Különböző hangszínek megfigyelése a közvetlen környezetben. Zörejek és dallamhangok megkülönböztetése. A hangszerek hangszínei (zongora, furulya, metallofon, zenekar). Vokális zenei hangszínek (női-, férfi-, gyermekhang, kórus).

Értékelés Formáló-segítő értékelés a megfigyelő-képesség, a hangszínhallás és a zenei emlékezet fejlesztése érdekében.

Tánc

A) A hagyomány játéka és táncai
Játék, játékfűzés:

Cél A zenei, a táncos és a beszélt anyanyelv fejlesztése játék-szituációkban.
A mindennapos játéköröm és mozgásigény kielégítése.
Érzékelő ritmus és fantáziagyakorlatok a játékszerepekben.

Követelmény A játékok dalainak (szövegtartalmainak) megfelelő hangulatú éneklés. A játékok mozgásanyagának megfelelő ritmusú és tempójú előadás.
A játékszerepeknek megfelelő viselkedés. Biztos tájékozódás a játék előadása során.
Mondókák ritmizálása egyenletes járás mellett tapsolással vagy egyéb módon.

Tartalom Az óvodai játékok ismétlődő gyakorlása.
Új népi gyermekjátékok megtanulása és gyakorlása.
Vonulós, kapuzós játékok: Bújj, bújj zöld ág, Tekeredik a kígyó (Iglíce szíve, iglice).
Kiszámolós játékok: mondókák ritmizálása.
Párválasztó-párcserélő játékok: Elvesztettem zsebkendőmet, (Körtéfa), páros forgó: (pórumozás),
Szerepjátszó játékok: Fehér liliomszál, (Gólya, gólya, gilice).

Értékelés Szóban, a közös teljesítményre vonatkozik.
Szempon: a játékszabály megtartása, a szerep szerinti viselkedés, a dal kifejező éneklése.

B) Motívumtanulás, motívumfűzés

Cél Alaplépések pontos eltáncolása.
Adott etűdben és a gyakorolt játékokban a lépések begyakorlása.

Követelmény Énekre és zenére ritmikus mozgás végzése. A társakkal való együttmozgás elsajátítása.
A tanult egyszerű kar- és lábmozgások ismerete.

Tartalom A zene ütemére sétáló lépés a kialakított térforma megtartásával. Lépés negyedekkel és nyolcadokkal.
Egylépéses csárdás jobbra-balra a, továbbhaladó csárdás. és dobogó lépések.
A tanult motívumok összefűzése.
Egyes csárdás etűd (Zöld erdőben, zöld mezőben).

Értékelés A közös játékok és táncok során végzett folyamatos megfigyelés alapján. Szóbeli értékelés a fejlesztés és a megerősítés szándékával.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudja az osztály közösen énekelni a tanult dalokat hangulatuknak megfelelően.
Tudjon a gyermek 10 dalt könyv nélkül énekelni társaival.
Legyen képes az osztály a tanult gyermekjátékokat eljátszani.
A gyermek vegyen részt a közös játékokban.
Tudjon különbséget tenni a megismert hangok betűjele és kézjele között.
Tudják énekelni a szó-mi, szó-mi-lá, lá-szó-mi dallamfordulatokat kéz- és betűjelről.
Tudjon a gyermek egyenletes mérőritmust adni dalokhoz, ritmusgyakorlatokhoz.
Tudja hangoztatni a ritmusjeleket.

Tudja a negyed és nyolcadpár változatait lejegyezni.

Legyen képes az osztály néhány percig adott szempontú megfigyelésre és zenehallgatásra.

Legyen képes az osztály mondókák ritmizálására egyenletes járás mellett tapsolással és egyéb módon.

Tudjon három gyermekjátékot dallal, mondókával. Viselkedjen a játékszerepeknek megfelelően.

Tudjon éneke és zenére ritmikus mozgást végezni.

Ének-zene 2. évfolyam

Éneklés

- Cél** Az éneklési készség fejlesztése a közös éneklés szabályainak megtartásával.
A dalok hangulatának megfelelő tempó és dinamika alkalmazása.
A gyermekjátékdalok éneklése játékkal, szerepek szerint.
- Követelmény** A tanult dalok éneklése oktáv teljedelemben c'-d" hangok közötti magasságban. A megbeszélte tempó és dinamika betartása éneklés közben.
Az éneklés és a mozgás harmonikus összekapcsolása.
A dalok szövegének ismerete, közös előadás során alkalmazkodás a társaihoz.
Egységes hangszínnel és pontos ritmusban való éneklés.
Tudjon a gyermek 10 dalt könyv nélkül énekelni egyénileg vagy társaival.
- Tartalom** *Dalanyag. Népi gyermekjátékok*
Cifra palota, Este van már nyolc óra, Háp, háp, háp, Hová megy te..., Katalinka, szállj el, Tik csak esztek, isztok (és még további 5 dal).
A part alatt, Hatan vannak a mi ludaink, Túrót ettem, Zöld paradicsom, (és még további 3 dal).
Ünnepek dalai: zsidó ünnepek.
Egyszerű kánonok éneklése.
- Értékelés** A közös éneklés szabályainak megtartását, a dalok hangulatának megfelelő előadást az osztály és a vállalkozó gyerekek egyéni teljesítménye alapján értékeljük, formáló, segítő, ösztönző módon fokozatosan osztályzattal is.

Zenei ismeretek- dallami elemek

- Cél** A zenei írás-olvasás továbbfejlesztése.
Dallamfordulatok felismerése ismert dalokban.
A többszólamú érzék fejlesztése.
- Követelmény** Ismert dallamfordulatok (motívumok) közös hangoztatása, leolvasása, reprodukálása.
Ismerje az osztály a lá, szó, mi, ré, dó, alsó lá hangok nevét, jelét (betű- és kézzel), valamint egymáshoz viszonyított helyét a vonalrendszerben.
Tanítói segítséggel legyenek képesek a tanulók a hangok elhelyezésére vonalon és vonalközben.
Tudják a hallás után megismert dalokat utószolmizálni kézzel és betűs kottáról.
- Tartalom** Az 1. évfolyamon tanult dalmotívumok felismerése, elhelyezése kottakirakón a vonalas rendszerben.
Az alsó lá megfigyelése és tudatosítása, elhelyezése a vonalrendszerben kétféle dó-hellyel.
A dó elhelyezése az első pótvonalon. A ré hang megfigyelése, tudatosítása.
Dalgyakorlás ritmusosztinátóval, ritmushangszerek kíséretével.
Ismert dalok dalmotívumának felismerése és lejegyzése (dallamelvonás gyakorlása).
Betűs kotta másolása vonalrendszerbe.
Improvizáció a megismert dallamokkal, kérdés-felelet dallamok alkotása. A tanult dalok éneklése emlékezetből, reprodukálása jelekről.
A tanult zenei elemek hangoztatása ismert dalok fordulataiban. Tanítói segítséggel dallamírás 2-3 ütemben.
- Értékelés** Folyamatos megfigyelés alapján szövegesen. A megfigyelés szempontjai:

a motívumok önálló felismerése, a dalok szövegének és játékanak ismerete. Az írásbeli teljesítményben a hangok elhelyezése a vonalra, vonalközbe, a pótvonallal alkalmazása, a betűs kotta vonalrendszerbe másolása.

Zenei ismeretek-ritmikai elemek

Cél	A ritmusérzék továbbfejlesztése új ritmusképletek megismerésével. A tempóérzék fejlesztése, tempótartás, lassítás, gyorsítás. Motorikus képességek fejlesztése játékos mozgással és ütemezéssel.
Követelmény	Tudja <u>az osztály</u> a ritmusmotívumokat folyamatosan olvasva hangoztatni a kettes ütemben. Ismerje a dalokat jellemző ritmusmotívumok alapján. Ismerje a kétnegyedes ütemmutatót. A <u>gyermek</u> legyen képes önállóan, közös előkészület után 4-5 ütem lejegyzésére ritmusképletekkel. Vegyen részt a ritmuselvonásban, a dalritmusok sokféle megjelenítésében.
Tartalom	A félértékű hang megfigyelése és tudatosítása, szünetének érzékelése, tudatosítása, írása. Ritmusképletek elhelyezése a kettes ütemben a megismert értékek alkalmazásával. A negyed, a nyolcad, a fél értékek és szüneteik felismerése, jelének írása ismert dalokban. Kétszólamú ritmusgyakorlatok. A dalokhoz ritmosztinató kitalálása. Dalgyakorlás osztinatókísérettel, ritmushangszerek alkalmazásával. Ritmusszöveg, ritmus-improvizáció a tanult értékekkel.
Értékelés	Folyamatos megfigyelés alapján szövegesen. Az egyéni kiemelkedő teljesítmények elismerése osztályzattal is. Szempontok a szóbeli teljesítményben: a ritmusmotívumok önálló felismerése, reprodukálása; az írásbeli teljesítményben: a motívumok önálló lejegyzése.

Zenehallgatás

Cél	Műzenei részletek elemezése tanítói segítséggel, szempontok szerint. A zenei élmény szóbeli megfogalmazása. A hangzásbeli különbségek érzékelése. A belső hallás és a zenei memória folyamatos fejlesztése.
Követelmény	Gyermek- és népdalok (a nevelő előadásában) felismerése. Gépzenei megfigyelt kórusművek hangzásbeli különbségeinek felismerése (női és gyermekhangok) és megnevezése. Természeti hangforrások felismerése (pl. madárhangok, zörejek az erdőben). A gyermek-, női és férfi énekhang megkülönböztetése, a vonós és fúvós-együttes hangzásának felismerése.
Tartalom	Jellemző részletek: Bartók: Gyermekeknek, Kodály: Gyermek és női karok. A természeti ritmus: madárhangok. A természeti ritmus megfigyelése zeneművekben. A visszatérés megfigyelése a zenében: Vivaldi: Évszakok (részletek). Hangszerek megfigyelése, felismerése lemezről.
Értékelés	Formáló-segítő értékelés a megfigyelő-képesség, a hangszínhallás és a zenei emlékezet terén.

Tánc

A) A hagyomány játéka és táncai, játék, játékfűzés:

Cél	Az első osztályos játékok ismétlődő gyakorlásával a negyed és nyolcad érték ritmusának érzékelése mozgással. A kettes és négyes ütem ütemhangsúlyainak, hangsúlyváltásainak. megfigyeltetése. A tanult tánclépések alkalmazása a játékok során.
Követelmény	A társakkal való együttmozgás, az ennek megfelelő viselkedés játék közben. Néhány fogásmód ismerete (váll- és derékfogás, keresztezett kézfogás). A dal hangulatának és a játékkalkalomnak megfelelő előadásmód. 3 játék ismerete dallal, mondókával.
Tartalom	<i>Fogyó-gyarapodó játékok:</i> Egy, most érik a meggy (és még egy játék). <i>Párválasztó-párcserélő játékok:</i> Hatan vannak a mi ludaink, Zöld paradicsom, (A pünkösdi rózsa, Kinyílt a rózsa). <i>Szerepjátékok:</i> A part alatt. <i>Zálogos játékok:</i> Túrót vettem (Anyám, édesanyám).
Értékelés	Szóban, a játékgyakorláshoz kapcsolva, javító szándékkal.
	<i>B) <u>Motívumtanulás motívumfűzés</u></i>
Cél	Az első évfolyamon tanult motívumok ismétlése, improvizatív gyakorlása. Az új motívumok megtanulása, gyakorlása körben és párban. A párral való táncolás, különböző fogásmódokkal. A kettes és négyes ütemekben hangjegyérték gyakorlatok, különböző tempóban.
Követelmény	A tanult motívumok eltáncolása önállóan és különböző fogásmódokkal párban. A körben és párral való táncolás irány és tempóváltásokkal.
Tartalom	Motívumok: kettes csárdás, ingó, sarokemelgetős, dobbantás, galoppforgó. Étűd: Kettes csárdás (Két szál pünkösdi rózsa).
Értékelés	A motívumok eltáncolásában a pontos, ritmusban való előadást értékeljük. A fejlődés szóban való elismerése. Csak minőségi produkcióra adjunk érdemjegyet.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudja az osztály közösen énekelni a tanult dalokat a dalok hangulatának megfelelően.
Tudjon a gyermek 10 dalt emlékezetből énekelni társaival.
Éneklés közben törekedjen a megbeszélte tempó és dinamika betartására, énekének és mozgásának összehangolására.
Ismerje az osztály a lá, szó, mi, ré, dó, alsó lá hangok nevét, betű- és kézjelét, egymáshoz viszonyított helyüket a vonalrendszerben; tanítói segítséggel tudja elhelyezni a hangokat a vonalon és a vonalközben.
Tudjon három (a tanult hangokat tartalmazó) dalrészletet utószolmizálni kézjelről és betűs kottáról társaival.
Tudjon egyenletes mérőritmust adni a ritmusgyakorlatokhoz, dalokhoz.
Vegyen részt ritmusgyakorlatok elvégzésében.
Tudja az osztály a ritmusmotívumokat folyamatosan olvasva hangoztatni kettes ütemben.
Tudjon leírni dalritmust tanítói irányítással.
Ismerje a $\frac{2}{4}$ -es ütemmutatót, az ismétlődőjelet.
Ismerje fel a tanuló a gyermek-, női és férfihangot, legyen képes a kórus és a zenekar hangzásának megkülönböztetésére.
Vegyen részt a gyermekjátékok és táncok tanulásában, legyen képes a társakkal való együttmozgásra, ennek megfelelő viselkedésre játék és tánc közben.
Ismerjen legalább három játékot, a kettes csárdáslépet, a keresztezett kézfogást.

Ének-zene 3. évfolyam

Éneklés

- Cél** A gyermek- és népdalok valamint más népek gyermekdalainak a szöveghez igazodó hangulatos előadása.
Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok, helyes artikuláció gyakorlása.
Éneklési készség fejlesztése a kvart, kvint és szeptimugrás gyakorlásával.
- Követelmény** Daléneklés tisztán, pontos ritmusban a c'-d" hangok közötti magasságban. Tudjon énekelni az osztály 15-20 dalt könyv nélkül.
Ismerjék a dalok játékeit.
A dalokat helyes légzéssel, jó ritmusban, a dalok hangulatának megfelelően adják elő. Legyen képes a gyermek önállóan is dalok éneklésére ritmuskísérettel (ritmushangszerek alkalmazásával).
Tudjon az osztály kánonokat és könnyű kétszólamú dalokat énekelni.
- Tartalom** *Dalanyag. Népi gyermekjátékok:*
Házasodik a tücsök, Hopp, Juliska, Két szál pünkösdi rózsa, Szegény legény vagyok én, Szélről legeljettek, (és még további három dal).
Más népek dalai: Egy boszorka van (szlovák), (és még két dal).
Cickom, cickom, Itt ül egy kis kosárba, Most viszik, most viszik, Volt nekem egy kecském (és még további két dal).
A tanult dalok közül a kánonéneklésre alkalmas dalok közös éneklése dallambújtatással is.
Felkészülés könnyű kétszólamú dalok előadására.
- Értékelés** Folyamatos formáló-segítő értékelés a helyes és tiszta éneklés befolyásolására. A zenei emlékezet fejlődését, a dalok előadásának módját érintő egyéni teljesítmények minősítő értékelése. A tanult dalok egyéni vagy csoportos előadásának értékelése osztályzattal is.

Zenei ismeretek - dallami elemek

- Cél** A leggyakoribb pentaton fordulatok felismerése és lejegyzése.
A zenei írás-olvasás továbbfejlesztése a hétfokú hangsor hangjainak megismerésével.
Dalrészletek reprodukciója és elemzése, dallamfordulatok ismert dalokban.
- Követelmény** Tudja az osztály tanítói segítséggel az új dallamhangokat megfigyelni és elhelyezni a vonalrendszerben (felső dó, alsó szó).
Ismerje a hangok nevét, betűjelét, kézjelét, egymáshoz viszonyított helyét. Legyen képes a gyermek a jellemző dallamfordulatok felismerésére, reprodukálására emlékezetből. Tudja, mit jelent a pentatónia fogalma.
Ismerje a kánon fogalmát.
Értse a dallamvonal, hangsor, hangkészlet fogalmakat.
- Tartalom** Pentaton dallamfordulatok éneklése, felismerése.
Az olvasógyakorlatokból pentaton fordulatok gyakorlása, éneklése tanítói segítséggel.
A pentatónia jelentése, fogalma, jellemző jegyei.
Penta -és hexa- chord hangkészlet (dó-hexachord és lá-pentachord).
Kvart- és kvintugrások, a szeptimugrás ismert dallamfordulatokban.
A formaérzék fejlesztése az azonos, a hasonló, az eltérő megkülönböztetésével a relatív szolmizáció alapján.

A felső dó megfigyelése, elhelyezése a hangsorban és az ötvonalas rendszerben. A hétfokú hangsor felépítése.

A dallamvonal és a hangsor megfigyelése, a dalok hangkészletének megállapítása.

Ismert dalok motívumainak lejegyzése. A zenei kérdés-felelet jellegzetességei.

Zenei kérdésre felelet egyszerű dallamfordulatokkal.

Improvizáció az új hangokkal és az ismert dalmotívumok variálásával.

Értékelés

Szövegesen és osztályzattal, folyamatos megfigyelés alapján.

Szemponjtjai: részvétel a közös éneklésben és játékban, a dallami elemek és jellemzők megfigyelésének képessége (a fejlődés elismerése érdemjeggyel is).

Dalfelismerés a jellemző motívumról, lejegyzés önállóan közös előkészület után.

Zenei ismeretek, ritmikai elemek

Cél

A szinkópa ritmusképlet megismerése, érzékeltetése, jelölése.

A négyes ütem ritmusértékeinek megismerése és elhelyezése.

Felütés és hangsúlytalan kezdés megismerése.

Követelmény

Tudja az osztály a tanult ritmusképleteket reprodukálni. Legyen képes elvonatkoztatni a dal ritmusát a daltól.

Tudja felismerni a dalokat a jellemző ritmusmotívumok alapján.

A gyermek önállóan is legyen képes a dalok ritmusainak lejegyzésére legalább 6 ütemben. Tudja visszaolvasni a leírt ritmust ritmusnevekkel, önállóan legyen képes a reprodukcióra.

Tartalom

Az önálló nyolcad és szünete. Önálló nyolcad és szünetjele. (Dalokban és versekben).

Egész kotta és szünete.

A szinkópa löktetésének érzékelése. A lejegyzés és hangoztatás gyakorlása.

Kétszólamú ritmuskíséret az ismert dalokhoz ritmushangszerekkel és mozgással.

Ritmikai azonosságok és különbségek megállapítása. Versek ritmizálása, előadása ritmushangszerekkel.

Értékelés

Egyéni és csoportszintű teljesítmények alapján osztályzattal. Szemponatok: a ritmikai elemek felismerése, reprodukálása, a ritmusírás.

Zenehallgatás

Cél

A tempó és dinamika különbségeinek megéreztetése, hatása a zenében.

Egyszerű zenei formák: kérdés-felelet, a rondó.

Különböző karakterek megfigyelése a zenében.

Az indulótempó megismerése.

A fúvószenekar, a trombita, az ütőhangszerek hangszínének megfigyelése.

Követelmény

Végezzen az osztály egyszerű megfigyeléseket a zenére vonatkozóan, állapítson meg azonosságokat és különbségeket.

Elvárható közös megfigyeléssel: a nép- és műdalok, kórusművek hangulatának felismerése.

Zeneművekben az ismert és az új hangszerek hangszínének megkülönböztetése. A zenei karakterek, a karakternek megfelelő hangszer és hangzás ismerete.

A rondóforma felismerése, a rondótéma éneklése.

Tartalom

Indulók: A trombita hangjának megfigyelése - katonai riadó, ébresztő, a fúvós zenekar: Egressy Béni: Klapka-induló (és még egy ismert induló részlete).

Ütős hangszerekről készült zenei felvételek. Visszatérő dallam és közjáték.

Prokofjev: Péter és a farkas (oboa, klarinét, fagott, kürt).

Erkel-Kölcsey: Himnusz, Egressy -Vörösmarty: Szózat.

Népzenei felvételek a táncmuzikából.

Értékelés

Képes-e az osztály a zenei részletek közös szereplőit felismerni, a zenei hangzásokat és karaktereket elkülöníteni.

Felismeri-e a gyermek a szóló hangszer és a zenekari hangzás közötti különbséget.
Ismeri-e a meghallgatott zeneművek jellemző témáit.

Tánc

A) A hagyomány játécai és táncai Játék, játékfűzés:

Cél	A megtanult játékok ismétlődő gyakorlása, gazdagítása improvizációval.
Követelmény	A játékok előadása a hangulatnak megfelelő ritmusban és tempóban. A dalszövegek ismerete. Karakterek ábrázolása mozgással. Két játék ismerete dallal, mondókéval.
Tartalom	<i>Párválasztó, párcserélő, párosító játékok</i> Most viszik, most viszik, Cickom, cickom, (és még két játék). <i>Fogyó-gyapapodó játékok:</i> Itt ül egy kis kosárba. <i>Szerepjátzó játékok:</i> Volt nekem egy kecském. <i>Táncos etűdök:</i> Zöld erdőben, zöld mezőben.
Értékelés	Szóban, a játékok során javító szándékkal.

B) Motívumtanulás, motívumfűzés

Cél	A tanult néptánclépések ismétlődő gyakorlása. Az új motívumok megtanulása és összefűzése.
Követelmény	A tanult lépések felismerése, eltáncolása csoportban. A hangulatnak megfelelő előadási mód.
Tartalom	Etűdben a csárdás, höcögő, dobogó cifra gyakorlása, előadása. (Cifra-höcögő: Ez a lábam ez, ez, ez).
Értékelés	Szóban, javító szándékkal. A párral, társakkal való együttmozgás értékelése folyamatos megfigyeléssel. A hangulatnak megfelelő előadásmód minősítése szóban. Részvétel és aktivitás a három év alatt megismert játékokban, játékfűzésekben. Csak minőségi produkcióra adjunk érdemjegyet.

C) Ünnepi szertartások, rituális játékok

Cél	A helyi hagyományokból szokások gyűjtése és megismertetése. Részvétel a Purimon.
Követelmény	Az ünnepek jelentése, a szokások (öltözködés, étkezés, díszítés, ajándék, rituálé) közös értelmezése. Beszámoló a család ünnepi szokásairól. Minimális néprajzi ismeretek a lakóhelyről és a megyéről.
Tartalom	Az ének-zene és a magyar nyelv és irodalom tantárgyakban feldolgozott ismeretanyaggal koncentrálna a szokások és hagyományok összegyűjtése.
Értékelés	Egyéni színvonalas teljesítmények értékelése érdemjeggyel.

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudjon énekelni az osztály 15 dalt könyv nélkül, pontos ritmusban a dalok hangulatának megfelelően.
Vegyen részt a tanuló kánonok éneklésében.
Tudja a tanult hangok nevét, betűjelét, kézjelét, egymáshoz viszonyított helyét.
Tudják énekelni a tanult hangok dallamfordulatait kéz - és betűjelről.

Tudja az osztály tanítói segítséggel az új dallamhangokat megfigyelni és elhelyezni a vonalrendszerben.

Tudjon a tanuló egyenletes mérő ritmust adni dalokhoz, ritmusgyakorlatokhoz.

Tudjon a tanuló ritmusmotívumokat folyamatosan olvasva hangoztatni s ritmusnévvel megnevezni.

Vegyen részt a ritmuselvonásban, ritmusokkal végzett gyakorlatokban.

Legyen képes az osztály dalrészletek ritmizálására, ritmusának hangoztatására, s ezek leírására tanítói irányítással.

Ismerje a tanuló a $\frac{4}{4}$ -es ütemmutatót, az ütemvonalat, a zárójelet és az ismétlőjelet.

Legyen képes a hangsúlyos és hangsúlytalan hangok felismerésére és a különböző ütemeknek megfelelő hangsúlyok bejelölésére tanítói segítséggel.

Végezzen az osztály egyszerű megfigyeléseket a zenére vonatkozóan, állapítson meg azonosságokat és különbségeket.

Legyen képes az osztály az ismert és az új hangszerek felismerésére, megkülönböztetésére.

Két népi gyermekjáték ismerete, előadása hangulatuknak megfelelő ritmusban és tempóban.

Csárdáslépés, höcögő, dobogó lépések ismerete, eltáncolása csoportban.

Ének-zene 4. évfolyam

Éneklés

- Cél** A tanult dalok átélt, hangulatnak megfelelő éneklése.
A hangszín és a hangerő szövegtartalomnak megfelelő megválasztása.
A hangterjedelem növelése g-e"-ig.
Légzéstechnikai és hangképző gyakorlatok.
- Követelmény** 25 népdal, műdal és gyermekdal közös éneklése és játéka.
- Tartalom** *Dalanyag. Népi gyermekjátékok*
A négy év során tanult gyermek- és népdalok ismétlő gyakorlása.
Ábécédé, Hej, Jancsika, Komáromi kisleány, Új a csizmám (és még három dal).
Alkalmi dalok: Erkel: Himnusz, Kossuth Lajos táborában (és még egy dal).
Más népek dalai: A részeg tengerész /angol/, (és még két dal).
Hej, Vargáné, Hej, tulipán-tulipán.
- Értékelés** Rendszeres formáló, segítő értékeléssel az osztály és az egyén teljesítményében a helyes éneklési mód és a dalnak megfelelő előadás megerősítése.
A 25 dal ismeretének ellenőrzése és értékelése osztályzattal. (A dalok ismerete: a dallam és dalszöveg könyv nélkül való ismerete.)

Zenei ismeretek-dallami elemek

- Cél** A dalok hangkészletének megállapítása.
A dalok szerkezete, zenei kérdés-felelet (periódus) megállapítása.
A pentaton és a hétfokú hangsor különbségének megfigyelése.
- Követelmény** Az osztály meg tudja állapítani a megismert dalok hangkészletét. Fel tudja ismerni az azonos és hasonló dallamsorokat.
Tudja és a szöveg hangulatát kifejező módon énekelje a dalokat, reprodukálja a jellemző dalmotívumokat.
Legyen képes hétfokú és pentaton dallammotívumok írására.
A gyermek ismerje fel a már gyakorolt dalok motívumait, tanítói segítséggel jegyezze le azokat a vonalrendszerben.
- Tartalom** Hangkészlet fogalma, megállapítása betűs kottából. Hangkészlet éneklése kézjelről. Utószolmizálás kézjelekkel.
Kottaolvasás, daltanulás hangjegyről. Pentaton hangkészlet felismerése. Éneklési készség fejlesztése kvintváltással. Hangterjedelem növelése g-é"-ig.
Ismerős dalok éneklése betűs kottáról, a betűs kotta átírása.
A pentatónia dallamhangjainak és dallamfordulatainak éneklése a tanult népdalok és a 333 olvasógyakorlat segítségével.
A fá, ti, alsó ti, felső dó hangok neve, jele, helye a vonalrendszerben. Módosított hangok megfigyelése.
Sorszerkezet, a sorok összehasonlítása.
Dallamsor és dalmotívum megkülönböztetése. Dallam-improvizáció adott hangkészlettel.
- Értékelés** Az egyéni és csoportszintű teljesítmények alapján, osztályzattal. Szempontok: A zenei elemek felismerése, közös reprodukálása, dallamírás.
A tanult dalok ismerete.

Zenei ismeretek - ritmikai elemek

Cél	A többszólamú érzék fejlesztése a dalokhoz kapcsolódó ritmosztinátó-kíséret és ritmuskánon segítségével. A páros és páratlan ütemek megkülönböztetése. Folyamatos ritmushangoztatás egyenletes tempóban. A parlando, rubato, tempó giusto megismerése, alkalmazása dalok előadásában.
Követelmény	Ismerje <u>az osztály</u> a háromnegyedes ütemmutatót és ütemfajtát. Ismerje fel hallás után és kottaképről is a megismert ritmusokat. Tudjon ritmuskíséretet adni daléneklés közben ritmusgyakorlatokhoz és olvasógyakorlatokhoz. Legyen képes <u>a gyermek</u> a megismert ritmusjeleket alkalmazni, 8 ütemnyi ritmust megfelelő előkészítés után önállóan lejegyezni. Ismerje fel és hangoztassa az éles és nyújtott ritmust.
Tartalom	Hangsúlyrend összehasonlítása a hármas és a kettes ütemben. Éles ritmus és nyújtott ritmus. Kétszólamú ritmusgyakorlatok. Ritmuskíséret improvizálása. Dalok és mondókák ritmusának folyamatos hangoztatása egyenletes tempóban. A háromnegyedes ütemfajta megfigyelése és megismerése.
Értékelés	Rendszeres szóbeli és osztályzattal is minősítő értékelés a ritmikai emlékezetre, a ritmus lejegyzésére és reprodukálására vonatkozóan.

Zenehallgatás

Cél	A zenei részletek szereplőinek felismerése, a karakterek megfigyelése. Hangszer-felismerési gyakorlatok (a négy év alatt megismert hangszerek hangszínei). A zongora mint kísérő hangszer megfigyelése. A kamarahangzás és a zenekari hangzás összehasonlítása. Népi hangszerek megismerése.
Követelmény	Zenei karakterek megfigyelése közös szempontok szerint. Hangszerek hangszíneinek, az emberi énekek hangszíneinek felismerése önállóan. Többször meghallgatott zeneművekben a jellemző zenei témák önálló felismerése.
Tartalom	Jellemző zenei művek, részletek: Bárdos: Kossuth Lajos táborában, Egressy: Klapka-induló. Kodály: Hány János - Toborzó, I. II. III. IV kaland. Saint Saens: Állatok farsangja. Strauss: Kék Duna keringő. Kodály: Hajnövesztő. Kodály: Villó - részlet. Eredeti népzenei felvételek. Erkel - Kölcsey: Himnusz.
Értékelés	Formáló, segítő értékelés a megfigyelő-képesség és zenei formaérzék területén. A hangszínhallásban az emberi hangok, a tanult hangszerek hangjainak egyéni felismerése osztályzattal értékelt teljesítmény.

Tánc

	A) <u>A hagyomány játéka</u> <u>és táncai, játék, játékfűzés</u>
Cél	A tanult játékok gyakorlása. Az új játékok dalainak és szerepeinek megtanulása. Hangulatnak megfelelő előadás.

Követelmény	A játékok előadásában a szerepek megfelelő magatartás. A játék szerepeinek felismerése a hagyományban. A lakóhely hagyományából játékfűzés bemutatása. Két játék ismerete dallal, mondókaival.
Tartalom	Játékfűzések a gyerekek kívánsága szerint. (játékgyakorlás). Párválasztó párcserélő: Hej Vargáné, (és még két dal). Csúfolók: Csütörtökön virradóra.
Értékelés	A játékok ismeretének értékelése osztályzattal. Legalább 10 játék dalának, szövegének és szerepeinek önálló ismerete, részvétel az előadásukban.
	<i>B) <u>Motívumtanulás, motívumfűzés</u></i>
Cél	A megismert tánclépések gyakorlása. Az új tánclépések pontos előadása. A tanult tánclépésekkel improvizációk.
Követelmény	A néptánc alaplépéseinek stílusos táncolása.
Tartalom	Páros ugrós etűd, motívumai: csárdás- höcögő cifra (oldalt- és elől keresztezett), láb alatt csapó, csapásoló, térdütögető. Cifra és változatai, ezekből motívumfűzés.
Értékelés	Szóban, javító szándékkal. Az együttes táncolás, a hangulatnak megfelelő előadás szóbeli minősítése. Csak minőségi produkcióra adjunk érdemjegyet.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudjon énekelni az osztály 25 dalt emlékezetből, pontos ritmusban a dalok hangulatának megfelelően.
Legyen képes az osztály a Himnusz éneklésére.
Legyen képes az osztály a megismert dalok azonos és hasonló dallamsorainak megkülönböztetésére, jellemző dalmotívumok reprodukálására.
Legyen képes a tanuló öt- és hétfokú dallammotívumok lejegyzésére a vonalrendszerben tanítói segítséggel.
Értse a dallamvonal, hangsor, hangkészlet fogalmakat, legyen képes a hangkészlet megállapítására betűs kottából.
Tudjon ritmuskíséretet adni daléneklés közben.
Legyen képes ritmus- és olvasógyakorlatok ritmusának hangoztatására olvasásuk közben.
Legyen képes a megismert ritmusjeleket alkalmazni, gyakorlás után 8 ütemnyi ritmust önállóan lejegyezni.
Ismerje a $\frac{3}{4}$ -es ütemmutatót és ütemfajtaát.
Legyen képes a tanuló az emberi énekhangok hangszíneinek, a négy év során tanult hangszerek hangszíneinek felismerésére.
Tíz gyermekjáték dalának, szövegének és szerepeinek önálló ismerete, részvétel gyakorlásukban, előadásukban.

Ének-zene 5. évfolyam

Éneklés

- Cél** Élmények átélése az éneklés és más zenei tevékenységek során.
Pozitív érzelmek és érdeklődés megteremtése, fenntartása az ének-zenei élményeken keresztül.
Esetleges gátlások feloldásának elérése a csoportos tevékenységekben játékos gyakorlással, ismétléssel.
A változatos dalanyag önálló befogadására és reprodukálására való felkészítés, a zenei érzékelés, emlékezet, fantázia, gondolkodás fejlesztése.
A fejlesztés közös területei:
Éneklés egy- és több szólamban,
Zenei hallás finomítása,
Zenei memória fejlesztése,
A helyes előadásmód tudatosítása (artikuláció, dallam és szöveg kapcsolata),
Mozgás, ügyesség, pontosság készségeinek fejlesztése zenei játékkal.
- Követelmény** Legyen képes az osztály: Játékdalok, népszokások, táncos dallamok stb. közös éneklésére, egységes hangzással, értelmes szövegkezeléssel, a zenei hangsúlyok helyének megtartásával, az ismert zenei fogalmak (tempó, dinamikai jelzés, hangerő) megfelelő alkalmazása alapján.
Alkalmazkodó ritmusú dalok éneklésére. A dalok éneklésére egyenletes lüktetés mellett, dallamritmus és könnyű osztinató kísérettel kottából és emlékezetből.
Könnyű, kétszólamú dalok, kánonok éneklésére a tanulók hangmagasságának megfelelően.
Tudja a tanuló: A helyi tanterv és a tanár által meghatározott népdalokat, műzenei szemelvényeket stb. emlékezetből, saját hangterjedelmének megfelelően, stílusosan előadni, összes versszakkal.
Legyen képes a tanuló: A népdalsorok azonosságainak és különbözőségeinek felismerésére hallás után. Aktív, érdeklődő zenei magatartásra
A népdalsorok azonosságainak és különbözőségeinek felismerése hallás után. Aktív, érdeklődő zenei magatartásra.
- Tartalom**
1. Magyar népdalok
Dalok az ősi rétegből (ereszkedő, kvintváltó dallamok): Érik a szőlő és még két dal.
Dudanóták; Aki dudás akar lenni.
Tréfás dalok, Úgy tetszik, hogy...
Dalok az új stílus köréből, kupolás, visszatérő dallamok: Erdő, erdő, erdő és még két dal.
További három népdal.
Ballada: Megöltek egy legényt.
2. Alkalomhoz kötött dalok:
Március 15.: Gábor Áron, Föl, föl vitézek és még egy dal.
Az iskola hagyományos ünnepei.
3. Más népek dalai: A számóca.
4. Régi magyar dallamok: Régi táncdal.
5. Történelmi korok zenéje: (1 gregorián ének: O gloriosa; a barokk kor zenéjéből 1 kantáta részlete: J. S. Bach: Parasztkantáta.
8. Többszólamúság: Egy népdal és egy műzenei kánon.
9. Improvizáció: Vers, dallam ritmizálása.
- Értékelés**
Szóbeli értékelés:
A tanuló önértékelése, az osztály véleménye, a tanár összefoglaló elemzése.
Írásbeli értékelés:

Dallamírás emlékezetből.

A gyengébbeknél adjunk lehetőséget a fejlődésre, szorgalmuk bizonyítására a tárgy más területén is.

Ritmus

Cél

Az 5. évfolyamban tudatosuljon a tanulóknál, hogy a ritmus a zene karakterének egyik meghatározója. Az ének, a zene, a mozgás egybeváogó legyen, váljék tudatos mozgássá.

A tartalomban meghatározott ritmikai elemek hangoztatása, tudatos felismerése, önálló, alkotó alkalmazása.

A zenei élményeken alapuló ritmikai ismeretek bővítése.

A tanulók zenei készségének, képességének fejlesztése ritmusgyakorlatok, ritmusjátékok gyakori alkalmazásával.

A tanult dalok, témák ritmikailag pontos éneklése, hangoztatása megfelelő tempóban.

A dalok, zenei témák megismerésével az új ritmuselemek tudatosítása, felismerése, megszólaltatása.

A tanulók fizikai és szellemi felfrissülése ritmushangszerek, ritmikus mozgások ügyességet növelő alkalmazásával.

Követelmény

Legyen képes az osztály: Ritmusmotívumok olvasására ritmusnévvel, dalrészletek ritmizálására. A tanult ritmuselemek és képletek pontos megszólaltatására, diktálás utáni leírására, hallás után történő felismerésére dallamokban, dalokban és témákban.

Legyen képes a tanuló: Az új ritmusérték (tizenhatod) megnevezésére és lejegyzésére. A zene lüktetésének érzékelésére, éreztetésére. Írásbeli munkájában törekedjen szabályos, rendezett, esztétikus kottakép kialakítására.

Tartalom

Ritmushangoztatás egy- és több szólamban a tanult ritmuselemekkel és ritmusképletekkel.

A tizenhatod érték és gyakorló neve a tankönyv szerint, a negyed négyes osztásban.

A tizenhatod szünet.

Az alkalmazkodó ritmus.

Ritkítás és szaporítás.

Ritmushangoztatás egy- és több szólamban a tanult új ritmuselemekkel, ritmusképletekkel, a tanult metrumokban.

Az önálló nyolcad és szünet.

Váltakozó ütemek: 2/4 - 4/4.

Játékos feladatok: kopogós, felelgetős, ének és taps, ritmuskánon.

Kétszólamú ritmusgyakorlat, vers ritmizálása. Ritmusrögtönzés.

Értékelés

Szóbeli értékelés: dicséret és buzdítás az önálló megszólaláskor, részletosztályzatokkal a kedv felkeltése.

A követelmények ellenőrzése megfelelő gyakorlás, hangoztatás után tevékenység közben történik.

Mértéke a ritmuskészség fejlődésének foka, pontosság, önállóság a tanult ritmikai elemek ismeretében, alkalmazásában.

A hangoztatott ritmusok felismerése, tudatossága, pontossága.

Írásbeli értékelés: a munkafüzetbe lejegyzett, megfelelően előkészített már ismert ritmusra érdemjegy.

Hibátlan feleletszerű munkára is adható érdemjegy, az önkéntesség alapján.

Zenei olvasás-írás

Cél

A kottaolvasási készség alapozása a megismert ritmikai és dallami elemekkel, fejlesztése egy- és két szólamban.

A belső hallás folyamatos fejlesztése a dallamok felismerésével jelrendszerről.

Öt- és hétfokú dallamok felismerése kottaképről.

Az ABC - s hangnevek megismerése, törzshangok violinkulcsban c1 - c2- ig.

Követelmény Legyen képes az osztály: Ritmus- és dallamolvasásra, a tanult zenei elemekkel. A begyakorolt dalokban szolmizációs jelek alkalmazására: kézjelről, betűkottáról, kottaképről. A pentatónia jellemző dallamfordulatainak felismerésére, éneklésére az ismert dalokban.

Tudja az osztály: A r' m' hangokat. Ismerje fel és énekelje az osztály a tiszta prim (t1), tiszta kvart (t4), tiszta kvint (t5) és tiszta oktáv (t8) hangközöket. ·

Tudja a tanuló: Ismert népdal egy sorának ritmusát emlékezetből lejegyezni.

A kibővült hangkészlet új elemét (felső r' m') könnyű dallamfordulatban énekelni és lejegyezni a tanult dó helyekkel.

ABC - s hangot vonalrendszeren rögzíteni.

Tartalom

A r' m' hangok tudatosítása.

Öt- és hétfokú dallamok éneklése kézjelről, betűkottáról és hangjegyekről.

Ritmus és dallamolvasás az új ritmikai és dallami elemekkel (r', m', tizenhatod értékű hang és szünete, pontozott ritmusok).

A funkcióérzék alapozása.

A hangok ABC - s neveinek rögzítése c1-c2-ig.

Ismert könnyű dallamok lejegyzése C - dóval.

Improvizáció: kötött rögtönzés, dallam kiegészítése, variálása, kvintválasz alkotása adott A5 kezdő sorra.

Értékelés

Megegyezik a ritmus fejezetnél leírtakkal.

Zenei ismeretek, zenei hallás

Cél

Az önálló népdalelemzés előkészítése, stílusismeret megalapozása a népzenei ismeretek tudatosságával.

Dallami, elméleti, fogalmi ismeretek alapozása a kottaismeret, a hallásfejlesztés szolgálatában. Belső hallás folyamatos fejlesztése a dalok felismerésével, a hangközök megfigyelésével.

Az abszolút rendszer tudatosítása, a jelrendszer fogalmi és zenei jelentőségének felismertetése.

A zenei kifejezést szolgáló, műzenei formák megismertetése (nyitás-zárás, motívum, periódus).

Követelmény

Ismerje az osztály: A r' m' hangokat és énekelje. A hétfokúságot és alkalmazza a daltanulás során. A G- kulcsot, a hangok ABC - s nevét (c1-c2-ig) és helyét a vonalrendszeren. Ismerje fel az osztály a tiszta prim (t1), tiszta kvart (t4), tiszta kvint (t5), tiszta oktáv (t8) hangközöket kottaképről és hallás után. A tizenhatod értéket és variációs lehetőségeit egy negyed értéken belül.

Legyen képes az osztály: A tanult hangközök éneklésére, szolmizálva; a zenei karakterek különbségének, kifejező erejének megfigyelésére.

Tartalom

1. *Dallami elemek:*

A pentaton hangkészlet bővítése felső r' m' hangokkal.

Hétfokúság - diatónia.

Az abszolút rendszer violinkulcsban: törzshangok.

A hangok ABC- s nevei c1 - c2-ig.

A G-kulcs.

Tiszta hangközök: tiszta prim (t1), tiszta kvart (t4), tiszta kvint (t5), tiszta oktáv (t8) tudatosítása, felismerése, éneklése szolmizálva.

2. *Népzenei ismeretek:*

Dallamszerkezeti ismeretek a népdalok régi stílusában.

A kvintváltós dallamszerkezet.

A visszatérő szerkezet az új stílusú népdalokban.

Népi éneklési előadásmódok: parlando, rubato, tempo giusto.

3. *Műzenei ismeretek:*

A műdalokban nyitás-zárás, motívum, periódus.

Tempójelzések ismert dalokban. (pl.: moderato).
Ismert dalok dinamikai jelzései. (pl.: piano, mezzoforte).
Zenei forma: rondo.
Zenei műfajok: szvit, versenymű, oratórium, opera.
Zenei szerkesztés: párhuzamos mozgás, tükörkép, párbeszéd.
Hangszerek: - duda, tekerő, cimbalom, klarinét,
a barokk zenekar - trombita, csembaló, orgona.
A klasszikus zenekar hangszercsoportjai.
A metronóm és a metronómjelzés.
4. *Improvizáció*: Adott A5 dallamra A válasz sor kitalálása, írása.

Értékelés Tekintettel arra, hogy ebben az egységben a belső hallás fejlettségén múlik a teljesítmény, ezért osztályzás nem javasolt.

Zenehallgatás, zeneirodalom

Cél Zeneértő és -érző képesség kialakítása.
A zeneműveken keresztül a fontosabb stíluskörökhöz kapcsolódó, különböző karakterű művek élménynyújtó hatásának átélése.
Az emberi hang színein, hangfajták, szólamfajták ismeretén, a hangszerek hangszínein, a zenekar hangzásán keresztül zenei ismeretek nyújtása, a hangszínhallás fejlesztése.
A harmonikus hallás, a zenei emlékezet, stílusérzék készségeinek fejlesztése.
A zeneművekben különböző hangulatok, egyszerű zenei formák, előadó apparátus megfigyelése.
Hangverseny látogatási igény felébresztése.

Követelmény Ismerjék fel a tanulók a többször meghallgatott művekben előforduló hangfajták, kórusfajták nevét, hangzását.
Ismerjék a duda, tekerő, citera, cimbalom, klarinét hangszínét.
Ismerjék fel a vonós hangszerek (hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő) hangszínét.
Figyeljék meg a népi zenekar, a barokk és a klasszikus zenekar hangszereit (pl.: kürt, csembaló, orgona stb.), hangszercsoportjait (vonósok, fa- és rézfúvósok, ütősök).
Legyenek képesek a meghallgatott zeneművek jellegzetes részleteinek felismerésére megfigyelés alapján.
Ismerje fel a Himnusz és Szózat zenéjét, tudja szerzőit.

Tartalom 1. *Magyar népdalok*:
Dalok az ősi rétegből:
Népdal, népdal lakodalmas változata, dudánóták népdalfeldolgozása népdal néprajzi felvételről,
Szózat,
Az új stílus köréből Erdő, erdő de magas a teteje,
Tréfás dalok, népszokások dalai;
2. *Kórusok, zenekari felvételek*:
Kodály Zoltán: Kállai kettős; vegyes kar, népi zenekar (Bárdos Lajos: Magos a rutafa III. tétel, Összegyültek, összegyültek; női vagy leánykar), Bartók Béla: Magyar képek: Este a székelynél (zenekari), zongoradarabok Bartók Béla műveiből.
3. *Régmúlt korok zenéje*:
Őskor (szertartásdal és a népdal); ókor:(sírvers és a kórus), középkor: Gregorián zene (egy részlet), Reneszánsz:(egy madrigál részlet), Farkas Ferenc: Régi magyar táncok.
4. *Hangszerismeret*:
Népi hangszerek: népzenei felvételről: tekerő, duda, citera, cimbalom, a népi zenekar: Szabolcsi Bence - Daróczi Tamás: Kapuvár verbunk.
5. *Elemi ismeretek barokk szerzőkről*:
Elemi ismeretek barokk művekről, hangszeres és énekes műfajok. Bach, Vivaldi, G. F. Händel műveiből: a szvit, a versenymű, a prelúdium, a fúga; a barokk zenekar,

hangszerismeret: trombita, fuvola, csembaló, orgona egy kantáta, egy oratórium részlete (a korál dallam)

Értékelés

Alapja a kollektív ellenőrzés.

Játékos formák: kártyák, képek felmutatása hangszer és forma felismerésénél. Osztályzásra a többször meghallgatott művek esetén kerülhet sor. Formája lehet a fejtörő, zenei totó. Egyéni feladat is adható. Csak a hibátlan megoldás jeles.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudjon 10 népdalt, mūdalt szépen, kifejezően énekelni egyénileg vagy társakkal együtt.

Az alkalmazkodó ritmusú népdalok éneklése.

Tizenhatodok felismerése, megszólaltatása, jelölése.

Az új ritmusérték - tizenhatod - felismerése és hangoztatása ismert dallamokban.

Öt és hétfokú dallamok éneklése betűkottáról.

Tudjon ismert dallamokat énekelni kottából és szolmizálva.

Könnyű, ismert dallamok lejegyzése.

Ismerje fel a hangközöket: t1, t4, t5, t8 (tisza prím stb.).

ABC - s hangok ismerete violinkulcsban.

Tanult és meghallgatott népdalfeldolgozások felismerése.

Legyen képes felismerni néhány meghallgatott barokk és klasszikus zenei szemelvényt.

Ének-zene 6. évfolyam

Éneklés

Cél

A zenei ízlés megalapozása, a nép- és műzenei alkotásokban rejlő tartalmak elsajátításával.

Élmények átélése az éneklés és más zenei tevékenységek során. Folyamatos érdeklődés biztosítása további aktív énekléssel.

Éneklési készség fejlesztése a tiszta, szép éneklés megalapozása, hangterjedelem bővítése. A belső hallás folyamatos fejlesztése a dalok felismerésével.

Az éneklés megfelelő hangerejének: a természetes, mezzoforte hangerő. Kialakítása. Törekvés a helyes légzés, hangzóformálás, hangképzés zenei és szövegi hangsúlyok tudatos kezelésére, az egybetartozó zenei gondolat egységének fenntartására.

Ismerjék meg a magyar népdalok stílusrétegének legfontosabb zenei jellemzőit.

Ismerkedjenek meg a zenetörténet jelentősebb magyar és európai remekműveinek énekes részleteivel. A zenei memória fejlesztése a dalok és témák gyakorlásával, majd emlékezetből éneklésével.

A magyar történeti énekek és a népzene kapcsolatának felismerése.

A többszólamúság fejlesztése igényesebb kánonok, egyszerű népdalfeldolgozások éneklésével (szólambiztonsággal, intonációs pontossággal).

Követelmény

Tudja a tanuló: A helyi tanterv illetve a tanár által meghatározott számú népdalt, műdalt stb. zeneileg hibátlanul, tisztán, helyes artikulációval, a dallam és a szöveg kapcsolatára épülő megfelelő előadásmóddal, a zenei hangsúlyok helyének megtartásával, egységes hangzással, egyénileg vagy csoportosan énekelni emlékezetből, összes versszakával.

Legyen képes az osztály: az alkalmazkodó ritmusú dalok éneklésére, a többszólamú éneklésre: kánonok, egyszerű kétszólamú dalok biztos, stílushű előadásával.

Tartalom

1. Dalok:

Magyarország népdalai (válogatás). Táncnóták: Sárga kukoricaszár (és még három népdal). Életképek: Jász-kun-sági gyerek vagyok. Balladák: Vidróczki. Ünnepek dalai: március 15.: Kossuth Lajos táborában, Szózat, katonadalok: A jó lovas katonának (és még egy dal).

2. *Más népek zenéje*: Nézd, itt az ingó-bingó... és még két dal.

3. Régi magyar dallamok:

XVI. sz. históriás ének: Egri históriának summája.

A kuruc kor zenéje: Csinom Palkó, (és még egy dal).

Egy virágének: Ellopták szívemet, népies műdal: Juhászlegény.

4. A *klasszikus szerzők dalai*: Mozart: Vágyódás a tavasz után, klasszikus zeneművek könnyen énekelhető témáiból egy darab.

5. Többszólamúság:

Kánonok: Te álomszuszék ébredj, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Szőnyi Erzsébet bicíniumai közül egy darab

Értékelés

Az ellenőrzés és értékelés a tanulás egész folyamatában történhet.

Követelmények alapján a dalok, dallamok, dalokhoz tartozó elméleti ismeretek számonkérése, minősítése szóban és érdemjeggyel.

Ritmus

Cél

A tartalomban meghatározott ritmuselemek megismerése, zenei élményekből induló elvonatkoztatással. A ritmuskészség fejlesztése. Az új ritmuselemek megismerésével, gyakorlásával a készség szint eléréséig.

A ritmusismeret tudatossága dalszöveggel is azonosuljon.

Az egyszólamúság továbbfejlesztése a két- és háromszólamúság szintjéig.

Követelmény	Ismerje fel <u>az osztály</u> hallás után és kottaképről a kis éles, kis nyújtott, a kis szinkópa és a triola ritmusokat. Legyen képes a tanult ritmuselemek és ritmusképletek pontos megszólaltatására ismert és ismeretlen zenei anyagban. Legyen képes <u>a tanuló</u> könnyű népdal ritmusát lejegyezni emlékezetből, ismeretlen népdalsor ritmusát visszatapsolni.
Tartalom	<i>Ritmikai elemek:</i> Kis éles, kis nyújtott, kis szinkópa ritmusok. A negyed hármias osztása, a triola. <i>Metrikai ismeretek:</i> A kétkettes ütem: 2/2 allabreve -, hangsúlyrendje és ütemezése. A felütés, a csonkaütem megfigyelése dalokban. Váltakozó ütemek: 3/4 - 2/4 változó hangsúlyai. A históriás énekek jellegzetes ritmusképletei. Ritmuszajátékok, ritmusjátékok a már ismert formákban: osztinató, kétszólamú feladatok. <i>Improvizáció:</i> Ritmus telefon. Vers ritmizálása. Vers mondása kánonban is. Hibás kották javítása ismert dalokban.
Értékelés	Dalok, témák pontossága, a felismerés, hangoztatás tudatossága, a megszólaltatás biztonsága. A ritmuskészség előző évhez viszonyított fejlődése, értékelése szóban és osztályzattal. Valamennyi ritmikai munkafázis értékelése az egyes tanulók visszajelzési szintjén. A többszólamúság önállósága. A memória tartóssága, terjedelme. Rendezett kottairás, esztétikus feladatmegoldás érdemjeggyel.

Zenei olvasás-írás

Cél	A zenével való találkozás elmélyítése a zenei olvasás-írás segítségével. A kottaolvasás segítse a zene megértését, az élmények tudatosítását. A kottaolvasási készség fejlesztése, tanult dallamok felismerése. Előjegyzés és dó viszony összefüggésének ismerete 1# és 1b előjegyzéssel. A feloldójel ismerete, használata. ABC - s hangok olvasása, írása. Elméleti ismeretek fokozottabb gyakorlati alkalmazása. A kottaolvasás ütemének, a megértés tudatosságának hallásfejlesztéssel kapcsolt növelése.
Követelmény	Tudjanak <u>a tanulók</u> ismert dallamokat kottáról szolmizálva énekelni. Legyenek képesek a vonalrendszerben való tájékozódásra. Ismerjék a szolmizációs és ABC - s hangokat. <u>Legyenek képesek</u> a módosított hangok felismerésére, szolmizálására kézzelről, kottából (fi, szi, ta). Ismerjék a módosított hangok ABC - s neveit, C, F és G – dóban. Tudjanak megszólaltatni tizenhatodokat, pontozott ritmusokat, szinkópát és triolát. Tudja a tanuló az új ritmusképletek jeleit folyamatosan olvasni ismert olvasógyakorlatokban, dalokban. Tudjon ismert dallamokat énekelni kottából szolmizálva, kézzel. Legyen képes a dallamok önálló lejegyzésére, 1# 1b előjegyzéssel. Előjegyzés nélküli dúr és moll hangsor hangjainak felismerésére, olvasására. Módosító jelek felismerésére, értelmezésére, írására.
Tartalom	Ritmus és dallamolvasás az előző évben megismert hangnemekben. Pontozott ritmusok, kis szinkópa, triola a tanult metrumokban. Felismerés és gyakorlás: váltakozó ütemekben: 4/4 - 2/4; 3/4 - 2/4.

Ereszkedő, kvintváltó dallamok éneklése betűkottáról és hangjegyekről.
Könnyű kétszólamú gyakorlatok (ritmus, dallam) olvasása.
Módosító jelek értelmezése és módosított hangok szolmizálása kézjelről, betűről, hangjegyről.
Öt és hétfokú dallamok lejegyzése betűkottáról az ismert dó helyekkel.
Gyakorolt dallamok lejegyzése önállóan.
Dallamalkotó hangközök.

Értékelés Tájékozódás mértéke a vonalrendszerben 1# és 1b előjegyzésig, előjegyzés és dó viszony felismerése.
Játékos feladatmegoldás, közös és egyéni gyakorlás a gátlások oldására, értékelés előkészítésére.
A kottaismeret foka, az olvasás tempója.
Rendezett fűzetvezetés, pontos kottairás.

Zenei ismeretek, zenei hallás

Cél A zenei anyanyelv, Magyarország népzenejének megismertetése.
Népzenei jellegzetességek megfigyelésére való képesség fejlesztése: új stílusú népdalok sajátosságainak megállapításával. Népdalelemzési ismeretek bővítése, önálló népdalelemzés készségének megalapozása.
Formaérvék fejlesztése. A formai elemek tudatosítása.
Hallásfejlesztés: Dúr, moll hangsorok (1# és 1b) tanulása során.
Módosított hangok felismerése, olvasása, lejegyzése (fi, szi, ta) hallásélmény alapján.
Hangszínhallás bővítése: kórusfajták és szólamaik, hangszercsoportok felismerésében készségfok elérése.
Abszolút rendszer további tudatosítása, az ABC - s módosított hangok. tanulásával.
Előjegyzés és dó viszony összefüggéseinek felismertetése.
Belső hallás folyamatos fejlesztése hangközök, hangsorok tudatosításával, megismerésével, éneklésével.
Dúr és moll harmóniak megismertetése.

Követelmény Ismerjék fel a tanulók a szekund és terc hangközöket, ismert dallamokban kotta és hangzás alapján. Ismerjék a dúr és moll hangsorokat 1# és 1b-ig, a módosított hangok szolmizált és ABC - s alakjait 1# és 1b előjegyzésű hangnemekben. Ismerjék fel és alkalmazzák helyesen a módosító jeleket.
Ismerjék fel az új stílusú népdal jellemzőit (visszatérő szerkezet, kupolás építkezés) hallás után is.
Legyen képes a tanuló ismert zenei anyag elemzésére.

Tartalom Dallamszerkezeti ismeretek a népdalokban.
Kétrendszerű népdalok.
Visszatérő szerkezet az új stílusban.
Ereszkedő dallamvonal, kvintváltás, visszatérés, variáció, nyitás-zárás, motívumok, sorok.
Népi éneklési előadásmód: parlando, tempo giusto, változatlan, negyedes mozgású vagy alkalmazkodó.
Díszítő hangok a népdalokban.
A népballada zenei jellemzői, tartalmi sajátosságai.
ABC - s hangok g-g2 - magasságig.
Hétfokúság: dúr - moll.
Hétfokúság: modális hangsorok (ré sor, szó sor, mi sor fogalma). Hangnemek 1# és 1b előjegyzésig (dúr, moll, dór, fríg, mixolyd).
Hangközök: k3-n3, k2- - n2.
Módosító jelek: kereszt #, és a b, és feloldójel ismerete, használata, elhelyezése G-kulcsban.
A módosított hangok (fi-szi-di-ta) ismerete 1# és 1b előjegyzésű hangnemekben.

Műdalokban és gyermekdalokban nyitás-zárás, arzis-tézis, motívum, periódus fogalma.

A klasszikus zenei műfajok: szonáta, vonósnégyes, versenymű, szimfónia, klasszikus opera jellemzőinek megismerése.

A szimfonikus zenekar hangszercsoportjai.

Értékelés

Az 5. évfolyamban meghatározottak szerint.

Továbbiakban:

Az elsajátított ismeretekről egyéni és csoportos formában számolhatnak be a tanulók. A zenei ismeretek értékelését elegendő gyakoroltatás előzi meg. Az elméleti ismereteket nem öncélúan kérjük számon, mindig zenéhez kapcsolva ellenőrizzük a megértést, a biztos tudást. Szorgalmazzuk a hangszerismeretekhez kapcsolódó gyűjtőmunkát.

Zenehallgatás, zeneirodalom

Cél

A zeneértő és -érző képesség fejlesztése.

Megalapozni a tanulók zeneirodalmi és zenetörténeti tájékozottságát, képessé tenni őket a zenei értékek közötti eligazodásra, a zeneirodalmi alkotások stílusjegyeinek felismerésére.

Az emberi hang színein, hangfajták, szólamfajták ismeretén, a hangszerek hangszínein, a zenekar hangzásán keresztül zenei ismeretek nyújtása, a hangszínhallás fejlesztése.

A harmonikus hallás, a zenei emlékezet, stílusérzék készségének fejlesztése.

A zeneművekben különböző hangulatok, zenei karakterek, egyszerű formák, előadói apparátus megfigyelése különböző feldolgozásokban.

A zeneműveken keresztül a fontosabb stíluskorokhoz kapcsolódó, különböző karakterű művek élmény-nyújtó hatásának átélése.

A zene nevelő hatású feltételeinek biztosítása által az esztétikai befogadás előkészítése, megkönnyítése.

Követelmény

Ismerje az osztály a klasszikus zenekar hangszereit, hangszercsoportjait.

A bemutatott művekben előforduló hangfajták és kórusfajták, hangszerek és hangszeres együttesek hangzását hallás után.

Ismerjék fel a többször meghallgatott zeneműveket jellegzetes részleteik alapján.

Legyen képes a tanuló felismerni néhány tanult klasszikus szemelvényt. Ismerje fel az eddig tanult hangszerek mellett a klarinét, a lant hangszínét. Ismerje fel a többször meghallgatott művek közül Kodály, Bartók és egy bécsi klasszikus szerző egy-egy énekes művét jellegzetes részlete alapján.

Tartalom

1. *Dalok*, (eredeti felvételről).

Táncnóták; életképek; balladák: Kádár Kata.

2. *Népdalfeldolgozások*: Kodály: Mátrai képek, (és még két feldolgozás).

3. *Régi magyar dallamok*: Históriai ének: Tinódi Lantos Sebestyén XVI. század, Bakfart Bálint lantzenéje XVI. sz., X. Lantfantázia C-dúr.

4. *Elemi ismeretek klasszikus szerzőktől*:

Zenei formák: periódus, rondó; triós forma, szonátaforma (egy-egy W. A.. Mozart műben); zenei műfajok: oratórium, szimfónia, vonósnégyes (J. Haydn egy-egy műve, vagy ennek részletei); divertimento, szerenád (egy-egy W. A. Mozart mű); opera: W. A. Mozart: Varázsfuvola.

A bécsi klasszikusok zenéjéből, hangszerismeret: a klasszikus zenekar hangszerei, hangszercsoportjai, a klarinét hangszíne.

Értékelés

A közös munkában való részvételt, annak aktivitását pozitív elbírálásban részesítjük. Érdemjegyet az egyes tartalmi egységek feldolgozása közben, lezárásakor egyaránt adunk.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tudjon a tanuló további 15 népdalt, mūdalt szépen, kifejezően énekelni egyénileg vagy társakkal együtt.

A Szózat éneklése társaival együtt.

Pontozott ritmusok, tizenhatodok, szinkópa, triola megszólaltatása, felismerése, jelölése ismert zenei anyagban.

Öt- és hétfokú dallamok éneklése betűkottáról.

Tudjon ismert dallamokat énekelni betűkottából szolmizálva. Ismerje és alkalmazza a kézjeleket.

Könnyű, ismert dallamok lejegyzése betűkottával és hangjegyekkel.

Ismerje fel a hangközöket: prím, szekund, terc, kvart, kvint, oktáv hallás után kottából.

ABC- s hangok ismerete violinkulcsban.

Ismerje fel a módosítójeleket, előjegyzéseket.

Tanult népdalfeldolgozások felismerése.

Legyen képes felismerni néhány meghallgatott klasszikus zenei szemelvényt, Bartók, Kodály népzenei ihletésű művei közül néhányat.

Ének-zene 7. évfolyam

Éneklés

Cél

Az éneklési kultúra fejlesztése, zenei élményt nyújtó hatásokkal.
Élményt nyújtó énekléssel pozitív érzelmek felkeltése, életkori sajátosságok miatti szorongások feloldása.
Az éneklési készség további fejlesztése a hangképzés folyamatával. A tanuló átsegítése a mutálás időszakán.
A hangterjedelem kétirányú növelése.
Az értékes népzenei, műzenei anyag megismerésével, a dalkincs növelésével a zenei ízlés formálása.
Zenei jellegzetességek a nemzetiségek, etnikai kisebbségek dalaiban.
Idegen hatások megfigyelése népzeneinkben.
Összefüggések meglátása a vokális zene fejlődésében: tartalom, forma, a stílusjegyek kapcsolatában.
Többszólamú éneklési készség fejlesztése, szólamszámaiban szaporodó kánonokkal, egyszerű kétszólamúsággal, előkészítő intonációs gyakorlatokkal.
A népdalkincs további bővítése újabb tájegységek, népszokások dalaival.
A dalok keletkezési körülményeinek (kor, társadalmi háttér) ismerete.

Követelmény

Tudja az osztály: A tanult népdalokat, műdalokat, szemelvényeket tisztán, egységes hangzással közösen énekelni emlékezetből.
Legyen képes az osztály: A népdalokra jellemző előadásmód megvalósítására, az oldottabb metrikájú parlando, a szabadabb rubato és feszes tempo giusto lüktetéssel történő éneklésre. A tanult dalok előadásbeli különbségeinek megfigyelésére, műdalok megfelelő karakterű előadására. Egyszerű kétszólamúság megvalósítására, kánonok éneklésére, növekvő kánon szólamszámmal, emlékezetből, csoportosan.
Tudjon a tanuló: A megtanult népdalokon felül 3 dallamot az ősi népzeneből a szép és kifejező éneklés alapkészségével énekelni. Tudjon emlékezetből egy-egy népéneket énekelni (az énekelt hangmagasság g-e2 hangok terjedelmében).

Tartalom

1. Magyar népdalok:
Régi réteg dalaiból: Vékony cérna, (és még két dal), népszokások dallamai: új stílusú népdalok- Szépen úszik.(és még egy dal).
2. Hazai nemzeti és etnikai kisebbségek dalai.
3. Európai népek dalai:
A nap nyugodni tér (és még egy dal).
4. Történeti énekek:
Egy dal a magyar verbunkos dallamok és zeneművek témáiból, katonadalok: Most szép lenni katonának.
5. Romantikus dalok, zeneművek énekelhető témái: G. Verdi: Nabucco: Rabszolgák kórusa.
6. Bartók Béla és Kodály Zoltán műveinek énekes szemelvényei: Bartók B.: Tisza partján, (és még egy szemelvény).
7. Többszólamú dalok: kánonok, kantátarészletek. J. S. Bach: Parasztkantáta - részlet, (és még egy szemelvény).

Értékelés

Többségében csoportos éneklésnél a szóbeli forma az értékelés módja, mindig utalva a jobbítás lehetőségére, hibák javítására.
Egyéni éneklésnél az önkéntesség elve alapján a hibátlan, példamutató előadást értékeljük érdemjeggyel. Buzdító jelleggel részosztályzatot adunk.
A mutálás méltánylása elengedhetetlen.

Ritmus

- Cél** A ritmikai, metrikai készség fejlesztése aktív énekléssel, játékkal.
A zenei ritmussal való gyakori találkozással, a kreativitás kibontakoztatása.
Ritmikai, metrikai, elméleti készségek fejlesztése a zene megszólaltató funkcióiban.
A ritmikai értékek megismerése, befogadása, alkalmazása. A ritmuselméleti fogalmak lényeges jegyeinek tisztázása gyakorlati tevékenység közben.
Az ismeretek nehézségi foka a népzenei, műzenei anyaggal párhuzamosan nő, ezért a készségek fejlesztését rendszeres gyakorlás, folyamatos aktivitás biztosítja.
- Követelmény** Legyen képes az osztály: A tanult ritmuselemek, ritmusképletek felismerésére és pontos megszólaltatására kottaképről és hallás után. Ritmushangoztatásra egy- és többszólamban. A súlytalan kezdés felismerésére az ismert dalokban. Nyolcad lüktetésű ritmusok (3/8 6/8) hangoztatására, felismerésére hallás után.
Legyen képes a tanuló: Ismert népdal, könnyű műdal hangoztatására emlékezetből. Ismeretlen, visszatérő szerkezetű népdal ritmusát visszatapsolni. Tempó fogalmi ismeretek, zenei előadásjelek biztos felismerésére.
- Tartalom** 1. A negyed és nyolcad mérő közötti különbség megéreztetése.
2. Nyolcad mértékegységű ütemek hangsúlyrendje, ismerete, felismerése: 3/8 és 6/8 összetett ütem: 3/8 + 3/8 fő- és mellékhangsúly a tanult zenei anyagban.
3. Nyolcad lüktetésű ritmusok összetettebb képletei.
4. Ritmushangoztatás egy- és két szólamban nyolcad mértékű ütemekkel.
5. Aszimmetrikus ütemek, egyszerű bolgár ritmus 5/8. (Bartók: Mikrokozmosz), "Gyere velem Molnár Anna".
6. A súlytalan kezdés.
7. A verbunkos stílus ritmikai jellemzői, sorvégző "bokázó" ritmus.
8. A mazurka ritmus megfigyelése népdalokban és műzenei alkotásokban.
9. Triola a kétszólamúságban.
10. Alapvető tempójelzések ismerete dalokhoz, zeneművekhez kapcsolva. (largo-lento-adagio, andante-andantino-moderato-allegretto, allegro-presto).
11. Improvizáció: Ritmusgyakorlatok, ritmusjátékok ismert ritmuselemekkel, ismert metrumokban egy-és két szólamban. Fokozatos variálás szünetekkel és tizenhatodokkal.
- Értékelés** A tanári megfigyelés és ellenőrzés a megoldás minőségi követelményeinek teljesítésére terjed ki.
Az egyéni és csoportos értékelés szempontjai: A ritmikai feladatok pontossága. A feladatmegoldás önállósága. A kreativitás eredetisége.

Zenei olvasás-írás

- Cél** A reprodukciós készség fejlesztése.
A relatív szolmizációval történő kottaolvasási készség fejlesztése hangokkal is a tanult hangnemekben.
Kottaismeret bővítése 2# és 2b előjegyzésű, egyszerű ritmusú, kis hangkészletű dallamokkal.
A zenei memória fejlesztése tanult műzenei, könnyebb témák kottából, majd emlékezetből való éneklésével.
A zenei megértés, "meghallás" fejlesztésén keresztül a pozitív érzelmek biztosítása: alkotás vágya, aktivitás növelése, öröm, akarat.
- Követelmény** Tudjanak a tanulók: Ismert és ismeretlen, könnyű, rövid dallamot (előkészítés után, közösen) 2# 2b előjegyzésig szolmizálva megszólaltatni. Kettő-négy ütem terjedelmű motívumokat, sorokat hallás után vagy emlékezetből lejegyezni. Ismert öt- és hétfokú dalt kézzel utó szolmizálva énekelni.

Ismerjék az ABC-s módosított hangokat. Tudja a tanuló a 2# és 2b előjegyzést a vonalrendszeren elhelyezni, a 2# és 2b előjegyzésű dalok dó helyeit megkeresni. Tudjon ismert dallamrészletet folyamatosan szolmizálni, emlékezetből leírni.

Tartalom

A kottaolvasás továbbfejlesztése 2# és 2b előjegyzésig.
Hallás után tanult régi és új stílusú népdalok utószolmizálása, a relációk felismerése. Módosított hangok (fi, szi, ta) éneklése szolmizálva a tanult hangnemekben, dallamfordulatokban, könnyű gyakorlatokban.
Éneklés violinkulcsban az ismert hangnemekben kottából, ABC - s névvel, 2-3 ütemes motívum terjedelemben.
Improvizáció: Dallam hiányzó ütemeinek pótlása énekelve szolmizálva, írásban, befejezése különböző záróhanggal.

Értékelés

Tanult dalok felismerése betűkottáról, hangjegyekről.
Módosító jelek helyes alkalmazása.
Új dallam megfejtésének foka, tempója.
A kottaolvasás tudatossága, önállósága.
Valamennyi feladatnál fontos a szóbeli dicséret és az írásos érdemjegy.
Az írásbeli munka minősége, rendezettsége.
Önellenőrzés alkalmazása a táblai helyes megoldás egybevetésével.

Zenei ismeretek, zenei hallás

Cél

A zenei emlékezet, zenei fantázia, zenei gondolkodás, az elemző készség intenzív fejlesztése a készségfejlesztő gyakorlatok és a zenehallgatás során.
Az önálló népdalelemzési készség kialakítása.
Alakuljon ki a megfelelő készség a magyar zenei műfajok megkülönböztetésére, elméleti, formai, ismeretek és a hangoztatás összekapcsolása az olvasás-írás funkcióiban.
Gyarapodjanak az értő, tudatos zenehallgatást segítő formatani, zeneelméleti, stílustörténeti ismeretei, fejlődjön zenei hallása, erősödjön hangszínhallás képessége.
Hangközök tudatosítása, felismerése, tiszta intonálása a dallamban, együtthangzásban.
A kottaolvasás tudatosságának kiterjesztése 2# és 2b előjegyzésig. Az előjegyzés és dó viszonya, összefüggéseinek megértetése.
Előjegyzés és módosított hangok összefüggéseinek felismertetése.
Elméleti tudnivalók elsajátítása, egyszerű zenei szerkesztésmódok megismerése, a zeneművek ismerete, alapszintű elemzése érdekében.

Követelmény

Legyen képes az osztály: A tanult és gyakorolt hangközök oktávon belüli felismerésére (kottaképről és ismert dallamokban hallás után), tiszta éneklésére. Dallamok hangkészletének megfigyelésére, éneklésére.
Tudják a tanulók a dúr és párhuzamos moll hangsorokat 2# és 2b előjegyzésig. Ismerjék és értsék a tanulók az előjegyzés és módosítás összefüggéseit. Ismerjék a tanult, énekelt, meghallgatott magyar zenei műfajokat: a verbunkos és rapszódia zenei jellemzőit.
Legyenek képesek a tanulók a meghallgatott zeneművekben előforduló hangkarakterek: a vokális (férfi, női) szólások hangszínének, a hangszerek, hangszer együttesek, zenekarok hangzásának megfigyelésére és felismerésére.

Tartalom

1. Népzenei ismeretek:

A magyar népzene eredete. Népvándorlás kori elemek a magyar népzeneben. Régi stílusú magyar népdalok jellemzői. Régi stílusú népdalok elemzése: hangkészlet, hangsor, szerkezet, előadásmód.

2. Ritmikai ismeretek:

Új ütemfajták nyolcad alapegységgel: 3/8, 6/8, 4/8, 5/8. Váltakozó ütemek nyolcad alapegységgel: 3/8-6/8, 3/8-4/8 "Jaj pártám, jaj pártám", Bartók: Mikrokozmosz: változó ütem - 3/8 - 5/8.

3. Dallami ismeretek:

2# és 2b előjegyzés. A dúr és moll hangsor 2# és 2b- vel. Szext (6) és szeptim (7) kis, nagy változatai szolmizálva, elhelyezése a vonalrendszeren. Öt- és hétfokú hangsorok éneklése. Az előjegyzés és módosítás különböző szerepe. Leggyakoribb tempó és dinamikai jelek: tempójelzések: (lento, largo, adagio, andante, andantino, moderato, allegretto, allegro, vivace, presto, prestissimo), dinamikai jelek: (pianissimo (pp)-piano (p)-mezopiano (mp)-mezzoforte (mf)-forte (f)-fortissimo (ff), crescendo-decrescendo).

4. Műzenei ismeretek:

A magyar zenei műfajok: rapszódia és verbunk. Ismeretkör bővítve: versenymű nyitány. Klasszikus hangszeres műfajok. Klasszikus opera - opera buffa. Zenei formák és műfajok a XIX. sz. zenéjében: a dalforma, szimfónia, szimfonikus költemény, opera. Romantikus zeneszerzők: E Schubert, R. Schumann, Liszt F., Erkel F., M. P. Muszorgszkij, E Chopin, B. Smetana. A mazurka, polonéz (fogalma, jellemzői). A népies mődal fogalma, jellemzői. Kodály Zoltán színpadi művei - részletek. Bartók Béla népdalgyűjtése.

Értékelés

A tanári megfigyelés és értékelés kiterjed az önálló feladatmegoldásra, a munka tempójára, a megoldás minőségére.

Értékelési mód egyre inkább az érdemjegy, mely tartalmazza a tanuló fejlődését.

Zenehallgatás, zeneirodalom

Cél

Élmény és ismeret nyújtása a zenehallgatás, a művek elemzése során.

Tájékozódás az alapvető zeneművek és részleteinek témái, a legfontosabb karakterek alapján a meghatározó stílusjegyek között. Alapozó stílusismeret kialakítása.

Az eddigi stílusok ismeretbővítő szándéka mellett a romantikus zene iránti érdeklődés felkeltése.

A zenei műveltséganyag kapcsolatainak megismertetése más műveltségterületek tartalmi, más művészeti alkotások keletkezésének időszaka között.

Értékmérő zenei látásmód további szélesítése, gazdagítása, a tanulók zenetörténeti korszakokban való tájékozottságának megalapozása.

Követelmény

Legyen képes a tanuló: A többször meghallgatott zeneművek közül egy barokk, egy klasszikus, két romantikus szerző, Bartók Béla és Kodály Zoltán egy-egy művének felismerésére jellegzetes részleteik alapján.

Ismerjék a tanulók a tanult zenei műfajokat, formákat, korszakokat.

Legyenek képesek: A zenei korszakokhoz kapcsolódó zenei műfajok, formák jellegzetességeinek felismerésére és megkülönböztetésére. A megtanult művek jellemzőin keresztül az alapvető stílusjegyek elvonatkoztatására.

Keressenek összefüggéseket a zenei korok, zeneművek keletkezési körülményei, történelmi események, a képzőművészet és az irodalom között egyénileg vagy csoportosan esetleg tanári segítséggel.

Legyenek képesek számot adni a tanulók a zeneművek ismeretéről, a többször meghallgatott, elemzett művek keletkezési körülményei, témái, műfaja, részletei, a hallható hangkarakterek alapján.

Tartalom

1. Magyar népdalok:

Eredeti népzenei felvételek: a régi stílus dalaiból: siratók, párosítók, balladák: Vikár Béla, Bartók B. Kodály Z, Lajtha L. gyűjtéséből, népzenei felvételéből.

Jeles napok, ünnepek dalai: Március 15.: Katonadalok. Erkel F: Himnusz, Kodály Z: Hány: Sej, besoroztak, Szabó F: Föltámadott a tenger.

2. A szomszéd népek zenéje: Bartók művekben: Gyermekeknek: III. IV. füzetéből.

3. Magyar nemzeti romantika:

Erkel Ferenc jelentősége: a magyar romantikus nemzeti opera megteremtője. Hunyadi László opera-részletek: Meghalt a cselszövő - kórus, Palotás, Nyitány. Bánk bán operarészletek: Keserű bordal, Bánk bán áriája. A programzene, Liszt Ferenc jelentősége, szimfonikus költemény: Mazeppa, Rapszódia: XV. magyar rapszódia.

4. Romantikus szerzők műveinek részletei:

F. Schubert.: A pisztráng, (M.P. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei - részletek, F. Chopin: g-moll Mazurka) J. Brahms. I. magyar tánc, G. Verdi: Nabucco-Rabszolgák kórusa – részlet, (P.I.Csajkovszkij: Vonósszerenád IV tétel).
5.Kodály Zoltán : Hány János- részletek, (Székely fonó- részletek).
Bartók Béla : Mikrokozmosz: (egy részlet), kórusműveiből (egy részlet): Legénycsúfoló, Lánycsúfoló, Divertimento III. tétel.

Értékelés

A csoportos és egyéni számonkérést egyaránt alkalmazzuk.
Érdemjegyet a jól előkészített, (tartalmi és eszköz) zenehallgatás esetében adunk. (A számonkérést összefoglalás előzi meg.)

Tánc

Cél

A szatmári és a somogyi táncok ismétlődő gyakorlása, motívumainak bővítése.
Többszólamúság a mozgásban.

Követelmény

Ismerje a tanuló: A szatmári csárdás és verbunkos motívumokat.

Tartalom

Elemi ismeretek a tiszai vidék (Szatmár) néprajzából, viseletéből. Társasági szokások és öltözködés a XIX. században.
Motívumok: fordulós, csizmaütő, hegyező, bokázó.
A palotás motívumainak megismerése.

Értékelés

Szóban és osztályzattal a 6. évfolyamon előírt szempontok szerint.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Tíz népdal, műdal stílusos, kifejező éneklése emlékezetből, egyénileg vagy csoportosan.
Ismert dalok ritmusának felismerése, hangoztatása emlékezetből. A megismert ritmuselemek és ritmusképletek lejegyzése.
Tudjon ismert dalokat és dallamokat énekelni szolmizálva.
Tudjon ismert, könnyű népdalokat, rövid műzenei témákat a tanult dó helyekkel lejegyezni emlékezetből.
Hangközök megnevezése oktávon belül (tisztá: 1, 8, 4, 5, kis-nagy: 2, 3, 6, 7). A leggyakoribb tempó- és dinamikai jelzések.
Ismerje a népdalstílust meghatározó jellemzőket.
Tudjon felismerni többször hallott zeneműveket.
Tájékozódás a tanult zenei stílusokban, zenetörténeti korszakokban.

Ének-zene 8. évfolyam

Éneklés

Cél

Az éneklési készség továbbfejlesztése, a természetes, szép hangzás kialakítása érdekében. Az egyéni képességeknek és az életkori sajátosságoknak megfelelően törekvés az egyéni tehetségek kibontakoztatására.

A magyar népdalkincs folyamatos bővítése búcsúzó, bujdosó dalok, a Dunántúl szép dalváltozatainak megtanulásával.

A magyar népdalok ősi rétegén keresztül a honfoglalás előtti idők zenei örökségének megismerése.

A magyar népdalok sajátos előadásmódjának megvalósítása: parlado, rubato, giusto lüktetésű éneklés.

A zenei memória fejlesztése a strófikus dalok gondos szövegi gyakorlásával.

A zenei önállóság növelése a dalok, témák egyéni előadásával.

Aktív részvétel a többszólamú éneklésben, a többszólamúság igényes képviselésével. Ízlésformálás, különbségtevés értékes és értéktelen zenei anyag között.

A tanulók szívesen énekeljék a megismert nép- és műdalokat, legyenek nyitottak az élmények befogadására.

A nyolc év jelentős népzenei, műzenei dal és élmény anyagának összegezése.

Követelmény

Tudjon az osztály tisztán, egységes hangzással, az életkori fejlődés adta új funkciók kialakításával énekelni.

Ismerjen az osztály a tanult búcsúzó, bujdosó dalok közül legalább egyet.

Ismerje az osztály a dalok keletkezési körülményeit (az alkotót), a legfontosabb zenei jegyeket.

Legyen képes az osztály a nyolc év jelentős népzenei, műzenei dal- és élményanyagának rendszerező áttekintésére, összegezésére tanári segítséggel vagy a nélkül.

Tudjon a tanuló 20-25 népdalt, műdalt hibátlanul, emlékezetből énekelni. Egészséges, alapfokon képzett hang.

Ismerje a népzenei anyag tartalmi és formai csoportosítási lehetőségeit.

Törekedjen a tanuló emlékezetből a tanult dalok, témák előadására.

Ismerje a tanult anyag tartalmi és formai csoportosításának lehetőségét. Igényelje és vegyen részt a többszólamú éneklési alkalmakban

Tartalom

1. Dalok:

Régi stílusú népdalok: kvintváltó, nyomaiban kvintváltó, pentaton, pien hangokkal feltöltődő dalok: Éva szívem, Éva, (és még egy dal), búcsúzó és bujdosó dalok: Erdők, völgyek, balladák: A két nővér, lírai dalok, mulató és táncdallamok: Mély a Tiszának a széle, új stílusú népdalok: Által mennék én a Tiszán (és még két dal).

Jeles napok, ünnepek dalai: Gebhardi: Béke, (Bárdos L., Farkas F. és Szokolay S. műveiből) Március 15.: Egressy Béni: Nemzeti dal, ballagási énekek: Elindultam szép hazámbul, Gaudeamus igitur.

2. Más népek dalai: kánonok: Kakukk (és még egy dal).

3. A történelmi korok zenéje: A középkor zenéjéből: Die irae. (A többszólamúság fejlődése: világi műfajok, Fornsete: Nyár-kánon XIII. század.)

Bécsi klasszikusok: L. V. Beethoven: Örömdá, IX. szimfónia - részlet.

8. A kuruc zene dallamai: Török bársony süvegem (és még egy dallam).

9. Kollégiumi zene Magyarországon: (Aramy ideim folyása D: 599.)

10. Virágénekek XVII. sz.: Magos kösziklának.

11. Nemzeti romantika: Dalok, zeneművek témái. (F Schubert: A molnár virágai, R. Schumann: A tavasz köszöntése)

12. *Énekes szemelvények a XX. sz.-i szerzők műveiből:* Sugár R. Már megmondtam, bús gerlice.

13. *Többszólamúság:* Bicíniumok, Bartók Béla, Kodály Zoltán műveinek énekes szemelvényei (Kodály Z. Elment a két lány, Bárdos L.. Ugyan édes komámasszony.)
Improvizációk: Népdal - imitáció. Ereszkedő hétfokú dallam alkotása.

Értékelés

Egyéni és csoportos értékelés történhet minden órán, az anyagrészek lezárásakor.
Népdalok éneklésénél: az előadás minősége, érzelmi azonosulás.

Szövegtudás, szövegértés minősége.

Az éneklési készség fejlődésének mértéke (Biztos dallam, szövegtudás, tiszta intonációi, pontos ritmus az alapja).

A hangterjedelem ellenőrzése csoportos és önálló énekléskor.

Az énekkari munka, a közös éneklések is minősíthetők jeggyel.

Ritmus

Cél

A zenei képesség fejlesztése, a zenei élményeken alapuló ritmikai ismeretek bővítése, az eddig tanultak önálló, alkotó alkalmazása.

A hang időbeli szerveződésének, időtartamának pontos felidézése, megszólaltatása, lejegyzése ismert és ismeretlen zenei anyagban.

Fogékonyság a tanulók korosztályának megfelelő vokális és hangszeres zene ritmusának megismerésére, befogadására.

A többszólamú ritmushallás, ritmuskészség fejlesztése.

Követelmény

Legyenek képesek a tanulók: A tanult ritmuselemek, ritmusképletek felismerésére, megszólaltatására. Ritmushangoztatásra egy és több szólamban.

A tanult dalok, dallamok, témák éneklésére pontos ritmusban, megfelelő tempóban a mű hangulatának megfelelően.

Nyolcad lüktetésű ritmusok önálló megszólaltatására a tanult metrumokban. Olvasógyakorlatok lapról olvasására.

Tanult dalok ritmusának felismerésére, hangoztatására emlékezetből. Ismeretlen, 4 soros visszatérő szerkezetű népdal ritmusának visszatapsolására, írására diktálás után.

Tartalom

A tizenhatod összetettebb képletei, szünetes alakzataival.

Nyolcad lüktetésű ritmusok változatai: 3/8, 4/8, 5/8, 6/8-os metrumokban. 3/8 - 4/8 váltakozása, érzékeltetése ütemezéssel, hangsúlytappsal.

A triola különféle metrumokban.

Alla breve 2/2-es ütem.

Improvizáció a tanult ritmuselemekkel, ritmusképletekkel.

Értékelés

Szóbeli értékelés és osztályozás minden lényeges zenei tevékenységet kísér.

Egyéni értékelés:

Ritmusképletek, metrumok felismertetése.

Tanult népdal ritmusának felismerése, hangoztatása emlékezetből.

Olvasógyakorlatok ritmikai pontossága.

Ismeretlen zenei anyag ritmikai elemzése, megszólaltatása.

A zenei aktivitás foka.

Írásbeli munka színvonala, zenei tartalma.

Az osztályzatot szóbeli értékelés is kíséri.

Zenei olvasás-írás

Cél

A zenével való találkozás elmélyítése az olvasás-írás eszközével.

Az eddig elsajátított zenei ismeretek alapján a kottaolvasás és megértés szintjének fokozása 2# és 2b előjegyzéssel.

A reprodukciós készség fejlesztése, a dalok, zeneművek megfejtésében az önállóság fokozása.

Követelmény	Legyen képes <u>az osztály</u> : Előjegyzés és dó viszony megállapítására 2# és 2b előjegyzés esetén. Könnyű, rövid dallamok kottaolvasására előkészítés után közösen. Kottaolvasás gyakorlására 2# és 2b előjegyzésű, kis hangterjedelmű dallamokkal. Ismerje <u>az osztály</u> : Az ABC - s hangokat G-kulcsban. Ismerjék és alkalmazzák megfelelően a módosított hangokat, módosító jeleket. Tudjon <u>a tanuló</u> ismert dallamokat és dalokat énekelni szolmizálva, kottából kézzel, emlékezetből. Legyen képes a relatív és abszolút rendszer közötti összefüggés felismerésére.
Tartalom	Éneklés violinkulcsban az ismert hangnemekben kottából és emlékezetből 2# és 2b előjegyzéssel. Módosított hangok éneklése szolmizálva ismert dallamban, motívumban, a tanult hangnemekben. Technikai írásgyakorlatok a hangnemek, előjegyzések jelölésére. A kottaolvasás gyakorlására: Dalcím, kottakép, ritmus, dallam párosítása. Kodály Zoltán: 333/291, 293, 300, 305 gyakorlatai. Dallamolvasás kottából - fél dallam ritmus variálásával. Kottairás: Betűs kotta átírása C-, G-, F- dókkal. Improvizáció: Kvintváltás - motívum vagy dallamsor- kérdés-felelet alkotása ötfokú hangrendszeren belül. Kvintválasz szerkesztése: A A5 szerkezet alapján (kiegészítve írásbeli feladatokkal).
Értékelés	Sok énekes hallásélmény alapján a kottaolvasás alapfokú képességének birtokában <i>csoportosan értékeljük</i> : A kottaismeret pontosságát 2# és 2b előjegyzésig a tanult dó helyekkel. A tanult népdalok, műdalok, zenei témák hangjegyről történő felismerését. Értékeljük az ABC - s és szolmizációs nevek, módosított hangok ismeretének fokát. <i>Egyéni szinten</i> minden zenei munkafázis visszajelzését értékeljük szóban. Fontos a szóbeli elismerés, a fejlődés jelzése. Érdemjeggyel nagyobb zenei teljesítményt, összefoglaló tudást értékelünk. Fontos az önértékelés, önellenőrzés alkalmazása a feladatok megoldásánál.

Zenei ismeretek, zenei hallás

Cél	A tanulók kottaismeretének, szolmizálásbeli önállóságának, készségeinek továbbfejlesztése. A képességek megszilárdítása a hangsorok, az előjegyzések, a tempó és dinamikai jelek ismeretében, alkalmazásában. A népdalelemzésben jártasság kialakítása, önálló népdalelemzés. A zenei formák és műfajok felismerési képességének fejlesztése, ismeretek bővítése a XIX. és XX.sz. dalai, zeneművei alapján.
Követelmény	Legyenek képesek <u>a tanulók</u> a gyakorolt hangközök felismerésére, megnevezésére, tiszta éneklésére kottakép alapján. Tudják a hangközöket felbontva, dallamban és együtthangzóan is tisztán énekelni. Ismerjék fel és hangoztassák a tanult dúr és moll hangsorokat 2# és 2b előjegyzésig. Ismerjék fel a tanult hangkaraktereket (férfi, női szólamok hangszínét), a tanult hangszereket tárgyi alakjukban (eredetiben, képről vagy mozgóképről), hangzás alapján, szólóban és hangszer együttesben; legyenek képesek megfigyelésükre a meghallgatott zeneművekben. Ismerje <u>a tanuló</u> a magyar népdalokat stílusuk szerint, ismerje fel az ereszkedő dallamvonalat és a kupolás szerkezetet. Ismerje fel és nevezze meg a leggyakoribb tempó és dinamikai jeleket.
Tartalom	Az eddig tanult dallami elemek összefoglalása. Hangnemek a nép és műzenében 2# és 2b előjegyzésig. Hangnemek ismerete: pentatónia, diatónia, modalitás 2# és 2b előjegyzésig, népzenében, műzenében.

Hangközismeret: Kotta után biztos felismerése és gyakorlása, éneklése oktávon belül, felbontva és együtthangzóan szolmizálva, ABC - s névvel.

Könnyű öt és hétfokú dallamok éneklése szolmizálva 2# és 2b előjegyzésig, mérsékelt tempóban, első látásra.

A régi és új stílusú magyar népdal. Népdalváltozatok ismerete.

A vegyes osztályú népdal.

Népdal elemzése: hangkészlet, dallamvonal, záróhang és szerkezet szerint.

Virágének XVII. sz.: keletkezésük, jellemzőik.

Keresztkapcsolatok: A Balassi-strófa.

A leggyakoribb tempó és dinamikai jelek ismerete, alkalmazása.

Évszázadok zenéje. Összefoglaló (zenetörténeti rendszerezés az ókortól a XX. Századig).

Többszólamú szerkesztés: homofon, polifon.

Imitáció, kánon.

A tanult zeneműveket megszólaltató hangszerek felismerése alak és hangzás szerint.

A szimfonikus zenekar hangszereinek felismerése hangszín szerint.

Értékelés

A közös éneklésben való részvétel minősége.

Az osztály többszólamban közösen énekel. Az osztály kórusában betöltött éneklés jelentősége.

Szóló feladatok vállalása, minősége (énekes, hangszeres, egyéb).

-A mutatók értékelhető feladatra kapnak lehetőséget (ritmikai, hangszeres, társzművészetek területéről).

Zenehallgatás, zeneirodalom

Cél

A zeneértő és érző képesség fejlesztése.

A belső hallás továbbfejlesztése a többszólamúság irányába (vokális és hangszeres műzene többszólamúságával).

Kiemelkedő zeneszerzők tanult műveinek összegzése az elmúlt tanévek ismeretei alapján, a zenével való aktív találkozás élményével.

Ízlés formálása, érdeklődés fenntartása a zeneirodalom remekművei iránt.

Rendszerező, összefoglaló ismeretek a tanult zenetörténeti korszakok, nagy zeneszerzők ismert művei alapján.

A legismertebb zeneszerzők tanult műveinek, művek és stílus kapcsolatának felismerése.

Követelmény

Ismerjék a tanulók a bemutatott művekben előforduló hangszerek, hangszeres együttesek, zenekarok hangzását.

Legyenek képesek a többször meghallgatott művek felismerése, stílusának meghatározására, könnyebb témáinak éneklésére.

Tudjanak a tanulók 10-15 percig intenzíven a hangzó zenére figyelni.

Ismerje a zenetörténet korszakait, legnagyobb zeneszerzőit.

Legyen képes a tanuló a többször meghallgatott, tanult zeneművek felismerésére, megnevezésére (szerző, cím).

Ismerje Bartók Béla és Kodály Zoltán jelentőségét a bemutatott zenei szemelvények alapján.

Tartalom

1. Magyar népdalok népzenei felvételről

2. Gregorián szemelvények: Magyar Gregorianum, Lectio (magyar középkori gregorián ének).

3. Reneszánsz zenei szemelvények: világi műfajok: dal, madrigál, (Pietro Bono: 2 Pavanen (Mátyás király udvari zenéje).

4. Barokk zenei szemelvények

5. Klasszikus zeneművek: W. A. Mozart: Varázsfuvola, Papageno áriája, L. V. Beethoven: IX. szimfónia (d-moll), IV. tétel, (és még egy részlet).

6. A magyar zene évszázadai: Kuruc dalok.

7. Nemzeti romantikák: A romantikus zenekar.

8.-XX. századi zenei irányzatok: Impresszionizmus: A. Debussy, folklorizmus: a jazz: G. Gershwin, Bartók és Kodály egy-egy művéből részletek, konzervativizmus: (részlet egy szerző művéből).

Értékelés

A csoportos és egyéni számonkérés formáit alkalmazzuk.
Egy-egy anyagrész összefoglalása után összefoglaló és számonkérő feladatlap, minősíthető érdemjeggyel.
Érdemjegyet a jól előkészített zenehallgatás esetében adunk.

Tánc

Cél

A különböző táncdialektusok megismerése és elemzése.

Követelmény

Legyen ismerete a tanulónak: A táncművészet, zene és irodalom kapcsolatáról. A népzene, néptánc, viselet és a tárgyaló művészet kapcsolatairól.

Tartalom

Az eddig tanult táncok ismétlése, egyes tájegységek jellemző motívumai szerint. Filmanyag megtekintése és elemzése a táncdialektusokról, a szomszéd népek táncairól.
Szomszéd népek táncaiból egy etűd ismerete.

Értékelés

Szóban és osztályzattal.
Szemponatok: A tanuló képes-e a tanult táncos mozgások alapján színpadi műsorban részt venni, mozgássorokat improvizálni?
Ismeri-e legalább egy tájegység néprajzi sajátosságait?
Felismeri-e az összefüggéseket a népszokások, a néphagyomány, a közösségi magatartásmód és a történelmi események között.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

20-25 népdal, műdal stílusos, kifejező éneklése emlékezetből egyénileg vagy csoportosan.
Egyszerű kétszólamú szemelvények éneklése csoportosan.
Ismert dalok ritmusának felismerése, hangoztatása emlékezetből.
Tudjon az osztály ismert dalokat és dallamokat énekelni szolmizálva, kézzel.
Motívumterjedelmű ismeretlen anyagot legyen képes lejegyezni.
A pentatónia és diatónia hangközeinek megnevezése oktávon belül.
A leggyakoribb tempó- és dinamikai jelek ismerete, alkalmazása.
Tudjon felismerni többször hallott zeneműveket, műrészleteket.
Tájékozódás a tanult zenei stílusokban, zenetörténelmi korszakokban.
Egy egyszerű táncelemek kombinációjából álló etűd ismerete.

Vizuális kultúra 1 - 8. évfolyam

Cél

A vizuális kommunikációs nyelv elsajátíttatása.

A látás fejlesztése a tárgyi világban és az emberi szférában való könnyebb eligazodás érdekében.

A tanulók látáskultúrájának megalapozása és továbbfejlesztése a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével, képi-plasztikai ábrázoltatásával és művészeti ismeretek nyújtásával.

A tanulók személyiségének formálása, világképük kiteljesedésének segítése a vizuális-művészeti-esztétikai nevelés sajátos, az érzelem-értelem egységét megteremtő eszközeivel.

Követelmény

Tér

A tanulók legyenek képesek a valós térben lezajló építő- és rendező tevékenységre, a térbeli viszonylatok képi-plasztikai elemzésére és e viszonylatok síkon és térben történő kifejezésére.

Fejlődjön téri tájékozódó, térkifejező és alakító képességük, alakuljon ki térszemléletük.

Ismerjék az egyes korok térábrázolási konvencióit.

Használják a különböző térábrázolási konvenciókat.

Forma

Egyéni formaviláguk gazdagodjon újabb tapasztalatokkal.

Legyenek képesek a valóságban szerzett formaélményeik és képzeteik képi-plasztikai megragadására, megjelenítésére.

Fejlődjön alkotó fantáziájuk, vizuális emlékezetük, mélyüljön el plasztikai kultúrájuk.

Fény, szín

Rendelkezzenek tudatos színtani ismeretekkel, sajátítsák el az additív és szubsztraktív színkeverést.

Legyen igényük színtapasztalataik folyamatos gyarapítására.

Juttassák érvényre egyéni színkedvelésüket.

Színérzékenységük fejlődjön tovább a színjelenségek, színhatások, színviszonylatok elemző megfigyelése és megjelenítése során.

A fény-árnyék (tónus) viszonyok térkifejező és formaértelmező szerepének felismerési és megjelenítési képessége fejlődjön.

Mozgás-változás

Ismerjék a mozgás és változás térben és időben összefüggő folyamatait és tudják azokat síkon és térben ábrázolni.

Formálódjon tér-idő szemléletük.

Anyag, technika, tevékenység

Ismerjék a vizuális kultúrával, a látható világgal összefüggésben érintett anyagok tulajdonságait, az anyag, a forma és a funkció összefüggéseit, az anyagszerűség fogalmát.

Alakítsák ki és fejlesszék tovább rajzi, festési, mintázási, tervezési, szerkesztési, konstruálási, rekonstruálási képességeiket.

Ismerjék meg a különböző technikai eljárásokat, szerezzenek jártasságot használatukban és a legmegfelelőbb kifejezés érdekében történő kiválasztásukban.

Művészeti ismeretek

Ismerjenek meg minél több műalkotást és legyenek vizuális művészeti ismereteik a művészet műfajairól, anyagairól és kifejezőeszközéről.

Alakuljon ki az esztétikum iránti igényük, ítéletalkotó-képességük.

Mélyüljön el a műalkotásokhoz való érzelmi viszonyuk, pozitív élmények, tapasztalatok szerzésével alakítsák ki magukban a kiállítások, múzeumok látogatásának, a lehetőleg eredeti műalkotásokkal történő szembesülés igényét.

Alakuljon ki igényük a szép emberi környezet iránt.

Ismerjék a művészettörténeti korszakokat, azok legjellemzőbb törekvéseit, stílusjegyeit, legnevezetesebb alkotóit és alkotásait.

Vizuális nyelv

Ismerjék és alkalmazzák a vizuális kifejező és közlő nyelvet.

Legyenek képesek a vizuális információk befogadására, kifejezésére.

Erősödjön meg egyéni kifejezőmódjuk.

Tartalom

Tér

A valós térben történő építő, rendező tevékenység.

Térbeli tájékozódás, térkifejezés és -alakítás.

A tanulók térszemléletének ki- és továbbalakítása.

Az egyes korok térábrázolási konvenciói.

Forma

A valóságban szereshető formaélmények és a tanulók képzeletének képi-plasztikai megragadása, megjelenítése.

Tárgyalkotás.

Az alkotó fantáziát fejlesztő alkotó tevékenység.

A vizuális emlékezetet alakító, gazdagító alkotó tevékenység.

Fény, szín

A szintapasztalatok folyamatos gazdagítását elősegítő tevékenységek.

A színérzékenység fejlesztését szolgáló gyakorlatok.

Szintani ismeretek.

Az additív és szubsztraktív színkeverés.

A fény-árnyék (tónus) viszonyok térkifejező és formaértelmező szerepe. Értelmező és megjelenítési képességfejlesztő gyakorlatok.

Mozgás-változás

A mozgás és változás térben és időben összefüggő folyamatainak megfigyelése, képi-plasztikai ábrázolása.

A tér-idő szemlélet formálása.

Anyag, technika, tevékenység

A látható világ megismerésekor és a vizuális kultúra elsajátításakor használatos anyagok tulajdonságai.

Az anyag-forma-funkció összefüggései.

Az anyagszerűség felismerése, ezzel összefüggő képességfejlesztés.

Rajzolás, festés, mintázás, tervezés, szerkesztés, konstruálás, rekonstruálás.

Készségfejlesztés, képességfejlesztés és ezek továbbfejlesztése.

A különböző képzőművészeti technikák.

Jártasság kialakítása kiválasztásukban, használatukban a legmegfelelőbb kifejezés végett.

Művészeti ismeretek

Műalkotások és alkotóik.

A művészet műfajai, anyagai és kifejezőeszközei (gyakorlatba ágyazott elmélet).

Az esztétikum iránti igény, az ítélőképesség kialakítását és fejlesztését segítő ismeretek.

Múzeum- és kiállítás látogatás, lehetőleg eredeti műalkotásokkal történő szembesítés.

Filmek megtekintése.

A szép emberi környezet. Az ez iránti igény kialakítása és a fejlesztését szolgáló feladatok.

A művészettörténeti korszakok legjellemzőbb törekvései (kapcsolat a történelem tanítással).

Vizuális nyelv

A vizuális kifejező és közlő nyelv ismeretei. Gyakorlatba ágyazott elmélet, képességfejlesztés.

Az egyéni képi kifejezőmód.

A képi-plasztikai-téri ábrázolás, a komponálás, a képolvasás eljárásai. Gyakorlat, tudatos használat.

Vizuális információhordozók.

Értékelés

Az órákon minden tanuló létrehoz valamilyen látható, értékelhető munkát, amely visszajelzést ad gyermeknek és tanárnak egyaránt, hogyan is értette és oldotta meg a tanuló a feladatot.

Fontos, hogy a vizuális kultúrával foglalkozó nevelő minél előbb ismerje meg tanítványai adottságait, képességeit.

A legfontosabb a máság tiszteletben tartása, törekvés arra, hogy mindenki megtalálja a saját kifejezési lehetőségeit.

Az ellenőrzés módozatai és alkalmi:

tevékenység közben tanári megfigyelés (folyamatos),

csoportos ellenőrzés (folyamatos),

egyéni számonkérés (folyamatos),

egyéni véleményalkotás (folyamatos),

iskolai kiállítások,

helyi és országos (nemzetközi) versenyek, pályázatok.

Direkt ellenőrzések tanítási óra keretében tanítási szakaszonként, a követelmények által meghatározott szintnek megfelelően frontális és egyéni számonkéréssel.

Az egyéni számonkérés az egész órán végzett részfeladatokból áll, vagy egy konkrét feladat elvégzésére irányul.

Az eredmények megállapításában a gyermek önmagához viszonyított fejlődését kell figyelembe venni.

Az értékelésnek a követelmények teljesítését nyugtázni kell.

Feltételek

A vizuális nevelés műhely-jellegű, alkotó, alakító munkát igényel.

A műhely-jellegű munka jól felszerelt, megfelelő világítású tantermet feltételez.

Anyagok, eszközök, felszerelések:

A tanulók egyéni rajzfelszerelése (félfamentes és famentes különböző színű papírok, ceruzák, kréták, ecsetek, gombfesték, tempera, és egyéb szabadon választott grafikai-, festő- és mintázóeszközök, olló, ragasztó, stb.).

Rajzasztalok, rajztáblák.

Művészeti albumok -tárolók, installációk.

Szemléltető eszközök, természeti formák - modellek (különböző méretben).

Diavetítő, diakészlet, vetítívászon, tv, videokamera és videomagnó, kazetták, stb.

Színes reprodukciók - agyag, gyurma, gipsz, textilhulladékok stb.

Magyarország műemlékei (faliképek sor).

Mintázóagyag.

Mintázókészlet.

Nagyméretű színes reprodukciók, poszterek 1-6. oszt.

Szerszámok, eszközök.

Számítógép(ek).

Színes TV.

Térképek.

Videokamera.

Videomagnó.

Rajzlap, ceruzák, festék, szén, kréták, ecsetek, stb.

Írásvetítő.
Szakkönyvek (tanulói és tanári).

Vizuális kultúra 1. évfolyam

- Cél** A gyermekek családban és óvodában kialakított és fejlesztett egyéni képi- plasztikai kifejezőképességeinek továbbfejlesztése: a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével, ábrázoltásával (síkon és térben), művészeti ismeretek nyújtásával.
Élményeik, belső világuk képi megfogalmazása, kifejezése.
A gyermekekben élő szépség iránti igény fejlesztése.
- Követelmény** Erősödjön a gyermekek pozitív viszonyulása az alkotó tevékenységhez.
Szívesen és örömmel rajzoljanak, fessenek, mintázzanak.
Legyenek nyitottak a vizuális élmények iránt, erősödjön környezetük iránti kíváncsiságuk.
Legyenek képesek alkotó módon teret alakítani, tárgyakat létrehozni és ábrázolni (életkoruknak megfelelő, játékos formában).
Legyenek saját ötleteik, melyeket a már megismert technikákkal, kifejezési eszközökkel kivitelezni tudnak.
- Tartalom:**
- Tér**
Az érzékszervek tudatosítása: látás, tapintás, mozgás, ízlelés, szaglás, hallás és helyzetértékelés.
Megfigyelések és ábrázolásbeli tapasztalatok szerzése.
Az életkori sajátosságoknak megfelelő önkifejező, élménymegjelenítő és képzeletgazdag ábrázolás.
Fokozatosan tudatosodó képi gondolkodás (logikára épülő, a vizuális emlékezetet igénybevevő, képi-fogalmi gondolkodás) alakítása.
Műalkotásokkal való ismerkedés (közvetlenül átélhető esztétikai élmények; esztétikai és etikai ítélőképességük alakítása, magatartásforma alakítása).
Alkotói sikerélmények átélésére, az önértékelő képesség kifejlesztésére irányuló tevékenységek.
Tér: -a valóságos térben történő építő, rendező tevékenység, térbeli viszonylatok kifejezése.
Téri tájékozódó, térábrázoló és -alakító képességek fejlesztése.
- Forma:**
A saját formakincs gazdagítása (a valóságban szerzett formaélmények szerzése és megjelenítése folyamán).
Tárgyalkotás.
Az alkotó fantázia fejlesztése.
- Fény, szín:**
A fény tapasztalása.
A fény, mint alapvető emberi szükséglet.
Színismeretek kialakítása.
Egyéni színhasználat szabad érvényesítése.
- Mozgás, változás:**
A térbeli és az időbeli mozgás és változás.
Tér-idő szemlélet alakítása.
- Anyag, technika, tevékenység:**
Technikai műveletek.
Anyagok.
Az ábrázolóképeség fejlesztése.
- Művészeti ismeretek:**
Alapvető vizuális ismeretek a művészet ágairól, műfajairól, anyagairól.
Műalkotások megismerése.
Esztétikum iránti igény kialakítása.

Ítéloképesség alakítása, fejlesztése.

Vizuális nyelv:

A vizuális kifejezőmód és közlő nyelv alapjainak elsajátítása.
Képi-plasztikai-téri ábrázolás.

Értékelés

Az eredmények megállapításában a gyermek önmagához viszonyított fejlődését kell figyelembe venni.

A közös értékelés, az egyéni korrektúra során a szóbeli értékelés, az osztályozás ösztönző, jutalmazó célzatú legyen, úgy, hogy az a kifejezés, az ábrázolóképeség szabad, gátlásmentes fejlődését biztosítsa.

Az értékelés egy-egy konkrét feladat vagy feladatsor megoldására, illetve a tananyagban való előrehaladás megállapítására irányuljon.

Tér

Cél

A gyermekek téri tájékozódó, térkifejező és -alakító képességének, térszemléletének fejlesztése:

a valóságos térben történő téri játékokkal,
különböző terekben történő élmények átélésével,
építő- és plasztikai tevékenységgel,
a természeti és a mesterséges (épített) környezet térvizonylatainak elemzésével,
képi-plasztikai megjelenítésével.

Követelmény

A gyermekek szerezzenek sokoldalú és érzékletes látási- tapintási-mozgási tapasztalatokat.

A külső és belső térre vonatkozó megfigyeléseiket, tapasztalataikat próbálják meg szóban is megfogalmazni.

Legyenek képesek a rendelkezésükre álló anyagokból az adott játéksituációnak megfelelő térbeli építményeket létrehozni.

Próbálkozzanak meg különféle formákat (tárgyakat) egymással téri viszonylatba hozni.

Térbeli tapasztalataikat egyéni módon építsék be ábrázolásaikba.

Próbálják meg a valós téri viszonylatokat a képi tér viszonylatainak megfelelően.

Tartalom

A tér fogalma, létünk a térben.

Az ember és az őt körülvevő tér megfigyelése.

Természeti tér, természeti környezetünk.

Mesterséges, az ember által létrehozott, alakított tér.

A tér és rendeltetése: milyen célból és milyen feladat ellátására hozta létre, alakította át az ember az adott teret.

Térrészek elhatárolása, térrészek kapcsolata egymással, az elhatárolt részek adott szempont szerinti berendezése.

Játék, mozgás a térben. Tájékozódás a térben.

Játék és valóság összehasonlítása.

A gyermekeknek ismerős terek: az otthon, a lakás helyiségei, közösségi létesítmények (óvoda, iskola, az osztályterem, színház, mozi, áruház, vasútállomás, stb.) megfigyelése, külső és belső terének vizsgálata.

Térbeli viszonylatok (egymás mellett, mögött, kívül, belül, stb.) megfigyelése.

A téri tapasztalatok egyéni beépítése a képi-plasztikai munkába.

Térkifejező ábrázolás a formák egymáshoz rendelésével.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

Egyéni képi jelek, formák alkalmazása élményeik, elképzelt témák, ismert mesék, irodalmi alkotások két és háromdimenziós megjelenítése folyamán.

A formák legfeltűnőbb jellegzetességeinek megfigyelése és összehasonlító elemzése.

Hasonlóságok és különbözőségek észrevételezése, az így szerzett ismeretek képi-plasztikai és szóbeli visszaadása.

Tárgyalakítás és mintázás a bennük élő képzetek, illetve megszerzett tapasztalataik alapján.

Követelmény Minél többféle természeti és ember alkotta tárgy megfigyelése, legfeltűnőbb jellegzetességeik észrevételezése.
Próbálkozzanak meg különféle formák (tárgyak) egymással történő összehasonlításával (kisebb, nagyobb, szögletesebb, gömbölyűbb, stb.).
Szerezzenek tapasztalatokat a formák tagoltságáról.
Próbálják meg szóban is megfogalmazni tapasztalataikat.
Számukra kedves emberek, állatok, játékok és egyéb formák részformáit próbálják meghatározni.
Tudjanak mintázással, egyéni módon ember- és állatfigurákat létrehozni.

Tartalom A kétdimenziós papír téri felhasználása hajtogatás útján.
Egyéni képi jelek, formák alkalmazása élményeik, elképzelt témák, ismert mesék, irodalmi alkotások képi-plasztikai megjelenítése során (a fő- és részformák, a formai jellegzetességek szerepeltetésével).
Természeti formák és mesterséges tárgyak megfigyelése, elsősorban látás és tapintás útján.
Hasonlóságok és különbözőségek észrevételezése, képi megjelenítése.
Tárgyalakítás és mintázás a bennük élő képzetek, illetve megszerzett tapasztalataik alapján.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél A színek által a gyermekekben kiváltott örömteli érzés megőrzése.
A természet színeiben való együttes és egyéni gyönyörködés.
A fény és az emberi létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése.
A festékek megismerése, keverése, különféle színárnyalatok előállítása.
A szubjektív színhasználat megerősítése.

Követelmény A gyermekek legyenek képesek rácsodálkozni a különleges fény- és színjelenségekre.
Szerezzenek tapasztalatokat a formák (tárgyak, jelenségek) legfeltűnőbb színbeli tulajdonságairól.
Próbálják meg képalakításaik során is átélni a színek, formák érzelem- és élménykifejező hatását.
Bátran juttassák érvényre egyéni színekedvelésüket, színes alkotásaik szubjektív színválasztásra épüljenek.

Tartalom A fény és a létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése.
Gyönyörködés a természet fény- és színjelenségeiben.
Színtapasztalatok gyűjtése.
A környezet, a tárgyak színeinek megfigyelése, csoportosítása színezetük alapján.
A hat- ill. a tizenkét színű festék megismerése, az egyes színek elnevezéseinek elsajátítása.
Kísérletezés a festékek keverésével, különféle színárnyalatok előállítása. (Színespapír-felhasználás is.)
A szubjektív színhasználat megerősítése.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél Emberalakok, állatfigurák tipikus mozgásainak, az évszakok változásainak megfigyelése és szubjektív megjelenítése a képi-plasztikai ábrázolás folyamán.

Követelmény	A tanulók rendelkezzenek érzékletes és sokoldalú tapasztalatokkal a környezetükben lezajló, látható jelentősebb változásokról, folyamatok jellegzetes mozzanatairól. Próbálkozzanak két-három mozgásfázis vagy állapot képi-plasztikai megragadásával.
Tartalom	A környező világ változásainak, állandó mozgásának megfigyelése, élmények és tapasztalatok szerzése. Folyamatok megfigyelése, két-három állapot képi megragadása. Néhány fázist tartalmazó képsor "olvasása", értelmezése. Képeskönyv készítése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél	A természeti és épített környezet (a tanulók környezetében található berendezési és használati tárgyak, játékok, stb.) megfigyelése, lehetőség szerinti továbbalakítása. Játzás közbeni élmény-, tapasztalat- és ismeretszerzés. Az élmények, ismeretek képi feldolgozása: rajzolás többféle, nyomot hagyó eszközzel, mintázás, tárgyformálás, festés, egyszerűbb grafikai eljárások megismerése. Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség, eszközök, eljárások
Követelmény	Rendezzenek próbálkozásokon, kísérletezéseken alapuló tapasztalatokkal az ábrázolás anyagairól, technikáiról. Szerzzenek gyakorlatot a rajzolás, a festés területén, tudják a festékeket hígítani, oldani és egymással keverni. Bátran mintázzanak (elsősorban kézzel; így érzékelik igazán az anyagok milyenségét). Tudjanak lapos, illetve tömbszerű figurát is alakítani.
Tartalom	<i>Térlátás:</i> a tanulók környezetében lévő berendezési- és használati tárgyakkal, építőkockákkal, dobozokkal, modellekkel, legóval és más, forgalomban lévő építőjátékokkal. <i>Rajzolás:</i> ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával diópác és tustinta felhasználásával. <i>Mintázás, tárgyformálás:</i> plakett, dombormű, szobor készítése, agyag felhasználásával (felrakás, hizlalás, kihúzás, formázás mintázóeszközökkel). Gipszlap, -tömb öntése, karcólása, faragása. <i>Papírplasztika</i> (szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás. Papírmasé készítése. <i>Nyomatkészítés:</i> papírnyomat, monotípa készítése; tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap és festékelőhenger (fotóhenger) használata. <i>Festés és "színes" munkák:</i> tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapírkollázsok és kevert technikák alkalmazása. Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása. <i>Szövés:</i> textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával. Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás. Batikolás. <i>Megfigyelések:</i> a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél	A művészet tevékeny, nem csak elméleti, hanem gyakorlati megismeréséhez szükséges magatartás elsajátítása. Művészeti alkotásokkal történő ismerkedés, gyönyörködés benne.

Követelmény	A gyermekek legyenek képesek gyönyörködni az őket körülvevő természeti és épített környezetben, formákban, szép tárgyokban, színekben, jelenségekben és műalkotásokban. Próbálkozzanak meg érzéseik, gondolataik, képzeletük képi úton történő kifejezésével. Legyenek tapasztalataik, ismereteik a művészeti albumok, gyermekeknek szóló szakirodalom használatáról, élményeik sétáik, múzeum- és kiállítás látogatásaik kapcsán. Próbálkozzanak véleményük szóbeli kinyilvánításával is.
Tartalom	A gyermekek természeti és épített környezetének (egy-egy tájrészletnek, növénynek, állatnak, az embernek, épületeknek, tárgyakkal) megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése. Műalkotások nézegetése, "képolvasás", vagyis a képi kifejezés nyelvezetével történő ismerkedés. Séták a lakóhelyen és környékén, műemlékek, múzeumok, kiállítások megtekintése (lehetőség szerint). Művészeti albumok, a gyermekeknek készült szakirodalom, diaképek, dia- és videofilmek, poszterek, fotók megtekintése és ismételt nézegetése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél	Felkészülés a műalkotás nézését jelentő, erőfeszítést igénylő szellemi műveletre, az értelem és az érzékenység csiszolására és tapasztalatszerzésre. A mű megértéséhez és értékeléséhez szükséges képességek kifejlesztése. A mű megismerésekor szükséges helyes intuíció megerősítése és irányított gondolkodással történő elmélyítése. A megismeréshez szükséges támpontok, azaz a képzőművészeti nyelv elemeinek elsajátítása (felület, vonal, szín, kompozíció, arányok, ritmus, stb.) és annak felismerése, hogy egyik sem létezik egymástól elszigetelten.
Követelmény	A gyermekek legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt. Legyenek felkészültek érzékenységük, értelmük csiszolására. Alakuljon ki bennük a megértés, értékelés képessége és már kialakult képességeik fejlődjenek tovább. Szerezzenek ismereteket a vizuális nyelv értő és közlő használatában. Legyenek gyakorlottak a képelemek, a tárgyak rendezésében, a képmező, a térrész kitöltésében. Erősödjön szubjektív kifejezési eszköz használatuk. Legyenek képesek a rajz-eszközök, technikák rendeltetésszerű használatára.
Tartalom	A vizuális kifejezőeszközök gyakorlati megismerése. A képzőművészeti nyelv elemeinek megismerése, összefüggéseik, egymásra gyakorolt hatásaik meg- és felismerése. A már megismert ábrázolási kifejezőeszközök és alapelemek spontán használatának, alkalmazásának megerősítése. Kompozíciós gyakorlatok: a képelemek, a tárgyak rendezésére, a képmező, a térrész kitöltésére szoktatás. Kiemelés az eszközök szubjektív használatával: mérettel, arányokkal, elhelyezéssel, színnel, stb.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges.

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.
Eszközök használata.
Egyszerű vizuális jelenségek megnevezése.

Vizuális kultúra 2. évfolyam

Cél	A gyermekek óvodában kialakított és az első osztályban továbbfejlesztett képi-plasztikai kifejezőképességeinek további alakítása: a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével, ábrázoltatásával (síkon és térben), művészeti ismeretek nyújtásával. Élményeik, belső világuk rajzi megfogalmazása, kifejezése. A gyermekekben élő szépség iránti igény fejlesztése. Ábrázolásbeli, anyaghasználati jártasságaik továbbfejlesztése; újabb technikai eljárások megismertetése.
Követelmény	A gyermekek alkotó tevékenységhez, esztétikai élmények szerzéséhez fűződő pozitív viszonyulása erősödjön. A képzeletükre építő képi ábrázolás mellett törekedjenek a látható világ megfigyelésére, megjelenítésére (természetesen tanári segítséggel). Erősödjön vizuális élmények iránti nyitottságuk, kíváncsiságuk. Legyenek képesek alkotó módon teret alakítani, tárgyakat létrehozni és ábrázolni (életkoruknak megfelelő, játékos formában). Szívesen és örömmel rajzoljanak, fessenek, mintázzanak. Legyenek saját ötleteik, melyeket a már megismert technikákkal, kifejezési módokkal ötvözni tudnak. Érdeklődéssel vegyenek részt a műalkotásokkal való találkozásokban. Próbálkozzanak tapasztalataik szóbeli megfogalmazásával is.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	A gyermekek téri tájékozódó, térkifejező- és alakító képességének, térszemléletének fejlesztése: a valóságos térben történő téri játékokkal, különböző terekben történő élmények átélésével, építő- és plasztikai tevékenységgel, a természeti és a mesterséges (épített) környezet térvizonylatainak elemzésével, képi-plasztikai megjelenítésével.
Követelmény	A tanulók szerezzenek minél több és érzékletesebb látási, tapintási és mozgási tapasztalatot. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat próbálják meg szóban is megfogalmazni. Tudjanak az adott játékszituációnak megfelelő térbeli építményeket létrehozni a rendelkezésükre álló anyagokból. Próbálkozzanak meg különféle formákat (tárgyakat) egymással téri viszonylatba hozni. Térbeli tapasztalataikat egyéni módon építsék be ábrázolásaikba. Próbálják meg a valós téri viszonylatokat a képi tér viszonylatainak megfeleltetni.
Tartalom	Téralakítás, térépítés. Az ember és az őt körülvevő tér megfigyelése.

A mesterséges tér; a belső tér fogalma.
Térrészek elhatárolása, térrészek kapcsolata egymással, az elhatárolt részek adott szempont szerinti berendezése.
Alátámasztás, lefedés.
Játék és valóság összehasonlítása.
A gyermekeknek ismerős terek: az otthon, a lakás helyiségei, közösségi létesítmények (óvoda, iskola, az osztályterem, áruház, stb.) megfigyelése, külső és belső terének vizsgálata.
Térbeli viszonylatok (egymás mellett, mögött, kívül, belül stb.) megfigyelése.
Mozgási lehetőségek a térben (téri tapasztalatok, élmények szerzése).
A téri tapasztalatok egyéni beépítése a képi-plasztikai munkába.
Térkifejező ábrázolás a formák egymáshoz rendelésével, az előtér, háttér jelzésével.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

Minél többféle természeti forma és az ember alkotta tárgyak legfeltűnőbb jellegzetességeinek megfigyelése.
Tárgyak megadott szempontok szerinti csoportosítása.
Különböző formák (tárgyak) egymással történő összehasonlítása.
Mintázással, egyéni módon ember- és állatfigurák létrehozása.
Bábkészítés.

Követelmény

A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes látási, tapintási, mozgási tapasztalatokat.
Vizsgálgassanak minél többféle természeti és ember alkotta tárgyat, figyeljék meg legfeltűnőbb jellegzetességeiket.
Tudják a tárgyakat adott szempont szerint csoportokba rendezni.
Próbálkozzanak meg különböző formák (tárgyak) egymással történő összehasonlításával (kisebb, nagyobb, szögletesebb, gömbölyűbb, stb.).
Szerezzenek tapasztalatokat a formák tagoltságáról, próbálják meg szóban is megfogalmazni tapasztalataikat.
Számukra kedves emberek, állatok, játékok és egyéb formák részformáit próbálják meghatározni.
Tudjanak mintázással, egyéni módon ember- és állatfigurákat létrehozni.
Tudjanak síkbábokat készíteni és ismert, vagy kitalált történeteket eljátszani velük.

Tartalom

Egyéni képi jelek, formák alkalmazása élményeik, elképzelt témák, ismert mesék, irodalmi alkotások képi-plasztikai megjelenítése során.
Változatos formavilág bemutatása.
Természeti és mesterséges tárgyak vizsgálata, ha mód van rá, szétszedése, rész és egész megfigyelése.
A formák legfeltűnőbb jellegzetességeinek (alak, méret, felület, tagoltság, stb.) megfigyelése.
Hasonlóságok és különbségek észrevételezése, képi-plasztikai visszaadása, tapasztalataik szóbeli megfogalmazása.
Tárgyalakítás és mintázás a bennük élő képzetek, illetve megszerzett tapasztalataik, ismereteik felhasználásával.
A kétdimenziós papír téri felhasználása hajtogatás útján.
Tapasztalatok szerzése a felületi tulajdonságokról, plasztikai minőségekről (sima, érdes, bemélyedő, kiemelkedő stb.).
Formák lenyomatának elkészítése.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél

A tér és a fény tapasztalása szoros összefüggéseinek meg- és felismerése.

	A természet színeiben való együttes és egyéni gyönyörködés. A fény és az emberi létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése. A környezet szokatlan fényviszonyainak, szép színjelenségeinek felfedezése. A festékek megismerése, keverése, különféle színárnyalatok előállítása. A festékszínek megnevezése (piros, sárga, kék, narancs, ibolya, zöld, vörös, barna, szürke, fekete, fehér). A szubjektív színhasználat megerősítése.
Követelmény	A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes tapasztalatokat a színek élmény- és érzelmkifejező hatásáról, színezeti, telítettségi és világossági különbségeiről, valamint a tárgyak, jelenségek jellemző színeiről. Legyenek képesek rácsodálkozni a különleges fény- és színjelenségekre. Próbálják meg képalakításaik során is átélni a színek, formák érzelm- és élménykifejező hatását. Tudják az egyes színek különféle árnyalatait keveréssel, hígítással előállítani. Próbálkozzanak a rendelkezésükre álló színekből újabb színeket létrehozni, kikeverni. Bátran juttassák érvényre egyéni színkedvelésüket, színes alkotásaik szubjektív színválasztásra épüljenek. Gazdagodjék egyéni színviláguk.
Tartalom	A fény és a létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése. Gyönyörködés a természet fény- és színjelenségeiben. Színtapasztalatok gyűjtése. A környezet, a tárgyak színeinek megfigyelése, csoportosítása a színezet alapján. A festékszínek megismerése, elnevezésük megtanulása (piros, sárga, kék, narancs, ibolya, zöld, vörös, barna, szürke, fekete, fehér). Kísérletezések: a festékek keverése, különféle színárnyalatok előállítása. A szubjektív színhasználat megerősítése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	Emberalakok, állatfigurák tipikus mozgásainak, az évszakok változásainak megfigyelése és szubjektív megjelenítése a képi-plasztikai ábrázolás folyamán.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek érzékletes és sokoldalú tapasztalatokkal a környezetükben lezajló, látható jelentősebb változásokról, folyamatok jellegzetes mozzanatairól. Legyenek képesek két-három mozgásfázis- vagy állapot képi, plasztikai megragadására.
Tartalom	A környező világ változásainak, állandó mozgásának megfigyelése, élmények és tapasztalatok szerzése. A megfigyelt események, az átélt élmények, a megszerzett tapasztalatok képi-plasztikai feldolgozása. Folyamatok megfigyelése, két-három állapot képi megragadása. Néhány fázist tartalmazó képsor "olvasása", értelmezése. A térbeli mozgás jelzése két és három dimenzióban.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél	Játszás közbeni élmény-, tapasztalat- és ismeretszerzés. Az élmények, ismeretek képi feldolgozása: rajzolás többféle, nyomot hagyó eszközzel, mintázás, tárgyformálás, festés, egyszerűbb grafikai eljárások megismerése.

Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség, eszközök, eljárások.

Követelmény	A gyermekek tudjanak tanári irányítással különféle szempontok szerinti megfigyeléseket végezni a táj milyenségéről, a lakóhelyükről, az ember által létrehozott terekről. Figyeljék meg a környezetükben lévő használati és berendezési tárgyakat, szerezzenek tapasztalatot esetleges tovább-alakíthatóságaikról. A játék során szerzett tapasztalataikat, élményeiket tudják képileg is feldolgozni: rajzolás többféle, nyomot hagyó eszközzel, mintázás, tárgyformálás, festés, egyszerűbb grafikai eljárások megismerése. Figyeljék meg a forma és a funkció összefüggéseit, az anyagszerűség (életkoruknak megfelelő szinten) fogalmát, a képi ábrázolás lehetőségeit és eszközeit.
Tartalom	<i>Téralakítás:</i> a tanulók környezetében lévő berendezési- és használati tárgyakkal, építőkockákkal, dobozokkal, modellekkel, legóval és más, forgalomban lévő építőjátékokkal. <i>Rajzolás:</i> ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tustinta felhasználásával. <i>Mintázás, tárgyformálás:</i> plakett, dombormű, szobor készítése, agyag felhasználásával (felrakás, hízalás, kihúzás, formálás kézzel és mintázóeszközökkel). Gipszlap-, tömb öntése, karcolása, faragása. <i>Papírplasztika</i> (szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás. Papírmasé készítése. <i>Nyomatkészítés:</i> papírnyomat, monotípiák készítése: tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap és festékelőhenger használata. <i>Festés és "színes" munkák:</i> tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapír kollázsok és kevert technikák alkalmazása. Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása. <i>Szöveg:</i> textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával. <i>Textilmunkák:</i> kötözés, fonás, varrás. Batikolás. <i>Megfigyelések:</i> a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél	A művészet tevékeny megismeréséhez szükséges magatartás elsajátítása. A művészeti ismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók művészeti alkotásokkal ismerkedjenek, gyönyörködjenek bennük. A vizuális kifejezés nyelvezetének elsajátítása.
Követelmény	A gyermekek legyenek képesek gyönyörködni az őket körülvevő természeti és épített környezetben, formákban, szép tárgyakkban, színekben, jelenségekben és műalkotásokban. Próbálják meg érzéseiket, gondolataikat, képzettársításait elsősorban képi úton kifejezni. Legyenek tapasztalataik, ismereteik a művészeti albumok, gyermekeknek szóló szakirodalom használatáról, élményeik sétáik, múzeum- és kiállítás látogatójaik kapcsán. Próbálkozzanak ítéletalkotással az átéltek, látottak alapján. Legyenek képesek a műalkotások elemzésére, próbálják meg felsorolni a képzőművészeti kifejezőeszközöket. Szerezzenek tapasztalatot a műalkotások megfigyelésében, a róluk való beszélgetésekben.
Tartalom	A gyermekek természeti és épített környezetének, egy-egy tájrészletnek, növényeknek, állatoknak, az embernek, épületeknek, tárgyakkal, stb. megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése.

Műalkotások nézegetése, "képolvasás", vagyis a képi kifejezés nyelvezetével történő szóbeli és képi közlés elsajátítása.

Séták a lakóhelyen és környékén, műemlékek, múzeumok, kiállítások megtekintése. Művészeti albumok, a gyermekeknek készült szakirodalom, diaképek, dia- és videofilmek, poszterek, fotók gyakori nézegetése.

A rajzóra feladatokhoz kapcsolódó műalkotások nézegetése, beszélgetés róluk.

Reprodukciók gyűjtése, felhasználása a feladatokhoz kötve.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél A vizuális kommunikáció segítségével tárgyi formában kifejezni és továbbadni a látási, tapintási és mozgási tapasztalatokat.

A vizuális kommunikáció egyetemes jelrendszerének alkotó elsajátítása.

A látás, vagyis egy adott vizuális kép befogadása képességének ki- és továbbalakítása.

A vizuális kommunikáció alapelemeinek és kifejezőeszközeinek felhasználása a képalakításban és a mintázásban.

Követelmény A gyermekek legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt. Legyenek felkészültek érzékenységük, értelmük csiszolására.

Alakuljon ki bennük a megértés, értékelés képessége és már kialakult képességeik fejlődjenek tovább.

Legyenek ismereteik a vizuális nyelv értő és közlő használatában, azaz ismerjék a képzőművészeti nyelv elemeit (felület, vonal, szín, kompozíció, arányok, ritmus).

Tudják, egyik sem létezik egymástól elszigetelten, egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást.

Legyenek gyakorlottak a képelemek, a tárgyak rendezésében, a képmező, a térrész kitöltésében.

Ismerjék és egyéni ábrázolásmódjukban bánni is tudjanak a vizuális jelrendszer alapelemeivel, melyekre képelemzéseik folyamán is ismerjenek rá.

Legyenek képesek a tantárgy eszközeinek, technikáinak rendeltetésszerű használatára.

Tartalom Felkészülés az értelem és az érzékenység csiszolására, a tapasztalatszerzésre.

Helyes intuíciók megerősítése.

A megismeréshez szükséges képzőművészeti nyelv elemeinek alaposabb megismerése, annak tudatosítása, hogy egyik sem létezik egymástól elszigetelten, egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást.

A gyermekek által már megismert ábrázolási kifejezőeszközök és alapelemek spontán használatának, alkalmazásának megerősítése.

Kompozíciós gyakorlatok: a képelemek, a tárgyak rendezésére, a képmező, a térrész kitöltésére szoktatás.

Kiemelés az eszközök szubjektív használatával: mérettel, arányokkal, elhelyezéssel, színnel, stb.

Tér: térbeli viszonylatok, téri irányok (vízszintes, függőleges), térkifejező ábrázolás, előtér, háttér, terek összekapcsolása, alátámasztás, lefedés, stb.

Forma: egyéni formakincs, tagoltság, tömeg, arányok, felületi tulajdonságok, plasztikai minőségek, mintázás, konstruálás, stb.

Szín: színárnyalat, színjelenség, fényviszonyok, fényszín, festékszín, hangulati hatás, kifejező erő, stb.

Vonal: különböző irányú, vastagságú, más-más eszközzel létrehozott vonalak rendszere.

Folt: a forma jelölésének, a felület képzésének eszköze.

Ritmus.

Illusztráció.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Egyszerű vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel.

Vizuális kultúra 3. évfolyam

Cél	Az 1-2. évfolyamokon megfogalmazott célok bővítése: A vizuális emlékezetre épülő képi-fogalmi gondolkodás kialakítása, fokozatos fejlesztése (a szubjektív, belső képek kivetítésére, képzeletre épülő ábrázolás megőrzésével). A látható világ jelenségei iránti kíváncsiságuk fokozása. A tanulók ábrázoló képességeinek fejlesztése.
Követelmény	A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik. Ismereteiket legyenek képesek alkalmazni (tanári segítséggel). Legyenek nyitottak a vizuális élmények iránt. Legyenek képesek alkotó módon teret alakítani, tárgyakat létrehozni és ábrázolni, juttassák érvényre egyéni formakincsüket, színekedvelésüket és ötleteiket. Legyenek képesek képzeletük, emlékképeik, élményeik, elképzeléseik képi-plasztikai kifejezésére és az ábrázoltak szóbeli kiegészítésére. Alakuljon ki bennük a munkaszervezés készsége.
Tartalom	Tér. Fény, szín. Mozgás, változás. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	A gyermekek téri tájékozódó, térkifejező- és alakító képességének, térszemléletének fejlesztése: a valóságos térben történő téri játékokkal, különböző terekben történő élmények átélésével, építő- és plasztikai tevékenységgel, a természeti és a mesterséges (épített) környezet térvizonylatainak elemzésével, képi-plasztikai megjelenítésével.
Követelmény	A tanulók szerezzenek minél több látási-tapintási- és mozgási tapasztalatot, s az így szerzett ismereteiket legyenek képesek alkalmazni. A térre vonatkozó megfigyeléseiket, tapasztalataikat próbálják meg szóban is megfogalmazni. Tudjanak az adott játékszituációnak megfelelő térbeli építményeket létrehozni a rendelkezésükre bocsátott anyagokból. Próbálkozzanak meg különféle formákat (tárgyakat) egymással téri viszonylatba hozni. Térbeli tapasztalataikat egyéni módon építsék be ábrázolásaikba. Próbálják meg a valós téri viszonylatokat a képi tér viszonylatainak megfeleltetni.
Tartalom	Az ember és az őt körülvevő tér megfigyelése. A mesterséges tér, az ember által létrehozott építmények megfigyelése: térrészek elhatárolása, térrészek kapcsolódása. A tömegalakítás megfigyelése: rész és egész kapcsolata, pl. hogyan és milyen sorrendben készül egy épület. Térbeli viszonylatok (egymás mellett, mögött, kívül, belül). Különbözőrendeltetésű épületek, pl. lakóházak, közösségi épületek megfigyelése.

A téri tapasztalatok egyéni beépítése a képi-plasztikai munkába, egyszerű makettek, épületek létrehozása, összeállítása dobozok, építőjátékok, legó és agyaggal történő formázás segítségével.

Stabilitás és instabilitás.

Egyensúly.

Térkifejező ábrázolás a formák lejjebb, feljebb helyezésével, a térrétegek jelzésével.

Téralakítás a szabadban: kör és más formációs játékok, építés nagy térelemekkel, homokozás.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

Képalakítás: élmények, események, valós és a gyermeki fantáziában létező témák feldolgozása síkon és térben.

Formaábrázolás közvetlen megfigyelés alapján, észrevételezése, képi-plasztikai visszaadása, tapasztalataik szóbeli megfogalmazása.

Tárgyalakítás, formálás, mintázás (dombormű, körplasztika).

Követelmény

A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes látási-tapintási-mozgási tapasztalatokat.

Vizsgálgassanak minél többféle természeti és ember alkotta tárgyat, figyeljék meg legfeltűnőbb jellegzetességeiket, amelyek alapján csoportosítsák őket.

Próbálkozzanak meg különféle formák (tárgyak) közvetlen megfigyelés alapján történő ábrázolásával síkon és plasztikában.

Legyenek elemi vizsgálódásaik a forma és a rendeltetés viszonyáról.

Próbálják meg szóban is megfogalmazni tapasztalataikat.

Tudjanak formaellentétek alapján jellemző formákat megnevezni (sík- és testes formák, szabályos és szabálytalan formák, stb.).

Tudjanak mintázással, egyéni módon ember- és állatfigurákat létrehozni. Tudjanak bábokat készíteni és ismert, vagy kitalált történeteket eljátszani velük.

Tartalom

Egyéni és minél változatosabb formakincs felsorakoztatása képi-plasztikai ábrázolásaik folyamán.

Képalakítás: élmények, események, valós és a gyermeki fantáziában létező témák feldolgozása síkon és térben.

Formaábrázolás közvetlen megfigyelés alapján.

A formák legfeltűnőbb jellegzetességeinek (alak, méret, felület, tagoltság, stb.) megfigyelése - elemi vizsgálódások.

Hasonlóságok és különbözőségek észrevételezése, képi-plasztikai visszaadása, tapasztalataik szóbeli megfogalmazása.

A formák tagoltsága, a részformák kapcsolódása egymáshoz (ember- és állatfigurák testrészei, izületi mozgások).

Arányrend, arányviszonyok.

Tapasztalatok szerzése a felületi tulajdonságokról, plasztikai minőségekről (sima, érdes, bemélyedő, kiemelkedő, tömör, áttört, stb.).

Jellemző formák a formaellentétek alapján (sík és testes, szabályos és szabálytalan, gömbölyű és szögletes, stb.).

Pozitív és negatív forma.

Tárgyalakítás, formálás, mintázás (dombormű, körplasztika).

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél

A természet színeiben való együttes és egyéni gyönyörködés.

A fény és az emberi létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése. A környezet szokatlan fényviszonyainak, szép színjelenségeinek felfedezése.

A fény, a szín és az ember hangulata összefüggéseinek felismerése.

	A festékek megismerése, keverése, különféle színárnyalatok előállítása. A festékszínek neveinek tudatos használata. A formák, jelenségek jellemző színeinek felismerése, megnevezése és megfestése. Szubjektív színhasználat.
Követelmény	A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes tapasztalatokat a színek élmény- és érzelmkifejező hatásáról, színezeti, telítettségi és világossági különbségeiről, valamint a tárgyak, jelenségek jellemző színeiről. Legyenek tapasztalataik a színek kontrasztok dekoratív hatásáról és figyelemfelhívó jellegéről. Legyenek tapasztalataik a fénynek a színek erejére gyakorolt hatásáról. Próbálják meg képalakításaik során is átélni a színek élmény- és érzelmkifejező hatását. Tudják az egyes színek különféle árnyalatait keveréssel, hígítással előállítani. Tudjanak a rendelkezésükre álló színekből újabb színeket létrehozni. Ismerjék a telt és tört színek fogalmát, előállításuk módját két-két telt szín vegyítésével, illetve fekete vagy fehér hozzáadásával. Bátran juttassák érvényre egyéni színekedvelésüket, színes alkotásaik szubjektív színválasztásra épüljenek. Gazdagodjék egyéni színviláguk.
Tartalom	Színtapasztalatok gyűjtése. A környezet, a tárgyak színeinek megfigyelése, csoportosítása a színezet alapján. A festékszínek ismerete, megnevezése (piros, sárga, kék, narancs, ibolya, zöld, vörös, barna, szürke, fekete, fehér). Kísérletezés a festékek keverésével, különféle színárnyalatok előállítása. Telt és tört színek (színek tompítása, derítése fehérrel, feketével, vagy más telített színnel). Színek kontrasztok ösztönös használata a képi kifejezésben, hatásuk megfigyelése: tónuskontraszt, komplementer kontraszt, színezetkontraszt. A napfény hatásának megfigyelése a környezet színeire és a hangulatra. A szubjektív színhasználat megerősítése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	Emberalakok, állatfigurák tipikus mozgásainak, az évszakok változásainak megfigyelése és szubjektív megjelenítése a képi-plasztikai ábrázolás folyamán.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek érzékletes és sokoldalú tapasztalatokkal a környezetükben lezajló, látható jelentősebb változásokról, folyamatok jellegzetes mozzanatairól. Legyenek képesek két-három mozgásfázis vagy állapot képi-plasztikai megragadására.
Tartalom	A környező világ változásainak, állandó mozgásának megfigyelése, élmények és tapasztalatok szerzése (lakóhely átalakulása, házépítés, közlekedés, élőlények fejlődése, stb.). A megfigyelt események, az átélt élmények, a megszerzett tapasztalatok képi-plasztikai feldolgozása. Folyamatok, időben egymást követő események ábrázolása képsorokkal (leporelló, természeti naptár, heti- és napirend és illusztráció készítése). Néhány fázist tartalmazó képsor "olvasása", értelmezése. Lapozható vagy sodorható "mozgó" képek készítése néhány fázis megrajzolásával. A térbeli mozgás jelzése két és három dimenzióban. Ízületi mozgások megfigyelése és képi-plasztikai feldolgozása. Különböző nézetek (elől-, oldal-, felülnézet) megfigyelése és ábrázolása (külön és együtt is).
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél	A tanulók környezetében található tárgyak, játékok megfigyelése, lehetőség szerinti alakítása. Játás közbeni élmény-, tapasztalat- és ismeretszerzés. Az élmények, ismeretek képi feldolgozása: rajzolás többféle, nyomot hagyó eszközzel, mintázás, tárgyformálás, festés, grafikai eljárások megismerése. Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség, eszközök, eljárások.
Követelmény	A gyermekek tudjanak tanári irányítással különféle szempontok szerinti megfigyeléseket végezni a táj milyenségéről, a lakóhelyükről, az ember által létrehozott terekről. Figyeljék meg a környezetükben lévő használati és berendezési tárgyakat, szerezzenek tapasztalatot esetleges tovább-alakíthatóságairól. A játék során szerzett tapasztalataikat, élményeiket tudják képileg is feldolgozni: rajzolás, mintázás, festés, sokszorosító grafikai eljárások útján. Figyeljék meg a forma és a funkció összefüggéseit, az anyagszerűség (életkoruknak megfelelő szinten) fogalmát, a képi ábrázolás lehetőségeit és eszközeit.
Tartalom	<i>Téralakítás:</i> a tanulók környezetében lévő berendezési- és használati tárgyakkal, építőkockákkal, dobozokkal, modellekkel, legóval és más, forgalomban lévő építőjátékokkal. <i>Rajzolás:</i> ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tustinta felhasználásával. <i>Mintázás, tárgyformálás:</i> plakett, dombormű, szobor készítése agyag felhasználásával (felrakás, hizlalás, kihúzás, formálás kézzel és mintázó eszközökkel). Gipszlap-, tömb öntése, karcolása, faragása. <i>Papírplasztika</i> (szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás). Papírmásé készítése. <i>Nyomat készítés:</i> papírnyomat, monótipia készítése: tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap és festékelőhenger használata. <i>Festés és "színes" munkák:</i> tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapír kollázsok és kevert technikák alkalmazása. Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása. <i>Szövés:</i> textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával. <i>Textilmunkák:</i> kötözés, fonás, varrás. Batikolás. <i>Megfigyelések:</i> a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél	A művészet tevékeny megismeréséhez szükséges magatartás kialakítása. Művészeti alkotások, alkotók megismerése. A képi-plasztikai kifejezőeszközök minél teljesebb birtokbavétele.
Követelmény	A tanulók legyenek képesek rácsodálkozni az őket körülvevő természeti és mesterséges környezetre, az ember által létrehozott művészeti alkotásokra. Törekedjenek érzéseik, gondolataik, képzettársításuk, véleményük képi úton történő kifejezésére. Legyenek tapasztalataik, ismereteik a művészeti albumok, gyermekeknek szóló szakirodalom használatáról, élményeik sétáik, múzeum- és kiállítás látogatásaik kapcsán. Szerezzenek gyakorlatot a műalkotások megfigyelésében, a róluk való beszélgetésekben. Ismerjék a képző- és iparművészet, a népművészet főbb ágait, tudjanak megnevezni néhány jelentős alkotást, alkotót.
Tartalom	A környező világ ismételt megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése, ismeretek szerzése.

Séták a lakóhelyen és környékén, műemlékek, múzeumok, kiállítások megtekintése.
A lakóház (lakás) ma és a múltban. Népi építészet.

A képzőművészet fő ágai.

Az iparművészet.

Művészeti albumok, a gyermekeknek készült szakirodalom, diaképek, dia- és videofilmek, poszterek, fotók ismételt nézegetése.

Az órai feladatokhoz kapcsolódó műalkotások nézegetése, beszélgetés róluk. (Mit látunk, és az mi módon van megfogalmazva.) A művészi kifejezőeszközök felsorolása, ismerete.

Képek, reprodukciók gyűjtése, elemzése, felhasználása az óra rajzi feladatához kapcsolódva.

Műalkotások meg- és felismerése.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél A vizuális kommunikáció segítségével tárgyi formát adni a tapasztalatoknak, ismereteknek.

A vizuális kommunikációban való aktív és tudatos részvétel.

Követelmény A gyermekek legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt.
Legyenek ismereteik a vizuális nyelv értő és közlő használatában, azaz ismerjék a képzőművészeti nyelv elemeit (felület, vonal, szín, kompozíció, arányok, ritmus, stb.).

Tudják, egyik elem sem létezik egymástól elszigetelten, egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást.

Ismerjék és egyéni ábrázolásmódjukban bánni is tudjanak a vizuális jelrendszer alapelemeivel, melyekre képelemzéseik folyamán is ismerjenek rá: a vonalak határoló, mozgást, teret jelölő szerepére, a folt tömegkifejező szerepére, a forma sík- és térjellegére, a sötét-világos kontrasztok figyelemvezető, érzelemkifejező szerepére, a szín hangulat- és érzelemkifejező szerepére, a kompozíció fontosságára, milyenségére, az anyag, technika, méret megválasztására.

Legyenek gyakorlottak az eszközhasználatban és a tanult technikák alkalmazásában.

Tartalom Helyes intuíciók megerősítése.

A megismeréshez szükséges képzőművészeti nyelv elemeinek alaposabb megismerése, annak tudatosítása, hogy egyik sem létezik egymástól elszigetelten, egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást.

A gyermekek által már megismert ábrázolási kifejezőeszközök és alapelemek spontán használatának, alkalmazásának megerősítése.

Kompozíció: a képelemek, a tárgyak rendezése, a térrész, a képmező kitöltése, a képméret, a formátum megválasztása.

Kiemelés mérettel, arányokkal, elhelyezéssel, különböző vastagságú, tónusú vonallal, kontraszttal stb.

Tér: térbeli viszonylatok, téri irányok, térkapcsolatok, térkifejező ábrázolás, stb.

Forma: egyéni formakincs, tagoltság, tömeg, arányok, felületi tulajdonságok, plasztikai minőségek, sík- és térformák, pozitív, negatív forma, stb.

Szín: színárnyalat, színjelenség, fényviszonyok, fényszín, festékszín, hangulati hatás, kifejező erő, stb.

Vonal: különböző irányú, vastagságú, más-más eszközzel létrehozott vonalak rendszere.

Folt: a forma jelölésének, a felület képzésének eszköze.

Tónus.

Ritmus.

Képi egyensúly.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete, arányrendje.

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Egyszerű vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel.

Ábrázolás.

Vizuális kultúra 4. évfolyam

Cél	Az 1-3. évfolyamokon megfogalmazott célok bővítése: a vizuális emlékezetre épülő képi-fogalmi gondolkodás kialakítása, fokozatos fejlesztése (a szubjektív, belső képek kivetítésére, képzeletre épülő ábrázolás megőrzésével). A látható világ jelenségei iránti kíváncsiságuk fokozása. A tanulók ábrázoló képességeinek fejlesztése.
Követelmény	A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik. Ismereteiket legyenek képesek alkalmazni (tanári segítséggel). Legyenek nyitottak a vizuális élmények iránt. Legyenek képesek alkotó módon teret alakítani, tárgyakat létrehozni és ábrázolni, juttassák érvényre egyéni formakincsüket, színekedvelésüket és ötleteiket. Legyenek képesek képzeletük, emlékképeik, élményeik, elképzeléseik képi-plasztikai kifejezésére és az ábrázoltak szóbeli kiegészítésére. Alakuljon ki bennük a munkaszervezés készsége.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	A gyermekek téri tájékozódó, térkifejező- és alakító képességének, térszemléletének fejlesztése: a valóságos térben történő téri játékokkal, különböző terekben történő élmények átélésével, építő- és plasztikai tevékenységgel, a természeti és a mesterséges (épített) környezet térvizonylatainak elemzésével, képi-plasztikai megjelenítésével.
Követelmény	A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes látási, tapintási, mozgási tapasztalatokat, ismereteket a tér három irányú kiterjedéséről. Megfigyeléseiket, tapasztalataikat, ismereteiket legyenek képesek a képi- plasztikai kifejezésben is érvényre juttatni. Tudjanak különféle formákat (tárgyakat) egymással téri viszonylatba hozni. Térbeli tapasztalataikat egyéni módon építsék be ábrázolásaikba. Legyenek képesek valós téri viszonylatokat a képi tér viszonylatainak megfelelően. Ismerjék a nézőpont, a fedés, a takarás fogalmát és tudják a képi kifejezésben is alkalmazni. Tudjanak adott szempont szerint megfigyelni és szóban is elemezni tereket, épületeket (térbeli helyzetük, arányrendjük, fő- és részformáik, ritmusuk, anyagaik, stb. alapján).
Tartalom	Az ember és az őt körülvevő tér megfigyelése. A mesterséges tér: az ember által létrehozott építmények: térrészek elhatárolása, térrészek kapcsolódása.

Tömegalakítás: rész és egész kapcsolata, hogyan, milyen sorrendben készül egy épület.

Térbeli viszonylatok (egymás mellett, mögött, kívül, belül).

Különböző rendeltetésű épületek (lakóházak, közösségi épületek) megfigyelése, hasonlóságok, különbözőségek.

A téri tapasztalatok egyéni beépítése a képi-plasztikai munkába: egyszerű makettek, építmények létrehozása, összeállítása dobozok, építőjátékok, legó, agyaggal történő formázás segítségével.

Stabilitás és instabilitás az építményekben.

Egyensúly.

Térkifejező ábrázolás a formák lejjebb, feljebb helyezésével, a térrétegek jelzésével.

Téralakítás a szabadban: kör- és más formációs játékok, építés nagy térelemekkel.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

Egyéni és minél változatosabb formakincs felhasználása az ábrázolásban, gyarapítása egyre több részforma szerepeltetésével.

A forma testességének, jellegzetességeinek, karakterének megjelenítése.

Formaredukció, formaátírás.

A forma jele.

Térbeli kompozíció létrehozása több forma téri viszonylatba hozásával.

Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján.

Követelmény

A tanulók szerezzenek sokoldalú és érzékletes látási, tapintási, mozgási tapasztalatokat, melyeket rajzi vagy plasztikai elemzésekkel erősítsenek meg.

Vizsgálgassanak minél többféle természeti és ember alkotta tárgyat, figyeljék meg legfeltűnőbb jellegzetességeiket, tagoltságukat, plasztikai minőségeiket, formaátmeneteiket.

Tudják a tárgyakat adott szempont szerint csoportokba rendezni.

Próbálják meg szóban is megfogalmazni tapasztalataikat.

Tudjanak mintázással, egyéni módon ember- és állatfigurákat létrehozni.

Tudjanak adott célnak megfelelően elképzelni és megalkotni különféle tárgyakat.

Tudjanak a jellemző nézet alapján térbeli formát síkbeli jellé egyszerűsíteni.

Tartalom

Egyéni és minél változatosabb formakincs felhasználása az ábrázolásban, gyarapítása a formák elemző megfigyelésével, egyre több részforma szerepeltetésével.

Formaelemzés, majd ábrázolás a síkon és a térben.

A természeti és a mesterséges formák (emberek, állatok, növények, különféle tárgyak, stb.) felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése, majd ábrázolása képi (magyarázó rajz) és plasztikai úton.

A jellemző forma.

A forma testességének, formai jellegzetességeinek megjelenítése.

Formaredukció, formaátírás.

A forma jele.

Térbeli kompozíció létrehozása több forma téri viszonylatba hozásával.

Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján.

A tárgyalkotó művészet területei, főbb műfajai.

Népművészet.

Iparművészet.

Tárgyalakítás, formálás, mintázás (dombormű és körplasztika).

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél

A természet színeiben, színjelenségeiben való gyönyörködés.

	A fény és az emberi létezés összefüggéseinek átélése, megfigyelése. A környezet szokatlan fényviszonyainak, szép színjelenségeinek felfedezése. A festékek keverése, különféle színárnyalatok előállítása. Színek kigyűjtése, csoportba rendezése megadott illetve a tanuló által választott szempontok szerint. A színek tulajdonságainak megismerése, tudatos felhasználása. A szubjektív színhasználat megerősítése.
Követelmény	Legyenek tapasztalataik a fény-szín-hangulat összefüggéseiről, a fény iránya, a megvilágított és árnyékos rész és a vetett árnyék kölcsönösségéről. Tudják az egyes színek különféle árnyalatait oldással, hígítással előállítani. Ismerjék a telt és tört színek fogalmát, előállításuk módját két-két telt szín vegyítésével, illetve fekete vagy fehér hozzáadásával. Ismerjék és önállóan is tudják megfesteni a tizenkéttagú színekör (sárga, sárgászöld, zöld, kékeszöld, kék, kékes ibolya, ibolya, vöröses ibolya, vörös, vöröses narancs, narancs, sárgásnarancs). Bátran juttassák érvényre egyéni színkedvelésüket, színes alkotásaik szubjektív színválasztásra épüljenek. Gazdagodjék egyéni színviláguk.
Tartalom	A környezet, a tárgyak és különféle jelenségek színeinek megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése. A festékszínek ismerete, megnevezése (sárga, sárgászöld, zöld, kékeszöld, kék, kékes ibolya, ibolya, vöröses ibolya, vörös, vöröses narancs, narancs, sárgásnarancs). Kísérletezés a festékek keverésével, különféle színárnyalatok előállítása. Telt és tört színek (színek tompítása, derítése fehérrel, feketével, vagy más telített színnel). Színellentétek ösztönös használata a képi kifejezésben, hatásuk megfigyelése: tónuskontraszt, komplementer kontraszt, színezetkontraszt, hőfokkontraszt. A napfény hatásának megfigyelése a környezet színeire és a hangulatra. A mesterséges fény. Fény és árnyék. Az árnyék fajtái. A szubjektív színhasználat megerősítése. A látvány, a jelenség színeinek kigyűjtése, adott szempont szerinti csoportokba rendezése. Tónus- és színskálák készítése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	A térbeli tények megértése, a tér és az idő összeolvadása, vagyis a mozgás megértése. Emberalakok, állatfigurák tipikus mozgásainak, az évszakok változásainak, fejlődésnek a megfigyelése és szubjektív megjelenítése a képi-plasztikai ábrázolás folyamán.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek érzékletes és sokoldalú tapasztalatokkal a környezetükben lezajló, látható jelentősebb változásokról, folyamatok jellegzetes mozzanatairól. Legyenek képesek két-három mozgásfázis vagy állapot képi- és plasztikai megragadására.
Tartalom	A környező világ változásainak, állandó mozgásának megfigyelése, élmények és tapasztalatok szerzése. A megfigyelt események, az átélt élmények, a megszerzett tapasztalatok képi-plasztikai feldolgozása: dinamikus mozgást (futást, dobást, stb.) végző ember és állatfigurák ábrázolása - cselekményes témák, térbeli elfordulások, mozgások kifejezése elöl-, oldal-, hátul-, fölül- és fél nézetrel.

Idő- és térbeli változások, mozgások (növekedés, fejlődés, helyváltoztatás) képi és szóbeli kifejezése.

Folyamatok, időben egymást követő események ábrázolása képsorokkal (leprellő, természeti naptár, heti- és napirend és illusztráció készítése).

Lapozható vagy sodorható "mozgó" képek készítése néhány fázis megrajzolásával.

Az ábrázolás, tárgyformálás munkafolyamata: vázlat, terv, kivitelezés, önellenőrzés, fejlesztés.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél Tevékenység közbeni élmény-, tapasztalat- és ismeretszerzés.
Az élmények, ismeretek képi feldolgozása:
rajzolás többféle, nyomot hagyó eszközzel,
mintázás, tárgyformálás,
festés,
grafikai eljárások megismerése.
Megfigyelések:
a forma és a funkció összefüggései,
az anyagszerűség,
eszközök,
eljárások.

Követelmény A tanulók tudjanak tanári irányítással különféle szempontok szerinti megfigyeléseket végezni.
Ismereteiket, tapasztalataikat, élményeiket tudják képi formában is feldolgozni, kísérletezzenek a különféle anyagokkal, technikákkal, éljék át az alkotás örömét.
Legyenek gyakorlottak az építés, mintázás, rajzolás, festés, konstruálás és tárgykészítés eljárásaiban.

Tartalom *Téralakítás:* a tanulók környezetében lévő tárgyakkal.
Rajzolás: ceruzával, esettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tustinta felhasználásával.
Mintázás, tárgyformálás: plakett, dombormű, szobor készítése, agyag felhasználásával (felrakás, hizlalás, kihúzás, formálás kézzel és mintázóeszközökkel).
Gipszlap, -tömb öntése, karcolása, faragása.
Papírplasztika (szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás. Papírmásé készítése.
Nyomat készítés: papírnyomat, monotípus készítése: tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap és festékelőhenger használata.
Festés és "színes" munkák: tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapír kollázsok és kevert technikák alkalmazása.
Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása.
Szövés: textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával.
Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás. Batikolás.
Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél A művészet tevékeny megismeréséhez szükséges magatartás alakítása.
Művészeti alkotások megismerése, gyönyörködés bennük, értő befogadásuk.
A képi-plasztikai kifejezőeszközök minél teljesebb birtokbavétele.

Követelmény A tanulók legyenek képesek gyönyörködni az őket körülvevő természeti és épített környezetben, valamint művészeti alkotásokban.

	Legyenek tapasztalataik, ismereteik a művészeti albumok, gyermekeknek szóló szakirodalom használatáról, élményeik sétáik, múzeum- és kiállítás látogatásaik kapcsán. Szerezzenek gyakorlatot a műalkotások megfigyelésében, a róluk való beszélgetésekben. Ismerjék a képző- és iparművészet, a népművészet főbb ágait, tudjanak megnevezni néhány jelentős alkotást, alkotót. Érzéseiket, élményeiket, tapasztalataikat és ismereteiket a képzőművészet sajátos formanyelvén, kifejezőeszközeivel közölgék. Legyenek képesek vizuális és esztétikai tapasztalataik segítségével a látvány, a különböző képi közlések, a jelenségek vagy a művészeti alkotások elemzésére.
Tartalom	A környezetének ismételt megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése, ismeretek szerzése. Séták, kirándulások a lakóhelyen és környékén, műemlékek, múzeumok, kiállítások megtekintése. Nevezetes épületek, a lakóhely milyensége, településformák. A képzőművészet fő ágai. Az iparművészet. A népművészet. Az órai feladatokhoz kapcsolódó műalkotások nézegetése, beszélgetés róluk (Mit látunk, és az mi módon van megfogalmazva). A művészi kifejezőeszközök felsorolása, ismerete. Képek, reprodukciók gyűjtése, elemzése, felhasználása az óra rajzi feladatához kapcsolódva. Műalkotások meg- és felismerése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél	A vizuális kommunikáció segítségével a tanulók tárgyi formában fejezhetik ki és adhatják tovább tapasztalataikat. A képzőművészet, mint a látás nyelvének legmagasabb foka.
Követelmény	A tanulók legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt. Legyenek ismereteik a vizuális nyelv értő és közlő használatában. Ismerjék, és egyéni ábrázolásmódjukban önállóan bánjanak a vizuális jelrendszer alapelemeivel, melyekre képelemzéseik folyamán is ismerjenek rá: - a vonalak határoló, mozgást, teret jelölő szerepére, - a folt tömegkifejező szerepére, - a forma sík- és térjellegére, - a sötét-világos kontrasztok figyelemvezető, érzelmkifejező szerepére, - a szín hangulat- és érzelmkifejező szerepére, - a kompozíció fontosságára, milyenségére, - az anyag, technika, méret megválasztására. Ismerjék a jel fogalmát, legyenek képesek formaredukcióval, formaátírással maguk is jelalkotásra-, értelmezésre. Legyenek gyakorlottak az eszközhasználatban és a tanult technikák alkalmazásában.
Tartalom	A megismeréshez szükséges képzőművészeti nyelv elemeinek alaposabb megismerése, annak tudatosítása, hogy egyik sem létezik egymástól elszigetelten, egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást. A már megismert ábrázolási kifejezőeszközök és alapelemek használatának, alkalmazásának megerősítése. <i>Kompozíció:</i> a képelemek, a tárgyak rendezése, a térrész, a képmező kitöltése, a képméret, a formátum megválasztása. <i>Kiemelés:</i> mérettel, arányokkal, elhelyezéssel, különböző vastagságú, tónusú vonallal, kontraszttal stb.

Tér: térbeli viszonylatok, téri irányok, térkapcsolatok, térkifejező ábrázolás, térbeliség jelölése, stb.

Forma: egyéni formakincs, tagoltság, tömeg, arányok, felületi tulajdonságok, plasztikai minőségek, sík- és térformák, pozitív, negatív forma, a forma jele, mértani alapformák.

Szín: színárnyalat, színjelenség, fényviszonyok, fényszín, festékszín, hangulati hatás, kifejező erő, stb.

Vonal: különböző irányú, vastagságú, más-más eszközzel létrehozott vonalak rendszere.

Folt: a forma jelölésének, a felület képzésének eszköze.

Tónus.

Ritmus.

Képi egyensúly.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete, arányrendje.

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Egyszerű vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel.

Ábrázolás.

Vizuális kultúra 5. évfolyam

Cél	A vizuális kommunikációs nyelv elsajátíttatása. A tanulók látáskultúrájának továbbfejlesztése: a valóság látható tulajdonságainak megfigyelésével, ábrázoltatásával (síkon és térben), művészeti ismeretek nyújtásával.
Követelmény	A tanulóknak legyenek sokrétű, szóbeli és elsősorban rajzi elemzésekkel, magyarázatokkal kísért vizuális és manuális megfigyeléseik, tapasztalataik. Képi-plasztikai kifejezőképességük rendelkezzen önálló vonásokkal. Tudjanak: adott szempontok szerint vizsgálni, összehasonlításokat tenni, megjeleníteni (a megértett lényegét). Folyamatosan bővüljön ábrázoló és esztétikai ítélőképességük. Gyakorlottan használják az ismert ábrázolási technikákat, anyagokat, választásukat tudják indokolni. Legyenek képesek vezetéssel műalkotások elemzésére.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	Az ember és a tér viszonyának tudatosítása téri tapasztalatok gyűjtése, rendszerezése alapján: a természeti tér, az ember által létrehozott, alakított tér, a tér érzékelése. A forma és a tér kapcsolatának megfigyelése és ábrázolása: a forma térbeli helyzete, viszonyítások. Több forma egymáshoz viszonyított térbeli helyzete, nagyságviszonyaik elemzése. Téralakítás különféle tárgyakkal. Mozgás a térben (belső tér, külső tér). Terek kapcsolódásainak megfigyelése és ábrázolása. Leképezések három dimenzióból három dimenzióba. Statikai problémák észrevételezése. Térrétegek megléte és megjelenítése. Mélység ábrázolása. Képalakítás (a képi tér fogalma, előtér, középtér, háttér). Egyéni kifejezési mód alkalmazása.
Követelmény	A tanulóknak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik az őket körülvevő természeti és mesterséges térről. Legyenek érzékletes tapasztalataik több forma térbeli viszonyatairól és e viszonyok megváltoztatási lehetőségéről. Értsék meg, hogy mindennemű tájékozódáshoz, viszonyításhoz önmagukból induljanak ki. Értsék meg a nézés irányának, a szemmagasságnak a szerepét a térbeli helyzetek megítélésében.

Ismerjék a térbeli mozgási lehetőségeket, a belső tér, külső tér, a nyitott tér, zárt tér fogalmát.

Ismerjék a rálátás, a fedés és a takarás fogalmát, s tudják ezeket a képi kifejezésben alkalmazni.

Tudjanak különbséget tenni a valós és a képi tér között.

Tartalom

A tér fogalma.

Az ember és a tér viszonya.

Természeti tér.

Mesterséges, az ember által létrehozott, alakított tér.

A tér és rendeltetése.

A forma és a tér.

Forma (tárgy) térbeli helyzete a nézőhöz viszonyítva: a nézőpont szerepe, a szemmagasság, a rálátás mértéke, stb.

Több forma egymáshoz viszonyított térbeli helyzete, nagyságviszonyaik.

Téralakítás különféle tárgyakkal.

Mozgás a térben (belső tér, külső tér).

Leképezések három dimenzióból három dimenzióba.

Statikai problémák.

Térrétegek.

Mélység ábrázolása.

Képalakítás (a képi tér fogalma, előtér, középtér, háttér).

Egyéni kifejezési mód alkalmazása.

Értékelés

Ld. tantervi főmodul.

Forma

Cél

Egyéni és minél változatosabb formakines felhasználása az ábrázolásban.

Formaelemzés, majd a tapasztalatok, ismeretek képi-plasztikai megjelenítése.

A természeti és a mesterséges formák felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése és ábrázolása.

A forma testességének, formai jellegzetességeinek megjelenítése, a formakarakter ismerete.

Bizonyos formajegyek redukálása, formaátírás.

Térbeli kompozíció létrehozása több forma téri viszonylatba hozásával.

Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján.

A tárgyalakító művészet területeinek, műfajainak megismerése, népművészeti, iparművészeti alkotások megtekintése.

Tárgyalakítás, formálás, mintázás.

Követelmény

A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik az őket körülvevő természeti és mesterséges térről, a teret adó, illetve a térben elhelyezkedő formákról.

Legyenek érzékletes tapasztalataik több forma térbeli viszonylatairól és e viszonyok megváltoztatási lehetőségéről.

Értsék meg, hogy mindennemű tájékozódáshoz, viszonyításhoz önmagukból induljanak ki.

Értsék meg a nézés irányának, a szemmagasságnak a szerepét a térbeli helyzetek, a formák vizsgálatában.

Értsék meg, hogy a külső és a belső forma, a felépítés megfigyelése és ábrázolása a forma (tárgy) más-más tulajdonságát mutatja meg.

Legyenek képesek egy-egy konkrét jelenség, vagy modell néhány szempont szerinti megfigyelésére, majd képi-plasztikai rögzítésére.

Lássák, hogy rajzórán a formák (tárgyak), dolgok látható tulajdonságait vizsgáljuk, a nem látható tulajdonságokat és az elképzelt dolgokat láthatóvá tesszük.

Ismerjék a kiterjedés, a testesség, a dimenziók fogalmát.

Ismerjék a befoglaló forma, részforma, külső és belső forma fogalmát.

Tartalom	Egyéni és minél változatosabb formakincs felhasználása az ábrázolásban, gyarapítása a formák elemző megfigyelésével, egyre több részforma szerepeltetésével. Formaelemzés, majd ábrázolás a síkon és a térben. A természeti és a mesterséges formák (emberek, állatok, növények, különféle tárgyak, stb.) felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése majd ábrázolása képi (magyarázó rajz) és plasztikai úton. A jellemző forma. A forma testességének, formai jellegzetességeinek megjelenítése. Formaredukció, formaátírás. A forma jele. Térbeli kompozíció létrehozása több forma téri viszonylatba hozásával. Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján. A tárgyalkotó művészet területei, főbb műfajai. Tárgyalakítás, formálás, mintázás (dombormű és körplasztika).
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél	A látvány, jelenség színeinek fel- és megismerése, a szintapasztalatok, ismeretek képi visszaadása festékanyagok színeinek keverése útján. Forma-megjelenítés tónusok segítségével. A lokálszín fogalma. Színek tónusértéke. Tónusskálák. A szinkontraszt fogalma; néhány szinkontraszt ismerete és tudatos használata. A színek kifejező erejének megfigyelése és ábrázolása.
Követelmény	A tanulóknak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik konkrét látvány szín- és fény-árnyék viszonylatairól. Bátran merjék a színeket kifejezési szándékuknak, fantáziájuknak alárendelten alkalmazni. Juttassák érvényre egyéni szinkedvelésüket. Legyenek képesek a megfigyelt színviszonylatok megítélésére, a látvány színviszonylatainak megkülönböztetésére, megközelítő kikeverésre, megjelenítésére. Legyenek képesek egy-egy szín teltebb és törtebb árnyalatait is kikeverni. Rendelkezzenek tapasztalati ismeretekkel a színek világossági fokozatairól, az ezeknek megfelelő tónusértékekről. Tudjanak megkülönböztetni és alkalmazni két-három tónusviszonylatot a formák, a fény-árnyékok megjelenítése során. Ismerjék fel és nevezzék meg az alap-, fő- és mellékszíneket. Tudják megfesteni a tizenkéttagú színekört.
Tartalom	Sokoldalú, képileg és szóban egyaránt kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyelések, tapasztalatok gyűjtése konkrét látvány szín- és fény-árnyék viszonylatairól. A kifejezési szándékuknak, fantáziájuknak, egyéni szinkedvelésnek alárendelt színek alkalmazása. A látvány színviszonylatainak megkülönböztetése, színeinek közelítő kikeverése, megjelenítése. Egy-egy szín teltebb és törtebb árnyalatainak kikeverése, a színárnyalatok, színfokozatok megkülönböztetése és kikeverése. A színek világossági fokozatainak megismerése, sorba rendezése, a tónusérték fogalmának megismerése. Három-négy tónusviszonylat önálló felismerése és visszaadása a formák, a fény-árnyékok megjelenítése során. Az alap-, fő- és mellékszínek meg- és felismerése, a tizenkéttagú színekör megfestése, a színek megnevezése.

A szíkontraszt fogalma; néhány szíkontraszt ismerete és tudatos használata: színezetkontraszt, tónuskontraszt, hőfokkontraszt, komplementer kontraszt.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél A mozgás, változás időben és térben összefüggő folyamatainak megfigyelése, átélése, majd képi-plasztikai ábrázolása, a tanulók tér-idő szemléletének alakítása, formálása.

Követelmény A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik.
Vegyék észre, hogy környező világunk szüntelen változásban, így mozgásban van. Tudjanak eseménysort logikus időrendbe állítani, ilyeneket néhány képpel ábrázolni. Legyenek képesek a térbeli mozgást, az időbeliséget egyéni módon megjeleníteni.

Tartalom Idő- és térbeli változások, mozgások (fejlődés, haladás) megfigyelése. A tapasztalatok képi és plasztikai megfogalmazása:
a térbeli mozgás kifejezése: formaismétléssel, mozgásfázisokkal, ritmussal.
Képsorral történő megfogalmazás: időbeli és térbeli változások, mozgások, történetek ábrázolása, időbeli sorrendje.
Mozgó, mozgatható képek készítése lapozható, forgatható képsorokkal, fázisrajzokkal.
A mozgókép, a rajz- és animációs filmek készítésének elvei.
A legjellemzőbb jelenetekkel eseménynaptár készítése.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél A természeti és épített környezet megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése, ismeretek szerzése.
A tanulók környezetében található berendezési és használati tárgyak, formák megfigyelése, a felépítés, a szerkezet, a működés, az anyag, a szín, stb. szempontjából.
A képi kifejezés eszközeinek (pont, vonal, folt, szín, fény és árnyék, tónus, arány, ismétlés, ritmus, kompozíció, stb.) megismerése.
Ábrázolási eljárások, technikák megismerése, alkalmazása.
Műalkotások megismerése, elemzése.
Az ismeretek képi-plasztikai és szóbeli megfogalmazása.
Az élmények, ismeretek képi feldolgozása.

Követelmény A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik.
Legyenek próbálkozásokon alapuló ismereteik az alapvető ábrázolási technikákról.
Rendelkezzenek anyaghasználati, alakítási tapasztalatokkal, legyenek élményeik az alkotó alakítás örömeiről.
Legyenek képesek szóban is megfogalmazni az adott feladatnak megfelelő anyag-forma-technika megválasztását.

Tartalom *Téralakítás:* a tanulók környezetében fellelhető tárgyakkal.
Rajzolás: ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tustinta felhasználásával.
Mintázás, tárgyformálás: plakett, dombormű, szobor készítése, agyag felhasználásával (felrakás, hizlalás, kihúzás, formálás mintázó eszközökkel).
Gipszlap-, tömb öntése, karcólása, faragása.
Papírplasztika (szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás. Papírmásé készítése.

Nyomat készítés: papírnymat, monotípiá, linómetszet készítése; tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap, különböző profilú metszőkéses és festékelőhenger használata.

Festés és "színes" munkák: tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapír kollázsok és kevert technikák alkalmazása.

Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása.

Szövés: textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával.

Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás. Batikolás.

Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

- Cél** A vizuális nyelv, jelrendszer mélyebb megismerése, ezáltal tudatos használata a tapasztalat-, ismeretszerzés, ábrázolás és a műelemzés folyamán.
Az ember és a művészet kapcsolatának, a látás hatalmának, a "külső" és "belső" kép összefüggéseinek megértése.
A vizuális művészetek, művészeti ágak megismerése.
- Követelmény** A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik.
Személyes ábrázolási tapasztalataik felhasználásával és tanári irányítással jussanak el a műalkotások vizsgálatán át a vizuális közlés (az ábrázolt gondolat) megértéséig.
Rendelkezzenek ismeretekkel az épületek rendeltetéséről, a belső elrendezéséről.
Ismerjék a képzőművészet főbb ágait, néhány alkotót, alkotást.
Ismerjék a népművészet fogalmát, ágait, tájegységeit.
Aktívan vegyenek részt környezetük megismerésében, értékei megővésében.
Használják a könyvtárat, nézegessenek művészeti albumokat, olvassanak szakirodalmat, gyűjtsenek képeket s használják fel tanulmányaik során.
- Tartalom** A művészet tevékeny megismeréséhez szükséges sajátos magatartásforma kialakítása.
A művészi érték megismerése.
Művészeti alkotások (lehetőség szerint eredeti, nem reprodukció) megismerése.
A képi-plasztikai kifejezőeszközök minél teljesebb birtokbavétele.
A művészetek jelentősége és szerepe az ember életében.
A vizuális művészetek. Képző-, ipar- és népművészet. A filmművészet. A fotóművészet.
A természeti és az épített környezet. Az építészeti szerkezetek és anyagok. Az épületek más-más szempont szerinti csoportosítása. A lakóhely.
A festészet anyagai, technikái.
Kiállítások, múzeumok, nevezetességek megtekintése.
Filmek megtekintése.
Film-elemzések.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

- Cél** Vizuális és esztétikai élmények, hatások átélése.
Ismeretszerzés a vizuális nyelv értő és közlő használatában.
Gyakorlott eszközhasználat és technika.
Formaredukálás.
A betű, mint vizuális jel.
- Követelmény** A tanulók legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt.
Legyenek ismereteik a vizuális nyelv értő és közlő használatában, azaz ismerjék a képzőművészeti nyelv elemeit, és tudják, hogy ezek csak egymással szoros összefüggésben érik el a kívánt hatást.

Egyéni ábrázolásmódjukban gyakorlottan foglalkozzanak a vizuális jelrendszer alapelemeivel, melyekre a műalkotások és egymás munkáinak elemzésekor is ismerjenek rá.

Ismerjék a jel fogalmát, legyenek képesek formaredukcióval, formaátírással maguk is jelalkotásra-, értelmezésre.

Legyenek gyakorlottak az eszközhasználatban és a tanult technikák alkalmazásában.

Tartalom

Vizuális és esztétikai élmények, hatások átélése.

Ismeretszerzés a vizuális nyelv értő és közlő használatában.

Egyéni ábrázolásmódjukban, valamint a műalkotások és egymás munkáinak elemzésekor térjenek ki:

a vonalak határoló, mozgást, teret jelölő, felületképző szerepére,

a folt tömegkifejező szerepére,

a forma sík- és térjellegére,

a sötét-világos kontrasztok figyelemvezető, érzelemkifejező szerepére,

a szín hangulat- és érzelemkifejező szerepére,

a kompozíció fontosságára, milyenségére,

a színek, formák képi egyensúlyára,

a kiemelés, figyelemfelkeltés módozataira (mérettel, elhelyezéssel, színnel, ritmusokkal, arányviszonyokkal),

az anyag, technika, méret megválasztására.

Ábrázolási módok:

nézőpont szerinti térkifejező, látványmegjelenítő ábrázolás,

elemző, magyarázó ábrák, vázlatok, metszetrajzok, térbeli modellek.

Gyakorlott eszközhasználat és technika.

Formaredukálás.

A betű, mint vizuális jel.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete, arányrendje.

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Egyszerű vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel, ábrázolás, analízis.

Vizuális kultúra 6. évfolyam

Cél	A vizuális kommunikációs nyelv elsajátítása. A tanulók látáskultúrájának továbbfejlesztése: a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével, ábrázolásával (síkon és térben), művészeti ismeretek nyújtásával. A szelektív látás, illetve képi megjelenítés (lényeges és lényegtelen dolgok megkülönböztetése, a redukáló képesség fejlesztése).
Követelmény	A tanulók sokrétű tapasztalatokkal rendelkezzenek. Képi-plasztikai kifejezőképességük rendelkezzen önálló vonásokkal, de ismerjék az objektív megjelenítés jellemzőit is. Tudjanak: adott szempontok szerint vizsgálni, összehasonlításokat tenni, megjeleníteni (a megértett lényegét). Folyamatosan bővüljön ábrázoló és esztétikai ítézőképességük. Gyakorlottan használják az ismert ábrázolási technikákat, anyagokat, választásukat tudják indokolni. Legyenek képesek vezetéssel műalkotások elemzésére. A felkészültségüket, tudásukat mérő vizsgafeladatokat legyenek képesek legalább minimum szinten megoldani.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	Formák térbeli helyzetének, távolsági viszonyainak megállapítása és ábrázolása. A nézőpont és a térbeli helyzetek észlelése közötti összefüggések megértése. A téri mélység megjelenítése. Térbeli szerkezetek konstruálása. Külső és belső terek vizsgálata.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek sokféle megfigyeléssel, tapasztalattal, ismerettel a természeti és mesterséges térről, több forma térbeli viszonyatairól és e viszonyok megváltoztatási lehetőségéről. Tudják, hogy mindennemű tájékozódáshoz, viszonyításhoz önmagukból kell kiindulniuk. Ismerjék a nézőpont, a szemmagasság szerepét a térbeli helyzetek megítélésében. Ismerjék a térbeli mozgási lehetőségeket, a belső tér, külső tér, a nyitott tér, zárt tér fogalmát. Ismerjék a rálátás, a fedés és a takarás fogalmát, s tudják ezeket a képi kifejezésben alkalmazni. Tudjanak különbséget tenni a valós és a képi tér között. Legyenek képesek a távolságok sokoldalú kifejtésére, egyéni megoldások alkalmazására. Próbálkozzanak önálló ítéletalkotással.
Tartalom	Az ember és a tér viszonya. Természeti tér.

Mesterséges, az ember által létrehozott, alakított tér.

A tér és rendeltetése.

A forma és a tér (formák térbeli helyzete a nézőhöz viszonyítva, illetve formák egymáshoz viszonyított helyzete: egymás mellett, előtt, mögött, lentebb, fentebb, stb.)

A nézőpont változtatása és a térbeli helyzetek közötti összefüggések felismerése és ábrázolása.

Mozgás a térben (belső tér, külső tér), térkapcsolódások.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

A környező világ tárgyai (formái), több forma térbeli viszonylatai és e viszonyok megváltoztatási lehetőségeinek megismerése, elemzése.

Egy-egy konkrét jelenség, vagy modell (forma) több szempontú megfigyelése, majd képi-plasztikai rögzítése.

A kiterjedés (testesség), a dimenziók fogalmának megismerése.

A befoglaló forma, részforma, külső és belső forma, formakarakter fogalmának megismerése.

Adott forma karakteréből adódó geometrikus alapformára történő egyszerűsítése, átírása.

Követelmény

A tanulóknak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető megfigyeléseik, tapasztalataik a körülöttük lévő világ tárgyairól (formáiról).

Legyenek érzékletes tapasztalataik több forma térbeli viszonylatairól és e viszonyok megváltoztatási lehetőségéről.

Értsék meg, hogy a külső és a belső forma, a felépítés megfigyelése és ábrázolása a forma (tárgy) más-más tulajdonságát mutatja meg.

Legyenek képesek egy-egy konkrét jelenség, vagy modell néhány szempont szerinti megfigyelésére, majd képi-plasztikai rögzítésére.

Ismerjék a kiterjedés, a testesség, a dimenziók fogalmát.

Ismerjék a befoglaló forma, részforma, külső és belső forma, formakarakter fogalmakat.

Tudjanak adott formát a karakteréből adódó geometrikus alapformára egyszerűsíteni.

Tartalom

Térplasztikai és síkbeli kompozíciók létrehozása változatos formakincs, jelenségek, környezeti részletek szerepeltetésével.

Különböző formák, modellek megfigyelése, elemzése és képi-plasztikai ábrázolása.

A térbeliség (testesség) fogalmának jelentése.

A természeti és a mesterséges formák (emberek, állatok, növények, különféle tárgyak, stb.) felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése majd ábrázolása képi és plasztikai úton.

A jellemző forma. A formakarakter.

A forma és a funkció összefüggései.

A forma továbbalakítása. Formaátírás.

Körplasztikák mintázása (ember és állatfigurák karakterének megfigyelése és plasztikai ábrázolása).

Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján.

A tárgyalkotó művészet területei, főbb műfajai.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél

Egyéni színvilág érvényesítése az ábrázolás folyamán.

A látvány, jelenség színeinek fel- és megismerése, a színtapasztalatok, színismeretek képi visszaadása.

	A színek, a fény, a megvilágítás hatása a természetben és az emberi környezetben - ismeretszerzés. A fény és az árnyék, az önárnyék, a vetett és bevetett árnyék megfigyelése, a jelenség összefüggéseinek megértése, ábrázolása. A szintapasztalatok rendszerezése. Néhány szinkontraszt ismerete és tudatos használata. A színek jelképes szerepe megismerése.
Követelmény	A tanulóknak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik konkrét látvány szín- és fény-árnyék viszonylatáról. Bátran merjék a színeket kifejezési szándékuknak, fantáziájuknak alárendelten alkalmazni. Juttassák érvényre egyéni színekedvelésüket. Legyenek képesek a megfigyelt színviszonylatok megítélésére, a látvány színviszonylatainak megkülönböztetésére, megközelítő kikeverésére, megjelenítésére. Legyenek képesek egy-egy szín teltebb és törtebb árnyalatait is kikeverni. Rendelkezzenek tapasztalati ismeretekkel a színek világossági fokozatairól, az ezeknek megfelelő tónusértékekről. Tudjanak megkülönböztetni és alkalmazni két-három tónusviszonylatot a formák, a fény-árnyékok megjelenítése során. Ismerjék fel és nevezzék meg az alap-, fő- és mellékszíneket. Tudják megfesteni a tizenkéttagú színekört.
Tartalom	Egyéni színvilág alkalmazása az ábrázolás folyamán. A színek hangulati és figyelemfelkeltő szerepének érvényesítése a képi kifejezésben. A látvány, jelenség színeinek fel- és megismerése. A szintapasztalatok-, ismeretek képi visszaadása festékanyagok színeinek elemző kikeverése útján. Tárgyak színei. A színek, a fény, a megvilágítás hatása a természetben és az emberi környezetben. Éles megvilágítás, szórt fény, ellenfény. Átélés, érzékelés, majd ábrázolás. Változó megvilágítás, változó színhatás. A fény-árnyék, az önárnyék, a vetett és bevetett árnyék. A tónusos ábrázolás. Derítés és tompítás útján létrejövő színárnyalatok. A szintapasztalatok rendszerezése: a lokálszínek és változásuk, színerő-, telítettség, a színek értelmező szerepe. Néhány szinkontraszt ismerete és tudatos használata: Színezetkontraszt, tónuskontraszt, hőfokkontraszt, komplementer kontraszt, minőségi kontraszt, mennyiségi kontraszt. A színek jelképes szerepe.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	A mozgás, változás időben és térben összefüggő folyamatainak megfigyelése, átélése, majd képi-plasztikai ábrázolása. A tanulók tér-idő szemléletének alakítása.
Követelmény	A tanulóknak legyenek sokoldalú, képileg és szóban is kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik környező világunk szüntelen változásairól, a világot alkotó elemek állandó változásairól. Tudjanak eseménysort logikus időrendbe állítani, ilyeneket néhány képpel ábrázolni. Legyenek képesek a térbeli mozgást, az időbeliséget egyéni módon megjeleníteni. Tudják a formák származtatása, értelmezése során más és más nézőpontból, mozgásállapotában is ábrázolni a tárgyakat.

Értsék a más tantárgyakban is vizsgált természeti és technikai folyamatok lezajlását és legyenek képesek ezek vizuális nyomon követésére, magyarázatára.

Tartalom Mozgást ábrázoló, mozgást kifejező síkbeli és térbeli megjelenítés.
Irányváltások. Formaritmus.
A forgásformák származtatása; mozgatható modellek készítése.
A térbeli mozgás, elfordulás, hajlás rajzi és plasztikai értelmezése.
Fázisrajzok természeti és technikai folyamatokról.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél A tanulók környezetében található tárgyak, formák megfigyelése, a felépítés, a szerkezet, a működés, az anyag, a szín, stb. szempontjából.
Az élmények, ismeretek képi feldolgozása.
A képi kifejezés eszközeinek megismerése.
Ábrázolási eljárások, technikák megismerése, alkalmazása.
Műalkotások megismerése, elemzése.
Az ismeretek képi-plasztikai és szóbeli megfogalmazása.

Követelmény A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik.
Legyenek próbálkozásokon alapuló ismereteik az alapvető ábrázolási technikákról.
Rendelkezzenek anyaghasználati, alakítási tapasztalatokkal, legyenek élményeik az alkotó alakítás örömeiről.
Legyenek képesek szóban is megfogalmazni az adott feladatnak megfelelő anyag-forma-technika megválasztását.

Tartalom *Téralakítás:* a tanulók környezetében lévő tárgyakkal.
Rajzolás: ceruzával, esettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tusinta felhasználásával.
Mintázás, tárgyformálás: plakett, dombormű, szobor készítése, agyag, gipsz felhasználásával.
Gipszlap-, tömb öntése, karcolása, faragása.
Papírplasztika készítése.
Nyomatkészítés: papírnyomat, monotípiá, linómetszet készítése; tempera, nyomdafesték vagy linocolor, üveg-, műanyag- vagy alumíniumlap, különböző profilú metszőkések és festékelőhenger használata. Termékek, tárgyak, anyagok, metszésfelületek lenyomatai.
Festés és "színes" munkák: tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapír kollázsok és kevert technikák alkalmazása.
Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása.
Szövés: textilcsíkok, spárga, fonalak, vessző, szalma, stb. alkalmazásával.
Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás. Batikolás.
Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma, alakíthatóság, faktúraképzés, lazúros- és fedőfestékek.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél A vizuális nyelv, jelrendszer mélyebb megismerése, ezáltal tudatos használata a tapasztalat-, ismeretszerzés, ábrázolás és a műelemzés folyamán.
Az ember és a művészet kapcsolatának, a látás hatalmának, a "külső" és "belső" kép összefüggéseinek megértése.
A vizuális művészetek, művészeti ágak megismerése.
Közös és önálló képelemzések képi úton és szavakkal is.
A múzeumlátogatás, kiállítás-megtekintés, eredeti műalkotásokkal való találkozás iránti igény kialakítása, elmélyítése.

Követelmény	Legyenek képesek a vizuális jelrendszer megismerésére, tudatos használatára a tapasztalat-, ismeretszerzés, ábrázolás és a műelemzés folyamán. Legyenek képesek az ember és a művészet kapcsolata átélésére. Ismerjék a vizuális művészeteket, művészi ágazatokat. Tudjanak közösen is és önállóan is képet elemezni, "olvasni" képi úton és szavakkal is. A múzeumlátogatás, kiállítás-megtekintés, eredeti műalkotásokkal való találkozás iránti igény alakuljon ki bennük, váljon életük szerves részévé.
Tartalom	A művészet tevékeny megismeréséhez szükséges sajátos magatartásforma elsajátítása. A művészi érték megismerése. Művészeti alkotásokkal történő szembesülés. A képi-plasztikai kifejezőeszközök minél teljesebb birtokbavétele. A művészetek jelentősége és szerepe az ember életében. A vizuális művészetek. Képző-, ipar- és népművészet. A művészeti ágak. Filmművészet. Fotóművészet. A természeti és az épített környezet. Az építészeti szerkezetek és anyagok. Épülettípusok. A lakóhely. A festészet anyagai, technikái. Kiállítások, múzeumok, nevezetességek megtekintése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél	A képi kifejezési elemek és eszközök jelenléte műalkotásokon és a tanulók alkotásain. A plasztikai kifejezés eszközei, lehetőségei megismerése. Az építészet kifejező elemei, lehetőségei megismerése. Kompozíciós megoldások rendszerezése. Térmegjelenítő síkbeli ábrázolás. Származtatások síkon és térben metszésekkel. Térformák sík redukciója, síkformák egyszerűsítése. Asszociációk. Ismeretek szerzése a vizuális nyelv értő és közlő, eligazító, ismerethordozó, művészi kifejező szerepéről.
Követelmény	A tanulók legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt. Egyéni ábrázolásmódjukban gyakorlottan foglalkozzanak a vizuális jelrendszer alapelemeivel, melyekre a műalkotások és egymás munkáinak elemzésekor is ismerjenek rá. Ismerjék a jel fogalmát, legyenek képesek formaredukcióval, formaátírással maguk is jelalkotásra-, értelmezésre. Legyenek gyakorlottak az eszközhasználatban és a tanult technikák alkalmazásában. Legyen tájékozottságuk a vizuális nyelv közlő, informáló, eligazító, ismerethordozó, művészi kifejező szerepéről. Formálódjon ítéletalkotó képességük.
Tartalom	A képi kifejezési elemek és eszközök megjelenítése műalkotásokon és a tanulók alkotásain: <i>a síkon:</i> pont, vonal, folt, felület, forma, tömeg, fény-árnyék, tónus, szín, kompozíció, kontraszt, anyag, faktúra, textúra, stb., <i>a térben:</i> a plasztikai kifejezés eszközei: az anyag, a méret, az arányok, a felület, a fény-árnyék, a szín, a pozitív (negatív) forma, a tagolt (tagolatlan) forma, a tömörszerű vagy az áttört forma, stb.

Az építészet kifejező elemei: a külső és belső térformálás, az alaprajzi elrendezés, a térlehatárolás módjai (zárt, fedett, nyitott tér), a térlefedés, a méret, az arány, az épülettömeg, a tagolás, a térbeli irányok, a felület megbontása, a kiemelés, a díszítés, a fény-árnyékhatás, a szín, az építmény és környezetének viszonya, stb.

Kompozíciós megoldások: kör, háromszög, gúla, átlós, szimmetrikus elrendezés.

Ritmus, figyelemvezetés, alárendelés, egyensúly, kiemelés, ellentét. Axiális és centrális térszervezés.

Ábrázolásmódok:

Térmegjelenítő síkbeli ábrázolás.

Értelmezés, elemzés rajzban, szétszedéssel, elmetszéssel, modellezéssel, működtetéssel.

Származtatások síkon és térben metszésekkel.

Tervezés, szerkesztés.

Térformák síkredukciója, síkformák egyszerűsítése. Asszociációk.

Ismeretek szerzése a vizuális nyelv értő és közlő, eligazító, ismerethordozó, művészi kifejező szerepéről.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete, arányrendje.

A tér és az idő összefüggései.

A vizuális jelenségek emberi tartalma.

Készség: egyszerű plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel, ábrázolás, analízis, összefüggések megértése.

Vizuális kultúra 7. évfolyam

Cél	A tanulók látáskultúrájának továbbfejlesztése: a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével, ábrázoltatásával (síkon és térben), művészeti ismeretek nyújtásával. A vizuális nyelv egyre tudatosabb használata. A szelektív látás, illetve a képi megjelenítés fejlesztése. Az önkifejezés igényének fenntartása, lehetőségének állandó biztosítása. Művészettörténeti ismeretek nyújtása.
Követelmény	Képi-plasztikai kifejezőképességük rendelkezzen önálló vonásokkal, de ismerjék az objektív megjelenítés jellemzőit is. <i>Tudjanak:</i> adott szempontok szerint vizsgálandó, összehasonlításokat tenni, viszonyítani, összefüggéseket, szabályszerűségeket megérteni, lényegét kiemelni, megjeleníteni, absztrahálni. Folyamatosan bővüljön ábrázoló és esztétikai ítélőképességük. Fejlődjön vizuális memóriájuk. Gyakorlottan használják az ismert ábrázolási technikákat, anyagokat, választásukat tudják indokolni. Alkotó képzeletüket juttassák kifejezésre. Legyenek képesek műalkotások elemzésére.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Mozgóképkultúra és médiaismeretek. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	Mesterséges, az ember által létrehozott, alakított tér megfigyelése, ábrázolása, modellezése. A forma és a tér (formák térbeli helyzete a nézőhöz viszonyítva) viszonyának elemző ábrázolása. A tér többféle ábrázolása: a szubjektív ábrázolás és az objektív ábrázolások összefüggéseinek megismerése. A térbeliség szerepének vizsgálata.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek érzékletes tapasztalatokkal a tér megszervezését vonatkozóan. Tudják, hogy mindennemű tájékozódáshoz, viszonyításhoz önmagukból kell kiindulniuk. Tudják a nézés irányának, a szemmagasságnak a szerepét a térbeli helyzetek megítélésében. Legyenek elmélyült fogalmaik, ismereteik a különféle téri szituációkról, azok síkon és térben történő ábrázolásáról. Ismerjék meg a tér ábrázolásának különféle módjait (vetületi, axonometrikus, perspektivikus).

Legyenek képesek a távolságok sokoldalú kifejtésére, ismerjék a vonal- és levegőtávlat fogalmát.

Legyen alapvető tájékozottságuk a tér művészi ábrázolásában fellelhető térábrázolási konvenciók meglétében.

Tartalom

Az ember és a tér viszonyának további vizsgálata.

Természeti tér, távlati ábrázolások (a látszati perspektíva szabályai alapján).

Mesterséges, az ember által létrehozott, alakított tér megfigyelése, ábrázolása, modellezése.

Téráthidalás.

A forma és a tér (formák térbeli helyzete a nézőhöz viszonyítva) viszonyának elemző ábrázolása.

A nézőpont változtatása és a térbeli helyzetek közötti összefüggések ábrázolása.

Objektív térábrázolások:

Monge-féle három képsíkos vetületi ábrázolás,
axonometrikus ábrázolás (izometria és dimetrikus axonometria),
szerkesztő perspektíva.

A térbeliség szerepe a festészeti, grafikai, fotóművészeti és film- alkotásokban.

Térábrázolási konvenciók.

Értékelés

Ld. tantárgyi főmodul.

Forma

Cél

Térplasztikai és síkbeli kompozíciók létrehozása változatos formakincs alkalmazásával.

A természeti és a mesterséges formák felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése majd ábrázolása.

Formák metszése különböző síkokkal, a tapasztalatok rögzítése.

A forma és a funkció összefüggéseinek megértése.

Formák és a képsíkrendszer.

Formák ábrázolása objektív módon. Az ábrázoló geometria alapjainak megismerése.

A tárgyalkotó művészet területei, főbb műfajai megismerése.

Tárgyalakítás, formálás, mintázás.

Formaátírás.

Követelmény

A tanulók rendelkezzenek többféle, képileg és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális tapasztalattal környezetük formavilágából.

Legyenek képesek egy-egy konkrét jelenség, vagy modell néhány szempont szerinti megfigyelésére, ismereteik képi-plasztikai közlésére.

Ismerjék a kiterjedés, a testesség, a dimenziók fogalmát.

Ismerjék a befoglaló forma, részforma, külső és belső forma, formakarakter fogalmakat.

Tudják, hogy a jelenségek, tárgyak látható tulajdonságainak vizsgálata azok jobb megismerését és megértését szolgálja.

Tartalom

Térplasztikai és síkbeli kompozíciók létrehozása.

A természeti és a mesterséges formák (emberek, állatok, növények, különféle tárgyak, stb.) felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik megfigyelése majd ábrázolása képi és plasztikai úton.

Bonyolultabb, összetettebb formák többoldalú elemzése.

A forma származtatása, működése.

Formák szerkezete.

Formák metszése különböző síkokkal, a belső felépítés megfigyelése és a tapasztalatok rögzítése.

A forma és a funkció összefüggései.

A formák elől-, fölül- és oldalnézeti ábrázolása.

Formák és a képsíkrendszer. Szerkesztések.

Az ipari formatervezés alapismeretei. -Design.

Tárgykonstruálás különböző rendeltetés alapján.
A tárgyalkotó művészet.
Tárgyalakítás, formálás, mintázás (dombormű és körplasztika készítése).
Újabb funkcióknak megfelelő formaátírás.
Forma síkredukciója (piktogramtervezés).

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Fény, szín

Cél Kifejezési szándéknak, fantáziának és egyéni szinkedvelésnek alárendelt színhasználat tudatosítása.
Jelenségek és adott látvány színviszonylatainak elemző megfigyelése és megjelenítése. A fény- és színtapasztalatok rendszerezése.
A fény iránya és az árnyék kölcsönös összefüggéseinek megértése.
A térbeliség, a plasztikusság és a síkjelleg érzékeltetése színátmenetekkel, tónusskálával, különféle felületek létrehozásával.
A fény- és színhatások viszonylagosságának felismerése, megértése.

Követelmény A tanulók rendelkezzenek sokoldalú, képiles és szóban egyaránt kifejezhető, vizuális és manuális megfigyelésekkel, tapasztalatokkal, ismeretekkel.
Bátran merjék a színeket kifejezési szándékuknak, fantáziájuknak alárendelten alkalmazni.
Juttassák érvényre egyéni szinkedvelésüket.
Legyenek képesek a megfigyelt színviszonylatok megítélésére, a látvány színviszonylatainak megkülönböztetésére és megjelenítésére.
Tudják egy-egy szín teltebb és törtebb árnyalatait kikeverni különböző módon.
Tudjanak megkülönböztetni és alkalmazni minél több tónusviszonylatot a formák, a fény-árnyékok megjelenítése során.
Ismerjék fel a fény irányának és az árnyéknak a kölcsönös összefüggéseit. Ismerjék a teli-, oldal- és ellenfény fogalmát.
Tudják a térbeliséget, a plasztikusságot és a síkjelleget színátmenetekkel, tónusskálával, különféle felületekkel érzékeltetni.
Ismerjék fel a színreflex jelenségét.
Ismerjék a szimultánkontrasztot.

Tartalom Sokoldalú, képiles és szóban egyaránt megjeleníthető és kifejezhető, vizuális és manuális megfigyelések, tapasztalatok, ismeretek szerzése.
Kifejezési szándéknak, fantáziának és egyéni szinkedvelésnek alárendelt színhasználat.
Jelenségek és adott látvány színviszonylatainak elemző megfigyelése és megjelenítése.
Színtapasztalatok rendszerezése:
egy-egy szín teltebb és törtebb árnyalatainak kikeverése többféle módon, minél több tónusviszonylat felismerése és alkalmazása a formák, a fény-árnyékok megjelenítése során:
színharmóniák és –ellentétek,
színek kölcsönhatása,
szinkontrasztok (színezet kontraszt, tónuskontraszt, hőfokkontraszt, minőségi kontraszt, mennyiségi kontraszt, komplementer kontraszt, szimultán kontraszt).
A fény iránya és az árnyék kölcsönös összefüggéseinek megismerése; (teli-, oldal- és ellenfény).
A térbeliség, a plasztikusság és a síkjelleg érzékeltetése színátmenetekkel, tónusskálával, különféle felületek létrehozásával.
A színreflex jelensége.
A térhatás.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	Képi információk, ismeretek szerzése a környező világ szüntelen változásairól, a világot alkotó elemek időben és térben történő mozgásáról. Eseménysor logikus időrendbe állítása, ábrázolása. Formaértelmezés, származtatás ábrákkal, fázisrajzokkal, mozgó térbeli makettek készítésével. A fázisrajzok, folyamatábrák fontosságának fel- és elismerése a köznapi és a tudományos információáramlásban. A mozgókép, a film létrehozásának indoklása. A mozgókép alkotó befogadása.
Követelmény	A tanulók szerezzenek sokoldalú, képileg és szóban is kifejezhető vizuális, illetve manuális tapasztalatokat környező világunk szüntelen változásairól, a világot alkotó elemek állandó változásairól. Tudjanak eseménysort logikus időrendbe állítani, ilyeneket néhány képpel ábrázolni. Tudjanak a formaértelmezés során származtatást közlő ábrákkal, mozgó térbeli makettek készíteni. Lássák a fázisrajzok, folyamatábrák szerepének fontosságát a köznapi és a tudományos információkban; legyenek képesek ezek olvasására, értelmezésére. Ismerjék a mozgókép, a film fogalmát, létrehozásának indokait.
Tartalom	Sokoldalú, képileg és szóban is kifejezhető vizuális tapasztalatok gyűjtése. Eseménysor logikus időrendbe állítása, ábrázolása néhány képpel. Képi egyidejűség. Formaértelmezés során származtatást közlő ábrákkal, mozgó térbeli makettek készítése. A fázisrajzok, folyamatábrák szerepének fontossága a köznapi és a tudományos információkban; ezek olvasása, értelmezése. Alakzatok átcsoportosítása, viszonylatok megváltoztatása. Kompozíciós kísérletek. A mozgókép, a film fogalma, létrehozásának indokai. A film interpretációja: a kép, a film hangzásvilága, a film cselekménye, jellemzés, jellemek a filmben, technikai, történeti ismeretek.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél	A természeti és épített környezet, ismeretszerzés. Különböző formák megfigyelése. Az élmények, ismeretek képi feldolgozása. A képi kifejezés eszközeinek megismerése, bővítése a mozgókép lehetőségeivel. Ábrázolási eljárások, technikák megismerése, alkalmazása. Műalkotások megismerése, elemzése.
Követelmény	A tanulónak legyenek sokoldalú, rajzilag és szóban kifejezhető vizuális, illetve manuális megfigyeléseik, tapasztalataik. Legyenek próbálkozásokon alapuló ismereteik az alapvető ábrázolási technikákról. Rendelkezzenek anyaghasználati, alakítási tapasztalatokkal, legyenek élményeik az alkotó alakítás örömeiről. Legyenek gyakorlottak a különféle papírok, festő- és grafikai anyagok, plasztikai anyagok használatában; legyenek képesek tudatosan válogatni az ábrázolástechnikai eljárások között. Legyenek képesek szóban is megfogalmazni az adott feladatnak megfelelő anyag-forma-technika megválasztását.

Tartalom	<i>Téralakítás:</i> a tanulók környezetében lévő berendezési- és használati tárgyakkal, építőjátékokkal. <i>Rajzolás:</i> ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tustinta felhasználásával. Szerkesztések (körző, vonalzó használata). <i>Mintázás, tárgyformálás:</i> plakett, dombormű, szobor készítése, agyag felhasználásával. Gipszlap, -tömb öntése, karcolása, faragása. Papírplasztika készítése. <i>Nyomatkészítés:</i> papírnyomat, monotípiák készítése (ha lehetőség van rá, linó- és fametszet készítése). <i>Festés és "színes" munkák:</i> tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapírkollázsok és kevert technikák alkalmazása. Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása. <i>Textilmunkák:</i> kötözés, fonás, varrás. Batikolás. Szövés. <i>Megfigyelések:</i> a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma, alakíthatóság, faktúra, textúra, lazúros- és fedőfestékek.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél	Aktív részvétel a vizuális kommunikációban. Az ember és a művészet kapcsolatának, a látás hatalmának, a "külső" és "belső" kép összefüggéseinek megértése. A múzeumlátogatás, kiállítás-megtekintés, eredeti műalkotásokkal való találkozás iránti igény kialakítása, elmélyítése. Műelemzések. A kép és jelentése. Adott jelentéstartalom és jelentésátírás. Művészettörténeti ismeretek szerzése.
Követelmény	A tanulók ismerjék a vizuális kommunikáció nyelvét, legyenek jártasak a képi információk olvasásában, értelmezésében, műalkotások elemzésében, valamint ismereteik képi és szóban történő közlésében. Legyen igényük múzeumlátogatásra, kiállítások megtekintésére, eredeti műalkotások megismerésére. Tudjanak eddigi ismereteik alapján műveket elemezni a látható elemekből kiindulva, a kompozíció feltárásán át, az anyag megismerésével a tartalom (jelentés) érzelmi és értelmi megközelítéséig. Rendelkezzenek művészettörténeti ismeretekkel a következő témákban: A művészet kezdetei - őskori művészet. Az ókori Kelet. Egyiptom. Mezopotámia. Ókor. Kréta-Mykéne. A görög művészet. Az etruszk művészet. A római művészet.
Tartalom	Képi információk olvasása, értése, műalkotások elemzése, összehasonlító elemzések képi úton és szóban. A múzeumlátogatás, kiállítás-megtekintés, eredeti műalkotásokkal való találkozás iránti igény kialakítása, elmélyítése. Műelemzések a látható elemekből kiindulva, a kompozíció feltárásán át, az anyag megismerésével a tartalom (jelentés) érzelmi és értelmi megközelítéséig. A kép és jelentése. Adott jelentéstartalom és jelentésátírás.

Művészettörténeti ismeretek: a művészet kezdetei - őskori művészet, az ókori Kelet, Egyiptom, Mezopotámia, ókor, Kréta-Mykéne, a görög művészet, az etruszk művészet, a római művészet.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

- Cél** A vizuális megjelenítő- és kifejezőeszközök tartalomhordozó szerepe, érzelmi hatása a képi információkban, műalkotásokban.
Az ábrázolás célja, az ennek legmegfelelőbb anyag, méret, kifejezőeszköz és megoldásmód összhangba hozása.
Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség teremtése a sík- és térbeli kompozíciókban a formák, a színek, a kontrasztok, a vonalak ritmusával, fény-árnyékkal, tömegek elrendezésével.
Ábrázolási konvenciók megismerése, alkalmazása.
Tervezés, szerkesztés.
- Követelmény** A tanulók legyenek nyitottak a vizuális és esztétikai élmények, hatások iránt.
Egyéni ábrázolásmódjukban legyenek gyakorlottak a vizuális nyelv használatában, szilárduljon műleíró, és műelemző képességük.
Ismerjenek rá:
a kompozícióra (érezkeljék és érzékeltessék a sík és térbeli rendezettség és rendezetlenség közötti különbségeket),
a kiemelés, a figyelemvezetés módjaira,
a kétdimenziós és háromdimenziós ábrázolás különbözőségeire,
a vonalak határoló, mozgást, teret jelölő, felületképző szerepére,
a folt tömegkifejező szerepére,
a forma sík- és térjellegére,
a sötét-világos kontrasztok figyelemvezető, érzelemlifejező szerepére,
a szín hangulat- és érzelemlifejező szerepére,
a ritmus jelenlétére,
az anyag, technika, méret megválasztására.
Ismerjék a jel fogalmát, legyenek képesek formaredukcióval, formaátírással maguk is jelalkotásra, -értelmezésre.
Tudjanak különbséget tenni a művészi és a tudományos ábrázolás között.
Ismerjék a háromképsík vetületi, az izometrikus és dimetrikus, axonometrikus és a perspektivikus ábrázolás szabályait, szerkesztési lépéseit, megfeleltetéseit.
Legyenek gyakorlottak az eszközhasználatban és a tanult technikák alkalmazásában.
Legyen tájékozottságuk a vizuális nyelv közlő, informáló, eligazító, ismerethordozó, művészi kifejező szerepéről.
Formálódjon ítéletalkotó képességük.
- Tartalom** A vizuális megjelenítő- és kifejezőeszközök tartalomhordozó szerepe, érzelmi hatása a képi információkban, műalkotásokban:
a síkon: pont, vonal, folt, felület, forma, tömeg, fény-árnyék, tónus, szín, kompozíció, kontraszt, anyag, faktúra, textúra,
a térben: a plasztikai kifejezés eszközei: az anyag, a méret, az arányok, a felület, a fény-árnyék, a szín, a pozitív (negatív) forma, a tagolt (tagolatlan) forma, a tömörszerű vagy az áttört forma.
Az építészet kifejező elemei: a külső és belső térformálás, az alaprajzi elrendezés, a térlehatárolás módjai (zárt, fedett, nyitott tér), a térlefedés, a méret, az arány, az épülettömeg, a tagolás, a térbeli irányok, a felület megbontása, a kiemelés, a díszítés, a fény-árnyékhatás, a szín, az építmény és környezetének viszonya.
Az ábrázolás célja és az ennek legmegfelelőbb anyag, méret, kifejezőeszköz és megoldásmód összhangba hozása.
Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség teremtése a sík- és térbeli kompozíciókban a formák, a színek, a kontrasztok, a vonalak ritmusával, fény-árnyékkal, tömegek elrendezésével.

Ábrázolási konvenciók:
tapasztalati perspektíva (nézőpont, rövidülés, méretváltozás, vonal- és szintárvlat),
Monge-féle háromképsíkös vetületi ábrázolás,
axonometriák.
Tervezés, szerkesztés.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térviszonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete, arányrendje.

A tér és az idő összefüggései.

A vizuális jelenségek emberi tartalma.

Készség: plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Vizuális jelenségek megnevezése.

Képesség: emóciók kifejezése a vizualitás eszközeivel, ábrázolás, analízis, összefüggések megértése, absztrahálás.

Vizuális kultúra 8. évfolyam

Cél	A tanulók látáskultúrájának továbbfejlesztése: a valóság látható tulajdonságainak megfigyeltetésével és ábrázoltatásával, vizuális problémák felvetésével és megoldásával, művészeti ismeretek nyújtásával. A vizuális nyelv egyre tudatosabb használata. Az önkifejezés igényének fenntartása, lehetőségének állandó biztosítása. Művészettörténeti ismeretek nyújtása.
Követelmény	A tanulók törekedjenek saját, egyéni kifejezési stílus kialakítására (az objektív megjelenítés jellemzőit is ismerjék). <i>Tudjanak:</i> adott szempontok szerint vizsgálni, összehasonlításokat tenni, viszonyítani, összefüggéseket, szabályszerűségeket megérteni, lényegét kiemelni, megjeleníteni, absztrahálni. Folyamatosan bővüljön ábrázoló és esztétikai ítézőképességük. Fejlődjön vizuális memóriájuk. Gyakorlottan használják az ismert ábrázolási technikákat, anyagokat, választásukat tudják indokolni. Alkotó képzeletüket juttassák kifejezésre. Legyenek képesek műalkotások elemzésére.
Tartalom	Tér. Forma. Fény, szín. Mozgás, változás. Mozgóképkultúra és médiaismeret. Anyag, technika, tevékenység. Művészeti ismeretek. Vizuális nyelv.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Tér

Cél	A térbeliségre vonatkozó megfigyelések, tapasztalatok, ismeretek rendszerezése. A térábrázolási konvenciók megismerése, az eddig szerzett ismeretek elmélyítése. A térbeli, a plasztikus és a síkbeli ábrázolások összehasonlító elemzése. A másság indoklása.
Követelmény	A tanulók rendelkezzenek sokféle tapasztalattal, ismerettel az őket körülvevő természeti és mesterséges térről. Tudjanak konkrét, kisebb és nagyobb térrészeket, téri együtteseket viszonylatok, helyzetek, irányok, távolságok, tagoltság, szerveződés szempontjából közösen és önállóan elemezni, és adott nézőpontból, vagy elképzelés és emlékezet alapján a megfelelő konvenció alkalmazásával ábrázolni. Térszemléletük az énközpontság, a viszonylagosság felismerésére és megértésére alapozódjék. Legyenek elmélyült fogalmaik, ismereteik a különféle térábrázolási konvenciókról (Monge-féle három képsíkos vetületi ábrázolás, axonometrikus ábrázolás és szerkesztő perspektivikus ábrázolás). Ismerjék fel különféle ábrák és művészi alkotásokon a térábrázolás jellemző módjait és eljárásait. Tudják szóban is megfogalmazni a térbeli, a plasztikus és a síkbeli ábrázolás jellemzőit.

	Legyenek képesek rekonstrukciós feladatok elvégzésére. Legyen kialakult meggyőződésük arról, hogy a térélmény átéléséhez mozgásra, több nézőpontból végzett vizsgálatra van szükség. Tudják, hogy az épített tér adja az emberi környezet közvetlen keretét. Legyen elképzelésük a térformálás emberközponúságáról.
Tartalom	Tapasztalatgyűjtés, ismeretszerzés a körülöttünk lévő természeti és mesterséges térről. Térrészek, téri együttesek, térbeli viszonylatok, helyzetek, irányok, távolságok megfigyelése és ábrázolása. Tagoltság. Szerveződés. Nézőpont. A nézőpont változtatása. Ábrázolás. Szerkesztés. Különböző térábrázolási konvenciók: Monge-féle három képsíkos vetületi ábrázolás, axonometrikus ábrázolás és szerkesztő perspektivikus ábrázolás. A térábrázolás jellemző módjai és eljárásai különféle ábrákon és művészi alkotásokon. Rekonstrukciós feladatok. Az épített tér, mint az emberi környezet közvetlen kerete. A térbeli, a plasztikus és a síkbeli ábrázolások összehasonlító elemzése. A másság indoklása. Térplasztikai kompozíciók létrehozása és elhelyezése belső vagy külső térben.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.
Forma	
Cél	Bonyolultabb, összetettebb formák többoldalú elemzése, a tapasztalatok általánosítása, a törvényszerűségek megfigyelése. Formák metszése különböző síkokkal, a belső felépítés, a szerkezet, a működés, az anyag és forma összefüggéseinek vizsgálatai, megfeleltetések létrehozása. Arányrendek (lépték, kánon, modul, aranymetszés, stb.) megismerése. Forma redukálása, absztrahálása, asszociációk megjelenítése és szimbolikus formák létrehozása. Művészeti anatómia - az ember, mint forma.
Követelmény	A tanulók legyenek képesek egy-egy konkrét jelenség, vagy modell adott szempont szerinti megfigyelésére, értelmezésére, valamint képi-plasztikai ábrázolására. Legyenek képesek a rejtettebb belső formai összefüggéseket is feltárni és kifejezni. A rész és egész viszonyát, összefüggéseit megérteni. Ismerjék a legjelentősebb arányrendeket, a kánon, a lépték, a modul, az aranymetszés fogalmát és az emberre gyakorolt hatását, harmóniateremtő szerepét.
Tartalom	Bonyolultabb, összetettebb formák többoldalú elemzése: formák metszése különböző síkokkal, a belső felépítés, a szerkezet, a működés, az anyag és forma összefüggéseinek vizsgálatai, megfeleltetések létrehozása, a részformák szerepe, arányviszonyaik rendje. A tapasztalatok általánosítása, a törvényszerűségek elemzése. Arányrendek (lépték, kánon, modul, aranymetszés, stb.). Redukált és absztrahált formák. Szimbolikus formák. Művészeti anatómia. Az ember vizsgálata: csontváz, izomzat, mozgás. Arányok.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Cél	Kifejezési szándéknak, fantáziának és egyéni színkedvelésnek alárendelt színhasználat. Jelenségek és adott látvány fény-árnyékbeli, tónusbeli és színbeli elemző megfigyelése, ábrázolása és értelmezése. A színek szerepének, jelentésének, érzelmi kifejező erejének és hatásának elemzése. Színtapasztalatok rendszerezése és alkalmazása. A térbeliség, a plasztikusság és a síkjelleg érzékeltetése.
Követelmény	A tanulók tudják kifejezési szándékuk, fantáziájuk és egyéni színkedvelésük szolgálatába állítani a színeket. Legyenek képesek adott látvány és jelenségek színbeli, tónusbeli és fény-árnyékbeli elemző megfigyelésére, értelmezésére és ábrázolására. Ismerjék a fény forma- és színmegjelenítő szerepét. Legyenek alapvető színismereteik, törekedjenek ezek alkalmazására. Tudják a plasztikusság és a síkszerűség közötti különbségeket képi úton is érzékeltetni.
Tartalom	Jelenségek és adott látvány elemző megfigyelése és ábrázolása: tónusos rajz (tónusértékek meghatározása), festés (színek meghatározása). Az árnyék keletkezését értelmező rajzok készítése. A színek szerepének, jelentésének, érzelmi kifejező erejének és hatásának elemzése színtanulmányokban, a természeti és az épített környezetben, valamint műalkotásokon. <i>Színtapasztalatok rendszerezése és alkalmazása:</i> a fényszínek és a festékszínek, a színek felosztása, csoportosítása, a színek köre, a színrendszer, a színtest, a lokálszínek, a színreflexek, tisztá és tört színek, tónusviszonylatok ismerete és ábrázolása; a tónusérték, színharmóniák (diszharmóniák), színek kölcsönhatása, színek kontrasztok: színezet kontraszt, tónuskontraszt, hőfokkontraszt, minőségi kontraszt, mennyiségi kontraszt, komplementer kontraszt, szimultán kontraszt, a színhatás, dinamika. A térbeliség, a plasztikusság és a síkjelleg érzékeltetése.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Mozgás, változás

Cél	Képi információk, ismeretek szerzése a környező világ szüntelen változásairól, a világot alkotó elemek időben és térben történő mozgásáról. A forma értelmezése, származtatása ábrákkal, fázisrajzokkal, mozgó térbeli makettek készítésével. A fázisrajzok, folyamatábrák fontosságának fel- és elismerése a köznapi és a tudományos információáramlásban. A mozgókép, a film létrehozásának indoklása.
Követelmény	A tanulók szerezzenek sokoldalú, képiles és szóban is kifejezhető tapasztalatokat, ismereteket az időbeliségről, a mozgásról és ezek képi kifejezésének módjairól. Tudjanak a formaértelmezés során származtatást, működést közlő ábrákat, mozgó maketteket készíteni. Lássák a fázisrajzok, folyamatábrák szerepének fontosságát a köznapi és a tudományos információkban; legyenek képesek ezek olvasására, értelmezésére. Ismerjék a mozgókép, a film fogalmát, létrehozásának indoklását. Érezzék és értsék az időbeliség jelenlétét, ismerjék kifejezésének eszközeit saját alkotásaikon és a műalkotásokon egyaránt.

Tartalom	Képi információk, ismeretek szerzése. A térbeli mozgások elemzése, rajzi-plasztikai megjelenítése a képi információkban: statika és dinamika, elmozdulások, fázisok, formaismétlődések, ritmusok. Formaértelmezés, származtatás, működés, változás ábrázolása mozgó térbeli makettek készítésével, fázisrajzokkal, folyamatábrákkal. A fotó és a film szerepe a mozgás- és változás ábrázolásban. A film interpretációja: a kép, a film hangzásvilága, a film cselekménye, jellemzés, jellemek a filmben, technikai, történeti ismeretek. Az időbeliség képi kifejezésének módozatai a képzőművészetben. Az áttetszőség, az áttűnés fogalma.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Anyag, technika, tevékenység

Cél	A tanulók környezetében található tárgyak, formák megfigyelése, tapasztalatok gyűjtése, ismeretek szerzése. Az ismeretek képi-plasztikai és szóbeli megfogalmazása. Ábrázolási eljárások, technikák megismerése, alkalmazása. Műalkotások megismerése, elemzése.
Követelmény	A tanulónak legyenek sokoldalú, próbálkozásokon alapuló ismereteik az alapvető ábrázolási technikákról. Rendelkezzenek anyaghasználati, alakítási tapasztalatokkal, legyenek élményeik az alkotó alakítás örömeiről. Legyenek gyakorlottak a különféle papírok, festő- és grafikai anyagok, plasztikai anyagok használatában; legyenek képesek tudatosan válogatni az ábrázolástechnikai eljárások között. Legyenek képesek szóban is megfogalmazni az adott feladatnak megfelelő anyag-forma-technika megválasztását.
Tartalom	Térialakítás: a tanulók környezetében megtalálható tárgyakkal. Kiállítás rendezése; a berendezés. Installációk. Rajzolás: ceruzával, ecsettel, rajztollal, filc- és rosttollal, nád- és hurkapálcával, diópác és tusztinta felhasználásával. Szerkesztések (körző, vonalzó használata). Mintázás, tárgyformálás: plakett, dombormű, szobor készítése, a rendelkezésre álló anyagok felhasználásával (agyag, gipsz, papír, műanyagok, textil, stb.). Mobilok készítése. Nyomatkészítés: papírnyomat, monotípus készítése (ha lehetőség van rá, linó- és fametszet készítése). Festés és "színes" munkák: tempera, vízfesték, színes ceruza, zsírkréta, színespapírkollázsok és kevert technikák alkalmazása. Változatos méretű, minőségű és színű papírok, fotók, újságpapírok alkalmazása. Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás. Batikolás. Szövés. Megfigyelések: a forma és a funkció összefüggései, az anyagszerűség kritériuma, alakíthatóság, faktúra, textúra, lazúros- és fedőfestékek, a sokszorosító grafika, installációk.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Művészeti ismeretek

Cél	Képi információk olvasása, értése, műalkotások elemzése, összehasonlító elemzések képi úton és szóban.

	A múzeumlátogatás, kiállítás-megtekintés, eredeti műalkotásokkal való találkozás iránti igény kialakítása, elmélyítése. Műelemzések. Művészettörténeti ismeretek szerzése.
Követelmény	A tanulók legyenek jártasak a képi információk olvasásában, értelmezésében és műalkotások elemzésében. Alakuljon ki bennük a múzeum- és kiállítás-megtekintés igénye. Tudjanak a látható elemekből kiindulva, a kompozíció feltárásán át, az anyag megismerésével a tartalom (jelentés) érzelmi és értelmi megközelítéséig eljutni. Szerezzenek művészettörténeti ismereteket: A román kor, a gótika, középkori művészet Magyarországon, a reneszánsz kezdete Itáliában és Németalföldön, az érett reneszánsz és a manierizmus, a reneszánsz Magyarországon témakörökben. Ismerjék (a műalkotások tükrében) a forma, a jelentés és a kor összefüggéseit.
Tartalom	Képi információk olvasása, értése, műalkotások elemzése, összehasonlító elemzések képi úton és szóban. A múzeumlátogatás, kiállítások megtekintése. Műelemzések. A kép és jelentése. Adott jelentéstartalom és jelentésátírás. Művészettörténeti ismeretek: A román kor, a gótika, középkori művészet Magyarországon, a reneszánsz kezdete Itáliában és Németalföldön, az érett reneszánsz és a manierizmus, a reneszánsz Magyarországon.
Értékelés	Ld. tantárgyi főmodul.

Vizuális nyelv

Cél	A vizuális megjelenítő- és kifejezőeszközök tartalomhordozó szerepe, érzelmi hatása a képi információkban, műalkotásokban. Az ábrázolás célja, az ennek legmegfelelőbb anyag, méret, kifejezőeszköz és megoldásmód összhangba hozása. Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség teremtése a sík- és térbeli kompozíciókban a formák, a színek, a kontrasztok, a vonalak ritmusával, fény-árnyékkal, tömegek elrendezésével. Ábrázolási konvenciók részletesebb megismerése, összehasonlítása. Szerkesztések.
Követelmény	A tanulók ismerjék a vizuális nyelv alapelemeit, az egyezményes jelek, szimbólumok szerepét a közlés során. Tudjanak összhangot teremteni az ábrázolás célja, az ennek legmegfelelőbb anyag, méret, kifejezőeszköz és megoldásmód között. Tudjanak egyensúlyt, nyugalmat, mozgalmasságot, feszültséget teremteni. Ismerjék és tudjanak különbséget tenni a különböző, szerkesztő ábrázolások között. Tudjanak rekonstruálni. Tudják összevetni a térábrázolás módját és az adott kor térszemléletét.
Tartalom	A vizuális nyelv alapelemei, azok rendszere, szervezettsége, a kompozíció. Az egyezményes jelek, szimbólumok a vizuális közlésben. Az ábrázolás célja, az ennek legmegfelelőbb anyag, méret, kifejezőeszköz és megoldásmód összhangba hozása. Az esztétikai érték alapja (az anyag, a forma és a tartalom egysége). A rajz, mint mindenféle alakítás, alkotás alapja. Redukció és átírás.

Egyensúly, nyugalom, mozgalmasság, feszültség teremtése a sík- és térbeli kompozíciókban a formák, a színek, a kontrasztok, a vonalak ritmusával, fény-árnyékkal, tömegek elrendezésével.

Ábrázolási konvenciók részletesebb megismerése, összehasonlítása.

Szerkesztések.

A Monge-féle háromképsíkös vetületi ábrázolás (pont, egyenes, sík és testek ábrázolása).

Az axonometrikus ábrázolás (izo- és dimetria, tengelykereszt, méretek, $qx=1$, $qy=1/2$, $qz=1$, kavalieraxonometria).

A perspektivikus ábrázolás (vonal-, levegő- és szintárvlat, rövidülések, szempont, iránypont(ok), horizontvonal, alapvonal, horizontsík, alapsík, képsík).

Rekonstrukciók.

A térábrázolás módja és az adott kor térszemléletének összevetése műalkotásokon.

Értékelés Ld. tantárgyi főmodul.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Ismeret: a közvetlen környezet terei, térvizonylatai, formái, anyagai.

Formák, tárgyak szerkezete.

A vizuális jelenségek emberi tartalma.

Az őskor, az ókor a középkor története és fő kulturális értékei.

Készség: plasztikai, festői, grafikai és modellezéshez szükséges eszközök használata.

Vizuális jelenségek megnevezése.

képesség: érzelmek kifejezése a vizualitás eszközeivel, ábrázolás, analízis, összefüggések megértése, absztrahálás.

Esztétikai értékek felismerése (anyaghasználat, térszervezés, formaalakítás, komponálás, tartalom).

Számítástechnika 7-8. évfolyam

Cél	A tanuló az információkat tudatosan használó, információs környezetben biztonságosan eligazodó emberré válik. Szerezze meg azokat a kompetenciákat (alkalmasságokat, képességeket), amelyekkel az információ kezelésére és felhasználására is képessé válhat.
Követelmény	Lásd az egyes évfolyamoknál.
Tartalom	Lásd az egyes évfolyamoknál.
Értékelés	Alkalmazzunk változatos módszereket. Az értékelés elsősorban a kompetenciákat (alkalmasságokat, képességeket) részesítse előnyben, és inkább diagnosztikus célú legyen.
Feltételek	Számítógépterem az alábbiak szerint berendezve: Pormentes falitábla. Az osztály-/csoportlétszámnak megfelelő darabszámú számítógép színes monitorral, a gépek hálózatba kötve, színes nyomtató. Legfeljebb két tanuló jusson egy gépre. Kalkulátoron mindenki önállóan dolgozhasson. Tankönyvek, kézikönyvek, segédkönyvek, és multimédiás adathordozók, munkafüzetek, számítástechnikai folyóirat(ok), az iskolai könyvtár használata. <i>Tankönyvek és tanulási segédletek kiválasztásának szempontjai:</i> Az életkornak megfelelő nyelvezetű és bonyolultsági fokú tankönyvek alkalmazhatók, amelyek legyenek lényegre törők, ezzel segítve a tananyag megértését. Fontos, hogy megfelelően szemléletes legyen annak érdekében, hogy a tanulók önálló illetve otthoni felkészülését támogassa. Az olyan tankönyvek, amelyek valamilyen konkrét (számítástechnikai) eszközt tanítanak, valójában nagyon félrevezetik a tanulót, mert hamar elavuló vagy már eleve elavult ismereteket oktatnak. Ügyeljünk arra, hogy ne az "eszközt" tanítsuk, hanem a működést. Kompetenciák (valamire való alkalmasság, képesség) megszerzése legyen a cél. Ennek érdekében különös súllyal kezeljük a szakirodalom értő olvasását és a kézikönyvek használatát. Mivel a tárgyban tanított tudományág jellege olyan, hogy nagyon rövid idő alatt változik, ezért szükséges a friss szakirodalom ismerete és ismertetése, illetve az új tankönyvek használata..

Számítástechnika 7. évfolyam

Számítógépes ismeretek I.

Cél	A tanuló ismerkedjen meg néhány általánosan használt kódrendszerrel. Legyen képes az algoritmusok lényegéről gondolkodni és beszélni.
Követelmény	A különböző kódok megértése. Rajzos és szöveges algoritmusok értelmezése, végrehajtása.
Tartalom	A morze abc. Szöveg titkosítása átkódolással, kódráccsal, kódhengerrel. A piktogram. Kódkonverzió a kotta és a szolmizációs hangok között. Jel, adó, csatorna, vevő. Algoritmus lépésenkénti leírása. Blokki diagram vagy struktogram és mondatszerű leírás. Az eljárás. Logikai feladatok algoritmusai. Digitális óra programozása.
Értékelés	Személyes beszélgetés, dolgozatírás, az órai aktivitás értékelése. A dolgozatok minősítésében és a szöveges értékelésben a meglévő, felismert dolgokat emeljük ki, a hiányokat az ismeretek kiegészítésére, megerősítésére használjuk fel.

Informatikai alapfogalmak előkészítése

Cél	Ismerkedjenek meg néhány általánosan használt kódrendszerrel, értsék meg, hogy a különböző kódok az információ különféle megjelenési formáját jelentik. Tudatosuljon a tanulóknak, hogy a nyelv és az írás is egy-egy kódrendszer.
Követelmény	A különböző kódok felismerése, jelentésük megértése.
Tartalom	A morze abc bemutatása; a jelek hosszának megválasztása. Szöveg titkosítása átkódolással (az abc eltolásával), kódráccsal (bizonyos betűk eltakarásával), kódhengerrel (szalagra írva). A piktogramok szerepe a (nemzetközi) tájékoztatásban. Kódkonverzió a kotta és a szolmizációs hangok között. A jel, az adó, a csatorna és a vevő fogalma. Szót ejthetünk a térkép jeleiről vagy bármilyen más, a tanulók által ismert kódokról.
Értékelés	Elsősorban a gyűjtőmunkát és az órai aktivitást értékelje a tanár, erre azonban előzetesen fel kell hívni a tanulók figyelmét. A titkosítás önálló bemutatását, ismertetését akkor is ismerje el a tanár érdemjegyekkel, ha a tanuló idegen ötletet mutat be, de ezt pontosan, érthetően teszi.

Algoritmusok megfogalmazása

Cél	A tanulók ismerkedjenek meg az algoritmusok leírásának szokásos eszközeivel, ismerjék fel az ezek között lévő kapcsolatokat. Legyenek képesek az algoritmusok lényegéről gondolkodni, saját megfogalmazásukban (is) beszélni.

Követelmény	Egyszerű rajzos és szöveges algoritmusok értelmezése, többlépéses algoritmusok végrehajtása. Keresés szótárban (Idegen szavak és kifejezések szótára, Magyar értelmező kéziszótár, számítógépes szakszótár, szószedet stb.), lexikonban.
Tartalom	Az algoritmus, mint a folyamat lépésenkénti leírása, a lépések sorrendje, algoritmus "eljátszása". A blokkdiagram és a struktogram közül legalább az egyiket tanítani kell, ezen kívül tanítsuk a mondatszerű leírást is. Készítsünk modulszerkezetű "szakácskönyvet". Az eljárás fogalma és használata. Logikai feladatok algoritmusai (számkitalálós játék, hamis pénzérme kiválasztása). Digitális óra beállítása, "programozása", folyamatábra készítése és értelmezése. A telefonálás programja (programozott oktatás).
Értékelés	Értékeljük az órai aktivitást érdemjegyekkel is. Dolgozat írásához adjunk meg egy egy szokásos kódrendszerben néhány algoritmust, amelyek közül a tanuló választhat. Ennek szöveges leírását értékeljük: elsősorban annak alapján, hogy mit vett észre; a hiányosságokat ne rójuk fel, ne vegyük alapul, inkább egészítsük ki a tanuló munkáját. Szótár használatát is ellenőrizhetjük és értékelhetjük dolgozatírás segítségével.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az információ fogalma.
Egyszerű algoritmusok értelmezése.
Digitális óra beállítása.

Számítástechnika 8. évfolyam

Számítógépes ismeretek II.

- Cél** A tanuló váljon képessé a számítógépes környezet biztonságos használatára. Legyen képes az algoritmust végrehajtani, egyszerű matematikai kifejezések számértékét kiszámítani.
- Követelmény** Logikai játékok, tantárgyi programok használata.
A kalkulátor önálló használata.
- Tartalom** A számítógép fő részei, a perifériák; használatuk és üzemeltetésük szabályai, teremrend.
Zárójeles kifejezések kiszámítása különböző fajta kalkulátorral.
- Értékelés** Személyes beszélgetés, dolgozatírás, az órai aktivitás értékelése. A dolgozatok minősítésében és a szöveges értékelésben a meglévő, felismert dolgokat emeljük ki, a hiányokat az ismeretek kiegészítésére, megerősítésére használjuk fel. A kalkulátor használatát dolgozatok alapján ellenőrizzük, és mindaddig végezzük, amíg a tanuló eléri a kívánt szintet. Itt használjunk minősítő értékelést is.

A számítógép környezete

- Cél** A tanuló váljék képessé a számítógépes környezet biztonságos használatára; ne veszélyeztesse tevékenységével se magát, se társait, se a technikai környezetét.
- Követelmény** Logikai játékok, tantárgyi programok használata.
- Tartalom** Egészség- és balesetvédelmi szabályok, a biztonságos üzemeltetés feltételei.
A gépterem használatának rendje.
A számítógép fő részei, azok kapcsolatai, a perifériák alapvető funkciója.
Program betöltése, ill. indítása a (rendelkezésre álló) számítógépeken, valamilyen rajzoló program bemutatása.
- Értékelés** A tanár minden tanulóval (vagy tanuló párral) személyesen is beszélgessen, a látottakat, tapasztalatait szövegesen értékelje, tegyen javaslatot a hiányosságok megszüntetésére. Az ügyes, szabályos munkát érdemjeggyel is elismerheti. A szabályok ismeretéből és a futtatáshoz szükséges alapvető ismeretekből szöveges dolgozatot kell íratni, ezek érdemjeggyel értékelhetők.

Számolás kalkulátorral

- Cél** A numerikus módszerek alapjaival megismertetni a tanulót.
A kalkulátor magabiztos használatának megalapozása.
Legyen képes egyszerű matematikai kifejezések számértékének kiszámítására, a zárójelek kezelésére.
- Követelmény** Alapműveletek elvégzése kalkulátorral, zárójelek kezelése.
Mértékegységek átszámítása.
- Tartalom** Az alapműveletek tulajdonságainak áttekintése a matematika tanulmányok alapján.
A kalkulátor billentyűi: szám- és műveleti billentyűk.
Zárójeles kifejezések kiszámítása különböző fajta kalkulátorral. (Ha matematikából már volt szó róla, akkor kalkulátor használatával a százalékszámítást célszerű már itt elővenni.)
Nap, óra, perc, másodperc és más mértékegységek átszámítása.
A programozható kalkulátor ismertetése.
- Értékelés** Dolgozatírást használjuk erre a célra. Ellenőrizni kell a zárójeles kifejezések kiszámítását és a mértékegységek átszámítását is. Legfeljebb egy hibát nézzünk el,

de a nagyságrendi (tizedespont) hibát is vegyük nagyon szigorúan. Célszerű két kategóriával értékelni; megfelelt-e a követelményeknek, és mindaddig folytatni, amíg a tanuló eléri a kívánt szintet.

A 8. évfolyam végére elérendő minimális teljesítmény:

Tudjon műveleteket végezni kalkulátorral. Ismerje az információs jeleket és azok kapcsolatait. Ismerje a számítógép üzemeltetésének szabályait, balesetvédelmi előírásait. Tudjon programokat elindítani.

Technika - háztartástan 1-8. évfolyam

Cél Napjainkra nélkülözhetlenné vált számunkra az a magas szintű technikai környezet, amelyben élünk, dolgozunk. A jelenlegi technikai környezetünk színvonala és a következő évtizedekre várhatóan egyre emelkedő színvonalú és fejlettségű technika indokolja, hogy a tanulók ismerjék a szűkebb és tágabb környezet technikai összetevőit, összefüggéseit. A tantárgy tanításának célja és feladata a tanulók életkorának megfelelő módon, mértékben és szinten: felkészültséget kialakítani a technika, háztartástan, a közlekedés terén, felkészíteni a mesterséges környezetben való tájékozódásra, megismertetni az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőit, bemutatni az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai és etikai értékeket, fejleszteni az alkotóképességet, amellyel a közvetlen környezet alakítható, a megszerzett ismeretek alapján az emberi környezet és a természet védelmének a tanulók tudatos szemléletévé és magatartásává formálása a technika segítségével, kritikus fogyasztói magatartás alakítása, fejlesztése,

Követelmény A kisiskolások (6-10 éves) előzetes tudása, tapasztalása alapján, a környezetről szerzett információi segítségével fejlessze, alakítsa, szintetizálja a tárgy a tanulónak a technikai környezethez kapcsolódó ismereteit. Tegye lehetővé, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelően tájékozottságot szerezzenek az ember környezetalkító tudatos, aktív tevékenységeiről, a technika hasznosságáról, nélkülözhetlenségéről, veszélyeiről életünk színterein. A technikai műveltség alapozását kell elérni: a mindennapokban nélkülözhetetlen elemi ismeretek és gyakorlati tevékenységek közvetítésével; a műszaki kommunikáció, magatartási szokások formálásával; a technikai alkotásvágy, alkotóképesség, a manipulatív képességek, a technikai kötődések, érdeklődések, a pályaismeret fejlesztésével. A 10-14 éves korosztály a technikai környezetben való eligazodás érdekében a tapasztalatok bővítésével legyen képes áttekinteni a technikai kultúra főbb területeit, környezete technikai rendszereit, azok működési és működtetési elveit, környezeti hatásait. Fejlődjenek a tanulók problémafelismerési, elemzési és megoldási képességei. Rendelkezzenek céltudatos tanulási és munkaszokásokkal. Készüljenek fel önellátásra, a háztartási feladatok gyakorlására. Biztonságosan, kulturáltan, felelősségteljesen tudjanak közlekedni. Értsék és tudják a műszaki kommunikáció, információszerzés szükségességét, használatát. Birtokolják a technikai kultúra területeihez tartozó szakmák, pályák ismeretét, az ezekhez szükséges emberi képességeket.

Tartalom A mindennapi életben is hasznos ismereteket, tevékenységeket, a természeti, társadalmi és humán dimenziókkal rendelkező technikai alpműveltséget, a technikai kultúra fő területeit közvetíti a műveltségi terület. Munkakultúra: anyagismeret, anyagmegmunkálás, eszköz, műveletek, alkotás folyamata, szervezés, gazdaságosság, balesetmegelőzés. Termelési kultúra: anyag, energia, információ. Kertgazdálkodási ismeretek. Háztartáskultúra: lakáskultúra, háztartási technológiák. Környezetkultúra: tárgyi környezet, épített környezet, környezetgazdálkodás. Közlekedés kultúra: közlekedési szabályok, közlekedési eszközök. Gazdálkodási kultúra: áru, piac, foglalkozási ágak. Információs kultúra: kommunikáció, információs gépek, információs rendszerek.

Értékelés A tanulók munkájának értékelésére használható a tantárgy sajátosságaiából adódóan: a tanult ismeretek alkalmazása, szakkifejezések használata,

a munkadarab vagy modell megfelel-e a funkciójának,
a munkadarab vagy modell kivitele, esztétikussága,
a műszaki rajzi feladatok szabványossága,
a munkahely rendje, a munkaszokások, munkamegosztás,
a tanulók aktivitása, figyelme, kreativitása, önértékelése.
Az értékelésnek át kell szőnie az oktatási folyamat minden mozzanatát, sikerélményt biztosítónak, személyiségfejlesztőnek kell lennie. Értékelés módjai: metakommunikációk, szóbeli, pontozás, érdemjegy.

Technika - háztartástan 1. évfolyam

Cél	6-7 éves gyermek szintjén, tapasztalati úton megismertetni környezetének anyagaival, azok tulajdonságaival. Az anyagok tulajdonságai, alakíthatósága, a tulajdonság és felhasználás közötti összefüggések megvártatása. Egyszerű anyagalakítási módok elsajátítása. Helyes munkaszokások, munkarend kialakítása. A lakóhely gyalogos közlekedési rendjének, közlekedési jelzéseinek megismertetése táblákkal. Egyszerű háztartási tevékenységek elvégzése. Környezetünk berendezéseinek, az emberi munka tárgyi eredményeinek tudatosítása.
Követelmény	Legyen képes a tanuló egyszerű formák kialakítására képlékeny anyagokból. Tudja felsorolni az agyag tulajdonságait. Ismerje a lágypapír tulajdonságait. Legyen képes a papír alakítására a tanult módon. Tudja felsorolni a fonal tulajdonságait, tudjon csomót kötni, sodratot készíteni, fonni. Tudjon síkban minta és egyéni elképzelés alapján építeni. Legyen képes az úttesten biztonságosan átkelni irányítással és a nélkül. Vegyen részt a család házimunkájában. Ismerje szülei foglalkozását. Ismerje meg közvetlen technikai környezetét.
Tartalom	<u>Anyagok és alakításuk.</u> Képlékeny anyagok. Papír. Fa. Fonal. <u>Építés.</u> <u>Közlekedési ismeretek.</u> <u>Háztartástan.</u>
Értékelés	Elsődlegesen a szorgalmat, fejlődést, érdeklődést, kevésbé a kezűgyességet értékeljük. Az értékelési szempontsor (2-3 szempont) legyen rajzos formában a tanulók előtt. Az értékelés mindig motiváló legyen.
Feltételek	Tankönyv, munkafüzet, füzet. A tanulói tevékenységhez szükséges anyagok, szerszámok: gyurma, papír, hurkapálca, csiszolópapír, ragasztó, fonal, építődoboz, olló, kés.

Anyagok és alakításuk

Cél	A tanuló környezetében megfigyelhető természeti anyagok, feldolgozott anyagok tapasztalati megismertetése, egyszerű állapotváltoztatási módok (alakítás, formálás) elsajátítása. Mikromanipulációs koordinációk (két kéz összerendezettsége) fejlesztése. Elemi munkaszokások alakítása (helyes testtartás, rend, pontosság, balesetvédelem). Az esztétikus munka örömeinek, értékének kialakítása.
Követelmény:	Különböztessék meg a tanulók környezetük természetes és mesterséges anyagait, azok alapvető tulajdonságait. Alakuljanak ki az elemi munkavégzéshez szükséges alapvető ideg-izom koordinációk. Ismerje meg a képlékeny anyagok lényeges tulajdonságait, felhasználásuk módjait. Tudja, hogy a képlékeny anyagot hogyan kell lapítani, simítani, gömbölyíteni, hengeríteni.

	Fejlődjenek jártasságai a lágy papír darabolásában, hajtogatásában, alakításában, ragasztásban, az olló balesetmentes használatában. Ismerje a hurkapálca megmunkálási tulajdonságait. Tudjon hurkapálcát darabolni tördeléssel, hurkapálcát csiszolni, ragasztani. Ismerje a fonalak tulajdonságait érzékszervi tapasztalással Tudjon csomót és csokrot kötni.
Tartalom	Az anyag és a gyurma tulajdonságai, alakításuk. Gömb és hengerforma készítése, mintázása. A nyomás, nyomat, domborulat fogalma. A fazekas mesterség. A papírfajták elemi vizsgálata és jellemző fajtái. Nedvszívó képesség vizsgálata. A papír tépése, nyírása, ragasztása, sajtólása. Mértani síkidomok, átlók, felezők hajtogatása. A fa tulajdonságai. Hurkapálca tördelése, csiszolása, ragasztása. A feldolgozatlan fa (ágak, gallyak) felhasználása. Környezetünk szálal anyagainak megismerése. A fonal tulajdonságai, darabolása, kötözése. Sodrás, csomózás, három erű fonás.
Értékelés	<i>Nagyon jó</i>, ha a tanuló: Jól tudja használni az eszközöket. A munkafolyamatot el tudja mondani. Tud gyurmát formázni, papírt hajtogatni, csomót kötni. Munkája pontos, tiszta és tetszetős. <i>Jó</i>, ha a tanuló: Tudja használni az eszközöket. Kis segítséggel el tudja mondani a műveleti sorrendet. Tud legalább két-három munkadarabot agyagból formázni, papírból hajtogatni. Munkája pontos, tiszta. <i>Megfelelő</i>, ha a tanuló: Segítséggel tudja használni az eszközöket. Tanítói segítséggel meg tudja határozni a munkafolyamat sorrendjét. Segítséggel tud anyagot alakítani. Munkája tiszta.

Építés

Cél	Tájékozódás az új iskolai környezetben. A természetes és az ember által alkotott tárgyak, terek elkülönítése, összehasonlítása. A tárgyak egyszerű elemzési készségének kialakítása. A modell és a valóság közötti összefüggés felismertetése. Alakrajz, körvonalrajz közti különbség meglátása. Összefüggések keresése a tárgyak funkciója, alakja, méretei között. Az adott időre elvégzett esztétikus munka örömeinek, értékének kialakítása.
Követelmény	A tanuló szerezzen tapasztalatot arról, hogyan lehet az építőelemeket szétválogatni, adott feladathoz megfelelő elemeket kiválogatni. Legyen jártas az építőelemek pontos egymáshoz és egymásra illesztésében, egyszerű modell megépítésére saját elképzelése alapján.
Tartalom	Az építőkészlet elemeinek megismerése, csoportosítása. Építés síkban alaprajz és körvonalrajz alapján. Modell és valóság közötti összefüggés felismerése.
Értékelés	<i>Nagyon jó</i>, ha a tanuló: Jó tudja használni az eszközöket. Tud építő és szerelő elemekből egyszerű alakzatot önállóan építeni. A munkája pontos. <i>Jó</i>, ha a tanuló:

Tudja használni az eszközöket.
Minta vagy rajz alapján tud konstruálni.
Megfelelő, ha a tanuló:
Segítséggel tudja használni eszközeit.
Segítséggel tud építeni.

Közlekedési ismeretek

- Cél** A gyalogos közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások kialakítása, gyakoroltatása.
A gyalogos közlekedés vészhelyzeteinek tudatosítása.
- Követelmény** Különböztessék meg a tanulók a gyalogos közlekedést irányító forgalmi jelzéseket.
Tudjanak az úttesten biztosan átkelni forgalomirányítás nélkül, jelzőlámpás irányításnál.
Ismerje a jelzőlámpák jelzéseit.
Hasonlítsák össze a falusi és a városi közlekedés jellemzőit.
- Tartalom** A gyalogos közlekedés szabályainak megismerése.
Az úttesten történő irányított biztonságos átkelés. A jelzőlámpák jelzéseinek ismerete.
Az iskola környéke közlekedési rendjének ismerete.
- Értékelés** A helyes és helytelen magatartási szokások megkülönböztetése alapján.
A forgalomirányítási jelzések ismerete, gyakorlati alkalmazása.

Háztartástan

- Cél** A személyes higiénia iránti igény megalapozása, fejlesztése.
A tanulók életkoruknak megfelelően vegyenek részt a családi munkamegosztásban.
Megismertetni a kulturált étkezés szokásait.
Figyelem felkeltése az egészséges táplálkozás alapjaira.
Néhány foglalkozás megismertetése, a szülők foglalkozásának ismerése.
A takarékoság fogalmának kialakítása.
- Követelmény** Az egészségmegőrzés alapvető szokásainak belátása, betartása.
A higiéniai szokások alkalmazása.
Az étkezési szokások következményeinek mérlegelése.
Ismerjen néhány foglalkozást, tudja szülei foglalkozását.
Vegyen részt a családi munkamegosztásban.
Ismerje a takarékoság fogalmát.
- Tartalom** Néhány foglalkozás megismerése, a szülők foglalkozása.
A családi munkamegosztás ismerete, az ebben való részvétel. A helyes napirend kialakítása.
A kulturált étkezési szokások, az étkezések rendjének ismerete.
A takarékoság fogalmának kialakítása.
- Értékelés** Életkori sajátosságainak megfelelően vegyen részt a tanuló a családi munkamegosztásban.
Ismerje a kulturált étkezési szokásokat.
Alkalmazza az alapvető higiéniaira vonatkozó elemi szabályokat.
Nevezzen meg néhány foglalkozást, tudja szülei foglalkozását.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Legyen képes a tanuló egyszerű formák kialakítására képlékeny anyagokból.
Ismerje a lágypapírt, alakítására a tanult módon legyen képes.
Ismerje a jelzőlámpák jelzéseit.

Legyen képes az úttesten biztonságosan átkelni.
Tudja szülei foglalkozását.

Technika - háztartástan 2. évfolyam

Cél	Fejleszteni a tanulók technikai szemléletét, problémamegoldó gondolkodását, a modell és valóság viszonyának elemzését, a technika iránti érdeklődését. Lehetőséget adni a tanulóknak játék, használati tárgy, ajándék tervezésére, készítésére egyéni kezdeményezésekre, az alkotó munka sikerének, örömeinek biztosítására. Ezekkel együtt megismertetni olyan egyszerű anyagvizsgálatokat, amelyek a tervek megvalósításához lehetővé teszik az anyagválasztást. Önkiszolgálásra, egyszerű háztartási tevékenységek elvégzésére szoktatás. Egymás munkájának megbecsülésére, segítségére nevelni a tanulókat. A közlekedéssel kapcsolatos helyes ismeretek és magatartási szokások kialakítása a gyalogos közlekedésben, és tömegközlekedésben.
Követelmény	A tanuló legyen egyen képes becsléssel méreteket viszonyítani, ismerje a kicsinyítés és a nagyítás fogalmát. Legyen képes az anyagok takarékos felhasználására. Törekedjen a balesetmentes munkavégzésre. Ismerje az építőkészlet elemeit, legyen képes térben építeni. Legyen képes a gyalogos közlekedés legfontosabb szabályainak alkalmazására, tudjon önállóan közlekedni az utcán.
Tartalom	<u>Modellezés, tervezés.</u> <u>Anyagok és alakításuk.</u> Képlékeny anyagok. Papír. Fa. Fonal. <u>Építés.</u> <u>Közlekedési ismeretek.</u> <u>Háztartástan.</u>
Értékelés	A manuális tevékenységek esztétikumát emeljük ki. A helyes magatartási és munkaszokások alkalmazását értékeljük. Módjai: tanítói értékelés, önértékelés, egymás munkájának értékelése.
Feltételek:	Tankönyv, munkafüzet, füzet. A tanulói tevékenységhez szükséges anyagok, szerszámok: gyurma, papír, ragasztó, fa, vonalzó, építődoboz, olló, kés, tű, reszelő.

Modellezés, tervezés

Cél	Fejleszteni a tanulók technikai szemléletét a modell és a valóság viszonyának elemzésével. Fejldjenek manuális képességeik egyszerű szerkezetek kialakításában. Építőelemek felhasználásával minta, rajz, fénykép alapján egyszerű alakzatok, szerkezetek összeállítása. Konstruálás egyéni elképzelések alapján próbálgatással. A nagyítás, kicsinyítés megfigyelése.
Követelmény	Ismerje a kicsinyítés, nagyítás fogalmát, tudja, hogy hogyan kell rajzeszközöket használni, legyen jártas a vonalzóval való mérésben.
Tartalom	Mérés, méretmegjelölés, előrajzolás. A vonalzóval való mérés elsajátítása. Kicsinyítés, nagyítás fogalmának megismerése.
Értékelés	A kicsinyítés, nagyítás közti különbségeknek az ismerete.

Tudja-e hogyan kell a rajzeszközöket használni.
Legyen jártas a vonalzóval való mérésben.

Anyagok és alakítások

- Cél** Az anyagok és alakításuk közben a természetes és feldolgozott (átalakított) anyagok tulajdonságainak tapasztalati úton, anyagvizsgálattal történő megismerése, okok és összefüggések keresése. Különböző formák, alakok, arányok felismerése. Gazdaságos anyagfelhasználás. A technika és a környezet kapcsolatának felfedezése.
- Követelmény** Anyagok tulajdonsága, alakíthatósága és felhasználása közti kapcsolatok ismerete. A megmunkálás során végzett műveletek sorrendjének, a használt eszközöknek és anyagoknak megnevezése.
Legyen képes elemezni a tanuló környezetének papírból, képlékeny anyagokból, fából, fonalból készült tárgyait.
Tudjon kézzel, egyszerű eszközökkel lágy anyagból egyszerű formát alakítani; papírt darabolni (nyírással, tépéssel), alaklemez használatával előrajzolni, alakítani hajtogatással (felező-, átló- és szegélyhajtogatás), formázni (gömbölyítéssel, sodrással), szerelni (pont és foltragasztás).
Tudjon cérnát tűbe fűzni, egyszerű öltésekkel fonalat vezetni.
Tudjon hurkapálcát és vékony lécet darabolni (tördeléssel) csiszolni.
Legyen képes játék, használati tárgy, báb, stb. tervezésére annak kivitelezésére csoportosan, önállóan.
- Tartalom** Képlékeny anyag megmunkálása: kúposítás, mélyítés, benyomkodás.
A tanult műveletek gyakorlása.
A papír részarányos nyírása, a részarányosság előnyeinek megfigyelése.
A papír bevagdósása, befűzése, szerelés ragasztással.
Láncfigurák készítése.
Pontragasztás, foltragasztás alkalmazása.
A fafeldolgozás menete, szerszámai.
A felhasználhatóságának lehetőségei a mindennapi életben.
Játékkészítés hurkapálcából és termékekből (hegyezés, faragás, reszelés).
A fonal és a textília tulajdonságai tűbefűzés tanulása, előszúrt kártyalemez varrása.
Gombfelvarrás.
- Értékelés:** *Kiemelt szempontok:*
Tud-e a tanuló önállóan (kis segítséggel) a megismert anyagok közül tulajdonságaik alapján választani: anyagot alakítani, szerelni.
Ismeri-e a műveleti sorrendeket, a használatos eszközöket.
Ki tudja-e fejezni terveit szóban.
Tudja-e munkáját értékelni.

Építés

- Cél** Fejlesztani a tanulók technikai szemléletét a modell és valóság viszonyának elemzésével.
Fejlődjenek manuális képességeik egyszerű szerkezetek kialakításában.
Legyenek jártasságaik modellek térben való építésében.
- Követelmény** Legyen jártas adott egyszerű modellek utánzással történő összeállításában.
Tudja, hogyan kell látszati rajzok alapján térben építeni.
Tudja megnevezni az építő dobozban található elemcsaládokat.
- Tartalom** Építés térben látszati rajzok alapján.
Az építődobozban található elemcsaládok megnevezése.
Modellek építése térben, különféle dobozokból.
- Értékelés** Az építőkészlet, szerelőkészlet elemeinek, elemcsaládjainak ismerete.
Az építés alapelveinek és gyakorlatának ismerete.

Képes-e egyszerű modellt térben felépíteni, látszati rajzok alapján.

Közlekedési ismeretek

Cél	Felkészíteni a tanulót a balesetmentes, kulturált közlekedésre, a közlekedési szokások, illemszabályok és előírások betartására a közlekedési vészhelyzetek elkerülésére. Megismertetni a jobboldali közlekedést, a jobbkéz-szabályt.
Követelmény	Ismerje a tanuló a tájékoztató, utasító, veszélyt jelző, tiltó közlekedési jelzőtáblák jellegzetes alakját, színét. Teljes biztonsággal közlekedjen gyalogosként, ismerve a gyalogosközlekedés vészhelyzeteit. Legyen képes megfogalmazni a tömegközlekedési eszközökön alkalmazott illemszabályokat. Ismerje alapfokon a jobboldali közlekedést, jobbkéz-szabályt.
Tartalom	Jobboldali közlekedés, jobbkéz-szabály megismerése. Leggyakrabban előforduló közlekedési jelzőtáblák ismerete. A gyalogos közlekedés szabályai. A járműveken való közlekedés szabályai.
Értékelés	Tudja a tanuló összehasonlítani alakjuk és színük szerint a közlekedési jelzőtáblákat, a gyalogosok közlekedési helyzeteit elemezni kép alapján, leginkább pedig gyakorlatban.

Háztartástan

Cél	Az egészséges életvitelre, életmódra szoktatás. A család szerepének erősítése. Annak beláttatása, hogy az egymásért végzett tevékenység erősíti a felelősségtudatot és fejleszti az egymásrautaltság érzését. A házimunkák veszélyforrásainak tudatosítása. A terítés alapszabályainak megismertetése. A takarékoság fogalmának kialakíttatása vásárlások során.
Követelmény	Ismerjék a háztartási balesetek forrásait. Ismerjék a terítés alapvető szabályait. Ismerjék az alapvető tisztasági és viselkedési szokásokat, családban, iskolában. Legyen takarékos vásárlásai során.
Tartalom	Gyerekek által is elvégezhető házimunkák. A házimunkák veszélyforrásainak tudatosítása. A terítés alapszabályainak ismerete, ünnepi asztal megterítése. A zsebpénz célszerű elköltése, takarékoság a vásárlások során.
Értékelés	A háztartási munkák megnevezése (3-4). Háztartási gépek baleset forrásainak megnevezése (2-3). A terítés alapvető szabályainak felsorolása. Takarékos-e.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A tanuló törekedjen a balesetmentes munkavégzésre.
A tanuló legyen képes becsléssel méreteket viszonyítani.
Legyen képes az anyagok takarékos felhasználására.
Ismerje az építőkészletet, segítséggel tudjon a térben építeni.
Ismerje a gyalogos közlekedés helyi szabályait.

Technika - háztartástan 3. évfolyam

Cél	Megláttatni az ember szerepét a házak, lakások, otthonok kialakításában. Rámutatni a technika hasznára otthonunkban, és arra hogy ez milyen társadalmi, emberi, technikai fejlődés eredménye. A tanulók tervező, kivitelező képességeinek, kreativitásának, technikai problémamegoldó képességeinek fejlesztése. Jól használható egyszerű terveket készíttetni a gyakorlati tevékenységükhöz. Megláttatni, hogy tervezőmunkájukban mérlegeljék a feltételrendszert, és annak megfelelően válasszák a legjobb megoldást. A műszaki rajz alapjainak oktatásával elősegíteni a tervezőképesség, műszaki kommunikáció fejlesztését.
Követelmény	A tanuló legyen képes megadott szempontok alapján egy kitalált tárgy megtervezésére. Ismerje fel az anyagok tulajdonságait és a felhasználhatóságok közötti kapcsolatot. Tudja alkalmazni a kerékpáros közlekedés szabályait. Életkorának megfelelő szintű legyen az önkiszolgáló tevékenysége.
Tartalom	<u>Modellezés, tervezés</u> <u>Anyagok és alakításuk</u> Papír Fa Fonal <u>Építés</u> <u>Közlekedési ismeretek</u> <u>Háztartástan</u>
Értékelés	A tanult ismeretek alkalmazási szintjét értékeljük a munkadarabok elkészítése során. Emeljük ki a munkadarabok pontosságát, esztétikumát. Próbáljunk a tervezésben, kivitelezésben egyre nagyobb önállóságot adni a gyerekeknek. A gyerekek egymás értékelésénél elismerésüket is juttassák kifejezésre.
Feltételek	A tanulók tevékenységéhez szükséges anyagok: fa, fonal, papír, karton, lemez, rajzlap, vonalzó, olló, kés, tű, reszelő, fonalfűrész, építődoboz, munkalapok.

Modellezés, tervezés

Cél	Hasznos, játékos tárgyak készítése közben megismertetni a műszaki rajz alapjait, mint a tervezés lényeges részét. Megismertetni a műszaki rajz szabványos jeleit a méretmegadás elemeit. Megismertetni a vetületi ábrázolás elvét.
Követelmény	A tanuló ismerje és tudja a munka tervezésének főbb fázisait. Ismerje a műszaki rajz szabványosított jeleit, vonalfajtaikat, a méretmegadás elemeit (méretvonalat, méretsegédvonalat, méretnyilat, méretszámot), a vetületi ábrázolás elvét.
Tartalom	A műszaki ábrázolás alapelemeinek fogalma, elől, oldal-és felülnézet. A méretmegadás elemei: méretvonal, méretsegédvonal, méretnyíl, méretszám. Rajzolás, vonalfajtaik.
Értékelés	A tervező munkában a műszaki rajzi ismeretek alkalmazása, a rajzok szabványossága, pontossága, tisztasága, rajzolásai képesség.

Anyagok és alakításuk

Cél	Az anyagok és átalakításuk közben, a tanulók saját tapasztalataival, élményeik elemzésével, modellezési gyakorlattal megismertetni az anyagfajták felhasználhatóságát. Az emberek igényeinek, életmódjainak módosulása az anyagok, eszközök, technológia fejlődése, korszerűsödése a technika hatására.
Követelmény	Ismerje a lágú papírok, kartonok, lemezek jellegzetes tulajdonságai és felhasználhatóságuk közti kapcsolatot. Ismerje a textíliák nevét (fonal és szövet közti különbséget), a kézi varrás eszközeit. Ismerje a fát, mint környezetének egyik lényeges természetes anyagát. Ismerje a különböző anyagok legalapvetőbb megmunkálási módjait, szerszámait. Legyen képes kartont, lemezt karcolni, hajlítani, szerelni. Legyen képes textíliát darabolni, egyszerű öltésekkel varrni: kést, ollót balesetmentesen használni. Legyen képes fát szerelni kötözéssel, szegezéssel.
Tartalom	A papír tulajdonságainak vizsgálata (téphetőség, vastagság, rugalmasság). Papírfajták csoportosítása felhasználhatóság alapján. Kartonok, lemezek vizsgálata. Papírmásé készítése. Vékony pálcák, lécek tulajdonságai, alakítása faragással, reszeléssel. A fa megmunkálásának szerszámjai, természeti anyagok, a szalma tulajdonságai. Ismerekedés a népi iparművészet alkotásaival, képek gyűjtése. A fonal és textília tulajdonságai, szerkezetének megfigyelése. Használati és ajándéktárgyak készítése. Varrás, az öltésfajták megismerése és alkalmazása.
Értékelés	A munkadarabok és modellek kivitelezése. Önálló műveleti sorrend megállapítás, eszközválasztás a papír, fa, fonal és textil munkáknál.

Építés

Cél	A tanulók térszemléletének mélyítése. Fejleszteni az ábrázolási készséget, a tér és a sík érzékelését. Megértetni a vetületi ábrázolás szükségességét. Fejleszteni manipulációs készségüket, kreativitásukat.
Követelmény	Tudja, hogyan kell különböző építményeket elemezni. Ismerjen néhány építéshez kapcsolódó foglalkozást, az építés menetét. Tudjon térben építeni látszati és alaprajz alapján.
Tartalom	Az építéshez kapcsolódó foglalkozások, az építés menetének megismerése. Az alaprajz fogalmának kialakítása, lakás alaprajzának elkészítése, helyiségek és funkcióik. Építés térben látszati- és alaprajz alapján.
Értékelés	A munkadarabok, modellek kivitelezése. Az építés menetének helyes megválasztása. Ábrázolási készség fejlettsége.

Közlekedési ismeretek

Cél	Kialakítani a közlekedési eszközökre, azok használatára vonatkozó hasznosságtudatot, egyúttal bemutatni a közlekedés veszélyhelyzeteit. A lakóhelyhez kötődő konkrét helyzetelemzésekkel hozzájárulni a szabályismeretekhez, a szabályalkalmazásokhoz. A kerékpár, mint környezetbarát közlekedési eszköz megismertetése.
Követelmény	Ismerje a gyalogos közlekedést elősegítő közúti létesítményeket.

	Ismerje a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülékek jelzéseit. Ismerje a kerékpárosokra vonatkozó jelzőlámpák és útburkolati jelek jelzéseit. Tudja gyakorlatban alkalmazni a biztonságos gyalogos közlekedés szabályait. Tudja a gyakorlatban a tömegközlekedési eszközök helyes használatára vonatkozó szabályokat. Tudja a kerékpár vezetésére vonatkozó szabályokat (le-és felszállás, egyenes haladás, kanyarodás kétkézes kormányzással, követési távolság betartása).
Tartalom	A gyalogos közlekedést segítő közúti létesítmények (korlátok, alul-felüljárók) megismerése. A kerékpár részeinek megismerése, a kerék története. A kerékpáros közlekedés szabályainak elsajátítása.
Értékelés	A közvetlen lakókörnyezet úthálózatának, forgalmi jellemzőinek ismerete. A kerékpáros közlekedés szabályainak ismerete. A gyalogos közlekedés szabályainak ismerete és alkalmazása.

Háztartástan

Cél	Megfelelő technikai motívumok kialakítása a tanulóknál a lakókörnyezetükről, otthonukról, az otthon technikai eszközeiről. Beláttatni, hogy a háztartási munka (korra és nemre való tekintet nélkül) hozzátartozik az emberi létezésnek. Megismertetni a tanulókat a háztartásban használt gépekkel, azok balesetmentes használatával. Közgazdasági szemlélet alapozása. A szolgáltatások fogalmának kialakítása, szerepe az ember életében.
Követelmény	Tudja a háztartásban használt gépek baleseti forrásait, azok megelőzését. Tudja a bevétel-kiadás fogalmát. Tudja a szolgáltatás fogalmát. Legyen képes a családi munkamegosztásban való aktív részvételre. Tudjon bemutatni néhány szolgáltatást (helyét, szerepét, igénybevételének módját).
Tartalom	Háztartási munka, háztartási gépek. Családi munkamegosztás. Családi gazdálkodás. Szolgáltatások és igénybe vételük.
Értékelés	Mutasson be egy háztartási eszközt, tudja használatát, veszélyforrását. Legyen alapvető ismerete a család gazdálkodásáról. Mutasson be egy helyben található szolgáltatást (helyét, szerepét, igénybevételének módját).

A 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A tanuló legyen képes megadott szempontok alapján egy tárgy megtervezésére.
Tudja megnevezni a lakás belső tereit és funkcióit.
Munkáját balesetmentesen végezze, ügyeljen a rend, a tisztaság megőrzésére.
Tudja alkalmazni a gyalogos közlekedés szabályait.
Tudja a takarékoság fogalmát meghatározni a mindennapi életből vett példák felsorolásával.
Tudjon bemutatni néhány (helyben is megtalálható) szolgáltatást (helyét, szerepét, igénybe vételének módját).

Technika - háztartástan 4. évfolyam

Cél	Rendelkezzenek a tanulók mindazon technikai ismeretekkel, manuális készségekkel és magatartásbeli képességekkel, amelyekkel tájékozódni tudnak közvetlen technikai környezetükben. Szintetizálni az 1-3. évfolyamokon tanult technikai ismereteket. Összehasonlítani a természeti- technikai- társadalmi környezet változásait, a változások és változtatások okait, lehetőségeit feltárni. Rávilágítani olyan lokális és globális problémákra, mint a környezetvédelem, környezetszennyezés, környezetkultúra. A technika iránti érdeklődés, beállítódás fejlesztése.
Követelmény	A tanuló legyen képes a saját igényeinek megfelelő tárgykészítésre önálló tervezéssel, kivitelezéssel. Önértékelése egyre inkább reális legyen. Tudja a munkaeszközöket rendeltetésszerűen és balesetmentesen használni. Ismerje a célszerű és takarékos anyagfelhasználást. Tudjon egyszerű modellt, makettet készíteni önálló ötletek alapján. Legyen képes közlekedési vészhelyzetek értelmezésére, ismerje a balesetek megelőzésének lehetőségeit. Ismerje fel az egészségmegőrzés lehetőségét, utasítsa el a káros élvezeti szereket.
Tartalom	<u>Modellezés, tervezés.</u> <u>Anyagok és alakításuk.</u> Papír. <u>Fonal.</u> <u>Építés, szerelés, gépek.</u> <u>Közlekedési ismeretek.</u> <u>Háztartástan.</u>
Értékelés	Az önértékelésnek, egymás munkája értékelésének adunk teret. Az önértékelésnél a tervet hasonlítottatjuk össze a kész munkadarabbal. Egymás értékelése is igazságos, fejlesztő jellegű legyen. Ellenőrizzük a tanult készségek komplex alkalmazási szintjét.
Feltételek:	A tanulók tevékenységéhez szükséges anyagok, szerszámok: papír, fonal, filc, fa, ragasztó, rajzlap, vonalzó, fűrész, olló, tű.

Modellezés, tervezés

Cél	A tanulók absztrakciós képességeinek fejlesztése, a műszaki ábrázolás alapelemeinek megismertetése. Tervezési képesség fejlesztése. Többféle megoldási terv közül a legmegfelelőbb kiválasztása. A tér érzékelés fejlesztése.
Követelmény	Technikai megoldások tervezési képességének kialakulása. Legyen képes cm pontossággal mérni. Legyen képes nézetrajz, alaprajz készítésére. Legyen képes a mérési eredmények feljegyzésére, leolvasására. Legyen képes rajzos ábrázolásra. Tudja megtervezni egy adott munka menetét. Ismerje az alaprajz, nézetrajz és a tárgy kapcsolatát.
Tartalom	A műszaki rajz méretmegadása elemei mérés centiméter pontossággal. Alaprajz, nézetrajz és tárgy kapcsolatrendszere. Vetületi ábrázolás elsajátítása, munkamenet tervezése.
Értékelés	Alakrajz, nézetrajz és a tárgy megfeleltetése. Egyszerű műszaki rajzok olvasása.

Síkbeli méretezett rajz készítésének szabványossága, rajzeszközök használata.
Mérési eredmények feljegyzése, méretek leolvasása rajzos ábrákról.

Anyagok és alakításuk

Cél	Az emberi alkotótevékenység folyamatának bemutatása, átélése egyszerű használati tárgy, játék, ajándék készítése során. A tanulók alkalmazkodási és cselekvési képességének fejlesztése. Rendszerezési, összehasonlító képesség fejlesztése (környezetünk anyagai, eredetük, felhasználásuk, tulajdonságaik, megmunkálás műveletei, szerszámai). Lényegkiemelő képesség alakítása a hasonlósági (azonos, különböző) tulajdonságok alapján. A természetes és mesterséges anyagok közti különbségek felismertetése. Megismertetni a tanulókkal a népművészeti hagyományokat. A modellszemlélet fejlesztése. Az alapanyag, nyersanyag, félkész és késztermék fogalmának kialakítása.
Követelmény	Tudja a tanult módon a papírt hajtogatni síkban és térben. Tudja az anyagokat tulajdonságuk szerint szétválogatni. Ismerje a tanult öltésfajtákat. Ismerje, hogyan kell egyszerű szövésmintákat elkészíteni. Ismerje az alapanyag, nyersanyag, félkész és késztermék fogalmát.
Tartalom	Alapanyag, nyersanyag, félkész és késztermék fogalma. A papírgyártás története, vízjelek gyűjtése. Papírhajtogatás síkban és térben, statikus és dinamikus modellek készítése. A kézi varrás szerepe, a tanult öltésfajták változatos alkalmazása. Szövőkeret készítése, szövés.
Értékelés	Tudja-e a papírt önállóan darabolni, karcolni, hajlítani, szerelni. Tudja-e az anyagokat tulajdonságaik szerint szétválogatni. A tanult öltésfajták ismerete és megfelelő alkalmazása. Tárgyak, játékok, modellek tervezése, kipróbálása önállóan különböző mértékű segítséggel.

Építés, szerelés, gépek

Cél	Bemutatni, hogy a technikai kultúra alakulása során a gépek milyen jelentőséggel bírtak, milyen veszélyeket rejtettek és rejtenek az ember számára. Megismertetni a környezetünkben (otthon, iskola, közlekedés, stb.) előforduló gépek közös jellemzőit, különbségeiket. Megismertetni a különböző épülettípusokat. A technikai fejlődés főbb állomásainak felismertetése, okok megláttatása. Megismertetni a tanulókat a közlekedés történetével, jellemzőivel.
Követelmény	Ismerje fel a tanuló a gépek szerepét az ember életében. Tudja a környezetében leggyakrabban előforduló gépek rendeltetését megfogalmazni. Ismerjen néhány épülettípust. Ismerje a vízi, szárazföldi, vasúti közlekedés jellemzőit. Legyen képes egyszerű építmények konstruálására.
Tartalom	A mai építészet épülettípusai (a panel). Építmények konstruálása, lakás, családi ház, utca. Környezetünk gépeinek megfigyelése. A vízi, szárazföldi, vasúti közlekedés története, jellemzői.
Értékelés	A tanuló tudjon felsorolni gépeket a környezetéből. A gépek funkciójának megfogalmazása. Gépek előnyeinek megfogalmazása és veszélyeik felismerése.

Néhány épülettípus felsorolása.
Egyszerű építmények készítése.
A víz, szárazföldi, vasúti közlekedés jellemzőinek felsorolása.

Közlekedési ismeretek

Cél	A tanulók felkészítése a biztonságos, balesetmentes közlekedésre a gyalogos közlekedési szabályok gyakoroltatásával. A balesetmentes járműhasználat szabályainak felismerése, magyarázata. A kerékpárosra vonatkozó közlekedési szabályok, vészhelyzetek megismertetése. A közlekedéssel kapcsolatos vészhelyzetek megismertetése. A közlekedéssel kapcsolatos helyes magatartási szokások, elvárt udvariassági szabályok alkalmaztatása. A menetrendek jelrendszereinek megismertetése.
Követelmény	Ismerje, és tudatosan alkalmazza az úttesten való átkelés szabályait. Ismerje a balesetek megelőzési lehetőségeit. Ismerje a járműhasználattal kapcsolatos vészhelyzeteket. Ismerje, és tudatosan alkalmazza a kerékpáros közlekedés szabályait. Ismerje fel a tanuló a különböző menetrendek jelrendszerének jelentését. Mentők, rendőrség szerepének ismerete.
Tartalom	Az utazással kapcsolatos illemszabályok. Menetrend. A kerékpáros közlekedés szabályainak alkalmazása, kerékpározás. Balesetek megelőzésének ismeretei. Mentők, rendőrség értesítése, szerepe.
Értékelés	Gyalogos közlekedés szabályainak biztonságos alkalmazása. A kerékpárosokra vonatkozó jelzőtáblák, útburkolati jelek jelzéseinek ismerete. Az udvarias magatartási szokások ismerete a közlekedésben. A balesetek megelőzésének ismerete.

Háztartástan

Cél	Lakások, otthonok külső és belső környezetének megfigyeltetése, fejlődésük vizsgálata. Rávilágítani, hogy a háztartás eszközeinek fejlettsége és célszerű emberi tevékenység eredménye. Alapvető háztartási munkafajták, munkaformák, munkaszervezési módok, családi szerepek bemutatása. A takarékoság, gazdaságosság lehetőségeinek elemzése. Elemi háztartástechnikai műveletek elvégzetetése. Megértetni a tanulókkal a szelektív hulladékgyűjtés jelentőségét. Esztétikus környezet igényére nevelés, környezetvédelem a lakásban és a lakóhely környékén. Káros élvezeti szerek fogyasztásának következményei a veszélyek felismertetése.
Követelmény	Ismerje a tanuló a háztartásban leggyakrabban előforduló munkafajtákat. Ismerje azokat a magatartási formákat, amelyek a családi közösségen belül elengedhetetlenül szükségesek. Ismerje a szelektív hulladékgyűjtés jelentőségét. Tudja tervszerűen elkészíteni napi és heti rendjét. Ismerje a káros élvezeti szerek fogyasztásának következményeit.
Tartalom	Napirend készítése, heti rend tervezése, időbeosztás, tervszerűség. A környezet értékeinek védelme. Esztétikus otthoni környezet kialakítása. Hulladékok a háztartásban. A szelektív hulladékgyűjtés. A családi költségvetés megismerése, a zsebpénz beosztása. Az időjárásnak megfelelő öltözködés gyakorlata, a környezet és a ruházat tisztántartása. A káros élvezeti szerek fogyasztásának következményei, a veszélyek felismerése.
Értékelés	Ismeri-e a tanuló a háztartásban előforduló munkafajtákat.

Ismeri-e a hulladékgyűjtés jelentőségét.
A családi költségvetés ismerete.
El tudja-e készíteni napi, és heti rendjét.
Ismeri-e a káros élvezeti szerek fogyasztásának következményeit, felismeri-e ezek veszélyeit.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A tanuló legyen képes cm pontossággal alaprajz, nézetrajz készítésére, mérési eredmények feljegyzésére, mérési eredmények leolvasására, rajzos ábrázolására.
Ismerje a célszerű és takarékos anyagfelhasználást.
Ismerje a szelektív hulladékgyűjtést, jelentőségét.
Tudja munkaeszközeit rendeltetésszerűen és balesetmentesen használni.
Tudjon egyszerű (modellt) “építményt” készíteni közös előkészítés után (önállóan vagy társakkal).
Legyen képes közlekedési vészhelyzetek értelmezésére, ismerje a balesetek megelőzésének lehetőségeit.

Technika - háztartástan 5. évfolyam

Cél	Fejlődjön a tanulók tervező, alkotó gondolkodása, rajzi kifejezőképessége. Modellezés, anyagalakítás során fejlődjenek motorikus képességeik. Legyenek érdeklődők a technikai problémák iránt. A háztartástechnikát értékeljék céltudatos emberi tevékenységként.
Követelmény	Ismerje és tudja alkalmazni a tanuló a műszaki ábrázolás legegyszerűbb rajzjeleit. Mérijenek milliméter pontossággal, készítsenek egyszerű műszaki rajzokat. Ismerjék a megmunkált anyagok alapvető tulajdonságait, az anyag - művelet - szerszám közötti összefüggéseket. Ismerje a közlekedés célját, magatartási szabályait. Lényeges és lényegtelen jegyek felismerése a modellalkotás kapcsán. Legyen képes céltudattal, kötelességtudattal részt venni a növények ápolásában, gyomtalanításában, szaporításában. Ismerje az öltözködés meghatározó szempontjait.
Tartalom	<u>Tervezés.</u> <u>Anyagok és alakításuk.</u> <u>Háztartástan.</u> <u>Közlekedés.</u>
Értékelés	Megfigyelés alapján folyamatosan szóban; érdemjegy adható az ismeretekre, begyakorolt tervezési, anyagalakítási és modellezési feladatokra, rajzokra, kiselőadásokra. Az egyéni ötletes, jól tervezett, kivitelezett megoldásokat jutalmazzuk érdemjeggyel.

Tervezés

Cél	Fejlődjön a tanulók tervező, alkotó gondolkodása, sík- és térszemlélete, rajzkészsége, műszaki rajzi ismerete.
Követelmény	Ismerje meg a tanuló a tervezés folyamatát. Értse a műszaki ábrázolás alapjeleit. Tudjon műveleti sorrendet felállítani, döntéssel a legmegfelelőbb műveletet kiválasztani. Legyen képes milliméter pontossággal mérni. Legyen gyakorlata a rajzeszközök használatában.
Tartalom	A tervezés folyamata. A műszaki ábrázolás jelei. Műveleti sorrend. Rajzolásos gyakorlat.
Értékelés	Képes-e a tanuló megfigyeléseinek rendszerezésére, leírására, egyszerű tervek, vázlatrajzok készítésére, milliméter pontosságú mérésre.

Anyagok és alakításuk

Cél	Fejlődjenek a tanulók manuális készségei életkoruknak megfelelő anyagalakító tevékenységgel. Elemzőkészség fejlesztése. Fegyelmezett, tudatos munkára nevelés. Környezetbarát szemlélet kialakítása. Az anyag, forma, funkció és esztétikum összefüggéseinek felismerése.

Követelmény	Ismerjék a papír és a fa alapvető tulajdonságait. Ismerjenek egyszerű technológiát, mint az anyag állapotváltozásának sorozatát. Tudjanak céljaik megvalósításához anyagot, eszközt, műveleti sorrendet választani. A használt szerszámok célszerű, gyakorlott, biztonságos és balesetmentes használata.
Tartalom	A papír története. Papírgyártás. Papíripari termékek és felhasználásuk. Papíripari szakmák. A fa, mint természeti anyag. A fa félkész gyártmányai. Faipari szakmák.
Értékelés	Ismeri-e közvetlen környezete anyagainak (papír, fa) főbb tulajdonságait. Tudja-e a papír, a fa megmunkálásának műveletcsoportjait, műveleteit rendszerezni.

Épített és szerelt modellek

Cél	Modellszemlélet fejlesztése. A problémamegoldás folyamata során fejlődjön a gyerekek problémamegoldó gondolkodása, manuális képességeik. A technikai szemlélet, elemzőképesség fejlesztése.
Követelmény	A makett és a modell szerepének elemzése a környezet megismerésében. Egyszerű szerkezetek alapvető működésének ismerete és a hasonlóság felismerése. Legyen képes a tanuló a lényeges jegyek felismerésére a modellalkotás kapcsán. Elemi tájékozottság a közlekedési ismeretek történetében, működésében. Egy tetszőleges modell elkészítése a megismert anyagfajtákból.
Tartalom	A makett és a modell közötti különbségek. A szárazföldi közlekedés fejlődése. A kerék jelentősége a műszaki fejlődésben. Egyszerű szállítóeszközök tervezése, kivitelezése, értékelése, továbbfejlesztése. A víz és a szél energiája a közlekedésben. A közlekedés tereptárgyai.
Értékelés	Tud-e egyszerű modellt tervezni, kivitelezni, kipróbálni, értékelni.

Háztartástan

Cél	A családi életre nevelés. A tanuló ismerje fel, hogy a család a társadalom fontos alapköve. Alakuljanak ki megfelelő szokásai a családi együttélésben. Alakuljon ki a megfelelő tulajdonságú anyag kiválasztásának képessége. Lássa át a háztartási tevékenységek rendszerét. Váljon igényévé az ápoltságot, a tiszta, rendezett környezetet.
Követelmény	Értse a tanuló a család és a háztartás közötti különbséget. Tudja a háztartásban élők igényeit, szükségleteit, kívánságait megkülönböztetni. Ismerje az öltözködés meghatározóit, a ruházatkodással kapcsolatos követelményeket. Tudja ruházatát tisztán tartani. Legyen képes rendszeres és következetes testápolásra. Legyen képes egyszerű anyagvizsgálatok elvégzésére.
Tartalom	Család, háztartás. Ruházatkodás: a textilipar nyersanyagai, állati, növényi és mesterséges eredetű szálak anyagok. A család egészsége. Tisztaság, gondozottság. Személyes higiénia. A háztartási munka szervezése.
Értékelés	<i>Szemponyjai:</i> Ismeri-e az öltözködés egészségügyi, higiéniai és esztétikai követelményeit. Be tud-e számolni otthon végzett ill. megfigyelt háztartási munkáról.

Közlekedés

Cél	A közlekedési kultúra, közlekedési morál elsajátítása.

	Önálló részvétel a közlekedésben. Felelősségérzet kialakítása saját és mások közlekedésével szemben. Udvarias magatartás utazáskor.
Követelmény	Ismerje a tanuló a közlekedés célját, magatartási szabályait. Legyenek ismeretei a közlekedés történetéről. Tudja a közlekedés alapvető szabályait. Tudjon egyszerű forgalmi helyzetet modellezni.
Tartalom	A közlekedés története. A gyalogos közlekedés szabályai.
Értékelés	Ismeri-e, és tudja-e alkalmazni a gyalogos közlekedés szabályait.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Megfigyelések rendszerezése, leírása.
Mérés milliméter pontossággal.
Egyszerű tervek, vázlatrajzok készítése.
A használt eszközök, szerszámok célszerű, biztonságos és balesetmentes használata.
Egyszerű, rövid algoritmusok leírása.
A gyalogos közlekedés szabályai.
A lakás szellőztetése szabályainak ismerete.

Technika - háztartástan 6. évfolyam

Cél	Probléma-felismerési- és elemzési, a technikai megoldások tervezési képességének alapozása. Technikai összefüggések megértése, ábrázolása. A lényeges és lényegtelen jegyek megkülönböztetési képességének fejlesztése. Algoritmikus gondolkodás alakítása. Önálló információgyűjtés tervek megvalósításához. Az anyag, forma, funkció, esztétikum felismerése, értékelése. A helyes munkaritmus, munkaszokások alkalmazása. A szaknyelv helyes használata. A veszélytudat alakítása. Az önértékelés fejlesztése. A konstruáló-képesség fejlesztése, a modellek elkészítése során sikerélmény átélése.
Követelmény	Készítsenek önállóan vázlatrajzot, értelmezzék a vetületi képet. Legyenek képesek a terveiket megfogalmazni, vázlatban és műszaki rajz segítségével kifejezni. Ismerjék közvetlen környezetük anyagai közül a fa és a műanyag tulajdonságait. Legyenek tisztában a környezetvédelem fontosságával, az anyagok alakításával, helyettesíthetőségével és újra-felhasználhatóságával. Legyenek képesek munkálatok során a szükséges anyag- és eszközválasztásra. Ismerjék és tudják alkalmazni a kerékpáros közlekedés valamennyi szabályát. Legyenek képesek rendszeres testápolásra. Ismerjék az egészséges tápanyagokat, a rendszeres étkezés szükségességét. Legyenek képesek ruházatuk karbantartására, lakókörnyezetük tisztán tartására. Ismerjék a szobanövényeket, mint a lakáskultúra elemeit. Tudják azok ápolási rendjét, szabályait. Ismerjék fel különböző tulajdonságaikat.
Tartalom	Tervezés. Anyagok és alakításuk. Épített és szerelt modellek. Háztartástan. Közlekedés.
Értékelés	Lásd az 5. évfolyam végén. Ezen felül értékeljük a tanuló önmagához mért fejlődését.

Tervezés

Cél	A műszaki kommunikációs készség alakítása. Technikai összefüggések megértése ábráról. A térszemlélet, a képzelet, a modellalkotó képesség fejlesztése. Gyakorlottság kialakítása a rajzeszközök használatában. A problémamegoldó képesség fejlesztése tapasztalati élményeken keresztül.
Követelmény	A tanulók ismerjék és tudják alkalmazni a műszaki ábrázolás alapelemeit. Legyenek képesek mérési eredmények feljegyzésére, leolvasására rajzos ábráról. Tudjanak vetületi ábrát értelmezni és egyszerű vetületi ábrát készíteni. Ismerjék a hajtások, áramkörü elemek jelképeit.
Tartalom	Műszaki rajzi ismeretek. Egyszerű tárgyak vetületi képei. Vetületi képek alkalmazásával hasznos tárgyak, működő modellek rajzának tervezése, készítése. Jelképes ábrázolás (erő- és alakzárás hajtások).

Áramkörök és áramköri jelek.

Értékelés Képes-e tervét megfogalmazni, vázlatrajzban, műszaki rajz segítségével kifejezni. Tud-e áramköri elemeket sorba és párhuzamosan kapcsolni.

Anyagok és alakításuk

- Cél** Tapasztalatszerzés az anyagok szerkezetéről, összetételéről, tulajdonságairól. Összefüggések felfedezése az anyagok és a belőlük készült tárgyak tulajdonságai között. A következtetési képesség fejlesztése. Az elemi munkaszokások: helyes testtartás, rend, pontosság, balesetvédelem fejlesztése. Az anyag, forma, funkció és esztétikum összefüggésének felismerése, fejlesztése.
- Követelmény** Ismerjék a megmunkálásra kerülő anyagok eredetét, felhasználásuk szerinti legfontosabb tulajdonságait, az anyagvizsgálat módszereit. Ismerjék a fa megmunkálásának előkészítő, alakító, szerelő, felületkezelő műveleteit. Legyenek képesek egyszerű tárgy tervezésére, kivitelezésére. Tudják megnevezni a fakitermelés, famegmunkálás szakmáit. Ismerjék a műanyagok eredetét, legfontosabb tulajdonságait, csoportosítási szempontokat. Legyenek képesek összehasonlítani különböző anyagokat. Tudjanak műanyagokat megmunkálni, egyszerű hasznos tárgyat készíteni. Ismerjék a műanyagok környezeti hatásait. Az anyagmegmunkálás kézi és gépi eszközeinek elemzése gazdaságosságuk, energiafelhasználásuk szerint.
- Tartalom** A fa szerepe és jelentősége. Fakitermelés és környezetvédelem. A fa szerkezete. A fa hibái. A fa tulajdonságai. Faanyagok szerelése. Felületkezelés. Faipari féltermékek, fapótló anyagok környezetünkben; faipari gépek. A műanyagok története. A műanyagok tulajdonságainak vizsgálata, műanyagok csoportosítása, összehasonlítása más anyagokkal, felhasználási lehetőségei.
- Értékelés** Ismeri-e a megmunkálásra kerülő anyagok tulajdonságait, anyagvizsgálati módszereit, a felhasznált anyagféleség nevét, adott szempont szerinti csoportosítását. Tud-e a megismert anyagokból egyszerű használati tárgyat, modellt készíteni.

Épített és szerelt modellek

- Cél** Rendszer- és modellszemlélet fejlesztése. Az értelmezési képesség fejlesztése, egyszerű rendszerviselkedések, működés szabályszerűségeinek, törvényeinek megismerésével, magyarázatával. A problémamegoldó, konstruáló képesség fejlesztése.
- Követelmény** A tanuló ismerje meg a gépek szerepét az ember életében. Tudja megfogalmazni a környezetében megtalálható gépek funkcióját. Ismerje fel a közlőműveket, tudjon közlőműveket megnevezni. Ismerje az egyes hajtástípusok előnyeit, hátrányait. Legyen képes forgásirány és fordulatszám meghatározására. Ismerje az áramkör fogalmát, elemeit, jelölésüket, a logikai alapkapcsolásokat és azok igazságtábláját. Legyen képes alapvető logikai áramkörök összeállítására.
- Tartalom** Gépek a környezetünkben. Gépek fejlődése, funkciója, fő részei. A gépek energiaellátása. Különböző meghajtások alkalmazása. Forgásirány, mozgásátvitel, áttétel meghatározása szerelt modelleken. Egyszerű áramkörök logikai áramkörök építése. Alapvető logikai áramkörök szerelése.
- Értékelés** Tudjon áramköri elemeket sorba és párhuzamosan kapcsolni.

Tudjon a megismert anyagokból egyszerű használati tárgyat, modellt készíteni.

Háztartástan

Cél	Felelősségérzet alakítása a rendszeres napi feladatok ellátására. Felkészítés az önellátásra a személyes higiéniaiban, a test és a ruházat gondozásában. Környezettudatos magatartás beépítése a tanulók mindennapos tevékenységi körébe.
Követelmény	Tudja alkalmazni a ruhanemű egyszerű ápolási szabályait. Ismerje fel a korszerű táplálkozás jelentőségét. Tudjon felsorolni olyan tápanyagokat, amelyek a szervezet egészséges működését biztosítják.
Tartalom	Lakás, lakókörnyezet, otthon. Textil megmunkálás és eszközei. Táplálkozás, táplálkozástörténet. A korszerű táplálkozás anyagai. Szobanövények szaporítása.
Értékelés	Ismerje a szervezet energia és tápanyagszükségletét. Tudja-e az egyszerű lakásdíszítési módokat.

Közlekedés

Cél	A technikai fejlesztés és a társadalmi fejlődés kapcsolatának ismerete. A korszerű közlekedési hálózat társadalmi jelentőségének megítélése. Előrelátó vezetési magatartás. Veszélyhelyzet felismerése, elemzése, elkerülése.
Követelmény	Ismerjék a tanulók a szárazföldi közlekedés főbb állomásait. Ismerjék és tudják a kerékpáros közlekedés szabályait, a baleseti forrásokat és megelőzési lehetőségeiket. Legyenek képesek egyszerű karbantartási feladatokat ellátni.
Tartalom	A szárazföldi közlekedés története. A kerékpár története. A kerékpáros közlekedés. A kerékpár karbantartása, biztonsági felszerelése.
Értékelés	Tudja-e a gyalogos, a kerékpáros és a tömegközlekedés szabályait, eszközeit, létesítményeit.

A 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

A mérési eredmények feljegyzése, leolvasása a rajzos ábráról. Vetületi ábra értelmezése.
Közvetlen környezetünk alapvető anyagainak (papír, fa, fém) több tulajdonsága. Hasznos tárgyak készítése és díszítése természetes anyagokból. A környezetből vett tárgyak, eszközök működésének értelmezése és modellezése.

Az alkotás folyamatának megtervezése. Önálló vázlatkészítés.

Elemi tájékozottság a közlekedési eszközök működésében.

A tömegközlekedés, valamint a kerékpáros közlekedés szabályai. A kerékpár biztonsági felszerelése.

A szobanövények, mint a lakáskultúra elemei. A szobanövények gondozása, ápolása.

Ruházatunk

karbantartása,

ápolása.

Technika-háztartástan 7. évfolyam

Cél	Tájékozottság a műszaki kommunikációban. Rendszerezett ismeretek birtoklása az anyagok tulajdonságairól, alapvető technológiai folyamatokról, alakítási módokról. A modellszemlélet kialakítása a gépek szerkezetének és működésének tanulmányozásával. A technikai fejlődés hatásai a háztartástechnikában. Felkészülés az önálló közlekedésre.
Követelmény	Legyen képes a tanuló műszaki rajz értelmezésére, olvasására. Ismerje környezetünk különböző gépeinek anyagait, egyszerű fémmegmunkáló tevékenységet. Ismerje a gépek fő fejlődésének főbb állomásait. Tudja a gépek fő szerkezeti egységeinek funkcióját. Ismerje meg a belsőégési motorok működési elvét, technikai megoldását. Ismerje meg a konyhát, mint technikai rendszert. Ismerje a közlekedésnek, mint rendszernek az elemeit. Ismerje fel a mezőgazdasági termelés gépeit.
Tartalom	Tervezés. Anyagok és alakításuk. Épített és szerelt modellek. Háztartástan. Közlekedés. Kertgazdálkodás alapjai.
Értékelés	Lásd a 6. évfolyam végén, ezen kívül technikatörténeti gyűjtőmunka-kiselőadás értékelése. Szerelőtevékenység eredményességének értékelése.

Tervezés

Cél	Tájékozottság a műszaki kommunikáció alapjaiban. Gyakorlottság a rajzeszközök, mérőeszközök használatában, egyszerű szerkesztési feladatokban. Tervezési képesség: realitás érzék, modellalkotó képesség fejlesztése. Tervek kifejezése műszaki ábrával. Többféle megoldás keresése a tervezésben, egy terv széleskörű kifejtése.
Követelmény	A tanuló legyen gyakorlott nézetek, vetületi ábrák olvasásában. Ismerje a fémipari mérőeszközöket, használatukat. Legyen képes egyszerű szerkesztési feladatok elvégzésére. Legyen képes a tanult szabványos műszaki rajzi jelek olvasására, értelmezésére.
Tartalom	Vetületi ábrák értelmezése Metszeti ábrázolás: teljes metszet, fél négyzet-fél metszet Jelképes ábrázolás: csavarok, csapágycsuklók, mechanizmusok.
Értékelés	Képes-e egyszerű tárgyat tervezni, kivitelezni, műszaki rajzot értelmezni.

Anyagok és alakításuk

Cél	Rendszerezett ismereteket birtokoljon a tanuló az anyagok tulajdonságairól, alapvető gyártási folyamatokról.

	Az anyagok összetétele, szerkezete, tulajdonsága, felhasználhatósága, megmunkálhatósága közti összefüggések megértése, tudatos alkalmazása. Annak belátása, hogy a technológiai folyamat tervszerű, célszerű és gazdaságos állapotváltoztatás A fémipari szakmák alapjainak megismerése.
Követelmény	Ismerje fel a tanuló környezete különböző gépeinek anyagait. Ismerje a funkció, anyagtulajdonság, szerkezet, összetétel összefüggéseket. Ismerje a fémfeldolgozás technológiai folyamatát. Ismerje az acél egyszerű eszközökkel és módszerekkel elvégezhető anyagvizsgálatát, a gyakorlatban használt acélfajtákat. Legyen jártas fémmegmunkáló eszközök és szerszámok használatában. Tudjon a fémek megmunkálásához műveleti tervet készíteni. Ismerje a munkavégzés balesetvédelmi szabályait.
Tartalom	A gépek anyaga: az acél, a vas és acél fogalma, az acél előállítása csoportosítása, acélipari gyártmányok. A fémek megmunkálása: alakítás forgácsolással, fémek kötése, korrózió elleni védekezés.
Értékelés	Ismeri-e az acél előállításának főbb folyamatát. Szakszerűen használja-e a munkához szükséges eszközöket, szerszámokat.

Épített és szerelt modellek

Cél	Történelmi látásmód alakítása, annak tudatosítása, hogy a gépesítés, motorizáció része az életvitelünknek. Az erőgépeket, a motorokat jelentőségüknek megfelelően értékelje a tanuló, ezáltal fejlődjön kritikai, elemzőképessége. Technikai rendszerszemlélet kialakítása a gépek szerkezetének és működésének tanulmányozása során. A környezet iránti felelősség erősítése.
Követelmény	Ismerje a tanuló a gépek fejlődésének főbb állomásait. Tudja a környezetében előforduló gépeket funkciójuk szerint elemezni. Tudja felsorolni környezete gépeinek főbb szerkezeti egységeit. Ismerje a fontosabb erőgépek működésének alapjait. Ismerje a belsőégésű motorok szerkezetét, működését. Legyen képes csoportosítani a közlekedési eszközöket erőforrásuk szerint. Legyen képes adott funkcióra egyszerű modellt készíteni. Szerelőkészlet felhasználásával tudjon forgómozgást átszarmaztató elem párokat, valamint karos, büttyös, forgó mechanizmusokat szerelni Tudja a kerékpárszerelés, karbantartás műveleti algoritmusát.
Tartalom	Gépek a környezetünkben. A gépek szerkezete. Térhatárolók, burkolatok, vázak, állványok. Kötések. Csapágyazás. Tengelykapcsoló. Mechanizmusok: karos, büttyös, fogas mechanizmusok. Belsőégésű motorok szerkezete, működése, környezeti hatásai.
Értékelés	Ismeri-e a tanuló a gépek fejlődésének fő vonalait, lépcsőfokait. Ismeri-e korunk gépeinek néhány fontosabb anyagát, azok tulajdonságait. Ismeri-e a gépeknek, mint rendszernek a részegységeit, legjellemzőbb elemeit, azok funkcióit, szerkezetét, működését, erőforrásait. Tud-e modellezni elemcsoportokat, gépeket. Ismeri-e a gépek környezetkárosító hatását.

Háztartástan

Cél	Rendszerelmélet fejlesztése mindennapi példákon keresztül. Értékelje a tanuló a technika fejlődésének hatásait a háztartástechnikában. Váljon szokásává eszközének karbantartása.

	A hibalehetőségek feltárásával törekedjen tudatos eszközvédelemre.
Követelmény	Ismerje a gyermek a konyhát, mint technikai rendszert. Tudja meghatározni a konyha részeit, azok funkcióit. Ismerje a kisgépek szükséges karbantartási módjait. Ismerje a kisgépek hibalehetőségeit.
Tartalom	A konyha, mint rendszer. A konyha rendeltetése, részei és azok kapcsolata a környezetével. Gépek a konyhában. A konyhai kisgépek meghibásodási lehetőségei, karbantartása.
Értékelés	Ismeri-e a háztartási gépek fajtáit, gazdaságos használati módjukat, karbantartásukat. Ismeri-e a konyha részeit azok funkcióit.

Közlekedés

Cél	Felkészülés az önálló közlekedésre. A közlekedés rendszerének átlátása. A felelősségérzet kifejlődése önmaguk és mások iránt. A gyalogos és kerékpáros közlekedés elméleti és gyakorlati képességének kifejlődése.
Követelmény	Ismerje a tanuló a közlekedési rendszer elemeit. Tudja besorolni a gyalogost és a kerékpárost a közlekedés rendszerébe. Legyen képes az elsőbbség meghatározására útkereszteződésekben. Tudja és legyen képes alkalmazni a kerékpáros közlekedés szabályait.
Tartalom	A közlekedés rendszere, részei. Elsőbbség az útkereszteződésben. Kerékpáros közlekedés: személy és csomagszállítás, forgalmi sávváltás, kanyarodás.
Értékelés	Tudja-e a közlekedés szabályait, technikai feltételeit.

Kertgazdálkodás alapjai

Cél	Ismerje a növények tápanyag utánpótlását, betakarítását, tárolások módját, eszközeit. Tájékozottság a biológiai ismeretei segítségével a gyümölcsfák szaporítási technikáiban. Hasonlítsa össze és értékelje a kézi és a gépi erővel végzett betakarítási munkát.
Követelmény	Ismerje a tanuló a gyümölcsfák, díszfák szaporításával kapcsolatos kerti munkák rendszerét. Tudja a fás növények gondozásának műveleteit, azok időrendjét. Ismerje fel a különböző növények betakarítási gépeit. Tudja a mezőgazdasági szakmák csoportjait.
Tartalom	A gyümölcsfák és a díszfák szaporítása. Fásnövények gondozása. Tápanyag-utánpótlás. Növények betakarítása, tárolása.
Értékelés	Ismeri-e a gyümölcsfák, díszfák szaporítási módjait. Ismeri-e a növények gépi betakarítási módját.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Kész terv készítése.
Anyagok célszerű alakítása adott problémamegoldáshoz.
Gépek modellezése.

Egy-két jelentős magyar és külföldi feltaláló neve és munkássága a tárgyhoz kapcsolódóan.
Elsősegélynyújtás baleset esetén.

Talaj előkészítése vetéshez, növények vetése, ápolása, gondozása.

Technika-háztartástan 8. évfolyam

Cél	Fejlődjön a tanulók technikai és rendszerszemlélete, környezettudatos magatartása. A technikai problémákat elemző vitakészség, tervezőképesség, problémamegoldó gondolkodás, a kreativitás kibontakozása. Az állandóan fejlődő technikai rendszerek működésének értése. Aktív környezetvédelmi, gazdálkodási szemlélet kialakítása. A szakmaismeret, pályaismeret, pályaképek kialakítása, pályaaorientáció.
Követelmény	Ismerje a tanuló az elektromos energia előállításának, szállításának, felhasználásának módjait. Ismerje a lakás energiaellátó rendszereit. Tudja az elektromos készülékeket balesetmentesen használni. Tudja az energiatakarékosság módjait. Ismerje az irányítási rendszerek főbb típusait, azok mindennapi alkalmazási területeit. Ismerje az audiovizuális eszközöket. Ismerje a testápolás, a korszerű táplálkozás alapvető szokásait. Legyen képes biztonságosan közlekedni gyalogosként és kerékpárosként. Legyen képes esztétikus környezet tervezésére, kialakítására. Ismerje képességének szintjeit a pályaválasztáshoz. Legyen képes a pályaválasztással, munkavégzéssel kapcsolatos alapfogalmak értelmezésére, magyarázatára. Ismerje a növények növényvédelmi munkálatait. Ismerje a bujtást, dugványozást és palántázást.
Tartalom	Elektro- és irányítástechnika. Háztartástan. Közlekedés. Elektromos készülékek otthonunkban. Kertgazdálkodás alapjai. Pályaaorientáció.
Értékelés	Ismeri-e a tanuló elektromos energia előállításának, szállításának, felhasználásának módjait. Tudja-e közvetlen környezetünk technikai rendszereinek célszerű használatát. Legyen képes betartani az elektromosság érintésvédelmi szabályait. Legyen képes kész tervet értelmezni, egyszerű áramkör rajzi vázlatát elkészíteni. Tudja a háztartási készülékeket rendszerezni működési elvük alapján. Tudjon különbséget tenni az irányítás fő típusai között, tudjon példát felsorolni az irányítási módokra, egyszerű modellt tudjon kivitelezni külső algoritmus alapján. Legyen képes a háztartás teendőinek ésszerű, gazdaságos munkaszervezésére elméletben és gyakorlatban. Ismerje és tudja alkalmazni a KRESZ szabályait a gyalogos és kerékpáros közlekedésben. Legyen képes felismerni az önismeret szerepét a helyes pályaválasztásban, megismerni saját képességeit. Legyen tájékozott a tovább-, ill. szakmatanulás lehetőségeiről.

Erő- és irányítás technika

Cél	Értse a villamos energia jelentőségét. Váljon meggyőződésévé, hogy az anyag és energia egyik formájából átalakulhat a másikba. Értékelje villamos áram és az ember kapcsolatát.

	Az elektromos áram balesetveszélyeit el tudja kerülni. Tájékozottság a villamosipari szakmákban. Fejlődjön a tanulók rendszerszemlélete, modellszemlélete, problémamegoldó gondolkodása. Tapasztalatszerzés arról, hogy az automatizálásnak milyen hatásai vannak az ember élet- és munkatevékenységeire. A tanuló környezetében lévő irányítási rendszerek típusainak felismerése és megkülönböztetése. Híres feltalálók megbecsülése és tisztelete.
Követelmény	Ismerje a tanuló az elektromos áram előállításának módjait. Ismerje az áramköri elemek, szerelvények, szerelési anyagok fontosabb jellemzőit. Ismerje az áramköri elemek jelképes ábrázolását. Ismerje az elektromos balesetek megelőzésének szabályait, a vészhelyzeteket. Legyen jártas az elektromos szerelés szerszámjainak balesetmentes használatában. Legyen jártas egyszerű áramkörök szerelésében. Ismerje a tanuló a szabályozás és a vezérlés fogalmát, a köztük lévő azonosságokat és különbségeket. Tudjon felsorolni példákat vezérlésre és szabályozásra. Legyen képes modulokból egyszerű irányítású modell összeállítására.
Tartalom	Energiaigény és termelés. Energiafajták. Az elektromos áram termelése, szállítása, veszélyei. Takarékos fogyasztás. Biztosító az áramkörben Kismegszakító. Villamosszerelvények. Áramkörök. Kapcsolások. Villamosipari szakmák. Vezérlés, szabályozás. Automata gépek.
Értékelés	Ismeri a tanuló elektromos energia előállításának, szállításának módjait. Tudja-e közvetlen környezetünk technikai rendszereinek célszerű használatát. Legyen képes betartani az elektromosság érintésvédelmi szabályait. Ismerje a hálózati elemeket, szerelvényeket, szerelési anyagokat, a szerelés műveleti sorrendjét. Tudjon különbséget tenni az irányítás fő típusai között, tudjon példát felsorolni az irányítási módokra, egyszerű modellt tudjon kivitelezni külső algoritmus alapján.

Háztartástan

Cél	Váljon a tanulónak igényévé az ápolat külső, a tiszta otthon. Alakuljon, fejlődjön tudatos életvezetése. Alkalmazza az egészséges táplálkozás szabályait, a változatos étrend szerinti étkezést. Gyűjtse a hagyományos, népi ételek receptjeit. A háztartási munkák megszervezése, célszerű módjainak elemzése, alkalmazása. Családi életre nevelés.
Követelmény	Ismerje a tanuló a korszerű testápolást, a családi kapcsolatok fajtáit, a helyes táplálkozási szokásokat, az egészségkárosító élelmiszereket, élvezeti cikkeket. Tudjon tudatosan vásárolni, piaci árakat elemezni, minőségeket összehasonlítani. Legyen képes ruházatát és környezetét tisztán tartani, napi étrendet összeállítani.
Tartalom	A család egészsége. A jó családi környezet. A táplálkozás: tápanyagszükséglet, energiaszükséglet, az élelmiszerek alkotórészei. Energiatakarékosság.

	Munkaszervezés. Pénzgazdálkodás. Takarékosság lehetősége.
Értékelés	Képes-e a háztartás teendőinek ésszerű, gazdaságos munkaszervezésére elméletben és gyakorlatban.

Közlekedés

Cél	A közlekedési kultúra fejlesztése, alkalmazása. A közlekedési veszélyhelyzetek gyors felismerése, megítélése, elhárítása.
Követelmény	Legyen képes a tanuló közlekedési veszélyhelyzetek felismerésére. Ismerje a közlekedés biztonságát befolyásoló tényezőket. Tudja a közlekedésben a követési távolságot, féktávolságot, megengedett haladási sebességet. Legyen képes elsősegélynyújtásra.
Tartalom	Közlekedési szituációk elemzése. Baleseti statisztikák. A közúti közlekedés biztonságát befolyásoló tényezők. Teendők közlekedési balesetek esetén.
Értékelés	Ismeri-e, és tudja-e alkalmazni a KRESZ szabályait a gyalogos és kerékpáros közlekedésben.

Elektromos készülékek otthonunkban

Cél	A hasznosságtudat és veszélytudat alakítása. Összefüggések meglátása a szükségletek és lehetőségek között. Tájékozottság az elektromos készülékeket gyártó és karbantartó szakmákról.
Követelmény	Ismerje meg a tanuló környezete, otthona fontosabb elektromos készülékeinek működési elvét. Ismerje meg és tudja csoportosítani a villamos háztartási készülékeket. Tudja a villamos készülékek balesetvédelmi szabályait.
Tartalom	Elektromos háztartási gépek. Hőkészülékek. Villamos motorok szerkezete, működése. Szakmaismeret.
Értékelés	Tudja-e a háztartási készülékeket rendszerezni működési elvük alapján.

Kertgazdálkodás alapjai

Cél	A környezetbarát agrotechnika jelentőségének értése, tudatos alkalmazása. A környezettudatos magatartás kialakítása. Korszerű növényvédelem kialakítása.
Követelmény:	Ismerje a tanuló a különböző konyhakerti növények betakarítási rendjét, a zöldségnövények tartósítási módjait. Legyen képes esztétikus környezet tervezésére.
Tartalom	Növények életfeltételei és azok vizsgálata. Bujtás, dugványozás, palántázás. Konyhakerti növények betakarítása. Tárolási eljárások. Tartósító eljárások.
Értékelés	Ismeri-e a növények életfeltételeit. Ismeri-e a bujtást, dugványozást, palántázást. Tudja-e a tárolási és tartósító eljárásokat.

Pályaorientáció

Cél	A tudatos pályaválasztás megalapozása. Az eredményes munkavégzés pszichés összetevőinek megismerése. Tudatosuljon a tanulóknak a pálya és személyiség megfelelésének jelentősége. A helyes pályaválasztásban ismerje fel az önismeret szerepét. Reális önértékelés kialakítása. Értse meg az érdeklődés szerepét a pályaválasztásban. Keressen összefüggést pálya elképzelése és az érdeklődése köre között. Tájékozottság a továbbtanulási lehetőségekről.
Követelmény	Ismerje a tanuló azokat a tevékenységeket, amelyeket szívesen végezne. Tudja az egyes képességek fő jellemzőit. Legyen képes felsorolni saját képességeit. Tudja rangsorolni az egyes képességeket. Legyen képes megfogalmazni saját érdeklődési köreit. Ismerje fel és tudjon különbséget tenni a pályaválasztási alapfogalmak között. Tudja a választott pályára vonatkozóan meghatározni, hogy milyen tevékenységet végeznek ott, milyenek a követelmények, milyen iskolai végzettség szükséges a pálya gyakorlásához.
Tartalom	A képességek: térbeli gondolkodás, nyelvi kifejező, számolási, fizikai teherbírás, kéz ügyesség, ötletgazdagság. A képesség és teljesítmény összefüggése. Az önismeret: figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás, tanulás, döntési képességek, érdeklődés. Érdeklődési területek. Pályaválasztási alapfogalmak, pályaképek.
Értékelés	Legyen képes felismerni az önismeret szerepét a helyes pályaválasztásban, megismerni saját képességeit. Legyen tájékozott a tovább-, ill. szakmatanulás lehetőségeiről.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Közvetlen környezetünk technikai rendszereinek célszerű használata.
Az elektromosság érintésvédelmi és baleset-megelőzési szabályai. Elsősegélynyújtás.
Hálózati elemek és háztartási gépek szerelése.
Az elektromos áram előállításának módjai. Egyszerű áramkörök tervezése és szerelése.
Ismerje a gazdasági és biológia érettség közötti különbséget.
Ismerje a logikai áramköröket, tudjon modellezni.
Az egészséges tápanyag-arányok ismerete. Rendszeres étkezés. Ruházatának karbantartása, ápolása.

Testnevelés 1-8. évfolyam

Testnevelés 1 - 4. évfolyam

Cél

A testkultúra elemeiből nyert értékekkel ruházza fel a kisiskolásokat olyan testi műveltséggel (ismeretek, jártasságok, készségek, képességek), ami megalapozza későbbi mozgásos cselekvési biztonságukat, rendszeres fizikai aktivitásukat. Tegye őket alkalmassá arra, hogy a serdülő és az ifjúkorban legyenek képesek sportági feladatok és mozgásrendszerek eredményes elsajátítására, motorikus képességeik hatékony fejlesztésére. Sajátos módszereivel, elsősorban a versengésekkel és mozgásos játékokkal segítse mozgásvágyuk átmentését a későbbi évekre, nyújtson kötődést jelentő élményeket.

A cél megvalósításához az alábbi fő feladatokat kell megoldani:

1. Az alapvető (generikus) mozgáskészségek továbbfejlesztése, az esetleges "deficit" bepótlása.

2. A koordinációs képességek kialakítása, továbbfejlesztése.

A kondicionális képességek szervi alapjainak megalapozása, relatív (testtömeghez, a megoldandó feladatokhoz mért) fejlesztése.

3. Az ordinatív mozgáskészlet (sportágakban kidolgozott feladatmegoldások) alapjainak elsajátítása.

4. Állandó élményszerzési lehetőség nyújtása a játékokon, versenyeken keresztül.

5.1. Értékes személyiségvonások megerősítése:

- önzetlenség,
- feladatvállalás,
- félelemérzés leküzdése (bátorság),
- állhatatosság - kitartás,
- együttműködési képesség,
- fair play,
- empátia-készség, mások megértése,
- őszinteség, nyitottság, igazmondás,

5.2. Negatív személyiségvonások visszafogása:

- önzés,
- lustaság, bátortalanság, a feladatok elodázása,
- irigység,
- szabályok megszegése,
- mások érdekeinek megsértése,
- a valóság tudatos elferdítése (hazudozás),
- agresszió.

6. Az egészséges testi fejlődés elősegítése.

Az előzőekkel összefüggésben, azok eredményeként jó egészségi szint, betegségekkel, deformitásokkal szembeni ellenállás kialakítása.

Követelmény

Elemi elvárás a testnevelési foglalkozásokon való aktív, érzelmdús részvétel.

Az elvárások következő csoportja az elsajátításra, megtanulásra kijelölt anyagrészt. Az alsó tagozatban a tanulókkal szembeni elvárások elsősorban nem ide sorolandók. A cél nem az, hogy valamit, valamiket megtanuljon a gyerek. Elemi tevékenységi szinten természetesen ilyen elvárások is vannak, sokkal fontosabb azonban, hogy a feladatok sokféleségével, a feladatmegoldások újabb és újabb formáival találkozzon, és rajtuk keresztül az újszerű feladatok megoldásához szerezzen tapasztalatokat. Így jusson el a tanulás, a képességfejlesztés, a fejlődni tudás képessége lehetőségéhez, sőt az ehhez szükséges belső "kényszerhez".

	A követelmények legobjektívabb mutatói a teljesítménypróbákban produkált értékek. (Elvárásait lásd évfolyamonként.)
Tartalom	Rendgyakorlatok. Gimnasztika. Járások. Futások. Szökdelések - ugrások. Dobások, ütések. Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok. Feladatok labdával. Húzások, tolások, küzdő feladatok.
Értékelés	Az elsajátítás minőségi mutatói: - a feladatmegoldás határozott vállalása, - az eredményes megoldás újbóli megisméltése, - a siker fölötti őszinte öröm, - a feladatmegoldás milyenségének objektív mutatói (cm, sec., ismétlési szám, minőségi pontozási érték, találat stb.) A teljesítménypróbákban produkált abszolút értékek mindig abszolút rangsorba állítják a tanulókat, pedagógiai hiba lenne ezeket a teljesítményeket függetleníteni a gyerekek morfológiai eltérésétől. Éppen ezért, a tanuló minősítésénél ezt csak, mint "tükör" szabad felhasználni: Ilyen vagy. Az értékelésnél a saját magához mért fejlődésváltozásokat kell alapul venni. Teljesítmény -"tükör": Ilyen vagy.
Feltételek	Tornaterem (tornaszoba), testnevelési udvar - mindkettő átlagos felszereltséggel, szokványos sportszerek.

Testnevelés 1. évfolyam

Cél Különösen hangsúlyos a generikus mozgáskészségekben mutatkozó hiányosságok felszámolása, valamint a gyorsasági koordináció és a mozgásértékelés fejlesztése.

Követelmény Az 1-4. évfolyam követelményeinek értelemszerű konkretizálása, azon belül is az elsajátításra kijelölt tananyag vonatkozásai.

A teljesítmény -"tükör": Ilyen vagy alábbi elvárásai:

1. osztály lányok, fiúk:

Tartós futás: 4 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 6-8 percig.

Célbadobás számolyra (5 kísérlet) 5 m-ről 2 találat.

	gyenge	közepes	jó
Szlabom futás (2x15 m)	10,0 mp	9,0 mp	8,2 mp
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	9,0	8,2	7,3
Korlátozott futás (10 m/mp)	8,0	7,2	6,4
Ritmusváltásos futás /mp.	8,8	8,2	7,5
Reakció gyorsaság /db.	7	10	13
Egyensúlyozás/mp	12	16	20
Egyensúlyozó járás/mp	15	12	9,0

Tartalom

Teljesítménypróbák:

1. Szlabom futás: A rajtvonalra merőlegesen, attól 5, 10 és 15 méterre kell elhelyezni egy-egy medicinlabdát. A kísérleti személy hullámvonalban futva kerülje el az első két labdát, majd megkerülve a harmadikat hullámvonalban fusson vissza és haladjon át a rajtvonalon. (Ajánlatos az első labdát balkéz felől kerülni.) Két kísérlet után a jobbik eredményt értékeljük, 0,1 s-os pontossággal.

2. Szlabom labdavezetés kézzel: A kísérleti személyek az előző próbában leírt pályán kell labdavezetéssel végighaladni. A célvonalon áthaladva meg kell fognia a labdát. Két kísérlet engedhető meg, melyből a jobbik eredményt kell értékelni 0,1 s-os pontossággal.

3. Korlátozott futás (20 lépéses futás): A próbázó feladata 10 méter futás egymástól 50 cm-re lévő vonalak közé lépve. A teljesítés idejét mérjük 0,1 s-os pontossággal. Minden vonalra lépés, vagy túllépés a vonalon 0,1 s hozzáadásával jár.

4. Ritmusváltásos futás: A futás 30 m-es pályán történik. A rajthelyről 5 méterre lehelyezünk három egymáshoz érő tornakarikát, a pálya közepén öt egymáshoz érő karikát (a középsőt helyezzük a felezőpontra), a célvonalról 5 méterre visszszámolva ugyancsak három karikát. A kísérleti személynek úgy kell futnia, hogy a karikák mindegyikébe belép átfutás közben. Két kísérlet közül a jobbikat vesszük figyelembe. Az eredményt 0,1 s-os pontossággal jegyezzük fel.

5. Reakció gyorsaság: Bordásfal 10. fokánál (alulról számolva) a kísérletet vezető 2 db munkáskesztyűt tart egymástól 50 cm-re. A kísérleti személy kartávolságnnyira áll a kesztyűvel szemben. A távolság felvételekor mellső középtartásban ujjhegye érjen a megfelelő fokát. A kísérletet vezető véletlen választásos alapon engedi el valamelyik kesztyűt, akkor, amikor a kísérleti személy már mozdulatlan, várakozó helyzetben van. A kísérleti személy igyekezzen elkapni a kesztyűt. Az eredményt az adja, hogy sikerült-e és hányadik fok magasságában sikerült elkapni a kesztyűt. Öt kísérletből az összpontszám adja a végeredményt, ami így 0 és 50 pont közötti lehet.

6. Egyensúlyozás: A kísérleti személy bekötött szemmel, kar magatartásban ujjfűzés helyzetben vár. Jelre az egyik lábát térdben hajlítva, derékszög helyzetéig emeli. Az

időt addig mérjük, amíg az emelt lábát le nem teszi. Egy percnél a próba véget ér. Az eredmény 0,1 s-os pontossággal jegyezzük fel.

7. Egyensúlyozó járás: A kísérleti személy egy lapjára fordított hosszú tornapaddal szemben, attól 1,5 méterre húzott rajtvonal mögött áll. "Elefánttoronnyal" (Egyik kezével az orrát fogja, a másikkal ezen kinyújtva) kislabdát fog. Jelre végighalad a pad merevítő gerendáján, lerúgja a gerenda végére állított tömött labdát, majd egyensúlyozva visszamegy. Az időt a rajtvonal ismételt eléréséig 0,1 s-os pontossággal rögzítjük. Minden esetleges lelépést 1 s hozzáadásával büntetünk.

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

Rendgyakorlatok

Cél A tanulók alakzathoz kötött mozgását kialakítsuk.
Megismertetjük az egyszerű szervezési formákat, a tanuláshoz, gyakorláshoz használt szerek, eszközök nevét.

Követelmény A tanulók sajátítsák el az alaki formákat.

Tartalom

1. Alapállás.
2. Pihenj állás.
3. Testfordulatok helyben, ugrással.
4. Sorakozás egysoros vonalban, vonal v. fal mellett.
5. Sorakozás egyes oszlopban, kijelölt társ mögött.
6. Köralakítás kézfogással.
7. Elhelyezkedés szétszórt alakzatban.

Játékok:

Mozdulatlanság

Baglyocska

Értékelés A szakkifejezések megértése.

Gimnasztika

Cél Az alkalmazott gyakorlatok, szakkifejezések nevének megismertetése.

Követelmény Ismerjék meg az egyszerű szabad- és kéziszer gyakorlatokat.
Tanulják meg az alapvető testhelyzeteket, ujjtartásokat, fogásmódokat, kartartásokat.
Ismerjenek néhány kar, nyak, törzs és lábgyakorlatot.

Tartalom A csont-, ízület-, izomrendszer lehetőségeit kihasználó, merevségektől mentes 1-2-4 ütemű, utánzással végrehajtható, változatos előkészítő gyakorlatok szer nélkül és kéziszerrel (a pedagógus és egymás utánzásával).

Értékelés A gyakorláshoz használt szerek, eszközök nevének ismerete.
Gyakorlatok neveinek ismerete.

Járások

Cél A biztonságos járás kialakítása zárt és szabad térben.
A szép, harmonikus járás elsajátíttatása.

Követelmény A tanulók tudjanak járásgyakorlatokat végezni.

Tartalom

1. Járások helyben és továbbhaladással.
2. Járások meghatározott útvonalon (oda-vissza, körben, hullámvonalban, kötetlen útvonalon.)
3. Járás rövid- és hosszú lépésekkel.
4. Lassú és élénk járás.
5. Járás lábujjhegyen, sarkon és külső talpélen.

Játékok:

Vonatozás járással.

Gyalogló fogó.

Értékelés Önmagukhoz mért fejlődés a járásban.

Futások

Cél

A kötetlen tartós futás megismertetése.
A tanulók futógyorsaságának fejlesztése.
Reakció- és cselekvésgyorsaság kialakítása.

Követelmény

Tudjanak egyenletes iramban 4-6 percig futni, vagy 6-8 percig tartó fogó- és futójátékban részt venni.
Fejlődjön futógyorsaságuk.
Tudjanak átfutni alacsony akadályok felett a futómozgás folyamatosságának megtartásával.

Tartalom

1. Kötetlen futás meghatározott területen, jelre megállás (törökülés, g. támasz stb.).
2. Futás kötetlen csoportban, majd kis létszámú oszlopban, vonal alakzatban, egyenletes iramban:
  - a) oda-vissza,
  - b) körben.
3. Több csoport (egyos oszlop) futása kijelölt területen, a csoportok ütközése nélkül.
4. Futás irányváltoztatásokkal:
  - a) körben,
  - b) hullámvonalban,
  - c) kanyarodással,
  - d) tárgykerüléssel.
5. Futás tapssal irányított iramban (lassítás, gyorsítás)
6. Tartós futás az előzőekben felsorolt alakzatban és pályán 2-4 percig
7. Gyorsfutás különböző kiindulási helyzetből indulva. (10-30 m).
8. Átfutás lehelyezett tárgyak (bot, kötél, labda stb.) felett.
9. Futás feladatokkal:
átbújás, kerülés, fel-, le-, átfutás.

Játékok:

Futóversenyek (10-30 m-en).

"Gépkocsik".

Vonatozás.

"Baglyocska".

Egyszerű fogójáték.

Utolsó pár előre fuss!

"Cica és egerek".

"Sétára".

Hány óra van farkas apó?

Gyertek haza, libuskáim!

Féltek-e a medvétől?

Értékelés

Önmagukhoz mért fejlődés a tartós, gyors futásban.
A tanult játékok nevének, szabályainak ismerete.

Szökdelések - ugrások

Cél

Koordinációs képességek fejlesztése.
Ugrókészség fejlesztése.

Követelmény

A gyakorláshoz használt szerek, eszközök nevének ismerete.
Tudják a tanult mozgásformákat és gyakorlatokat önállóan bemutatni, fel- leugrani, egy és páros lábról egyensúlyvesztés nélkül, rugalmasan talajra érkezni.
Tanulják meg az ugrókötél áthajtást.

- Tartalom**
1. Szökdelések egy, váltott és páros lábon helyben, továbbhaladással előre, hátra és oldalra, fordulattal is. (Az egy lábon történő szökdelés ellentétes kéz-láb lendítéssel.)
  2. Szökdelések, mint előbb, meghatározott távolságig.
  3. Szökdelések, mint előbb, lehelyezett tárgyak (babzsák, labda, homokzsák) felett.
  4. Kötéláthajtás egy, váltott és páros lábon előre és hátra, kettőzéssel is.
  5. Helyből ugrás kötetlenül, majd tárgyak és távolság átugrásával, páros lábról páros, majd egy lábra.
  6. Nekifutásból elugrás egy lábról, érkezés páros lábra:
    - kötetlenül.
    - meghatározott lábról,
    - elugró folyosóból elugorva,
    - akadályokon át,
    - távolságra, vonalakon át.
  7. Nyusziugrás:
    - játékosan, kötetlenül,
    - meghatározott távolságon, versenyezve is.

Játékok:

1. Vonatozás szökdeléssel.
2. Szökdelő váltók.

Értékelés A mozgásügyesség javulása alapján egyéni és csoportos értékelés.

Dobások, ütések

- Cél** Az alapvető fogásbiztonság fejlesztése.
Távolságbecslés, téri tájékozódó képesség fejlesztése.
Öntevékeny és kreatív feladatmegoldásokra való törekvés.
- Követelmény** Egy- és kétkezes dobások ismerete.
A tanulók tudjanak célba dobni 4-5 m-es távolságra 30%-os biztonsággal.
Ismerjék meg és tartsák be az alapvető biztonsági rendszabályokat.
- Tartalom**
1. Hajítási kísérletek újságpapír gombóccal.
  2. Hajítási kísérletek lufival.
  3. Kislabda hajítás 2 m magas zsinór felett, kivitelezési megkötés nélkül (egykezes alsó, oldalsó, felső dobás).
  4. Dobások (hajítások):
lufival,
a végén megcsomózott szalaggal.
- Játékok:
1. Célba dobó versenyek vízszintes (fektetett karika, 2 vonal közé) és függőleges célra (célkeret, felfüggesztett karika).
  2. Döngető lufival, újságpapír gombóccal.
  3. Döngető könnyű labdával.
  4. Céllabda.
- Értékelés** Értékeljük a labda feldobásában, elkapásában, továbbá a találat pontosságában elért javulásukat. Pontozzuk az elért fejlődésüket a kislabda dobásban.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok

- Cél** Kitartás az erőfeszítésben.
Ügyesség és általános erőfejlesztés.
Egyensúlyérzék fejlesztése.
- Követelmény** Szakkifejezések megértése.
A feladatokat biztonságosan, pontosan tudják teljesíteni.
- Tartalom** Kúszások, mászások.
Egyensúlyozások.

Feladatok támaszban:

1. Helyzetváltoztatás állatmozgást utánozva, talajon:
  - kutyafutás,
  - pókjárás,
  - medvejárás,
  - sánta róka járás.
2. Helyváltoztatás padon, kéz-láb támaszban:
  - négykézláb járással,
  - nyusziugrással,
  - pókjárással.
3. Helyváltoztatás rézsútós padon, kéz, lábtámaszban felfelé és lefelé:
  - négykézlábjárással,
  - nyusziugrással.
4. Gurulóátfordulás előre guggolótámaszból zsugorülésbe, nyújtott ülésbe és guggolótámaszba.
5. Guggolóátfordulás előre terpeszállásból terpeszülésbe, zsugorülésbe.

Játékok:

1. Gépkocsik c. játék "négy keréken"
2. Sor- és váltóversenyek állatok helyváltoztató mozgását utánozva:
  - kutyafutás,
  - nyúlugrás,
  - sánta róka,
  - kenguruugrás.
3. Háztalan mókus, négykézláb futással, nyusziugrással.

Feladatok függésben:

1. Vándormászás függőállásból fel, le és oldalra bordásfalon, létrán.
2. Vándormászási kísérletek, mint előbb, de hátsó függőállásból.
3. Egyszerű feladatok bordásfalon (létrán):
  - függőállásban térd, láb, sarokemelés,
  - biciklizés hátsó függésben,
  - hátsó függésben páros térdemelés,
  - "ingaóra" mellső- és hátsó függésben,
  - mellső függésben sarokemeléssel függesztés oldalra, lefelé.
4. Lajharmászás gerendán, magas padon, vízszintesre állított mászó rúdon.

Játékok:

- Függőállás a ház.
Baglyocska függőállásban.
Ki lóg tovább (gyümölcsérés bordásfalon)?

Értékelés Az ügyességben bekövetkezett változást kísérik figyelemmel és ismerjük el.

Feladatok labdával

- Cél** Ismerkedés a labda sajátosságaival.
A dobás- és fogásbiztonság fejlesztése.
Labdajátékok megszerettetése.
- Követelmény** *Ismerjék:* labdafogás egy és két kézzel, labdagurítás, labdaterelgetés, labdaadogatás, labdapofozás, labda leejtése és feldobása, labdaátadás, labdapattintás.
- Tartalom**
1. Álló labda megfogása és felemelése, majd visszahelyezése a földre.
  2. Labdagurítás zárt lábak körül, terpeszben egy-egy láb körül és nyolcas alakban.
  3. Labdagörgetés egy-étkézzel továbbhaladással.
  4. Labdagurítás társhoz oda-vissza, terpeszülésben és állásban.
  5. Labdavezetés kézzel, helyben (jobb és bal kéz):
    - állásban,
    - guggolásban,

- ülésben.
- 6. Feldobott labda elfogása:
  - egy pattanás után,
  - leérkezés előtt.

Játékok:

- Szabadulás a lufitól.
- Adagoló versenyek kézből-kézbe adogatással.
- Vigyázz a labdára!
- Labdacica gurítással.
- Ki a legügyesebb a körben?
- Labdaüldözés.
- Labdatáncoltatás lufival.
- Döngető, több labdával is.

Értékelés   Értékeljük a dobás irányának, távolságának, erőközlésnek összhangját, a labdaérintést, "birtoklást", labdatovábbítást kézzel, lábbal.

Húzások, tolások, küzdő feladatok

- Cél**   Az akarat tulajdonságok fejlesztése, a szabályok megtartására nevelés.
Együttműködés a közös tevékenységben.
A biztonságos mozgás kialakítása, a balesetveszély elhárítása.
- Követelmény:**   Alakuljon ki sajátos teljesítményével kapcsolatos egészséges becsvágy, önellenőrzés, biztonságos mozgás a páros gyakorlatok végzésében.
- Tartalom**   1. Ne engedd, hogy társad mélytartásból oldalsó-középtartásba emelje a karját!
2. Ne hagyd társadnak, hogy karját oldalsó-középtartásból mélytartásba vigye le!
Játékok:
1. Húzd el a fekvőtámaszban lévő társat! (Terpesz fekvőtámaszban egymással szemben, megfelelő kézzel kézfogásból indulva.)
2. Húzd át a padon!
(A párok között tornapad van, ezek támasztják egyik lábukat. Mindkét kézzel fogják társuk kezét és megpróbálják őt arra kényszeríteni, hogy mindkét lábbal fellépjen, majd átlépjen a padon.)
3. Ki a legény a csárdában?
4. Vörös pecsenye.
- Értékelés**   Értékeljük az egyes feladatok pontos végrehajtását, a szabályok betartását, a sportszerű küzdelmet.

Az 1. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

- Legyen képes egyszerű alakzatok felvételére.
- Alakuljon ki a tanulóknak az órai munkafegyelem.
- Legyen képes egyszerű gimnasztikai feladatok elvégzésére.
- Vegyen részt a csapatfoglalkozásokon.
- Ismerjen egyszerű labdás feladatokat.

Testnevelés 2. évfolyam

Cél Változatlanul hangsúlyos feladat a genetikus mozgáskészségekben mutatkozó lemaradások felszámolása, a gyorsasági koordináció, a mozgásérzékelés fejlesztése. A ritmuskészség kifejlesztése válik újabb kiemelt feladattá.

Követelmény Az 1-4. évfolyam követelményeinek időarányos teljesítése. Az elsajátításra kijelölt feladatmegoldások megfelelő teljesítése.

A teljesítmény -"tükör", "Ilyen vagy" alábbi elvárásai:

2. osztályos lányok, fiúk:

Tartós futás: 5 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 8-10 percig.

Célabdobás számolyra (5 kislabda) 6 m-ről 2 találat.

	<u>gyenge</u>	<u>közepes</u>	<u>jó</u>
Szlabalom futás (2x15 m)	9,3 mp.	8,5 mp.	7,6 mp.
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	17,0 mp.	14,0 mp.	1,0 mp.
Korlátozott futás /mp.	6,8	6,0	5,2
Ritmussváltásos futás /mp.	8,5	8,0	7,5
Reakció gyorsaság /db.	12	15	13
Egyensúlyozás/mp.	22	28	34
Egyensúlyozó járás/mp.	13,4	10,4	7,8

Tartalom Teljesítménypróbák: lásd az 1. évfolyam tantervében leírtakat.

Tematikus felsorolású feladatmegoldások:

Rendgyakorlatok.

Gimnasztika.

Járások.

Futások.

Szökdelések - ugrások.

Dobások, ütések.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok.

Feladatok labdával.

Feladatok vízben, úszás.

Húzások, tolások, küzdő feladatok.

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

Rendgyakorlatok

Cél Lásd 1. évfolyam.

Követelmény Sajátítsák el a tanulók a helyben végzett rendgyakorlatokat, a segédvonalon történő sorakozást, az alaki mozgások könnyített formájú végrehajtását.

Tartalom Mint az 1. évfolyamon, valamint:

1. Jelentésadás.

2. Járás ütemtartással, tapssal, dobbantással.

3. Nyitódás-zárkózás.

4. Sorakozás kétsoros vonalban.

Játékok:

1. Mindenki a zászlójához.

2. Szoboralakítás.

Értékelés A rendgyakorlatokban a társsal, csoporttal való “együttmozgás” milyensége.

Gimnasztika

Cél A határozott alapformájú szabad- és kéziszergyakorlatok megismertetése.
A gyakorlatelemek összekapcsolása.

Követelmény Ismerjék a gimnasztikai formájú szabad- és kéziszergyakorlatokat, a természetes mozgásokat.
Végezzenek egyszerű mozgásokat dalra, zenére.
Tudják önállóan bemutatni a tanult mozgásformákat.

Tartalom Lásd az 1. évfolyamnál leírtakat.
További tananyag:
A legjellegzetesebb testhelyzetek, kartartások, alapformák elsajátítása.

Értékelés A gimnasztikai mozgásokban a társsal, csoporttal való “együttmozgás” milyensége.

Járások

Cél A szép, természetes járás kialakítása.
Járásközben a társsal való együttműködés megteremtése.

Követelmény Járásuk legyen szép, harmonikus.

Tartalom Mint az 1. osztályban, valamint:
1. Járás minden lépésnél lábujjhegyre emelkedés (hintajárás).
2. Járás hátrafelé ütem és lépéshossz szabályozással.
3. Járás oldalirányban, keresztlépéssel.
4. Járás kifelé és befelé csámpázással.
5. Járás magas térdemeléssel helyben és továbbhaladással.
6. Járás forgással kombinálva.

Játékok:

Tolvajlépés.

Értékelés A szakkifejezések megértése.

Futások

Cél A gyors reagáló képesség fejlesztése.

Követelmény Tudjanak 6-8 percig futni megállás nélkül.
Sajátítsák el a futómozgás változatait.
Tanulják meg a gyors indulást különböző testhelyzetekből, továbbá a gyors reagálást.
Tudjanak 30 m-t maximális sebességgel lefutni.

Tartalom Mint az előző osztályfokon.
1. Járásból átmenet futásba, majd futásból járásba.
2. Rajtolás állórajttal indulva (induló láb megkötés nélkül).
3. Rajtversenyek különböző kiinduló helyzetből.
4. Futás a lépéshossz jelekhez igazításával (vonal, bot, ugrókötel stb.).
5. Futás térdemeléssel, sarokemeléssel.
6. Tartós futás végtelenített akadálypályán (3-5 perc futás).
7. Fokozó futás egyre növekvő távolságú vonalak közé lépve.
8. Fokozó futás vonalon haladva.

Játékok:

Futóversenyek (10-40 m).

Tűz-víz-repülő.

Jöjj velem!

Kézfogás a ház.
Őr bácsi.
Mágnes fogó.
Sorversenyek, sorkerüléssel.
Váltóversenyek feladatokkal.
Mindenki a zászlójához!
Hányat ütött az óra?
Házatlan mókus.
Csalogató.

Értékelés A szakkifejezések megértése, a játékok nevének, szabályainak és végrehajtási módjainak ismerete alapján.
További szempont még, hogy a tanuló képes-e a teljesítménypróbákban javulni.

Szökdelések - ugrások

Cél Ugrókészség fejlesztése.
Biztonságos átugrás alacsony akadályok fölött.
Pontos feladat-végrehajtásra nevelés.

Követelmény A tanulók tudják a futásból ugrásba történő átmenetet hangsúlyozott elugrással végrehajtani.
Tudjanak sorozatugrást-, fel- és leugrást, ugrást távolba, átugrást végezni.

Tartalom Mint az előző évfolyamban, valamint:
1. Szökdelések egy, váltott és páros lábon előre, hátra és oldalra:
- adott távolságon egyre kevesebb elugrással,
- vonalak (vagy bot, ugrókötel) között, ritmusváltoztatással (hosszú-rövid-hosszú, rövid-hosszú-rövid szökdelésekkel),
- cikk-cakk útvonalon, földre rajzolt körökbe lépve.
Fejlesztés:
2. Kötéláthajtás egy, váltott és páros lábon előre és hátra hajtva, továbbhaladással előre, hátra, oldalra (betakart, behunyt szemmel is).
3. Kötéláthajtási kísérletek hármas csoportokban (ketten hajtják a kötelet, egy szökdel): a szökdelő egy, váltott és páros lábon szökdel, fordulatokkal is.
4. Helyből ugrás egy és két lábról:
- egy és páros lábra,
- célba ugrás (talajra rajzolt körbe).
5. Nekifutásból elugrás egy lábról, folyosóból, beérkezés páros lábra.
6. Nyusziugrás:
- célkarikába beugrással (távolság növeléssel is),
- felugrás számolyra, leugrás szőnyegre.
Játékok:
1. Szökdelő oszlopok tárgyak ill. sorkerüléssel.
2. Kecskézés.
3. Jöjj velem! (küllő alakzathoz).
4. Ugróiskola.

Értékelés A teljesítménypróbákban ősztől tavaszig elért javulás, valamint az ugrásügyességben történt fejlődés alapján.

Dobások, ütések

Cél Dobókészség fejlesztése.
Figyelem összpontosítása a célba dobásoknál.
Öntevékenység a szerek elhelyezésében.

Követelmény Ismerje a használt szerek nevét. Értse meg a használt szakkifejezéseket.

Fejlődjön dobótechnikája, a célba dobás pontossága.

Tartalom

Mint az előző évfolyamon, valamint:

1. Hajítási kísérletek távolba babzsákkal, kislabdával.
2. Célba dobási kísérletek függőleges célra (célkeret, függő karika).
3. Hajítási kísérletek távolba és célba térdelésből, ülésből.
4. Célba dobási kísérletek vízszintes célra (2 vonal közé, talajra helyezett karikába).
5. Célzás és hajítás mozgó célpontra (guruló labda, karika, futótárs).

Játékok:

1. Dobj és szökdelj! (lufival, papír csomóval).
2. Ki dob a legmesszebbre?
3. Szabadulás a labdától (teremben lufival).
4. Ki a legügyesebb a körben?
5. Pontszerző egy labdával.

Értékelés

A különböző dobásmódok, kislabda hajítás technikai végrehajtásában, valamint a célba dobás pontosságában, a távolba dobásnál elért fejlődés alapján.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok

Cél

Általános erő- és ügyességi fejlesztés.
Biztonságos mozgás függésben.
Akadálypályák (útmutatással, tanári segítséggel történő) felépítése, lebontása.
Öntevékenység a szerek elhelyezésében.

Követelmény

A tanuló legyen képes a tanult támasz- és egyensúlygyakorlatok önálló bemutatására, hibáinak korrekciójára.
Fejlődjön statikus és dinamikus koordinációs képessége.

Tartalom

Kúszások, mászások.

Egyensúlyozások.

Feladatok támaszban:

1. Helyváltoztatás állatok mozgását utánozva:
  - rákjárás,
  - kenguruugrás,
  - békaugrás,
  - fókajárás.
2. Helyváltoztatás padon kéz-láb támaszban:
  - rákjárással,
  - medvejárással,
  - rákjárással.
3. Helyváltoztatás rézsútos padon, kéz, lábtámaszban felfelé és lefelé:
  - medvejárással,
  - pókjárással,
  - rákjárással.
4. Hosszúbukfenc (g. átfordulás előre, messzebbre kinyúlva az indulásnál).
5. Gurulóátfordulás hátra enyhén lejtős pályán (dobbantó deszka, dupla pad szőnyeggel letakarva).
6. Gurulóátfordulás hátra vízszintes talajon, szőnyegen.

Játékok:

Az előző osztályban felsoroltak, valamint:

1. Sor- és váltóversenyek:
  - medvejárással,
  - pókjárással,
  - rákjárással.
2. Kutya fogó.
3. Óriás százlábú.

Feladatok függésben:

Mint az előző osztályfokokon, valamint:

1. Állószárló (haránt függőállásból bordásfalon a támaszkodó láb és függő kar nyújtása, az ellentétes végtagok egyidejű oldalra lendítésével).
2. Mászó kulcsolás kötélén ülésben, majd csípő- és térdnyújtás és hajlítás a kötélén függőállásban.
3. Mászási kísérletek kötélén és rúdon 1/3, 1/2 és teljes magasságig.
4. Feladatok át- és visszamászással bordásfalon és kötélén.
5. Rézsútós padon és bordásfalon kombinációs feladat:
  - csúszás karhúzással fel- és lefelé,
  - padközépen körbefordulási kísérletek,
  - bordásfalon körbefordulás függőállásban,
  - körbefordulás függésben (bordásfalon).

Játékok:

Függés a ház.
Baglyocska függésben.
Tűz, víz, repülő.

Értékelés

A tanult mozgásformák önálló bemutatása.
Képes-e a tanult támasz- és függésgyakorlatokban hibáinak önálló korrekciójára.

Feladatok labdával

Cél

A labdaérzék fejlesztése.
Helyben és mozgás közben labdás ügyesség fejlesztése.

Követelmény

Tudjon a diák alkalmazkodni a labda méretéhez, súlyához, a repülő labda útjához, ívéhez, irányához, sebességéhez.
Tudjon labdát gurítani, vezetni, feldobni, elkapni és a tanult átadási módokkal a társnak átadni.

Tartalom

- Az előző osztályfokon jelzettek, valamint:
1. Labdagörgetés ülésben a test körül és a felemelt lábak alatt.
  2. Saját gurított labda felvétele utána futással.
  3. Saját eldobott labda elfogása utána futással:
    - egy pattanás után,
    - földet érés előtt.
  4. Labda feldobása és elkapása, a két feladat közötti további feladatokkal (tapsolás, leguggolás talajérintés, leülés, leülés-felállás stb.)
  5. Labdaiskola falhoz dobással (egy ill. több taps, fordulat, leguggolás stb.).
  6. Labdavezetés jobb és bal kézzel:
    - fekvésben,
    - guggolás, ülés, fekvés váltogatásával,
    - továbbhaladással kötetlenül.
  7. Labdavezetési kísérletek lábbal, kötetlenül, majd meghatározott pályán.
  8. Ping-pong labda, tollaslabda levegőben tartása ütögetéssel.

Játékok:

Szabadulás a labdától.
Adogató versenyek kis távolságra dobással.
Féllábas.
Vadászok.
Labdahajsza.
Ki céloz a legügyesebben?
Háromudvaros döngető (pontszerző).
Egyszerű fogyasztó.

Értékelés

Értékeljük a tanuló alkalmazkodásában történt előrelépést a labda birtokbavételét, továbbítását, átadási formákat illetően.

Húzások, tolások, küzdő feladatok

Cél Lásd 1. évfolyam.

Követelmény Biztonságos mozgás a páros gyakorlatok végzésében.

Tartalom Az 1. évfolyamban leírtak, valamint:
1. Leülések és felállások párokban:
- egymással szemben állva, egymás kezét "tűzoltófogással" fogva,
- egymásnak háttal állásból indulva, könyökfűzéssel.
2. Hason fekvés, oldalsó-középtartásban lévő társ törzsének elemelése a talajról, fölötte terpeszállásból, törzsét átölelő fogással.

Játékok:

1. Húzd át, told át a határon, párokban:
- egymással szemben nyújtott kézfogással,
- egy irányba nézve kézfogással,
- egy irányba nézve a hátul lévő támasztja társa hátát,
- egymásnak háttal állva h. rézsútos mélyfogással kezét fogva,
- egymásnak háttal, hát a háthoz támasztva.
2. Ne vedd el a lábad!

Értékelés Lásd 1. évfolyam.

A 2. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1. évfolyam minimumkövetelményein túl:

Legyen képes a tanuló egyszerű alakzatok változtatására.

Ismerje a tanult mozgásfajtákat.

Hajtsa végre futás közben az utasításnak megfelelő feladatokat.

Legyen képes egyensúlyozni egyszerű feltételek között.

Végezzen helyből történő ugrásokat.

Végezzen mozgásos tevékenységet a szabadban.

Testnevelés 3. évfolyam

Cél Az 1-4. évfolyamra általánosan megfogalmazott célok, különös hangsúllyal a ritmusképesség és a reakcióképesség fejlesztésére. Készségfejlesztés vonalán egyre inkább a sportágak felé mutató feladatmegoldások elsajátítása.

Követelmény Az 1-4. évfolyam általános követelményeinek időarányos teljesítése és az elsajátításra kijelölt feladatmegoldások elfogadható megtanulása.

Megfelelés a teljesítmény - "tükör" elvárásainak:

3. osztályos lányok

Tartós futás: 6 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 9-11 percig.

Célabdobás számolyra (5 kislabda) 7 m-ről - 2 találat.

	<u>gyenge</u>	<u>közepes</u>	<u>jó</u>
Szlalom futás (2x15 m)	9,1 mp	8,4 mp	7,8 mp
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	16,0 mp	13,5 mp	11,5 mp
Korlátozott futás /mp	6,5	5,7	4,9
Ritmusváltásos futás /mp.	8,9	8,0	7,1
Reakció gyorsaság /db.	13	16	19
Egyensúlyozás/mp	34	41	47
Egyensúlyozó járás/mp.	11,7	9,2	6,7

3. osztályos fiúk

Tartós futás: 6 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 11-13 percig.

Célabdobás számolyra (5 kislabda) 7 m-ről 2 találat.

	<u>gyenge</u>	<u>közepes</u>	<u>jó</u>
Szlalom futás (2x15 m)	9,0mp	8,5mp	7,4mp
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	15,5	13,0mp	105 mp
Korlátozott futás /mp	6,1	5,3	4,6
Ritmusváltásos futás /mp.	8,7	7,8	6,9
Reakció gyorsaság /db.	13	16	19
Egyensúlyozás/mp	24	33	40
Egyensúlyozó járás/mp.	12,1	9,6	7,1

Tartalom Teljesítménypróbák (lásd az 1. évfolyamnál).
Az alábbi tematikus csoportosítási feladatmegoldások:

Rendgyakorlatok.

Gimnasztika.

Járások.

Futások.

Szökdelések - ugrások.

Dobások, ütések.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok.

Feladatok labdával.

Feladatok vízben, úszás.

Húzások, tolások, küzdő feladatok.

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

Rendgyakorlatok

Cél	A foglalkozások balesetmentes, fegyelmezett lebonyolítása, a foglalkozási formák gyors szervezése, átszervezése. Az alapvető személyi- és mentálhigiéniai szokások kialakítása. A sportöltözet, sportfelszerelés használatának tudatosítása.
Követelmény	Tudjon a tanuló igazodással, takarással kétsoros vonalban sorakozni. Legyen képes ütemtartással járni. Értse meg az utasításokat.
Tartalom	Mint az előző évfolyamoknál, valamint: 1. Kettős oszlop kialakítása. Az egységes végrehajtás esztétikájának megélése. 2. Megindulás, megállás két ütemben. 3. Testfordulat sarkon-talpon. 4. Vonulás lépéstartással. A vezénylés és utasításra történő végeztetés különbözőségének éreztetése. <i>Játékok:</i> Vezető parancsára. (Tanító azt mondja).
Értékelés	A tanult gyakorlatok bemutatása.

Gimnasztika

Cél	A szervezet általános és speciális előkészítése a tanórai igénybe vételhez. A tanult gimnasztikai alapformák szép kivitelezése, pontos bemutatása.
Követelmény	Legyenek képesek a tanult szabad- és kéziszergyakorlatok alkalmazására, önálló kombinálására. Az egyszerű láb-, nyak-, kar-, váll-, has-, hát-, törzs-, egyensúlyozó és ügyességi gyakorlatok pontos végrehajtására.
Tartalom	Statikus és dinamikus alapformájú szabadgyakorlatok. Szabadgyakorlatok. Tartásjavító gyakorlatok. Páros gyakorlatok. Pad, bordásfal, labdagyakorlatok. Ugrókötél gyakorlatok.
Értékelés	A tanult gyakorlatok bemutatása, illetve az önállóan összeállított gyakorlatsor bemutatása alapján.

Járások

Cél	A járás közbeni helyes testtartás, végtagmozgás kialakítása. Lábboltozat erősítése.
Követelmény	A jelzésekre gyorsan reagáljon. Hajtsa végre pontosan a járásvariációkat.
Tartalom	Mint az előző osztályokban, valamint: 1. Járás behunyt szemmel előre, hátra és oldalra keresztlépéssel. 2. Járás mélytérdehajtásban. 3. Tengerészjárás (oldalirányban kitámasztásokkal). <i>Játékok:</i> Vak-fogó járással tapsolással, énekléssel.
Értékelés	Értékelés a végrehajtás folyamatában - formatív értékelés.

Futások

Cél	A futásmozgás koordinálása, az induló gyorsaság, a gyors- és tartós futás képességeinek fejlesztése.

Követelmény	A tanulók törekedjenek egyéni teljesítményük növelésére. Tudjanak egyenletes iramban 7-9 percig futni, vagy minimum 10-12 percig tartó futómozgást tartalmazó tevékenységet végezni. Törekedjenek a maximális sebesség elérésére 30-40 m-en.
Tartalom	Az előző évfolyamok témái, valamint: 1. Tartós futás a jelzett módon és pályán. Jelre feladatokkal. (7-9 perc). 2. Futás akadályokon át, padra (zsámolyra) fel- és lelépéssel. 3. Guggoló rajttal rajtversenyek. 4. Futás szerek felett (pad, labda, szalag) átterpesztéssel. Koordinált futás szokatlan erőközléssel. 5. Futás párokban, 5-6 fős vonal alakzatban, kijelölt társhoz igazított iramban. Társkövetés. Iramirány igazítás társhoz. 6. Futás betakart szemmel: - 50 cm széles folyosóban, - egyenlő távolságra húzott vonalak közé lépve. Kinesztézis, dinamikus egyensúlyozás fejlesztés. 7. Átfutások két társ által hajtott kötél alatt, felett: - a hajtással szemben futás, - a hajtás irányába futva. Időzítés - reagálási képesség fejlesztés. <u>Játékok:</u> Futóversenyek (10-40 m). Futóversenyek - hátrafelé futással - oldalirányban haladással. Félperces fogó. Vakfogó (Erre csörög a dió). "Skalp" vadászat. Helycsere. Balatoni halászkok. Üsd a harmadikat - üt a harmadik. Páros fogó. Fekete-fehér.
Értékelés	A gyorsfutásban, a gyors indulásokban, a tartós futásban nyújtott fejlődésük alapján.

Szökdelések - ugrások

Cél	Állóképesség, erőnlét fejlesztése. Akadályok leküzdésére való nevelés.
Követelmény	Tudja megválasztani a felugrások erejét és irányát akadályok leküzdése közben. Legyen képes néhány lépés nekifutással távolugrásra (ugrósávból). Legyen képes a feladatnak megfelelően szabályozni futását.
Tartalom	1. Szökdelések egy, váltott és páros lábon előre, hátra és oldalra: - vonalak közé érkezve, egyenletes elosztásra törekedve (betakart szemmel is), - vonalak közé érkezve, egyenletesen változó (növekvő, csökkenő) távolságot követelve. 2. Szökdelés helyben és továbbhaladással taps ritmusát követve. 3. Kötéláthajtás egy, váltott és páros lábon szökdeléssel, meghatározott időn át (15-20-25-30 mp-ig). 4. Kötéláthajtási kísérletek hármass csoportban: - be- és kiszállási kísérletek mindkét irányban, - helyben szökdelő társra rávezetni a hajtott kötelet. 5. Ugróiskola kötéláthajtással. 6. Felugrások helyből - magasabb pont (bordásfal fok, felfüggesztett tárgy) érintéséhez, - szerekre (pad, zsámoly, ugrószekrény).

7. Nekifutásból elugrás egy lábról, felfüggesztett tárgy érintéséhez. Irányszabályozás.
8. Felfutásból (emelkedő szerek, rézsútós pad) leugrás több rétegű szőnyegre. Térérzékelés.
9. Nyuszi ugrás adott távolságon, egyre kevesebb ugrással teljesítve.
10. "Gyertya"-ugrás.
11. "Gyertya"-ugrás fordulattal a leugrásban.
12. Felugrás függésbe, érintő magasságnál kissé magasabb függőszerrel.
13. Zsugorkanyarulatú átugrás 1-2 részes szekrényen.

Játékok:

1. Balatoni halászok szökdeléssel.
2. Félperces fogó szökdeléssel.
3. Kenguru (szökdelő) fogó egy, páros és váltott lábon szökdeléssel.
4. "Kakas" viadal.
5. Házatlan mókus szökdeléssel, nyuszi ugrással.
6. Helyből távolugró verseny.
7. Ki ér vissza hamarabb a helyére (szökdeléssel)?

Értékelés A koordinációs képesség fejlődése alapján.

Dobások, ütések

Cél A dobóerő és dobáspontosság fejlesztése.

Követelmény Tudja szabályozni a dobás erejét és ívét.
Legyen képes a hajító mozdulat helyes végrehajtására, javuljon az irányítás pontossága.
Tudjon célba dobni 6-8 m távolságra 50%-os dobáspontossággal.

Tartalom Az előző évfolyamban jelzettek, valamint:
1. Dobások távolba és célba, különböző körméretű és tömegű labdával:
- számolyra,
- vízszintes célra,
- a céltárgy (számoly, karika) távolságának növelése. A szabályozás módosításának tudatosulása, a labda tömege és a céltárgy távolsága függvényében.
2. Dobások két kézzel előre és hátra, fej fölött és a lábak között.
Dobóerő fejlesztése, az erőközlés dinamikai jellemzőinek érzékelése.
3. Dobási (vetési) kísérletek az oldalsíkban szerzett lendülettel előre és hátra. A szabályozás tanulmányozása más síkban eszközölt erő kifejtéssel.
4. Ütések lufival és könnyű labdával előre és felfelé szabadon.
Az ütőfelület, az ütés ereje és a labda viselkedésének tanulmányozása.

Játékok:

1. Kiszorító hajítással csapatban (egy-két kézzel).
2. Egyszerű fogyasztó játékok (mindenki mindenki ellen).
3. Tűzharc (1, 2, 3 labdával).
4. Három udvaros döngető.
5. Bombázás.

Értékelés A találatarány javulását, valamint távolba kislabdával a fejlődést értékeljük.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok

Cél Koordinációs képesség fejlesztése.
A teherbíró képesség növelése.
Akarati tulajdonságok fejlesztése.
Pontos, kitartó munkára nevelés.

Követelmény A tanulók váljanak képessé növekvő erő kifejtésre a függés gyakorlatokban, függeszkedésben és a kéz- lábtámaszal végzett haladásban.

Tartalom	<u>Kúszások, mászások.</u> <u>Egyensúlyozások.</u> <u>Feladatok támaszban:</u> Az előző évfolyamnál leírtak, valamint: 1. Mellső- és hátsó fekvőtámaszban "körző" (támlázással körbefordulás a támaszkodó lábak körül). 2. Talicskázás térdnél fogással. 3. Emelés hídba és fejhídba. 4. Mellső fekvőtámaszban karhajlítás és nyújtás. A kar támasztóerejének fejlesztése. 5. Gurulóátfordulás előre és hátra terpeszállásból terpeszállásba. 6. Sorozat gurulóátfordulás előre. 7. Előre és hátra gurulóátfordulás kombinálása felugrásokkal, 1/2 és 1/1 fordulatokkal felugrás közben. A labirint-rendszer edzése, a téri tájékozódó-képesség hangsúlyos fejlesztése. 8. Mellső fekvőtámaszból átfordulás hátsó fekvőtámaszba és vissza. 9. Gerendán (magas padon) támlázás oldalra mellső oldaltámaszban. 10. Tarkóállás. 11. Zsugor felállás. Támasztóképesség és egyensúlyozó-képesség fejlesztése. Valamint: 1. Sor- és váltóversenyek: - fókajárással, - talicskázással. 2. Kígyóvedlés. 3. Akadályverseny pad, zsámoly, ugrószekrény kombinációval. A kéztámaszok további alapozása, a vállöv erősítése. <u>Feladatok függésben:</u> Lásd 1-2. évfolyamnál, valamint: 1. Hanyatt fekvésből két kötélen kapaszkodva húzózkodás egyenes törzzsel hajlított függőtámaszba és vissza. 2. Függeszekedés bordásfalra felfelé és lefelé. 3. Vízszintes függeszkedés előre, hátra magas padon, korlátkarfán stb. 4. Páros helycsere kötélen, bordásfalra. 5. Gyűrű, két kötélen: - függőállásból egy láblendítéssel emelés lebegőfüggésbe (bicska), - "fészek" (hátsó fekvőfüggés), - zsugor lefüggése, - "gyertya" (lefűgés). 6. Rézsútós pad, bordásfal és kötélen felhasználásával egyéni feladat kombinációk. 7. Az alkalmas feladatok végrehajtása bekötött szemmel. Saját testtömeg érzékelése és uralása a térben, helyzetváltoztatás közben is. <u>Játékok:</u> Kötélhúzás. Ki lóg tovább, hajlított függésben bordásfalnál?
Értékelés	Értékeljük a játékszabályok tudatos alkalmazását, betartását, a feladatok, gyakorlatok célszerű, gazdaságos végrehajtását, az egyszerű gyakorlatok lényegi hibáinak önálló korrekcióját.

Feladatok labdával

Cél	A labdás ügyesség megalapozása és a ritmuskészség fejlesztése.
Követelmény	Tudjon labdavezetéssel folyamatosan haladni, saját mozgását összehangolni a társ mozgásával. Mutasson önzetlenséget a labda átadásában.

- Tartalom** Az 1-2. évfolyam labdás feladatai, valamint:
1. Labdavezetéssel jobb-, bal kézzel helyben és továbbhaladással:
    - a korábban tanult helyzeteket váltogatva,
    - egy lábon szökdeléssel,
    - a gyakorolt formák bekötött szemmel,
    - szlalom vezetés.
  2. Labdavezetés "ugróiskolával".
  3. Labdavezetés lábbal:
    - körben haladással,
    - meghatározott területen, az ütközés elkerülésével,
    - társkövetéssel,
    - jelre rálépéssel megállás.
  4. Labdavezetés jobb-, bal kézzel padnál:
    - pad mellett haladva, padra ütögetéssel,
    - padon haladva, a pad mellé ütögetve,
    - a pad fölött átterpesztéssel haladva, padra ütögetéssel.
  5. Rúgási kísérletek falra, vagy felfordított pad lapjára. A visszapattanó labda megállítása, később folyamatos visszarúgással.
  6. Ívelt átadások és elkapások kétkezes alsó elfogással és dobással.
  7. Egykezes felső átadás.
  8. Könnyű felfújt labda ütögetése kétkezes alkaros érintéssel:
    - a földről felpattanó labda újra megütése,
    - a lehulló labda közvetlen megütése.
  9. Labdaterelés, ütögetés tornabottal.

Játékok:

- Fogyasztó körben.
- Labdavezető sor- és váltóversenyek.
- Lukban labda (Nemzetek labdája).
- Kis labdazsonglőr.
- Fogyasztó 2 udvaron.
- Zsámolylabda.

- Értékelés** A labdás ügyesség terén, valamint a játékban nyújtott fejlődésük, teljesítményük figyelembevételével végezzük a tanulók értékelését, osztályozását.

Húzások, tolások, küzdő feladatok

- Cél** A relatív erő fejlesztése, a társ éberségeinek kijátszása, egyensúly fenntartása közös súlyponttal.
- Követelmény** Ismerjen néhány küzdő játékot.
Javuljon helyzetfelismerése a védekező és támadó helyzetben.
Kerülje a szándékos durvaságot.
- Tartalom** Az előző évfolyamok feladatai, valamint:
1. Önellenállás kísérletek (az együttható és az ellenható izmok egyidejű bekapcsolása), karemélések és leengedések, "csiga" futás, hajtás és lökés imitációk.
Az izmok feszülésének folyamatos fenntartása.
  2. Mögé kerülési kísérletek párokban.
  3. Kiemelési kísérletek szemből és hátulról történő ölelő fogással.
A társ éberségének kijátszása, megtévesztő mozgások alkalmazása. Közös súlyponttal egyensúlytartás.
- Játékok:
1. Kakasviadal:
    - fél lábon, hátul összefogott kézzel,
    - guggolásban mellső középtartásban tartott tenyérrel.
  2. Lábvívás (támadóállásban elől lévő lábbal vívnak).

3. Botbirkózás (két tanuló fogja a botot mellső középtartásban, húzással, tolással, csavarással igyekeznek elvenni a másiktól).
4. Húzóverseny 3-4 fős csoportokban (a csapat tagjai derékfogással húzzák az ellenfelet).

Értékelés   Értékelés szóbeli megerősítés formájában.

A. 3. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1. és 2. évfolyam minimumkövetelményein túl:

Legyen képes a tanult mozgásfajták pontos kivitelezésére.

Pontosan hajtsa végre futás közben a feladatokat. Tudjon igazodni a társak mozgásához.

Tudja változó helyzetben alkalmazni a tanult dobásmódokat.

Végezzen nekifutással történő ugrásokat.

Ismerjen néhány labdajátékot.

Legyen képes egyensúlyozni adott feltételek között.

Testnevelés 4. évfolyam

Cél Felkészítés a sportágak technikájának hatékony elsajátítására. A kondicionális képességek fejlesztésének szervi megalapozása és a koordinációs képességek hatékony fejlesztése.

Követelmény 4. osztályos lányok

Tartós futás: 7 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 11-13 percig.

Célba dobás számolyra 8 m-ről 2 találat.

	gyenge	közepes	jó
Szlalom futás (2x15 m)	9,0mp	8,2mp	7,6mp
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	14,5 mp	12,2 mp	10,5 mp
Korlátozott futás /mp	5,8	5,0	4,3
Ritmusváltásos futás /mp.	8,4	7,5	6,8
Reakció gyorsaság /db.	15	18	20
Egyensúlyozás/mp	35	42	50
Egyensúlyozó járás/mp.	10,0	7,4	6,0

4. osztályos fiúk

Tartós futás: 8 percig.

Folyamatos, játékos mozgás: 14-15 percig.

Célba dobás számolyra (5 kísérlet) 9 m-ről 2 találat.

	gyenge	közepes	jó
Szlalom futás (2x15 m)	8,8mp	7,8mp	7,2mp
Labdavezetés kézzel (2x15 m)	13,2 mp	11,2 mp	9,2 mp
Korlátozott futás /mp	5,2	4,6	4,0
Ritmusváltásos futás /mp.	8,2	7,3	6,6
Reakció gyorsaság /db.	16	19	22
Egyensúlyozás/mp	35	42	50
Egyensúlyozó járás/mp.	11,0	8,3	6,9

Tartalom Teljesítménypróbák (lásd az 1. évfolyamnál).
Az alábbi tematikus csoportosítási feladatmegoldások:
Rendgyakorlatok.
Gimnasztika.
Járások.
Futások.
Szökdelések – ugrások.
Dobások, ütések.
Támasz, függés- és egyensúlygyakorlatok.
Feladatok labdával.
Húzások, tolások, küzdő feladatok.

Értékelés Lásd tantárgyi főmodul.

Rendgyakorlatok

Cél A rendszeresség, az önállóság, az óra előtti és utáni teendők elvégzésének tudatosítása.

Követelmény	Igényeljék a külső rendet, tudatosuljon annak hasznossága és a rend szépsége. Sajátítsák el: sorakozást vonalban, testfordulatokat ütemtartással, járást tapsra, zenére, dalra, fejlődéseket, szakadozásokat, igazodást, takarást.
Tartalom	Az előző évfolyamoknál leírtak, valamint: Fejlődések kettős, hármas, négyes oszlopba, majd szakadozás.
Értékelés	A feladat megértése, a fegyelmezett, gyors végrehajtás alapján.

Gimnasztika

Cél	Lásd 3. évfolyam.
Követelmény	A legalapvetőbb mozgásformákból összeállított szabadgyakorlatokat folyamatosan és pontosan tudják végrehajtani. Ismerjék a szakkifejezéseket.
Tartalom	Lásd 3. évfolyam.
Értékelés	Az önálló gyakorlat összeállítása és bemutatása alapján.

Járások

Cél	A tanulók mozgásműveltségének fejlesztése. A járás biztonságára törekvés.
Követelmény	Tudja az utasításoknak megfelelően szabályozni járását.
Tartalom	Az előző évfolyamok feladatai, valamint: 1. Ütemtartással járás közben 2-4 ütemű kargyakorlatok. 2. Járásból jelre különböző testhelyzetek felvétele (g. támasz, törökülés, hasonhanyattfekvés). 3. Járás ütemtartással eltérő távolságú vonalak között. <u>Játékok:</u> Gyalogló verseny rövid távolságon. Gyaloglóváltó.
Értékelés	Értékelés formatív értékeléssel.

Futások

Cél	Az alap állóképesség, a rajtgyorsaság, a futógyorsaság fejlesztése.
Követelmény	Legyen képes egyenletes iramban 8-10 percig futni, vagy 12-15 percig tartó futómozgást tartalmazó játékban részt venni. Gyorsfutás 30 m-es távon. Tudja az utasításoknak megfelelően szabályozni futását (iram-, irányváltoztatás).
Tartalom	1. Tartós futás a korábban jelzett módokon (4-6 perc). 2. Futás közben fejlődések 2-es, 3-as, 4-es oszlopba és szakadozás. 3. Állórajt szabályos végrehajtással. 4. Fel- és lefutás lépcsőre, lejtőre, majd vissza. 5. Futásból jelre gyors megállás, majd gyors megindulás. 6. Futás cikk-cakkba jel érintéssel (kézzel vagy lábbal). 7. Felfutás fokozatosan emelkedő szerekre (pad, zsámoly, 1-2 részes szekrény). Ritmuskészség fejlesztése összekapcsolása elrugaszzkodó erőfejlesztéssel. <u>Játékok:</u> Futóversenyek (20-60 m). Füle-farka. Nyúl a bokorban. Kotló és kánya. "Árok"-fogó.

Buzogány fogó.
Keresztező fogó.
Ki ér vissza hamarabb a helyére?
Versengések kettős körben.

Értékelés A futó állóképességben, futógyorsaságban, valamint a reakciógyorsaságban elért teljesítmény, fejlődés alapján.

Szökdelések - ugrások

Cél Az ugróerő fejlesztése, az ugrásnak a feladat lényegétől függő szabályozásának megélése és fejlesztése.

Követelmény A teljesítmény-”tükör” elvárásainak megfelelő teljesítés.

Tartalom Az 1-3. évfolyam tananyaga, valamint:
1. Sorozatugrások egy és páros lábon, keresztben elhelyezett padokkal (rá- és átugrások).
2. Szökdelések kötéláthajtással, a kötélt rövidítésével, zsugor helyzethez közelítve.
3. Kötéláthajtás hármass csoportokban. A kötélt legmagasabb pontját tudatosan eltolni egyik-másik oldalra. A szökdelőnek ehhez igazodni.
4. Kötéláthajtás négyes csoportokban (ketten hajtának, ketten váltakozva vagy együtt szökdelnek):
- amikor a társ kiszáll, lép be a másik,
- egyszerre szállnak be és ki.
5. Kötéláthajtási kísérletek párokban, közös kötéllal:
- ketten hajtják a kötelet, az egyik befordult, majd kiszáll,
- a beforduló társat követően a másik is befordul,
- egyszerre fordulnak be és ki,
- egyik hajtja a hosszabbra engedett kötelet és mellé áll be a társ, illetve száll ki.
6. Távol- magasugrás, mérce fölött távolba.
7. Helyből magasugrás.
8. Sorozatugrások (hármass, négyes, ötös) egy és páros lábon.
Ugróerő fejlesztése.
9. Oldalazó szökdelésből társhoz igazodva szinkron felugrás, a társ magasba lendített kezébe tapsolva.
10. Magasugró kísérletek szemből és oldalról nekifutva.
Ugróerő fejlesztése.
11. Függésből leugrás:
- bordásfalról hátsó függésből,
- függőszerről (gyűrű, 2 kötélt) kis lengésből a hátsó holtpontról visszalendülés pillanatában.
Dinamikus egyensúly érzékelése.

Játékok:

1. "Béka viadal" (guggolásban szökdeléssel kell a társat kibillenteni egyensúlyából, tenyérbe ütéssel).
2. Ugróversenyek:
- nekifutással távolugrás,
- nekifutással magasugrás.
3. Helycsere szökdeléssel.
4. Fogd meg a farkát (szökdeléssel).
5. Fekete-fehér. (szökdeléssel).
6. Ugróiskola bekötött szemmel is.

Értékelés A szökdelések és ugrásokban, a mozgásügyességben nyújtott teljesítmény alapján.

Dobások, ütések

Cél A koordinációs képesség fejlesztése. A figyelem célpontra irányítása.

	Dobókészség fejlesztése.
Követelmény	Ismerje az egy- és kétkezes dobások, lökések, hajítások biztonsági rendszabályait. Ismerje fel a mozgásfolyamat lényegi hibáit, nevezze meg azokat.
Tartalom	Az előző évfolyamok feladatai, valamint: 1. Hajítási kísérletek kidobó állásból befordulással. A kislabda hajítás megéreztetése. 2. Hajítási kísérletek mozgásból (nekilépés, nekifutás). 3. Lökési kísérletek tömött labdával: - mellől két kézzel indítva, - guggolásból indítva előre, felfelé és hátra, - egy kézzel válltól. 4. Ütési kísérletek eszközzel: - guruló labda terelése bottal, - labda földre ütögetése bottal, - labdatáncoltatás bottal. <u>Játékok:</u> 1. Ki lök a legmesszebbre? 2. Kiszorító lökessel. 3. Ki céloz a legügyesebben? 4. Futárváltó (társvadászó váltó). 5. Vadászlabda. 6. Három udvaros fogyasztó.
Értékelés	A találatarány javulása, a végrehajtási mód, valamint a dobásokban, lökésekben elért fejlődés az elbírálás alapja.

Támasz-, függés- és egyensúlygyakorlatok

Cél	Általános erő- és állóképesség fejlesztése. A koordinációs képesség fejlesztése. Akadályleküzdésre nevelés. A jó időkihasználásra nevelés. Térbeli tájékozódó képesség növelése.
Követelmény	Törekedjenek a tanulók a feladatok pontos végrehajtására, teljesítményük javítására. Alakuljon ki térbeli tájékozódó képességük fordított testhelyzetben.
Tartalom	<u>Kúszások, mászások.</u> <u>Egyensúlyozások.</u> <u>Feladatok támaszban:</u> Az 1-3. évfolyam feladatai, valamint: 1. Vadszamár. 2. Guggoló támaszból vetődés előre mellső fekvőtámaszba és vissza. 3. Állásból dőlés előre mellső fekvőtámaszba. 4. Guggoló támaszból a bordásfalnak háttal, járás a lábakkal kézállás felé és vissza. 5. Támlázás előre-hátra, két párhuzamos, magas padon. A kar és vállöv erejének támasztóképeségének intenzív fejlesztése. 7. Kézállási kísérletek bordásfalnál, társ segítségével. 8. Mellső támaszból (gerendán, magas padon, alacsony nyújtón,) átfordulás előre hajlított függőállásba. 9. Mellső fekvőtámaszból átguggolási és kéz alatt vetődési kísérletek nyújtott ülésbe. 10. Magas fekvőtámaszban medicin labdán labdagörgetés oldalra, előre és hátra. <u>Játékok:</u> 1. Ördögszekér. 2. Hármass fonás vetődéssel, gurulással. 3. Pókfoci. <u>Feladatok függésben:</u>

Az előző évfolyamok feladatai, valamint:

1. Húzózkodás függőállásból kiindulva gyűrűn, két kötélen, bordásfalon, gerendán, korlátkarfán.
2. Bordásfalon:
  - "majomugrás",
  - hátsó lefüggő állásból emelés lefüggésbe.
3. Gyűrűn:
  - átfordulás hátsó függőállásba és vissza,
  - ugrás nyújtott és hajlított karú függésbe,
  - hintázás futással.
4. Támasz és függés feladatok kombinálása rézsútos padon, bordásfalon, kötélen és talajon (pl. felugrás mellő támaszba, lábátlendítés nyújtott oldalülésbe, ereszkedés hátra térdfüggésbe, lelendülés a talajra kézállásba).

Játékok:

Üldöző fogó bordásfalon függőjárásban.
Sorversenyek bordásfalnál függés feladatokkal.

Értékelés A tanított mozgásformák és gyakorlatok eredményes elsajátítása, továbbá az általános erő- és állóképességben kimutatható fejlődés alapján.

Feladatok labdával

Cél A labdaügyesség továbbfejlesztése, sportjátékok alapvető technikai elemeinek megismerése.

Követelmény Legyen képes a játékhelyzetnek megfelelő támadó és védő helyezkedésre. Tudja alkalmazni a labdakezelés egyszerű módjait. Vegyen részt különböző labdás (sport) játékokban (kézilabda, röplabda, labdarúgás) könnyített szabályokkal.

Tartalom

1. Labdavezetés mindkét kézzel társhoz igazodva (tükörkép).
2. Kétkezes mellő átadással adogatás, földre pattintással is.
3. Adogatás párokban továbbhaladással:
  - járással,
  - futással.
4. Labdapasszolás szemben haladó és távolodó társnak.
5. Társ labdájához igazodás, elkapás ill. talált elkerülés szándékával.
6. Labdavezetés mindkét kézzel külső jelekhez (karjelek, kinyitott ujjak leolvasás) igazodva.
7. Fejelési kísérletek egyénileg és társhoz.
8. Kapura dobási és rúgási kísérletek:
  - kis kapura kapus nélkül,
  - nagyobb kapura kapussal.
9. Kosárra dobási kísérletek állóhelyből, kétkezes alsódobással.
10. Kapus kirúgási kísérletek távolba.
11. A feldobott földre eső labda elfogása a pattanás pillanatában (stoppolás kézzel).

Játékok:

Labdavezető sor- és váltóversenyek lábbal vezetve.

Labdavezető fogó (kézzel).

Társvadászó váltó.

Bombázás.

Kétsapatos fogyasztó.

Tűzharc.

Zsinórlabda.

Pókfoci - kispályás foci.

Partizán labda.

Vonalfoci.

Értékelés A tanulás folyamatában, érdemjeggyel. A labdafogás, elkapás, birtoklás, továbbítás feladathelyzetben, játék közben nyújtott teljesítményük, eredményük, javulásuk alapján.

Húzások, tolások, küzdő feladatok

Cél A mozdulatgyorsaság fejlesztése.
Az ellenfél megbecsülése.
Az akarati tulajdonságok továbbfejlesztése.
A társ mozgásához igazodás.

Követelmény Lásd 3. évfolyam.

Tartalom Az előző évfolyamoknál leírtak, valamint:
1. Szabadulás csuklón fogásból (elv: az ellenfél hüvelykujja felé húzni a fogott kezet.)
2. Oldalsó leszorítás (háton fekvésben lévő társ rögzítésére kísérlet, karja lefogásával, törzsének mellkassal történő leszorításával).
3. "Legyező" (szemben álló, kézfogó társsal nyújtott testtel dőlés hátra lassú karnyújtással, majd vissza).
A fogó- rögzítő erő fejlesztése, közös súlypontképezés.

Játékok:

2. Kötélhúzás.
3. Szkanderezés fél térden, (a másik feltámasztott térden rögzítik a tanulók a küzdő kéz könyökét).
4. "Kéz" vívás (mellső fekvőtámaszban lévő, egymással szemben lévő párok igyekeznek a társ kéz hátára ráütni, közben saját kezüket védeni).

Értékelés Értékeljük a szabályos, sportszerű küzdelmet.

A 4. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Az 1-3. évfolyam minimumkövetelményein túl:

Tudja szabályozni járását, futását váltakozó feltételeknek megfelelően.

Legyen képes megválasztani és végrehajtani a tevékenység céljának és a labda sajátosságainak megfelelő dobásmódot.

Tudja megtartani testtömegét függésben és támaszban.

Fogadja el és alkalmazza a kulturált, test-test elleni küzdelmet.

Ismerjen speciális szabadtéri játékokat (ugróiskola, fogócska, labdázás).

Testnevelés 5-6. évfolyam

Cél A testnevelés sajátos lehetőségeivel támogassa a tanulók egészséges testi fejlődését, a generikus (természetes) mozgáskészség-készletben esetlegesen még mindig megmutatkozó hiányok felszámolását, ragadja meg a koordinációs alapképességek fejlesztésének utolsó hatékony éveit. Az alapvető sportágak mozgáskészletét alapozza meg. Fejlessze tovább a tanulók motorikus cselekvési biztonságát, mozgás és sportolás iránti igényüket.

Követelmény *Fejlesztési követelmények:*

1. Az egészséges testi fejlődés:
Fejlődjön tovább relatív ereje.
Keresse az alkalmat a szabadban végzett játékra, kerékpározásra, túrázásra.
Ismerjen és alkalmazzon tartásjavító gyakorlatokat.
2. A mozgásműveltség fejlesztése:
Sajátítsa el az állórajtolás technikáját, a hátul lévő lábbal indulva.
Készség szinten birtokolja az átlépő magasugró-, valamint a guggoló távolugró technikát.
Tökéletesítse kislabda hajító technikáját.
Relatív ereje érje el azt a szintet, ami képessé teszi kötélmászásra, fellendülésre futólagos kézállásba, egyszerű lendületi elemek végrehajtására gyűrűn (2 kötélén).
Tudjon átfordulást végezni alacsony színen.
Sajátítsa el akrobatikus talajtorna elemeket.
Legyen képes labdát vezetni kézzel és lábbal védőjátékos közelében is. Sajátítsa el a labda átadásának és lekezelésének több módját.
Pontosodjon gól és pontszerző technikája.
3. Motorikus képességek fejlesztése:
Sajátítsa el a kislabda hajítást futásból felvett kidobó helyzetből.
Kislabda hajítási teljesítménye javuljon legalább 20 %-ot évenként.
Távol- és magasugró teljesítménye javuljon legalább 15 %-al évenként. Erő, gyorsasági és állóképességi teljesítménye érezhetően fejlődjön.
Legyen képes teljesítménye értékelésére.
Tudjon bemutatni legalább 4-5 elemből álló talaj és 3 elemből álló függőszer gyakorlatot, valamint guggoló átugrást 3 részes ugrószekrényen.
Rendgyakorlati végrehajtását pontosság jellemezze.
A torna jellegű gyakorlatok végrehajtását jellemezze tornászos tartás.
Jellemezze a tanulókat életvitelükben rendszeres fizikai aktivitás. Értsék meg az edzés egészségfejlesztő vonatkozásait.

Az affektív szférára vonatkozó követelmények:
Ezek sorában az élen van a munka, a feladat vállalása.
Az a tulajdonság, hogy mindent megtesz valaki kitűzött célja, céljai érdekében igen értékes személyiségvonás. Ezt a tulajdonságot meg lehet szerezni a testnevelésen, sporton keresztül és az érvényesíthető az élet más területein. A céltartás szoros megfelelésben van a sikerorientáltsággal, mint ahogy velejárujuk a kudarcűrés is. Ezek a sporton keresztül igen jól fejleszhető tulajdonságok a személyiség legértékesebb vonásaivá válhatnak. Kialakulásuk a tiszta játék, a "fair-play" mentén valósulhat meg, ami mindig feltételezi az ellenfelek tiszteletét, a társak eredményeinek méltányolását.
A félelemérzés leküzdése, különösen torna jellegű feladatok során válik elvárássá a tanulókkal szemben.
A motorikus teljesítmények követelményei:

A motorikus teljesítményeket sok tényező, elsősorban az alkati tényezők és az előképzettség nagymértékben befolyásolja. Az esélyegyenlőséget akkor tudjuk javítani, ha a tanulók értékelése szubjektív, magukhoz igazított skálán történik. Fontos, hogy a tanulók kapjanak tájékoztatást pillanatnyi fizikai állapotukról. A teljesítmény tükröt lásd az évfolyamok követelményeinél.

Tartalom Lásd évfolyamonként.

Értékelés Lásd évfolyamonként.

Feltételek Szükséges létesítmények: testnevelési udvar, tornaterem és/vagy tornaszoba megfelelő felszereléssel.

Testnevelés 5. évfolyam

Cél Tökéletesítse a tanulók generikus mozgáskészségeit, fejlessze tovább koordinációs képességeiket és segítse kondicionális képességeik fejlesztését. Az alsó tagozatos testnevelésre építve bővítse technikai tudásukat az alapsportágakban.

Követelmény A követelmények kognitív és affektív vonatkozásait lásd az előzetesen megfogalmazott követelményeknél (5-6. évfolyam követelményei). Az elsajátítandó mozgásanyagra vonatkozó követelményeket a tartalmakhoz csatolt követelményeknél fogalmazzuk meg.

A képességek vonatkozásában elvárt teljesítményeket és azok minősítését lásd az alábbiakban a teljesítmény-"tükör"-nél.

Teljesítmény "tükör". Ilyen vagy:

5. osztályos lányok

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	9,5	9,6-10,6	10,7-11,3	11,4-12,4	12,5
helyből távolugrás	195	194-165	164-148	147-117	116
függőleges felugrás	38	37-31	30-26	25-20	19
labdadobás	691	690-545	544-470	469-324	323
négyütemű fekvőtámasz	20	19-17	16-14	13-11	10
karhajlítás f.támaszban	27	26-18	17-11	10-2	1
egyensúlyozás	23,4	23,3-16,1	16,0-12,4	12,3-5,2	5,1
függés hajlított karral	60,9	60,8-34,5	34,4-21,2	21,1-1,1	1,0
felülés	26	25-21	20-17	16-13	12
helyzet-érzékelés	6,5	6,6-10,4	10,5-12,5	12,6-16,4	16,5
szlalomfutás	5,9	6,0-7,6	7,7-8,6	8,7-10,3	10,4
szlalom labdavezetés kézzel	7,6	7,7-11,0	11,1-12,8	12,9-16,2	16,3
szlalom labdavezetés lábbal	13,9	14,0-18,5	18,6-20,9	21,0-25,5	25,6
céldobás	5	4	3	2	1
labdahordás	21,4	21,5-26,1	26,2-29,8	29,9-35,3	35,4
markolóerő	34	33-27	26-21	20-14	13

5. osztályos fiúk

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen

					gyenge
60 méteres vágtafutás	9,9	10,0-10,3	10,4-11,0	11,1-12,0	12,1
helyből távolugrás	183	182-161	160-149	148-127	126
függőleges felugrás	40	39-32	31-27	26-20	19
labdadobás	711	710-584	583-519	518-392	391
négyütemű fekvőtámasz	19	18-16	15-13	12-10	9
karhajlítás f.támaszban	31	30-21	20-14	13-5	4
egyensúlyozás	21,2	21,1-14,5	14,4-11,0-	10,9-4,3	4,2
függés hajlított karral	65,1	65,0-38,4	38,3-24,9	24,8-2,1	2,0
felülés	25	24-20	19-16	15-11	10
helyzet-érzékelés	8	8,1-12,3	12,4-14,6	14,7-18,9	19
szlalomfutás	6,7	6,8-7,8	7,9-8,5	8,6-9,6	9,7
szlalom labdavezetés kézzel	7,8	7,9-11,1	11,2-13,0	13,1-16,3	16,4
szlalom labdavezetés lábbal	9,5	9,6-15,0	15,1-17,9	18,0-23,4	23,5
céldobás	5	4	3	2	1
labdahordás	23,8	23,0-27,5	27,6-29,5	29,6-33,2	33,3
markolóerő	36	35-29	28-24	23-16	15

(A próbák leírása a tartalmaknál található meg.)

Tartalom

Próbák:

60 méter vágtafutás:

Az atlétika szabályainak megfelelően versenyszerű feltételek között. A tanulók tetszés szerint választhatnak az álló vagy a térdelő rajttal való indulás között. A tanulók tornacipőben, egy alkalommal futnak.

Helyből távolugrás:

Elugró vonal mögül, páros lábú elugrással.

Függőleges felugrás (súlypontemelkedés):

Mérés a Sargent- féle érintőugrásos módszerrel, a tantervi teljesítménypróba előírásai szerint.

Tömött labda dobás hátra:

A tanuló háttal álljon fel a dobás irányára. A labdát mellső mélytartásban fogja. Előrehajlással szerzett lendülettel, felegyenesedve, a fej fölött hátrafelé dobja el a labdát. Az atlétika szabályainak megfelelően, dobóvonal mögül történjen a dobás. Minden próbázó három dobást hajthat végre. Eredménye a legjobb szabályos dobás, amit 10 cm-es pontossággal kell mérni.

A labda súlya: fiúk 5-7. osztálynál: 2 kg, 8. osztálynál: 3 kg; lányok 5-8. osztálynál: 2 kg.

Négyütemű fekvőtámasz (Burpee teszt):

A tanuló a következő mozgássort hajtja végre folyamatosan: terpeszállás-guggolótámasz-fekvőtámasz-guggolótámasz-terpeszállás.

Fekvőtámaszban karhajlítás-nyújtás (magas, normál, mély):

A tolodások egyenes törzzsel úgy kell végrehajtani, hogy a legmélyebb ponton a mellkas érintse a talajt. Tilos a mellkas ütődéséből adódó "elpattanást" felhasználni. A két karnak a tolodás minden fázisában azonos nyújtottságúnak kell lennie. A fél oldalazás nem megengedett. Végrehajtás közben megállni, kivárni nem szabad.

Magas fekvőtámasz: A tanuló a tornapadon támaszkodik.

Normál fekvőtámasz: A tanuló a talajon hajtja végre a feladatot.

Mély fekvőtámasz: A tanuló a lábfejét a tornapadon, kezét a talajon támasztja.

Egyensúlyozás:

A tanulóknak a tornapad rögzítő gerendájának közepén, 2 méteres jelölt szakaszon kell minél több utat megtennie 45 s alatt oda-vissza. A határvonalat, illetve a padot a határvonalon túl minden fordulás előtt érintenie kell. Amennyiben lelép a padról a megadott időkereten belül, a kísérletet befejezettnek kell tekinteni.

Hajlított karú függés (állmagasság, illetve derékszögű karhajlítás mellett):

A függés helyzetét a tanuló társ segítségével veheti fel, idejét a segítség megszűnésétől mérjük 0,1 s-os pontossággal mindaddig, amíg az alábbiakban leírt testhelyzet meg nem változik. A feladatot korlátkarfán, illetve nyújtón végeztethetjük el.

A) Hajlított karú függésben a tanuló áll a karfa szintjét éppen meghaladja.

B) Az alkar és a felkar megközelítően derékszöget képez a hajlított karú függés helyzetében.

Hanyattfekvésből felülés:

A tanuló a hátán fekszik, tarkóra tartással. Lábát úgy támasztja fel a talajon, hogy a comb és a lábszár megközelítőleg derékszöget zárjon be. Bokáját az ismétléseket számoló társa rögzítse. Lábfejei egy lábfejhossznyi távolságra vannak egymástól. A próbázó felüléssel és balra törzsfordítással, jobb könyökével érintse meg a bal térdét, majd ismétlésnél ellentétesen hajtja végre a feladatot. Próba közben nem veheti el a tarkójáról a kezét és hanyattfekvéskor a tarkón levő kezének érintenie kell a talajt.

Helyzetérzékelés:

A próbázó tanuló talajszőnyeg előtt áll, amelyre krétával egy 80 cm széles folyosót rajzolunk. A gyakorlatot ebben a folyosóban kell végrehajtani. Ereszkedés guggoló támaszba, majd gurulóátfordulás előre guggoló támaszba. Felugrás félfordulattal balra és ereszkedéssel guggoló támaszba, guruló fordulás hátra. Ismét felugrás, leérkezés és visszafelé haladva megismétli az előre és hátra gurulóátfordulást, de most jobbra végezve a félfordulatot. A fordulatoknál ki kell egyenesedni és a lábaknak el kell hagyniuk a talajt. A folyosót határoló vonalak érintése, illetőleg az abból való kilépés 1 s hozzáadásával jár. A teszt végrehajtása a térben való tájékozódást igényli, nehezített feltételek között, miközben igénybe veszi az egyensúlyozás szervét és a hozzá kapcsolódó képességet.

Szalom futás és szalom labdavezetés kézzel és lábbal:

A rajtvonalra merőlegesen, attól 5, 10, 15 méterre kell elhelyezni egy-egy tömött labdát. A próbázó hullámvonalban futva kerülje el az első két medicinlabdát, majd megkerülve a harmadik labdát, hullámvonalban haladva fusson vissza és haladjon át a rajtvonalon. Célszerű az első labdát balkéz felől kerülni.

Labdavezetésnél az előzőekben leírt pályán kell vezetni a labdát, próbaként előbb kézzel, majd lábbal. Célba érkezéskor meg kell fogni, illetve lábbal meg kell állítani a labdát.

Célba dobás:

A próbázó dobóvonal mögött áll fel, az attól 8 méterre elhelyezett, rövidebb élére állított, a borított részével a célzó felé néző számollyal szemben. Kislabdával öt egykezes felső dobást hajt végre a számolyra. Érvényes találatnak az számít, ha a kislabda közvetlen találattal (gurulás, földre pattanás nélkül) érinti a számoly borított felületét.

Labdahordás:

Az indulóvonal előtt lehelyezett számoly mellett áll a próbázó. Tőle 10 és 15 méterre, egyvonalban további két számolyt helyezünk el. A két kihelyezett számolyon egy-egy kislabda van. Rajtjelre a próbázó elfut az első - 10 méterre levő - számolyhoz, felkapja a rajta levő kislabdát és visszaviszi a rajtvonalnál levő számolyhoz, arra leteszi, elfut a második - távolabbi - számolyhoz, felkapja az ott levő labdát, és azzal visszafut az indulóvonalhoz. Lehelyezi a vonalnál a hozott

labdát, felkapja az ott levő másik labdát, elviszi az első zsámolyra, majd visszajön a másik labdáért és azt kiviszi a távolabbi, második zsámolyhoz. Ott lehelyezi a labdát, és visszafutva áthalad a célvonalon. Ebben a tesztben az ér el jó eredményt, aki kellően gyors és rendelkezik a mozgásátállítás képességével.

Markoló erő:

A próbázó rugós személymérleget tart maga előtt. Karjait enyhén hajlítva, mellső rézsútos mélytartásban tartva mindkét kézzel átfogja a mérleg oldalát, hogy szorítását a mutató kijelezze. Maximális szorításra kell törekednie.

A felsorolt próbákból a pedagógus válogat.

Tematikus csoportosítású feladatmegoldások:

Rendgyakorlatok.

Gimnasztika.

Atlétika.

Torna.

Sportjátékok.

Természetben üzhető sportok.

Önvédelem, küzdősportok.

Értékelés Alapvetően kétféle számonkérés és ennek megfelelően kétféle értékelés történhet. A tanulás folyamatában arra vonatkozhat az ellenőrzés (számonkérés), hogy a tanuló hol tart adott "pillanatban" az elsajátítandó tananyag interiorizálásában. Annak megítélése, hogy a pedagógus szerint hol kellene tartania igen szubjektív. Ebben a társakkal való összevetés segíthet. A másik számonkérés az időszakos, amelyik a tananyag feldolgozása végén aktuális. Itt már a tananyagra vonatkozó minőségi elvárások (jóság kritériumok) lehetnek az értékelés alapjai.

Feltételek A felvázolt anyag és részletes követelmények feltételezik a tananyag részek végzéséhez elengedhetetlen létesítmények és sportszerek meglétét.

Rendgyakorlatok

Cél A tanulók szabályhoz és alakzathoz kötött mozgásának továbbfejlesztése. Az alaki formások begyakoroltatása.

Követelmény A tanulók a végrehajtást elrendelő vezényszóval együtt cselekedjenek. A rendgyakorlatok szolgálják és járuljanak hozzá fegyelmük kialakulásához.

Tartalom Zárt alakzatban a kijelölt hely gyors megtalálása és megtartása vonulás közben. Ütemtartás vonulás közben. Tudjon lépéstartással menetelni, vezényszóra indulni és megállni. Tudjon a tanuló a pedagógus felé fordulva fegyelmezetten állni.

Értékelés Alapja a végrehajtás módja, fegyelmezettsége.

Gimnasztika

Cél Kitartásra, figyelemösszpontosításra való nevelés. Páros, társas gyakorlatok végzésekor az együttműködés, segítőkészség érzésének formálása.

Követelmény Tudják a gyakorlatokat zenére, vezényszó nélkül is végezni. Tudjanak 6-8 gyakorlatot (4 ütemű) önállóan összeállítani és bemutatni. Legyenek képesek 10-12 percen át folyamatosan (állandó mozgással) gimnasztikai gyakorlatot végezni.

Tartalom 2-4 ütemű szabadkéziszer - társas - és egyszerű szer (pad, zsámoly, bordásfal) gyakorlatok. A legfontosabb helyzetek és gimnasztikai alapformák alkalmazása. Játékos és határozott szabadgyakorlati alapformájú 2-4 ütemű szabad - kéziszer - és szergyakorlatok, amelyek 1-2 alapformát tartalmaznak.

6-8 gyakorlatból álló szabadgyakorlat füzér (otthoni torna).

Értékelés A fegyelmezett, pontos, szép kivitelezés.

Atlétika

Cél Motorikus, ezen belül elsősorban atlétikus mozgáskészségek alapjainak elsajátítása.
A munkabíró képesség növelése.
A futó-, ugró-, dobókészség fejlesztése.
A helyes futótechnika kialakítása.

Követelmény Tudjon az indítás jelére gyorsan reagálni, gyorsan megindulni. Tudja szabályozni futás sebességét a feladathoz (távhoz) igazítottan.
Legyen képes folyamatosan futni.
Figyelje és alakítsa láb- és karmunkáját futás közben. Törekedjen rajtolást követően késleltetett felemelkedésre.
Ugrás kísérletei során tapasztalja a nekifutás távolsága, sebessége és a teljesítmény összefüggését.
Érezze az rövidített nekifutás teljesítménycsökkentő hatását. Fedezze fel a nekifutás jelentőségét. Javuljon elugróképessége.
Hajításban, lökésben jusson el legalább durva koordinációs szintre.
Érezze meg az előfeszítettség teljesítményjavító hatását.
Tapasztalja a lábak emelőerejének segítő voltát.

Tartalom *Futások:*
Rajt
- vágtafutás,
- tartósfutás,
- futás feladatokkal.
Szökdelések és ugrások:
- távolba,
- magasba.
Dobások:
Hajítások, lökések, vetések, célba és távolba, a feladat jellegétől függően, helyből.

Értékelés Az egyéni teljesítmény javulása alapján, továbbá a mozgás-, mozdulatügyességben mutatott fejlődés alapján.

Torna

Cél A torna mozgásanyaga járuljon hozzá a tanulók helyes testtartásának kialakulásához.

Követelmény Érezze támaszhelyzetét biztonságosnak nem szokványos támaszhelyzetben, egyszerű átfordulásokban (fordított testhelyzetben).
Fejlődjön biztonságérzete a támasz folyamatos változtatása mellett is.
Fejlődjön dinamikus egyensúlyozó képessége.

Támaszugrások:
Alakuljon ki elugrást követően az ugrás első íve.
Váljon képessé a lendület kéztámaszon át történő átalakítására.

Függéshelyzetek:
Alakuljon ki biztonságérzete függéshelyzetben.
Relatív ereje érje el azt a szintet, ami képessé teszi fellendülésre futólagos kézállásba, egyszerű lendületű elemek végrehajtására.

Tartalom Támaszhelyzetek és gyakorlatok talajon, szereken (pad, zsámoly, kiegészítő tornakészlet). Kúszással, átbújással kapcsolatos feladatok talajon, pad és társ alatt.
Talicskázás.
Sorozatgurulások előre, hátra.
Hátsó guggolótámaszból (bordásfal, fal előtt) járás lábbal kézállás felé és vissza.

	Állás támaszhelyzetben (tarkón, fejen, segítséggel kézen). Támaszugrások (szekrényen, gerendán, kiegészítő tornakészleten). Támaszhelyzetben át-, le- és felugrás (gerenda). Gyertya- és huszárugrás kétrészes szekrényen. Függéshelyzetek és -gyakorlatok kötélben, szereken. Mászások fel és le. Lendületek előre, hátra. Hintázás futással (alacsony gyűrűn). Nyújtott és hajlított karú függésben térd- és sarokemelések. Hátsó fekvőfüggés (fészek).
Értékelés	A tornagyakorlatokban nyújtott (testtartás, erő, bátorság, ügyesség) teljesítményük, fejlődésük alapján.

Sportjátékok

Cél	A mozgásrendszerből adódó feladatokkal a terhelés, munkabíró képesség, az erő, a gyorsaság és az állóképesség fejlesztése. Segítse a kreatív gondolkodást, az önmegvalósítást.
Követelmény	Tudjon helyben és tovahaladással labdát vezetni. Pontosodjon labdatovábbítása kézzel, lábbal. Testnevelési játékok: Legyen képes legalább 2 sportjáték örömet, élményt nyújtó játékára. Legyen képes labdát vezetni kézzel és lábbal védőjátékos közelében is.
Tartalom	Technikai elemek: - labdavezetés kézzel, lábbal, - a labda célba juttatása, - átadás, átvétel. Testnevelési játékok: A négy alap sportjáték (kézilabda, kosárlabda, labdarúgás, röplabda) alapvető játékelemei.
Értékelés	A labda nélküli mozgásokban (taktikai elemek, védő, támadó), valamint a labdával végzett feladatoknál: a fogásbiztonság, labdaátvétel, dobásbiztonság és az átadásban mutatott tanulói szorgalmat, teljesítményt értékeljük, osztályozzuk.

Természetben űzhető sportok

Cél	A tanulók váljanak ellenállóbbá az időjárással szemben, növekedjen edzettségi szintjük. Érezzék jól magukat a szabad levegőn.
Követelmény	Megfelelő öltözéssel, felszereléssel készüljenek a tanulók a szabadban végzett mozgásokra. Ismerjék meg a különböző évszakokban tartott foglalkozások örömet, veszélyeit. Alkalmazkodjanak a növekvő terhelés elviseléséhez. A célszerű helyezkedés alapelveinek megismerése. Tudjon elemi szinten irányt és távolságot felbecsülni.
Tartalom	Túrázási formák és a téli sportok, a különböző helyváltoztató eszközök (kerékpár, görkorcsolya, gördeszka) használata. Számháború.
Értékelés	A szabadtéri órákra való felkészülés, az ott eltöltött idő hatékonysága, aktív, intenzív hozzáállás alapján értékeljük tanítványaink munkavégzését.

Önvédelem, küzdősportok

Cél	“A sportág ismerete nem tesz legyőzhetetlenné!” A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése. Számítalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.
Követelmény	Legyen képes a legegyszerűbb gurulásokat és eséseket ütődést, fájdalmat nem okozó végrehajtására.
Tartalom	A “judo” egyszerű gurulás és esés gyakorlatai.
Értékelés	A helyes eséstechnika alapján.

Az 5. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Értse a rendgyakorlatok végzésének jelentőségét.
Ismerje a gimnasztika legalapvetőbb szakkifejezéseit és vezényszavait.
Futástechnikája mutasson eltérést vágta és tartós futás esetén.
Legyenek képesek folyamatosan futni a fiúk minimum: 5 percig, a lányok 4 percig.
Fejlődjön ugró és dobó teljesítménye az előző évfolyamokhoz képest.
Helyből távolugrás minimum értéke a fiúknál 132 cm-t, lányoknál 129 cm-t érje el.
Hajítási, lökési kísérletei közelítsenek az elfogadható mozgásmintához.
Kislabda hajításban érje el az eredmény minimum a 18 m-t, lányoknál a 14 m-t.
Legyen képes egy-egy tornaelem bemutatására segítségadás mellett.
Támaszugrás kis tanári segítséggel.
Birtokoljon olyan elemi játék készségkészletet, ami alkalmassá teszi a többiekkel való együttjátszásra.
Rendszeresen folytasson sporttevékenységeket lehetőleg szabadtéren
Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait.

Testnevelés 6. évfolyam

Cél Támogassa a tanulók egészséges fejlődését, ragadja meg a koordinációs képességek dinamikus fejleszthetőségeinek utolsó időszakát, kondicionális képességeik fejlesztésével érje el, hogy az erőteljes hosszanti növekedés ne eredményezzen elmaradást megváltozó testméreteik és motoros képességeik viszonylatában. Fejlessze tovább motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket.

Követelmény A kognitív és affektív vonatkozású követelményeket lásd az 5-6. évfolyam követelményei között, a tantárgyszakasz elején.

Az elsajátítandó anyagra vonatkozó elvárásokat a tartalmak megfogalmazásánál, azokkal összefüggésben, mint részletes követelményeket írtuk le. A motorikus képességekben elvárt fejlődést a rájuk jellemző teljesítményekkel illusztráljuk az alábbi "teljesítmény tükör"-ben.

Teljesítmény -"tükör". Ilyen vagy:

6. osztályos lányok

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	9,3	9,4-10,4	10,5-11,0	11,1-12,1	12,2
helyből távolugrás	198	197-172	171-158	157-132	131
függőleges felugrás	40	39-33	32-28	27-22	21
négyütemű fekvőtámasz	22	21-18	17-15	14-11	10
karhajlítás f.támaszban	26	25-16	15-10	9-2	1
egyensúlyozás	25,1	25,0-17,1	17,0-13,0	12,9-5,0	4,9
függés hajlított karral	68,6	68,7-40,1	40,0-26,4	26,3-1,1	1,0
felülés	28	27-23	22-19	18-14	13
helyzet-érzékelés	6,5	6,6-10,4	10,5-12,5	12,6-16,4	16,5
szlalomfutás	6,4	6,5-7,6	7,7-8,3	8,4-9,5	9,6
szlalom labda-vezetés kézzel	7,3	7,4-9,8	9,9-11,1	11,2-13,3	13,7
szlalom labda-vezetés lábbal	11,5	11,6-16,9	17,0-19,8	19,9-25,3	25,4
célbadobás	5	4	3	2	1
labdahordás	20,0	20,1-25,2	25,3-28,0	28,1-33,1	33,2
markolóerő	39	38-30	29-24	23-15	14

6. osztályos fiúk

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	8,9	9,0-9,9	10,0-10,6	10,7-11,6-	11,7
helyből távolugrás	205	204-177	176-162	161-134	133
függőleges felugrás	43	42-35	34-29	28-21	20
labdadobás	802	801-655	654-580	579-433	432
négyütemű fekvőtámasz	26	25-21	20-16	15-10	9
karhajlítás f.támaszban	33	32-21	20-13	12-2	1
egyensúlyozás	21,4	21,3-14,7	14,6-11,2	11,1-4,5	4,4
függés hajlított karral	71,4	71,3-43,9	43,8-30,0	29,9-2,5	2,4
felülés	32	31-25	24-20	19-13	12
helyzet-érzékelés	7,1	7,2-10,9	11,0-12,9	13,0-16,8	16,9
szlalomfutás	6,2	6,3-7,6	7,7-8,4	8,5-9,8	9,9
szlalom labdavezetés kézzel	7,2	7,3-9,9	10,0-11,4	11,5-14,1	14,2
szlalom labdavezetés lábbal	8,9	9,0-13,6	13,7-16,1	16,2-20,8	20,9
céldobás	5	4	3	2	1
labdahordás	23,2	23,3-26,8	26,9-28,8	28,9-32,4-	32,5
markolóerő	46	45-35	34-28	27-18	17

(A tesztek leírását lásd a 5. évfolyamnál a Tartalom című fejezet elején.)

Tartalom

A tananyag és részletes követelmények megfogalmazásánál az 5. évfolyamnál alkalmazottakat követjük. Lényegét lásd az 5. évfolyam tartalom c. fejezetében, a próbák (tesztek) leírását követően.

Rendgyakorlatok.
Gimnasztika.
Atlétika.
Torna.
Sportjátékok.
Természetben üzhető sportok.
Önvédelem, küzdősportok.

Értékelés

Lásd 5. évfolyam.

Rendgyakorlatok

Cél

Lásd 5. évfolyam.

Követelmény

Megindulásnál, vonulásnál és megállásnál a megfelelő "lábrend" érzékelése.
Tartsa meg a járás ütemét a lépéshossz megváltoztatása során.
Érzékelje a távolságot karemelés nélkül is.
A vezényszónak megfelelő alakzatváltozást hajtsa végre.

Tartalom

Az 5. évfolyam tananyaga, valamint a legfontosabb rendgyakorlatokból:
- alakzatváltozások,
- testfordulatok.
Lépéshossz változtatás vonulás közben.

Nyitódás és zárkózás fél és egész távolságra és vissza, helyben járás, járás és futás közben.

Fejlődés és szakadozás járás és futás közben.

Értékelés Lásd 5. évfolyam.

Gimnasztika

Cél Koordinációs képességek (térérzékelés, végtaghelyzet érzése, testhelyzet érzése, izomérzékelés) fejlesztése.
A különféle támaszfeladatok előkészítése.

Követelmény Legyen képes végrehajtani a megfelelő bemelegítéshez szükséges gyakorlatokat. Szabadgyakorlati végrehajtását jellemezze pontosság. Ismerjen és alkalmazzon tartásjavító gyakorlatokat.

Tartalom 2-4-8 ütemű szabad - kéziszer - társas és egyszerű szer (pad, zsámoly, bordásfal) gyakorlatok. A legfontosabb helyzetek és gimnasztikai alapformák alkalmazása. Speciális tartásjavító gyakorlatok.

Értékelés Lásd 5. évfolyam.

Atlétika

Cél A helyes technikák kialakulása.

Követelmény Tudjon az indítás jelére gyorsan reagálni, gyorsan megindulni. Tudja szabályozni futássebességét a feladathoz/távhoz igazítottan.
Legyen képes folyamatosan futni.
Tapasztalati úton fedezze fel a számára megfelelő nekifutás távolságát, sebességét távol- és magasugrás esetében.
Ugróerejét jellemezze helyből távolugrásban:
Fiú: kb. 132-200 cm,
Lány: kb. 130-190 cm közötti átlageredmény.
Távol- és magasugró teljesítménye javuljon.
Tapasztalati úton fedezze fel a hosszabb úton történő gyorsítás teljesítményfokozó hatását.
Hajításban, lökésben jusson el legalább durva koordinációs szintre. Kislabda hajításban érjen el legalább:
Fiú: 18-24 m-es,
Lány: 16-22 m-es teljesítményt.
Tökéletesítse kislabda hajító és helyből súlylökő technikáját.
Teljesítménye kislabda hajításban fejlődjön.

Tartalom *Futások:*
Rajt
- vágtafutás,
- tartósfutás,
- futás feladatokkal.
- Térdelőrajt.
Szökdelések és ugrások:
- távolba,
- magasba,
- sorozatban.
- Átugrások akadályok felett.
- Nekifutásból szerzett lendületből felugrással felfüggesztett tárgy érintése. A tanult ugrások az ügyetlenebb lábról.
Dobások:
Hajítások, lökések, vetések célba és távolba, a feladat jellegétől függően, helyből és 3-4 lépéses lendületből egy és két karral.

Kislabda hajítás nekifutást követő szökkenő lépésből.
Tömött labda dobás két karral hátra.

Értékelés Az egyéni teljesítmény javulása, továbbá a mozdulat-, mozgásügyességben mutatott fejlődés alapján.

Torna

Cél A tanulók koordinációs képességének, biztonságérzetének fejlesztése.
A segítségadó tudás, képesség fejlesztése.

Követelmény Érezze támaszhelyzetét biztonságosnak nem szokványos támaszhelyzetben, egyszerű átfordulásokban (fordított testhelyzetben).
Törekedjen az ugrást követően második ívet létrehozni.
Támasztőereje fejlődjön a testtömegének megfelelően.
Legyen képes megtartani magát támaszváltás közben.
Sajátítsa el akrobatikus talajtorna elemeket.
Tudjon bemutatni 4-5 elemből álló talajtorna gyakorlatot. Gyakorlat végrehajtását jellemezze tornászos tartás.
Függéshelyzetek:
Mint az 5. évfolyamon, valamint:
Relatív ereje érje el azt a szintet, ami képessé teszi őt a felsorolt feladatok végrehajtására.

Tartalom *Támaszhelyzetek és gyakorlatok:*
Mint az 5. évfolyamon, valamint állás támaszhelyzetben (tarkón, fejen, segítséggel kézen). Mellső és hátsó fekvőtámaszban fordulatok, támlázás körben és tolódások.
Kézen átfordulás oldal irányban. Repülő guruló átfordulás.
Támaszugrások (szekrény, gerenda, kiegészítő tornakészlet):
Támaszhelyzetben át-, le- és felugrás (gerenda).
Háromrészes szekrényen, csípőben hajlított kanyarlati átugrás és "kismacska" ugrás.
Függéshelyzetek és gyakorlatok kötél, szerek. Mászások fel és le. Lendületek előre, hátra. Haladások oldalirányba, forgással is. Fellendülések lebegő helyzetbe.
Vándormászás félmagasságból lefelé és vízszintesen.
Függeszedés bordásfalon vízszintes irányba.
Lefüggés gyűrűn / 2 kötél.

Értékelés Az eredményességet és a fejlődést értékeljük.

Sportjátékok

Cél A játék jellegéből fakadó, jó szórakozási és tartalmas szabadidő eltöltés igényének kialakítása.
A szabályok betartásán keresztül az önfegyelem speciális megnyilvánulásainak elsajátítása, sajátos formáinak kialakítása a közös eredményért.

Követelmény Javuljon labdakezelése kézzel, lábbal. Válgjon szándékává a jobb helyzetben lévő társ megjátszása.
Tudjon alkalmazni megtévesztő eljárásokat (cseleket).
Pontosodjon gól-, kosár- és pontszerző technikájára.
Rendelkezzen egy sportjáték alapvető technikai készletével.

Tartalom Technikai elemek, mint az 5. évfolyamon.
Taktikai elemek:
- legegyszerűbb támadási megoldások,
- elemi védekezési megoldások.
Testnevelési játékok labdával.
Sajátítsa el legalább 2 sportjátékban a labda továbbításának, lekezelésének pont-, gólszerzésének több módját.
Szabad játék csökkentett létszámú csapatokkal.

Értékelés Labdával, labda nélküli mozgásokban a koordinált mozgást, a labdajátékokban a támadásban, védekezésben nyújtott egyéni (a csapat játékát segítő) teljesítményt értékeljük.

Természetben űzhető sportok

Cél Lásd 5. évfolyam.

Követelmény Edződjön tovább a mostoha időjáráshoz. A szabadban végzett futás váljék számára tudatos, örömet adó tevékenységgé.
Keresse az alkalmat a szabadtéren végezhető játékokra, kerékpározásra, túrázásra, kocsisúlyozásra.

Tartalom Lásd 5. évfolyam.

Értékelés Lásd 5. évfolyam.

Önvédelem, küzdősportok

Cél Lásd 5. évfolyam.

Követelmény Tudjon biztonságosan gurulni, esni.
Legyen képes szabadulni kézfogásból.

Tartalom Csúsztatott esés oldalra. Gurulóátfordulások előre, hátra. Kéz szabadítása fogásból.

Értékelés Lásd 5. évfolyam.

Az 6. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Értse a rendgyakorlatok végzésének jelentőségét.

Ismerje a gimnasztika legalapvetőbb szakkifejezéseit és vezényszavait.

Futástechnikája mutasson eltérést vágta és tartós futás esetén.

Legyenek képesek folyamatosan futni a fiúk minimum: 6 percig, a lányok 5 percig.

Fejlődjön ugró és dobó teljesítménye az előző évfolyamokhoz képest.

Helyből távolugrás minimum értéke a fiúknál 135 cm-t, lányoknál 132 cm-t érje el.

Hajítási, lökési kísérletei közelítsenek az elfogadható mozgásmintához.

Kislabda hajításban érje el az eredmény minimum a 20 m-t, lányoknál a 16 m-t.

Legyen képes egy-egy tornaelem bemutatására segítségadás mellett.

Támaszugrás tanári segítség nélkül.

Tudjon minimum 2 m-t haladni a kötélén / fel – le /.

Birtokoljon olyan elemi játék készségkészletet, ami alkalmassá teszi a többiekkel való együttjátszásra.

Labdavezetés kézzel, lábbal. Átadások – átvételek legyenek pontosak.

Rendszeresen folytasson sporttevékenységeket lehetőleg szabadtéren

Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait.

Testnevelés 7-8. évfolyam

Cél

A testnevelés és a sport járuljon hozzá a tanulók egészséges fejlődéséhez, segítse a módosult testméretek és testarányokból bekövetkező mozgásrendezetlenség megszűnését, a motorikus képességek és készségek átstrukturálódását.

Képzési anyagával járuljon hozzá a koordinációs képességek továbbfejlesztéséhez és biztosítsa az erő és állóképesség jelentős fejlődését.

Az alapvetőnek elfogadott sportágak megalapozása mellett egy sportágban ruházza fel a tanulókat olyan technikai felkészültséggel, amely alkalmassá teszi őket iskolai szintű versenyzésre.

Fejlessze tovább motorikus cselekvési biztonságukat, mozgás és sportolás iránti igényüket.

Sajátítsák el az alapsportágak legfőbb szabályait.

Követelmény

Legyen képes egyre hosszabb táv lefutására, leúszására.

Rendszeresen vegyen részt a tanórán kívüli sportórákon.

Rendszeresen végezzen otthoni tornát, 8-10 elemből álló gyakorlatsor formájában, ebben szerepeljenek tartásjavító gyakorlatok is.

A táv hosszának megfelelően alkalmazzon rajttechnikát. Eredményesen alkalmazzon két magasugró technikát.

Tökéletesedjen távolugró-, hajító- és lökö technikája.

Tudjon bemutatni 3-4 elemből álló gyakorlatot további egy, további két szeren.

Érvényesítse a torna esztétikai követelményeit, a tornászos végrehajtást gyakorlataiban.

Sajátítson el további akrobatikus elemeket szereken is.

Ismerje a legfontosabb versenyszabályokat, technikai megoldásaiban igyekezzen alkalmazkodni. azokhoz.

Fejlődjön tovább labdás ügyessége (érezzen indíttatást a "labdás bűvészkedésre").

Legyenek jó kísérleti helyzetbekerülésre és társai megjátzására, amikor azok jó helyzetben vannak.

Úszására legyen jellemző, hogy egyre hosszabb távon teljesít, hogy technikai végrehajtása egyre gazdaságosabb.

Állóképességi futásban, tömörtlabda dobásban magasabb követelményszintek:

Karhajlítás-nyújtás fekvőtámaszban: fiú: 15-20, leány: 8-12.

Függőleges felugrás: fiú: 38-42 cm, leány: 32-36 cm.

Magasugrás választott technikával: fiú: 110-140 cm, leány: 100-125 cm körüli teljesítmény.

Távolugrás rohammal: fiú: 350-390 cm, leány: 300-350 cm körüli teljesítmény.

Helyből súlylökés 4 kg-os szerrel: fiú: 6-7 m, leány: 5-6,5 m körüli teljesítmény.

Érezze meg a jó technikai végrehajtás ritmusképletét atlétikájában, tornában, sportjátékában és úszásban. Legyen képes ezt a ritmusképletet hanggal (taps, kopogás stb.) visszaidézni.

Egyre nagyobb biztonsággal hajtson végre egyensúly elemeket a tornában (mérlegállások, kézenállás, fejenállás stb.).

Vegyen részt az iskola házi sportversenyein, igyekezzen képviselni iskoláját a kiskörzeti és magasabb szintű diákolimpiai versenyeken.

A maguk szervezte iskolán kívüli sportolás egyéni, családi és baráti formái váljanak jellemző szabadidős tevékenységgé életében.

Fedezzen fel a sportjátékokon és küzdősportokon keresztül, hogy az emberek várható szándékát elárulja megelőző viselkedésük (anticipáció).

Az affektív szférára vonatkozó követelményeket lásd az 5-6. évfolyam követelményeinél.

A motorikus teljesítmények követelményei:

Ezen a téren a legnehezebb reális követelményeket állítani. A motorikus teljesítményeket sok tényező, elsősorban az alkati tényezők és az előképzettség nagy mértékben befolyásolja. Az esélyegyenlőséget akkor tudjuk javítani, ha a tanulók értékelése szubjektív, magukhoz igazított skálán történik. A tanulók kapjanak tájékoztatást pillanatnyi fizikai állapotukról. Ezért az 1-4. osztály ilyen jellegű követelményeihez hasonlóan "teljesítmény-tükör"-ként használjuk ezeket a követelményeket. Itt is osztályfokokra adjuk meg az elvárásokat, illetve azok minősítését. A 7. osztályosok esetében a 13 évesek, a 8. osztályosoknál a 14 évesek értéktáblázatát adjuk meg. Nem látszik indokoltnak, hogy decimális korok szerint minősítsük az egy osztályba járókat, noha egy-másfél év korkülönbség is adódhat. A decimális kor alapulvétele esetén is előfordulhat, hogy egy-két nap eltérés esetén egy évvel idősebbnek tekintünk valakit. A tanulók az osztálytársaikkal szeretik összehasonlítani magukat.

Az elsajátítandó mozgásanyagra vonatkozó követelmények a tartalmaknál találhatóak, mint részletes követelményeket jelenítettük meg őket.

Tartalom	Lásd évfolyamonként.
Értékelés	Lásd tantárgyi főmodul.

Testnevelés 7. évfolyam

Cél Lásd 7-8. évfolyam céljai.

Követelmény Teljesítmény "tükör". Ilyen vagy:

7. osztályos lányok

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	9,4	9,5-10,3	10,4-11,9	11,0-11,8	11,9
helyből távolugrás	197	196-173	172-160	159-136	135
függőleges felugrás	42	41-35	34-31	30-24	23
labdadobás	898	897-711	710-616	615-430	429
négyütemű fekvőtámasz	27	26-21	20-16	15-10	9
karhajlítás f.támaszban	24	23-13	12-7	6-2	1
egyensúlyozás	25,9	25,8-17,5	17,4-13,2	13,1-4,8	4,7
függés hajlított karral	60,8	60,7-34,9	34,8-21,7	21,6-1,1	1
felülés	34	33-27	26-21	20-14	13
helyzet-érzékelés	5,5	5,6-9,7	9,8-11,9	12,0-16,1	16,2
szlalomfutás	6,4	6,5-7,6	7,7-8,3	8,4-9,5	9,6
szlalom labdavezetés kézzel	7,4	7,5-9,8	9,9-11,1	11,2-13,4	13,5
szlalom labdavezetés lábbal	10,8	10,9-16,1	16,2-19,0	19,1-24,3	24,4
célabdobás	5	4	3	2	1
labdahordás	22,2	22,3-26,9	27,0-29,4	29,5-34	34,1
markolóerő	43	42-34	33-28	27-19	18

7. osztályos fiúk

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	8,8	8,9-9,7	9,8-10,3	10,4-11,2	11,3
helyből távolugrás	212	211-186	185-172	171-146	145
függőleges felugrás	44	43-37	36-32	31-25	24
labdadobás	914	913-719	718-620	619-425	424
négyütemű fekvőtámasz	31	30-21	20-15	14-5	4
karhajlítás f.támaszban	31	30-21	20-16	15-8	7
egyensúlyozás	25,2	25,1-17,8	17,7-13,9	13,8-6,5	6,4
függés hajlított karral	62,4	62,3-40,1	40,0-28,8	28,7-6,5	6,4
felülés	38	37-30	29-24	23-16	15
helyzet-érzékelés	5,9	6,0-11,0	11,1-13,7	13,8-18,8	18,9
szlalomfutás	6,5	6,6-7,5	7,6-8,1	8,2-9,1	9,2
szlalom labdavezetés kézzel	6,9	7,0-9,4	9,5-10,8	10,9-13,4	13,5
szlalom labdavezetés lábbal	9,3	9,4-13,1	13,2-15,1	15,2-18,2	18,9
célabdobás	5	4	3	2	1
labdahordás	23,0	23,1-26,5	26,6-28,3	28,4-31,7	31,8
markolóerő	53	52-41	40-33	32-21	20

(A próbák (tesztek) leírása az 5. évfolyamnál, a tartalom elején található.)

Tartalom

Rendgyakorlatok.
Gimnasztika.
Atlétika.
Torna.
Sportjátékok, játékok.
Természetben űzhető sportok.
Önvédelmi, küzdősportok.
Prevenció, relaxáció.
Úszás.

Értékelés

Az elsajátításra kijelölt feladatmegoldások (gyakorlatok) értékelése elsődlegesen a sportági technikában leírtaknak történő megfelelés alapján, így szubjektív értékszférán történik. Ahol mérhető teljesítmény (cm, sec, ismétlési-találási szám stb.) is kapcsolódik a végrehajtáshoz ez is beszámítható, de csak mint az értéket növelő tényező.

Rendgyakorlatok

Cél

Fejlesszük a tanulókat a sportöltözet, sportfelszerelés használatában, a személyi higiénia szükségességének tudatosításában, betartásában.

Követelmény

Az alakosság célszerűségének elfogadása.
Kellő figyelemmel előzze meg az ellentétes készletéből adódható tévesztést.
Értse meg az alaki formások fontosságát, az együttes mozgásban rejlő harmóniát, rendet.

Tartalom

A testnevelésben alkalmazott rendgyakorlatok teljes köre.
Kiegészítő anyag:

Ellenvonulások (szakadások, fejlődések, keresztezett- és fésült ellenvonulás stb.) járásban.

Értékelés A tanuló mozgáskultúrájában, higiéniai szokásaiban történt pozitív vagy negatív változás alapján.

Gimnasztika

Cél Törekvés a pontos, esztétikus kivitelezésre.
A mozgásütemnek a zenei ütemhez kapcsolása.

Követelmény Jellemezze a tanulót céltudatosság, egyre pontosabb végrehajtás, megfelelő tartás a gimnasztikai gyakorlatok végzése során.
Végezzen otthoni tornát.

Tartalom Szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas, kéziszer, egyszerű szergyakorlatok teljes köre, kötélmászás.
Vízszintes vándormászás.

Értékelés A fegyelmezett, kitartó munkavégzésében történt pozitív vagy negatív változás alapján.

Atlétika

Cél Célgimnasztikai, valamint rávezető gyakorlatokkal, feladathelyzetekkel az atlétikai mozgások oktatásának előkészítése.

Követelmény *Futások:*
Alakuljon ki rajt- és futókészsége a feladat jellegének és morfológiai adottságainak megfelelően. Legyen képes folyamatosan futni.
A táv hosszának megfelelően alkalmazzon rajttechnikát.
Ugrások:
Mind az ugrás, mind a dobás technikai végrehajtása jusson el durva koordinációs szintre.
Dobások:
Tömöttlabda dobás hátra.

Tartalom *Futások:*
Rajtok, vágtafutás, közepes iramú és tartósfutás.
Futás feladatokkal, akadályokkal, átfutások akadályok felett.
Váltófutás.
Ugrások:
Távol- és magasugrás. Távolugrás guggoló vagy lépő technikával, magasugrás átlépő és guruló technikával.
Dobások:
Hajítások, lökések, vetések egy és két kézzel.
Kislabdahajítás távolba és célba.
Helyből súlylökés.

Értékelés Az atlétikai számokban (az egyéni stílus kialakítása) eredményességre törekvés, valamint a kitartó munkavégzésben nyújtott teljesítmény alapján.

Torna

Cél Lásd 5. évfolyam.

Követelmény *Talajtorna:*
Tudja és alkalmazza a torna munkavédelmi előírásait. Legyen tisztában a baleset-megelőzés szabályaival.

	Talajtornában tudjon bemutatni legalább 3-4 elemből álló folyamatos gyakorlatot. Végrehajtását jellemezze tornászos tartás. <i>Gyűrű:</i> Az egyes szereken tanult legalapvetőbb elemeket sajátítsa el durvakoordinációs szinten. A zenei és a mozgásritmus összehangolása. Végrehajtását jellemezze tornászos tartás.
Tartalom	<i>Talajtorna:</i> Gurulóátfordulás előre, hátra és repülő gurulóátfordulás. Fejenállás. Kézenállási kísérletek. Kézenátfordulás oldalra. <i>Gyűrű:</i> Lendület előre, hátra. Lebegőfüggés, lefüggés. Hátsófüggés. Lendület hátra, homorított leugrás. <i>Gerenda (pad merevítő):</i> Hely- és helyzetváltoztatások. Ugrás: Terpesz le-, átugrás. Guggoló átugrás.
Értékelés	Eredményesség alapján a tanulók fejlődését értékeljük.

Sportjátékok, játékok

Cél	Az értelmi képességek, a felelősség, a csapatszellem, az ésszerűségeen alapuló helyzetfelismerés képessége, a sportszerűség betartása, az önfegyelem sajátosságainak formálása.
Követelmény	Legyen képes a legáltalánosabb támadási megoldások végrehajtására gyakorlólóhelyzetben: - üres helyzetben gólt, kosarat, pontot szerezni, - 2:1 elleni helyzetet megoldani. Fejlődjön tovább labdás ügyessége. Érezzen indíttatást "labdás bűvészkedésre".
Tartalom	Két sportjáték legfontosabb játékelemei támadásban és védekezésben. A sportjátékok és a motorikus képességek fejlesztését jól szolgáló testnevelési játékok.
Értékelés	A tanév során mutatott fejlődése az irányadó.

Természetben űzhető sportok

Cél	A változó hőmérséklethez igazodva fokozzuk tanítványaink tűrőképességét, edzettségét, fizikai teljesítőképességét.
Követelmény	A szabadban végzett testedzés váljék számára megszokott tevékenységgé. Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. A maga szervezte iskolán kívüli sportolás (játék) egyéni, családi és baráti formái váljanak jellemző szabadidős tevékenységgé életében. Igyekezzen bekapcsolódni az iskolája (lakókörzete) sportszakosztályainak munkájába.
Tartalom	Az előző évfolyamoknál megfogalmazottakon túl: Futással, dobással, ütéssel kombinált népi játékok (nemzetek labdája, várméta, bige stb.), szabadtéri versenysportok.
Értékelés	Tanórán kívüli egyéb "sportos" tevékenység (rekreáció). Tanórán kívüli iskolai testnevelés (iskolai sportkör).

Munkamorál, munkafegyelem.

Önvédelmi, küzdősportok

Cél	“A sportág ismerete nem tesz legyőzhetetlenné!” A speciális előkészítő gyakorlatok megismertetése. Számítalan esésből eredő sérülés megelőzése a helyes eséstechnika elsajátítása révén.
Követelmény	Durvakoordinációs szinten sajátítson el önvédelmi fogásokat. A partner (ellenfél) tisztelete és védelmezése legyen irányadó küzdőmódjára.
Tartalom	A birkózás és további küzdősportok egyszerűbb elemei. Aikidó: szabadulás fogásokból, lefogásokból.
Értékelés	Értékeljük a küzdősportban elsajátított alaptechnikák végrehajtását, tanítványaink magatartásbeli megnyilvánulásait.

Prevenció, relaxáció

Cél	Tartásjavítás, a támasztórendszer deformitásainak megelőzése.
Követelmény	Sajátítson el speciális légzőgyakorlatokat, relaxációs eljárásokat és tartásjavító gyakorlatokat. Rendszeresen végezzen otthoni tornát.
Értékelés	Alapja a gyakorlatok rendszeres, helyes végrehajtása.

Úszás

Cél	Lásd előző évfolyamok.
Követelmény	A már megtanult úszásnemet fejlessze finomkoordinációs szintre.
Tartalom	A választott úszásnem gyakorlása. További úszásnemek.
Értékelés	Lásd előző évfolyamok.

A 7. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Fegyelmzetten kövesse az utasításokat. Fogadja el és értse az alakítás célszerűségét.
Tudja alkalmazni az erősítő, nyújtó gyakorlatokat. Tudjon önállóan 8-10 gyakorlattal bemelegíteni.
Futástechnikája mutasson eltérést vágta és tartós futás esetén.
Fejlődjön ugró és dobó teljesítménye az előző évfolyamokhoz képest.
Legyen képes egy-egy tornaelem bemutatására. Talajtornában minimum 4 elemből álló összefüggő gyakorlat bemutatása.
Legyen képes a legáltalánosabb támadási megoldások végrehajtására. Birtokoljon olyan elemi játék készségkészletet, ami alkalmassá teszi a többiekkel való: együtt játszásra.
Rendszeresen folytasson sporttevékenységeket lehetőleg szabadtéren
Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait.
Értse, hogy a küzdősportok nem az agresszió eszközei.
Sajátítson el önvédelmi fogásokat: szabadulás fogásokból, lefogásokból. Ismerje a konfliktuselkerülő magatartás alapelveit.
Sajátítson el elfogadható szinten egy úszásnemet.

Testnevelés 8. évfolyam

Cél A hetedik évfolyamnál leírtakkal megegyező.

Követelmény A 7-8. évfolyamra megfogalmazottak:
Fejlesztési követelmények.
Alternatív követelmények.
Az affektív szférára vonatkozó követelmények az 5-6. évfolyam szerint.
A motorikus teljesítmények követelményei.
A 8. évfolyam teljesítmény "tükrét" lásd az alábbiakban.

8. osztályos lányok

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	8,1	8,2-10,1	10,2-11,2	11,3-13,1	13,2
helyből távolugrás	203	202-180	179-167	166-145	144
függőleges felugrás	45	44-38	37-33	32-26	25
labdadobás	961	960-745	744-363	635-420	419
négyütemű fekvőtámasz	29	28-23	22-18	17-12	11
karhajlítás f.támaszban	20	19-14	13-8	7-2	1
egyensúlyozás	24,9	24,8-17,6	17,5-13,8	13,7-6,5	6,4
függés hajlított karral	57,3	57,2-33,2	33,1-21,0	20,9-1,1	1,0
felülés	35	34-28	27-23	22-16	15
helyzet-érzékelés	6,6	6,5-9,7	9,8-11,4	11,5-14,5	14,6
szlalomfutás	6,4	6,5-7,4	7,5-8,0	8,1-9,1	9,2
szlalom labda-vezetés kézzel	7,3	7,4-9,3	9,4-10,4	10,5-12,4	12,5
szlalom labda-vezetés lábbal	10,8	10,9-16,1	16,2-19,0	19,1-24,3	24,4
céldobás	5	4	3	2	1
labdahordás	21,6	21,7-26,0	26,1-28,3	28,4-32,7	32,8
markolóerő	44	43-35	34-29	28-20	19

8. osztályos fiúk

Tesztek	kiváló	jó	átlagos	gyenge	igen gyenge
60 méteres vágtafutás	7,6	7,7-9,5	9,6-10,5	10,6-12,4	12,5
helyből távolugrás	233	232-200	199-184	183-152	151
függőleges felugrás	52	51-42	41-36	35-26	25
labdadobás	1080	1079-813	812-678	677-411	410
négyütemű fekvőtámasz	38	37-30	39-24	23-16	15
karhajlítás f.támaszban	36	35-25	24-18	17-7	6
egyensúlyozás	32,6	32,5-21,0	20,9-15,1	15,0-3,4	3,3
függés hajlított karral	71,9	71,8-47,6	47,5-35,3	35,2-11,0	10,9
felülés	45	44-34	33-27	26-16	15
helyzet-érzékelés	3,8	3,9-9,4	9,5-12,4	12,5-18,1	18,2
szlalomfutás	6,2	6,3-7,2	7,3-7,9	8,0-8,9	9,0
szlalom labdavezetés kézzel	7,0	7,1-8,9	9,0-10,1	10,2-12,0	12,1
szlalom labdavezetés lábbal	8,7	8,8-12,1	12,2-13,9	14,0-17,3	17,4
célabdobás	5	4	3	2	1
labdahordás	22,2	22,3-25,7	25,8-27,6	27,7-31,1	31,2
markolóerő	61	60-47	46-38	37-25	24

(A próbák leírását lásd az 5. évfolyamnál, a tartalom elején.)

Tartalom Rendgyakorlatok.
Gimnasztika.
Atlétika.
Torna.
Sportjátékok, játékok.
Természetben üzhető sportok.
Önvédelmi, küzdősportok.
Úszás.
Könnyített és gyógytestnevelés.

Értékelés A 7. évfolyamnál leírtak szerint.

Rendgyakorlatok

Cél Nemcsak osztályközösségben, hanem nagyobb egységben (iskolaközösség) felsorakoztatáshoz, felvonultatáshoz az alakzatok mozgatása (tanévnnyitó, tanévzáró, ünnepek, évfordulók stb.).

Követelmény Az alakítás célszerűségének elfogadása.
Hibátlanul, formai igényességgel hajtsa végre a feladatokat.

Tartalom A testnevelésben alkalmazott rendgyakorlatok teljes köre.
Ellenvonulások, mint a 7. évfolyamon, futással végrehajtva.

Értékelés Lásd 7. évfolyam.

Gimnasztika

Cél Lásd 7. évfolyam.

Követelmény	Tudja helyesen alkalmazni az erősítő, nyújtó gyakorlatokat. Rendszeresen végezzen otthoni tornát, ami tudatos megfontolásokon alapul, és tartásjavító gyakorlatokat is tartalmaz.
Tartalom	Szabadgyakorlatok és szabadgyakorlati alapformájú társas-, kézyszer-, egyszerű szergyakorlatok teljes köre. Kötélmászás. Vándormászás felfelé haladva.
Értékelés	Lásd 7. évfolyam.

Atlétika

Cél	Fokozzuk a tanulók érdeklődését az atlétikai mozgásformák iránt. Az oktatás során az egyénre szabott technikák kialakítása, csiszolása, javítása, gyakoroltatása kerül előtérbe.
Követelmény	<i>Futás:</i> Alakuljon ki rajt- és futókészsége a feladat jellegének és morfológiai adottságainak megfelelően. Legyen képes folyamatosan futni. Legyen képes egyre hosszabb táv futására. Célszerűen válassza meg a futás iramát a távtól függően. <i>Ugrások:</i> Mind az ugrás, mind a dobás technikai végrehajtása közeledjen a készségi szinthez. Eredményesen alkalmazzon két magasugró technikát. Magasugrás választott technikával. Távolugrás rohammal. Tökéletesedjen távolugró technikája. <i>Dobások:</i> Tömöttlabda dobás hátra. Helyből súlylökés 4 kg-os szerrel. Tökéletesedjen hajító és lökő technikája.
Tartalom	<i>Futások:</i> Rajtok, vágtafutás, közepes iramú és tartós futás. Futás feladatokkal, akadályokkal, átfutások akadályok felett. Váltófutás. Futások lejtőn és/vagy lépcsőn felfelé és lefelé. <i>Ugrások:</i> Távol- és magasugrás az atlétikában leírt fejlettebb technikával. Sorozatugrások. <i>Dobások:</i> Hajítások, lökések, vetések egy és két kézzel.
Értékelés	A tanulónak a teljesítményben, a technikai végrehajtásban önmagához mért fejlődése, a versenyeken elért eredményei alapján.

Torna

Cél	A mozgások fizikai törvényszerűségeinek megértése, az értelmes mozgástanulás igénye. Legyen a tanulók számára fontos mozgásuk állandó tökéletesítése. Alakuljon ki a segítségnyújtás magas szintű készsége.
Követelmény	Tudja és alkalmazza a torna munkavédelmi előírásait. Az alkalmazás szintjén tudjon segítséget adni. Fedezze fel a mechanikában tanultak érvényességét saját és társai feladatmegoldásainak végrehajtásában. Érezze meg a jó technikai végrehajtás ritmusképletét. Sajátítson el akrobatikus elemeket. Egyre nagyobb biztonsággal hajtson végre egyensúly elemeket.

Az egyes szereken tanult legalapvetőbb elemeket sajátítsa el készségi szinten.
Talajtornában tudjon bemutatni 3-4 elemből álló folyamatos gyakorlatot.

Tartalom	<i>Talajtorna:</i> Gurulóátfordulás előre, hátra és repülő gurulóátfordulás. Fejenállás. Kézenállási kísérletek. Kézenátfordulás oldalra. <i>Gyűrű:</i> Lendület előre, hátra. Lebegőfüggés, lefüggés. Hátsófüggés, lendület hátra, homorított leugrás. <i>Gerenda</i> (pad merevítő): Hely- és helyzetváltoztatások. Ugrás: terpesz le-, átugrás, guggoló átugrás.

Értékelés Lásd 7. évfolyam.

Sportjátékok, játékok

Cél	Tanítványaink a technikai, taktikai ismeretanyagból a védekező, támadójátékból a sportoláshoz legszükségesebb tudásanyagot alapszinten, az ügyesebbek magasabb szinten sajátítsák el.
Követelmény	Legyen képes a legáltalánosabb támadási megoldások végrehajtására feladathelyzetben: - üres helyzetben gól, kosarat, pontot szerezni, - 2:1 elleni helyzetet megoldani, - védekezésben a legfontosabb helyezkedési megoldásokat érvényesíteni. Ismerje a legfontosabb versenyszabályokat, technikai megoldásaiban igyekezzen alkalmazkodni azokhoz. Legyenek jó kísérletei helyzetbekerülésre és társai megjátzására, amikor azok jó helyzetben vannak.
Tartalom	Két sportjáték legfontosabb játékelemei támadásban és védekezésben. A sportjátékok és a motorikus képességek fejlesztését jól szolgáló testnevelési játékok. Csapatjátékokban a területvédekezés és az emberfogásos védekezés "klasszikus" megoldásai, és támadási megoldások ellenük. Asztalitenisz.
Értékelés	Lásd 7. évfolyam.

Természetben űzhető sportok

Cél	Lásd 7. évfolyam.
Követelmény	A szabadban végzett testedzés váljék számára megszokott tevékenységgé. Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait. Legyen tagja a ISK-nak, és induljon el versenyen iskolája színeiben. Vegyen részt legalább egy iskolai túrán.
Tartalom	Lásd előző évfolyamok.
Értékelés	Lásd 7. évfolyam.

Önvédelmi, küzdősportok

Cél	Lásd 7. évfolyam.
Követelmény	Durvakoordinációs szinten sajátítsa el a legfontosabb önvédelmi fogásokat. Ismerje a konfliktuskerülő magatartás alapelveit.

	A fogásokból és lefogásokból történő szabadulást fejlessze készségszintre.
Tartalom	A birkózás és további küzdősportok egyszerűbb elemei. Aikidó: szabadulás fogásokból, lefogásokból. Mint a 7. évfolyamon.
Értékelés	Lásd 7. évfolyam.

Prevenció, relaxáció

Cél	Lásd 7. évfolyam.
Követelmény	Sajátítson el speciális légzőgyakorlatokat, relaxációs eljárásokat és testtartásjavító gyakorlatokat.
Tartalom	Légzőgyakorlatok, a relaxáció egyszerűbb formái. A támasztórendszer deformitásait megelőző, ellensúlyozó gyakorlatok.
Értékelés	A gyakorlati végrehajtásban jellemezze tudatosság a tanulót.

Úszás

Cél	Lásd előző évfolyamok.
Követelmény	A már megtanult egy úszásnem mellett ismerjen meg egy további úszástechnikát. Úszására legyen jellemző, hogy egyre hosszabb távot teljesít, hogy technikai végrehajtása egyre gazdaságosabb. Versenyezzen rövidebb távon (1-2 uszodahossz).
Tartalom	A választott úszásnemek gyakorlása. További úszásnemek. Vízből mentés. Búvárúszás.
Értékelés	Lásd előző évfolyamok.

A 8. évfolyam végére előírt minimális teljesítmény:

Fegyelmezetten kövesse az utasításokat. Fogadja el és értse az alakosság célszerűségét.
Tudja alkalmazni az erősítő, nyújtó gyakorlatokat. Tudjon önállóan 8-10 gyakorlattal bemelegíteni.
Futástechnikája mutasson eltérést vágta és tartós futás esetén.
Fejlődjön ugró és dobó teljesítménye az előző évfolyamokhoz képest.
Legyen képes egy-egy tornaelem bemutatására. Talajtornában minimum 5 elemből álló összefüggő gyakorlat bemutatása.
Legyen képes a legáltalánosabb támadási megoldások végrehajtására. Birtokoljon olyan elemi játék készségkészletet, ami alkalmassá teszi a többiekkel való együtt játszásra.
Rendszeresen folytasson sporttevékenységeket lehetőleg szabadtéren.
Ismerje a szabadtéri testedzés legfontosabb egészségi és balesetvédelmi rendszabályait.
Értse, hogy a küzdősportok nem az agresszió eszközei
Sajátítson el önvédelmi fogásokat: szabadulás fogásokból, lefogásokból. Ismerje a konfliktuselkerülő magatartás alapelveit.
Sajátítson el elfogadható szinten egy úszásnemet.

Könnýtett és gyógytestnevelés

Az alapvető tantervi mozgásanyagon túl - kivételt képeznek az ellenjavallt feladatok - a tanulók, egyéni elváltozásaik ismeretében sajátítsák el és alkalmazzák a korrigáló gyakorlatokat. Válgják szokássá számukra a korrigáló gyakorlatok végzése és az úszás.

Osztályfőnöki 5 - 8. évfolyam

*"Ott elkezdni, ahol a csoport áll,
és vele együtt mozgásba lendülni."
(Ruth Bang)*

Cél Cél a gyermekek személyiségének fejlesztése, alakítása, a szociális képességek, a szociabilitás fejlesztése; az ehhez nélkülözhetetlen önismeret, társismeret fejlesztése, a szokások, szokásrendszerek, normák kialakítása, elfogadtatása, a zavarfelismerés, a magatartási és viselkedési zavarok kezelése – a zökkenőmentes társadalmi beilleszkedés lehetőségének kialakítása.

Követelmény Követelmények alatt azokat a neveltségi mutatókat értjük, amelyek – az adott életkornak megfelelő szinten, az adott osztály, tanuló esetében – elvárhatók és kívánatosak a célokban megfogalmazottak teljesüléséhez:

Az osztály szintjén:

- a tevékenységi rendszer szintje,
- a kollektíva komplex struktúrája,
- az önkormányzat fejlettségi szintje,
- a társas kapcsolatok,
- a közvélemény és az osztály értékrendje.

Az egyes tanulók szintjén:

- a tevékenység során létrejött teljesítmény és a teljesítmény létrehozásának módja,
- az erkölcsi tudatosság (fogalom- és szabályismeret, az erkölcsi ítéletalkotás képessége, meggyőződés, értékorientáció),
- erkölcsi tulajdonságok, attitűdök,
- motívumok,
- életmód.

Az elvárt követelmények, kompetenciák tantervi szinten nem fogalmazhatók meg egyértelmű konkrétumokban, hisz a tanulók érése, személyiségük alakulása nagy eltérést mutat adottságaik, körülményeik stb. miatt; mindig az alaphelyzethez igazodva szabhatjuk meg az elvárt fejlődés minőségét, mértékét, ezért a reálisan elvárható "teljesítmények" egy-egy tanulócsoporthoz, tanuló esetében a pedagógus éves/féléves tervében bonthatók le érdemi konkrétumokra. Ekkor is figyelemmel kell azonban lennünk arra, hogy a személyiségjegyek, magatartásformák, szokásrendszerek, normák kialakulása, interiorizációja hosszadalmas folyamat.

Tartalom Azok az ismeretkörök, tevékenységek, amelyeket eszközként használunk a tanulók személyiségének fejlesztéséhez.

Természetesen vannak közöttük olyanok, amelyek a különböző tantárgyi tantervekben is fellelhetők, s itt is megjelennek némileg módosult tartalommal, tevékenységi formával, illetve kiegészítik, mélyítik, más aspektusba helyezik azokat – hangsúlyt helyezve azon ismeretekre, képességekre, amelyek leginkább az osztályfőnöki órák sajátos légkörében, tevékenységi formái által sajátíthatók el, illetve fejleszthetők leghatékonyabban. Szintén jellemző, hogy ugyanazok az ismeretkörök – bővülő tartalommal, újabb és újabb szempontok szerint – e tanterven belül is ismétlődnek, s ez az ismétlődés igaz a módszerekre is – igazítva, transzformálva azokat az életkori sajátosságokhoz, az osztály, a tanulók fejlettségi szintjéhez. Ez elengedhetetlen is, hisz gyakori megerősítés, ismétlés, gyakorlás, alkalmazás szükséges ahhoz, hogy a kívánt ismeretek, értékek, funkciók a személyiségbe beépüljenek.

Ismeretkörök:

- Testi-lelki egészség.
- Önismeret.
- Társas kapcsolatok. Illem.
- Konfliktusok. Konfliktuskezelés.
- Tanulás.
- Pályaorientáció.
- Hagyományőrzés.
- Napi problémák, az osztályban vagy egyénileg megélt élmények, gondok, konfliktusok, kudarcok feldolgozása.

Tevékenységek, módszerek:

- Készség-, képesség- és személyiségfejlesztő gyakorlatok.
- Játék.
- Bábjáték.
- Szerepjáték, dramatikus játék.
- Irányított (célzott) beszélgetések.
- Szabad interakciós beszélgetések.

A gyakorlatok mind az igényelt tevékenységeket, a pszichikus feltételeket, mind céljukat, hatásukat tekintve komplexek, így tipizálásuk annyiban lehetséges (és praktikus szempontok miatt szükséges), amennyiben egy-egy területet, pszichikus funkciót kiemelten céloznak meg, illetve amennyiben sajátos módszerként jelennek meg a pedagógiai gyakorlatban. Így pl. a ritmusgyakorlatok egyszersmind koncentrációs gyakorlatok, a helyzetgyakorlatok, szituációs játékok egyben társ- és önismereti, kreativitásfejlesztő, kommunikációs gyakorlatok stb., a kreativitásfejlesztő gyakorlatok önismereti, kommunikációs gyakorlatok stb.

Az éves munka tervezése:

A pedagógus éves terve egyrészt tudatosan előre tervezett curriculum, másrészt az aktuális problémaanyaghoz rendeli a tevékenységet.

Minden esetben csak a fő elképzeléseket, a "gerincvonalat" tervezhetjük meg egy teljes tanévre/félévre előre. Ekkor is inkább csak az ismeretköröket körvonalazhatjuk határozottabban, a hozzájuk rendelhető adekvát módszer meghatározása a mindennapi pedagógiai gyakorlatban lehetséges.

Az óráról órára haladó programnak ugyanis maximálisan a tanulókhoz kell igazodnia, az egyes foglalkozásokon, szakaszokban elért előrehaladáshoz, a gyermekek élmény- és problémaanyagához illeszkedve, igazodva állíthatjuk össze a következő óra gyakorlatanyagának tervét és vázlatát. Alapelv, hogy a tanulók napi problémáira, általuk fontosnak tartott közlendőik meghallgatására mindig szánjunk időt.

Mind a témák, mind a módszerek csak az adott állapotnak, fejlettségi szintnek megfelelően választhatók ki, legyenek azok akár az előre megtervezett speciális fejlesztő programunk adott részei, akár az aktuális problémák kezelésére irányuló konkrét feladatok.

Mindezek nem zárják ki azt, hogy a foglalkozások felépítésében következetesen alkalmazzuk a következő sémát:

1. Bemelegítő, lazító-ráhangoló, gátlásoldó játékok, gyakorlatok.
- 2.1. Speciális fejlesztő gyakorlatok.
- 2.2. Aktuális helyzeti gyakorlatok.
3. Záró – levezető gyakorlatok.

Az eddigiek alapján tehát – a jellemző életkori sajátosságok figyelembe vételével – főbb vonalaiban a következő korcsoportokra határoztuk meg az ismeretanyagot és a módszereket:

- 5-6. évfolyam,
- 7-8. évfolyam.

Az *ismeretkörök* – tartalmukat a korosztály specifikumaihoz igazítva – következetesen megjelennek mind a két évfolyamcsoportban, hisz bizonyos szinten minden évfolyamon létjogosultsággal rendelkeznek; ezeket az ismeretköröket bontják az osztályfőnökök évfolyamokra éves tervükben.

Az életkor (és az egyéb korábban megfogalmazott determinánsok) a következőképp határozzák meg az alkalmazott *módszereket, tanulói tevékenységeket*:

A **prepubertás**, majd különösen a **pubertás** a tartalmi mellett jelentős módszerbeli váltást is igényel az osztályfőnöki munkában, a fejlesztő program kimunkálásában.

Fontossá, meghatározóvá válnak a csoportkeretek és a szabályok.

Emellett a kamaszokat az érzékenység, az önmegvalósítás igénye, a kritikus látásmód (sokszor fejletlen kritikai érzéssel párosulva), gyakran az agresszivitás is jellemzi.

Ebben az életkorban az osztályfőnöki óra a szituációs és szerepjátékok, drámajátékok, esetelemzések, elemző értékelések (önmaguk, társaik, a felnőttek), illetve kapcsolataik, különböző helyzetek, események, viselkedésmódok, értékek megítélésének, a bensőséges beszélgetéseknek, véleménynyilvánításnak, vitáknak a színtere.

Értékelés

Az osztályfőnöki órák sajátos jellege, funkciója nem teszi lehetővé, de nem is igényli a hagyományos módon történő értékelést, ellenőrzést. Ugyanakkor a tanulók magatartásának, viselkedésének, szorgalmának minősítése – összegezetten – megjelenik az érdemjegyekben, osztályzatokban, hisz ezek a tanulás, iskolai pályafutás minden területét és szintjét átfogják, így az osztályfőnöki munkában elértéket is – közvetetten – tükrözik.

Az értékelés tárgya a személyiség alakulása, s ebből adódóan szempontjai nem lehetnek mások, mint a neveltségi szint folyamatos figyelemmel kísérése (diagnosztizálás és folyamatkövetés).

Ennek formái: adatok, tények összegyűjtése, folyamatos megfigyelés, feljegyzések készítése a tanulók (az elvártakhoz és önmagához is) mért fejlődéséről; csoportos és személyes beszélgetések; feladatok, megbízatások, vállalások teljesítésének, eredményének értékelése, a közös tevékenységekben való részvétel értékelése.

Feltételek

A feltételek legfontosabbjai nem tárgyi jellegűek:

Felkészült osztályfőnök, aki rendelkezik a speciális feladatoknak, tevékenységeknek megfelelő ismeretekkel, kompetenciákkal, attitűdökkel.

Folyamatos eszmecsere, szoros együttműködés az osztályban tanító, az osztállyal, tanulókkal rendszeres kapcsolatban álló pedagógusok és az osztályfőnök között.

Folyamatos kapcsolattartás a családdal.

Demokratikus vezetés, bizalmas, fesztelen légkör; bensőséges, elfogadó és egyúttal optimális távolságot tartó kapcsolat a gyermekek és az osztályfőnök között.

Az osztályfőnök részvétele a gyakorlatokban.

Olyan közeg, ahol lehetőség nyílik a közvetlen érzéki tapasztalatszerzésre, a gyakorlati cselekvésre, a konkrét megfigyelésekre, azok elemzésére.

Tárgyi feltételek:

- Az egyes gyakorlatok elvégzéséhez szükséges anyagok (ezeket az ajánlott szakirodalom gyakorlatleírásai tartalmazzák).
- Verseskötetek, mesegyűjtemények.
- Tanulásmódszertan tankönyv.
- Video- és audiokazetták (helyzetek, konfliktusok, jellemek stb. bemutatásához).
- Hanganyagok (gyermekdalok, megzenésített versek, saját készítésű felvételek).

Ajánlott szakirodalom:

- Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról (tanári kézikönyv és tankönyv) – Alternatív Közgazdasági Gimnázium Alapítvány, 1994.
- Dévai Margit: Találd ki magad! – Lamin Stúdió.
- Gordon, Thomas: T.E.T. – Gondolat, Budapest, 1989.

- Hollós Róbertné (szerk.): A bábjáték lélektana és pedagógiája – Népművelési Propaganda Iroda.
- Csapláros István: Jó barátok görbe tükörben – Gondolat, Budapest, 1987.
- Cserné Adermann Gizella: Önmagát beteljesítő jóslat a pedagógiában – Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- Mihály Ottó (szerk.): Személyiségfejlesztő játékok – OKI, Budapest, XIII. ker. Pedagógiai Kabinet.
- Előd Nóra (szerk.): Add tovább! Drámajáték gyűjtemény, Candy Kiadó.
- Debreczeni Tibor (szerk.): Színkörjáték – Múzsák Közművelődési Kiadó, 1984.
- Várnagy Ildikó: Vizuális játékok – Múzsák Közművelődési Kiadó.
- Tóth Tibor: 33 osztályfőnöki óra – Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995.
- Falvy Károly: Ritmikus mozgás, énekes játék, OPI, 1990.
- Montágh Imre: Nyelvművesség – Múzsák Közművelődési Kiadó, 1989.
- Montágh Imre: Mondjam vagy mutassam?
- Bizám György – Herczeg János: Sokszínű logika – Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1985.
- Szatmáriné Balogh Mária: Csoportfejlődés és csoportdinamika – KLTE, 1992.
- Szekszárdi Ferencné: Konfliktusok az osztályban – Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.
- Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok – Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.
- Gergencsik Eszter: Kreativitás és közösség – Tankönyvkiadó, Budapest, 1987.

Ld. még: Felhasznált irodalom.

Ismeretkörök 5 – 8. évfolyam

Testi – lelki egészség

Cél – a különböző tantárgyak által, illetve az iskolán kívülről közvetített ismeretek, hatások koordinálásával – a helyes egészségfelfogásra, a betegségek, balesetek megelőzésére, az egészség megőrzésére és az egészséges állapot megbecsülésére nevelés. A helyes szokások, magatartásformák, attitűdök kialakítása.

5 – 6. évfolyam

Higiénés magatartás

A prepubertás és pubertás higiénés problémái, a helyes higiénés szokások. Megjelenésünk esztétikája.

Környezethigiéné

A lakás, a lakókörnyezet, a település higiénája. Részvétel az iskolai környezet szépítésében.

Mentálhigiéné

A serdülőkor. A testi és pszichés változások, ezek megélése. A rend, rendszeresség és szerepe életünkben.

Függőséghez vezető szokások megelőzése

Dohányzás, alkohol, drog. Drog és AIDS. A függőséghez vezető motívumok, veszélyhelyzetek.

Családi élet

A családi hagyományok. A családi örömök. A család értékrendje. Szerepek. A gyermek helyzete a családban. Konfliktusok a szülők és gyerekek, a testvérek között.

7 – 8. évfolyam

Egészség – egészség

Az egészség: testi – lelki – szociális harmónia. A serdülőkor jellemzői, problémái, külső és belső konfliktusok. Újra a káros szenvedélyekről. Napjaink jellemző egészségkárosító tényezői. Az ember szerepe kialakulásukban, lehetőségei és feladatai elhárításukban. Az egyes ember feladatai.

Családi élet

A család mibenléte, funkciói, harmonikus és diszharmonikus működése. A csonka család. Célok, értékek.

Családtervezés, gyermeknevelés.
Családi szerepek.
Felelősség, felelősségvállalás.

Önismeret

Cél az önismeret, az énkép feltárása és fejlesztése, a pozitív önismereti kép és jövőkép kialakulásának támogatása.

5 – 6. évfolyam

Önismereti kép (amilyenek látom magam) – énkép (amit környezetünk -család, barátok, osztálytársak, pedagógusok stb.- visszajelzései alakítanak ki bennünk).

Testkép (testi jellemzők), morális kép (erkölcsi tulajdonságok), individuális kép (a személyiség jellemzői).

Megfelelés/meg nem felelés a felénk irányuló elvárásoknak.

7 – 8. évfolyam

Önismeret – önvizsgálat □ önismereti kép, énkép.

Az önvizsgálat mozzanatai.

Önvizsgálat □ elégedettség/elégedetlenség önmagunkkal szemben □ önfejlesztés.

Célok, értékek. Példakép, negatív "példakép".

Társas kapcsolatok. Illem

Cél a perszonalizációs és szocializációs folyamat segítése.

A nyitottság, a kapcsolatteremtési aktivitás, az empátiás képesség, a tolerancia növelése, fejlesztése.

A konstruktív érdekérvényesítésre való felkészítés.

5 – 6. évfolyam

Emberi kapcsolatok és színterei.

Gyerekek és felnőttek.

Alá-, fölérendeltség a gyermek – felnőtt, a gyermek – gyermek viszonylatokban.

Milyenek az emberek? Van-e tökéletes ember?

Alkalmi és tartós kapcsolatok.

Az 'én' és a 'mi'.

Kapcsolataink jellemzői, viszonyulások, magatartásformák – felelősségérzet, tapintat, őszinteség, titoktartás, egyenrangúság, segítségnyújtás, együttérzés, udvariasság és ellentettjei.

Érintkezési szabályok, formások különböző helyzetekben és közösségekben.

Diáknyelv, szleng, trágárság.

7 – 8. évfolyam

Emberi kapcsolataink és színterei.

Barátság.

Eszmény, ideál.

Új ismeretség – alkalmi, első benyomások. Beállítódások, előítéletek. Változhat-e megítélésünk valakiről? Meglepetések, csalódások. Elhamarkodott ítéletalkotás. Példakép.

A serdülők kapcsolatai. Kapcsolataink változásai: kiszélesedése, mélyülése.

Alkalmi ismeretségek – a bennük rejlő lehetőségek és veszélyek.

A baráti társaságok. "Véd- és dacsövetség"; "betyárbecsület".

Egyén és közösség. Egyén és társadalom. Egyéni érdek, közösségi érdek. Érdekérvényesítés.

Magánélet, közélet.

Másság –községek, népek, kultúrák, az egyén mássága. Elfogadott (elfogadható), tiszteletben tartott/elutasított, elítélt másság; másság és deviáns magatartás.

Érzelmek, attitűdök egyes emberek, nyelvek, népek, kultúrák iránt.

Konfliktusok. Konfliktuskezelés

Cél az eredményes szocializáció segítése, a konfliktusok erőszakmentes, konstruktív megoldásához szükséges kompetenciák alakítása, konfliktuskezelő stratégiák, technikák elsajátítása. A rejtett konfliktusok felszínre hozása, megoldásuk segítése.

5 – 6. évfolyam

A konfliktusok az élet természetes velejárói, melyek a pozitív tapasztalatszerzés forrásai is lehetnek.

A konfliktusok fokozatai.

A kiváltott reakciók. Verbális és fizikai agresszió.

A konfliktusok szereplői, szenvedője (szenvetői). Melyek a konfliktusaik kiváltói, okai? Hogyan szokott fény derülni a konfliktusokra (feltárás, összeütközés)? Hogyan oldják meg a konfliktusokat; bevonnak-e (s ha igen, milyen) külső segítséget? A lányok és a fiúk konfliktuskezelése.

7 – 8. évfolyam

Szerepek, szükségletek, érdekek – ellentétek, konfliktusok.

Felelősség, lelkiismeret. Önérvényesítés – a másik fél akaratának tiszteletben tartása.

Rejtett és nyílt konfliktusok.

A feltárás – a sérelem nyílt, őszinte jelzése.

Pozitív és negatív konfliktuskezelési technikák és stratégiák, megoldási módok.

Erőszak, agresszió □ a konfliktus nincs megoldva, az agresszió újabb agressziót szülhet.

Győztes – legyőzött □ a konfliktus nincs megoldva, az egyik fél rákényszeríti akaratát a másikra, a másik megadja magát.

Kompromisszum □ mindkét fél enged, módosít álláspontján, viselkedésén, együttesen állapodnak meg a megoldásban.

Átállás □ a másik fél véleményének elfogadása (a konfliktusok rendezésének legtartósabb módja).

Erőszakmentes, konstruktív konfliktusmegoldási modellek.

A belső konfliktusok – okai, feltárásuk, megoldásuk.

Káros szenvedélyek mint a "konfliktuskezelés módja".

(Ld. még: Önismeret, Társas kapcsolatok.)

Tanulás

Cél a tanulási motivációk, a tanulási tudatosság kialakítása, fejlesztése. Különböző tanulási stratégiákkal, technikákkal való megismerkedés, adekvát tanulási szokások kialakítása.

5 – 6. évfolyam

Motívumok, attitűdök.

Iskolai tanulás – egyéni tanulás, önképzés.

Megértés és "magolás".

A tanulás módja: gyors, mechanikus (kevésbé tartós), lassú, megértésre törekvő (tartós).

Elemi tanulási technikák.

Tanulási stílusok (a tanulás módja és a tanuló hozzáállása szerint).

Azonosságok és különbségek egyes tantárgyak tanulásában.

Egyéni tanulási módszerek, szokások.

7 – 8. évfolyam

Mint a 5-6. évfolyamon.

A tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók (figyelem, megértés, emlékezet, problémamegoldás).

E pszichikus funkciók (képességek) fejlesztésének lehetőségei.

Az önellenőrzés, önértékelés, önfejlesztés.

Pályaorientáció

Cél a pályaválasztási érettség előkészítése és kialakítása, a pályaválasztási döntés előkészítése.

5 – 6. évfolyam

Hol tanulok tovább? Mi szeretnék lenni?
Szellemi és fizikai pályák.
Pályák és szükséges képességek.
A pályák előnyei és hátrányai.

7 – 8. évfolyam

A munka szerepe az ember életében.
Alapszakma, rokon szakmák.
Divatszakmák.
Ismert, kevésbé ismert és szokatlan szakmák.
A szülők pályaelképzelései – saját elképzelés.
Milyen képességek, személyiségjegyek szükségesek a választott pályához? Rendelkezem-e ezekkel?
A választott pályán dolgozók munkakörülményei.
Milyen végzettség szükséges a választott szakmához?
Esélyek az adott iskolába való bejutásra, majd az adott pályán való elhelyezkedésre.
Pályamódosítás – rossz választás miatt, kényszerűségből.

Hagyományőrzés

Cél az iskolai és községi hagyományok ápolásával a közösséghez tartozás érzésének kialakítása. A sokrétű tapasztalatgyűjtés lehetőségének biztosításával a gyermekek szociális képességeinek fejlesztése, élményanyaguk, érzelmeik gazdagítása, számukra sikerélmény biztosítása.

5 – 6. évfolyam

Az osztály képviselője; feladatai. Hogyan segítik a többiek a munkáját?
Hogyan kell véleményt mondani az osztályban, az iskolában?
Egyéni vélemény és csoportvélemény.
Felkészülés a vállalt osztályprogramra, az egyéb hagyományos rendezvényekre.

7 – 8. évfolyam

Felkészülés a vállalt osztályprogramra, az egyéb hagyományos rendezvényekre.

Tevékenységek, módszerek – 5 – 8. évfolyam

Készség-, képesség- és személyiségfejlesztő gyakorlatok

Interakciós játékok

Cél:

Tudjunk meg minél többet a másiktól! (Kedvelt/nem kedvelt megszólításai, időtöltései, ételei, játécai stb.)

Az egymással kapcsolatos vélemények, érzések, elvárások, indulatok, konfliktusok feltárása.

Az egymásra figyelés (társas decentráció) fejlesztése – pozitív hatás gyakorlása az osztályközösségi életre.

Kapcsolatépítő képesség fejlesztése, kapcsolatok erősítése.

Feszültségoldás.

Gyakorlatok:

Pihentető, élénkítő gyakorlatok (ráhangolás, átvezetés, levezetés).

Csoportalakító gyakorlatok.

Ismerkedő, társmegfigyelési -ismereti és jellemzési feladatok, gyakorlatok.

Kapcsolatfelvételi aktivitást és képességet serkentő, fejlesztő gyakorlatok.

Társfelismerési tréninggyakorlatok.

7-8. évfolyamon: nehezebb fajsúlyú helyzetjátékokkal a felnőttekre irányuló érzések, feszültségek felszínre hozása.

Koncentrációs gyakorlatok

Cél:

A koncentrációképesség direkt fejlesztése.

Elősegíteni önmaguk és a környező világ pontosabb észlelését, megfigyelését; képessé tenni őket arra, hogy jobban figyeljenek a másokra, hogy nyitottak legyenek a világra.

Memóriafejlesztés.

Verbális készség fejlesztése.

Mozgáskoordináció fejlesztése.

Gátlásoldás – közérzetjavítás.

Gyakorlatok:

Mozgáskoncentráció (-koordináló) gyakorlatok.

Látáskoncentráció gyakorlatok.

Halláskoncentráció ritmus- és dinamikai, artikulációs gyakorlatok.

Érzékelő gyakorlatok (Szenzibilizálás)

Cél:

Az inerszegénység (mely a világ befogadásában korlátoz) csökkentése.

Érzékelő – megfigyelő-képesség fejlesztése.

A befogadás képességének fejlesztése.

Figyelemösszpontosítás fejlesztése.

Memóriafejlesztés.

Esztétikai érzékenység fejlesztése.

Bizalom erősítés.

Gyakorlatok:

Térérzékelő gyakorlatok.

Tapintó, szag- és ízérző gyakorlatok.

Verses, énekes, szöveges ritmusjátékok, népi gyermekjátékok

Cél:

A ritmus – dallam – mozgás együttes élményének átélése; az (újra-) alkotás örömeinek megélése.

Feszültségoldás, közérzetjavítás.

A beszéd-készség, a nonverbális kifejezőképesség fejlesztése.

Ritmuserzék, mozgáskoordináció fejlesztése.
Figyelemösszpontosító és megfigyelő-képesség fejlesztése.
Esztétikai érzékenység fejlesztése.

Gyakorlatok:

Gyermekversek, gyermekdalok, mondókák, népi gyermekjátékok.
(Kombinálva a halláskonzentráló gyakorlatokkal.)

Mimes, mimes – szöveges improvizatív helyzetgyakorlatok

Cél:

Érzelmek, érzések, attitűdök megjelenítésével emberi viszonylatok, helyzetek feltárása.
Fantázia, kreativitás, improvizálóképesség fejlesztése.
Verbális és nonverbális kommunikációs képesség fejlesztése, szókincsfejlesztés.
Együttműködési képesség fejlesztése.
Feszültségoldás.

Gyakorlatok:

Egyéni játékokra épülő helyzetgyakorlatok.
Kiscsoportos helyzetgyakorlatok és társasjátékok.
Nagycsoportos helyzetgyakorlatok.
Fantáziafejlesztő gyakorlatok.
Élethelyzet-gyakorlatok.

Kreativitásfejlesztő gyakorlatok

Cél:

Az alkotás örömeinek megtapasztalása.

A kreativitás célzott fejlesztése:

a fluencia (könnyedség), flexibilitás (rugalmasság), originalitás (eredetiség), szenzibilitás (problémaérzékenység), az asszociációs képesség, a divergens gondolkodás képességének fejlesztése.

A fantázia fejlesztése.

Az esztétikai érzékenység fejlesztése.

Az együttműködési képesség fejlesztése.

Az ön- és társismeret fejlesztése.

Gyakorlatok:

Nyelvi, szókincsfejlesztő és verbalizációs készségnövelő gyakorlatok.
A performációs (praktikus) kreativitás fejlesztését szolgáló gyakorlatok.
Esztétikai érzékenység- és élményfejlesztő gyakorlatok.

Önkép, önismeret fejlesztését szolgáló gyakorlatok

Cél:

Az énkép, a gyermek önmagáról, viszonylatairól, tulajdonságairól, képességeiről alkotott vélekedésének célzott feltárása és fejlesztése.

Az éniideálban, érdeklődésben és pályaelképzelésekben rejlő irreális, inadekvát elemek feltárása, korrekciója.

Gyakorlatok:

Testi önismeret-fejlesztés.

Önkifejezés, önmegfigyelés, önjellemzés, önábrázolás fejlesztése.

Önismereti tudatosságnövelő gyakorlatok (éniideál, visszatükrözött és tulajdonított önkép, célok és értékek fejlesztése).

Kommunikációs gyakorlatok

Cél:

A verbális és nonverbális kommunikációs képesség célzott fejlesztése.

Az empátiás, beleélő-megértő képesség fejlesztése.

Megjelenítési, imitációs képesség fejlesztése.

Együttműködési képesség fejlesztése.

Gyakorlatok:

Érzelmek kifejezése.

Imitációs gyakorlatok.

Ld. még: Kreativitásfejlesztő gyakorlatok,
                          Verses, énekes, szöveges ritmusjátékok, népi gyermekjátékok,
                          Halláskoncentráló gyakorlatok,
                          Mimes-szöveges improvizatív helyzetgyakorlatok,
                          Szerepjáték, bábjáték.

Tanulási képességet fejlesztő gyakorlatok

Cél:

A tanulás feltételeit jelentő pszichikus funkciók fejlesztése.

Gyakorlatok:

A szándékos és spontán figyelem, megértés (megértő gondolkodás), emlékezet, problémamegoldás fejlesztését szolgáló gyakorlatok .

Ld. még: Koncentrációs gyakorlatok,
                          Érzékelő gyakorlatok,
                          Kreativitásfejlesztő gyakorlatok,
                          Kommunikációs gyakorlatok.

Játék

Cél:

Mozgás- és cselekvésvágy kiélése.

Szorongás-, feszültségoldás.

Az érzélemvilág gazdagítása.

Az identifikációs, interakciós folyamat, képesség segítése, fejlesztése.

A szabálytudat erősítése, önfegyelmre, önuralomra nevelés.

Kudarctűrő képesség fejlesztése.

A kreativitás fejlesztése.

Játékok:

Elsősorban a gyermekek szabad választására építve, hagyva, hogy kedvenc (régebbi vagy az iskolában megismert) játékaikat játszassák (udvari, játszótéri, termi játékokat egyaránt): szerepjátékok, szabályjátékok, énekes, mozgásos játékok, verseny jellegű, kieséses rendszerű játékok.

Bábjáték

Cél:

A játék, az alkotás örömeinek átélése.

Az érzelmi – akarati élet, a fantázia gazdagítása.

Szorongás-, feszültségoldás, negatív indulatok levezetése.

A mikromozgások, a mozgáskoordináció és a beszédkészség együttes fejlesztése.

A koncentrációképesség, a kreativitás fejlesztése.

Játékok, gyakorlatok:

Bármilyen improvizatív, dramatikus módon (egyénilag és csoportosan) megjelenített mese, dal, esemény, helyzet, konfliktus stb.

Szerepjáték, dramatikus játék

Cél:

A tanulók szociális készségeinek fejlesztése.

Ld. még: Játék, Bábjáték, Mimes, mimes – szöveges improvizatív gyakorlatok.

Játékok, gyakorlatok:

A mindennapi életből ill. mesékből, történetekből vett helyzetek, elvárt és valós viselkedés, problémák, konfliktusok, események, érzelmek, attitűdök, jellemek stb. megjelenítése, reprodukciója. Ld. még: Verses, énekes, szöveges ritmusjátékok, népi gyermekjátékok, Mimes, mimes – szöveges improvizatív gyakorlatok.

(A szerepjátékról – mint szociális tanulási technikáról –, ill. a mintanyújtásról, modellkövető viselkedésről, a megerősítésről, a shaping- és brainstorming-technikáról ld. bővebben Bagdy – Telkes: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában – Tankönyvkiadó, 1990., 168-184.o.)

Beszélgetések (irányított és szabad)

Az osztályban, csoportban zömmel a szabad interakciós beszélgetés módszerével élünk, de esetenként (ha a téma megkívánja), az irányított beszélgetést választhatjuk. Jól összeszokott, megfelelő léghőmérsékletű csoportokban ez átalakul szabad beszélgetéssé, az osztályfőnök inkább csak a témát exponálja. A két módszer életkorfüggő is: a kisebbeknél inkább előtérbe kerülhet – a téma megtartása, célunk elérése érdekében – az irányított beszélgetés.

Sok esetben alkalmazhatjuk – és a nagyobbakat ezáltal rendszerint vitára készíthetjük – a helyzetelemzés, esetelemzés módszerét.

A beszélgetés két speciális formája a célzott egyéni beszélgetés, a hagyományos értelemben vett, elsősorban adatszerzésre, tájékozódásra irányuló pedagógiai beszélgetés és a fejlesztő interjú, melynek célja a gyermekek önvizsgálata, önfeltárása, végső soron önirányítása-önalakítása.

Felhasznált irodalom:

- Bagdy Emőke – Telkes József – Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában – Tankönyvkiadó, 1990.
- Balogh László: Tanulási stratégiák, technikák és fejlesztésük – KLTE Debrecen, 1992.
- Dévai Margit: Játszd meg magad! – Lamin Kft.
- Mihály Ottó (szerk.): Az osztálytükörtől a falfirkaig – Iskolafejlesztési Alapítvány, OKI Iskolafejlesztési Központ, 1992.
- Nagy József: Nevelési kézikönyv személyiségfejlesztő pedagógiai programok készítéséhez – Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1996.
- Rudas János: Delfi örökösei – Gondolat, Budapest, 1990.
- Szabó Kálmán: Osztályfőnöki kézikönyv - Témavázlatok, – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.
- Szakmai - pedagógiai konfliktusgyűjtemény és elemzés – Baranya Megyei Pedagógiai Intézet, Pécs, 1989.
- Szekszárdi Ferencné: Pedagógiai értékelés az osztályfőnök munkájában – Művelődési Minisztérium és Veszprém Megyei Pedagógiai Intézet, Veszprém, 1987.
- Walker, Jamie: Feszültségoldás az iskolában – Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.

3.4. Ellenőrzés, értékelés

Pedagógiai munkánk szerves része, nélkülözhetetlen eleme az ellenőrzés és értékelés, minősítés.

Kiindulópontnak tekintjük a követelmények egyértelmű és világos megfogalmazását. Ez jelent viszonyítási alapot, és fejleszti a tanulók ítélőképességét, amely saját munkájuk eredményeinek és kudarcainak felismeréséhez szükséges.

Az intézményünkben folyó értékelési tevékenységnek ki kell elégítenie az alábbi követelményeket:

- ☺ a tanulók ellenőrzésénél és értékelésénél, minősítésénél érvényesüljön az egységesség, következetesség, differenciáltság alapelve,
- ☺ tájékoztassa a tanulót, a szülőt és a pedagógust a végzett munka eredményéről,
- ☺ a fejlesztés érdekében fejezze ki a tanuló önmagához viszonyított előrehaladását,
- ☺ a továbbfejlődés szempontjából lényeges elemeket tükrözze,
- ☺ legyen objektív, érvényes és megbízható,
- ☺ legyen sokoldalú – tárgyában és módszereiben egyaránt,
- ☺ legyen a tanulók életkorának, a tantárgy jellegének megfelelő.

Valamennyi pedagógus feladata:

- ☺ a tantervi követelményrendszer egységes értelmezése,
- ☺ a folyamatos információszerzés (megfigyelés, ellenőrzés) a tanulókról,
- ☺ pozitívumokra építő, azokat megerősítő, ugyanakkor a hiányosságokra is rámutató, segítő szándékú értékelés,
- ☺ a szóbeli és írásbeli ellenőrzés egyensúlyának megtartása,
- ☺ rendszeres lehetőség biztosítása a tanulók számára önmaguk, illetve egymás teljesítményének értékelésére.

Mit értékelünk?

Értékeljük a gyerekek magatartását, szorgalmát, teljesítményét, előmenetelét: önmagukhoz mért fejlődésüket, megszerzett ismereteiket, illetve hangsúlyozottabban azok alkalmazását.

Hogyan értékelünk? (Az értékelés formái, rendszeressége)

Értékelési rendszerünkben helye van mind a diagnosztikus, mind a formatív, mind a szummatív típusú értékelésnek.

Diagnosztikus értékelést végzünk az első évfolyamon tanév elején, a felsőbb évfolyamokon a különböző szakaszok elején (pl. pedagógus váltás, új tantárgyak belépése), de végezhető minden olyan esetben, amikor a pedagógus szükségét látja, pl. tanulási problémák felmerülésekor a tanítási mód megválasztásához; ugyanis a diagnosztikus értékelés funkciója az, hogy felmérjük (kognitív, affektív ill. pszichomotorikus területen), hogy milyen alapokra építve tervezheti a pedagógus a gyermekek ill. ezzel összefüggésben a saját tevékenységét.

A formatív értékelésnek helye van bárhol a tanítás-tanulási folyamatban, hiszen célja egyrészt a visszacsatolás a tanulóhoz és a pedagógushoz, másrészt a hibák, hiányosságok azonosítása a megoldási módok kialakítása céljából.

Épp ezért formája rendkívül változatos: értékelhetjük a tanuló órai tevékenységét, szóbeli és írásbeli feleleteit, feladatmegoldásait, dolgozatait, füzetvezetését, alkotásait, önálló beszámolóit, csoporttevékenységeit stb. Mivel a különböző területek, tantárgyak jellege erős befolyásoló tényező, az egyes tantárgyak tanterveiben rögzítettük az ellenőrzés-értékelés formáit.

A *szummatív értékelés* funkciója a minősítés, s e jellegéből adódik, hogy egy-egy szakasz lezárása után alkalmazzuk. Ebből eredően formái lehetnek: témazáró dolgozatok, félévi, év végi dolgozatok, felmérések, minimumszintű mérések. Ezek módját, számát a tantárgyi programokban kell meghatározni, s erről a tanév elején a tanulókat tájékoztatni.

A felmérések, dolgozatok értékelésénél gyakran alkalmazott módszer a százalékpontozás, az érdemjegyek mellé rendelt szöveges értékelés, az osztályszintű értékelés, valamint (az életkornak megfelelően) az önértékelés, egymás munkáinak értékelése.

A témazáró, illetve félévi, év végi dolgozatok, felmérések időpontját legalább két tanórával a megírás előtt bejelentjük a tanulóknak. Ezen dolgozatok száma egy napon 2-nél nem lehet több. A pedagógus köteles ezeket a dolgozatokat, felméréseket egy héten belül kijavítani, az eredményt ismertetni a gyermekekkel, ellenőrző útján a szülőkkel.

A szummatív értékelési kategóriába tartozik az is, amikor a tanulók első félévi ill. év végi teljesítményét, előmenetelét és szorgalmát, magatartását értékeljük, minősítjük.

Iskolánkban a tanulók magatartását, szorgalmát, tanulmányi munkáját hagyományos *érdemjegyekkel, osztályzatokkal* minősítjük:

A tanuló magatartásának értékelésénél és minősítésénél példás (5), jó (4), változó (3), rossz (2),

szorgalmának értékelésénél és minősítésénél példás (5), jó (4), változó (3), hanyag (2),

tudásának értékelésénél és minősítésénél jeles (5), jó (4), változó (3), elégséges (2), elégtelen (1) jelölést alkalmazunk.

Tanulóink havonta minden tantárgyból kapnak *legalább* egy érdemjegyet, amelyről a szülőket ellenőrző útján tájékoztatjuk.

Szülői értekezleteken, fogadóórákon a szülők megtekinthetik gyermekeik dolgozatait, felméréseit.

A félévi és év végi osztályzatokat az érdemjegyek, a félévi és év végi felmérések eredményeinek figyelembe vételével határozzuk meg. Az év végi minősítéskor az egész éves teljesítményt vesszük alapul azzal a kitételrel, hogy az osztályzatok megállapításában meghatározó szempont a fejlődési tendencia.

Abban az esetben, ha a tanuló az első félévben csak a legminimálisabb szinten képes az előírt teljesítményre, ezt a félévi minősítésében kifejezzük azzal, hogy az adott tantárgy(ak)ból ún. „figyelmeztető elégséges” minősítést kap; ez jelzi a tanuló és a szülők számára, hogy a növekvő követelmények teljesítéséhez a továbbiakban több szorgalomra, nagyobb erőfeszítésre lesz szükség.

Az értékelés során nem minden esetben alkalmazzuk az ötfokú skála valamely számszerű értékét.

A szöveges értékelés egyik lehetséges formája:

Magyar nyelv és irodalom

HELYESEJTÉS

Szóbeli közlése	érthető	nehezen érthető	érthetetlen
Beszédtempója	megfelelő	lassú	gyors
Hangereje	megfelelő	halk	hangos
Szókinccse	gazdag	életkorának megfelelő	életkorának nem megfelelő

OLVASÁS

Hangos olvasása	folyékony pontos	folyékony kevés hibával	szóképes sok hibával	akadozó	nem tud olvasni
Olvasott szöveg megértése	önállóan	kis segítséggel	több segítséggel	nem tudja értelmezni a szöveget	

NYELVTANI ISMERETEK

Hangtani ismeretek	kiváló	jó	közepes	gyenge	nem megfelelő
Szótani ismeretek	kiváló	jó	közepes	gyenge	nem megfelelő
Mondattani ismeretek	kiváló	jó	közepes	gyenge	nem megfelelő
Szövegtani ismeretek	kiváló	jó	közepes	gyenge	nem megfelelő

HELYESÍRÁS

Másolás	hibátlan	kevés hibával	sok hibával
Tollbamondás	hibátlan	kevés hibával	sok hibával
Emlékezetből való írás	hibátlan	kevés hibával	sok hibával

ÍRÁS

Külsőalakja	rendezett, tiszta	rendetlen, maszatos	szép	rendezetlen
Betűalakítása	szabályos	néhány betűje szabálytalan	szabálytalan	
Betűkapcsolása	szabályos	kevés kapcsolási hibát ejt	szabálytalanul kapcsol	

MATEMATIKA

Csoportosítás, rendezés adott vagy válogatott szempont szerint

önálló, jó	kevés segítséggel	csak segítséggel

Számfogalom a tanult számkörben

A számok jelét:	ismeri	néha téveszt	gyakran téveszt
Tájékozódás a számegyenesen	önálló, jó	kevés segítséggel	sok segítséggel
Tárgyak, mennyiségek meg-és leszámlálása	hibátlan	néha téveszt	gyakran téveszt
Számszomszédok felismerése	hibátlan	néha téveszt	gyakran téveszt
Páros, páratlan számok felismerése	hibátlan	néha téveszt	gyakran téveszt

Relációs jelek értelmezése, alkalmazása

hibátlan	néha téveszt	gyakran téveszt

Műveletek végzése a tanult számkörben

hibátlan	néha téveszt	gyakran téveszt
eszköz nélkül tudja	eszközzel tudja	eszközzel sem tudja

A műveletek értelmezése

önállóan tud	segítséggel tud	nem tud

Szöveges feladatok

önállóan ábrázolja és megoldja	kis segítséget igényel, néha hibázik	csak segítséggel tudja megoldani

TERMÉSZETISMERET

Tanórán

A feladatokat fegyelmezetten, az utasításoknak megfelelően végzi.	Tanulás során néha rendetlenkedik, játszik az eszközökkel.	Fegyelmezetlenségével zavarja társait, az utasításokra nem figyel.

Megfigyeléseiről

Önállóan beszámol.	Segítséggel tud beszámolni.	Segítő kérdések alapján sem tud beszámolni.

A tanult ismereteket

Saját szavaival meg tudja fogalmazni.	Csak segítséggel tudja megfogalmazni.	Segítséggel is csak nehezen tudja megfogalmazni.

Gyűjtőmunkát

Sokat végez.	Néha végez.	Nem végez.

TECHNIKA

A tanult technikákat

Ügyesen alkalmazza.	Csak segítséggel alkalmazza.

Az elkészítés lépéseit

Önállóan képes követni.	Segítséggel képes követni.	Sok segítséggel képes követni.

Ollóval, ragasztóval

Ügyesen dolgozik.	Kicsit pontatlanul dolgozik.	Csúnyán dolgozik.

Az elkészített munkadarab

tetszetős	pontos	tiszta	pontatlan	maszatos

ÉNEK-ZENE

Dal éneklése

kiváló	jó	megfelelő	gyenge

Éneklés tempója

megfelelő	lassú	gyors

Éneklés hangereje

megfelelő	halk	hangos

Dallamfelismerés

biztos	bizonytalan	nem tudja

Ritmus felismerése

biztos	bizonytalan	nem tudja

Ritmus hangoztatása

hibátlan	kevés hibával	sok hibával

Ritmusírása

hibátlan	kevés hibával	sok hibával

VIZUÁLIS KULTÚRA

Élményeinek képi megjelenítésére

képes	kis segítséggel képes	csak segítséggel képes

A vizuális nyelv alapismereteit

felismeri	általában felismeri	nem ismeri fel

Formavilága

kifejező	pontatlan	nehezen felismerhető

A tanult technikákat, rajzi eszközöket

ügyesen alkalmazza	megfelelően alkalmazza	csak segítséggel képes alkalmazni

Látványok és ábrázolások elemzésekor

jó meglátásai vannak	gyakran hozzászól	nem vesz részt benne

Munkavégzése, munkája

esztétikus	gondos	elnagyolt	rendetlen

TESTNEVELÉS

Tanítási órákon

aktív	általában tevékeny	aktivitása változó
fizikai adottságaihoz mérten jól teljesít	adottságai alatt teljesít	

Gimnasztikai gyakorlatok végrehajtása

pontos, folyamatos	kissé akadozó	pontatlan	akadozó	gyakran leáll

A játékok szabályait

betartja	figyelmeztetésre betartja	nem hajlandó betartani

Társaihoz való viszonya

jól alkalmazkodik	segítőképz	kevésbé alkalmazkodik	nehezen alkalmazkodik

Órai fegyelme

szívesen, fegyelmezetten dolgozik	néha fegyelmezetlen	rendetlenkedésével gyakran zavarja társait

Felszerelése

hiánytalan	gyakran hiányos

A félévi és év végi minősítések a következő formulák lehetnek:

a követelményeknek megfelelően	kiválóan teljesített, jól teljesített, megfelelően teljesített, felzárkóztatásra szorul.

Ha a tanuló „felzárkóztatásra szorul” minősítést kap, intézményünk a szülők bevonásával értékeli a tanuló teljesítményét, feltárja a fejlődését, haladását akadályozó tényezőket és javaslatot tesz az azok megszüntetéséhez szükséges intézkedésekre. Ha a tanuló eredményes felkészülése azt szükségessé teszi, számára heti 2 alkalommal egyéni foglalkozást kell szervezni.

A magatartás és szorgalom minősítése:

A tanuló magatartásának minősítésében a szűkebb és tágabb közösséghez, annak tagjaihoz való viszonyulást (felelősségérzet, együttműködési készség, a közösség érdekében végzett munka, viselkedés), a szorgalom minősítésében pedig a tanulmányi munkához való viszonyulást, az önállóság mértékét kell kifejezni.

A minősítések egységességének érdekében be kell tartani az alábbi *elveket*:

Minden iskolai keretben történő megnyilvánulás - még ha nem is az iskola falain belül történik - részlemele legyen a magatartás minősítésének.

A magatartás és szorgalom minősítési fokozatainak tartalmát a tanuló életkori sajátosságaival összhangban tekintjük viszonyítási alapnak.

A diák megítélésében a pedagógus biztosítsa a neveltségi szint fejlődésének lehetőségét.

A magatartás és a szorgalom minősítése egymásra vetítve nem determinisztikus.

A szorgalom minősítésében meghatározó legyen az egyéni képesség és a teljesítmény viszonya, figyelembe véve a tanuló igény szintjét is.

A magatartás és szorgalom minősítésének kritériumai:

Magatartás

	<i>példás</i>	<i>jó</i>	<i>változó</i>	<i>rossz</i>
vi- szo- nya kör- nye- ze- zeté- hez	Közösségi motiváció irányítja tetteit, pozitív hatást gyakorol a közösség tagjaira.	A közösségi életben szívesen vesz részt, de annak kialakítását nem befolyásolja.	Tudatosan nem árt a közösségnek, de nem lehet rá számítani, megnyilvánulásaiban, cselekedeteiben megbízhatatlan.	Megbízhatatlan, szembefordul a közösséggel.
	A házirendet következetesen betartja és betartatja társaival; aktív, tudatosan vállalja az iskolai követelményeket.	A házirend szabályait megtartja; bár passzív, viselkedésére nincs panasz.	A házirend szabályait többé-kevésbé megtartja; nem lehet rá számítani, hajlamos a fegyelmetlenségre.	A házirendet gyakran megsérti.
fele- lős- ség- érzet	Fejlett, pozitív tettekben, kezdeményezésekben mutatkozik meg, a közösségben vezető, illetve aktív szerepet vállal.	Nem kezdeményez, de elfogadja a kezdeményezést.	Sodródik a közösség mellett.	Fejletlen, tetteiért nem vállalja a felelősséget.
segí- tő- kész- ség	Fejlett, foglalkozik társaival, keresi a jobbitó változtatások lehetőségét.	Együttérez a problémákkal küzdő tanulókkal, de nem foglalkozik velük, nem próbál segíteni.	Szimpátiája ingadozó, időnként a "rosszak" felé fordul.	Szemben álló, kívülálló, nincs benne segítőkészség.

Szorgalom

	<i>példás</i>	<i>jó</i>	<i>változó</i>	<i>rossz</i>
tanul- mányi munka	Céltudatos, igényes, folyamatosan dolgozik, pontos, megbízható, szívesen vállal feladatokat.	Átlagos tanulmányi munka, csak a kötelező feladatokat végzi el.	Hullámzó teljesítmény, képességei alatt teljesít, figyelmetlen.	Figyelmetlen, megbízhatatlan, nem végzi el feladatait.
kötele- ségtudat	Magas fokú.	Ösztönzésre vár.	Alulmotivált.	Nem törődik a kötelelességeivel.
érdek- lődés	Tananyagon felül is produkál, érdeklődése széleskörű.	A tananyagon belül teljesít.	Szétszórt, ingadozó.	Közömbös.
önálló- ság szintje	Önálló, önellenőrző.	Ösztönözni kell.	Önállótlan, a segítséget elfogadja.	Elutasító.

Az elért félévi és év végi eredményről, a magatartás és szorgalom minősítéséről a művelődési miniszter által kiadott, a tanév rendjéről szóló rendeletben előírt határidő betartásával tájékoztató füzet, ellenőrző, illetve bizonyítvány útján értesítjük a tanulókat és szüleiket.

Tanítványaink különböző területeken elért kimagasló teljesítményét, tanulmányi, kulturális és sportversenyeken elért eredményeit szaktanári, osztályfőnöki, igazgatói, nevelőtestületi dicsérettel ismerjük el az Intézményi szervezeti és működési szabályzat szerint. Szintén az ISzMSz szabályozza az elmarasztaló eljárásokat is (szaktanári, osztályfőnöki szóbeli figyelmeztetés, osztályfőnöki intés, igazgatói figyelmeztetés, intés).

3.5. *Speciális didaktikai és egyéb kérdések, tevékenységek*

3.5.1. *Gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység*

A gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység átfogja az iskolai élet egészét azzal a céllal, hogy biztosítsa a gyermekeket megillető jogok érvényesülését, védő-óvó intézkedéseket tegyen a rászorulóknak érdekében.

Intézményünkben a gyermekek biztonságos és egészséges környezetben nevelkednek. Életkoruknak és fejlettségüknek megfelelően a napirendjüket pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási lehetőség biztosításával alakítjuk ki.

A gyermekek étkeztetésének biztosításával, a tanulók szabadidejének szervezésével, a reggeli és tanórák közötti biztosított felügyelettel általános gyermekvédelmi feladatokat látunk el.

Feladataink megvalósításában nagy szerepe van az osztályfőnököknek. Ők ismerik legjobban a gyermek családi életét, környezetét, az őt ért hatásokat. Családlátogatások, szülői értekezletek, nyílt napok, fogadóórák alkalmával segítenek a szülőknek nevelési problémáik megoldásában. Számon tartják az igazolatlan mulasztást, segítenek a beilleszkedésben, a pályaválasztásban, a szabadidő helyes eltöltésében.

3.5.2. *Tehetséggondozás*

E tevékenység első és egyben nagyon fontos fázisa, hogy a pedagógusok minél előbb felismerjék a gyermekben rejlő adottságokat és képességeket. További felelősséget ró a pedagógusra, hogy ezeket a képességeket az adott szintről magasabb szintre emelje.

Ennek érdekében biztosítjuk, hogy az érdeklődő tanulók a számukra vonzó területen próbára tehessék magukat, követelmények fölötti ismereteket szerezhessenek, ill. a követelményekben meghatározottakat magasabb szinten sajátíthassák el, sokoldalúbban alkalmazhassák.

Ezért maximálisan kihasználjuk a differenciálás nyújtotta lehetőségeket mind a tanórákon, mind azokon kívül. Arra ösztönözzük tanítványainkat, hogy beszámolókkal, kiselőadásokkal, könyvismertetésekkel, stb. készüljenek a tanítási órákra, fejlesztve ezzel képességeiket, tágítva látókörüket, esetleg új, általuk még fel nem fedezett területek felé irányítva figyelmüket. Érdeklődési körüknek megfelelően segítünk eligazodni az információhordozók sokaságában, könyveket, filmeket, oktató- ill. ismeretterjesztő programokat ajánlunk számukra. Elengedhetetlen, hogy a tanulók mind a pedagógusok, mind a szüleik, mind társaik előtt számot adhassanak tevékenységükről, eredményeikről, sikereikről, s részükről pozitív visszajelzést kapjanak.

Fontos kitérni arra, hogy a fentieket nem szűkíthetjük le a - hagyományos értelmezésben elterjedt - tanulmányi tevékenységekre, hanem minden olyan területen, amelyen valamely megnyilvánulás elárulja érdeklődését, adottságait, segíteni kell őt abban, hogy ugyanúgy

kibontakoztathassa adott képességeit, mint a tanulásban (pl. ének, zene, tánc, egyéb előadói tevékenység, képzőművészet, sport).

Mindezek szinterei a már említett kötelező tanórai foglalkozásokon kívül a választható tanórai foglalkozások, egyéni foglalkozások (pl. versenyekre, pályázatokra való felkészítés).

3. 5.3. A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézségek enyhítése, felzárkóztatás

Elsődleges feladatunk, hogy folytatva az óvodai gyakorlatot, minél intenzívebben fejlesszük a gyermekek kommunikációs képességeit. Elengedhetetlen ez mind a társas kapcsolatok építéséhez, mind a tanuláshoz. E folyamat kiemelt szintere a tanóra és az egyéni foglalkozás, de minden egyéb alkalmat meg kell ragadnunk, módszereit pedig meghatározza az aktuális fejlettségi szint és az életkor. A kommunikációs képességek fejlesztése nem csak a magyartanító, hanem minden pedagógus kiemelt feladata.

Tanítási órákon differenciáltan foglalkoztatjuk a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekeket, olyan tevékenységeket végeztetve, amelyek biztosítják számukra a továbblépéshez elengedhetetlen sikerélményt.

Ezzel összefüggésben fontos újra hangsúlyozni azt az alapelvünket, miszerint a pozitív értékelés, a megerősítés célravezetőbb, fejlesztőbb, mint az ezeknél a gyerekeknél egyébként is meglévő frusztrációt okozó elmarasztalás.

Egyéni foglalkozásokkal biztosítjuk a felzárkózás lehetőségét, segítjük a minimális követelmények teljesítését.

Minden gyermek - bármilyen problémákkal, hátrányokkal küzdjön is - rejt magában olyan értékeket, amit - saját fejlődése érdekében is - felszínre kell hozni.

A beilleszkedési és magatartási nehézségek leküzdésére kihasználjuk mindazokat a szabadidős tevékenység adta lehetőségeket, amelyek az iskolai élet *bármilyen* területén sikerélményt nyújthatnak az ilyen jellegű problémával küzdő gyerekeknek.

Olyan esetben, amikor az első osztályba olyan tanuló érkezik, aki nem ismeri és nem beszél megfelelő szinten a héber vagy magyar nyelvet, számára két hónapos intenzív nyelvtanfolyamot biztosítunk.

3. 5.4. A belépés, a továbbhaladás, a kilépés feltételei

Felvétel az intézménybe

Az intézménybe felvételt nyerhet minden magyar és nem magyar állampolgárságú zsidó vallású gyermek, kinek szülei fontosnak tartják ápolni és átörökíteni a zsidó életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat, elfogadják a fenntartó EMIH alapszabályát, kérésük esetén abba felvételt nyernének.

A beiratkozás időpontját a Fővárosi Önkormányzat által megjelölt időszakban az adminisztrációs igazgató hirdeti meg.

Az intézménybe való felvételtől a fenntartó véleményének kikérése mellett az intézmény vezetője dönt.

Az újonnan jelentkező gyermekek fogadása a szorgalmi időszakban folyamatosan történik.

A felvételekről a szülők a jelentkezést követő öt napon belül tájékoztatást kapnak.

A beíratáshoz szükséges okmányok:

a gyermek születési anyakönyvi kivonata,

TB kártya kódszáma.

Nem magyar állampolgárságú gyermek Magyarországon tartózkodását igazoló dokumentumok.

A magasabb évfolyamba lépés feltételei

A tanuló az iskola magasabb évfolyamába léphet, ha a tantárgyi tantervekben előírt minimális követelményeket teljesítette. A továbbhaladásról a nevelőtestület határozattal dönt. Ezeken az évfolyamokon amennyiben a tanuló egy vagy két tantárgyból nem teljesíti a minimumkövetelményeket, a nevelőtestület javítóvizsga letételére tesz javaslatot, de a tanuló erre nem kötelezhető, az évfolyamot meg is ismételheti. Sikertelen javítóvizsga esetén a tanuló évfolyamot ismételni köteles.

Három vagy több tárgyból kapott elégtelen osztályzat esetén a tanuló köteles az évfolyamot megismételni.

A (tömbösítés miatt) féléves tárgyak adott évfolyamra előírt követelményeit abban a félévben kell teljesíteni, amelyben a tantárgy tanítása történik, attól függetlenül, hogy ez az első vagy a második félév. Azt, hogy a javítóvizsgára az első félév végén vagy tanév végén kerüljön-e sor, a gyermek (ill. szülei) dönthetik el.

Lehetőséget biztosítunk arra, hogy a szülő kérésére a tanuló az iskola két vagy több évfolyamára megállapított követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse, valamint arra is, hogy egy vagy több évfolyamot megismételjen, abban az esetben is, ha egyébként felsőbb évfolyamra léphetne. Az engedély megadásáról az iskola igazgatója dönt. A szülő kérésére az első-negyedik évfolyamon kötelező engedélyezni az évfolyamismétlést. Ha a tanuló tanulmányi követelményének az előírtnál rövidebb idő alatt tesz eleget, a félévi és tanév végi osztályzat megállapításához osztályozó vizsgát kell tennie.

A választható tanórai foglalkozásokon való részvétel feltételei

Ha a tanuló nem kötelező tanórai foglalkozásra felvételt nyert, a tanév végéig a tanórai foglalkozást a mulasztás, az értékelés, minősítés és a továbbhaladás terén úgy kell tekinteni, mintha az kötelező tanórai foglalkozás lenne.

A kilépés feltétele

A 9. évfolyamra lépés feltétele a nyolcadik évfolyam végére előírt minimumkövetelmények teljesítése.

3. 5.5. Az átmenetek problémáinak kezelése

A gyermekek életük során több alkalommal kerülnek új környezetbe, helyzetekbe.

Ilyen változást jelent az óvodából az iskolába, az alsó tagozatból a felsőbe való átlépés. A megváltozott körülményekhez sok gyermek csak nehezen tud alkalmazkodni, fejlődésükben megtorpanás, zavar fordulhat elő. Fontos pedagógiai feladatunk, hogy a változásokra felkészítsük őket, így az átmenetet megkönnyítsük számukra.

Ennek érdekében a már eddig is hagyományosan jó kapcsolatot tovább erősítjük az óvodával (bemutató foglalkozások, nyílt napok, alkalmanként közös rendezvények). Nagy előny, hogy az óvodai csoporttársakkal együtt kerülnek a gyerekek az első osztályba, így nem szakadnak el a megszokott közösségtől, a barátoktól.

Az iskolában a tanítók és tanárok között az együttműködés rendszeres legyen (hospitálások, tapasztalatcserék, konzultációk, a tananyag- és követelményrendszer egyeztetése).

Intézményünk alacsony gyermek- és pedagóguslétszámából adódóan az osztályszintű mellett sok iskolai szintű programot szervezzünk /ünnepek, vetélkedők, kirándulások, stb./. Az ilyen alkalmakon a gyerekeknek egyrészt lehetősége nyílik egymás megismerésére, másrészt a kisebbeknek a nagyobbakkal való közös tevékenységre.

Szintén intézményünk jellegéből adódik, hogy a gyermekek már kicsi koruktól intézményünk összes dolgozójával mindennapi kapcsolatban vannak.

A fentiek miatt a közösség- és pedagógusváltásokból eredően nem keletkeznek problémák, inkább az új tantárgyak belépése kíván tennivalókat. Nagyon fontos, hogy a pedagógus oldja a gyermekek természetes szorongását, s a szintén bennük lévő érdeklődésre, kíváncsiságra építve alakítson ki pozitív attitűdöt tantárgya iránt. Szükség esetén egyéni foglalkozásokon is részt vehetnek a tanulók.

3. 5.6. A tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök kiválasztásának elvei

A Kt. a nevelőtestületek hatáskörébe utalta az iskolában a tankönyvek kiválasztását. A tankönyvválasztást a nevelőtestület minden tanévben felülvizsgálja és a következő szempontok szerint a tankönyvrendelést megelőzően döntést hoz.

A tankönyvek és tanulmányi segédletek feleljenek meg az alábbi követelményeknek:

- a tankönyv legyen NAT- kompatibilis; tartalma minél nagyobb mértékben fedje le a helyi tanterv tananyagát (mivel a tantervi követelmények teljesítéséért a pedagógus felelős, a tanterv és a választott tankönyv közötti esetleges eltérés miatti kiegészítést a pedagógusnak kell megtennie);
- a tankönyv legyen figyelemfelhívó, szép kivitelezésű és időtálló,
- a tankönyv tartalmában, információiban, a feldolgozás mélységében igazodjék a tanulók életkorához,
- a tankönyvek legyenek jól áttekinthetőek, jól olvashatóak,
- ábráival, képeivel, nyomdatechnikai eszközeivel segítse a szövegek önálló értelmezését, elemzését, könnyítse meg az otthoni, önálló tanulást,
- tartalmi felépítésükben érvényesítsék a fokozatosság elvét,
- a tankönyvhöz tartozzon munkafüzet, ill. feladatgyűjtemény és feladatlap vagy munkalap a gyakorlás, az önálló feladatmegoldás, a megerősítés, az ellenőrzés céljából.

Amennyiben a fenti szempontoknak több tankönyv(család) felel meg, a kiválasztásban további szempontok segítenek:

- azért, hogy elősegítsük a tankönyvek több évig való használatát részesítjük előnyben a tankönyv + munkafüzet ill. feladatgyűjtemény összeállításokat a munkáltató jellegű tankönyvekkel szemben,

Az egyéb taneszközök kiválasztásának elengedhetetlen feltétele, hogy segítsék a tapasztalási, megismerési, tanulási folyamatot, használatuk ne legyen öncélú. A gyermek életkorának, fejlettségének megfelelő tevékenységet biztosítsanak. Segítségükkel válják

érdekesebbé, könnyebbé az ismeretelsajátítás folyamata, legyen motivációs hatásuk. Felhasználhatóságuk legyen változatos, alkalmazásuk ne torkolljék monotoníába.

A tantárgyspecifikus szempontokat az egyes tantárgyak tantervei tartalmazzák.

3. 6. *Szolgáltatások, közösségi élet, hagyományaink*

Az óvodai, iskolai szolgáltatások és programok, a szabadidős tevékenységek is a gyermekek képesség- és személyiségfejlesztését szolgálják. Az alábbi lehetőségeket nyújtjuk és kínáljuk az ide járók számára:

- ☺ a tanítás megkezdése előtti és az intézmény jogszerű elhagyásáig tartó ügyelet,
- ☺ kóser étkezési lehetőség biztosítása, étkezések alatti felügyelet,
- ☺ egészségügyi felügyelet biztosítása,
- ☺ egyéni, öntevékeny tornaterem használat, játszótéri játékok használata,
- ☺ konzultáció tanulási problémákról ill. kötetlen tárgyról pedagógussal,
- ☺ felkészítés-felkészülés kulturális és sportversenyekre, vetélkedőkre, pályázatokra,
- ☺ a környező kulturális szolgáltatások közös, csoportos igénybevétele (múzeumok, kiállítások, műemlékek megtekintése,),
- ☺ kirándulások szervezése, lebonyolítása.

E szolgáltatások igénybe vételére az intézmény minden tanulója jogosult.
A programok a szülők tájékoztatásával, esetenként részvételükkel szerveződnek.

Hagyományaink

A hagyományok ápolása, a konkrét tapasztalatgyűjtés a tanulók szociális képességeit fejleszti, az információk, benyomások a spontán és szándékosan szerzett ismeretek körét tágítják, a tanulási kedv, a kíváncsiság felkeltését segítik.

Mintát, illetve lehetőséget adnak a gyermeknek a tartalmas szabadidő-eltöltésre, képességei kibontakoztatására.

Ezek a szolgáltatások, tevékenységek a magatartási, beilleszkedési zavart mutató tanulók helyzetén is javítanak azzal, hogy tartalmas elfoglaltságot kínálnak, viselkedési mintákat adnak számukra a különböző élethelyzetekben, sikerélményhez juttatják őket, társas kapcsolataikat ápolják, szélesítik.

HAGYOMÁNYOS ÜNNEPEK, RENDEZVÉNYEK

Sabesz (Szombat köszöntés minden Péntek délelőtt)

Annak emlékére, hogy az Isten hat nap alatt teremtette a világot, utána egy napot pihent.

Jelkép - szokás: gyertyagyújtás, barchesz

Szukosz (Sátoros ünnep) szeptember, október

Az intézmény belső udvarában sátrat készítünk, ott tevékenykedünk, étkezünk.

Jelkép - szokás: sátor állítás, luláv, citrom

Chanuka december

Nyolc napon át minden nap eggyel több gyertyát gyújtunk.

Jelkép - szokás: Nyolcágú gyertyatartó készítés, trenderli

Tubisva (Fa ünnep) január

A fák újjáéledésének ideje Izraelben.

Jelkép - szokás: fa, növények ültetése.

Purim február

Boldog nap, amit jelmezbe öltözve ünneplünk.

Jelkép - szokás: Hámán - táska, sütemény készítés, purimi játékok. Eszter tekerése, kereplő.

Peszach (Zsidó húsvét) április

Széder tálát készítünk, macat sütünk, eljátszuk a Széder este családi ünnepi szokásait.

Jelkép - szokás: széder tál (tojás, torma, csontos hús, zeller - dió - alma - fahéj keveréke) maca.

Lag Baomer (Boldog nap) május

Kirándulunk a szabadba, ahol különféle sport és versenyjátékokat játszunk.

Évzáró június

A Chanuka, Purim, Peszach ünnepeken - pl. közös maca sütésre és az iskolások vidám előadására - a budapesti zsidó óvodák és iskolák első osztályosait is vendégül látjuk.

Az óvoda kirándulásai:

Lag Baomer - kirándulás a Norma fához

Almaszüret - Pomáz

Falumúzeum - Szentendre

Kirándulás, utazás a Gyermekvasúton

Könyvtárlátogatás a nagyokkal negyedévente

Kirándulás a Mogyoró hegyre

Sportprogramok:

Zsidó Óvodai Nyári Tábor (július 1-31.) helyszíne az óvoda, résztvevői az intézménybe járó óvodások és kisiskolások, nevelők, az óvoda pedagógusai és meghívott nevelők)

A tábor programjában szerepel: mindennapi kirándulás, sportvetélkedő, utazás hajóval a Dunán, úszás a tanuszodában, óvodás torna az udvaron, ezen kívül tréfás szellemi és hagyományőrző vetélkedők.

Az óvoda - család közös rendezvényei:

A gyemekek születésnapjának megünneplése (délelőtt a szülők jelenlétében történik, dallal, közös játékkal, az óvodában sült tortaival, ajándékkal köszöntjük az ünnepeltet, aki minden gyermeknek csekély ajándékot ad).

Alapítványi rendezvények:

Hajvágás játszódélutánal egybekötve, a szülőknek party az óvodában.

Szukosz közös sátor állítás az intézményben.

Chanuka játszódélután, party az óvodában, ajándék a gyermekeknek.

Purim jelmezes közös játék, dia és videófilm vetítés a szülőknek a purimra készülődésről, dramatizálásról.

Peszach - Szeder vacsora a Hungária Szállóban.

Savuot templomban tartott rendezvény, a gyermekek megajándékozása.

Évzáró parti közös játék az udvaron, bábelőadás megtekintése, a nevelési-oktatási év értékelése, gyermekek megajándékozása, Gan Menachem évkönyv átadása a szülőknek.

Az óvoda egyéb közös rendezvényei, tevékenységei:

Szakmai cserelátogatás (budapesti zsidó óvodák, iskolák)

Zsidó Tanárképző Főiskola (óvodai bemutatók tartása)

3.7. Egészségnevelési terv

I. Törvényi háttér

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról **egészségneveléssel és környezeti neveléssel kapcsolatos rendelkezései**

8/A. § (1) A kerettanterv ajánlást tartalmaz

- a) a nevelés és oktatás céljára, a tantárgyak rendszerére, az egyes tantárgyak témaköreire, a témakörök tartalmára, a tantárgyak évfolyamonkénti követelményeire, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló időkeretre, az iskolai egészségfejlesztéssel, fogyasztóvédelemmel, környezetvédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására.

19. § (7) c) A pedagógus alapvető feladata, hogy a gyermekek, tanulók részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket átadja, és ezek elsajátításáról meggyőződjön; ha észleli, hogy a gyermek, illetve a tanuló balesetet szenved, vagy ennek veszélye fennáll, a szükséges intézkedéseket megtegye.

40. § (5) AZ oktatási intézmény jogszabályban előírt nyilvántartásokat köteles vezetni, és az Országos statisztikai adatgyűjtési programban, illetve a helyi önkormányzati rendeletben meghatározott adatokat köteles szolgáltatni. A nevelési oktatási intézmény – a jogszabályban meghatározottak szerint – kivizsgálja és nyilvántartja a tanuló- és gyermekbaleseteket, teljesíti az előírt bejelentési kötelezettségeket, és a balesetről készített jegyzőkönyvet megküldi a fenntartónak, helyi önkormányzati nevelési- oktatási intézmény esetén a fenntartó önkormányzat jegyzőjének, főjegyzőjének.

41. § (5) A nevelési oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről. A gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséről, ennek keretében különösen, hogy az óvodába járó gyermek, valamint a tankötelezettség végéig az általános iskolába, középiskolába, szakiskolába járó tanuló évenként legalább egyszer fogászati, szemészeti és belgyógyászati vizsgálaton vegyen részt.

48. § (1) Az intézmény pedagógiai programja meghatározza:

- b) az intézmény helyi tantervét, ennek keretén belül
  - a tanulók fizikai állapotának méréshez szükséges módszereket,

48. § (3) Az intézmény nevelési programjának részeként el kell készíteni az intézményi egészségnevelési és környezeti nevelési programját. Az intézményi egészségnevelési programnak tartalmaznia kell az egészségfejlesztéssel összefüggő iskolai és *óvodai* feladatokat.

58. § (9) Az iskola a kötelező tanórai foglalkozások keretében köteles gondoskodni a könnyített testnevelés szervezéséről. Az iskola köteles megteremteni a tanulók mindennapi testedzéséhez szükséges feltételeket, valamint köteles biztosítani – ha az iskolában legalább négy évfolyam és annak keretén belül évfolyamonként legalább egy-egy osztály működik – az iskolai sportkör működését. A mindennapi testedzéshez szükséges időkeretet a kötelező és nem kötelező tanórai foglalkozások megtartásához rendelkezésre álló időkeret terhére kell megteremteni. Az iskola a nem kötelező tanórai foglalkozások megszervezéséhez rendelkezésre álló időkeret terhére szervezi meg az iskolai sportkör foglalkozásait. A mindennapi testedzés megszervezésébe az iskolai sportkör foglalkozásait be kell számítani. Az iskolai

sportkör feladatait – az iskolával kötött megállapodás alapján – az iskolában működő diáksport egyesület is elláthatja.

50. § (10) Az általános iskola első-negyedik évfolyamán biztosítani kell a mindennapos testmozgást. A mindennapos testmozgás a helyi tantervben meghatározott legalább heti három testnevelési óra és a játékos testmozgás keretében valósul meg. Az általános iskola első-negyedik évfolyamain minden olyan tanítási napon, az iskolaotthonos nevelés és oktatás esetén minden olyan délelőtti időszakban, amelyen nincs testnevelési óra, meg kell szervezni a – tanuló életkorához és fejlettségéhez igazodó – játékos, egészségfejlesztő testmozgást. A játékos, egészségfejlesztő testmozgást, ha az időjárási viszonyok engedik, szabadban kell megtartani. A játékos, egészségfejlesztő testmozgás ideje naponként legalább harminc perc, amelyet több, legalább tizenöt perces foglalkozás keretében is meg lehet tartani. A játékos, egészségfejlesztő testmozgást a tanítási órák részeként és szükség szerint legfeljebb egy órákőzi szünet ideje, legfeljebb ötven százalékanak felhasználásával lehet megszervezni.

53. § (9) Az összefüggő, napi három órát meghaladó napközis, tanulószobai és a kollégiumi foglalkozások között, iskolaotthonos nevelés és oktatás esetén minden olyan délutáni tanítási időszakban, amelyen nincs testnevelési óra biztosítani kell a tanuló életkorához, és fejlettségéhez igazodó játékos, egészségfejlesztő testmozgást. A játékos testmozgást, ha az időjárási viszonyok megengedik, szabadban kell megszervezni. A játékos testmozgás ideje legalább napi negyvenöt perc.

54. § (1) A közoktatási intézmény vezetője felelős az intézmény szakszerű és törvényes működéséért, a takarékos gazdálkodásért, gyakorolja a munkáltatói jogokat, és dönt az intézmény működésével kapcsolatban minden olyan ügyben, amelyet jogszabály vagy kollektív szerződés (közalkalmazotti szabályzat) nem utal más hatáskörébe. Az alkalmazottak foglalkoztatására, élet- és munkakörülményeire vonatkozó kérdések tekintetében jogkörét jogszabályban előírt egyeztetési kötelezettség megtartásával gyakorolja. A nevelési- oktatási intézmény vezetője felel továbbá a pedagógiai munkáért, az intézmény ellenőrzési, mérési, értékelési és minőségirányítási programjának működéséért, a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért, a nevelő és oktatómunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséért, a tanuló- és gyermekbaleset megelőzéséért, a gyermekek, tanulók rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezéséért. A nevelési oktatási intézmény vezetője rendkívüli szünetet rendelhet el, ha rendkívüli időjárás, járvány, természeti csapás vagy más elháríthatatlan ok miatt nevelési- oktatási intézmény működése nem biztosítható vagy az intézkedés elmaradása jelentős veszéllyel, illetve helyrehozhatatlan kárral járna. Intézkedéséhez be kell szerezni a fenntartó egyetértését, illetve, ha ez nem lehetséges a fenntartót haladéktalanul értesíteni kell.

55. § (2) A nevelési- oktatási intézmény vezetőjének feladatkörébe tartozik különösen
h) a tanuló- és gyermekbaleset megelőzésével kapcsolatos tevékenység irányítása

26/1997. (IX. 3.) NM rendelet az iskola-egészségügyi ellátásról

1.§ (1)[2] A 3-18 éves korosztály, valamint a 18 év feletti, középfokú nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevők megelőző jellegű, az egészségügyi alapellátás keretében szervezett iskola-egészségügyi ellátásban (a továbbiakban: iskola-egészségügyi ellátás) való rendszeres részvételéről [a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 10. § (1) bekezdés b) és c) pont] az óvodák és iskolák (a továbbiakban együtt: nevelési-oktatási intézmények) e rendeletben foglaltak szerint gondoskodnak.

(2) Az iskola-egészségügyi ellátás iskolaorvos és védőnő együttes szolgáltatásából áll, amelyet fogorvos és fogászati asszisztens közreműködésével látnak el.

5. § (1) Az iskolaorvos és a védőnő egészségügyi kérdésekben, felkérésre, szakértőként közreműködik a nevelőtestület, illetve az iskolaszék, óvodaszék, kollégiumi-szék munkájában.

(2) A gyermekek, tanulók egészségügyi ellátását az orvos és a védőnő a nevelési-oktatási intézmény vezetőjével egyeztetett rend szerint végzi.

(3) A tanulók egészségügyi ellátásán kívüli egyéb iskola-egészségügyi feladatokat (környezet-egészségügy, ételmezés-egészségügy, balesetvédelem, egészségnevelés, pályaválasztási tanácsadás) az iskolaorvos és a védőnő az oktatási intézmény vezetőjével, illetőleg a szakmai szervezetekkel együttműködve végzi.

6. § (1) Az iskolafogászati alapellátás (a továbbiakban: iskolafogászat) preventív és terápiás gondozást jelent a szükségleteknek megfelelően.

(5) A gyermekek, tanulók csoportos szűrővizsgálata és kezelése a területileg illetékes fogászati rendelőben évente kétszer, szorgalmi (tanítási) időben történik. Fogászati szűrővizsgálatra és kezelésre egy tanuló (tanulócsoporthoz) tanévenként 10 tanítási órától vonható el. A szűrővizsgálaton való részvételt, valamint annak ideje alatt a tanulók felügyeletét a nevelési-oktatási intézmény biztosítja.

(6) A nevelési-oktatási intézményben lehetővé kell tenni a fogbetegségek és a fogbalesetek megelőzését célzó intézkedések gyakorlati végrehajtását és a csoportos prevenciót. Megelőző foglalkozások céljára tanévenként és tanulócsoportonként két tanítási óra vehető igénybe.

7. § (1) A nevelési-oktatási intézményt ellátó fogorvos és fogászati asszisztens iskolafogászati feladatait részben a fogorvosi rendelőben, részben a nevelési- oktatási intézményben végzi

II. Az egészségnevelő munka célja: (ezen belül konkrétan a drogreprevenációs munka célja)

Fontos célkitűzés az elsődleges megelőzés érvényesítése. Kiemelt figyelmet kap:

- a dohányzás visszaszorítása,
- az alkohol- és drogreprevenáció,
- az egészséges táplálkozás érvényesítése,
- az aktív testmozgás elterjesztése.

Cél:

- Növekedjen a születéskor várható élettartam, valamint a betegségtől mentes életszakasz hossza és javuljon az életminőség;
- a család mellett az iskola váljon egészségfejlesztés kiemelkedő színterévé;
- kedvező irányban változzék az oktatás intézményrendszerének légköre.

Tegyük lehetővé falainkon belül az egészséges életmód gyakorlását (kóser étkeztetés, mindennapi testedzés, stresszmentes környezet, stb.).

A pedagógusok számára az iskola váljon egészséges munkahellyé.

Munkahelyi önkéntes kölcsönös egészségpénztárak kiemelt partnerként jelenjenek meg a munkahelyi egészségfejlesztésben.

A dohányzás elfogadottságának csökkentése, olyan környezet kialakításával, melyben a nemdohányzó életmód a társadalmi norma.

Az alkohol – és drogfogyasztás és az általuk okozott egészségi és szociális károk visszaszorítása és megelőzése.

Az egészséges táplálkozás irányelveinek érvényesítése a kóser étkeztetésben.

A gyermek táplálkozásbiztonságának megteremtése – minden gyermek számára mindig elérhető legyen elegendő mennyiségű és megfelelő minőségű táplálék az iskolai étkeztetési rendszer kiterjesztésével.

Kialakuljon a mozgásgazdag életmód, a testedzés szerves szükségletté váljon, a sportolás közösségi és társadalmi programként általánosan elfogadott legyen.

III. A célok érdekében végzett tevékenységek:

Tanórai tevékenységek	Tanórán kívüli tevékenységek
Ismeretterjesztés	Előadások szervezése
	Egészségügyi vetélkedők szervezése
	Sportrendezvények szervezése

IV.A tevékenységek szinterei és módszerei

Lásd tantárgyak tantervei.

V. Az egészségnevelési program ellenőrzése, értékelése, újabb célkitűzés

Az ellenőrzés, értékelés tartalma	Felelős	Határidő	Megállapítások
Ismeretek megléte	igazgató	évente	
Szemléletmód változása	igazgató	öt évente	

Újabb célmeghatározásért felelős: igazgató.

Intézkedési terv készítéséért felelős: igazgató.

3.8. Környezeti nevelési program

1. Alapok

1.1. Törvényi háttér

Az *Alkotmány* környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai:

- A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.
- Magyarország különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.
- Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.
- Magyarország területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

Környezet- és természetvédelmi jogszabályok

Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól). A törvény célként az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme és a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítását fogalmazza meg.

Legfontosabb alapelvei: a megelőzés, az elővigyázatosság, a leghatékonyabb megoldás, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékozódás és a nyilvánosság. A törvény 54. § 1. cikkelye szerint „minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. A nevelés állami és önkormányzati feladat. Legfontosabb dokumentumaként a *NAT*-ot, a *Nemzeti Környezetvédelmi Programot* (illetve annak részeként a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogramot) említi.

A **Természetvédelmi törvény** (1996. évi LIII. Törvény) kimondja, hogy a természeti értékeink védelme, a természetvédő szemlélet kialakítása elsődleges állami feladat. Kiemelt szerepet kell biztosítani a természet értékeinek megóvásában a civil szférának, az állampolgároknak, hiszen a nemzeti kincsnek minősülő természeti értékeink megőrzése az állampolgárok és önszerveződő csoportjaik aktív részvétele nélkül nem lehetséges.

Az 1997. évi XLI. **Törvény a halászatról és a horgászatról** is számos környezeti nevelési feladatot tartalmaz (tanfolyamok, vizsgák, fajismeret, természetvédelem).

A **géntechnológiai tevékenységről** szóló XXVII. **Törvény** 30. és 31. §-a foglalkozik az oktatással, a képzéssel és a tájékoztatással. Ennek értelmében „Az állami feladatok ellátása során a Kormány gondoskodik arról, hogy a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználóival, fogyasztóival az iskolai és az iskolán kívüli oktatás, képzés, tájékoztatás keretében ismertetésre kerüljön a géntechnológia lényege és alkalmazásai, az így módosított szervezetek használatának környezeti, egészségügyi, gazdasági, társadalmi hatásai és kockázatai”.

Az **állatok védelméről és kíméletéről** szóló 1998. évi XXVIII. **Törvény** célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait. A törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése szerint: „A környezetvédelemben felmerülő problémák jelentős része vezethető vissza arra a tényre, hogy Magyarországon még nem megfelelő szintű a környezeti tudatosság foka. A lakosság ismeretei a környezetről, a környezetvédelemtől, annak megóvásáról hiányosak, és többnyire nem megfelelő

színvonalúak.”. A társadalmi részvétel és tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységeknek.

1999-ben elkészült a **Nemzeti Biodiverzitás Stratégia**, a Globális Környezeti Alap és az UNEP (ENSZ) támogatásával. Az akcióprogram elkészítését az 1992-es Rió de Janeiróban megrendezett *Környezet és Fejlődés Konferencián* aláírt – általunk 1995-ben ratifikált biodiverzitás egyezmény – tette feladatunkká. E szerint minden államnak joga és kötelezettsége megőrizni saját természeti értékeit, gazdaságát, és az abból szerzett tudást. Ez csak társadalmi összefogással valósítható meg.

A 2000. évi **Hulladékgazdálkodásról** szóló XLIII. **Törvény** 54. §-a kimondja, hogy a Kt. 54-55. §-ában foglaltak alapján a hulladékgazdálkodással kapcsolatos ismereteket oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával és terjesztésével – az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával, valamint közszolgálati hírközlő szervek igénybevételével – elő kell segíteni, hogy a társadalom környezeti kultúrája növekedjen.

Egészségügyi jogszabályok

A **Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram** (1996) 9.5 pontja részletesen foglalkozik a környezet-egészségügy oktatásával, nevelésével. Az oktatás, nevelés és szakképzés környezet-egészségügyi feladatait két nagy területre osztja:

- Környezet-egészségtani szakismeretekre és módszerekre azoknak a szakembereknek van szükségük, akiknek ez munkakörükkel közvetlenül összefügg. Számukra ezt a képzés során a képzési követelmények előírják.
- A környezetegészség kultúrája ugyanakkor az életvitel részeként a hétköznapi tudás és szokásrendszer egyik fontos eleme, minden embert érintő kulturális tényező. E kultúra az emberek életviteli szokásaiban, életmódjukban, értékrendjükben tükröződik. Kialakulása a családi szocializációban kezdődik, később az intézményes nevelés, oktatás és az iskolarendszeren kívüli hatások együttesen formálják.

1998-ban Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az **Európai Egészség 21.** nyilatkozatot amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosságnak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani és hogy a régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Az Egészségügyi Világszervezet számos idevonatkozó dokumentuma, az „Egészség 21” Regionális Stratégia szakmai háttérrel nyújt a hazai az **„Egészség évtizedének Johan Béla Nemzeti Programja”** 2002 kidolgozásához. Előzménye a Nemzeti Népegészségügyi Program (1066/2001 Kormányhatározat). A Program illeszkedik az EU népegészségügyi prioritásaihoz, és hazánk uniós csatlakozása további lendületet ad a sikeres végrehajtásnak

Közoktatási jogszabályok

A **közoktatásról** szóló 1993. évi LXXIX. Többször módosított **törvény** szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsőrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre.

A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez”.

Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.”

A *Nemzeti Alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése. A felsőfokú oktatásban a program időszakának végére (2003) el kell érni, hogy minden hallgató részesüljön környezetvédelmi, természetvédelmi oktatásban.

1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a *Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia* c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás.

1.2. Erőforrások

Humán erőforrások	Feladat, szerepkör	Erősségek
Iskolavezetőség	Támogatja a környezeti nevelési programokat. A minőségi munka részeként értékeli az ilyen tevékenységet. Anyagi forrásokat teremt. Ösztönző rendszert dolgoz ki. Aktívan részt vesz az egyes programokban.	Hiteles személyiségek a pedagógusok és a diákság számára. Hasznosítható kapcsolatrendszer.
Tanárok, óvodapedagógusok	Kidolgozzák és a tantárgyakba, <i>foglalkozások anyagába</i> beépítve tanítják az egyes környezeti tartalmakat.	Valamennyi pedagógus belátja, hogy mindannyiunk feladata a környezeti nevelés.
Osztályfőnöki közösség	Évfolyamokra lebontva foglalkozik az egészségneveléshez kötődő környezeti nevelési tartalmak feldolgozásával.	Lehetőség van az aktualitások azonnali „kibeszélésére” osztályközösségi szinten (pl. törvényi intézkedések, egészséges táplálkozás, reklámok hatásai, életmód kérdései stb.)
Diákönkormányzatot segítő és mentálhigiénés tanár	Lehetőségük van a környezeti nevelés egészségnevelési területeinek erősítésére.	Napi kapcsolat a diákokkal, az egyedi problémák azonnali kezelése.
Iskolaorvos	Előadások tartása az egészséges életmódról, a környezeti ártalmakról.	Szakmai kompetencia, személyes ráhatás.
Fizika, kémia szakos tanár	Gondoskodik a vegyszerek szakszerű elhelyezéséről, szelektív gyűjtéséről.	A pedagógusok terheinek csökkentése, gyakorlati szakértelem.
Technikai dolgozók	A programok tárgyi feltételeinek biztosítása, vizesblokkok, világítási hálózat karbantartása, hőszigetelés, stb.	Zöldítési program, szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás.
Diákok	A tervezett éves programban sokoldalúan vesznek részt (hallgatóság, tevékeny szerepvállalás).	Valamennyi diák érintett, nagy a jelentősége a helyi értékek felkutatásának. Partnerség a felnőtt résztvevőkkel. A fő hangsúly a szemléletformáláson van.
Szülők	Előadások tartása, szemléltetőeszközök gazdagítása, anyagi támogatás, külső erőforrások felkutatása.	Tevékeny részvétel a programokban, az ő szemléletük is formálódik, a

		környezeti nevelés túlmutat az iskola falain.

B) Külső erőforrások

Intézmény, szervezet	A kapcsolat formája, tartalma	Iskolai, óvodai képviselő, kapcsolat-tartó	A szervezet képviselője, ügyintéző neve	Címe elérhetősége
Más közoktatási intézményekkel kapcsolat	nyílt napok, kiállításainkon látogatás	alsós munkaközösség vezetője, <i>óvodapedagógusok</i>	intézmény vezető	
pedagógiai intézet	szakmai együttműködés	igazgató	szaktanácsadó	
önkormányzat	alkalmankénti	igazgató	alpolgármester	
országos környezetvédő szervezetek				
Magyar Madártani Egyesület	alkalmankénti, egyes diákokra			
Magyar Természetvédők Szövetsége	információs anyagok			
közművelődési intézmények				
könyvtárak, művelődési házak,	segédanyagok, pályázatok, versenyek kiírása	igazgató	intézményvezető	
ÁNTSZ	előadások, versenyek	igazgató	védőnő	
media	tájékoztatás	igazgató		
rendőrség	engedélyek	igazgató		
helyi, regionális üzemek				
papírhulladék-gyűjtő cég	fizet az elszállított papírhulladékért	DÖK segítő pedagógus		
anyagi forrást biztosító kapcsolatok				
iskolafenntartó				
országos pályázatok				
alapítványi befizetések				
helyi és regionális pályázati lehetőségek				
vállalkozó szülők				
alkalmi szponzorok				

C) Tárgyi erőforrások

- szaktantermek, *csoportszobák*, kísérleti eszközök,
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, Internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök.

2. Alapelvek, célok

2.1. Alapelvek, jövőkép, hosszú távú célok

Az ember környezetéhez hozzá tartozik mind a természetes, mind az épített és a társadalmi környezet. Ezért a környezeti nevelés olyan személyiségformálást jelent, melynek során az ember felismeri a természeti, társadalmi, gazdasági jelenségek kölcsönös voltát, helyét és szerepét a környezeti rendszerben. Kialakítja az emberekben azokat az új környezettel kapcsolatos magatartási és életviteli mintákat, melynek során a társadalom környezetért felelős személyiségeivé válnak. Ennek céljából fontos biztosítani mindenki számára azt a lehetőséget, hogy elsajátíthassa a környezet megvédéséhez szükséges tudást, készséget, értékrendszert, pozitív érzelmi hozzáállást, elkötelezettséget.

A környezetben minden mindennel összefügg, ezért szerencsés, hogy a környezeti nevelés *rendszer-szemléletű, holisztikus* látásmódú, lehetővé teszi az egésztől a részek felé való megismerést, több tudományterület összekapcsolását. A környezeti nevelés élethosszig tartó folyamat, nemcsak az iskolában folyik, hanem az élet más színterein is (család, óvoda, más intézményes és intézményen kívüli terület).

A környezeti problémák igazából soha nem helyi jellegűek, mindig tágabb környezetre hatnak, mégis érzelmileg fontos, hogy a környezeti nevelés *helyi* problémákra, a helyi természeti-társadalmi jellemzők megismerésére támaszkodjon, miközben meglátatja ezek *globális* összefüggéseit. Az aktuális problémák szemléletformáló hatásán keresztül eljut a gyermekekben a jövő iránti erkölcsi felelősség kialakításáig. Cél olyan emberek nevelése, akik a természetes és a társadalmi környezet szépségeire nyitottak, ezeket tudják értékelni, majd a természettel harmonikusan tudnak együtt élni, életvitelüket harmonikusan tudják vezetni, ezért a nevelésnek a valóságos életben kell gyökereznie.

A problémák egyedül nem megoldhatók, ezért a környezeti nevelés fontos célja az *együttműködésre nevelés*, az egymásra odafigyelés, az egymás iránti szeretet kialakítása, a társadalomba való beilleszkedés képességének kifejlesztése.

A jövő problémái sok esetben még előreláthatatlanok, ezért fontos feladata a környezeti nevelésnek a kreativitás, az önálló ismeretszerzés és kritikus, *problémamegoldó* gondolkodás képességének kialakítása, fejlesztése.

2.2. Konkrét célok és feladatok

- A gyermekekben hajlandóságot ébreszteni az aktív részvételre, kialakítani a tenni akarást a problémák megoldására, kifejleszteni az eredményes konfliktuskezelés cselekvő képességét, aktivitást és jó együttműködést.
- Érzékenyvé tenni a gyerekeket a harmonikus környezet szépségének befogadására, élvezetére.
- Segíteni a környezeti folyamatok, összefüggések megértését, a környezettudatos életvitel kialakítását, lehetővé tenni a természet teljességének, osztatlan egységének megérezését, az ehhez kötődő pozitív emóciók megélését, a környezetérzékenység javulását.
- Megvalósítani a helyes döntések meghozatalához szükséges ismeretek átadását, a magatartások, viszonyulások, értékrend, pozitív jövőkép és környezeti etika kialakulásához nélkülözhetetlen élményhelyzetek biztosítását.
- Lehetővé tenni a problémák, jelenségek sokoldalú megközelítésének, látásmódjának kialakítását.
- Felkészíteni a gyerekeket, hogy ha lehetőségük van választani, dönteni akkor a környezetkímélő termékeket, technológiákat részesítsék előnyben. Kialakítani a gyerekekben a károsodásokat megelőző gondolkodás, megismertetni a gyerekekkel a takarékos és mértékletes életvitel lehetőségeit.
- Kis létszámú osztályok, *csoporthok* fenntartása, ahol a pedagógusok jobban oda tudnak figyelni a gyerekek előrehaladására, problémáira. A kis létszám lehetővé teszi, hogy felfedezzük a gyerekek bizonyos irányú tehetségét, és módunkban áll érdeklődési körüknek megfelelően terelgetni őket azon az

úton, melyen tehetségüket kibontakoztathatják. A kis közösségi létszám lehetővé teszi a könnyebb együttműködést, a szereteten alapuló nevelés szolgálatát.

- A környezeti nevelés beépítése a természettudományokon kívüli tantárgyakba (technika-életvitel, történelem, társadalomismeret-etika, művészeti tárgyak), ez lehetővé teszi, hogy az összetett és bonyolult környezeti jelenségeket, folyamatokat könnyebben megértsük több tudomány eredményeinek felhasználásával, a sokoldalú megközelítéssel.
- Ökológiai szemlélet tükröződése a természetes életközösségek sokféleségének megfigyelésével, a környezetben bekövetkező változások nyomon követésével, az élőhelyek megóvásával, megfelelő irányítással történő természetvédelmi tevékenységgel.

3. Tanulásszervezési és tartalmi keretek

3.1. Tanórai keretek, csoportfoglalkozások

Hagyományos tanórai foglalkozások, csoportfoglalkozások

A nemzeti alaptanterv és a kerettanterv, valamint az *óvodai nevelési program* lehetőségeit kihasználva – a tantárgyi programokból kiindulva – meg kell határozni a környezeti nevelési tananyagot. Minden tantárgyba és *foglalkozás anyagába* próbáljuk beépíteni a környezeti nevelés célkitűzéseit. A helyi tanterv megírásakor törekedjünk rá, hogy az egyes tantárgyak célkitűzéseinél jelenjenek meg a környezeti nevelési célok is.

A tanórán és *óvodai foglalkozáson* a tananyagon kívül még sok apróság is nevel a környezet megóvására, környezetbarát életmódra.

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását,
- ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat! (meséket, mondákat, népdalokat és verseket),
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását,
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre,
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük,
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére,

A tanulóknban

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség,
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelemi témájú könyvek feldolgozásával,
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével.

Történelem

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet,
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására,
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete,
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül.

Hon és népismeret

A tanulók

- ismerjék meg a természet közelben élő, a természetet tisztelő, azt felhasználó, és nem kihasználó paraszti életmód értékeit,
- ismerjék meg a népszokások egészségvédelmi vetületét.

Idegen nyelv (héber, angol)

A tanulók

- váljanak érzékenyebbé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével,
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit,
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit,
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni,
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön.

A tanulóknban

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben,
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit.

Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják,
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön,
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait,
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására,
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni,
- legyenek képesek reális becslésekre,
- tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni.

A tanulóknban

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás,
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

Környezetismeret

A tanulók

- ismerjék meg a környezetet megfigyelésekkel, vizsgálatokkal,
- ismerjék meg az élővilág sokszínűségét, az élőlények egyedi, megismételhetetlen voltát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében,
- ismerjék meg saját testük alapvető felépítését és működését, az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel jellemzőit.

Természetismeret

A tanulók

- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére,
- a megismerés komplexitása, egészlegességére törekvés (középpontban az élő és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll),
- természettudományos gondolkodás kialakításához megfelelő képességek kialakítása;
- környezet állapota iránti érzékenység fejlesztése,
- ökológiai szemlélet fejlesztése,
- helyes környezeti attitűdök fejlesztése,
- magatartás fejlesztése,
- értékrend alakítása,
- környezettudat fejlesztése,
- felelősségérzet fejlesztése,
- környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatása.

Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára,
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit,
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat,
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni,
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá,
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat.

Kémia

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel,
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására,
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére,
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére,
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától,
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait.

Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről,
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit,
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmódjukat, világszemléletüket,
- értsék meg, hogy a társadalomföldrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet,
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit,
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit.

A tanulóknban

- a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény,
- alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére,
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség.

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit,
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet,
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket,
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően,
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat,
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére,

- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

A tanulóknban

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód,
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség.

Egészségtan

A tanulók

- ismerjék meg szervezetük sajátosságait és az életkorral kapcsolatos változásait,
- sajátítsák el az elsősegély-nyújtási technikákat,
- ismerjék fel az empátia szerepét a másik ember megítélésében.

A tanulókat

- ösztönözze a helyes viselkedésmódok és a környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására,
- segítse az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában,
- segítse az őket veszélyeztető környezeti, társadalmi tényezők és azok elhárítási módjainak felismerésében.

Ének-zene

A tanulók

- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát,
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait,
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban,
- vegyék észre a zene közösségteremtő, közösségteremtő szerepét,
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek,
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni.

Rajz és vizuális kultúra

A tanulók

- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát,
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát,
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit,
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére,
- Tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira,
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát,
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak,
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni,
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően,
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését,
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre,
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket.

□

Etika

A tanulók

- legyenek képesek a már kialakított, megteremtett értékek között úgy élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák,
- tanuljanak meg a természet károsítása nélkül teljes életet élni,
- mérjék fel annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk.

A tanulóknban

- alakuljon ki az a szemlélet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek,
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban,
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért.

Tánc és dráma

A tanulók

- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel,
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképben és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtüz, stb.),
- természethez való érzelmi kötődése erősödjön a drámajátékon keresztül.

Technika és életvitel

A tanulók

- ismerjék meg az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket,
- ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait,
- ismerjék meg a problémák rendszerét és a lényegét átlátó környezetgazdálkodást,
- sajátítsák el az alapvető biokertészeti ismereteket,
- ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit,
- sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait,
- ismerjék meg a környezetbarát technikákat és technológiákat,
- ismerjék meg a felhasznált természetes anyagok, az épített környezet jellemzőit,
- sajátítsák el az egészséges táplálkozás, kertészeti alapismeretek, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető ismérveit.

A tanulóknak

- alakuljon ki az egészséges életmód iránti igény,
- a civilizáció társadalmi és környezeti vonatkozásainak feltárása révén erősödjön a felelős, környezettudatos beállítottság,
- alakuljon ki a kritikus fogyasztói magatartás.
-

Informatika (számítástechnika és könyvtárhasználat)

A tanulók

- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni,
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére, váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására,
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket,
- használják a világháló kutatómunkára, ismeretszerzésre,
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai tesztek,
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait,
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások),
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével,
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit.

Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket,
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve,
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében,
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes,
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat.

A tanulóknban

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását,
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására,
- segítse az egészséges napi-heti-évszakos életritmus kialakulását.

B) A nem hagyományos tanórai formák

Évente egy alkalommal egészségügyi, környezetvédelmi vetélkedőt szervezünk.

Minden tanév őszén hulladékgyűjtést szervezünk.

Minden évben egy alkalommal tanulmányi sétát szervezünk a közelünkben található erdők, mezők valamelyikére.

Alkalmanként iskolai és óvodai kirándulást szervezünk.

Környezet- és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön indítjuk tanítványainkat, rajz- és fotópályázatokon veszünk részt.

3.2. Tanórán kívüli lehetőségek

- szakkör
- gyűjtőmunka
- fórum
- vetélkedő
- nyári tábor
- kézműves foglalkozás
- színház, mozi
- akciók, kampányok
- kirándulás, túra
- tanulmányút
- múzeum, állatkert látogatása
- pályázatokon való részvétel
- hulladékgyűjtés
- kiállítás (készítés, megtekintés)
- települési környezet szépítése

4. Módszerek

A környezeti nevelés szempontjából sokkal hatékonyabbak az élményalapú, tevékenységalapú, érzékenyítő, interaktív módszerek. Törekedni kell ezek minél sokoldalúbb alkalmazására.

JÁTÉKOK

- Szituációs
- Memóriafejlesztő
- Kombinációs
- Érzékelést fejlesztő
- Ráhangolást segítő
- Bizalomerősítő
- Kapcsolatteremtést segítő
- Drámapedagógia

RIPORT MÓDSZER

- Kérdőíves felmérés
- Direkt riportok
- Fotóriport

TEREPGYAKORLATI MÓDSZEREK

- Táborok
- Egyszerű megfigyelések
- Célzott megfigyelések, mérések

AKTÍV, KREATÍV MUNKA

- Természetvédelmi és fenntartási munkák
- Rekonstrukciós munkák
- Madárvédelmi feladatok
- Szelektív hulladékgyűjtés

KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS

- Csoportszervezés a környezet-egészségügyi nevelés érdekében

MŰVÉSZI KIFEJEZÉS

- Vizuális művészet a környezeti nevelésben
- Irodalmi alkotások
- Zeneművészet
- Fotóművészet
- Táncművészet
- Népművészet
- Esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése
- A tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén

5. Taneszközök

- Tankönyvek, nyomtatott és elektronikus anyagok, természetismereti könyvek, mesekönyvek, játékgyűjtemények, hírlevelek, folyóiratok, természetfilmek, dokumentumfilmek, diasorozatok, plakátok.
- Térképek, tájékozási eszközök (iránytű, tájoló), modellek, tablók.

Bét-Menachem Héber-Magyar

Két tannyelv □

Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde

PEDAGÓGIAI PROGRAM 658

AZ INTÉZMÉNY TEVÉKENYSÉGRENSZERE KÖRNYEZETI NEVELÉSI PROGRAM

- Fizikai, kémiai mérésekhez megfelelő eszközök, anyagok, biológiai vizsgálatokhoz szükséges eszközök, anyagok (nagyító, mikroszkóp, bonckészlet stb.).
- Játékokhoz szükséges felszerelések (labda, szembekötő stb.)
- Anyagok és eszközök a kézműves foglalkozásokhoz, gyakorlati természetvédelemhez (papír, ragasztó, írószerszámok, faanyag stb.)
- Eszközök és anyagok az életvitel és gyakorlati ismeretek környezeti nevelési célkitűzéseire (pl. megfelelő szerszámok)

6. Az iskolai és óvodai környezet

1. Az iskola és óvoda épületének működtetése

- Ügyeljünk az iskola és óvoda esztétikusságára, a *csoportszobák*, termek, folyosók ne kongjanak az ürességtől, legyenek falújságok, színes tablók, tárlók, ahol a gyerekek műveit is kiállíthatjuk. Adjuk meg a lehetőséget, hogy a gyerekek maguk is részt vehessenek környezetük szépítésében.
- Legyenek az iskolában és óvodában megfelelő termek, helyiségek, ügyeljünk a világosságra és a megfelelő hőmérsékletre.
- Az iskola és óvoda udvarának zöldítése: próbáljunk minél több zöld területet csempészni az iskola és óvoda udvarára. Törekedjünk rá, hogy legyen minél több fa.
- Energiagazdálkodás, vízgazdálkodás: nyílászárók megfelelő szigetelése. Fontos, hogy a gyerekek is figyeljenek oda, hogy a villanyok le legyenek kapcsolva ott, ahol nem tartózkodnak, a csapok megfelelően legyenek elzárva stb.

2. Az iskola és óvoda életvitele

- Pedagógusok, iskola és óvoda dolgozóinak példamutató magatartása (tartsák be ők is a hulladékkezelés, energia- és vízgazdálkodás gyerekek számára is előírt szabályait, a takarítók ügyeljenek a hulladékkezelésre, gondnok, technikai dolgozó, *dajka* munkavégzése, élete is legyen példamutató stb.).
- Kóser étkezés: terítés, étkezéslet anyaga, minősége, kulturált étkezés szokásai (asztalnál ülve, csendben, az ételt megköszönve, gyerekek is részt vehetnek a terítésben, segíthetnek a tálalásban stb.)
- Szünetekben szellőztetés, minél többet legyenek a gyerekek az udvaron stb.

7. Kommunikáció

1. Iskolán, óvodán belül

- Tanárok, *óvodapedagógusok*–iskolavezető, tanárok–tanárok: előre kiírt és rögtönzött értekezletek, faliújság, megbeszélések,
- Diákok–tanárok: faliújság, diákönkormányzat, osztályfőnökök tájékoztatása,
- Diákok–diákok: faliújság, diákönkormányzat,
- Iskola, *óvoda*–szülők: szülői értekezletek, fogadóórák, levélben való tájékoztatás, nyílt napok, szülőkkel közös programok, kiállítások.
- Iskola, *óvoda*–partnerek: nyílt programok, nyílt napok, levélben való tájékoztatás.

8. Minőségbiztosítás / minőségellenőrzés

A tanulók környezeti nevelési eredményeinek értékelési szempontjai:

Egyes gyermekek, tanulók esetében

- az iskolai, óvodai cél- és értékrendszer megvalósulása,
- a szociális képességek alakulása,
- a beállítódások és értékorientáció fejlődése,
- a csoporthelyzet megismerése,
- a konfliktuskezelés módjai.

Osztályközösségek esetében

- a csoportviszonyok alakulása,
- a közvélemény, a morális gondolkodás változása,
- az informális kapcsolatrendszerek alakulása,
- a tevékenységrendszer megismerése.

A pedagógusok környezeti nevelési gyakorlata színvonalának minősítése:

- Rendelkeznek-e mindazon ismeretekkel, szakmai hozzáértéssel és személyiségvonásokkal, amelyek a környezettudatosság és az együttélési morál alakítása során mintaként szolgálnak?
- Felkészülésüket áthatja-e az együttműködésre törekvés?
- Törekednek-e fenntartani az egyensúlyt a személyiség szabadsága és a munkavégzés rendje között?
- Tanulóik, csoportjukba járó gyermekeik számára jól szervezett tevékenységek során biztosítják-e a sokoldalú, személyes tapasztalatszerzési lehetőséget és kommunikációs helyzetet?
- Alkalmat adnak-e az önálló elemzés, szabály, sejtés tanulói megfogalmazásának?
- Segítik-e a szabály, összefüggés, megállapítás napi élethelyzetekben megjelenő példáinak és a szükségszerűségeinek felismerését?
- Lehetőségeket biztosítanak-e arra, hogy a tananyag legyen természetes valóságában tanulmányozható, és élményt nyújtson?
- Megszervezik-e az egyéni és kooperatív tanulás formáit, biztosítják-e a differenciálás lehetőségeit a képességek fejlesztésének folyamatában?

Tantárgyak

- A tantárgyakban előírt környezeti nevelési tartalmakat az adott tantárgyra előírt ellenőrzési, értékelési formákkal tudjuk mérni.

A tanulók, gyermekek személyiség-fejlődése

- Használhatunk kérdőíveket, szociometriai vizsgálatokat, különböző megfigyeléseket, egyéni vagy csoportos beszélgetéseket.

9. Továbbképzések

1. Belső (helyi)

- Értekezlet valamilyen meghatározott témában, melyre a pedagógusok készülnek fel.
- Továbbképzés a meghívott szakértők segítségével a pedagógusok és a többi dolgozó számára.

2. Külső

- Részvétel akkreditált környezeti neveléssel kapcsolatos továbbképzéseken. Meg kell tervezni, hogy az iskola és óvoda egy évben hány főt küld továbbképzésre, és milyen hiányterületek vannak, amihez jó lenne, ha a nevelőtestületből értene valaki.

3.9. MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI PROGRAM

I. BEVEZETÉS

1.1. A MIP rendeltetése

A Kt. 40. § (11) bek. Szerint a közoktatási intézmény elkészíti a minőségirányítási programját, melyben meghatározza minőségpolitikáját és minőségfejlesztési rendszerét.
Az intézményi minőségirányítási programban határozzuk meg az intézményünk működésének hosszú távra szóló elveit és a megvalósítását szolgáló elképzeléseket, az iskola működésének folyamatát, ennek keretei között a vezetési, tervezési, ellenőrzési, értékelési feladatok végrehajtását.

MINŐSÉGPOLITIKA

2.1 Minőségpolitikai nyilatkozat:

A Minőségirányítási Program azt szabályozza, mit és hogyan kell tenni, azért hogy a nevelő-oktató munka célkitűzései megvalósuljanak.

Intézményünk a törvényi előírásoknak megfelelően kell, hogy működjön!

Intézményünk partnerközpontú működése szükségessé teszi a folyamatos kommunikációt partnereinkkel. Ennek érdekében meg kell találnunk azokat a formákat, amelyek lehetővé teszik partnereink számára, hogy igényeiket megfelelő módon tudják közvetíteni intézményünk vezetősége és dolgozói felé!

Fontosnak tartjuk, hogy adjon érzelmi biztonságot az ide járó gyermekeknek. Biztosítsa a gyerekek harmonikus személyiségfejlődését, reális pályaválasztás esetén az eredményes továbbtanulás feltételeit.

Felelősek vagyunk azért, hogy személyes példamutatásunkon keresztül gyermekeinkben alakuljon ki a mássággal szembeni tolerancia.

Arra törekszünk, hogy nevelő-oktató munkánk hatékonyabbá tétele érdekében a lehető legtöbbször vegyünk részt országos mérési-értékelési programokban. A folyamatos fejlesztés érdekében használjuk ki azokat a lehetőségeket, melyek lehetővé teszik munkánk ellenőrzését, értékelését, s azok tapasztalatai épüljenek be mindennapi munkánkba!

Folyamatosan figyelemmel kísérjük azokat a képzéseket, melyek hozzásegítenek bennünket ahhoz, hogy megfeleljünk a kor kihívásainak, s a lehető legkorszerűbb ismereteket tudjuk átadni tanulóinknak.

Felelősek vagyunk azért, hogy gyermekeink minél sokoldalúbban képzett emberekké váljanak, s ennek érdekében minél több olyan szabadidős programot szervezzünk, melyek hozzájuttatják őket a tananyagon kívüli korszerű tapasztalatok megszerzéséhez.

A minőségi működés feltételeinek megteremtéséért együtt felelős a fenntartó és az intézmény mindenkori vezetése.

A minőségi munka megvalósulásáért együtt felelős az intézmény mindenkori vezetése és a teljes alkalmazotti közösség.

1. 2. Minőségcélok:

A minőségi célok, olyan célok, amelyeket azért tűztünk ki és kívánunk elérni, hogy ez által pedagógiai céljaink teljesüljenek.

Minden gyereknek esélyt kell adni egyéni képességeinek kibontakoztatásához és a korszerű alapismeretek elsajátításához!

Célunk az általános műveltség megalapozása, továbbépíthető és alkalmazható ismeretek nyújtása az életkor, fejlettség és a képességek figyelembevételével. Felkészítés a továbbtanulásra.

Biztosítanunk kell, hogy az érdeklődő tanulók a számukra vonzó területeken is próbára tehessék magukat, követelmények feletti ismereteket szerezhessenek. Ennek érdekében lehetővé kell tenni tanulóink számára a tanulmányi versenyeken, szakkörökön, választható tanórai foglalkozásokon, kulturális és sport rendezvényeken való részvételt!

Segítenünk kell diákjainkat abban, hogy a lehető legjobban kibontakoztathassák képességeiket!

Egyéni foglalkozások szervezésével biztosítanunk kell a felzárkózás lehetőségét!

A megfelelő előmenetel érdekében rendszeresen értékeljük gyermekeink, tanulóink munkáját, magatartását, szorgalmát! Az ellenőrzés és értékelés során érvényesüljön az egységesség, a következetesség és a differenciáltság. Ügyeljünk a pozitív értékek megerősítésére, értékelésünkben mindig legyen benne a fejlődés lehetősége, ugyanakkor mind a szülők és a gyermekek számára egyértelmű és világos legyen!

Segítenünk kell a megfelelő kommunikációs technikák elsajátítását!

Célunk, hogy gyermekeink testi-lelki egészségének megóvása érdekében alakuljon ki bennük az igény az önmaguk és környezetük ápolására, gondozására. Ennek érdekében tegyük lehetővé az egészség megőrző, környezetóvó attitűd kialakulását; sajátítsuk el gyermekeinkkel a megfelelő ön- és társismereti technikákat!

Fejlesszük építő kritikai, önkritikai képességüket!

Beilleszkedési, magatartási zavarok leküzdésére használjuk ki a szabadidős tevékenységek nyújtotta lehetőségeket! Vegyük igénybe a környék által nyújtott kulturális szolgáltatásokat!

Tegyük meg mindent gyermekeink biztonsága érdekében. Biztosítsuk számukra az intézmény nyitva tartása idején az állandó ügyeletet!

Mindezek érdekében az intézmény pedagógusainak birtokában kell lenniük a legkorszerűbb szakmai ismereteknek! Az intézmény mindenkor vezetőjének biztosítani kell- a lehetőségeken belül- a szakmai megújulás érdekében, hogy a pedagógusok részt vehessenek szakmai továbbképzéseken, esetleg további szakképesítéseket szerezzenek.

Az adott lehetőségeket a legoptimálisabban kihasználva biztosítani kell a neveléshez és oktatáshoz a megfelelő technikai hátteret!

Folyamatosan kísérjük figyelemmel az intézmény területén a tanuló és gyermekbaleseteket előidéző okokat s intézkednünk kell ezek megszüntetéséről!

Kiemelt figyelmet kell fordítanunk a gyermekek testi-lelki állapotának javítására, a rendszeres tisztálkodásra, a ruházat, a környezet rendben tartására.

Folyamatosan arra kell törekednünk, hogy mind a tanulók egymás közötti valamint a tanulók és pedagógusok kapcsolatait minél bensőségesebb, minél családiasabb légkör jellemezze!

Gondot kell fordítanunk az *óvodai csoportszobák*, osztálytermek az *óvodai* és iskolai környezet esztétikájára, otthonosabbá tételére!

Kiemelten kell kezelnünk a hátrányos tanulók felzárkóztatásának problémáját, a tehetséggondozást, az e célok végrehajtását elősegítő programok minél hatékonyabb kihasználását!

Tervezetten és rendszeresen kell tájékoztatnunk a *gyermek*ek, tanulók szüleit fejlődésükről, magaviseletükről, eredményeikről! Tanácsainkkal segítsük a szülőket a gyermek nevelésében!

Szükséges a rendszeres kapcsolattartás az illetékes gyermek és ifjúságvédelmi, egészségügyi intézményekkel, a pedagógiai szakszolgálatokkal.

A lehetőségekhez mérten használjuk ki a tanulók számára szervezett versenyeket s magunk is szervezzünk tanulmányi-, sport és kulturális vetélkedőket tanulóink számára tanévenként legalább egy alkalommal!

Információk átadásával, nyújtunk segítséget az utolsó évfolyamon tanulóknak és szüleiknek a megalapozott iskolaválasztáshoz!

MINŐSÉGFEJLESZTÉSI RENDSZER

3.1. A vezetés felelőssége elkötelezettsége:

Intézményünknek a minőség irányítási program alapján kell működnie! A program működtetéséért felelős az intézmény mindenkorai igazgatója és a mindenkorai támogató csoport. Évenként vizsgálják felül a rendszer működését, szükség esetén kezdeményezzzék a korrekciók végrehajtását!

Az intézmény irányítási struktúrája az SZMSZ által meghatározott és az abban meghatározottak szerint működik.

Az iskolában minden vezetői feladatot az intézményvezető lát el. Az ő munkája minden alkalmazott számára meghatározó. Az intézmény működésének alapfeltétele az igazgatónak a fenntartóval kialakított együttműködése.

Partnereinkkel való kapcsolattartása szintén meghatározó.

Fontos szerepe van a vezetői magatartásnak az intézményi működés minden szintjén.

A pedagógiai munkát két szakmai munkaközösség koordinálja.

A minőségfejlesztési folyamatot irányító támogató csoport SZMSZ-e definiálja az intézmény struktúráján belül elfoglalt helyét, feladatkörét, döntési kompetenciáit.

Az igazgató fontos feladata a munkatársak tervszerű és folyamatos ellenőrzése, értékelése, melynek át kell fognia a nevelő-oktató munka egészét. Ez egyrészt biztosítja, hogy az ellenőrzés során felmerülő hibák feltárása időben megtörténjen, másrészt fokozza a munka hatékonyságát. Ehhez ellenőrzési terv szükséges, mely szabályozza a belső ellenőrzés egész folyamatát. A belső ellenőrzési terv az Intézményi Szervezeti és Működési Szabályzat része.

3.1.1 A törvényes és jogszerű működés biztosítása:

Az intézményvezetés jelentős felelőssége az intézmények jogkövető működésének jogkövető megszervezése, a működést meghatározó alapvető dokumentumok folyamatos, a jogi normáknak megfelelő karbantartása, ha szükséges átdolgozása.

Dokumentum típusa	Dokumentumok	Hatályosság
Alapvető dokumentumok általános	Alapító okirat SZMSZ Házirend Minőségirányítási Program	
Alapvető dokumentumok szakmai	Pedagógiai Program Éves munkaterv Munkaközösségi munkaterv Beiskolázási terv Belső ellenőrzési terv	
Ügyintézés dokumentumai	Iratkezelési szabályzat Jegyzőkönyvek, határozatok Tanügyi nyomtatványok	
Munkaügyi dokumentumok	Munkaköri leírások	
Védelmi jellegű szabályzatok	Munkavédelmi szabályzat Tűzvédelmi szabályzat Szoftvervédelmi szabályzat	
Érdekvédelmi szabályzat	Alkalmazotti szabályzat Szülői szervezet és diákönkormányzat működésének szabályzata	

3.1.2. Vezetői ellenőrzés rendje:

Az intézmény dolgozóinak ellenőrzését az igazgató a belső ellenőrzési szabályzatban foglaltak szerint végezze.

Az intézményi nevelő-oktató munka ellenőrzésének szabályzatát a Szervezeti és Működési Szabályzat melléklete tartalmazza.

A szabályzat szerint az ellenőrzést az igazgató mellett végezheti az intézményegység vezető, az osztályfőnökök a saját osztályukban, az óvodapedagógus az óvodában, valamint a gyermek és ifjúságvédelmi felelős.

3.1.3. A feladatok meghatározása, felelősségdelegálás:

Az intézmény felelősi rendszerét a Szervezeti és Működési Szabályzat definiálja.

Az intézmény vezetését az iskolaigazgató látja el. Munkáját a magasabb jogszabályok, a fenntartó és az intézmény belső szabályzatainak megfelelően végzi. Vezetési munkáját az adminisztrációs igazgató és az igazgatótanács segíti.

A nevelő-oktató munka tervezését az intézményben két szakmai munkaközösség segíti. A munkaközösség vezetők személyéről az igazgató dönt. Megbízásuk egy tanévig érvényes.

Az igazgató minden intézményi életet érintő lényeges kérdésben egyeztet az igazgatótanáccsal, a munkaközösség-vezetőkkel, a támogató csoport vezetőjével, a DÖK vezetőjével.

Amennyiben szükséges kéri a szülői szervezet véleményét.

3.1.4. Munkafeltételek biztosítása

Az intézmény minden alkalmazottjának joga van az egészséges munkafeltételekhez. Ennek biztosítása az intézmény mindenkori igazgatójának a feladata.

Az éves költségvetésben terveznie kell a megfelelő összeget a szükséges felújítások elvégzésére.

Amennyiben a fenntartó anyagi lehetőségei a fentieket nem teszik lehetővé, úgy az intézmény vezetője a szükséges források előteremtésének érdekében kísérelje figyelemmel a kiírt pályázati lehetőségeket s vegyen részt a kiírt pályázatokon.

Az intézmény dolgozóinak munkarendjét a Szervezeti és Működési Szabályzat tartalmazza.

3.1.5. A humán erőforrással való gazdálkodás:

Igen fontos a meglévő erővel való megfelelő gazdálkodás.

Az alkalmazottak értékelésének alapelvei:

- tényanyag birtokában történjen,
- ösztönző hatású legyen,
- személyre szóló legyen,
- megfelelő légkörben történjen.

Az ellenőrzés területei:

- pedagógia, szervezési, tanügy igazgatási feladatok,
- időszakos, állandó, kiemelt és speciális ellenőrzése,
- óvodai, tanórai és tanórán kívüli foglalkozások, megbeszélések, írásos dokumentumok, gyermeki produktumok, mérések, -azok elemzése.

Általános követelmények az ellenőrzés során:

- Segítse elő az intézményben a nevelés-oktatás eredményességét!
- Segítse a szakmai és egyéb feladatok legészszzerűbb ellátását, a belső rendet és az intézmény tulajdonának védelmét!
- Támogassa a helyes kezdeményezéseket, de kellő időben jelezze a helytelen intézkedéseket, tévedéseket, hiányosságokat!
- Segítse a vezetői utasítások végrehajtását!

-Járuljon hozzá a hibák, hiányosságok, szabálytalanságok megelőzéséhez, a gazdálkodási fegyelem javulásához!

Az ellenőrzés formái:

- óraellenőrzés,
- óvodai és iskolai foglalkozások ellenőrzése,
- beszámoltatás,
- mérések,
- helyszíni ellenőrzések,
- a nem pedagógus dolgozók munkájának helyszínen történő ellenőrzése.

3.2 Az intézményi munka tervezése:

3.2.1. A stratégiai tervezés folyamata:

Az intézmény stratégiai terveit, céljait az intézmény Pedagógiai Programja tartalmazza.

A Pedagógiai Program felülvizsgálata és módosítása a magasabb törvényi előírásoknak megfelelően történik.

A továbbiakban amennyiben felülvizsgálata és módosítása szükségessé válik az alábbiak szerint kell eljárni:

A Pedagógia Program felülvizsgálata és módosítása az intézmény mindenkori igazgatójának vezetésével történjen!

Az igazgatónak a szakmai munkaközösségek vezetői adjanak segítséget!

Az ő irányításuk alatt a munkaközösségek végezzék el a szakterületüknek megfelelően a Program átvilágítását, kezdeményezzék egyes pontjainak módosítását, tegyenek javaslatot a módosításokra.

A stratégiai célok összeállításakor tekintettel kell lenni a partneri igényekre és minden esetben meg kell felelni a magasabb törvényi előírásoknak!

3.2.2. A munkatervi tervezés folyamata:

Az iskola és óvoda éves munkájának meghatározó dokumentuma az éves munkaterv.

A munkatervben a Pedagógia Programban megfogalmazott stratégiai célokat kell lebontani az év folyamán megvalósítandó célokra!

A munkaterv elkészítésekor figyelembe kell venni a partneri igényeket!

Az intézmény éves munkatervét minden tanév október hónapjáig a z intézmény mindenkori igazgatójának kell elkészítenie a munkaközösségek és a DÖK vezetőjének javaslatait is figyelembe véve.

Az igazgató által elkészített éves munkaterv mellett a szakmai munkaközösségek vezetői készítsék el munkaközösség tagjainak segítségével saját munkatervüket –szintén október hónapig- igazodva az intézmény éves munkatervéhez.

A munkaterveket a tantestület értekezleten vitassa meg és döntsön elfogadásáról!

3.3. A partnerkapcsolatok irányítása:

3.3.1. Partnerazonosítás, partnerek igényeinek elégedettségének mérése, kommunikáció a partnerekkel:

Az intézmény partnerközpontú működéséhez a partnerkapcsolatok folyamatos javítása érdekében tervszerűen és szakszerűen történjen a partnerek igényeinek felmérése.

A felmérések értékelhetők:

- ha a visszaérkezési arányuk eléri az 50+1 %-ot,
- amennyiben a kérdőívek visszaérkezése nem éri el a jelzett %-t a felmérést meg kell ismételni. A megfelelő % eléréséhez alapos tájékoztatást adunk partnereink számára.

4. A kérdőívek és interjúk általános szempontjai:

- a., A kérdőíveket első kipróbálás után, ha szükséges módosítjuk
- b., Az interjú terveket előre elkészítjük.
- c., A kérdőívekben nyitott és zárt kérdést is alkalmazunk.
- d., Értékelés.

2.4. Mérés, ellenőrzés, értékelés:

Alapvető kívánalom a rendszeresség és a szabályozottság!

Az ellenőrzés területei:

- az éves munkaterv végrehajtásának ellenőrzése,
- minőségügyi munka,
- tanulói tudásmérések, (belső, külső)
- szakmai beszámoló,
- tanügy-igazgatási feladatok ellenőrzése,
- neveltségi szintmérések.

Az éves munkaterv megvalósításának ellenőrzése a munkaközösség vezetői illetve az intézmény igazgatójának feladata.

A tanév végi záró értekezleten beszámoló formájában kell tájékoztatni a tantestületet a munkatervben kitűzött célok megvalósulásáról.

Év közben, a félévi értekezleten tájékoztató jelleggel meg kell vizsgálni, hogy milyen ütemben folyik a munkatervben megfogalmazott programok megvalósítása!

Amennyiben a megvalósítás nem megfelelő ütemű az igazgató és a munkaközösség vezetői tegyék meg a szükséges lépéseket!

A Támogató Csoport működéséről és munkájáról a Csoport vezetője a félévi és az év végi értekezleteken tájékoztatja a pedagógusokat. Az igazgató számára készítsen írásbeli beszámolót!

Amennyiben a minőségbiztosítási program megkívánja, év közben több alkalommal is tájékoztatni kell az intézmény dolgozóit!

A pedagógusok bevonásának mértéke mindig az adott munkaszakasz függvénye.

A Támogató Csoport SZMSZ-e és Munkarendje tartalmazza a tantestületi legitimitációt megkívánó intézkedéseket.

Oktató- nevelő munkánk ellenőrzése érdekében fontos, hogy rendszeresen képet kapjunk tanulóink tudásáról, neveltségi állapotáról

A *gyermek*ek, tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor érvényesüljön a az egységesség, a következetesség és a differenciáltság!

Tájékoztassa a *gyermek*et, tanulót, a szülőt és a pedagógust a végzett munka eredményéről!

A fejlesztés érdekében fejezze ki a *gyermek*, tanuló önmagához viszonyított előrehaladását!

Tükrözze a továbbhaladás szempontjából lényeges elemeket!

Legyen objektív, érvényes és megbízható!

Legyen a *gyermek*ek, tanulók életkorának és a tantárgy jellegének megfelelő!

Mindezekhez szükséges, hogy minden pedagógus egységesen értelmezze a követelményrendszert!

Értékeljük a *gyermek*ek magatartását, szorgalmát, teljesítményét, előmenetelét, önmagukhoz mért fejlődésüket, megszerzett ismereteiket, illetve azok alkalmazását.

Az értékelés formái:

- diagnosztikus értékelés,
- formatív értékelés,
- szummatív értékelés.

A felmérések, dolgozatok értékelésénél minden évfolyamon gyakran alkalmazott módszer a százalékpontozás, az érdemjegyek mellé rendelt szöveges értékelés, az osztályszintű értékelés valamint az önértékelés és egymás munkájának értékelése.

A témazáró, a félévi és év végi dolgozatok megírását legalább két tanórával a megírás előtt be kell jelenteni a tanulóknak!

A pedagógus köteles ezeket a dolgozatokat egy héten belül kijavítani és közölni eredményüket a gyermekekkel illetve az ellenőrző útján a szülőkkel!

Iskolánkban a gyermekek tanulmányi munkáját a hagyományos érdemjegyekkel, osztályzatokkal minősítjük, esetenként szöveges értékelést végzünk a helyi pedagógiai programunkban leírtaknak megfelelően.

A tanulók magatartásának minősítésekor a példás (5), jó (4), változó (3), rossz (2); szorgalmának értékelésekor a példás (5), jó (4), változó (3), hanyag (2); tudásának értékelésekor, minősítésekor a jeles (5), jó (4), változó (3), elégséges (2), elégtelen (1) jelöléseket alkalmazzuk.

Tanulóink minden tantárgyból kapjanak havonta legalább egy érdemjegyet, melyről a szülőt az ellenőrző útján kell tájékoztatni!

A félévi és év végi osztályzatokat az érdemjegyek, a félévi és év végi felmérések eredményeinek figyelembe vételével határozzuk meg!

Az év végi eredmények meghatározásakor az egész év munkáját vegyük figyelembe, természetesen mindig meghatározó legyen a fejlődési tendencia!

Abban az esetben, ha a tanuló az első félévben csak a legminimálisabb szinten képes a követelményeket teljesíteni, ezt a félévi minősítésében kifejezzük azzal, hogy az adott tantárgy(ak)ból figyelemre méltó elégséges minősítést kap; ez jelzi azt, hogy a növekvő követelmények teljesítéséhez a továbbiakban több szorgalomra, nagyobb erőfeszítésre lesz szüksége.

A magatartás és a szorgalom minősítésében a szűkebb és tágabb közösséghez, annak tagjaihoz való viszonyulást, a szorgalom minősítésében pedig a tanulmányi munkához való viszonyulást és az önállóság mértékét kell kifejezni!

A pedagógusok minden év végi értekezletre készítsenek írásos beszámolót a tanulók fejlődéséről, előmeneteléről, sikerült-e elsajátítani a tanulókkal az általuk tanított tantárgy követelményeit!

Az *óvodapedagógusok* és osztályfőnökök értékeljék a *csoportjukba*, osztályukba járó gyermekek neveltségi állapotát, illetve azt, hogy az év folyamán mennyit fejlődtek a *gyermekek*, tanulók!

A tanügy-igazgatási munka elvégzését az igazgató ellenőrzi folyamatosan az év folyamán, s felhívja a pedagógusok figyelmét az esetleges hiányosságokra.

Minden osztályfőnöknek feladata az osztálynapló megfelelő módon történő napra kész vezetése!

Kísérjék figyelemmel a haladási és mulasztási napló vezetését! Ügyeljenek rá, hogy a bejegyzések napra készek legyenek!

Az 1. és az 5. osztályok osztályfőnökei vezessék be a Tanulói Törzskönyvbe az osztályukban tanuló gyermekek személyi adatait minden év október 1-jéig.

Minden osztályfőnöknek feladata, hogy rendszeresen ellenőrizze az osztályába járó gyermekek ellenőrzőjét!

Az intézményben az önértékelési folyamat működtetéséért az intézmény vezetője a felelős.

Az intézmény önértékelési rendszere legyen összhangban a minőségbiztosítási munka során megszerzett tapasztalatokkal.

A Támogató Csoport Munkatervében meghatározott időnként végezzük önértékelést a már megtanult módszerekkel!

Kísérjük figyelemmel az intézkedési terv megvalósulását, az elért eredményeket és a már megvalósult célokat az eredménylapon rögzítsük!

A Támogató Csoport által meghatározott módon kell elvégezni a partneri igények újbóli felmérését!

IV. A MINŐSÉGFEJLESZTÉSI RENDSZER MŰKÖDTETÉSE

4.1. Minőségfejlesztési szervezet:

Az intézményben a minőségfejlesztési rendszer hatékony működése érdekében az igazgató „minőségügyi csoportot” bíz meg, melynek feladata a rendszer működtetése.

A csoport az igazgató által választott két tagból áll.

A kétfős csoport egyik- az igazgató által választott tagja- irányítja a csoport működését, beszámolási kötelezettséggel tartozik az igazgató és a nevelőtestület felé! A beszámolókra a félévi és az év végi értekezletek folyamán kerüljön sor. A beszámolót a nevelőtestülettel el kell fogadtatni!

Az órarend összeállításakor az igazgató vegye figyelembe, hogy a csoport tagjainak lehetősége legyen heti rendszerességgel együtt dolgozni!

A csoport a saját maga által összeállított munkarend szerint végzi munkáját a magasabb törvényi előírásoknak megfelelően

4.2. Intézkedési tervek készítése:

A rendszeres vezetői ellenőrzés-melyről fentebb már szó volt- által feltárt hibák korrekciójára az intézmény nevelőtestülete a minőségügyi csoport segítségével készítsen intézkedési terveket!

Nevezze meg a megvalósításukért felelős személyt vagy személyeket!

Ezeket az alábbi formanyomtatványon rögzítsék!

Cél:

Feladat	Megvalósításért felelős személy	Sikerkritérium	Tárgyi feltételek	Határidő	Ellenőrzésért felelős személy

Tájékozódni kell évi rendszerességgel közvetlen partnereink elégedettségéről és elégedetlenségéről!
A felmerülő jogos és teljesíthető igények megvalósítására szintén intézkedési terveket kell megfogalmazni, s teljesítésükért felelős személyeket megnevezni!
Az ellenőrzés, önellenőrzés folyamatának be kell épülnie az intézmény működésének napi gyakorlatába!

4.4. A folyamatos fejlesztés:

A fejlesztések eredményeit be kell építeni az intézmény napi gyakorlatába!
Ennek megvalósulásáért a minőségügyi csoport és az igazgató együtt felelősek.

A pedagógusok feladatai a folyamatos fejlesztés érdekében:

A pedagógusok éves munkatervükben tervezzék be a gyengébb képességű tanulók *fejlesztését*, korrepetálását!

Kísérjék figyelemmel saját tantárgyaikban a lemaradó tanulókat!

A felmerülő problémákat jelezzék a *gyermekek*, tanulók szüleinek!

Mérjék fel a pedagógusok a tanulók között a versenyeken való részvétel igényét!

A pedagógusok kísérjék folyamatosan figyelemmel az általános iskolások számára kiírt verseny lehetőségeket!

Készítsék fel tehetséges tanítványaikat a versenyre!

Minden tanév elején (szeptemberben) mérjék fel a pedagógusok a tanulók körében a szakköri igényeket!

Az intézmény igazgatója biztosítsa a megfelelő tárgyi feltételeket a szakkör beindításához!

Minden tanév elején (szeptember hónap folyamán) a DÖK vezetője mérje fel a tanulók körében az igényeket a programok iránt!

Az igények rangsorolása a nevelőtestület feladata!

Az éves munkatervben az igazgatónak terveznie kell az év folyamán megtartandó programokat!

Minden tanévben tartsunk, un. problémafeltáró értekezletet, melynek során a megfelelő módszerek segítségével derítünk fényt az év közben felmerülő problémákra, kétségeinkre!

Az *óvodapedagógusok*, szaktanárok és a tanítók minden tanév elején vegyék számba meglévő eszközeiket, tájékoztassák a hiányosságokról az intézmény vezetőjét!

Az igazgató a költségvetési adatok tükrében, a fenntartóval történt egyeztetés után tervezze be a hiányzó vagy elhasználódott, megrongálódott eszközök pótlását, javíttatását!

Használjuk ki az Internet nyújtotta lehetőségeket! Építsük be mindenapjaink gyakorlatába! Ennek érdekében az intézmény vezetője tegye lehetővé a pedagógusok számára az ilyen jellegű tanfolyamokon való részvétel lehetőségét!

V. A PROGRAM ELFOGADÁSA, EGYEZTETÉSEK, FELÜLVIZSGÁLATA:

A Minőségirányítási Programot a nevelőtestület elolvasás és megvitatás után nyílt szavazással fogadja el.

A MIP felülvizsgálata évenként történik. Ennek kezdeményezéséért felelősek az intézmény mindenkori igazgatója és a Minőségügyi csoport tagjai.

VI. TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁSOK:

Jogszabályi hivatkozások:

A Minőségirányítási Program az alábbi jogszabályok figyelembevételével készült el.

Kt. 85.§ (7)

Kt. 129.§ (6)

VII. ZÁRADÉK

Az intézmény Minőségirányítási Programját a Bét Menachem Héber-Magyar Két tannyelvű Általános Iskola, Óvoda, Bölcsőde iskolai nevelőtestülete _____ napján elfogadta.

4. Függelék

Érvényességi rendelkezések

1. *A pedagógiai program érvényességi ideje:* 4 tanév
2. *A pedagógiai program felülvizsgálatának mechanizmusa:*
  - a) A pedagógiai programot felül kell vizsgálni, ha
    - a nevelőtestület tagjainak legalább 30%-a javasolja,
    - a fenntartó kezdeményezésére,
    - a szülők legalább 30%-ának kezdeményezésére,
    - fentiekől függetlenül 4 évenként.
3. *A pedagógiai program*
  - elfogadója:* – nevelőtestület,
  - jóváhagyója:* – fenntartó.
4. *A pedagógiai programot készítette:* 2012. május 18.

Zámbó Kálmánné	Oberlander Batsewa
intézményegység vezető	igazgató
5. *A pedagógiai programot jóváhagyta:* 2012. május 18.

Köves Máté

fenntartó képviselőjében

ALAPÍTÓ OKIRAT	
1. AZ INTÉZMÉNY FELTÉTELRENDSZERE	4
1.1. AZ INTÉZMÉNY FÖLDRAJZI ÉS TÁRSADALMI KÖRNYEZETE	4
1.2. SZEMÉLYI FELTÉTELEK	4
1.3. TÁRGYI ELLÁTOTTSÁG	5
1.4. SZERVEZETI ÉS VEZETÉSI KÉRDÉSEK	42
1.5. AZ INTÉZMÉNY KAPCSOLATAI	42
2. INTÉZMÉNYÜNK NEVELÉSFILÓZÓFIÁJA	45
2.1. ALAPELVEINK	45
2.2. NEVELÉSI - OKTATÁSI CÉLJAINK	45
2.3. CÉLJAINKBÓL EREDŐ FELADATAINK	47
2.3.1. KIEMELT SPECIÁLIS FELADATOK ÉLETKORI, PEDAGÓGIAI SZAKASZOKHOZ RENDELTEN	48
2.3.1.1. Óvodáskor	49
2.3.1.2. Kisiskoláskor	48
2.3.1.3. Prepubertás, pubertás	48
3. AZ INTÉZMÉNY TEVÉKENYSÉGRENDSZERE	50
3.1. Bölcsőde	50
3.2. Óvoda	86
3.3. ÁLTALÁNOS ISKOLA	108
3.3.1. A TANULÓCSOPORTOK SZERVEZÉSE, TANULÓI SZERVEZETEK	108
3.3.2. AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA HELYI TANTERVE	108
<i>Módszertani alapelveink</i>	108
3.3.3. A TANULÓK ISKOLÁBAN TÖLTÖTT IDEJÉNEK MEGSZERVEZÉSE	108
3.3.1. <i>Kötelező tanórai foglalkozások</i>	108
3.3.2. <i>Nem kötelező, választható tanórai foglalkozások</i>	109
3.3.3. <i>Egyéni foglalkozások</i>	111
<i>HETES ÓRATERV</i>	112
<i>AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA HELYI TANTERVE</i>	113
KERESZTTANTERVEK	114
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 1-4. ÉVFOLYAM	131
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM 5-8. ÉVFOLYAM	158
IRODALOM 5-8. ÉVFOLYAM	178
ANGOL NYELV 4-8. ÉVFOLYAM	214
MATEMATIKA 1-8. ÉVFOLYAM	243
EMBER ÉS TÁRSADALOM 4-8. ÉVFOLYAM	297
TERMÉSZETISMERET 1-8. ÉVFOLYAM	341
ÉNEK-ZENE 1-8. ÉVFOLYAM	424
VIZUÁLIS KULTÚRA 1-8. ÉVFOLYAM	461
SZÁMÍTÁSTECHNIKA 7-8. ÉVFOLYAM	514
TECHNIKA - HÁZTARTÁSTAN 1-8. ÉVFOLYAM	519
3.4. ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS	620
3.5. SPECIÁLIS DIDAKTIKAI ÉS EGYÉB KÉRDÉSEK, TEVÉKENYSÉGEK	629
3.5.1. <i>Gyermek- és ifjúságvédelmi tevékenység</i>	629
3.5.2. <i>Tehetség gondozás</i>	629
3.5.3. <i>A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézségek enyhítése</i>	630
3.5.4. <i>A belépés, a továbbhaladás, a kilépés feltételei</i>	630
3.5.5. <i>Az átmenetek problémáinak kezelése</i>	631
3.5.6. <i>A tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök kiválasztásának elvei</i>	632
3.6. SZOLGÁLTATÁSOK, KÖZÖSSÉGI ÉLET, HAGYOMÁNYAINK	638
3.7. EGÉSZSÉGNEVELÉSI TERV	638

3.8. KÖRNYEZETNEVELÉSI PROGRAM	644
3.9. MINŐSÉGIRÁNYÍTÁSI PROGRAM	663
4. FÜGGELÉK	677
ÉRVÉNYESÉGI RENDELKEZÉSEK	677